

AKTIVNI ŠOLNIKI - ŠOLSKO ŠPORTNO DRUŠTVO 4. JULIJ

MESTNA OBČINA CELJE

MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE CELJE

ŠOLSKI CENTER CELJE

8. MEDNARODNI STROKOVNI SIMPOZIJ
8th INTERNATIONAL EXPERT SYMPOSIUM

CIVILNA DRUŽBA IN ŠOLSKI SISTEM
CIVIL SOCIETY AND SCHOOL SYSTEM

ZBORNIK PRISPEVKOV
PROCEEDINGS

UREDILI/EDITED BY

Marija Pintar
Saša Silovšek
Jožica Škorja

Celje, 12.–13. oktober 2017

8. MEDNARODNI STROKOVNI SIMPOZIJ
8th INTERNATIONAL EXPERT SYMPOSIUM

CIVILNA DRUŽBA IN ŠOLSKI SISTEM
CIVIL SOCIETY AND SCHOOL SYSTEM

ZBORNIK PRISPEVKOV
PROCEEDINGS

Celje, 12.–13. oktober 2017

Uredili/Edited by: Marija Pintar, Saša Silovšek, Jožica Škorja
Izdalo in založilo/Published by: AKTIVNI ŠOLNIKI - ŠOLSKO ŠPORTNO DRUŠTVO 4. JULIJ
Sedež/Adress: Štekličeva ulica 1, 3000 Celje
Oblikovanje in prelom/DTP: Marija Pintar, Jožica Škorja
Tisk/Printed by: Šolski center Celje, Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko
Naklada/Copies: 200 izv.
Cena/Price: 20,00 EUR

Celje, oktober 2017

Avtorji jamčijo za avtorstvo in prevzemajo vso odgovornost za objavljene prispevke ter prevode povzetkov.
Authors pledge for authorship and take full responsability for published proceedings and abstract translations.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37:321.011.5(082)(086.034.4)
37.091.3(082)(086.034.4)
37.015.31:316.7(082)(086.034.4)

MEDNARODNI strokovni simpozij Civilna družba in šolski sistem (8 ; 2017 ; Celje)
Zbornik prispevkov [Elektronski vir] = Proceedings / 8. mednarodni strokovni simpozij Civilna družba in šolski sistem = 8th International Expert Symposium Civil Society and School System, Celje, 12.-13. oktober 2017 ; [organizatorji Aktivni šolniki - šolsko športno društvo 4. julij ... et al.] ; uredili, edited by Marija Pintar, Saša Silovšek, Jožica Škorja. - Celje : Aktivni šolniki - šolsko športno društvo 4. julij, 2017

ISBN 978-961-93206-6-2
1. Dodat. nasl. 2. Pintar, Marija, 1962- 3. Aktivni šolniki - šolsko športno društvo 4. julij (Celje)
292068096

Organizatorji/ORGANIZERS

AKTIVNI ŠOLNIKI - ŠOLSKO ŠPORTNO DRUŠTVO 4. JULIJ
ŠOLSKI CENTER CELJE, SREDNJA ŠOLA ZA STORITVENE DEJAVNOSTI IN LOGISTIKO
MESTNA OBČINA CELJE
MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE CELJE

Strokovni svet/EXPERT COUNCIL

dr. Ivan Gubenšek
dr. Maca Jogan
dr. Zora Konjajev
dr. Tone Kregar
dr. Iztok Podbregar
mag. Mladen Feketija
mag. Vid Marcen
Elido Bandelj, univ. dipl. inž. fiz.
Metka Hojnik Verdev, prof.
Marija Pristovnik, prof.
Saša Silovšek, prof.
Aleksandra Uršič, prof.

Organizacijski odbor/ORGANISATION COMMITTEE

Predsednica organizacijskega odbora
Saša Silovšek, prof.

Člani
Pavel Brecl, prof.
Miha Cafuta, prof.
Sonja Čendak Pavlič, prof.
Lavra Dokler, prof.
Henrika – Ika Drame, prof.
Metka Hojnik Verdev, prof.
Rosana Jordan, prof.
Peter Jovanović, prof.
Lucija Koželj, prof.
Saša Lešnik Križnik, prof.
Mateja Logar, prof.
Igor Lupše, univ. dipl. ing. str.
Jasmina Pere, prof.
Peter Pešec, prof.
Marija Pintar, prof.
Marija Pristovnik, prof.
Valentin Punčoh, prof.
Mateja Skale Kos, prof.
Jožica Škorja, univ. dipl. bibl.
Aleksandra Uršič, prof.
Dušan Vešligaj, prof.
Irena Vuk, prof.

Recenzija/REVIEW

Vsi prispevki so bili predhodno pregledani in recenzirani.
All contributions were pre-screened and reviewed.

PREDGOVOR

Letošnji 8. simpozij je bil posvečen dejavnostim, pri katerih kreativnost in predanost vseh udeleženih v izobraževalnem procesu prideta še posebej do izraza – interesnim dejavnostim, izbirnim vsebinam, krožkom ali katerim koli drugim aktivnostim in dejavnostim, ki niso opredeljene z učnim načrtom, pa jih vzgojno-izobraževalne ustanove, civilnodružbena ali druga združenja kljub temu izvajajo. Gre torej za področje, ki nima kurikularne zasnove, zanj ni napisanih katalogov znanj in posledično standardiziranih znanj, pač pa gre za vsebine, ki so nad standardnimi in s kurikulom opredeljenimi znanji in veščinami, in ki pomenijo zelo pomemben element v razvoju osebnosti vse od vrtca naprej, vseživljenjsko. To področje je v šolskem sistemu najbolj raznoliko in ga ne oblikuje centralna državna institucija, pa vendar so vsebine večkrat opažene v okolju kot pa tiste, ki se dogajajo znotraj vzgojno-izobraževalnih ustanov. Je področje, ki ga oblikuje vsak izobraževalni zavod s svojimi sodelavci po svoje in omogoča, da ga kreirajo ne le strokovni delavci ali civilnodružbene institucije, temveč tudi udeleženci sami, torej otroci, učenci, dijaki. Pogosto so dejavnosti organizirane tudi za širše okolje, npr. športni ali kulturni dogodki. Prav zaradi vsega naštetega so polje neizmerne ustvarjalnosti, ki še posebej od izvajalcev/mentorjev/organizatorjev zahtevajo tudi veliko mero domišljije, iznajdljivosti, entuziazma in predanosti za dosego zastavljenih ciljev, saj je zanje velikokrat potrebno žrtvovati svoj prosti čas in vložiti veliko energije za pripravo ali izvedbo.

Na posvetu smo tako spoznali dosedanje delo pedagoških delavcev na tem področju, primere dobrih praks, predstavljeno je bilo veliko število konkretnih izkušenj, spoznanj in ugotovitev glede vsebin in načina organizacije, vpetost dejavnosti v vzgojno-izobraževalno delo in družbeno okolje, izpostavljene pa so bile tudi težave pri načrtovanju, organizaciji in izvedbi aktivnosti ter podani predlogi in smernice za rešitev tovrstnih problemov.

Razpisana strokovna tema je pritegnila veliko število pedagoških delavcev, saj je s svojimi prispevki sodelovalo kar 75 udeležencev. Poleg njih pa so poseben pečat na konferenci pustili gostje iz tujine, ki so razpisano tematiko postavili v kontekst svojih držav in omogočili primerjavo z našimi izkušnjami. Letos smo gostili predstavnike Hrvaške, Albanije, Kosova, Luksemburga, Francije in Avstrije.

Temeljno vodilo ustvarjalcev interesnih dejavnosti je, da mora biti njihova vsebina takšna, da omogoča odkrivanje in razvoj posameznikovih interesnih področij, pridobljena znanja in veščine pa pomenijo praktično izkušnjo za življenje. Pomemben konceptualni element interesnih dejavnosti je njihova prostovoljna izbirnost, ki omogoča tudi izstop iz dejavnosti, če npr. učenec ugotovi, da neka dejavnost zanj ni primerna. Hiter družbeni in ekonomski razvoj terjata od posameznika, da temu razvoju sledi in se mu čim hitreje prilagaja, zato je potrebno v izobraževalnem sistemu pripraviti temelje za razvijanje produktivnega mišljenja ter celostno miselno in čustveno aktivacijo udeležencev dejavnosti. Pri izvajanju interesnih dejavnosti ali drugih podobnih aktivnosti sta pomembni kakovost izvedbe in evalvacija, s katero lahko odkrijemo morebitne pomanjkljivosti in pripravimo izhodišča za nadaljnje izvajanje. Temeljni namen interesnih dejavnosti mora biti uporabnost pridobljenih znanj in spretnosti v osebnem in profesionalnem življenju. Vso odgovornost za zastavljene cilje nosi izvajalec/mentor, ki s svojo kreativnostjo, premišljenostjo in predanostjo skrbi za to, da udeleženci neke aktivnosti ponesejo v življenje pravo izkustveno znanje.

Valentin Punčoh

VSEBINA – CONTENTS

PLENARNE OKROGLE MIZE

Milena Zupančič, Tadej Golob, Tone Kregar (vodja pogovora) 12
USTVARJALNOST IN PREDANOST 12
CREATIVITY AND DEVOTION 12
Borut Mačkovšek, Roman Pungartnik, Branko Tamše, Peter Jovanović (vodja pogovora) . 15
OKROGLI TRIKOTNIK 15
A ROUND TRIANGLE 15
Vera Haliti (ALBANIJA), Astrite Humski (KOSOVO), Valentina Pintar (vodja pogovora) 17
IZZIVI INTEGRACIJE V SLOVENSKI DRUŽBI IN ŠOLI 17
THE CHALLENGES OF INTEGRATION IN SLOVENIAN SOCIETY AND SCHOOL 17
Alain Brauckmann (LUKSEMBURG) 19
INTERESNE DEJAVNOSTI V LUKSEMBURŠKI ŠOLI 19
EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN THE LUXEMBOURG SCHOOL 19
Ludovic Testaniere (FRANCIJA) 21
NE DELAM SE FRANCOZA, KER SEM FRANCOZ 21
NOT TAKING FRENCH LEAVE, SINCE I AM FRENCH 21
Kazimira Lužnik Nanut, Mihael Cafuta (vodja pogovora) 23
LETA NISO OVIRA 23
YEARS ARE NOT AN OBSTACLE 23

PLENARNI PREDAVANJI

Božica Mandić (HRVAŠKA) 25
ŠKOLA U MUZEJU 25
SCHOOL IN THE MUSEUM 25
Beatrix Verdel (AVSTRIJA) 37
JAZ IN TI / DU UND ICH: DVOJEZIČNI VRTEC 37
ME AND YOU/DU UND ICH: A BILINGUAL NURSERY SCHOOL 37

PRISPEVKI

Smiljana Adamič 40
IZBIRNE VSEBINE NA GIMNAZIJI CELJE - CENTER 40
ELECTIVE COURSES AT GIMNAZIJA CELJE - CENTER 40
Tinka Bertoncelj 52
CIRKUŠKE DELAVNICE ZA OTROKE Z UČNIMI TEŽAVAMI 52
CIRCUS WORKSHOPS FOR CHILDREN WITH LEARNING DISABILITIES 52
Jana Bervar 62
RAZVIJANJE IZBRANIH KLJUČNIH KOMPETENC PRI POUKU PSIHOLOGIJE 62
DEVELOPING SELECTED KEY COMPETENCES DURING THE PSYCHOLOGY LESSONS 62

Jolanda Bikić **72**
GLEDALIŠKO USTVARJANJE SKUPAJ S STARŠI 72
THEATER CREATION WITH PARENTS 72
Lucija Bratina Pešec **85**
TABOR MLADIH PLANINCEV 85
YOUTH MOUNTAIN CAMP 85
Marjeta Brežnik **98**
MEPI – EDINSTVENA OBLIKA NEFORMALNEGA UČENJA 98
DOFE (THE DUKE OF EDINBURGH'S AWARD) –A UNIQUE FORM OF AN INFORMAL LEARNING
Monika Brglez **110**
KRUH NAŠ VSAKDANJI, SPOŠTUJMO GA 110
APPRECIATION OF OUR DAILY BREAD 110
Sonja Bric **118**
ZNAMENITE OSEBNOSTI NAŠEGA MESTA 118
FAMOUS PEOPLE OF OUR TOWN 118
Mihael Cafuta **134**
FRAJERJI MIGAMO 134
ACTIVE DUDES 134
Danica Centrih **142**
NARAVOSLOVNE DELAVNICE ZA PREDŠOLSKE OTROKE 142
NATURAL SCIENCE WORKSHOPS FOR PRESCHOOL CHILDREN 142
Matjaž Cizej **154**
START-UP PODJETNIŠKA ŠOLA ZA DIJAKE 154
START-UP ENTERPRISE SCHOOL FOR STUDENTS 154
Nataša Čerenak **163**
PRENAŠANJE ZNANJA NA MLADE – KLJUČ ZA OHRANJANJE TRADICIJE NA PRIMERU INTERESNE DEJAVNOSTI – MLADI ČEBELARJI 163
TURNING OF KNOWLEDGE OVER TO YOUNG PEOPLE – THE KEY FOR KEEPING THE TRADITION IN THE CASE OF THE ACTIVITY OF INTEREST GROUP – YOUNG BEEKEEPERS 163
Renata Debeljak **175**
USTVARJALNOST IN PREDANOST BESEDNI UMETNOSTI 175
CREATIVITY AND COMMITMENT TO LITERARY ARTS 175
Henrika Ika Drame **188**
AVENIJA DOBRIH MISLI 188
AVENUE OF GOOD THOUHTS 188
Matjaž Drame **199**
ANALIZA PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA Z DELOM MED DIJAKI IN DELODAJALCI 199
ANALYSIS OF PRACTICAL EDUCATION BETWEEN STUDENTS AND EMPLOYERS 199
Mojca Drev Uranjek **226**
LITERARNI VEČER NA SREDNJI STROKOVNI ŠOLI 226
LITERARY EVENING ON SECONDARY SCOOL 226
Smilja Gaberšek **236**
BRANJE S PSOM 236
READING WITH A DOG 236
Valentina Gartner **249**
USTVARJALNI KROŽEK 249
CREATIVE ACTIVITY 249

Lidija Gnidovec **260**
ŠOLSKI VIVARIJ 260
SCHOOL VIVARIUM 260
Mira Gobec **273**
VRTIČKARJI NA OŠ MISLINJA 273
SCHOOL GARDENERS AT MISLINJA PRIMARY SCHOOL 273
Martina Goričan **285**
VRSTNIŠKA MEDIACIJA V SREDNJI ŠOLI 285
MEDIATION IN HIGH SCHOOL 285
Andrej Grilc **295**
ŠOLSKI PROJEKTI IN CIVILNA DRUŽBA 295
SCHOOL PROJECTS AND CIVIL SOCIETY 295
Nataša Grobelnik **307**
VideOris: MLADI MLADIM ORISUJEJO MLADOST SKOZI VideOvsebine 307
VideOris: THE YOUNG TO THE YOUNG OUTLINING YOUTH THROUGH VideOcontents 307
Tatjana Hedžet **317**
VKLJUČEVANJE NADARJENIH UČENCEV PRI IZVAJANJU INTERESNE DEJAVNOSTI NARAVOSLOVNE URICE 317
THE INCLUSION OF GIFTED PUPILS AT THE IMPLEMENTATION OF THE INTEREST ACTIVITY OF THE SCIENCE CLASS 317
Vesna Jarh **327**
KOTIČKI NA PROSTEM – KONCEPT ODPRTEGA UČENJA 327
OUTDOOR AREAS – THE CONCEPT OF OPEN LEARNING 327
Simona Jereb **343**
KNJIŽEVNO BESEDILO KOT IZHODIŠČE ZA RAZVOJ USTVARJALNOSTI 343
LITERARY WORK AS A BASIS OF DEVELOPING CREATIVITY 343
Peter Juvančič **356**
FILMSKA VZGOJA 356
EDUCATION THROUGH FILM 356
Darja Kapus **368**
MEDNARODNE IZMENJAVE ŠC CELJE – HGS SINGEN 368
INTERNATIONAL EXCHANGES ŠC CELJE – HGS SINGEN 368
Suzana Kastelic **377**
MEDGENERACIJSKO BRANJE MLADINSKIH KNJIG 377
INTERGENERATIONAL READING OF LITERATURE FOR YOUNG PEOPLE 377
Mojmir Klovar **386**
VODENJE ŠOLE V DIGITALNEM ČASU ALI ŠOLA 4.0 386
LEADING SCHOOL IN DIGITAL ERA OR SCHOOL 4.0 386
Bojan Kostanjšek **402**
CELJE – MESTO MOJE MLADOSTI (ALMA KARLIN – NJENO ŽIVLJENJE IN LITERARNO USTVARJANJE) 402
CELJE – THE CITY OF MY YOUTH (ALMA KARLIN – HER LIFE AND LITERARY WORK) 402
Lucija Koželj **412**
MODNI VRTINEC 412
FASHION WHIRLWIND 412

Simona Križanec **418**
SKANDINAVSKE METODE VARNEGA PREMEŠČANJA PACIENTOV 418
SCANDINAVIAN METHODS OF SAFE PATIENT DISPLACEMENT 418
Mojca Kučer-Dimnik **431**
UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI –SNOVALCI IN IGRALCI V VIDEOSPOTU 431
STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS –PLAYERS AND DESIGNERS IN VIDEO CLIP 431
Marjeta Kuhar **445**
ŠOLA ROČNIH DEL 445
MANUAL WORK SCHOOL 445
Vesna Lavrinc **455**
SODELOVANJE GIMNAZIJE CELJE - CENTER NA RAZSTAVI EKSOTIČNIH ŽIVALI BIOEXO V LJUBLJANI 455
GIMNAZIJA CELJE - CENTER COOPERATION AT THE BIOEXO EXHIBITION OF EXOTIC ANIMALS IN LJUBLJANA 455
Lidija Leskovšek **461**
ETIČNI KODEKS 461
ETHICAL CODE 461
Saša Lešnik Križnik **473**
INTERESNA DEJAVNOST (P)OSTANIMO LEPI IN MLADI 473
EXTRACURRICULAR ACTIVITY (LET'S BECOME AND REMAIN PRETTY AND YOUNG) 473
Mateja Logar **485**
ZVOČNA MEDITACIJA IN SPROŠČANJE V ŠOLI 485
SOUND MEDITATION AND RELAXATION AT SCHOOL 485
Vesna Lukežič **494**
POPESTRIMO ŠOLO – RASTEM S ŠOLO 494
DIVERSIFYING SCHOOL – GROWING WITH SCHOOL 494
Polona Maher **504**
KORAK ČEZ MEJO 504
A STEP ACROSS THE BORDER 504
Danijela Marolt **514**
TEHNIKE POMNJENJA 514
MEMORY TECHNIQUES 514
Katja Mejač **522**
MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE V PROJEKTU SIMBIOZ@ 522
INTERGENERATIONAL COOPERATION IN THE PROJECT SIMBIOZ@ 522
Črt Močivnik **534**
DEBATNI KLUB V OSNOVNI ŠOLI 534
DEBATE CLUB AT ELEMENTARY SCHOOL 534
Andreja Mudronja **542**
MEMORIADA 542
MEMORIADA 542
Mihaela Obrez **556**
ZNAM IN ZMOREM IZDELATI SAM 556
I HAVE THE KNOWLEDGE AND I CAN MAKE IT MYSELF 556
Matej Ozebek **563**
OBNOVA TRAKTORJA IN PROSTO IZBIRNE INTERESNE DEJAVNOSTI 563
TRACTOR RENEWEAL IN VIEW OF OPTIONAL CURRICULUM 563

Sabina Pačnik **570**
ZAGON ŠOLSKEGA NOVINARSTVA NA SREDNJI ŠOLI RAVNE 570
THE START OF SCHOOL JOURNALISM AT HIGH SCHOOL RAVNE 570
Petra Paradižnik **581**
DOPRINOS TIPNE SLIKANICE V CIVILNI DRUŽBI 581
THE CONTRIBUTION OF TATCTILE PICTURE BOOK IN CIVIL SOCIETY 581
Karmen Pavrič Konušek **591**
PREVENTIVNA DEJAVNOST OKROGLIH MIZ NA SREDNJI ZDRAVSTVENI ŠOLI CELJE 591
PREVENTIVE ACTIVITY OF THE ROUND TABLES AT THE SECONDARY SCHOOL OF NURSING CELJE 591
Alen Pavšar **599**
UPORABA NAVIDEZNE RESNIČNOSTI KOT PRIPOMOČKA PRI POUKU STROKE 599
VIRTUAL REALITY AS A TEACHING TOOL FOR PROFESSIONAL COURSES 599
Jasmina Pere **609**
NARAVNA NEGA ROK IN NOHTOV – MANIKIRA 609
NATURAL CARE OF HANDS AND NAILS – MANICURE 609
Maša Pikl **615**
BODI SPREMEMBA, KI JO ŽELIŠ VIDETI 615
BE THE CHANGE YOU WANT TO SEE 615
Valentina Pintar **624**
KULTURNA RAZNOLIKOST 624
CULTURAL DIVERSITY 624
Brigita Pinter **631**
INSTRUMENTALNI KROŽEK – TOLKALA V ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM 631
INSTRUMENTAL SECTION – PERCUSSIONS IN SCHOOLS FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS
Karmen Posedel Golob **646**
PROGRAM SPECIALNA OLIMPIADA NA II. OSNOVNI ŠOLI ŽALEC 646
SPECIAL OLYMPICS PROGRAM AT II. OSNOVNA ŠOLA ŽALEC 646
Jože Premru **657**
MOSTOVI IZ SLAMIC 657
STRAW BRIDGES 657
Maja Rak **665**
Z NITJO PRETEKLOSTI KVAČKAMO PRIHODNOST 665
WITH THE THREAD OF THE PAST WE CROCHET THE FUTURE 665
Milena Ristić **677**
PRAZNIČNO RAZPOLOŽENJE 677
FESTIVE SPIRIT 677
Darja Rizmal **687**
PRILOŽNOSTI ZA OBLIKOVANJE DIJAKOVE SAMOPODOBE 687
OPPORTUNITIES FOR BUILDING STUDENT'S SELF-ESTEEM 687
Maja Savorgnani **698**
RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN PRIPADNOSTI NA II. GIMNAZIJI MARIBOR 698
DEVELOPING CREATIVITY AND COMMITMENT AT II. GIMNAZIJA MARIBOR 698
Natalija Sevnik Leber **708**
NADARJENI UČENCI - VEDNO NOVI IZZIVI 708
GIFTED PUPILS - ALWAYS NEW CHALLENGES 708

Mateja Skale-Kos **721**
RAZISKOVALNO DELO 721
RESEARCH WORK 721
Borut Slemenšek **733**
ELEKTRIADA - ZASE ALI ZA INDUSTRIJO 4.0? 733
ELEKTRIADA - FOR YOURSELF OR FOR THE INDUSTRY 4.0? 733
Ivanka Stopar **745**
POVEZOVANJE SREDNJE ŠOLE RAVNE S CIVILNO DRUŽBO 745
LINKING THE SECONDARY SCHOOL RAVNE WITH THE CIVIL SOCIETY 745
Nina Stopar **764**
SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI SKOZI LITERATURO 764
ENCOURAGING CREATIVITY THROUGH LITERATURE 764
Nastja Škrabl **779**
NESREČA PRI ŠPORTU NIKOLI NE POČIVA 779
ACCIDENT IN SPORTS NEVER RESTS 779
Natalija Talan Fošnarič **791**
STROKOVNA LITERATURA KOT TEMELJ POVEZAVE ŠOLE S PODJETJEM 791
TECHNICAL LITERATURE AS A FOUNDATION OF CONNECTION BETWEEN SCHOOL AND COMPANY 791
Mojca Tomažič Capello **799**
SADJE IN ZELENJAVA MALO DRUGAČE 799
DIFFERENT APROACH TO FRUIT AND VEGETABLES 799
Metod Trunkl **806**
MALE HIDROELEKTRARNE 806
SMALL HYDROELECTRIC POWER PLANT 806
Matej Veber **819**
JAPONSKA - IZKUSTVENA MOTIVACIJA PRI IZOBRAŽEVALNEM PROCESU ROBOTIKE 819
EXPERIENCING JAPAN AS A MOTIVATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF ROBOTICS 819
Uroš Verbovšek **836**
DEJAVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE SAMOPODOBE 836
SELF-ESTEEM IMPROVMENT ACTIVITIES 836
Branka Vidmar Primožič **846**
ŠIRIMO MEJE KOSOVELOVE ULICE 846
WE ARE BROADENING THE BORDERS OF KOSOVELOVA STREET 846
Nataša Zaletelj **857**
MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE ZA RAZVOJ ČUSTVENE INTELIGENTNOSTI PRI OTROCIH 857
INTERGENERATIONAL COOPERATION TO DEVELOP EMOTIONAL INTELLIGENCE IN CHILDREN 857
Sabina Žličar **867**
GOZDNA PEDAGOGIKA 867
FOREST PEDAGOGY 867

Muzej novejše zgodovine Celje

Milena Zupančič

Tadej Golob

Dr. Tone Kregar (vodja pogovora)

USTVARJALNOST IN PREDANOST

CREATIVITY AND DEVOTION

Povzetek

Milena Zupančič je slovenska gledališka in filmska igralka. V skoraj štirih desetletjih nastopov na odrskih deskah, filmskem platnu in televizijskem zaslonu je odigrala veliko število glavnih vlog. Debitirala je z vlogo študentke v filmu Oxygen, širši javnosti je znana predvsem po vlogi v filmu Matjaža Klopčiča kot Presečnikova Meta v Cvetju v jeseni. Prejela je različne gledališke in filmske nagrade. Prešernovo nagrado je prejela, še preden je imela petdeset let, Borštnikov prstan nekaj let pozneje. Tu so Sterijeve nagrade, zlate in srebrne arene, Borštnikove, Gavellove, zlati lovorjev venec, častna nagrada igralec Evrope ... Leta 2016 jo je slovenski predsednik odlikoval z zlatim redom za zasluge za »ustvarjalni opus na področju slovenske gledališke in filmske umetnosti«. Ambasadorka Unicefa je bila od leta 2000, novembra 2003 pa je postala tudi regionalna ambasadorka za zahodni Balkan. Leta 2011 je prekinila sodelovanje z Unicefom. **Tadej Golob** je slovenski pisatelj, novinar, kolumnist in alpinist. Kot alpinist je pri 33 letih stal na najvišji gori sveta. Je vseživljenjski prekarec. Novinarsko kariero je začel v športnem uredništvu TV Slovenija, za avtomobilistično revijo Grand Prix je pokrival motociklizem, bil je urednik plezalne in alpinistične revije Grif ter poljudnoznanstvene revije Gea. Je avtor več intervjujev, ki jih je 15 let ustvarjal za slovensko izdajo Playboya. Napisal je več knjig: Z Everesta, romana za mladino Zlati zob in Kam je izginila Brina?, romana za odrasle Svinjske nogice (nagrada Kresnik 2010) in Ali boma ye!. Jezero je njegova prva kriminalka. Njegova specialnost so razširjeni portreti – biografije. Napisal je že življenje Petra Vilfana, Zorana Predina in Gorana Dragića. V nastajanju je življenjska zgodba Milene Zupančič. Pogovor z njima je vodil glasbenik in zgodovinar **dr. Tone Kregar**, direktor MNZC.

Ključne besede: ustvarjalnost, gledališče, film, novinarstvo, alpinizem, biografije

Abstract

Milena Zupančič is a Slovene theatre and film actress. In her 40 years-long career either on theatre stages or on film or TV screens, she has played many lead roles. Her debut was a role of a student in the film Oxygen, but a broader public knows her with her role of Meta Presečnik in Cvetje v jeseni by Matjaž Klopčič. She received numerous theatre and film awards. She received Prešeren prize before turning fifty. There are also Steri awards, golden and silver arenas, Borštnik rings, Gavell prizes, golden bay leaf wreath, honourable award of best

European actress … In 2016 the president of Slovenia awarded her with the golden order for special merits in »creative opus in the field of Slovene theatre and film art«. She has been the Unicef ambassador since 2000, and in November 2003 she became also a regional ambassador for the entire Western Balkans. In 2011, she ended her co-operation with Unicef. **Tadej Golob** is a Slovene writer, journalist, columnist and climber. As a climber at the age of 33, he stood on the highest mountain in the world. He is a lifelong precariat worker. He began his journalistic career in the sports editorial office of TV Slovenia, for the motorcycle magazine Grand Prix where he covered motorcycling. He was the editor of the climbing and alpinist magazine Grif and the popular science journal Gea. He is the author of several interviews, which he has been creating for the Slovenian edition of Playboy for 15 years. He wrote many books: Z Everesta (With Everest), the youth novels Zlati zob (Golden Teeth) and Kam je izginila Brina? (Where Did Brina disappear?), the adult novel Svinjske nogice (Pork legs) (Kresnik 2010) and Ali boma ye!. Jezero (The lake) is his first criminal novel. His specialty are widespread portraits - biographies. He wrote about the life of Peter Vilfan, Zoran Predin and Goran Dragič. Milena Zupančič's life story is in the making. The musician and historian **Tone Kregar**, the Director of the Museum of recent history Celje, led the conversation with the both of them.

Key words: creativity, theatre, film, journalism, alpinism, biography

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Borut Mačkovšek

Roman Pungartnik

Branko Tamše

Peter Jovanović (vodja pogovora)

»OKROGLI TRIKOTNIK«

»A ROUND TRIANGLE«

Povzetek

Vsebina pogovora «Okrogli trikotnik« je športno-rokometno naravnana in se prepleta z življenjskimi izkušnjami celjskih in slovenskih rokometnih legend: Boruta Mačkovška, Romana Pungartnika in Branka Tamšeta. Vsi trije so v svojih karierah s predanostjo in ustvarjalnostjo dosegli in naredili veliko in še več za slovenski in celjski rokomet ter posledično tudi za šport kot tak. Sogovorniki so več kot dovolj dober razlog za pogled v osebne uspehe in uspehe na športnem področju.

Ključne besede: šport, rokomet, predanost

Abstract

The content of the conversation »A round triangle« is sports-handball based and intertwined with the life experiences of the Celje and Slovenian handball legends: Borut Mačkovšek, Roman Pungartnik and Branko Tamše. In their careers, all three of them have achieved a lot with dedication and creativity and done even more for the Slovenian and Celje handball, consequently for the sports as such. Guests are more than a good enough reason to look at personal achievements and successes in the field of sports.

Key words: sports, handball, devotion

ALBANIJA, KOSOVO

Vera Haliti (ALBANIJA)

Astrite Humski (KOSOVO)

Valentina Pintar (vodja pogovora)

IZZIVI INTEGRACIJE V SLOVENSKI DRUŽBI IN ŠOLI

THE CHALLENGES OF INTEGRATION IN SLOVENIAN SOCIETY AND SCHOOL

Povzetek

Gospa Vera Haliti je rojena Albanka, ki že 24 let živi in dela v Sloveniji. Je uradna sodna prevajalka za inštitucije, kot so sodišče, policija, šola, socialna služba … Vodi tudi jezikovne tečaje slovenskega in albanskega jezika za otroke in odrasle. Predvsem je oseba, ki zelo dobro pozna težave, s katerimi se soočajo migranti. Gospa Astrite Humski je rojena na Kosovu, v Slovenijo je prišla pred 3 leti. Živi in dela na Ptuju. Po izobrazbi je diplomirana ekonomistka, trenutno veliko časa in energije posveča ženskemu podjetništvu kot obliki integracije kosovskih žensk. V pogovoru z Valentino Pintar sta predstavili svojo državo, kulturo , običaje in z nami delili svojo življenjsko izkušnjo. Zaradi dobrega poznavanja priseljeniške problematike sta spregovorili o težavah in izzivih integracije in se dotaknili vloge šole v teh družbenih procesih.

Ključne besede: Kosovo, Albanija, integracija

Abstract

Mrs. Vera Haliti is born Albanian who has been living and working for 24 years in Slovenia. She is an official translator for institutions such as the court, the police, the school, the social service, etc. She also runs language courses in the Slovene and Albanian languages for children and adults. Above all, she is a person who knows very well the problems that migrants are facing. Mrs. Astrite Humski was born in Kosovo, she came to Slovenia 3 years ago. She lives and works in Ptuj. She is a graduate of economics, but currently she has been devoting a lot of time and energy to women's entrepreneurship as a form of integration of Kosovo women. In conversation with Valentina Pintar they presented their country, culture, customs and shared their life experience with us. Due to their good knowledge of immigrant issues, they discussed the problems and challenges of integration and also looked onto the role of the school in these social processes.

Key words: Kosovo, Albania, integration

LUKSEMBURG

Mag. Alain Brauckmann

INTERESNE DEJAVNOSTI V LUKSEMBURŠKI ŠOLI

EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN THE LUXEMBOURG SCHOOL

Povzetek

Mag. Alain Brauckmann je zaposlen na Lycée Technique du Centre, največjem šolskem centru v Luksemburgu. Po maturi v Belgiji je študiral na univerzi Paris Lodron v Salzburgu, smer publicistika in komunikacije. Pred zaposlitvijo v šolstvu je delal na področju medijev. Na tehničnem liceju poučuje marketing v ekonomskih programih. Interesne dejavnosti v luksemburških šolah nimajo posebnega mesta v kurikulu, se pa npr. športni dnevi, kulturne dejavnosti, ekskurzije izvajajo v okviru rednega pouka, vendar se posebej ne vrednotijo. Šole v času daljšega opoldanskega odmora in po zaključku ponujajo različne dejavnosti, ki jih pripravljajo in izvajajo učitelji. Pri tem zaradi birokratskih ovir redko sodelujejo s civilno družbo. Ker gre za neobvezne dejavnosti, mora biti pri učencih močna motivacija, da se jih udeležijo, zato vlagajo učitelji veliko truda v to, da pridobijo učence. Najpogosteje obiskujejo športne in glasbene dejavnosti ter dejavnosti, povezane s sodobnimi mediji.

Ključne besede: Luksemburg, interesne dejavnosti, motivacija

Abstract

MA Alain Brauckmann works at Lycée Technique du Centre, the biggest school centre in Luxembourg. After secondary school graduation in Belgium he studied at the University Paris Lodron in Salzburg, study course in journalism and communication. Before employment in education sector he worked in the field of mass media. Now he teaches marketing in economics programmes at technical lyceum. Extracurricular activities in Luxembourg schools have no evident place in the inside a school curriculum, nevertheless many of them, for example sports days, cultural events, excursions, are carried out within the curriculum itself, but are not evaluated as such. Schools offer different activities during a longer midday break and after classes, which are performed and prepared by the teachers themselves. Since these are optional activities, students must have a strong motivation to attend, and teachers therefore invest a lot of effort in acquiring students. They mostly visit sports and music activities and activities related to modern media.

Key words: Luxembourg, extracurricular activities, motivation

FRANCIJA

Ludovic Testaniere

NE DELAM SE FRANCOZA, KER SEM FRANCOZ

NOT TAKING FRENCH LEAVE, SINCE I AM FRENCH

Povzetek

Ludovic Testaniere se je rodil leta 1974 v Toulonu v Franciji. Na Filozofski fakulteti v Nici je končal 1. stopnjo študija zgodovine. Na študentski izmenjavi v projektu Erasmus, je v Franciji spoznal sedanjo ženo Alenko, ki ga je pripeljala v Slovenijo. Na začetku je v Sloveniji opravljal razna dela, med drugim je delal celo nekaj časa kot »varuška« francoskih otrok v Sloveniji, služboval je v podjetju E Leclerc, trenutno se ukvarja s prevajalstvom in poučuje francoski jezik na jezikovnih tečajih podjetja Berlitz. Zanimiv sogovornik je predstavil svoja videnja in razlike med Francijo in Slovenijo na različnih področjih.

Ključne besede: Francija, Slovenija, kulturne razlike, francoska družba, slovenska družba

Abstract

Ludovic Testaniere was born in 1974 in Toulon, France. At the University of Arts in Niece he has finished the first degree of history studies. During students' exchange in the project Erasmus he has met his wife Alenka who brought him with her back to Slovenia. At the beginning of his stay in Slovenia he did a number of different jobs, among them was even being a sort of an au-pair to French children living in Slovenia. He used to work for the company E Leclerc, but now he is currently busy by translating and teaching French at different language courses for the Berlitz Company. As an interesting guest he is about to present his views and noticed differences between France and Slovenia in different areas.

Key words: France, Slovenia, cultural differences, French society, Slovene society

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Kazimira Lužnik Nanut

Mihael Cafuta (vodja pogovora)

LETA NISO OVIRA

YEARS ARE NOT AN OBSTACLE

Povzetek

Na simpoziju smo gostili vsestransko športnico gospo Kazimiro Lužnik. Mati štirih otrok se je začela s tekom ukvarjati šele pri 46 letih, pa je za njo že več deset maratonov po celem svetu. Pri njenih 83 letih še vedno odteče več 21 km maratonov in ogromno krajših tekov. Medalj in pokalov se že dolgo ne da več prešteti. Je ena najslavnejših maratonk na svetu in je redno aktivna. S svojimi rezultati in udejstvovanjem na tekih je zelo dober vzgled vsem, ki radi tečejo.

Ključne besede: šport, tek, maraton

Abstract

We hosted a very versatile athlete, Mrs. Kazimira Lužnik. A mother of four has started running quite late - at the age of 46, but now she has finished more than a dozen marathons all over the world. At her 83 she still runs a few half-marathons (21km) and a lot of shorter runs. Her medals and cups can no longer be counted, since there are so many. She is one the most famous marathoners in the world and she is known to be very active and still involved. With her results and running attendances she makes a good example and a role model for all that enjoy running.

Key words: sports, running, marathon

Osnovna škola Đure Prejca Desinić

HRVAŠKA

Božica Mandić

ŠKOLA U MUZEJU

SCHOOL IN THE MUSEUM

Sažetak

Iako funkcioniraju različito i svaka institucija ima specifične predodžbe o obrazovanju, škole i muzeji potječu iz srodnih konteksta. Potičući inicijativu da muzej nudi izvrsne potencijale za izvanškolsko učenje, već duži niz godina u Osnovnoj školi Đure Prejca u Desiniću, djeluje izvannastavna aktivnost koja u zajedničkom radu učitelja i muzejskih djelatnika iz Dvora Veliki Tabor radi na projektima osvješćivanja mogućnosti korištenja i očuvanja kulturne baštine kao poticaja u kreativnom izražavanu učenika (djeteta). Usmena predaja o Veroniki Desinićkoj stoljećima je prisutna u našem, zagorskom kraju. Ovim smo radom željeli pokazati da je ona i danas intrigantna tema koja je pronašla svoje ostvarenje povezujući identitet mjesta, škole i županije.

Ključne riječi: kulturna baština, učenje u muzeju, izvananstvane aktivnosti

Abstract

Regardless of the fact that they function in a different way, and that each institution has specific assumptions concerning education, schools and museums de facto have a similar origin. For several years now, the elementary school of Đure Prejac in Desinić offers several extracurricular activities, organized in cooperation with teachers and museum workers from the fort of Veliki Tabor, the main purpose of which is to encourage the initiative to see the museums as objects that promote the use and the preservation of cultural heritage as an incentive for the development of the creative thinking of a student (a child). The oral tradition of Veronika Desinićka is present in our, Zagorje region. With this work, we wanted to show that she is still an intriguing subject, finding its realization in linking the identity of a place, school and a country.

Key words: cultural heritage, learning in museums, extracurricular activities

1 Uvod i teorijska ishodišta

Osnovna škola obvezna je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj se, uz redovnu nastavu realiziraju i drugi oblici odgojno-obrazovnog rada, poput izvannastavnih aktivnosti. Izvannastavne aktivnosti sastavni su dio svakog školskog kurikuluma. Sve se više ističe njihova odgojna moć u kojem god obliku se one izvodile. Organiziranim aktivnostima u izvannastavnim aktivnostima, učenicima se pruža mogućnost da, vođeni individualnim interesima i slobodnim odabirom, različitim aktivnostima i poticajima razviju osobne potencijale. Radom u izvannastavnim aktivnostima obogaćuju se socijalna iskustva u interakciji s vršnjacima jer je, na poseban način, omogućeno da „djeca stupaju u socijalne kontakte i odnose koji svestrano izgrađuju njihovu ličnost“ (Previšić, 1987). Tu se razvijaju socijalne kompetencije učenika, potiče kreativnost, izgrađuju vrijednosti, jača osjećaj zajedništva i povezanosti sa školom.

Svaka škola obavezna je organizirati izvannastavne aktivnosti uvažavajući interese i potrebe učenika. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi [4] i Nastavni plan i program za osnovnu školu [1] predstavljaju zakonsku osnovu za održavanja izvannastavnih aktivnosti. Članak 28. navedenog Zakona govori kako “Školski kurikulum utvrđuje nastavni plan i program izbornih predmeta i izvannastavnih aktivnosti, a donosi se na temelju nacionalnog kurikuluma i nastavnog plana i programa”. U Nastavnom planu i programu nabrojana su područja izvannastavnih aktivnosti, a to su: literarno, dramsko, prirodoslovno-matematičko, športsko, zdravstveno-rekreacijsko, aktivnosti vezane uz očuvanje nacionalne i kulturne baštine, očuvanje prirode, uz promicanje zdravog načina života, društveno - humanistički projekti, učeničko stvaralaštvo i tehničko stvaralaštvo. Za razliku od redovne nastave programi izvannastavnih aktivnosti nisu strogo strukturirani, pa omogućuju učenicima da u rad unose nove teme i sadržaje koje učitelji nisu predvidjeli ili ih „vide“ na drugi način.

Izvannastavne aktivnosti u školi predstavljaju prostor u kojem se najlakše može doprijeti do učenika, odnosno do njegovih želja, potreba i aspiracija.

Karakteristične metode rada u izvannastavnim aktivnostima su igra i projekt. To su motivirajuće metode koje potiču aktivno učenje. U izvannastavnim aktivnostima svi su učenici jednako važni, provodi se suradničko učenje. Suradničko se učenje odvija u socijalnoj skupini koju povezuju zajedničke potrebe i ciljevi. Unutar manje skupine dolazi do pozitivne interakcije (Romić, 2002). Osnovni princip dobrog učenja predstavlja motivirana skupina koja ima jasno postavljen zadatak i pravila po kojima će se ponašati pri rješavanju zadataka. Pet je jednako

važnih sastavnica suradničkog učenja: pozitivna međuzavisnost, izravna interakcija učenika koja podrazumijeva međusobno komuniciranje i surađivanje učenika u rješavanju zadataka, te pomaganje i podučavanje drugih. Sljedeća sastavnica je individualna i skupna odgovornost učenika koja dovodi do uspjeha, zatim suradnička umijeća učenika. Umijeća koja se odaberu za poučavanje ovise o dobi i interesu učenika. Posljednja sastavnica predstavlja grupno procesuiranje, gdje skupnom diskusijom učenici procjenjuju kvalitetu rada u zadatku, i ponašanje unutar skupine.

U izvannastavnim aktivnostima primjenjuje se skupno vrednovanje, ali i pripremanje učenika za individualno vrjednovanje i samovrednovanje. Učitelj izvannastavnih aktivnosti u vrjednovanju učenikova rada i rezultata osmišljava vrijednosna načela i načine procjenjivanja. On pritom uključuje sve učenike u procjenjivanje i učenicima objašnjava vrijednosna načela (kriterije) vrednovanja. Vrednovanjem izvannastavnih aktivnosti nastoji dobiti pokazatelje o tome koliko je proces bio uspješan, koliko smo ostvarili postavljene zadatke, koji su se problemi pojavili te kako poboljšati postojeću situaciju.

2 Škola i muzej

Kulturno obrazovanje neophodan je dio našeg obrazovnog sustava jer je prema članku 22. UNESCO-ve *Opće deklaracije o pravima čovjeka* neophodno za dostojanstvo čovjeka i za slobodan razvoj osobnosti. No stvarnost izgleda drugačije: kulturno obrazovanje u školskoj svakodnevici još nije zastupljeno u pravoj mjeri. S druge strane, kulturne institucije školama nude premalo programa prilagođenih dobi školske djece.

Budući da je naša škola u neposrednoj blizini muzeja Dvor Veliki Tabor, krenula je inicijativa škole prema muzeju kako bi se stvorila čvršća veza, a sa zajedničkim ciljem da se učenicima u okviru izvannastavnih aktivnosti omogući drugačiji pristup muzeju kako bi stjecali nove predodžbe te kako bi se stvarali temelji za suradnju u mnogočemu različitih institucija, koje unatoč tome imaju potencijal odlično se nadopunjavati.

Kada škola i muzej provode zajednički projekt, učenicima to podrazumijeva novo okruženje za učenje, zanimljive predmete za gledanje i diranje, drugačije pristupe temama od onih u školi, osjetilna iskustva, nove metode i spoznaje. No, postavljaju se i neka pitanja: Kakvu ulogu imaju učitelji u projektu? Koliko se djelatnik muzeja mora prilagoditi predodžbama škole o suradnji? Kako se postavljaju pravila za dolazak u muzej i za rad na projektu?

Za uspješan suradnički projekt nije potrebna samo strast i angažman učitelja i muzejskih djelatnika. Potrebna je uključenost u svijet, izazov i sudjelovanje učenika. Svi sudionici projekta moraju razviti uzajamno povjerenje, koje signalizira prepoznavanje kompetencije drugoga. Mora biti očito da su učenici dobrodošli u muzej i da učitelji i muzejski djelatnici vjeruju kako se učenici mogu kretati kroz muzej puni poštovanja. Učenici trebaju i smiju iznijeti svoje stručno mišljenje te aktivno sudjelovati u oblikovanju projekta. Učitelji i muzejski djelatnici moraju biti fleksibilni, dopustiti promjene kod projekta i podupirati ih ali pritom ne izgubiti prvotnu ideju iz vida.

Iz svega toga proizlaze ciljevi i zadaci izvananstavne aktivnosti učenika u muzeju Dvor Veliki Tabor:

- projekt *Zagorska ruža* osmišljen je sa ciljem senzibiliziranja lokalne, ali i šire zajednice za vrijednosti i turističko-gospodarske potencijale nematerijalne kulturne baštine,

- aktivnosti Projekta usmjerene su na istraživanje, proučavanje i revitalizaciju *Legende o Veroniki Desinićkoj,*

- provedbom Projekta željeli smo razbiti uvriježene predrasude i stereotipe vezane za doživljaj žene u društvu, upoznati se sa zakonima i propisima koji se tiču očuvanja i zaštite materijalne i nematerijalne kulturne baštine te razvijati i u praksi primjenjivati demokratski pristup u donošenju odluka i najboljih rješenja problema na koje smo nailazili tijekom provedbe projekta,

- različitim aktivnostima željeli smo približiti učenicima umjetnost i kulturu u muzeju te im omogućiti integriranje u društvo,

- zajedničkim aktivnostima muzeja i škol željeli smo omogućiti novu interpretaciju kulturne baštine u radu s djecom i mladima koje treba usmjeravati kako bi razvili odnos prema vlastitom podrijetlu, sadašnjosti i budućnosti,

- omogućili smo i ojačali društvenu kompetenciju i razvoj ličnosti pomoću kulturnog i političkog obrazovanja te potaknuli i unaprijedili razvoj inovativnih modela za različite, dugoročne i trajne vidove suradnje škola i muzeja.

3 Aktivnosti INA-e u muzeju Dvor Veliki Tabor

3.1 Anketni upitinik s učenicima škole

U okviru zavičajne nastave uočio se problem kako učenici naše škole nemaju znanja o najpoznatijoj legendi našega kraja, *Legendi o Veroniki Desinićkoj*.

Iako se Dvor Veliki Tabor nalazi svega nekoliko kilometara od naše škole, iako mnogi naši učenici svakodnevno prolaze pored njega na putu do škole, većina učenika je prvi puta tek s 9 godina bila u Dvoru. U razgovoru s učenicima saznali smo da i njihovi roditelji od djetinjstva nisu posjetili Tabor. I postavili smo si pitanje zašto? Odlučili smo istražiti uočeni problem zašto djeca naše škole ne pokazuju interes za proučavanje srednjovjekovnog spomenika nulte kategorije i njegove *Legende o Veroniki Desinićkoj* iako je sam plemićki grad Dvor Veliki Tabor jedan od najznačajnijih kulturno-povijesnih spomenika profanoga graditeljstva kontinentalne Hrvatske i nalazi se u blizini naše škole.

Kako bismo uvidjeli koliki je postotak neznanja naših učenika o najvažnijoj legendi za naš zavičaj, proveli smo anketni upitnik. Dobili smo zanimljive, ali porazne rezultate. Svi učenici znaju za *Legendu o Veroniki Desinićkoj*, ali 70 % njih ne zna osnovne povijesne podatke. Većina učenika ne zna ime grofa Fridriha u koga se Veronika zaljubila. Čak 73% ne zna da su oni imali dijete te da su se u tajnosti vjenčali. 80% učenika smatra da je Veronika osuđena i ubijena jer je bila copernica. Samo 15% učenika znalo je prepoznati koji značaj ima Legenda za naš kraj, županiju, domovinu. Čak 60% ispitanika misli da se Veronika htjela bogato udati jer je bila siromašna seljanka. Svi ti rezultati potaknuli su nas na razmišljanja koliki je utjecaj reklama i tv sapunica na stavove djevojčica i dječaka naše škole u razvoju stereotipa da sve djevojčice samo žele lijepo izgledati, da je izgled najvažniji, da se žele bogato udati te kako ljubav u svemu tome nije najvažnija.

3.2 Muzejske radionice u Dvoru Veliki Tabor

Kako bismo što više saznali o Dvoru Veliki Tabor i pronašli načine kako senzibilizirati lokalnu i širu javnost za važnost čuvanja nematerijalne baštine, posjetili smo plemićki grad nulte kategorije koji jedan je od najznačajnijih kulturno - povijesnih spomenika Hrvatske. Dominira zagorskim krajem već više od pola tisućljeća. Družeći se s djelatnicima Tabora uvidjeli smo da su naša saznanja o tom neprocjenjivom spomeniku kulture zaista mala.

3.2.1 Proučavanje povijesnih izvora

Više od 500 godina Veliki Tabor ljubomorno čuva Legendu o nesretnoj ljubavi Veronike i Fridrika Celjskog i kao takva ona jedna od najprepoznatljivijih identiteta Hrvatske. *Legenda o Veroniki Desinićkoj* dio je kulturne i turističke prezentacije samog dvorca, ali i Krapinsko-zagorske županije, kao i cijele Hrvatske. Još u sedamdesetim godinama prošloga stoljeća, *Legenda o Veroniki Desinićkoj* proglašena je najsačuvanijom turističkom legendom u Hrvatskoj (prema Muzejskom glasniku sjeverozapadne Hrvatske).

Jedna je skupina učenika istraživala o životu Veronike Desinićke u samom Dvoru Veliki Tabor. U radu s etnologinjom i muzejskom pedagoginjom Kristinom Pavlović, upoznali smo povijesne izvore iz kojih saznajemo o Veronikinom životu. Upravo usmena predaja o Veroniki Desinićkoj 2014. godine registrirana je kao *nematerijalno kulturno dobro* te je rješenjem Ministarstva kulture Republike Hrvatske upisana u registar nematrijalne baštine Republike Hrvatske.

Legenda je tijekom povijesti dostignula svoj vrhunac u mnogim oblicima umjetničkog izražavanja i stvaralaštva. Umjetnike je inspirirala priča o nesretnoj i uzvišenoj ljubavi pa su kroz svoja djela pokazali stvaralačku snagu. Malo poznat povijesni roman *Zagorska ruža*, po kojem je i naš projekt dobio ime, napisao je Hinko pl. Davila. Po toj priči napisana je i drama, balade, skladane su pjesme, slikane umjetničke slike. U novije vrijeme Veronikom se pozabavio i baletni koreograf Dinko Bogdanić koji je na pozornici postavio folklorni balet *Veronika"*u suradnji s nacionalnim fololklornim ansamblom *Lado*. Uvidjevši kako je ljubav, a pogotovo nesretna, najiskorištivaniji književni i umjetnički motiv, ne čudi da je trajno do danas prisutna priča u narodu o Veronikinoj snažnoj ljubavi te da njeni jecaji i nemirni duh lutaju Taborom u dugim zimskim noćima.

Sudjelovali smo u programu *Srednjovjekovnih svečanosti na Taboru* na kojima se upoznaju tradicionalne vještine i zanati, a tu je još i srednjovjekovni sajam, viteške borbe, nastupi žonglera te prikaz renesansnih plesova, čime svi posjetitelji, bili oni veliki ili mali, mogu doživjeti iskustvo povratka u bogatu srednjovjekovnu povijest Hrvatskog zagorja i uvidjeti način života Veronike Desinićke.

3.2.2 Snimanje video uradaka

Uočili smo da marketinške tvrtke nameću činjenicu da najmlađi potrošači nemaju kritičkog odnosa prema onomu što žele kupiti te da su podložniji promidžbenim porukama. Na našim

tjednim sastancima istaknuli smo ovaj problem te je pedagoginja osmislila i provela niz radionica o postojanju stereotipa iz kojih smo saznali od kolike je važnosti birati medijske sadržaje te koliki utjecaj na poimanje sebe i formiranje vlastitog mišljenja imaju reklame. Kako su učenici uočili da mediji snažno utiču na dijete te da oblikuju zahtjeve potrošača, druga je skupina učenika snimala video uratke o nesretnoj Veronikinoj ljubavi i o eksponatima koji su izloženi u Dvoru Veliki Tabor. Te smo uratke objavili na internetskim stranicama škole I muzeja Dvor Veliki Tabor želeći informirati ostale učenike o životu i ljubavi Veronike Desinićke i Fridriha Celjskog. [5]

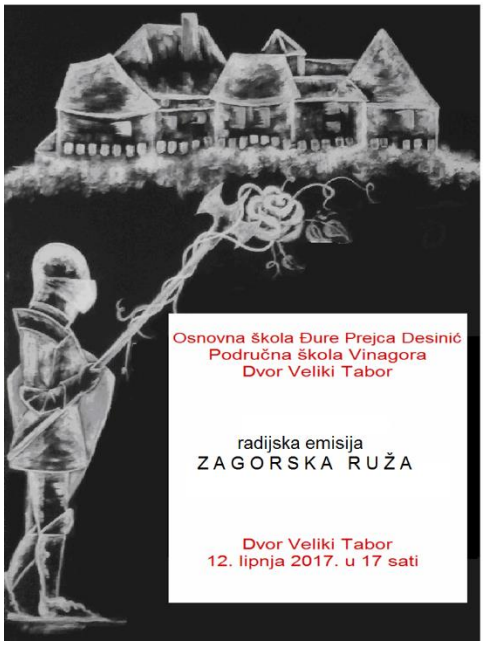
3.2.3 Nastajanje radijske emisije

Kako bismo senzibilizirali lokalnu i širu društvenu zajednicu za vrijednost *Legende o Veroniki Desinićkoj* kao najsačuvanijom turističkom legendom u Hrvatskoj, odabrali smo snimanje radijske emisije na jednoj od lokalnih radio postaja. Iako je radio najstariji elektornički medij, iako ga je davno nadvladala televizijska i internetska konkurencija, smatrali smo da radijska emisija i dalje ima dobru perspektivu na medijskoj sceni jer radijske su emisije i dalje vrlo slušane i uživaju povjerenje javnosti. Odabravši snimanje radijske emisije sa ciljem upoznavanja slušateljstva s *Legendom o Veroniki Desinićkoj*, osmislili smo scenarij radijske emisije. Prema scenariju, radijska se emisija ostvaruje kroz tri teme koje se nadovezuju jedna na drugu. Prva tema oslikava razlike između legende i usmene predaje, druga progovara o različitim predodžbama o Veroniki, osobito o njoj kao copernici i njenom stradanju zbog ljubavi prema grofu Fridriku Celjskom. Tijekom druge teme skrećemo pozornost na ulogu žene u društvu tada i danas. Treća tema radijske emisije analizira Veroniku kao brand. Kako bi svaka tema bila razrađena i što vjerodostojnija, uključili smo stručnjake i goste emisije koji progovaraju o legendi s različitih stajališta. Emisiju smo obogatili javnom raspravom te se telefonski uključila profesorica Ljiljana Marks iz Instituta za etnologinju i folkloristiku u Zagrebu. Ističući razlike legende i usmene predaje upoznala je slušateljstvo s Veronikinom ulogom u vremenu u kojem je živjela i zašto priču o Veroniki smatramo legendom, a zapravo je usmena predaja. U obradi prve teme, učenici su pisali o Veroniki na kajkavskom izričaju jer se željelo sačuvati i jezični izričaj kao dio kulturne baštine. U tijeku emisije govorno je interpretirana vinagorskim kajkavskim podnarječjem.

U drugoj se temi progovorilo o Veronikinim ulogama i identitetu: Veronikina uloga žene, copernice, tragičarke (umire zbog ljubavi). U tom se dijelu slušateljima obraća etnologinja i

muzejska pedagoginja u Dvoru Veliki Tabor gospođa Kristina Pavlović. Za potrebe snimanja radijske emisije i produbljivanja znanja o Veronikinim identitetima, učenici su pripremljeni za rad na terenu, s kazivačima. Uz pomoć Upitnice , mladi su istraživači na terenu dobivali saznanja o predodžbama ljudi o Veronikinim postupcima, o tome tko su copernice i postoje li copernice danas. Svi su se razgovori snimali te će taj materijal biti istražen i verificiran od strane etnologinje Pavlović te biti objavljen u predstojećoj publikaciji. U slučaju kad su priče o copernicama bile „prestrašne“, kazivači bi zatražili da na teren izađu voditeljice. Tako su i one obavile nekoliko razgovora u kojima se saznalo o životu copernica danas.

Treća je tema bila rezervirana za promišljanje o Veroniki kao brandu. Kako bi učenici što više saznali o utjecaju brandiranja na uspješnost neke tvrtke te shvatili brand kao marketinški putokaz tvrtke na globalnom tržištu, intervjuirali smo poznatog zagorskog poduzetnika gospodina Mladena Šurbeka, osnivača Mini mljekare Veronika d.o.o koji je nadahnut upravo Legendom o Veroniki Desinićkoj odredio marketinški put svoje tvrtke pod sloganom Tradicionalno i prirodno. Uz podršku gospođe Jasne Petek, zamjenice župana za društvene djelatnosti u Krapisnko-zagorskoj županiji, radionicu o brandiranju i utjecaju brandinga na prodaju proizvoda i povezanost s krajnjim korisnicima, za učenike Osnovne škole Đure Prejca u Desiniću održao je poznati dizajner gospodin Igor Vranješ.

Slika 1: Izrada plakata (dizajn)

3.2.4 Snimanje radijske emisije

Budući da naša škola nije opremljena za potrebe snimanja radijske emisije, uputili smo zamolbu na lokalnu radio postaju *Radio stanica Hrvatsko zagorje Krapina*. Oni su nam sponzorirali snimanje radijske emisije i naučili djecu kako se stvara „špica“ i najava za radijsku emisiju, kako se izrezuje i umeće zvuk, kako se voditelj odnosi prema mikrofonu, ali i u kontakt razgovorima sa slušateljima, kako se izrađuje jingl, poučili su ih radu na miksetama i sl.

Snimljenu radijsku emisiju pod nazivom *Zagorska ruža*, slušatelji su mogli čuti na radio valovima 91,5Mh-Radio stanica Hrvatsko zagorje Krapina, u srijedu, 21. lipnja 2017. godine. Istoga su dana učenici sudjelovali u nastajanju televizijske emisije HRT-a *Zagrebačka panorama*.[3] Prema podacima s Radija, mnogo je ljudi slušalo našu emisiju. Time smo ostvarili svoj cilj: upoznati lokalnu i širu zajednicu s *Legendom o Veroniki Desinićkoj* kao nematerijalnom kulturnom baštinom i s njenim turističko gospodarskim potencijalima.

Projekt je javno predstavljen u Općinskoj vijećnici u Desiniću. Prisustvovali su mnogi politički, kulturni i gospodarstveni djelatnici općine i županije. Naglašavajući važnost suradnje škole i društvenih, kulturnih i političkih institucija istaknuli smo važnost poticanja kod učenika vještina timskoga rada, prezentacijskih sposobnosti i sposobnosti neovisnog, kritičkog promišljanja. Timskim radom djelujući, stvarajući i učeći tijekom izvananstavnih aktivnosti, potičemo učeničku inicijativu, snalažljivost i kreativnost u svim aspektima bitnima za postizanje veće kvalitete življenja.

Projekt je predstavljen na županijskoj i državnoj smotri učeničkih projekata iz Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Zbog višestrukog pristupa sagledavanja problemu i odabira načina njegovog rješavanja te kreativnim načinima timskoga rada, projekt je proglašen najuspješnijim.

Slika 2: Projektna skupina učenika PŠ Vinagora

4 Zaključak

Škola kao odgojno-obrazovna ustanova svojim djelovanjem utječe na sve segmente učenikova razvoja. Uz nastavu kao temeljnu djelatnost, škola preuzima dio brige i odgovornosti za slobodno vrijeme učenika i „iskorištava“ to slobodno vrijeme za „produženo“ odgojno djelovanje. Najpoznatiji i najrasprostranjeniji način pripreme djece i mladih za aktivno i sadržajno provođenje slobodnog vremena, organizacija je i provedba izvannastavnih aktivnosti u školi.

Projekt *Zagorska ruža* osmišljen je sa ciljem senzibiliziranja lokalne, ali i šire zajednice za vrijednosti i turističko-gospodarske potencijale nematerijalne kulturne baštine i očuvanjem kulturno-povijesnog nasljeđa. Aktivnosti projekta usmjerene su na istraživanje, proučavanje i revitalizaciju *Legende o Veroniki Desinićkoj*. Sudjelujući u radionicama i srednjovjekovnim svečanostima koje se provode u Velikom Taboru te provodeći istraživanja na terenu, zaključili smo da lokalno stanovništvo ne poznaje povijest Velikog Tabora kao ni *Legendu o Veroniki Desinićkoj*.

Osim navedenog, provedbom projekta željeli smo razbiti uvriježene predrasude i stereotipe vezane za doživljaj žene u društvu, upoznati se sa zakonima i propisima koji se tiču očuvanja i zaštite materijalne i nematerijalne kulturne baštine te razvijati i u praksi primjenjivati

demokratski pristup u donošenju odluka i najboljih rješenja problema na koje smo naišli tijekom provedbe projekta.

Provedba projekta *Zagorska ruža* koji je realiziran kao izvannastavna aktivnost u suradnji muzeja Dvor Veliki Tabor i Osnovne škole Đure Prejca u Desiniću, ima višestruko značenje i korist: ne samo da osvješćuje lokalnu zajednicu o potencijalima nematerijalne kulturne baštine i o potrebi za brigom i očuvanjem kulturno-povijesnog nasljeđa, već i one najmlađe poučava vještinama i kompetencijama modernog demokratskog građanstva.

Zagorska Ruža, naša Veronika Desinićka je učinila svoje - povezala je muzej i školu svojim viticama i tako učinila da djelujemo kao tim. Radili smo zajedno, učili smo zajedno i međusobno se nadopunjavali svjesni svojih nedostataka, ali i svojih jakih strana. Svaki je naš čin bio usmjeren k ostvarenju cilja projekta, a to je osvješćivanje i senzibiliziranje javnosti o vrijednosti i važnosti očuvanja nematerijalne kulturne baštine te promocija *Legende o Veroniki Desinićkoj* koja bi mogla postati, koja zapravo jest, potencijalan kulturno-turističko-gospodarski resurs takoreći brand nedovoljno prepoznat, istražen i iskorišten.

5 Viri i literatura

1. *NACIONALNI okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi*. 2010. [Online]. [Citirano 17. jul. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
2. ROMIĆ, S. Koperativno učenje u početnim razredima osnovne škole. *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu.* 2002, 4(1), str. 256-272.
3. *UČENICI Osnovne škole Đure Prejca iz Desinića i Područne škole Vinagora ove su školske godine proučavali legendu o Veroniki Desinićkoj*. [Online]. Zagrebačka panorama. 14. 7. 2017. Dostopno na spletnem naslovu: https://web.facebook.com/pg/zagrebackapanorama/videos/?ref=page_internal.
4. *ZAKON o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. 2014. [Online]. [Citirano 17. jul. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli.
5. *ZIMSKE radionice u Dvoru*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://web.facebook.com/DvorVelikiTabor/?fref=ts.

AVSTRIJA

Beatrix Verdel

JAZ IN TI / DU UND ICH:
DVOJEZIČNI VRTEC

ME AND YOU/DU UND ICH:
A BILINGUAL NURSERY SCHOOL

Povzetek

Beatrix Verdel je diplomirana vzgojiteljica. Zaposlena je v Društvu vrtec Jaz in ti, kjer je dejavna pedagoška voditeljica vrtca, ki je v zasebni lasti. Poleg tega deluje na več kulturnih področjih na avstrijskem Koroškem. Njen materni jezik je slovenski, obenem pa tudi nemščino šteje za materni jezik, saj se od mladih nog v obeh jezikih tekoče sporazumeva, kar na avstrijskem Koroškem ni redkost. Vrtec Jaz in ti / Du und ich temelji na dvojezičnosti. Oba jezika, slovenskega in nemškega, uporabljajo pri učnih metodah vsak dan. Vrtec temelji na jezikovnem konceptu, ki so ga skupaj s prof. Gomboshem s Celovške fakultete in pedagoginjo Angelo Herk Kuchling izdelali leta 1997. Koncept določa, da vzgojiteljice vrtca z otroki vsak dan komunicirajo v drugem jeziku. To pomeni, en dan slovensko in en dan nemško. Glede na to, da pa pri večini otrok prevladuje znanje nemškega jezika, so se odločili, da asistentke z otroki govorijo izključno slovensko. Poleg tega vrtec kot inštitucija ponuja dodatno učenje angleškega jezika, ki poteka enkrat na teden. Koroški Slovenci so močno usmerjeni h kulturi. To se odraža tudi v njihovem delu z otroki. Enkrat tedensko poteka v vrtcu pouk predšolske glasbene vzgoje, poleg tega pa večkrat na leto poskrbijo za pester program različnih kulturnih tematik, ki temeljijo na glasbi in teatrski igri. Sodelujejo v okviru slovenskega prosvetnega društva SPD Borovlje, poleg tega pa tudi sami organizirajo nastope in koncerte, na katerih otroci redno, ob različnih priložnostih pokažejo pridobljeno znanje in pa predvsem veselje do kulturnega ustvarjanja.

Ključne besede: Avstrijska Koroška, dvojezičnost, vrtec, kultura

Abstract

Beatrix Verdel is a graduated pre-primary teacher. She works in the Me and you Kindergarten, where she is an active pedagogical leader of the kindergarten, which is a private institution; in addition she is also active on several other cultural fields in Carinthia as well. Her mother tongue is primarily Slovene, but she believes German to be her mother tongue too since she has been fluent in both languages from an early childhood and that is not rare in Carinthia. Kindergarten Me and you/Du und ich is based on bilingualism. Both languages, Slovene and German, are used while teaching every day. Kindergarten's work is based on a linguistic concept designed by professor Gombosh from Klagenfurt University and a pedagogue Angela

Herk Kuchling in 1997. The concepts suggests that pre-primary teachers communicate with children in both language alternately each day. Considering the most children are more skilled in German language they decided that teacher assistants speak solely in Slovene language. Meanwhile they also offer additional learning of English language on a weekly basis. Carinthia Slovenes are very culture oriented. This can be seen in their work with children. Once a week they have preschool music lessons, a few times a year they manage to organize different cultural events based either on music or theatre arts. The co-operate with the Slovene educational society SPD Borovlje (SPD Ferlach), in addition to all mention they alone organize performances and concerts where children perform regularly in order to show their gained knowledge and skills, as well as their love for cultural expression.

Key words: Carinthia, bilingualism, nursery school, culture

Gimnazija Celje - Center

mag. Smiljana Adamič

IZBIRNE VSEBINE NA GIMNAZIJI CELJE - CENTER

ELECTIVE COURSES AT GIMNAZIJA CELJE - CENTER

Povzetek

Med obveznimi izbirnimi vsebinami na Gimnaziji Celje - Center se gimnazijcem vseh letnikov splošne gimnazije ponudijo programi z različnimi vsebinami. Dijakom so se v preteklih letih ponudili različni programi, med njimi dva aktualna programa za mladostnike in sicer Kultura pitja alkoholnih pijač in Varna izbira za odgovorno spolnost. V programih se dijaki seznanijo s kulturo pitja alkoholnih pijač in možnostmi, ki mladostniku omogočajo zdravo spolno odraščanje. Dijaki so se v Splošni bolnišnici Celje pogovarjali z vodjem ginekološkega oddelka dr. Korenom in obiskali Vinoteko Ilc, kjer so jim predstavili kulturo pitja alkoholnih pijač. Dijaki so spoznali posledice prekomernega uživanja alkohola in neodgovornih spolnih odnosov. Cilj programov je ozavestiti dijake o pomembnosti odgovornega ravnanja tako pri uživanju alkoholnih pijač kot o negativnih posledicah nepremišljenih spolnih odnosov. Dijaki so se na vsebine različno odzvali, prevladovali so pozitivni odzivi.

Ključne besede: alkohol, alkoholne pijače, alkoholizem, kultura pitja, odgovorna spolnost, spolno prenosljive bolezni

Abstract

Grammar school students at Gimnazija Celje – Center are offered a variety of elective courses. The two courses offered currently are *Drinking Culture among Teenagers* and *Responsible Sexual Behaviour,* in which the students are familiarised with drinking culture and responsible and healthy way to sexual maturation. During the courses, the students meet Doctor Koren, Head of Department of Obstetrics and Gynaecology in the Hospital of Celje. They also visit the Winery Ilc, where they are presented with different aspects of drinking culture. The students acquire some knowledge about the health risks of heavy drinking and irresponsible sexual behaviour. The aim of the two courses is to raise awareness in students about responsible attitude towards drinking as well as about health risks of unhealthy sex. The students' feedback on the two courses is diverse but overall very positive.

Key words: alcohol, alcoholic drinks, alcoholism, drinking culture, responsible sexual behaviour, sexually transmitted diseases

1 Uvod in teoretična izhodišča

Obvezne izbirne vsebine (v nadaljevanju OIV) so dejavnosti, ki jih šola ponuja dijakom z veliko mero avtonomije, izvaja pa praviloma v strnjeni obliki. Zato obvezne izbirne vsebine ne smejo biti niti predmeti, niti nadomestilo za pouk, celo s strogim učnim načrtom omejene dejavnosti ne. Tako so OIV določene s 33. členom zakona o gimnazijah. Šole dijakom v tem času ponujajo tako izbirne kot obvezne vsebine, ki so vsebinsko opredeljene za vsak letnik posebej. Vsebine, obvezne za vse dijake se izvajajo preko celega šolskega leta. Dijak mora predpisane vsebine opraviti, v nasprotnem primeru mu organizator obveznih izbirnih vsebin v soglasju z razrednikom in vodstvom določi način, kako neopravljene vsebine lahko nadomesti. Vse to je opredeljeno v Zakonu o gimnazijah, Pravilniku o šolskem redu za gimnazije, poklicne in tehnične srednje šole (3. člen), Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah (5. in 13. člen), Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah (4. člen) in Pravilniku o pedagoški dokumentaciji in evidenci v srednjem izobraževanju (5. člen).

1.1 Alkohol in mladostniki

Alkoholi so skupina organskih kisikovih spojin, ki v svoji molekuli vsebujejo hidroksilno skupino. Najbolj poznan predstavnik skupine alkoholov je etanol, ki ima kemijsko formulo C_2H_5OH. Jakost alkoholne pijače se izrazi s številom pred besedo »alkohol« ali njeno okrajšavo »alc«, ki ji sledi enota % vol. Čim višji je odstotek, tem močnejša je pijača.[1]

1.1.1 Presnova alkohola

Etanol po zaužitju preide v krvni obtok. Manjši del preide v kri že skozi sluznico želodca, večji del pa skozi sluznico tankega črevesa. S krvnim obtokom etanol doseže vse dele telesa. Posledice so: motnje presojanja, govora, slabša koordinacija gibov in ravnotežja, podaljša se reakcijski čas, pojavijo se motnje vida. Etanol se razgrajuje v jetrih. V glavnem se izloča iz telesa v obliki presnovkov skozi ledvice (90 %), v manjši meri pa z dihanjem (8 %) in znojem (2 %).[2] Strokovnjaki menijo, da je prekomerno uživanje alkohola za zdravje škodljivo zaradi acetaldehida (etanala), stranskega produkta presnove alkohola, saj so strokovnjaki ugotovili, da pomembno poškoduje DNA.[3]

1.1.2 Razširjenost pitja alkoholnih pijač

V obdobju med letoma 1999 in 2007 so v Sloveniji štirikrat spremljali razširjenost pitja alkoholnih pijač med dijaki prvih letnikov srednjih šol (raziskava ESPAD – Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med srednješolsko mladino). Rezultati raziskave so pokazali, da je alkohol najbolj razširjena droga.

Od leta 1995 do leta 2007 se je razširjenost alkoholnih pijač med mladimi povečala. Če je leta 1995 že imelo izkušnjo s pitjem alkoholnih pijač 87 % 15-letnih dijakov, je leta 2007 to izkušnjo imelo že 94 % dijakov. Rednih pivcev, ki so pili že 40-krat in bolj pogosto, je bilo v letu 2007 skoraj tretjina. Najbolj popularna pijača med fanti je pivo, pri dekletih pa so to alkopopi (mešane sladke pijače z dodanim alkoholom). Čeprav Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA) iz leta 2003 zmanjšuje dostopnost alkohola mladoletnim osebam, pa anketirani dijaki ocenjujejo, da jim je alkohol precej oz. zelo lahko dostopen.[4]

1.1.3 Zakaj mladi uživajo alkohol?

Mladi pijejo alkohol, ker se na ta način zabavajo, se sprostijo, več upajo, so bolj komunikativni, lažje navezujejo stike, so bolj samozavestni, se dobro počutijo in pozabijo na probleme. Piti alkohol pomeni biti »cool« in če piješ, si bolj podoben svojim vrstnikom.[5][6][7]

Od pitja alkohola dijaki pričakujejo bolj pozitivne (60 %) kot negativne (40 %) posledice.[8]

1.1.4 Posledice uživanja

Mladostniško pitje alkohola lahko vodi do: nezgod; škode zdravju in smrti; nesoglasij s starši, učitelji, prijatelji; izključenosti in osamljenosti; kršitve zakonov; nasilja, posilstev in drugih kaznivih dejanj; neželenih spolnih izkušenj, nezaščitenih spolnih odnosov in tveganja za nenačrtovano nosečnost, spolno prenosljivih bolezni, okužbo z virusom HIV; razvoja odvisnosti od alkohola in drugih drog.[9]

1.2 Spolnost in mladostniki

1.2.1 Spolne navade slovenskih mladostnikov

Približno tako kot drugod po svetu ima v Sloveniji v starosti 17 let polovica mladih že spolne odnose. Spolni odnosi so lahko nevarni, če ob njih ne poskrbimo za zanesljivo zaščito pred neželeno nosečnostjo in spolno prenosljivimi boleznimi.[10]

1.2.2 Spolno vedenje slovenskih srednješolcev

Raziskave o spolnem življenju slovenskih srednješolcev so potekale v letih 1996, 2004 in 2012. Prva je potekala med dijakinjami in dijaki od prvega do četrtega letnika in zajela 4706 srednješolcev, druga med dijakinjami in dijaki prvega in tretjega letnika in jih zajela 2380, tretja pa med dijakinjami in dijaki tretjega letnika. Vzorec zadnje je bil 969 mladostnikov. Kot kažejo rezultati, je glavni razlog za odločitev za prvi spolni odnos še vedno ljubezen, čeprav upada (leta 1996 se je zaradi ljubezni za spolni odnos odločilo 45 % 17-letnikov, 2004 – 44 % in 2012 – 37 %). Na drugem mestu sta slučaj in ugodje, razloga, ki z leti naraščata (1996 – 22 %, 2004 – 27 % in 2012 – 35 %), na tretjem mestu pa je radovednost (1996 – 15 %, 2004 – 12 % in 2012 – 15 %). Kondom je največkrat uporabljena zaščita Za zaščito ob prvem in zadnjem spolnem odnosu 17-letniki največkrat uporabljajo kondom (1996 – 60 %, 2004 – 50 % in 2012 – 54 %), sledi hormonska kontracepcija (1996 – 14 %, 2004 – 32 % in 2012 – 27 %), dvojno metodo, torej kondom in hormonsko kontracepcijo, jih uporablja malo (1996 – 0 %, 2004 – 4 % in 2012 – 4 %), za prekinitev spolnih odnosov se jih konstantno odloča štiri odstotke, še vedno pa so tudi takšni, ki ne uporabljajo nobene zaščite (1996 – 19 %, 2004 – 7 % in 2012 – 7 %). V svetovnem merilu je imelo nezaščitene spolne odnose kar 43 % najstnikov. V raziskavi mladostniki kot dejanski vir informacij o spolnosti navajajo splet (51 %), zdravstvene delavce (44 %), prijatelje (36 %), knjige in revije (33 %), starše (26 %), učitelje (22 %), lastno izobraževanje (14 %), na zadnjem mestu pa sta radio in televizija (8 %). Najprimernejši vir o spolnosti so zdravstveni delavci. Kot najprimernejši vir se jim zdijo zdravstveni delavci (44 %), splet (30 %), starši (29 %), prijatelji (27 %), lastno izobraževanje (14 %), učitelji (11 %) ter radio in televizija (5 %). Slovenija ima v EU najnižji delež mladostniških nosečnosti. [11]

2 Izbirne vsebine na Gimnaziji Celje - Center

Na Gimnaziji Celje – Center v skladu z Letnim delovnim načrtom ponujamo različne izbirne in obvezne vsebine, ki so določene s 33. členom Zakona o gimnazijah. Na šoli je izvedba obveznih izbirnih vsebin razdeljena na spomladanski in jesenski del. Učitelji lahko v tem času dijakom ponudimo različne programe, tabore ali ekskurzije, ki jih lahko izberejo glede na interes, nekatere pa so obvezne. Z dijaki sem skozi različna šolska leta izvajala različne programe: Kemija po domače, Čistost voda v Celju in okolici, Kultura pitja alkoholnih pijač, Varna izbira za odgovorno spolnost, Ali živim zdravo?, Kaj lahko storim jaz? in naravoslovne tabore. Za

pripravo programov sem iskala vsebine, ki so povezane z vsakdanjim življenjem in bodo dijakom koristile v njihovem življenju. V nadaljevanju bom predstavila dva aktualna izbirna programa, ki sem jih izvajala z dijaki 3. letnikov splošne gimnazije.

2.1 Kultura pitja alkoholnih pijač

Izsledki različnih raziskav pričajo, da je alkohol najbolj priljubljena družabna droga med mladimi. Zaradi vse večjega poseganja mladih po alkoholnih pijačah, da sem dijakom tretjih letnikov splošne gimnazije med izbirnimi vsebinami ponudila program Kultura pitja alkoholnih pijač. Med cilje programa sem si zadala: dijakom predstaviti izsledke raziskave ESPAD – Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med srednješolsko mladino, jih seznaniti z različnimi vrstami alkoholnih pijač in njihovo vsebnostjo alkohola, spoznati kratkoročne in dolgoročne posledice prekomernega uživanja alkoholnih pijač, predstaviti kulturo pijta alkoholnih pijač in si ogledati vinsko klet Ilc v Celju, spremeniti odnos do uživanja alkoholnih pijač. Program smo izvajali tri ure. Program je bil umeščen v Letni delovni načrt Gimnazije Celje - Center v šolskem letu 2014/15.

2.2 Varna izbira za odgovorno spolnost

Pri prebiranju raziskave Spolno vedenje slovenskih srednješolcev 2012, sem se zgrozila nad dejstvi, ki jih članek navaja. Pri pripravi programa sem si jo postavila kot izhodišče za vsebino. Med cilje programa sem si zadala: seznaniti dijake z rezultati raziskave o spolnih navadah slovenskih mladostnikov, jih usmeriti v odgovorno spolnost, predstaviti različne možnosti zaščite pred nezaželeno nosečnostjo, predstaviti različne spolno prenosljive bolezni, opraviti razgovor z dr. Korenom (predstojnikom ginekološkega oddelka Splošne bolnice Celje), v katerem bodo s svojimi vprašanji sodelovali dijaki. Program smo izvajali tri ure. Program je bil umeščen v Letni delovni načrt Gimnazije Celje – Center v šolskem letu 2014/15.

2.3 Izvedba programov

Programa je šola umestila med izbirne vsebine 3. letnikov splošne gimnazije, v spomladanskem delu obveznih izbirnih vsebin. Program sem izvajala z 20 dijaki 3 šolske ure, sodelovali so pri izvedbi obeh vsebin. Prvi dan smo izvedli program Varna izbira za odgovorno spolnost. Z dijaki smo se dobili v prostorih šole, kjer sem jih na kratko seznanila s cilji programa

in rezultati raziskave o spolnem vedenju slovenskih srednješolcev, ki je bila izvedena leta 2012. Vsak dijak je prejel brošuro Varna izbira za odgovorno spolnost, avtorjev Bojane Pinter in sodelavcev. Po uvodnem delu smo se napotili proti Ginekološkemu oddelku Splošne bolnice Celje, kjer nas je v prostoru za obiskovalce nagovoril predstojnik ginekološkega oddelka asist. mag. Jakob Koren, dr. med., specialist ginekologije in porodništva. Dijaki so ga eno šolsko uro poslušali in sodelovali v pogovoru o spolnih navadah Slovencev. Z raznimi provokativnimi vprašanji in zanimivimi podatki je dijake navdušil in nagovoril k razmišljanju o odgovornem odnosu mladostnikov do spolnosti. Najbolj mi je ostalo v spominu vprašanje dr. Korena: »Koliko nas je v spolnem odnosu v stiku s partnerjem?« Še bolj pa odgovor: «Vsi bivši partnerji obeh sodelujočih v spolnem odnosu.« Po razgovoru smo se vrnili v šolo in preostali čas namenili spoznavanju različnih spolno prenosljivih bolezni. Dijaki so v razgovoru sicer sodelovali, vendar sem med njimi čutila zadrego. Cilje programa sem dosegla, saj so v kratki anketi, ki smo jo izvedli po vrnitvi v šolo, zapisali, da na spolnost po tej izbirni vsebini gledajo drugače.

Drugi dan sem z isto skupino dijakov izvedla še program Kultura pitja alkoholnih pijač med mladimi. Po uvodni predstavitvi dela in rezultatih raziskave o uživanju alkohola med mladimi so dijaki izpolnili kratko anketo, ki smo jo takoj analizirali. Po razgovoru o rezultatih ankete smo se odpravili v Vinsko klet Ilc. Lastnik Vinoteke nam je na strokoven in dijakom privlačen način predstavil različne vrste vina in njihov postopek predelave oz. pridobivanja. Pokazal nam je kozarce za pitje različnih vrst vina, pojasnil njihovo obliko in vlogo pri pitju. Cilj obiska Vinoteke je bil dijakom predstaviti drugačen vidik uživanja alkoholnih pijač, njegovo vlogo pri prebavi hrane in jih ozaveščati o odgovornem odnosu do alkohola. Po vrnitvi v šolo smo svoje občutke in razmišljanja strnili v zanimivem razgovoru, ki mi je potrdil, da je bil program za dijake zanimiv in drugačen.

3 Rezultati in izzivi izvedbe

Pri pripravi na izvedbo obeh programov sem naletela na kar nekaj izzivov. Pri izvedbi programa Za varno in odgovorno spolnost sem želela dijakom bolj podrobno predstaviti razvoj spolnih organov v dobi odraščanja, nosečnost (neželena nosečnost), spolno prenosljive bolezni skozi oči ginekologa, vendar je bil časovni okvir programa prekratek.

Po izvedbi sem ugotovila, da bi bilo za optimalno izvedbo potrebnih 6 šolskih ur, kjer bi lahko povabili k sodelovanju še kakšnega strokovnjaka s področja socialne medicine. Rezultati ankete, ki sem jo izvedla med 20 dijaki, so bili zanimivi, saj je bilo med udeleženci več fantov kot deklet. Na vprašanje, kdaj so postali spolno aktivi, jih je 62 % odgovorilo, da pred starostjo 15 let. Večina se jih pri spolnem odnosu zaščiti s kondomom in večina deklet uporablja hormonsko kontracepcijo. Spolno prenosljive bolezni slabo poznajo, najbolj jim je poznan AIDS. Po končani izvedbi so dijaki izrazili željo po ponovni izvedbi sorodne teme.

Tudi pri izvedbi programa Kultura pitja alkoholnih pijač, se je izkazalo, da je bil predviden čas izvedbe treh šolskih ur prekratek. Predlagam izvedbo v trajanju 6 šolskih ur, z daljšim obiskom vinske kleti. K sodelovanju bi povabila še Društvo anonimnih alkoholikov (pogovor z ozdravljenim alkoholikom) in pokuševalca vin. Po analizi ankete istih dijakov, ki sem jih anketirala pri programu Za varno in odgovorno spolnost, je povprečna starost, ko so dijaki prvič zaužili alkohol 14,4 leta. Najraje uživajo vino (56 %), sledi pivo (54 %). Najpogosteje segajo po alkoholnih pijačah na različnih praznovanjih. Predlagam izvajanje ankete različnih generacij, saj bi bilo primerjanje rezultatov zelo zanimivo.

Izvedba obeh programov je bila zaradi raznolikosti in občutljivosti tem precej naporna. Iz razgovora z dijaki sklepam, da jih takšne teme zanimajo, ampak se o njih težko sproščeno in odkrito pogovarjajo, še posebej v starostno raznoliki skupini. Kljub vsem preprekam sta bili izvedbi obeh programov za dijake zanimivi in cilji doseženi.

Za prihodnje priporočam izvedbe sorodnih vsebin za celotno generacijo dijakov (npr. 3. letnikov) kot del obveznih vsebin v okviru OIV. V vsebine naj bodo vključene ustrezne javne institucije, kot so npr. Zavod za zdravstveno varstvo, razna društva (društvo anonimnih alkoholikov) in strokovnjaki iz omenjenih področij.

4 Zaključek

Vsebine, ki niso del učnega načrta, so pa za normalno in zdravo odraščanje vsakega mladostnika izjemno pomembne, bi morale biti del obveznega izobraževanja vsakega dijaka. Izobraževanje o kulturi pitja alkoholnih pijač, o odgovornem odnosu do svojega telesa in spolnosti, so vsebine, ki bi jih morala sleherna vzgojno-izobraževalna ustanova vključiti v procese rednega izobraževanja. Osnovne in srednje šole imajo zato kar nekaj možnosti, predvsem skozi interesne dejavnosti ali obvezne izbirne vsebine, ki morajo biti prilagojene starostni skupini otrok.

5 Viri in literatura

1. *SPLOŠNO o alkoholu*. Kaj je alkohol? [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 07.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjevsoli.si/alkohol/splosno%20o%20alkoholu%2001.htm.
2. SPLOŠNO o alkoholu. Kaj se dogaja z alkoholom v telesu po zaužitju? [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 07.16]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjevsoli.si/alkohol/splosno%20o%20alkoholu%2002.htm.
3. *KAJ naredi alkohol našemu telesu?* Zmerno uživanje alkohola. [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 07.19]. Dostopno na spletnem naslovu: http://vizita.si/clanek/zdravozivljenje/kaj-naredi-alkohol-nasemu-telesu.html.
4. *SPLOŠNO o alkoholu*. Razširjenost alkohola med mladimi. [Online]. [Citirano 11. jun.j 2017; 07.26]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjevsoli.si/alkohol/splosno%20o%20alkoholu%2010.htm.
5. RAMOVŠ, J. in RAMOVŠ, K. *Pitje mladih*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka. 2007.
6. TIVADAR, B. in KAMIN, T. Razvoj pristopov za spodbujanje zdrave prehrane in gibanja v srednjih šolah. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. 2005.
7. BAJT, M. In Zorko, M. *Uživanje alkoholnih pijač med mladostniki*. Izsledki fokusnih skupin. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja (neobjavljeno gradivo). 2009.
8. *ZDRAVJE v šoli*. Razširjenost pitja alkohola med mladimi. [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 10.58]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjevsoli.si/alkohol/splosno%20o%20alkoholu%2010.htm.

9. *ZDRAVJE v šoli.* Škoda, ki jo alkohol povzroča pri otrocih in mladostnikih. [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 10. 30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjevsoli.si/alkohol/splosno%20o%20alkoholu%2006.htm.
10. *VARNA izbira za odgovorno spolnost*. Brošura za mladostnike. Ljubljana: Schering, Podružnica za Slovenijo. 2004.
11. REBERNIK, A. *Glavni razlog za spolni odnos je še vedno ljubezen*. [Online]. [Citirano 11. jun. 2017; 10. 50]. Dostopno na spletnem naslovu: http://siol.net/trendi/odnosi/glavni-razlog-za-prvi-spolni-odnos-je-se-vedno-ljubezen-109255.

6 Priloge

Priloga 1: ANKETA: KULTURA PITJA ALKOHOLNIH PIJAČ

Slovenci slovimo kot dobri pivci, ki izkoristimo vsako priložnost, da lahko pijemo. Z današnjo anketo želim, da ugotovimo VAŠE pivske navade. Prosim, da dobro preberete vprašanja in iskreno odgovorite. Hvala.

Spol: M Ž

Starost: _____ let

1. Pri kateri starosti ste prvič zaužili alkohol? _____

2. Pri kateri starosti ste bili prvič opiti? _____

3. Kako pogosto uživate alkoholne pijače?
   - A 1 x tedensko
   - B 1 x mesečno
   - C občasno
   - D drugo: _____

4. Katere vrste alkoholnih pijač najpogosteje uživate?
   - A vino
   - B pivo
   - C žgane pijače
   - D drugo: _____

5. Ob katerih priložnostih uživate alkoholne pijače?
   - A ob praznovanjih
   - B pri druženju s prijatelji
   - C drugo: _____

Priloga 2: ANKETA: MLADOSTNIKI IN SPOLNOST

Z današnjo anketo želim ugotoviti vaš odnos do spolnosti in spolno prenosljivih bolezni. Prosim, da dobro preberete vprašanja in iskreno odgovorite. Hvala.

Spol: M Ž

Starost: _____ let

1. Kdaj ste postali spolno aktivni?
   - A Pred starostjo 15 let.
   - B Po dopolnjenem 15. letu starosti.
   - C Nisem spolno aktiven/a.
2. Katero zaščito uporabljate pri spolnih odnosih?
   - A Kondom.
   - B Kontracepcijske tabletke.
   - C Zaščite ne uporabljam.
   - D Drugo: _____
3. Naštejte nekaj spolno prenosljivih bolezni, ki jih poznate:

   _____

   _____
4. Na kratko zapišite svoje razmišljanje o slišanem v Splošni bolnici Celje.

   _____

   _____

Osnovna šola Naklo

Tinka Bertoncelj

CIRKUŠKE DELAVNICE ZA OTROKE Z UČNIMI TEŽAVAMI

CIRCUS WORKSHOPS FOR CHILDREN WITH LEARNING DISABILITIES

Povzetek

Gibalne spretnosti vplivajo posredno na celotno sposobnost učenja. Nekateri učenci z učnimi težavami imajo motorične sposobnosti slabše razvite, zato je gibanje zanje še posebej pomembno. Zaradi neuspešnosti pri športu in siceršnjih motoričnih težav doživljajo velike stiske, težje najdejo prijatelje in imajo zelo slabo samopodobo. Imajo slabo motivacijo za gibanje. Cirkuške delavnice na igriv način približajo otroku gibanje in brez občutka napora vplivajo na urjenje številnih motoričnih sposobnosti. Dejavnost je šoli prijazna in zabavna, spodbuja medvrstniško pomoč in je izziv za vsakega posameznika.

Ključne besede: učne težave, cirkuške dejavnosti, motorične sposobnosti, motivacija za gibanje

Abstract

Motional skills directly affect the total ability of learning. Some pupils with learning disabilities have less developed motor skills, therefore motion is even of greater importance for them. They encounter big crises due to lack of success in sports and motor problems. In addition to this they make friends with greater difficulty and they also have very low self-esteem. They have low motivation for motion. Circus workshops make motion more interesting to children in a playful way. In these workshops children practise various motor skills without much effort. They are school friendly, challenging and just playing fun. They foster peer teaching.

Key words: learning problems, circus workshops, motor skills, motivation for motion

1 Predstavitev dejavnosti

1.1 Motorične sposobnosti učencev z učnimi težavami

Na osnovni šoli sem zaposlena kot specialna pedagoginja in se dnevno srečujem z učenci z učnimi težavami. Učitelji se zavedamo, da so v skupini otrok z učnimi težavami taki, ki imajo dobre motorične sposobnosti, več pa je takih, ki imajo te sposobnosti slabše ali slabo razvite. Slabše razvite motorične sposobnosti ovirajo otrokovo iniciativnost ter zmožnost organizacije in izvedbe gibalnih dejavnosti.

Učenci, pri katerih so prepoznane učne težave, so na redni osnovni šoli vključeni v individualne in skupinske oblike pomoči pri učenju. Pri tem je iz različnih vzrokov (časovna in prostorska stiska) poudarek predvsem na učnih vsebinah, premalo pa se poudarja gibalno področje, če vemo, da gibalna spretnost vpliva posredno na celotno sposobnost učenja. Frostigova (1998) meni, da gibalna spretnost deluje na telesno čutenje in na temeljne sposobnosti, kot so spomin, zaznavanje, zbranost, orientacija v času in prostoru, asociativni procesi in sposobnost reševanja problemov – to so sposobnosti, ki so podlaga učenja, šolskega in zunajšolskega.

Gibalne aktivnosti za te učence niso privlačne, saj pričakujejo neuspeh in imajo neustrezna prepričanja glede svojih zmožnosti. So zelo zadržani in plahi v svojem prepričanju, kaj zmorejo. V skupini so neopaženi. Pri gibalnih igrah so neuspešni, kar lahko privede do napačne ocene samega sebe. Gibanju se začnejo izogibati.

1.2 Cirkuške delavnice

Obstaja veliko možnosti, kako otrok na drugačen, pustolovski, način doživi gibalne izkušnje. Ena takih je tudi cirkuška delavnica.

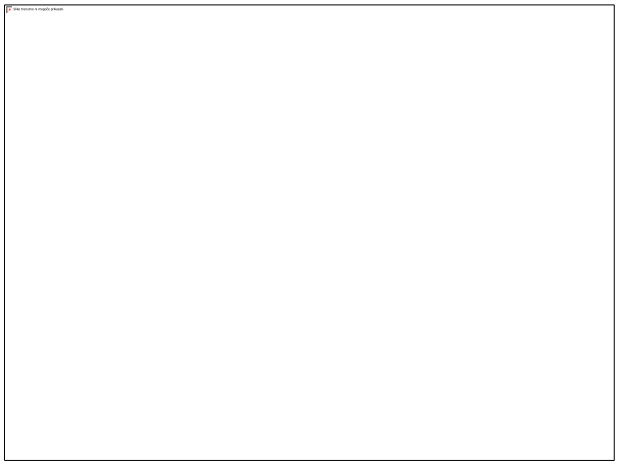
Cirkus vsebuje nekaj eksotičnega, je poseben, čudovit in skrivnosten svet. To je »šola malo drugače«. Predmeti so žongliranje, akrobatika, hoja s hoduljami ali početje norčij. Učenci, ki v šoli ne najdejo pozitivne potrditve, imajo tu priložnost, da se pokažejo kot »zvezde v areni«.

Na naši šoli že osmo leto izvajam interesno dejavnost Cirkuške vragolije. Izvajamo jo ločeno za učence razredne in predmetne stopnje, ki preko šolskega leta sodelujejo s svetovalno službo. Vsak učenec ima možnost, da k sodelovanju povabi svojega sošolca. Skupina je heterogena glede na gibalne, socialne in mentalne sposobnosti. Kljub zelo raznovrstnim značilnostim otrok se v cirkuških dejavnostih najde veliko stvari, ki jih lahko uporabimo pri vsakem od njih.

Učenci imajo dejavnost vključeno v šolski urnik. Najpogosteje se dobivamo enkrat tedensko po pouku, včasih tudi v popoldanskem času.

S skupino skupaj načrtujemo cilje, ki pa so največkrat uspešen javni nastop na gostujoči šoli, vrtcu ali kateri drugi ustanovi v občini ali izven nje. Cilji so poglavitni pri motivaciji za delo in vztrajanju pri dejavnosti. Vsak učenec si postavi tudi svoj individualni cilj, to je spretnost, ki bi jo rad v tem šolskem letu izboljšal. Pomembna nam je skupna pot do cilja, da se skupaj zabavamo, smejimo, povežemo, med tem ko izvajamo skupinske dejavnosti. Vsak učenec, ki je vključen v cirkuško skupino, ima možnost, da pripravi za svoje sošolce pri športni vzgoji predstavitev rokovanja s cirkuškimi rekviziti. Pri tem mu pomagamo mentorji. S tem spodbujamo tudi medvrstniško učenje.

Na začetku šolskega leta pripravim letni delovni načrt interesne dejavnosti, ki se umesti v letni delovni načrt šole.

Slika 1: Piramida (Foto arhiv OŠ Naklo)

Slika 2: Priprave na nastop (Foto arhiv OŠ Naklo)

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Pozitivni učinki cirkusa in cirkuške pedagogike

Uporabo cirkuških veščin kot medija pedagoškega dela z učenci imenujemo cirkuška pedagogika. Tu ne gre le za učenje cirkuških veščin, ampak je pomemben aktiven odnos do učenja in njegovo spremljanje. Tako na primer otroka ne učimo le žongliranja, ampak tudi vztrajnosti pri žongliranju.

V cirkuških delavnicah poteka vse učenje preko igre in je za otroka čudovito doživetje. Tu gre predvsem za pridobivanje novih, raznovrstnih, gibalnih izkušenj in razvijanje motoričnih sposobnosti, ki jih z vajo lahko nadgrajujemo. Pri tem učenci gibanja ne občutijo kot breme, ampak kot igro. Učencem je možno predstaviti le tehniko, veliko bolje pa je, če postavimo poleg tehnike tudi zgodbo, ozadje. Cirkus prispeva k razvoju razumevanja samega sebe in lastnih zmožnosti ter pripomore k razumevanju drugih.

Pozitivni učinki na mentalnem področju

Pozitivni učinki cirkuške vadbe na mentalnem področju so (Davis, 2000):

- poveča samozavest,
- izboljša koncentracijo,
- krepi potrpežljivost in vztrajnost,
- spodbuja samoiniciativnost,
- spodbuja domišljijo in ustvarjalnost,
- omogoča oblikovanje samega sebe in preizkušanje različnih vlog,
- razvija k reševanju problemov usmerjeno mišljenje,
- spomni nas, da so izzivi lahko zabavni.

Pozitivni učinki na socialnem področju

Pozitivni učinki cirkuške vadbe na socialnem področju so:

- razvija zaupanje,
- razvija prevzemanje odgovornosti,
- spodbuja k medsebojni podpori in sodelovanju,
- omogoča preizkušanje lastnih meja na družbeno sprejemljiv način,

- omogoča doseči vznemirljivo doživetje na družbeno sprejemljiv način,
- pomaga doseči odobravanje na družbeno sprejemljiv način,
- omogoča preseganje norm in tabujev,
- omogoča sprejemanje drugačnosti, medkulturnost,
- spodbuja učenje veščine nastopanja, kar koristi tudi v vsakdanjem in poklicnem življenju.

Pozitivni učinki na telesnem področju

Pozitivni učinki cirkuške vadbe na telesnem področju so:

- poveča telesne moči,
- poveča ravnotežje (na telesnem in mentalnem nivoju),
- omogoča zdrav telesni kontakt,
- aktivira desno možgansko polovico in pripomore k usklajenemu delovanju obeh polovic.

2.2 Cirkus v šoli

Cirkuški nastopi v šoli so privlačni, ker vodijo do konkretnega rezultata in se ne merijo z oceno, ampak z odzivnostjo občinstva. S cirkuško skupino večkrat v letu nastopamo s pripravljenim programom. Največkrat so to nastopi na matični šoli in podružnicah. Zelo se razveselimo povabila župana, da nastopamo kot del popestritve na občinskih prireditvah. Tako vsakoletno sodelujemo s programom na občinskem prazniku, občinski proslavi ob materinskem dnevu in v prazničnem decembru. Po opravljenem nastopu organiziramo cirkuške delavnice za obiskovalce, ki jih izvajajo učenci. Župan poskrbi, da so učenci primerno nagrajeni za sodelovanje.

Dve leti zaporedoma smo sodelovali na festivalu Igraj se z mano, ki ga je organiziral zavod Janeza Levca iz Ljubljane. Glavno prizorišče je bilo na Prešernovem trgu, kar je bil za učence poseben izziv, vendar so bili po opravljenem nastopu zato toliko bolj zadovoljni in je bila to zanje nova velika izkušnja.

Zelo radi se odzovemo na povabilo doma upokojencev in vrtca v našem kraju. Tradicionalno pustni torkov dopoldan preživimo skupaj s starostniki in kasneje še z otroki iz vrtca. To je zelo

posebna, hvaležna publika, ki učence vsako leto prevzame s čustvi. Zelo težko se poslovimo in obljubimo, da se naslednje leto obvezno spet vidimo.

S tovrstnimi dejavnostmi pomagamo šoli pri prepoznavnosti v kraju, občini in izven nje.

Slika 3: Predstavitev cirkuških veščin za sošolce (Foto arhiv OŠ Naklo)

3 Izzivi na poti

Učenci z učnimi težavami prihajajo in različnih socialnih okolij. Družina je zelo pomemben dejavnik pri uspehu in funkcioniranju učencev v šoli. Pri večini učencev z učnimi težavami so vsakodnevne spodbude od doma največkrat zelo šibke, zato so prepuščeni sami sebi. Zelo pogosto imajo težave z organizacijskimi spretnostmi, vztrajanjem pri dejavnosti, motivacijo za delo in potrebujejo veliko vzpodbud. Zelo velika je vloga mentorja, ki mora preko šolskega leta z ustrezno motivacijo, dobro postavljenimi cilji in jasno strukturiranim delom skrbeti za vztrajanje učencev pri dejavnosti in jih navajati na samoorganizacijo oziroma »samoregulacijo«.

Ob zaključku lanskega šolskega leta smo med učenci izvedli kratko evalvacijo interesne dejavnosti. Rezultati so pokazali, da smo na dobri poti. Vsi sodelujoči so bili mnenja, da zelo radi obiskujejo Cirkuške vragolije. Menijo, da je obiskovanje in aktivno sodelovanje pri dejavnosti pripomoglo k dvigu samozavesti in izgubi strahu pred javnim nastopanjem. Manj se izogibajo reševanju problemov in jih lažje rešijo. Prišli so do spoznanja, da je potrebno veliko vaje, da pridejo do želenih rezultatov. Imajo večje zaupanje v svoje znanje in sposobnosti. Vsak je pri sebi našel močno področje, s katerim se lahko predstavi in ga sprosti. V prihodnje bi želeli nastopati na več prireditvah kot doslej, tudi izven svojega kraja.

Največji izzivi pri izvajanju dejavnosti se tičejo organizacijske plati. Veliko učencev, vključenih v dejavnost, doma nima podpore in ustreznih spodbud, zato se večkrat zgodi, da se ne morejo udeležiti vaj, ki so v popoldanskem času, ter nastopov. Učenci prihajajo iz vasi, ki so oddaljene od šole in ne uspejo dobiti prevoza. Večkrat si pomagamo s šolskim kombijem, vedno pa to ni mogoče. Za učence pomeni neudeležba na nastopu zelo velik padec v motivaciji tako za nadaljnje učenje kot za vztrajanje pri dejavnosti. Nastopi so nagrada za trud v skupini in pri šolskem delu.

Pogoj za sodelovanje v predstavi na prireditvah je uspešno delo pri pouku in ustrezno vedenje. Včasih zaradi vzgojnih ukrepov učenec ne more sodelovati na nastopu, ker je tak naš dogovor. Takrat se skupini kot nastopajoča pridružim tudi sama, da lahko uspešno izvedemo točko v predstavi.

Izvajanje programa zahteva od mentorja ogromno prostega časa in dela, ki ga opravim prostovoljno, saj za uspešno izvedeno predstavo potrebujemo za pripravo precej več ur, kot je kvota ur, določena v letnem delovnem načrtu interesne dejavnosti.

V času nastopov so učenci odsotni od pouka. Večkrat naletimo na nestrinjanje učiteljev zaradi odsotnosti. Želela bi si, da tudi oni vidijo dodano vrednost, ki jo prinaša tovrstna dejavnost za učence. Ob takih trenutkih bi jim lahko stopili naproti ter pomagali, da zamujeno snov nadoknadijo. Mentorji učence spodbujamo, da v najkrajšem času zamujeno snov nadoknadijo sami, nekaterim pri tem tudi pomagamo.

Kljub vsem izzivom lahko trdim, da je izvajanje cirkuških vragolij za udeležence izjemno koristno, kar se kaže na številnih področjih. Učenci izbirajo in se odločajo o aktivnosti po lasti izbiri, razvijajo lastne interese, sposobnosti in talente, ki jim kasneje omogočajo lažjo vključitev v socialno skupnost. Spoznavajo potrebe po koristni in kulturni izrabi prostega časa in posledično možnost zadovoljevanja interesov v poznejših obdobjih znotraj in izven institucionalnega okvira v smislu vseživljenjskega učenja. Navajajo se na reševanje konfliktov in soustvarjanje klime. Medsebojno komunicirajo in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine.

Slika 4 : Diabolo

Slika 5: Oblikovanje balonov (Foto arhiv OŠ Naklo)

4 Zaključek

Šole smo dolžne učencem nuditi spodbudno okolje in čim več priložnosti za gibanje. Zato naj bi imeli na voljo pestro izbiro gibalnih dejavnosti. Šola lahko vsem otrokom nudi možnosti gibanja, tudi tistim, ki v družinskem okolju te možnosti nimajo. Učencem moramo omogočiti vsaj eno uro gibanja na dan, tudi ob dnevih, ko ni na urniku športa. Z vključevanjem dejavnosti, kot so cirkuške spretnosti, v pouk je to mogoče.

Vse prevečkrat se dogaja, da v šolah premalo poudarjamo in načrtujemo učenje na socialnem področju, ki je zelo pomembno za uspešno funkcioniranje učencev v različnih življenjskih obdobjih. Večini učencev z učnimi težavami je skupno to, da zaradi svojih dotedanjih neuspehov dvomijo vase in so preobčutljivi za kritiko okolja. V šoli imamo številne možnosti, da posredujemo odraščajočim otrokom gibalne izkušnje. Tudi s cirkuško umetnostjo lahko otroci v obdobju odraščanja v gibanju doživljajo sebe in svet okoli sebe. To je čudovita priložnost za učence, ki pri pouku težko najdejo pozitivno potrditev. Danes živijo otroci v gibalno siromašnem okolju oz. gibalno siromašen način življenja (pouk, naloge, televizija, računalnik) zato jim moramo dati čim več priložnosti, da se gibalno izživijo. Pomanjkanje sproščanja se lahko kaže tudi v agresivnem ravnanju. Občutek, da obvladamo svoje telo, povzroči ugodno duševno počutje. Interesne dejavnosti omogočajo učencem, da uporabijo pridobljena vedenja in znanja za preživljanje prostega časa. Povezovanje in druženje na osnovi interesov ustvarja ugodno klimo za razvoj lastne osebnostne podobe.

V prihodnje si želim spoznati mentorje, ki na drugih šolah pri delu z učenci uporabljajo cirkuško pedagogiko. Povabila jih bom k sodelovanju in skupaj bomo poskusili navdušiti še druge učitelje, da bi na svojih šolah izvajali cirkuške dejavnosti. Če bi se te izvajale na več šolah, bi lahko organizirali cirkuški festival šol. Skupine učencev iz različnih šol bi se na festivalu lahko predstavile s svojim programom. Povabili bi profesionalno cirkuško skupino. Organizirali bi delavnice, kjer bi se učenci lahko naučili novih trikov. Tako bi bili učenci med šolskim letom še bolj motivirani za sodelovanje pri dejavnosti in urjenje posameznih spretnosti. Posredno bi še bolj pridobivali na mentalnem in socialnem področju ter odraščali v srečne mladostnike.

5 Viri in literatura

1. BALLREICH, R. Cirkuška pedagogika kot doživljanje pustolovščine. *Pedagoška obzorja*. 1996, št.5-6, str. 265-272.
2. FROSTIG, M. *Gibalna vzgoja*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana. 1998.
3. *KONCEPT dela učne težave v osnovni šoli.* Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport. 2007.
4. KREMŽAR, B. *Posebna gibalna vzgoja s psihomotorično zasnovo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 1992.
5. RAZPOTNIK, Š. Cirkuška pedagogika. *Socialna pedagogika*. 2001, št. 3, str. 367-373.
6. ŠPAROVEC, J. *Glasnost avtomobilskega plašča*. 1. natis. Kranj: Sava. 1992.
7. VOGELNIK, M. *Ustvarjalni gib*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije. 1994.

Srednja zdravstvena šola Celje

mag. Jana Bervar

RAZVIJANJE IZBRANIH KLJUČNIH KOMPETENC PRI POUKU PSIHOLOGIJE

DEVELOPING SELECTED KEY COMPETENCES DURING THE PSYCHOLOGY LESSONS

Povzetek

V prispevku sem predstavila spodbujanje razvijanja izbranih ključnih kompetenc pri pouku psihologije. Kompetence predstavljajo skupek znanja, veščin in stališč, ki jih posameznik potrebuje za uspešno soočanje z izzivi v vsakdanjem življenju. Skozi učne metode, kot so delo z besedilom in viri, razgovor in diskusija ter skupinske oblike dela, sem želela spodbuditi razvijanje kritičnega mišljenja, sporazumevalnih kompetenc, socialnih spretnosti in strpnosti, hkrati pa dijake ozaveščati glede različnih družbenih dogodkov, pojmov, dilem in aktivnega državljanstva. Dijaki so predstavljene dejavnosti večinoma pozitivno sprejeli, še posebej možnost predstavitve lastnih izkušenj in stališč, aktivno vlogo in možnost sodelovanja. Pri izvajanju dejavnosti sem naletela tudi na nekaj izzivov, pri čemer bi izpostavila velikost skupine, časovno usklajevanje doseganja vsebinskih in procesnih ciljev ter ugotavljanje napredka dijakov na področju ključnih kompetenc.

Ključne besede: pouk psihologije, ključne kompetence, kritično mišljenje, aktivno državljanstvo

Abstract

In this paper I presented the promotion of the development of selected key competences during the psychology lessons. The competencies represent a set of knowledge, skills and attitudes that individuals need to successfully meet the challenges of daily life. Through learning methods such as work with text and resources, conversation and discussion, and group work, I wanted to encourage the development of critical thinking, communicative competences, social skills and tolerance, and at the same time build awareness of various social events, concepts, dilemmas and active citizenship. Students reacted positively to the activities, especially the possibility of presenting their own experiences and attitudes, assuming an active role and cooperating. In the implementation of the activity I also encountered some challenges, such as the size of the group, the timing for the achievement of different goals and identification of the progress of students' key competences, to mention only a few.

Key words: psychology lessons, key competences, critical thinking, active citizenship

1 Predstavitev dejavnosti

S prenovo programov srednjega strokovnega izobraževanja so bile prenovljene in posodobljene tudi obvezne učne vsebine in cilji za predmet psihologija. Ob doseganju vsebinskih ciljev je v ospredju tudi zasledovanje procesnih ciljev – spodbujanje razvoja sklepanja, interpretiranja, utemeljevanja, dokazovanja, kritičnega presojanja,… in vključevanje ključnih kompetenc.

Kompetence predstavljajo skupek znanja, veščin in stališč, ki jih posameznik potrebuje za uspešno soočanje z izzivi na vseh področjih življenja. Tako kot vse evropske države tudi Slovenija z vključevanjem ključnih kompetenc v izobraževalne programe sledi mednarodnim smernicam in priporočilom. Sentočnik (2012) navaja deset ključnih kompetenc, ki jih posameznik potrebuje za osebnostno rast in razvoj, pa tudi za aktivno državljanstvo in zaposljivost.

1.1 Razvijanje ideje

Vprašanja dijakov (Zakaj se moramo to učiti? Kje v življenju nam bo to koristilo?) so me vodila k razmisleku, kako učno snov pri predmetu psihologija osmisliti in jo približati dijakom. Trudila sem se z uporabo različnih učnih metod in tehnik, hkrati pa opažala, da bi bilo potrebno pri dijakih spodbujati tudi bralne navade, razumevanje besedil, kritičnost pri navajanju stališč in sodb ter interes za aktualne dogodke, ki neposredno ali posredno vplivajo na naša življenja.

Posamezne učne teme oziroma učne enote sem začela povezovati z aktualnimi življenjskimi situacijami in dogodki na način, da sem iskala zanimive prispevke v časopisih, poljudnoznanstvenih revijah ter informativnih in poljudnoznanstvenih oddajah. Pri tem sem ugotovila, da metoda dela z besedilom in pisnimi viri ter metoda razgovora in diskusije ob uporabi skupinskega dela omogoča zasledovanje procesnih ciljev, kot je spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja in hkrati razvijanje nekaterih ključnih kompetenc. Zastavila sem si naslednje cilje:

1. Osmišljanje pouka psihologije in povezava snovi z vsakdanjim življenjem.
2. Spodbujanje razvijanja kritičnega mišljenja.
3. Ozaveščanje dijakov glede ključnih problemov na lokalni, državni, evropski in svetovni ravni ter motiviranje za aktivno državljanstvo.

4. Spodbujanje razvijanja ključnih kompetenc, predvsem komunikacijskih veščin, obdelovanja informacij, medkulturnih kompetenc, okoljske vzgoje ter socialnih spretnosti v smislu sodelovanja in timskega dela.

Ciljno skupino so predstavljali dijaki treh 3. letnikov programa Zdravstvena nega v šolskih letih 2015/16 in 2016/17.

1.2 Izvedba dejavnosti

Izvedba dejavnosti je potekala po naslednjem vrstnem redu:

1. Obravnava učne teme, seznanitev dijakov z osnovnimi pojmi in utrjevanje osnovnih pojmov.
2. Povezava obravnavane teme z dogodkom, situacijo iz vsakdanjega življenja na podlagi predstavljenega članka oziroma prispevka.
3. Spodbujanje različnih aktivnosti za razvijanje bralnega razumevanja in natančnosti pri rabi besed (opis vsebine v 5 stavkih, pojasnjevanje neznanih besed, povzemanje, parafraziranje..).
4. Oblikovanje »bistvenega« vprašanja z moralno dilemo za spodbujanje razmišljanja o prebranem in oblikovanja stališč.
5. Pogovor, diskusija: spodbujanje izražanja mnenj, stališč, oblikovanja argumentov, presojanja argumentov, razmišljanje o kredibilnosti vira informacij.
6. Razmislek učitelja in dijakov o tem, kaj so se novega naučili, ali so kaj pridobili, kako so se pri tem počutili.

Opisane dejavnosti sem izvajala pri pouku psihologije skozi vse šolsko leto, znotraj nabora ur, predvidenih za posamezno učno temo. V enem šolskem letu smo poglobljeno obdelali okvirno 8 prispevkov. Predviden čas: 1-2 šolski uri (za korake 2-6).

V povezavi s spodbujanjem razvijanja kritičnega mišljenja je bilo potrebno dijake na začetku šolskega leta seznaniti z osnovami kritičnega mišljenja: kdaj razmišljamo kritično in zakaj je kritično mišljenje pomembno; pomen razlikovanja med dejstvi in mnenji; razumevanje vpliva prepričanj, vrednost, stališč, čustev na zaznavanje, mišljenje in ravnanje; zavedanje kognitivnih zmot; kaj je argument; kdaj je argument dober in kdaj slab.

2 Povezava s civilno družbo

Termin civilna družba se v splošnem nanaša na različne neprofitne, prostovoljne, humanitarne, neodvisne, nevladne organizacije, v širšem pomenu pa tudi na državljansko odgovornost, prostovoljno angažiranje in politično participacijo (Rakar in sod., 2011). V okviru civilnodružbenih organizacij državljani izražajo svoje ideje, predloge, poskušajo vplivati na obstoječo politično situacijo, izražajo solidarnost ali se združujejo na podlagi skupnih vrednot, interesov.

Povezavo svojega dela in civilne družbe vidim skozi teme, ki smo jih obravnavali. Gre za teme, ki se dotikajo področij delovanja civilnodružbenih organizacij.

Tabela 1: Prikaz obravnavanih člankov ali prispevkov v šolskem letu 2016/17

	Naslov članka, prispevka/vir	Vsebina	Bistveno vprašanje
1.	Uničujoče posledice; Mladi in alkohol/Nosečnici in otroku škodijo vse alkoholne pijače/ Delo, 5. 11. 2014	Pivske navade slovenskih petnajstletnikov./ Razširjenost pitja med ženskami v rodni dobi.	Ali bi bilo potrebno kot mladoletnim tudi nosečnicam prepovedati pitje alkohola?
2.	Na Poljskem množično proti popolni prepovedi splava/ Delo,3. 10. 2016	Ženske na Poljskem so protestirale proti predlogu o popolni prepovedi splava.	Upravičeno ali neupravičeno?
3.	Anekdote iz prodaje/ Kralji ulice, št. 127, december 2016, stran 12-13	Brezdomci opisujejo dogodivščine ob prodaji časopisa Kralji ulice.	Brezdomstvo – prisila ali izbira?
4.	Viktorijini angelčki v vsako slovensko vas/ Ona, 17. 2. 2017	Pomembnost biti všečen na facebooku.	Ali je »biti lep in privlačen na facebooku« res ključno za uspeh in srečo?
5.	Rojeni v napačnem telesu: transseksualnost pod Alpami/ Delo, 16. 11. 2013	Obravnava transseksualnosti v Sloveniji in postopek spremembe spola.	Tretji spol, obstaja ali ne?
6.	Večopravilno žongliranje je škodljiva razvada/ Nedelo, 20. 3. 2016	»Pasti sodobnega življenja - elektronsko vrvenje upočasnjuje delovanje možganov in nas dela le na videz učinkovite.«	Ali je potrebno omejiti uporabo elektronski naprav in kakšna bi bila prava mera?

7.	Hitra moda/ Tednik, 22. 2. 2016	Kaj se skriva za nizko ceno oblačil?	Ali bomo pomagali izkoriščanim delavcem, če bomo množično prenehali kupovati poceni oblačila?
8.	Lažne novice ali fake news/ Infodrom 13. 1. 2017 Lažne novice uspešno mobilizirale množice/ Svet kapitala, 21. 4. 2017	Kaj so lažne novice./.Nekoč se je javnost strinjala glede dejstev, zdaj jo krojijo lažne novice.	Ali nas mora skrbeti?

Menim, da sem s svojim pristopom pri pouku psihologije ob osvajanju učne snovi ozaveščala dijake glede različnih družbenih dogodkov, pojavov, gibanj, trendov, dilem in jih hkrati usmerjala k aktivnemu državljanstvu. Aktivno državljanstvo razumem kot udejstvovanje v javnem, političnem in splošnem družbenem dogajanju, usmerjeno v splošno družbeno korist, na primer kot prostovoljno delo ali skozi delovanje v različnih društvih. Aktivno državljanstvo predstavlja tudi poznavanje politične ureditve ter seznanjenost z aktualno problematiko na lokalni, državni, evropski in svetovni ravni.

2.1 Vpliv dejavnosti na šolsko delo

Povezava učnih vsebin ter izbranih družbenih tem oziroma situacij iz vsakdanjega življenja se je pokazala kot pozitivna popestritev pouka, vendar vse teme pri dijakih niso vzbujale enakega zanimanja. Več zanimanja so vzbudile teme, situacije, dogodki, kjer so lahko prebrano oziroma videno povezali z lastnimi izkušnjami. Pomembno je bilo tudi, kako močna čustva je vzbudila posamezna tema, kako je bila napisana, predstavljena. Zanimivo je bilo, kadar so bile situacije, ki jih že poznajo, predstavljene na nov, nenavaden način ali osvetljene z drugega zornega kota, na nepričakovan način. Ugotavljam, da si tako predstavljeno vsebino dijaki zapomnijo, kar jim pomaga pri učenju in obnavljanju učne snovi.

Z opisanim pristopom sem dijakom omogočila, da:

- predstavijo lastno izkušnjo v povezavi s predstavljeno temo,
- oblikujejo in ubesedijo lastna stališča do predstavljenih tem,
- razvijajo zavedanje, da svet ni črno-bel, saj se v razredu pojavijo različna, velikokrat nasprotujoča si stališča, ki jih je potrebno spoštovati,

- razvijajo kritično razmišljanje,
- razvijajo veščine iskanja argumentov ZA in PROTI in presojanja argumentov,
- se poskusijo vživeti v posameznika in razumeti njegove argumente,
- povezujejo vzroke in posledice,
- razvijajo zanimanje za širši kulturno-družbeni in zgodovinski kontekst posameznih dogodkov ali situacij,
- razvijajo nekatere ključne kompetence, predvsem komunikacijske veščine, obdelovanje informacij, medkulturne kompetence ter socialne spretnosti v smislu sodelovanja in timskega dela,
- ozaveščajo dogodke v lokalnem okolju,
- razvijajo širši pogled na svet, odprto razmišljanje,
- razvijajo zavedanje o pomenu strpnosti, osebne svobode in človekovih pravic,
- razvijajo interes za dogajanje doma in po svetu.

Pri pouku zagovarjam ničelno toleranco do neprimernih opazk, nestrpnosti, žaljenja, posmehovanja in podobno.

Kot slabost bi izpostavila, da se pojavijo tudi dijaki, ki iz različnih razlogov ne želijo ali ne zmorejo širšega pogleda oziroma niso pripravljeni stopiti iz svojih miselnih okvirov. V takih primerih se z dijaki individualno pogovorim glede njihovega prispevka pri skupinskem delu. Prav tako se izogibam temam, ki bi lahko bile narobe razumljene ali bi pri dijakih vzbujale nelagodje in zavračanje.

3 Izzivi na poti

Pri izvajanju opisanih aktivnosti sem naletela na kar nekaj izzivov. Menim, da že slediti učnim ciljem in hkrati razvijati ključne kompetence, ne samo v smislu poznavanja pojmov, principov, teorij ampak tudi v smislu obvladovanja miselnih postopkov, procesov pridobivanja znanja, oblikovanja vrednost in osebnostne rasti, predstavlja izziv. Teme, obravnavane pri pouku psihologije (čustva, motivacija in samoaktualizacija, mišljenje, razvoj osebnosti in osebnostna rast, čustvena zrelost ipd.), sicer že same po sebi do neke mere napeljujejo dijake k razmišljanju o lastnem doživljanju, čustvovanju, ravnanju, kar pa seveda ni dovolj.

Izziv je predstavljalo tudi motiviranje dijakov za osvojitev osnovnih pojmov kritičnega mišljenja in aktivnosti, povezanih s kritičnim mišljenjem. »Misliti, je najtežja stvar na svetu. Pogosto je

lahko učenec uspešen, čeprav v nobeni situaciji ne razmišlja samostojno. Učiti se, kar je v knjigi in kar učitelj pravi, da je res, ni mišljenje. Bistvo mišljenja je iskanje novih poti – novih za misleca in ne nujno za ves ostali svet.« (WaldoWilhoft, v Snider in Schnurer, 2002, po Vec, Kompare, 2006)

Težko je enako motivirati vse dijake v razredu ter časovno uskladiti doseganje vsebinskih in procesnih ciljev. Opisane aktivnosti bi bilo lažje izpeljati v manjši skupini zainteresiranih dijakov, ki pa niso nujno tisti, ki so v razredu najmanj vzgojno problematični oziroma učno uspešni. Tudi vse teme ne pritegnejo enako vseh dijakov. Kljub vsemu pa ob nezmanjšani vztrajnosti učitelja večina dijakov sodeluje. V glavnem radi delijo svoje osebne izkušnje, več težav je pri poslušanju in sprejemanju nasprotnih stališč in mnenj.

Prav tako je drugačna vloga učitelja – v središču dogajanja je učenec, ki ima aktivno vlogo, učitelj organizira delo učencev, jih vodi, spodbuja, postavlja miselne izzive, daje povratne informacije in podobno, kar zahteva veliko časa. Da imajo aktivnosti želen učinek, jih je potrebno pripeljati do konca, do zaključka in razmisleka o tem, kaj smo se naučili in kaj vsi skupaj pridobili.

Še posebej se je treba zavedati, da že z izbiro tem v učno uro vnašamo lastna stališča, poglede, vrednote in vrednostne sodbe. Posebej sem bila pozorna, da dijakom nisem vsiljevala lastnih stališč. Pri vsaki temi smo iskali argumente ZA in PROTI, kritični smo bili do virov in izpostavljali dejstva.

Naslednji izziv, s katerim sem se srečala, predstavlja evalvacija procesnih ciljev oziroma ključnih kompetenc, ki so zelo ohlapno opredeljene. Zelo zanimivo bi bilo ugotoviti ali/koliko so dijaki po sodelovanju pri opisanih aktivnostih napredovali v kritičnem mišljenju, sposobnosti oblikovanja argumentov, komunikacijskih in socialnih veščinah, ali so bolj strpni, in bolj odprtega mišljenja. Ob koncu vsake vaje smo sicer izvedli premislek in ustno evalvacijo. Dijaki so predstavljene dejavnosti večinoma pozitivno sprejeli, še posebej možnost predstavitve lastnih izkušenj in stališč, aktivno vlogo in možnost sodelovanja. Aktivnosti so ocenjevali kot zanimive.

Ali lahko rečem, da so bili moji cilji doseženi? »Kritično mišljenje je bolj podobno vseživljenjskemu potovanju kot nečemu, kar se zgodi v štirinajstdnevnem modulu. Prav zato, ker mojstrstvo terja tako veliko časa, ni nikoli prezgodaj – ali prepozno - , da začnemo delati na tem.« (vanGelder, 2004, po Vec, Kompare 2006).

4 Zaključek

Menim, da bi morali v srednjem šolstvu več časa posvetiti razvijanju ključnih kompetenc, torej izgrajevanju znanja, stališč in vrednot, ki posamezniku omogočajo uspešno reševanje problemov na področju izobraževanja, dela, odnosov z drugimi ljudmi... Prav tako bi moral biti v šoli vedno prostor za strpno in vključujočo obravnavo civilnodružbenih tem, vprašanj in dilem ter za usposabljanje za aktivno državljanstvo.

Pouk psihologije je že sam po sebi naravnan tako, da skozi obravnavo učnih vsebin med drugim spodbuja zmožnost samorefleksije, ozaveščanje procesov lastnega razmišljanja, doživljanja, ravnanja ter poglablja razumevanje sebe. Poskušala sem ga nadgraditi z vključevanjem ključnih kompetenc, posebej kritičnega mišljenja, komunikacijskih veščin ter skupinskega dela in snov osmisliti ter povezati z vsakdanjim življenjem s pomočjo izbranih družbenih tem.

Na podlagi ustnih evalvacij in pogovorov z dijaki menim, da so se pokazali nekateri pozitivni učinki izpeljanih aktivnosti. Dijaki so kot pozitivno navajali možnost predstavitve lastnih izkušenj in stališč, aktivno vlogo in možnost sodelovanja. Aktivnosti so ocenjevali kot zanimive. Prav tako menim, da sem dijakom omogočila razvijanje kritičnega mišljenja, sposobnosti oblikovanja stališč, iskanja argumentov, ozaveščanje, da svet ni črno-bel, da imamo ljudje različna stališča, kar je potrebno spoštovati, in drugo.

Pri delu sem se srečala tudi z izzivi in dilemami, na primer, kako oblikovati procesne cilje in kako/če sploh meriti njihovo doseganje. Izziv je predstavljalo tudi motiviranje dijakov ter časovna uskladitev doseganja vsebinskih učnih ciljev in opisanih dejavnosti.

Z opisanimi dejavnostmi nameravam nadaljevati tudi v prihodnje. Ugotavljam, da je evalvacija aktivnosti potrebna, zato bom najprej pripravila vprašalnik za ugotavljanje zadovoljstva dijakov in njihovih subjektivnih ocen glede doseganja procesnih ciljev. Zanima pa me tudi, ali so dijaki dejansko izboljšali izbrane veščine. Naslednji izziv bo, kako to ugotoviti.

5 Viri in literatura

1. *CIVILNA družba v Sloveniji*. [Online]. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije. 2011. [Citirano 12.8.2017, ob 9.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.dezelan.si/wp-content/uploads/2012/03/Civilna_druzba_v_Sloveniji_SLO.pdf.

2. SENTOČNIK, S. *Umeščanje ključnih kompetenc v načrtovanje in izvedbo pouka*. V: Smernice za uresničevanje vključevanja ključnih kompetenc v programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja. [Online]. Center RS za poklicno izobraževanje. Avgust 2012. [Citirano 11. avgusta 2017; 15.23] Dostopno na spletnem naslovu: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/evalvacija/Smernice.pdf.
3. VEC, RUPNIK, T. in KOMPARE, A. *Kritično mišljenje v šoli*: Strategije poučevanja kritičnega mišljenja. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2006.

Osnovna šola Kungota

Jolanda Bikić

GLEDALIŠKO USTVARJANJE SKUPAJ S STARŠI

THEATER CREATION WITH PARENTS

Povzetek

V osnovni šoli naj bi prevladoval partnerski odnos med starši in učitelji. Aktivno sodelovanje staršev in šole ima pozitivne učinke na starše, otroke in na učitelje. Učenci pridobijo boljše učne navade, imajo boljši učni uspeh, pozitiven odnos do šole, večjo motivacijo za šolsko delo itd. Prav tako naj bi bilo tudi gledališče eden izmed pomembnejših dejavnikov v vzgojno-izobraževalnem procesu. Učitelj lahko z gledališko igro, ki jo vključuje v učni proces, dosega z učenci boljše rezultate, kot so razumevanje odnosov, spoznavanje novih vsebin, ustvarjalnost ter spoznavanje namišljenega in resničnega sveta. Na področju otrokovega osebnega razvoja je branje tisto, ki ponuja možnost za širjenje izkušenj in spoznavanje izkušenj drugih. S tem dobi učenec priložnost za izziv za razmišljanje o lastnih izkušnjah in prav tako razumevanju sveta. Razumevanje prebranega besedila pa je eden izmed ključnih pogojev za doseganje bralnih ciljev in možnost sodelovanja v pogovoru.

Ključne besede: sodelovanje s starši, gledališče, branje

Abstract

Partnership among parents and teachers should dominate in primary school. Active collaboration among parents and school has positive impact on parents, children and teachers. Pupils gain better learning habits, have better learning success, positive attitude towards school, greater motivation for school work etc. Also, theatre should be one of important factors in educational process. With inclusion of theater performance into the learning process a teacher may achieve better results like understanding of relationships, learning of new contents, creativity and learning imaginative and real world. In fields of child's' personal development, reading provides opportunity for expanding experiences and learning experiences of others. With that child gains an opportunity for challenge to contemplate personal experiences and understanding the world. Understanding of text is one of key conditions for attaining reading objectives and capabilities to participate in conversation.

Key words: cooperation with parents, theater, reading

1 Predstavitev dejavnosti

»Ustvarjalna dramska igra je dinamičen proces, ki sodelujoče spodbuja, da raziskujejo, izdelujejo svoje izkušnje in jih nato s svojimi idejami, mnenji in čustvi posredujejo skozi dramsko dejanje – igro«. (Bredikyte, 2000, v Lutka iz vrtca v šolo, 2002, 17)

Pomembna so tudi »neformalno« pridobljena znanja, ki imajo v odrasli dobi v današnji družbi neprecenljivo vrednost in predstavljajo obvezno dopolnilo »formalnim« znanjem (Keleva, 2006, 63) Zato je še toliko bolj pomembno, da se učenci vključujejo v neformalne organizacije, kjer lahko ustvarjajo, se izražajo in pridobivajo ta neformalna znanja. »Neformalna« znanja lahko pridobijo učenci tudi s pomočjo neformalnih oblik sodelovanja s starši.

Neformalne oblike sodelovanja šole s starši so se razvile kot posledica večje odprtosti šole do staršev. (Intihar in Kepec, 2002) Ažman (2012) je mnenja, da je potrebno vsako šolsko leto dati tudi staršem možnost izbire sodelovanja s šolo. Novi koncept povezovanja staršev in šole vidi Pšunder (1998) v tako imenovani odprti šoli. Neformalne oblike dela s starši so načrtovane kot sproščene dejavnosti. Takšne dejavnosti nudijo staršem, da se aktivno vključijo v različne dejavnosti v šoli, se med seboj spoznavajo, povezujejo in si nudijo medsebojno pomoč in podporo. Na takšen način se med učenci, učitelji in starši gradi most spoštovanja, zaupanja in sodelovanja. (Intihar in Kepec, 2002)

Iz zgoraj predstavljenih dejstev in zavedanju, kako pomembno je sodelovanje s starši in branje raznolike literature, je zaživela ideja o dramski skupini, ki bi jo sestavljali učenci, starši, učiteljice in vzgojiteljice. Nastala je dramska skupina z imenom Mavrica, ki deluje že šesto leto pod okriljem Kulturnega društva Jože Kerenčič. V preteklih letih smo uprizorili kar nekaj lutkovnih iger, v tem šolskem letu pa smo uprizorili veseloigro O kuri, ki je izmaknila pesem, avtorice Bine Štampe Žmavc. S to dramsko uprizoritvijo smo želeli občanom občine Kungota, učencem osnovne šole Kungota in otrokom vrtca Kungota popestriti popoldne in jim hkrati približati otroško literaturo na zabaven način. Besedilo avtorice Bine Štampe Žmavc smo izbrali zato, ker smo želeli spodbujati branje besedila, ki je že napisano kot dramsko delo. Dramska veseloigra O kuri, ki je izmaknila pesem je torej predstavljala didaktični pristop, s katerim je bilo možno vplivati na branje učencev. Učenci naj bi bili s takšnim pristopom motivirani za branje. Starši in strokovni delavci šole so imeli pomembno vlogo pri bralni motivaciji, saj so to dramsko besedilo tudi uprizorili. Uprizoritev je bila namenjena širši javnosti, vrtcu in vsem učencem vseh treh šol. Z našo predstavo smo želeli spodbudili otroke in odrasle k razumevanju

prebrane vsebine. Učence smo tudi spodbudili k poustvarjanju umetnostnega besedila. Torej glavni namen naše dramske skupine Mavrica je spodbujati učence k branju, sodelovanje s starši, izboljšati prakso, spodbuditi poustvarjanje po dramskem besedilu in pokazati širši javnosti, da skupaj zmoremo več. Prav tako je bila ta knjiga izbrana za Cankarjevo tekmovanje – Mehurčki.

K sodelovanju so bili povabljeni učenci, starši, učiteljice in vzgojiteljice. Vaje so potekale v kulturnem domu naše občine, vsako nedeljo od 18. do 20. ure. Za sodelovanje se je odločilo pet staršev, vzgojiteljica, dve učiteljici in sedem učencev.

2 Povezava s civilno družbo

Mentor gledališke skupine ima veliko odgovornost, saj mora učence pripraviti do tega, da začnejo izražati svoja čustva, želje, strahove, pri tem pa jih mora voditi skozi proces igre in jim nuditi varnost in zaupanje. (Šmalc, 2015) V našem primeru je bilo to še zahtevnejše, saj so v igri nastopali tudi odrasli ljudje, vsak s svojimi izkušnjami. Konec koncev smo morali tudi narediti končni produkt – predstavo. Takšno delo zahteva od mentorja kar precej strokovnega izobraževanja, obvladanje veščin komuniciranja in vodstvene sposobnosti. Izredno težko je voditi skupino otrok in odraslih ter jih uspešno pripeljati do zaključka –premiere.

V mesecu aprilu je bila izvedena premiera gledališke veseloigre O kuri, ki je izmaknila pesem. Ker pa je datum premiere sovpadal z veliko nočjo, smo v šoli in v vrtcu organizirali velikonočne delavnice. Skupaj z učenci in starši smo izdelovali kokoške in velikonočne pirhe. Izdelke, ki so nastali izpod ustvarjalnih rok udeležencev teh delavnic, smo razstavili na vsakoletni razstavi pirhov, ki jo organizira turistično društvo našega kraja. Izdelki so bili tako predstavljeni tudi širši javnosti. Na premieri smo uvodoma seznanili udeležence predstave, da bomo izdelke, ki so jih ustvarili, razstavili na Razstavi pirhov. Povabili smo jih tudi na ogled razstave, kjer si bodo lahko ogledali še več pirhov, ki so jih ustvarili naši občani. Prav tako smo obiskovalce predstave seznanili, kaj smo kupili za denar, ki smo ga dobili s prostovoljnimi prispevkov preteklih predstav. Povedali smo, da smo razredno stopnjo naše šole opremili z Orffovimi instrumenti, električnim sintesajzerjem in kahonom.

Fotografija 1: Del scene naše predstave

Po uspešni premieri smo se igralci odzvali povabilu društva Sonček in varovancem predstavili našo Kokodeso, ki je izmaknila pesem.

Fotografija 2: Utrinek s predstave na društvu Sonček

V učnem načrtu za slovenščino najdemo priporočila za uprizoritev igre po dramskem besedilu, vendar pa se obravnava tovrstnih besedil navadno konča samo z branjem. Sklepamo lahko, da aktivna učenčeva gledališka vloga v praksi pogosto ni upoštevana. Zato je toliko bolj

pomembno, da učence spodbudimo k uprizoritvi dramskih del in ogled le-teh. Ravno pri mlajših učencih (prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje) je pomembno, da pouk ne poteka samo na frontalni način. Različne raziskave so pokazale, da je aktivnost učenca pri pouku pomembna za otrokovo motivacijo in pomnjenje.

»In ne pozabimo: gledališče se lahko igrajo vsi otroci, ne glede na intelektualne, komunikacijske sposobnosti in talent. Tudi spontana igra ni privilegij talentiranih, mar ne?«. (Korošec, 2006, 105)

Šmalc (2015) poudarja, da se učitelji in strokovnjaki gledališke umetnosti soočamo z dodatnimi težavami:

- učitelji smo se večkrat prisiljeni dodatno izobraževati v svojem prostem času in na svoje stroške,
- večkrat se soočamo z nerazumevanjem vodstva, ki ne prizna oz. ne razume pomena gledališke pedagogike ipd.

Po njegovem mnenju bi bilo potrebno vzpostaviti celovit sistem izobraževanja gledališke pedagogike za učitelje na nivoju fakultet. Pozneje bi učitelji to znanje le še izpopolnjevali in dopolnjevali na raznih formalnih in neformalnih oblikah izobraževanj.

Tudi na naši šoli se soočamo s podobnimi težavami. Vsa dodatna izobraževanja so opravljena v prostem času in z lastnim financiranjem.

»Učitelj je kot igralec v gledališču. Na koncu ostane sam na odru – za katedrom ali z otroki pri gledališki dejavnosti. In tu je šele začetek in tu šteje samo tisto, kar se je naučil v predpripravi. Če bo zmogel in opravičil svoje poslanstvo, je na koncu odvisno samo od njega. Toda mi smo odgovorni, da mu nudimo vso podporo in znanje, da bo pri tej pomembni nalogi kar se da uspešen!«. (Šmalc, 2015)

Kulturno-umetnostna vzgoja prispeva k razvoju posameznikovega dejavnega odnosa do umetnosti oz. kulture, spodbuja njegovo domišljijo, ustvarjalnost, iniciativnost, inovativnost, tolerantnost … Razvijanje teh veščin in zmožnosti omogoča posameznikovo osebnostno rast, spodbuja različne načine mišljenja in ravnanja ter predstavlja osnovo za družbo, ki temelji na znanju, ustvarjalnosti in strpnosti. (Pirc, 2015) Tudi v naši skupini so se z meseci vaj krepile vezi in pozitivni odnosi med igralci. Kar pa je najpomembneje, pa je dejstvo, da so učenci, ki so

igrali v igri pridobili na zaupanju, na samozavesti in nenazadnje so si s pomočjo gledališča oblikovali pozitivno samopodobo. Če primerjamo odnos starši, učitelj je le ta postal zaupljiv in predvsem bolj spoštljiv. Res pa je, da mora biti učitelj – mentor tisti, ki vzpostavi profesionalni odnos do staršev. Vemo namreč, da so tudi starši močni na nekaterih področjih, kot so glasba, scenografija … Nekateri starši se s temi dejavnostmi ukvarjajo tudi poklicno. Zato je toliko bolj pomemben partnerski odnos med udeleženci, saj lahko le tako skupaj ustvarjamo vsak na svojem močnem področju. Pomembno pa je, da učitelj mentor »izkoristi« ta močna področja staršev. S tem daje staršem občutek koristnosti.

Raziskava Kalin (Kalin idr., 2009) je pokazala, da je kriterij dobrega sodelovanja zadovoljstvo obojih, staršev in učiteljev. Ugotovili so tudi, da učitelji in starši v večini navajajo, da ne vidijo ovir za njihovo sodelovanje. Pšunder (2010) poudarja, da se mora dober učitelj zavedati, da so starši nepogrešljivi socialni in intelektualni kapital vsake šole.

Zato je še toliko bolj pomembno, da se gledališka dejavnost odpre širši publiki. Vsi ti pozitivni dejavniki so vplivali tudi na našo idejo, da to veseloigro predstavimo v mesecu septembru otrokom bolnišničnega oddelka splošne bolnišnica Maribor. Idejo so predstojniki oddelka sprejeli zelo pozitivno in imamo že dogovorjen termi, da obiščemo otroke in jim tako približamo gledališče, literaturo in popestrimo dolgočasen dan v bolnišnici.
Smisel kulturno-umetnostnega prizadevanja v šoli vidi Pirc (2015) kot preprost model, s pomočjo katerega so vpeljana najnovejša didaktična spoznanja, domače in evropske tradicije, vseživljenjsko učenje, odprto pojmovanja kulture, partnerskega sodelovanja med vzgojno-izobraževalnimi institucijami in kulturnimi ustanovami ter s primerno motiviranimi soudeleženci. Poudari, da v tem procesu želijo učitelji soustvarjati kulturno osveščenega in estetsko občutljivega posameznika – in s tem utemeljevati šolo, družbo in svet prihodnosti. (Pirc, 2015)

Skozi vsa leta mentorstva je moč opaziti, da tako učenci kot starši vidijo pozitivne učinke gledališke vzgoje, se pogovarjajo o gledališču in nenazadnje se vedno znova navdušujejo za gledališko dejavnost. In ko končamo projekt – predstavo vedno znova zmaga dejstvo, da skupaj zmoremo več in se ponovno podamo v novo iskanje primernih gledaliških besedil. Dejstvo je, da je gledališko udejstvovanje osnovnošolcev zlasti v prvem in drugem vzgojno-

izobraževalnem obdobju, zelo pomembno za njihov razvoj in odraščanje. Pripravlja jih nenazadnje tudi na odraslo življenje. Učenci s pomočjo tovrstnih dejavnosti oblikujejo svojo samozavest in razvijajo pozitivno samopodobo, razvijajo svoje sposobnosti in spretnosti, potrebne še v osnovnošolski dobi in tudi v kasnejšem življenju. Oblikujejo si svoj svet vrednot, ki so v današnji družbi velikokrat pozabljene.

3 Izzivi na poti

Ogled gledališke ali lutkovne predstave pomeni učencem svojevrsten dogodek (Medved, 2015). Po njenem mnenju je ogled uprizoritve v živo in poglabljanje recepcije nenadomestljiva. Opažamo, da ima kar nekaj učencev, predvsem v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju, odklonilni odnos do te zvrsti umetnosti.

Publika je tista, ki daje smisel predstavi. Prav tako mora publika v prvi vrsti uživati osebno svobodo doživljanja. Nekateri učitelji pa kar naprej poskušajo učence, ki gledajo predstavo, utišati in jim onemogočiti pristno, osebno in svobodno uživanje predstave (Medved, 2015).
V bodoče bi bilo smiselno približati gledališko vzgojo vsem učencem osnovne šole, torej tudi tretjemu vzgojno-izobraževalnemu obdobju. Seveda bi bilo takrat potrebno razmisliti tudi o primernosti gledaliških vsebin, upoštevajoč starost učencev. Večkrat se tudi srečujemo mentorji gledaliških skupin z velikim pomanjkanjem dramskih gledaliških besedil, primernih ravno za osnovnošolce. Problem je tudi s soglasji avtorjev besedil, ki jih kot mentorji seveda moramo pridobiti. Prav tako je potrebno tudi glasbo, ki jo predvajamo med igro prijaviti SAZASU in seveda plačati delež, ki ga določi organizacija. To so dodatni stroški, ki jih je v našem primeru pokrilo Kulturno društvo.

In v čem je naša dramska skupina posebna? Sestavljamo jo učitelji osnovne šole, učenci, starši in seveda tudi kdo, ki s šolo ni neposredno povezan, je pa tako kot ostali člani skupine razigran, z iskricami v očeh in predan odrski umetnosti. Mimoidoči so se ob nedeljskih popoldnevih spraševali, zakaj se sliši toliko smeha in včasih komičnih vzklikov iz dvorane v Zgornji Kungoti. Takrat so namreč potekale naše vaje in tako kot se za veseloigro spodobi, so bile polne smeha in veselja, a seveda tudi resnega dela. Velikokrat je znan izgovor »ni časa« in tudi naša skupina je našla čas za vaje samo ob nedeljah. Kar privede do tega, da moramo imeti ob nedeljah od

18. do 20. ure vsi igralci čas za vaje. Res je, da je naša ravnateljica imela posluh za takšno delo in smo si učiteljici in vzgojiteljica lahko pisale ure za doprinos.

Prav tako je bil velik organizacijski zalogaj tudi izvedba velikonočne delavnice, ki je hkrati potekala za vrtec in osnovno šolo (prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje). Po delavnicah, ki so seveda za vrtec in osnovno šolo potekale isti dan, le ob drugi uri, pa je bila naša predstava. Igralci so v enem dnevu odigrali kar dve predstavi. Predstava je potekala v kulturnem domu naše občine, zagotoviti smo morali tudi spremstvo za učence, katerih starši niso mogli priti na ogled predstave. Prav tako smo morali urediti spremstvo učencev nazaj v šolo. Pri tem delu so sodelovale vse učiteljice in vzgojiteljice.

Ker naša dramska skupina poteka pod okriljem Kulturnega društva Jože Kerenčič, smo lahko pobirali prostovoljne prispevke. Ves denar, ki smo ga dobili, smo porabili za nakup treh kahonov. Tako smo našo zbirko Orffovih instrumentov dopolnili še s tolkali. Kar nekaj instrumentov, ki smo jih kupili s pomočjo prejšnjih predstav, smo uporabili tudi v tej predstavi. Tako so starši lahko videli, kako uporabni so instrumenti in nenazadnje, kaj smo kupili za njihov prispevek.

Kostume smo letos prvič dali narediti izkušeni šivilji. Bili so dragi, a zanimivo oblikovani. Sceno ki smo jo imeli na odru, je oblikoval naš igralec, ki se tudi poklicno ukvarja z grafičnim tiskom. Pri izdelavi scene nam je pomagala tudi mamica, ki je zaposlena v mariborskem gledališču. Prav tako imamo kar nekaj učencev, ki obiskujejo glasbeno šolo. Pri naši predstavi nam je pomagala z glasbeno spremljavo mamica, ki jo je tudi sama napisala in jo odigrala z instrumenti skupaj s tremi hčerami. Tako je bila glasbena spremljava igrana s ksilofonom, blok flavto, palčkami in s saksofonom.

Po končani predstavi smo bili vsi, ki smo nastopali utrujeni, ampak zelo zadovoljni. Pri obeh publikah smo namreč zaznali uživanje, komentiranje, sodelovanje z igralci in nenazadnje smeh, tako otrok kot staršev. Menimo, da so bili vsi zadani cilji doseženi, če že ne preseženi. V mesecu septembru nas čaka še kar nekaj predstav, in sicer v bolnišnici Maribor, v tednu otroka in v božičnem času v našem kraju. Odpravljamo se tudi v sosednje občine, kavarno v Ljubljano in mogoče še kam.

Zanimivi so bili vtisi staršev, ki so jih delili z nami takoj po predstavi in še naslednje dneve. Zelo so pohvalili, kaj smo ustvarili in bili so navdušeni nad igralci. Predstavo so si ogledale tudi učiteljice, vzgojiteljice, pomočnica ravnateljice in kar veliko predstavnikov društev naše občine. V naslednjih dneh smo tudi peljale učence v kulturni dom na ogled razstave pirhov.

Fotografija 3: Naša skupina

4 Zaključek

Strokovnjaka, kot sta C. Cornett in K. Smithrim (2001), vidita v gledališču veliko prednosti:

- je del resničnega življenja in učence pripravlja na spopadanje z življenjskimi težavami,
- povezuje učence, da ustvarjalno rešujejo probleme in sprejemajo odločitve,
- razvija verbalno in neverbalno komunikacijo,
- lahko izboljša učenčevo počutje,
- razvija empatijo in nove perspektive,
- razvija socialne veščine,
- poveča koncentracijo,
- učencem pomaga prepoznati in razvijati moralne vrednote,
- je alternativni način za učenje z opazovanjem,
- je zabavno, prispeva k estetskemu razvoju in
- je način učenja, ki vključuje tudi druga področja kurikula.

Menita, da gledališče ne bi smelo imeti v izobraževalnem procesu le stranske vloge. Glede na to da je Slovenija ena od držav, ki ima likovno in glasbeno dejavnost izoblikovano kot samostojna predmeta, druge države pa le v okviru drugih rednih in izbirnih predmetov, bi bilo po mnenju Krek in Metljak (2011) morda smiselno, da bi združili v en predmet več umetnostnih vsebin – med drugim tudi umetnost. Da bi gledališče postalo enakovredno drugim predmetom, bi se zanj moralo zavzeti čim več učiteljev, hkrati bi pa morali podati predloge in razloge za enačenje gledališča z drugimi predmeti. Ta pot pa je dolga. Zavedati pa se moramo, da se vsi učitelji dnevno srečujemo z gledališčem. »Nenazadnje je vsaka učna ura pripravljen govorni nastop z vsemi prvinami gledališča – od retorike do skrbno premišljene dramaturgije ter seveda izvedbe – igre« (Šmalc, 2015).

Kalin (2009) poudarja, da je za uspešno sodelovanje s starši potrebno upoštevati naslednja načela sodelovanja:

- »medsebojno spoštovanje učiteljev in staršev,
- načrtno prizadevanje za sodelovanje,
- upoštevanje in spoštovanje osebnosti staršev,
- upoštevanje individualnih razlik med starši,
- enotnost delovanja vseh dejavnikov vzgoje otroka (zavedanje, da so v skrbi za otroka starši in šola oz. učitelji partnerji),
- upoštevanje interesov in potreb staršev, kar pomeni, da so učitelji in šola temu prilagajajo tudi vsebino in oblike dela s starši,
- zagotavljanje principa aktivnega vključevanja staršev«. (Kalin, 2009, citirano po Kalin, 2003, 52)

Neformalne oblike dela s starši so načrtovane kot sproščene dejavnosti. Takšne dejavnosti nudijo staršem, da se aktivno vključijo v različne dejavnosti v šoli, se med seboj spoznavajo, povezujejo in si nudijo medsebojno pomoč in podporo. Na takšen način se med učenci, učitelji in starši gradi most spoštovanja, zaupanja in sodelovanja. (Intihar in Kepec, 2002) Medsebojno spoštovanje, pomoč, podpora, zaupanje in poznavanje drug drugega so bile vrline, ki smo jih skozi proces igranja pridobivali vsi udeleženci naše dramske skupine.

Guthrie, Anderson, Alao in Rihehart (1999) navajajo veliko raziskav, ki kažejo, da so motivirani in zavzeti bralci tudi učinkovitejši in uspešnejši učenci. Motivirani učenci posamezno besedilo boljše razumejo, s tem si pridobivajo nova znanja. (prim. Pečjak, Bucik, Gradišar, Peklaj, 2006)

Strokovnjaki so tudi mnenja, da učenci bolje razumejo temo, ki jih zanima in jih tudi pritegne. Pomembni so tudi rezultati PISA 2000 (OECD, 2002), ki poudarjajo pomembnost bralne motivacije za učno uspešnost. Motivirani in zavzeti bralci dosegajo višje učne rezultate kot manj zavzeti bralci. Pomembne so tudi ugotovitve raziskave v dognanju, da lahko zavzetost za branje nadomesti primanjkljaj socialno-ekonomskega manj spodbudnega okolja.
In z gledališčem smo z veliko pripomogli k uspešnemu, bralno motiviranemu učencu, ki bo uspešen in razumel prebrano.
Vse to pa od učitelja zahteva ustvarjalnost in predvsem predanost.

5 Viri in literatura

1. AŽMAN, T. *Sodobni razrednik*: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje oddelčnih skupnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2001.
2. *BELA knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod za šolstvo. 2011.
3. BREDIKYTE, M. Dialogical drama with puppeta (DDP) as methood of fostering childrens verbal creativity. V *Lutka iz vrtca v šolo*. 2002. Str. 17.
4. CORNETT, C. in SMITHRIM K. L. *The arts as meaning makers*. Toronto, Ontario: Pearson Education Canada Inc. 2001.
5. INTIHAR D. in KEPEC M. *Partnerstvo med domom in šolo*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2002.
6. KALIN, J. *Pedagoški vidiki sodelovanja učiteljev in staršev* - izzivi za učitelje, šolo in družbeno skupnost. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2009.
7. KOROŠEC, H. 2006. Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk.* Koper: Pedagoška fakulteta. Str. 103-140.
8. MEDVED Udovič, V. *Branje dramskih besedil v šoli*. Koper: Pedagoška fakulteta. 2015.

9. PEČJAK, S. Uporaba različnih strategij kot motivator pogovora o prebranem. V: *Pogovor o prebranem besedilu*: zbornik Bralnega društva Slovenije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2003. Str. 10-19.
10. PIRC, V. 2015. *Učitelj na odru*. Ljubljana.
11. PŠUNDER, M. *Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli?* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 1998.
12. ŠMALC, M. *Učitelj na odru*. Ljubljana.
13. *UČNI načrt za slovenščino*. Program osnovna šola. Slovenščina. El. knjiga. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2011.
14. VIDMAR, J. 2001. Sodelovanje med starši in šolo. *Sodobna pedagogika*. 2001. št. 1 (let. 52), str. 46–65.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Lucija Bratina Pešec

TABOR MLADIH PLANINCEV

YOUTH MOUNTAIN CAMP

Povzetek

V prvem poglavju je predstavljen tabor mladih planincev: njegova organiziranost, opremljenost, komu je namenjen, kakšno je življenje v taboru in kateri so cilji enotedenskega bivanja otrok pod platneno streho. Sledi opis sodelovanja predstavnikov šolskega sistema in civilne družbe skozi šolsko leto in na taboru. Pri tem je pomembno, kateri pravilniki nas vodijo, kaj je planinski krožek, kdo ga vodi, s kom sodeluje njen menor, zakaj je potrebna pomoč planinskega društva in kaj želimo naučiti otroke na planinskih pohodih. Tretje poglavje zajema 34-letno zgodovino taborov mladih planincev in kaj je potrebno storiti, preden je tabor postavljen, kakšne težave morajo premagovati soustvarjalci tabora, obravnava pa tudi finančno plat. V zaključku sem opisala pomembnost prostovoljstva, sodelovanja in druženja v naravi ter izrazila optimističen pogled v prihodnost.

Ključne besede: tabor mladih planincev, mentor, vodnik PZS, planinsko društvo, tura

Abstract

Youth mountain camp is introduced in the first chapter: who organizes it, what equipment is found there, who it is for, what life in the camp is like and what the aims of a one-week stay in tents are. This is followed by the description of the cooperation of school system representatives and the representatives of the civil society throughout the school year as well as in the camp. What rule book is there to follow, what is the mountain club, who is it led by, who its mentor cooperates with, why is the alpine club needed and what do we want to teach children while mountaineering are some of the questions answered in the second chapter. The third chapter deals with the 34-year history of the youth mountain camp, what is to be done before the camp is set up and what problems are tackled by the creators of the camp. Financial side of the camp is also mentioned there. In the conclusion the emphasis is on the importance of volunteerism, cooperation, socialising in nature and optimism in the future.

Key words: youth mountain camp, mentor, guide AAS, alpine club, tour

1 Tabor mladih planincev

Tabori mladih planincev Savinjskega meddruštvenega odbora se odvijajo že vrsto let. Letošnji je bil že 34. po vrsti. Sama sem se kot udeleženka prvič srečala s takšnim taborom v srednji šoli, pri 17 letih, leta 1989. V zadnjih letih se tabora udeležujem kot registrirana planinska vodnica kategorije A (nezahtevne poti v kopnih razmerah) in na ta način združujem prijetno (družinski dopust v gorah) s koristnim (pomoč pri vodenju otrok na taboru mladih planincev). Tabor mladih planincev ni neobičajna dejavnost, gre pa nedvomno za zanimivo in koristno preživljanje prostega časa med šolskimi počitnicami. To je tabor, ki ga organizira in postavlja preko 20 planinskih društev Savinjske in drugih regij, ki si razdelijo enotedenske termine z menjavo v soboto. Taborni prostor opremijo z večprekatnimi šotori, kuhinjo, jedilnico, kopalnico, kemičnimi WC-ji, shrambo in še čim. Tabor je namenjen osnovnošolcem, od zaključenega tretjega razreda naprej, in srednješolcem. Zaželeno je, da so otroci že seznanjeni s planinarjenjem in večina od njih je, saj v osnovni šoli obiskujejo planinski krožek, ki ga praviloma vodijo isti mentorji, ki so prisotni tudi na taboru mladih planincev. Planinsko društvo skupaj z mentorjem planinskega krožka razpiše program izletov za celo šolsko leto, ki se praviloma izvajajo izven pouka, ob sobotah ali nedeljah. Potrebno je povedati, da so gonilna sila te dejavnosti ali »novačenja« otrok za tabor prav omenjeni mentorji na osnovnih šolah z ustrezno podporo ravnateljev in seveda lokalnega planinskega društva, ki nudi strokovno pomoč v smislu vodenja po gorah. S spodbujanjem osnovnošolskih otrok k obiskovanju planinskega krožka in posledično k planinarjenju se razvija ljubezen do narave, okoljska zavest, tovarištvo, védenje o (ne)varnosti v gorah, o samovarovanju, o planinski flori in favni itd.

Tabor mladih planincev je torej nadgradnja planinskega krožka, kjer otroci prvič pridejo v stik s spanjem na prostem in planinarjenjem, razen če izhajajo iz družine, ki goji ti dve dejavnosti v prostem času. Izobraževanje večinoma poteka »na terenu«, saj se mentorji in planinski vodniki nenehno srečujemo s situacijami, ko je potrebno udeleženca poučiti, kako se odzvati v nastali situaciji oz. ga opozoriti na značilnosti, nevarnosti ali zanimivosti pred planinskim pohodom. Seveda vključuje tabor celo paleto aktivnosti, ki zapolnijo čas mladim planincem v tednu bivanja pod platneno streho. Poleg planinskih pohodov ali »tur«, kot jih imenujemo v planinskem žargonu, so na programu še športne igre, orientacija, obisk najbližjega letnega kopališča, plezalni vrtec, ustvarjalno delo, obisk gorske reševalne službe, vojske ali policije, piknik, literarno ustvarjanje, ocenjevanje šotorov ter seveda obvezni vsakodnevni taborni

ogenj in ob njem predstavitve udeležencev, šotorov, petje ob spremljavi kitare, planinske poroke ter krst novih udeležencev in novih članov vodstva.

Slika 1: Tabor mladih planincev (Foto: Lucija Bratina Pešec)

Slika 2: Taborni ogenj (Foto: Lucija Bratina Pešec)

2 Z roko v roki

Uspešno delovanje mentorjev planinskih krožkov na osnovnih šolah je eden od pomembnih pogojev za organizacijo in izvedbo tabora mladih planincev, saj brez osnovnošolskih otrok ni udeležencev in brez udeležencev ni tabora. Omenjam osnovnošolske otroke, saj je v osnovnih šolah planinski krožek pogosto na seznamu interesnih dejavnosti. Žal pa v srednjih šolah le redkokje (npr. posamezne šole v Mariboru, Naklem, na Jesenicah) naletimo na planinski krožek kot dodatno ponudbo obšolskih dejavnosti. Po drugi strani skrbijo planinska društva za strokovno pomoč, saj brez planinskih vodnikov ni tabora mladih planincev.

2.1 Mentor planinskega krožka na šoli

Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju MK PZS) je organ, ki je odgovoren za usposabljanja mentorjev planinskih skupin. To je naziv, ki ga lahko pridobi mentor planinskega krožka. Pogoj za pristop kandidatov k usposabljanju je dosežena šesta ali sedma stopnja izobrazbe katere koli usmeritve s pedagoško smerjo. Obvezna je tudi dveletna predhodna aktivnost v planinstvu in članstvo v Planinski zvezi Slovenije (v nadaljevanju PZS). Usposabljanje se odvija v Planinskem učnem središču Bavšica, ki se nahaja v dolini Bavšice v Zahodnih Julijskih Alpah nekaj kilometrov stran od Bovca in ki deluje pod okriljem MK PZS. Namen usposabljanja je »pridobitev strokovne usposobljenosti za organiziranje in spodbujanje celoletne planinske dejavnosti ter vodenje planinskih skupin v planinskih društvih, vrtcih, osnovnih in srednjih šolah …« (Seminar za mentorje planinskih skupin - razpis, 2017)

Mentor planinskega krožka na šoli je torej »prvi vozel na prusiku« (planinska vrvica) predanosti in prostovoljstva, ki je skupno vsem »krivcem« za tabor mladih planincev. S spodbujanjem mladih k planinarjenju se v otrocih krepi zdrav duh v zdravem telesu, zavest o varovanju narave, ljubezen do naravnih lepot domovine, vztrajnost, složnost, spoštovanje, empatija itd. Planinski krožek je dejavnost, ki se izvaja izven pouka, praviloma enkrat mesečno, v obliki planinskih pohodov, saj se otroci največ naučijo prav v »učilnici v naravi«. Pod vodstvom planinskih vodnikov lokalnih planinskih društev in ob prisotnosti mentorjev spoznavajo vsebine t.i. planinske šole: varstvo gorske narave, osnove orientacije, varnost v gorah, opremo planinca, prvo pomoč, prehrano v gorah, družabnost ipd. Dejavnost temelji na celoletni aktivnosti v naravi, pohodi pa so seveda prilagojeni letnemu času in vremenskim razmeram,

saj je tudi v dežju mogoče prehoditi kolovoz do tople planinske koče ali obiskati planinski muzej ob vznožju gora.

Češnja na torti pa je tabor, saj je enotedensko bivanje pod šotori »plačilo« za celoletno obiskovanja gora in odlična šola življenja v naravi.

Planinsko društvo vsako leto v začetku maja povabi zainteresirane na tabor mladih planincev. V vabilu nagovori otroke in starše, mentorji na šolah pa do konca šolskega leta pobirajo prijave in posredujejo ostale informacije.

2.2 Prostovoljni vodniki PZS

Pravilnik MK PZS v 2. alineji 3. člena našteva naloge te organizacije, med drugim skrb za planinsko usposabljanje in razvoj mladih ter razvoj strokovnih kadrov, ki delajo z mladimi.

Tu so še naloge mladinskega odseka (6. člen, 4. alineja), ki zajemajo »organiziranje izletov, pohodov, tur, vzponov, srečanj, orientacijskih tekmovanj, taborjenj in drugih oblik prostovoljnega planinskega delovanja«. Nalagajo mu tudi »sodelovanje z vzgojno--izobraževalnimi zavodi (vrtci), osnovnimi in srednjimi šolami itd.« (6. alineja).

Podobno Pravilnik o organiziranosti vodnikov Planinske zveze Slovenije v 7. členu med nalogami vodniškega odseka (v okviru planinskega društva) omenja tudi pripravo programa strokovne pomoči vrtcem in šolam na svojem območju (5. alineja), skrb za vsakoletno registracijo vodnikov PZS (9. alineja) in skrb za redno udeležbo vodnikov PZS na usposabljanjih in izpopolnjevanjih vodnikov PZS (10. alineja).

Seveda je vodnik PZS lahko hkrati učitelj na osnovni šoli in celo mentor planinskega krožka, vendar je v vsakem primeru nujna vpetost v lokalno planinsko društvo, saj je le tako, na podlagi plačane članarine, zagotovljeno zdravstveno zavarovanje otrok na pohodih. Hkrati se spodbuja pripadnost lokalnemu planinskemu društvu, ki izvaja še mnogo drugih aktivnosti, kot so npr. tekmovanja v orientaciji, meddruštvena srečanja, pomoč na pohodih drugih organizacij itd.

2.3 Sožitje

Na podlagi zapisanega v zgornjih odstavkih se to poimenovanje ponuja samo od sebe. Na taboru mladih planincev gre za sožitje udeležencev in njihovih mentorjev, ki prihajajo iz šolskega sistema, ter vodnikov PZS planinskih društev, kuharic in zdravnic, ki organizirajo tabor, nudijo strokovno pomoč in so predstavniki civilne družbe.

V tednu dni bivanja v osrčju gora igra vsak od njih pomembno vlogo. Hierarhija je točno določena. Začne se z vodjo tabora, ki sprejema pomembne odločitve in nosi daleč največjo odgovornost. Sledi tehnični vodja tabora, ki mora biti ustrezno usposobljen, kar pomeni, da je registriran vodnik takšne kategorije, kot jo predstavlja najtežja tura na programu. Vodniki smo razporejeni glede na kategorizacijo oz. zahtevnost tur. Lahke kopenske ture zahtevajo vodnika kategorije A, medtem ko zahtevne kopenske ture (zavarovane poti) zahtevajo vodnika kategorije B. Število vodnikov in njihova kategorizacija sta pomembna že pri pripravi na tabor, in sicer pri prijavi števila udeležencev in pri sestavljanju programa planinskih pohodov. S planinskega društva namreč že ob izdaji vabila na tabor pozovejo svoje registrirane vodnike, da potrdijo udeležbo na taboru. Potrebno je poudariti, da smo vodniki prostovoljci in da si je med poletnimi počitnicami potrebno rezervirati dopust za čas tabora in najbrž ni odveč dodati, da nekaterim to ne uspe.

Enako pomembni vodnikom so mentorji, prav tako prostovoljci, ki so zelo obremenjeni, saj se v dopoldanskem času udeležujejo pohodov, popoldne pa animirajo otroke s športnimi igrami oz. z njimi ustvarjajo v jedilnici ali pa pripravljajo program za druženje ob tabornem ognju. Zelo visoko kotirata tudi zdravnica in kuharica, saj sta obe nujno potrebni za preživetje v taboru. Sledijo animatorji, največkrat starejši udeleženci, srednješolci z večletnim stažem na taborih, ki že dobro poznajo rutino tabornega življenja in pomagajo pri animaciji mlajših otrok in usmerjanju dežurnih ekip, sestavljenih iz otrok različnih starostnih skupin. Dežurnih ekip je osem (za vsak dan bivanja v taboru), njihova naloga je pomivanje in brisanje posode, po potrebi pomoč kuharici in skrb za urejenost tabora.

Slika 3: Dnevne dežurne ekipe na oglasni tabli (Foto: Lucija Bratina Pešec)

3 Kjer je volja, tam je pot

Tabor mladih planincev je skupen projekt Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev (v nadaljevanju SMDO) in letos je bil organiziran že 34. po vrsti. Ideja za skupno organizacijo je začela zoreti v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja. Prvi poskusi segajo v leto 1982, ko je bil tabor organiziran v Logarski dolini, pravi začetki pa v leto 1983, spet v Logarsko dolino, ko je 11 planinskih društev s 125 mladimi planinci in 36 člani vodstev izvedlo tabor v petih tedenskih izmenah (30 let, 2014, 6). Planinsko društvo Žalec, katerega članica sem, se je pridružilo leta 1984 in od takrat naprej sodelovalo vsako leto, z izjemo dveh let, ko smo namesto pod platneno streho bivali v kočah.

Letos je tabor organiziralo skupaj nekaj več kot 20 planinskih društev, ki ne izhajajo le iz Savinjske regije, pač pa so se z leti pridružila še PD Gornja Radgona, PD Poljčane, PD Sežana, PD Slavnik in druga z različnih koncev Slovenije.

3.1 V slogi je moč

Najti primeren taborni prostor ni mačji kašelj in vse zasluge za to skozi leta nosi Bogomil Polavder iz PD Zabukovica, ki s pooblastilom sodelujočih planinskih društev vsako leto išče ustrezne lokacije. Prostor mora biti dostopen s kamionom (prevoz opreme) in avtobusom (prevoz udeležencev). Biti mora zadosti velik, imeti mora pitno vodo in zanimivo okolico zaradi osnovnega namena tabora, obiska gora. V 34 letih se je zvrstilo že kar nekaj lepih lokacij in

skritih dolin, ki jih večina slabo pozna ali še ni slišala zanje. Žal so bili nekateri prostori ukinjeni zaradi omejitev Triglavskega narodnega parka (Tamar in Zadnjica), težav z denacionalizacijo (nekaj let Jezersko), včasih pa se zatakne tudi zaradi prevelike požrešnosti lastnikov, ki za najem želijo iztržiti nerealno vsoto denarja.

Lokacije, ki se vsakih nekaj let ponavljajo, so npr. Dovje na Gorenjskem, Zg. Jezersko in Podpeca na Koroškem ter Lokve na Primorskem.

Že preko 20 let se za bivanje v taboru uporabljajo večprekatni šotori, ki nam jih je na začetku posojala izključno civilna zaščita. Žal je njihova oprema že dotrajana, zato nam je v zadnjem času priskočila na pomoč tudi vojska. Letos tako do spomladi nismo vedeli, ali bo zadosti večprekatnih šotorov ali bo tabor odpadel. K sreči so se prošnji kot vedno odzvali v civilni zaščiti Celje, pomagala pa je še vojska iz Celja in Maribora. Na koncu je nekaj prispevala še civilna zaščita iz Kranja. Skozi leta so društva nabavila nekaj lastne opreme ali našla sponzorje, ki so opremo darovali. Gre predvsem za kuhinjsko posodo, lesene deske in palete, police v skladišču, delovno opremo in pribor, ležalne pene in odeje. (30 let, 2014, 18).

Po novem letu, ko je lokacija že znana, se planinska društva na skupnem sestanku dogovorijo za termine posameznih izmen in določijo društva, ki bodo sodelovala skupaj v izmeni. Manjša društva se za izpeljavo svojega termina povežejo, da si razdelijo stroške, saj tabor pri premajhnem številu udeležencev ni rentabilen. Nato pričnejo s prošnjami za šotore, iskanjem ponudbe najugodnejšega avtobusnega in kamionskih prevoznikov ter kemičnih WC-jev. Z lokalno skupnostjo se dogovorijo za sodelovanje: nabava hrane, odvoz pomij, sodelovanje z lokalnimi društvi, npr. GRS, gozdarji, športniki itd. Pregledajo taborno opremo in jo po svojih močeh popravijo in dopolnijo. Nato iščejo pokrovitelje za skupno organizacijo tabora, kot tudi za posamezne izmene vsaka zase. Dogovorijo se o višini finančnega prispevka vsake izmene za skupne stroške organizacije tabora mladih planincev. Skupni stroški so: najem prostora, najem in nakup opreme, stroški prehrane pri postavljanju in podiranju tabora, najem kemičnih WC-jev, kamionski stroški prevoza opreme. (30 let, 2014, 17)

Tabor začnejo postavljati v četrtek zjutraj (letos je bil to 22. junij) in končajo do sobote do 12.00, ko v tabor prispe prva izmena. Zaželeno je, da se iz vsake izmene postavljanja udeležijo trije, skupaj približno 25 oseb. Potrebno je postaviti šotore, napeljati pitno vodo, urediti kopalnico (kjer se voda v zadnjih letih ogreva s plinom), kuhinjo in skladišče, postaviti klopi in mize v kuhinji in jedilnici, urediti igrišče za odbojko in nogomet, pripraviti prostor za taborni ogenj in določiti prostor za WC-je. Tabor začnejo podirati v soboto ob 13.00, ko se odpeljejo

zadnji udeleženci, in zaključijo z nalaganjem opreme na kamione v ponedeljek zjutraj (letos 21. avgusta).

Prevoz udeležencev poteka tako, da se v soboto ob 12.00 ena skupina pripelje v tabor, skupina ki je tabor zaključila, pa se z istim avtobusom odpelje domov.

3.2 »Denar v mošnjičku je vedno v modi« (angleški pregovor)

Vsaka izmena tabora mladih planincev vsako leto določi višino prispevka staršev na udeleženca. Za naš tabor je bil določen znesek v višini 130 € za prvega otroka ter 110 € za vsakega naslednjega iz iste družine. Poleg prispevka staršev sestavimo tudi prošnjo za pokrovitelje, sredstva, ki jih prispevajo, pa so največkrat v obliki hrane in pisarniških potrebščin. Vsako leto se prijavimo tudi na razpis za sofinanciranje planinskih taborjenj, ki ga razpisuje MK PZS iz programa »Osnovni in dodatni programi planinske dejavnosti mladih« in ki razpolaga s sredstvi, odobrenimi s strani Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS (FŠO) in Urada za mladino RS za planinska taborjenja. Sofinancirajo do 50 % vrednosti programa in izplačajo odobrena sredstva do 31. decembra na podlagi pozitivno ocenjenega poročila programa.

Finančni načrt tabora poleg zgoraj navedenih skupnih stroškov zajema stroške prevozov, hrane in sanitarnih potrebščin, vstopnino na bazen, morebitno prenočevanje in hrano v koči, malice na planinskih izletih, materiale za ustvarjanje v popoldanskem času itd.

Težave in izzive, do katerih prihaja bodisi na turah ali v taboru, rešujemo sproti in z dobro voljo. Včasih bolj na ostro, drugič bolj umirjeno, odvisno, ali je mediator mlajši vodnik ali »star maček« z dovolj kilometrine, ki ve, da se iz zaletave mladosti ob ustrezni podpori vedno rodi odgovorna osebnost. Konec koncev udeležence uči narava sama. Narava jim da vedeti, kdo je gospodar in jih naredi ponižne takoj, ko se nad taborom razbohoti prva nevihta.

Slika 4: Pomivalnica posode

Slika 5: Kopalnica

Slika 6: Šotor za opremo in orodje

Slika 7: Kemični WC-ji

(Foto: Lucija Bratina Pešec)

4 »… kdor pa najde pot, bo cilj vedno nosil v sebi.« (N. Zaplotnik)

Ne morem si pripisovati zaslug, da sem našla pot, ker so jo našli že veliko pred menoj. Pred več kot 34 leti. Z leti je iz kozje stezice prerasla v dobro uhojeno pot, ki nas vodi do skupnega cilja. Vesela pa sem, da sem na tej poti pustila svoje sledi in jih še vedno puščam. Začela sem kot dijakinja, potem pa se z večjimi in manjšimi presledki vračala sprva kot mlada učiteljica in končno tudi kot registrirana vodnica, ki ji je bilo dovoljeno prestopiti nevidno črto na vhodu v kuhinjo, kjer je štab vodstva tabora. Zadnja leta se vračam tudi kot mama, ki na tabor pripelje še svoja nadobudneža.

Pot, ki nas vsako leto vodi do etapnega cilja, je lepa prav zaradi tega, ker jo prehodimo skupaj, ker si razdelimo delo, čeprav je dejstvo, da ga nekateri opravijo neprimerno več kot drugi, ki aktivno sodelujemo šele na taboru.

Pomembno je, da v tistem tednu sobivanja uresničimo etapni cilj, to pa je zadovoljstvo udeležencev, ki so nam zaupani. Temelj za dosego tega cilja je seveda natančen program tabora, ki ga predhodno izdela vodja tabora z vodniki. Seveda je uspešna izpeljava programa v veliki meri odvisna od lepega vremena, na kar pa vodstvo tabora nima vpliva. Lahko pa organizira rezervne aktivnosti v primeru dežja, ki ga je bilo letos na našo srečo zelo malo. Verjamem, da je udeležba na taboru edinstvena izkušnja za otroke, saj življenje na taboru ni organizirano »permisivno«. Predpogoj za udeležbo je, da otroci doma pustijo vse elektronske naprave, kar je dandanašnji, ko imajo predvsem starejši otroci telefone dobesedno prilepljene na dlan, nekaj nezaslišanega! Zaželeno pa je, da s seboj prinesejo družabne igre. Poudarek je namreč na druženju v naravi, za kar imajo otroci poleg planinskih izletov in ostalih načrtovanih aktivnosti, ki so za vsakogar obvezne, na voljo še športne rekvizite, ki si jih lahko sposodijo kadarkoli v prostem času oz. si prosti čas organizirajo sami. In ravno slednje je čar tabora – otroci postanejo domiselni: eni se družijo ob kitari, drugi pletejo zapestnice, tretji se podijo za žogo, četrti kvartajo v jedilnici, peti se zatopijo v knjigo, ki so jo prinesli s seboj, šesti (z dovoljenjem) namakajo noge v jezeru itd. In vse to brez prisotnosti staršev! Si lahko zamislite večjo svobodo? Roko na srce, v gore še ne gredo iz lastnega užitka (vsaj tisti mlajši ne zavestno), ampak ker je to nujno zlo in ker brez obveznega dela ni zgoraj omenjenih »bonusov«. In otroci se še ne zavedajo, da je hoja v gore naložba za prihodnost, saj marsikoga zasvoji do te mere, da se vedno znova vrača še potem, ko šolo zamenja služba.
In otroci morajo na taboru tudi pomagati. Enkrat v tednu so zagotovo v dežurni ekipi, ki pomiva posodo, skrbi za urejenost stranišč in čistočo tabora.

Želim in upam, da v prihodnosti prostovoljstvo še ne bo izumrlo. Verjamem, da bo naš tabor obstajal še kar nekaj let, saj je v nas še veliko volje in zagnanosti. In vsako leto pričakovanje nove lokacije, novih gora, starih ter novih prijateljev in lepih spominov.

Slika 8: Skupinska fotografija vseh udeležencev in vodstva tabora (Foto: Lucija Bratina Pešec)

5 Viri in literatura

1. *30 let taborov mladih planincev Pokrajinskega odbora MO Savinjskega MDO PD*. Maj 2014.
2. *PRAVILNIK Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije.* [Online]. [Citirano 19. avg. 2017; 11.10]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pzs.si/javno/mladi/dokumenti_MK/pravilniki/mk_pzs-popravki_pravilnika_2014.pdf.
3. *PRAVILNIK o organiziranosti vodnikov Planinske zveze Slovenije.* [Online]. [Citirano 19. avg. 2017; 11.15] Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pzs.si/javno/vk_dokumenti/vk-pravilnik_organiziranost_vpzs.pdf.
4. *RAZPIS za sofinanciranje planinskih taborjenj 2017.* [Online]. [Citirano 19. avg. 2017; 11.22]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pzs.si/novice.php?pid=11775.
5. *SEMINAR za mentorje planinskih skupin – razpis.* [Online]. [Citirano 19. avg. 2017; 11.20] Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pzs.si/novice.php?pid=11868.

Gimnazija Celje – Center

Marjeta Brežnik

MEPI – EDINSTVENA OBLIKA NEFORMALNEGA UČENJA

DOFE (THE DUKE OF EDINBURGH'S AWARD) – A UNIQUE FORM OF AN INFORMAL LEARNING

Povzetek

Mednarodno priznanje za mlade, krajše MEPI, je program osebnega razvoja, ki mlade spodbuja k ustvarjalnemu in ciljno naravnanemu preživljanju prostega časa. Namenjen je mladim med 14. in 25. letom. Program vsebuje 4 področja: prostovoljstvo, rekreativni šport, veščine in pustolovske odprave.Temelji na osebnem izzivu in predstavlja uravnotežen, netekmovalen program prostovoljnih, športnih, kulturnih, intelektualnih in avanturističnih dejavnosti, ki spodbujajo osebno odkrivanje in rast, samozaupanje, vztrajnost, odgovornost do samega sebe in drugih in ne nazadnje prispevanje k (njihovi) skupnosti. Mladi sistematično zgradijo: novo znanje, veščine in kompetence, ki jih beležijo v t. i. indeks dosežkov.

Ključne besede: MEPI, indeks dosežkov, prostovoljstvo, veščine, rekreativni šport, pustolovska odprava

Abstract

MEPI in Slovene or DofE in English is a self-development centered to encourage creative and centered free time activities. The programme involves four areas: volunteering, becoming fitter by doing recreational sport activities, developing new skills and adventurous expeditions. It is based on personal challenges and as such it is a balanced non-competitive programme of volunteer, sports, cultural, intellectual and adventurous activities that encourage personal growth, self-respect, persistence, responsibility to oneself and to the others and finally its contribution to society. In that way, young people systematically gain new knowledge, different skills and competences that are put into their record book.

Key words: Mepi (DofE), record book, volunteering, skills, recreational sport, adventurous expedition

1 Predstavitev dejavnosti

Mednarodno priznanje za mlade, ki letos v Sloveniji praznuje 20-letnico delovanja, smo na Gimnaziji Celje – Center (GCC) uvedli v šolskem letu 2014/2015 in se hitro uveljavili kot ena najaktivnejših šol naše države s 60 udeleženci na bronasti, srebrni in zlati stopnji tega zanimivega programa, ki je leta 1956 nastal v Veliki Britaniji kot The Duke of Edinburgh Award, danes pa je vanj po vsem svetu vključenih več kot milijon mladih. Osnovo zanj je postavil nemški pedagog Kurt Hahn, program pa gradi na opolnomočenju mladih za osebni in profesionalni karierni razvoj v duhu mota programa »V tebi je več, kot si misliš«.

Zasnova mednarodnega programa temelji na osebnem (individualnem) izzivu. Mladim predstavlja netekmovalen program prostovoljnih, športnih, kulturnih, intelektualnih in avanturističnih dejavnosti, ki spodbujajo osebno odkrivanje in rast, samozaupanje, vztrajnost, odgovornost do sebe in ne nazadnje služenje (njihovi) skupnosti. Sestoji iz štirih področij (prostovoljno delo, pustolovska odprava, veščine in rekreativni šport) na treh stopnjah (bron, srebro, zlato). Merilo za pridobitev priznanja je izboljšanje sposobnosti udeleženca, doseženo z njegovo vztrajnostjo. Vsak napreduje po lastnih zmožnostih in tekmuje le sam s seboj. Dostopen je vsem mladim od 14. do 25. leta.

Udeleženec opravlja aktivnosti na posameznih področjih pod okriljem mentorjev. Na šoli deluje ekipa osmih mentorjev, ki vodijo, svetujejo, pomagajo in spodbujajo mlade pri udeležbi, vzpostavljajo stik z inštruktorji/ocenjevalci, koordinirajo dejavnosti in zagotavljajo, da je delovanje programa skladno z zahtevami, pravili in načeli mednarodne deklaracije.

Na začetku šolskega leta koordinator z mentorji pripravi letni delovni načrt, ki se umesti tudi v LDN šole. Zaradi kompleksnosti in raznovrstnosti programa to zahteva veliko usklajevanja, predvsem pri pustolovskih odpravah, ki jih je treba izvesti od aprila do oktobra, na vsaki stopnji dve (poskusno in kvalifikacijsko).

Pomembno je poudariti, da izbrana dejavnost na posameznem področju ni del učnega načrta določenega predmeta v šoli. To pomeni za udeleženca še dodano vrednost – dodatno znanje in kompetence, ki jih pridobi ob zaključeni stopnji. Zahtevnost in dolžina aktivnosti se stopnjujeta skozi tri stopnje. Na bronasti stopnji se opravlja posamezna dejavnost 3 mesece in še dodatne 3 mesece na področju prostovoljnega dela, veščin ali rekreativnega športa. Na srebrni stopnji se vse podaljša na 6 mesecev, na zlati vsako aktivnost opravljajo 12 mesecev. Prav tako se stopnjuje tudi trajanje in premagana razdalja na pustolovski odpravi.

Na zlati stopnji mora udeleženec opraviti tudi t. i. projekt Neznani prijatelj, kar pomeni, da preživi najmanj pet zaporednih dni v neznanem okolju z neznanimi ljudmi. Namen tega projekta je, da si mladi preko druženja in bivanja z drugimi bogatijo svoje izkušnje.
Ob zaključku vsake stopnje prejme udeleženec uradno priznanje, ki ga izda Nacionalni urad MEPI s sedežem v Ljubljani.

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Učinki in vplivi

Kompetence

Program MEPI razvija in krepi sledeče kompetence:

Tabela 1: Kompetence

(http://mepi.si/mepi/ucinki-in-vplivi/)

Po podatkih Mednarodne fundacije razvijejo prejemniki zlatega priznanja 93 % boljše veščine timskega dela, 88 % boljše komunikacijske sposobnosti, 89 % se jih fizično bolje počuti in 80 % se jih čuti bolj motivirane.

9 ključnih vplivov programa na družbo in posameznika:

Program MEPI s svojim konceptom in filozofijo vpliva na vsestranski razvoj posameznika in na družbo, saj omogoča:

1. *izboljšanje učnega uspeha in večjo predanost izobraževanju in stopnji uspeha,*
2. *socialno vključenost,*
3. *večjo participacijo mladih v civilni družbi (večjo vpetost v prostovoljno delo ter v socialno in političnо življenje skupnosti),*
4. *zmanjšanje nasilja in preventivno delovanje,*

5. *krepitev zavedanja mladih o pomenu varstva okolja in spodbujanje k vključevanju v tovrstne iniciative,*
6. *večjo zaposljivost udeležencev in trajnostno sposobnost preživetja -- izboljšanje udeležencevih sposobnosti za zaposljivost ter sposobnost za socialno in ekonomsko neodvisnost,*
7. *izboljšanje zdravja in dobrega počutja preko boljše fizične in psihične pripravljenosti,*
8. *zmanjšanje tveganja za povratništvo in lažjo ponovno integracijo v družbo (pri tistih, ki so prestali vzgojno, zaporno kazen) ipd.,*
9. *krepitev prizadevanj za večjo enakost med spoloma in krepitev položaja žensk.*

Zaposlitvene kompetence

Zaposlitvene kompetence, ki jih znotraj svojih sestavnih področij razvija program MEPI:

Prostovoljstvo

Razviti in spodbujati občutek za družbeno odgovornost in skrb za sočloveka.

Kaže se v: nesebičnosti, zrelosti, radodarnosti, skrbi, usmerjenosti k lokalni skupnosti, odgovornosti do drugih.

Veščine

Razviti nove hobije in znanje praktičnih veščin.

Kaže se v: raznolikih interesih, motiviranosti, radovednosti, sposobnosti učiti se in rasti, ciljni usmerjenosti.

Rekreativni šport

Spodbuditi udeležbo v športnih dejavnostih in izboljšati telesno pripravljenost.

Kaže se v: skupinskem delu, motivaciji, energiji, vztrajnosti, zdravem in aktivnem življenjskem slogu in iskanju novih izzivov.

Pustolovska odprava

Spodbuditi pustolovski in raziskovalni duh.

Kaže se v: načrtovanju in organizaciji, vodstvenih sposobnostih, vzdržljivosti, odločnosti, osebni in skupinski odgovornosti.

Projekt Neznani prijatelj

Širiti obzorja s projektnim delom izven domačega okolja.

Kaže se v: fleksibilnosti in sprejemanju sprememb, sposobnosti dela v novem okolju, medsebojnih odnosih in neodvisnosti.

Zaposlitvene kompetence mladim močno pomagajo pri iskanju službe ali začetku lastne podjetniške dejavnosti. Ugotovitve kažejo, da je uspešnost na kateremkoli delovnem mestu močno odvisna od osmih kompetenc:

1. *komunikacija,*
2. *skupinsko delo,*
3. *reševanje težav,*
4. *dajanje pobud in podjetnost,*
5. *načrtovanje in organizacija,*
6. *samoobvladovanje,*
7. *učenje in*
8. *tehnologija.*

Pri prostovoljnem delu sodelujemo s šolsko psihologinjo, ki udeležencem predstavi pomen prostovoljstva in možnosti izvajanja. Naši dijaki se odločajo za zelo različne dejavnosti: od učne pomoči in tutorstva na šoli ter obiskovanja doma za starejše do pomoči pri organizaciji različnih dogodkov, aktivnosti v posameznih institucijah, navadno v domačem okolju zaradi lažjega časovnega usklajevanja prostega časa.

Področje veščin ponuja zelo velik spekter različnih dejavnosti: umetnost (ustvarjanje stripa, portretiranje, oblikovanje z glino, fotografija), kulinarika, ročne spretnosti (šivanje, kvačkanje), učenje inštrumenta ali tujih jezikov, ki niso del obstoječega učnega načrta, in učenje znakovnega jezika. Tako mora udeleženec, lahko tudi s pomočjo mentorja, poiskati kompetentno osebo, ki veščino obvlada in bo njegov »inštruktor«. Z njegovo pomočjo si bo postavil cilje, ki naj bi jih dosegel v določenem časovnem obdobju glede na stopnjo.

Rekreativni šport vključuje, kot že samo ime nakazuje, različne športne panoge. Namen je spodbuditi udeležence k izbiri njim še neznanih športov in tudi izboljšati njihovo duševno in telesno pripravljenost.

Področje pustolovskih odprav je najkompleksnejše, saj se udeleženci med pripravljalnimi treningi srečajo s številnimi »mehkimi« in »trdimi« veščinami, da se kar najbolje pripravijo za odpravo, ki jo sestavlja skupina 4–7 članov. S pomočjo mentorjev in zunanjih sodelavcev se urijo v orientaciji, postavljanju šotorov, kuhanju, prvi pomoči, v veščinah skupinskega dela, vodenja, komunikacije ter načrtovanja.

Slika 1: Obisk mepijevke v domu za starostnike - prostovoljstvo (Osebni arhiv Špele Ravnikar)

Slika 2: Športno plezanje – rekreativni šport (Foto arhiv Gimnazije Celje – Center)

Slika 3: Prikaz himne GCC v znakovnem jeziku na Festivalu prostovoljstva – veščina

(Foto arhiv Gimnazije Celje – Center)

Slika 4: Zlata kvalifikacijska odprava, Lake District 2017

(Foto arhiv Gimnazije Celje – Center)

Slika 5: Zlata kvalifikacijska odprava, Lake District 2017

(Foto arhiv Gimnazije Celje – Center)

3 Izzivi na poti

Tako obsežen program, kot je MEPI, zahteva izredno natančno načrtovanje, veliko usklajevanja, dobro organizacijo in sodelovanje mentorjev z vodstvom šole, udeleženci, starši in Nacionalnim uradom.

Ponosni smo, da smo uspeli vzpostaviti zgledno sodelovanje med šolami na nekaterih segmentih programa – tako pri organizaciji in skupni izvedbi odprav kot tudi skupni organizaciji podelitve priznanj na lokalni ravni.

Največji izziv predstavljata še nerešena primerna umestitev programa kot oblike neformalnega učenja v šolski sistem s strani MIZŠ (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport) in manjkajoča skupna strategija, ki bi služila kot model vpeljave in izvajanja programa MEPI v osnovnih in srednjih šolah.

To posledično pomeni nerešeno financiranje stroškov dela koordinatorjev in mentorjev in tudi ostalih stroškov.

Izvajanje programa zahteva od mentorjev ogromno prostega časa, večino dela se opravlja prostovoljno.

Konkretno na naši šoli predstavlja velik izziv načrtovanje in usklajevanje terminov odprav, srečanj z udeleženci, pripravljalnih treningov, saj veliko naših dijakov prihaja tudi izven širše celjske regije. Tako naša srečanja potekajo v obliki MEPI-vikendov trikrat letno, odprave pa v času od maja do septembra, odvisno od stopnje programa. Poleg razpršenosti dijakov in tudi študentov, udeleženci namreč tudi po zaključenem šolanju na srednji šoli z MEPI-jem nadaljujejo na matični šoli, predstavlja dodatno oviro pri načrtovanju aktivnosti tudi res obširna paleta dejavnosti in projektov, ki potekajo na šoli skozi celotno koledarsko leto.

Večina udeležencev je poleg sodelovanja v MEPI-ju izredno aktivna v lokalni skupnosti in vpeta vanjo na različnih področjih (taborniki, skavti, prostovoljni gasilci, pevski zbori, folklora, orkestri …). Je pa zelo pozitivna stran programa to, da se večina teh dejavnosti lahko upošteva kot opravljena dejavnost na posameznem področju programa (nekdo npr. sodeluje v prostovoljnem gasilskem društvu in se mu to lahko šteje za veščino, upoštevaje primerno postavljene cilje, kot jih narekujejo standardi in normativi samega programa).

Kljub vsem izzivom z gotovostjo trdim, da je doprinos udeležencev izjemen, kar se kaže na številnih področjih. Udeleženci programa se tudi po končanem šolanju pri nas vračajo na šolo in sodelujejo pri različnih projektih ter tako soustvarjajo dogajanje na šoli in ga bogatijo. Ne smemo pozabiti tudi na poseben vidik tega doprinosa, ki so ga deležni mentorji, saj tudi sami ob vsem svojem delu z mepijevci osebno rastejo, postanejo samozavestnejši, bolj organizirani.

Za kvalitetno izvajanje programa na šoli je potrebna kontinuiteta, ki je ni lahko vzdrževati; ni namreč nobenega zagotovila, da se bo na začetku šolskega leta prijavilo zadostno število novih udeležencev, kar omogoča tekoče izvajanje posamezne stopnje. Potrebna je velika mera preudarnosti ob odločitvah, mehki selekciji. Veliko nesorazmerje med številom udeležencev in številom mentorjev ni dobro na dolgi rok, saj lahko vodi v izgorelost slednjih.

Zelo težko ali skoraj nemogoče je ohranjati optimalno sorazmerje; prihaja do nihanj, kar je posledica tudi raznolikosti generacij in velikosti le-teh.

Vsekakor je prvotni cilj dosežen, če program postane pomemben del dejavnosti ob pouku na šoli.

4 Zaključek

Program, kot je MEPI, je za VIZ ustanovo velika dodana vrednost za vse, ki so vpleteni v šolsko življenje, za učence oz. dijake, učitelje in tudi starše.

Je dober dokaz zagotavljanja obšolskega učenja; obstoječim obšolskim programom oz. aktivnostim pa ni konkurenčen, temveč jih dopolnjuje.

Vloga mladih v programu MEPI je (pro)aktivna, saj morajo biti dejavni na štirih predpisanih področjih, hkrati pa jim je omogočeno tudi prostovoljno odločanje in udejanjanje njihovih skritih potencialov. Udeleženci soodločajo tako o vrsti dejavnosti kot o ciljih na posameznem področju. Soodločanje mladih pa je najočitnejše pri pripravi odprav, ko si mladi ob pomoči mentorjev začrtajo pot in načrt odprave in jo nato tudi izvedejo.

Mednarodna dimenzija programa zagotavlja prenos znanja in izkušenj ter dobre prakse med mlade širom po svetu v okviru predpisanih kakovostnih standardov vseh licenciranih izvajalcev.

S svojim konceptom in filozofijo predstavlja odlično dopolnilo formalnemu izobraževanju in s tem mlade pripravlja na večjo odpornost proti današnjim gospodarskim, družbenim in okoljskim tveganjem ter jim omogoča lažje in hitrejše vključevanje tako v civilno družbo kot na trg delovne sile, ki je v današnjem času izredno zahteven in nestabilen.

Kakšne so torej koristi programa za šolo?

Čas, ki ga ljudje preživijo v šoli in aktivno sodelujejo v programu MEPI, predstavlja edinstveno priložnost za priznanje in ugled obšolskih dejavnosti. Z izvajanjem programa šola lahko:

- izboljša obete svojih učencev, dijakov in študentov za prihodnost,
- mladim omogoči, da si zastavijo realne cilje,
- s preizkušenim in preverjenim programom, ki izpolnjuje zahteve učinkovite prakse in daje merljive rezultate, prispeva k osebnemu razvoju,
- kaže zavezanost šole mladim,
- spodbuja razvoj lokalnih mrež in zvez ter izboljša promocijo šole v skupnosti,
- spodbuja sodelovanje med šolo, starši in mladimi,
- deluje kot sredstvo za zmanjševanje izostajanja od pouka, saj mladi pridobijo sposobnosti in samozavest za sodelovanje v drugih oblikah izobraževanja,
- podpira vključevanje v družbo, enakost ter dobra dela in skrb za soljudi v lokalni skupnosti.

Sodelovanje med šolami, ki izvajajo program MEPI na Celjskem (OŠ, SŠ), ima v naši lokalni skupnosti velik potencial, saj v prihodnosti omogoča vzpostavitev močne mreže šol v Savinjski regiji, hkrati pa predvsem zagotavlja kvalitetno izvajanje programa v skladu z mednarodnimi normativi in standardi.

5 Viri in literatura

1. KAJFEŽ, N. *Program MEPI, Mednarodno priznanje za mlade – osnovne informacije*. Ljubljana: Zavod MEPI – Mednarodno priznanje za mlade. 2014. Str. 7-8.
2. KAJFEŽ, N. *Program MEPI, Mednarodno priznanje za mlade – osnovne informacije*. Ljubljana: Zavod MEPI – Mednarodno priznanje za mlade. 2015. Str. 3-4.
3. KOCIJANČIČ, A. *Priročnik za mentorje programa MEPI*. Ljubljana: Zavod MEPI – Mednarodno priznanje za mlade. 2014. Str. 11.
4. *MEPI GCC osvojil Lake district*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.gcc.si/o-soli/sporocila-za-javnost/20162017-2/44/.
5. *PONOSNI, da izvajamo Mednarodno priznanje za mlade.* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.gcc.si/dejavnosti/mepi/.
6. *UČINKI in vplivi*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://mepi.si/mepi/ucinki-in-vplivi/.
7. *ZAPOSLITVENE kompetence*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://mepi.si/mepi/zaposlitvene-kompetence/.

Srednja zdravstvena šola Celje

Monika Brglez

KRUH NAŠ VSAKDANJI, SPOŠTUJMO GA

APPRECIATION OF OUR DAILY BREAD

Povzetek

Zdrava, uravnotežena prehrana je eden izmed dejavnikov zdravega življenjskega sloga posameznika. Ustrezno prehrano mladostnikov izoblikuje tudi ustrezen odnos do hrane oziroma kultura prehranjevanja. Namen projekta Kruh naš vsakdanji, spoštujmo ga je bil predvsem prebuditi v dijakih razmišljanje o hrani, prehranjevanju in odnosu do hrane, ne samo do kruha kot takšnega. Cilj projekta je bil dvigniti kulturo prehranjevanja in spoznavanje ter ohranjanje vrednot naših prednikov. Projekt je bil prvotno načrtovan kot del obveznih izbirnih vsebin dijakov v obliki projektnega dne. V prvem delu dejavnosti so sodelovali vsi učitelji šole in zunanji sodelavci, kasneje ožja delovna skupina. S projektom smo dosegli cilj. Kultura prehranjevanja dijakov se je izboljšala. Za ohranjanje in krepitev zastavljenih ciljev smo projekt nadgradili z interesno dejavnostjo in mednarodnim sodelovanjem v okviru E-medice.

Ključne besede: prehrana mladostnikov, odnos do hrane, kruh, ohranjanje vrednot, medgeneracijsko sodelovanje

Abstract

A healthy, balanced diet is one of the factors of a healthy lifestyle of an individual. Suitable nutrition of adolescents is also formed by an appropriate attitude towards food or the eating culture. The intention of the project Appreciation of our daily bread was primarily to awaken students to think about food, nutrition and attitude towards food, not only to bread as such. The aim of the project was to raise the eating culture and to recognize and preserve the values of our ancestors. The project was originally designed as part of a compulsory optional subjects for the students in the form of a project. All teachers of the school and external staff participated in the first part of the project, but in the latter, only the narrower working group. With the project we achieved the goal. The eating culture of students has improved. In order to maintain and strengthen the set goals we upgraded the project with an extracurricular activity and international cooperation in the framework of E-medica.

Key words: adolescent nutrition, attitude towards food, bread, maintenance of values, intergenerational cooperation

1 Predstavitev dejavnosti

Potreba po hrani spada med osnovne človeške potrebe in prav zadostna količina pestro sestavljenih obrokov, ki zadovoljijo energijske in hranilne potrebe, vpliva na možnost zdravega in aktivnega življenja posameznika. Prehranjevalne navade mladostnikov ne vključujejo le vrsto in količino zaužitih živil, temveč mnogo več.

Namen projekta Kruh naš vsakdanji, spoštujmo ga je bil predvsem prebuditi v dijakih razmišljanje o hrani, prehranjevanju in odnosu do živil. Opaziti je bilo nered v šolski jedilnici ter neprimeren odnos do hrane in prehranjevanja, zato je bil zastavljen cilj izboljšati kulturo prehranjevanja med mladimi. Projekt se je širil od malih idej do velikih načrtov.

Izveden je bil delni projektni dan. Dijaki so imeli prve štiri ure pouk po urniku, sledila je malica in nato po šolskem radiu oddaja na temo prehranjevanja in odnosa do hrane nekoč in danes. Predstavljen je bil uvod v projektni dan, nato so se dijaki in gostje pridružili različnim dejavnostim. Razpored z vsemi potrebnimi navodili je bil objavljen na oglasni deski za dijake, v zbornici šole, na šolski televiziji, spletni strani in posredovan preko šolskega ozvočenja.

Na šoli se je odvijalo 16 delavnic in predavanj, ki so jih vodili naši učitelji, in 5 predavanj v izvedbi zunanjih sodelavcev in gostov.

Delavnice: peka in spoznavanje različnih vrst kruhov in degustacija le-teh (pirin, brezglutenski kruh, sončnica, jerpica, krompirjev kruh, ajdov kruh z orehi …), dokazovanje škroba v kruhu in pekovskem pecivu, mikroskopiranje škrobnih zrn in proučevanje gliv. V knjižnici so dijaki pripravili razstavo knjig in revij o kruhu in starih navadah ter običajih. Pripravili in izvedli so kviz, preučevali kruh v literaturi in jeziku, pripravili razstave plakatov in sestavkov ter kulturni program ob zaključku. Prav tako so opravili anketo o prehranskih navadah dijakov: zdrav zajtrk in polnozrnati izdelki iz žit, potekale so tudi okrogle mize z naslovom Naš ljubi kruhek. V medpredmetni povezavi so preučevali razvoj kruha skozi zgodovino/The history of bread in spoznavali kruh po svetu, Jezični kruh, ogledali so si film Kruh in mleko, spoznavali kruh skozi umetnost, pripravili veseloigro o prehranjevanju nekoč in danes, potekala je tudi izdelava posebne izdaje glasila ter glasbena delavnica.

Povabljeni predavatelji so pripravili predavanja, kjer so se dijaki seznanili s postopki od setve do kruha, predstavljena so jim bila žita in različne moke. Nekateri so prisluhnili predavanju o celiakiji in glutenu.

Dve skupini dijakov sta si ogledali podjetje Klasje.

Ob zaključku smo v telovadnici pripravili razstavo izdelkov in degustacijo kruha, ki so ga spekli dijaki, njihovi starši, babice, učitelji ali naši gostje. Šolska glasbena skupina Glog je v svoji delavnici pripravila kulturni program za zaključek prireditve.

S projektom smo dosegli zastavljen cilj in pozitiven odziv. Odločili smo se nadaljevati z delom v obliki interesne dejavnosti. Ker smo se kot šola pridružili mednarodnemu sodelovanju v projektu E-medica, smo izkoristili priložnost in prijavili nosilni projekt z enakim naslovom.

Ob dejavnostih so nastali glasilo, zgibanka, brošura z recepti in kratek film.

2 Povezava s civilno družbo

Medgeneracijsko sodelovanje in sožitje je zelo pogost pojem v današnji starajoči se družbi. Mladostniki se preko sodelovanja z različnimi generacijami soočajo z občutkom družbene odgovornosti, z empatijo in solidarnostjo. Te vrednote so v sodobni postmoderni družbi nemalokrat pozabljene oziroma zapostavljene, čeprav so izredno pomembne za razvoj mladih, zlasti v stroki, za katero izobražujemo na Srednji zdravstveni šoli v Celju.

Že naslov našega projekta nakazuje povezavo s civilno družbo. Obuditi vrednote hrane in kruha, spoznavati prehranjevalne navade skozi zgodovinska obdobja in ohranjati izročila je mogoče samo preko medgeneracijske mreže, medgeneracijskega sodelovanja. V prvem delu projekta smo sodelovali vsi učitelji in dijaki naše šole in zunanji sodelavci, starši ter nekateri predstavniki turističnih kmetij Celja in okolice.

Delavnice v izvedbi zunanjih sodelavcev so bile naslednje: celoten postopek dela na kmetiji, setev, žetev in predelavo žit ter ostalih kmetijskih pridelkov je dijakom predstavila gospa Milena Kozmus. Z dijaki je klepetala o delu na kmetiji nekoč in danes. Lastnik Soržovega mlina, g. Oton Samec, je predstavil žita, postopek mletve in lastnosti moke, iz katere pečemo različne vrste kruha. Spregovoril je o mlinih nekoč in o tem, kako meljejo mlini danes. Pojasnil je razlike med mokami različnih žit. O celiakiji, preobčutljivosti na gluten, je predavala ga. Nataša Forstner Holešek. Gospa Majda Temnikar nam je med drugim spekla kruh in predstavila tudi manj znane vrste kruha. Gospod Tomaž Škorjanc je pripravil delavnico prepoznavanja rastlin, žit in izdelkov ter predstavil konopljo kot dodatek pri peki kruha. V podjetju Klasje Celje so si dijaki ogledali pekarno, skladiščenje žit in pripravo njihovih proizvodov.

Na dan projekta smo pred šolo postavili stojnice, na katerih so svoje domače proizvode predstavljali in prodajali različni predstavniki turističnih kmetij iz Celja in okolice. Dijaki, učitelji

in obiskovalci so na delavnicah lahko izmenjali mnenja, izkušnje, recepte. Starejši so mlajše skušali motivirati, jih navdušiti in predvsem prenesti nanje svoje znanje in izkušnje.

Drugo leto smo projekt izpeljali preko posameznih delavnic v sklopu učnih ur, Zdrave šole in interesnih dejavnosti. S pridruženimi šolami iz Maribora, Zadra in Skopja smo izvajali skupne, vnaprej načrtovane delavnice na temo ljudskih običajev v povezavi s tradicionalnimi pekovskimi izdelki, brezglutenska peka, kulinarična Slovenija, kulinarika Zadra, dietne oblike kruha in umestitev v bolnišnično prehrano, ugotavljali smo vrsto in količino dodanih aditivov v pekovskih izdelkih in izdelke tudi senzorično ocenili. Dijaki so svoje izkušnje izmenjavali preko elektronske pošte, dvakrat smo pripravili tudi izmenjavo in druženje. V Celju smo s pridruženimi šolami iz Maribora in Zadra pripravili sklepni del projekta. Potekal je na naši šoli. Z dijaki in njihovimi mentorji smo pripravljali in spoznavali različne pekovske izdelke, izmenjali izkušnje pri peki, predvsem pa preživeli tri dni v prijetnem druženju. Udeležencem smo razkazali lepote Celja in okolice. Dijaki so pridobili nova znanja, izkušnje, predvsem pa so navezali prijateljske stike z dijaki in mentorji mariborske in zadrske šole ter ostalimi udeleženci, s katerimi smo se družili dve leti. Filmček, ki smo ga skupaj pripravili, je bil predstavljen na sklepni prireditvi E-medice v Termah Tuhelj.

V okviru interesnih dejavnosti smo obiskali turistično kmetijo ter spoznali delo in življenje na kmetiji. Dijaki so urejali zeliščni vrt, se uvajali v permakulturni način zasaditve ter v šolski kuhinji pripravljali različne slovenske tradicionalne jedi. Zelišča in sadike so prispevali vrtni centri oziroma so jih za šolski vrtiček darovali starši.

3 Izzivi na poti

Dijakom smo skozi izvajanje projekta ponujali vrsto različnih aktivnosti. Trudili smo se izboljšati kulturo prehranjevanja, v dijakih vzpodbuditi razmišljanje o hrani in prehranjevanju v šolski jedilnici ter odgovornem odnosu do živil. Kratkoročni cilj je bil, gledano celostno, dosežen. Potrebno se je zavedati, da dijaki obiskujejo šolo tri, štiri ali pet let; nato prihajajo novi. Tovrstne dejavnosti bi bilo potrebno izvajati vsaj vsako drugo leto. Zavedamo se tega, zatorej dijake ob različnih priložnostih (npr. Svetovni dan hrane, šolske radijske oddaje …) ozaveščamo in spodbujamo k odgovornemu odnosu do hrane.

Vsaka naloga oziroma projekt, čeprav je skrbno načrtovan, ob končni evalvaciji pokaže tudi pomanjkljivosti. Le te predstavljajo izziv za nadaljnje delo. Težave, s katerimi smo se soočali

pri izvedbi prvega dela našega projekta, torej projektnega dne, so bile prostorska in časovna omejitev, nenačrtovani finančni izdatki, čas izvedbe, vremenske razmere. Ker je projektni dan potekal v dopoldanskem času, ko je večina ljudi v službi, je bila udeležba zunanjih obiskovalcev dokaj majhna. V kolikor bi takšne dejavnosti načrtovali v popoldanskem čas, bi morda bilo večje število obiskovalcev. Zelo veliko dijakov naše šole je iz oddaljenih krajev, delovni čas staršev je velikokrat tudi v popoldanskem času, zato je tovrstni izziv eden težjih in zanj še nismo uspeli najti ustrezne rešitve. Velikost učilnic in predavalnic je omejevala število slušateljev. Delavnice so bile izjemno zanimive, vendar sta hkrati lahko sodelovala največ dva razreda dijakov. Veliko število dijakov je bilo potrebno razvrstiti v delavnice in uskladiti sočasnost menjav skupin. Potrebno je bilo upoštevati časovne omejitve. Dijaki, ki so opravljali praktično usposabljanje, niso sodelovali na delavnicah. Ker se skozi šolsko leto oddelki na praktičnem usposabljanju izmenjujejo, bo vedno nekaj dijakov, ki se pripravljenih vsebin ne bodo uspeli udeležiti. Vsekakor bi bilo zelo zanimivo pripraviti več delavnic na terenu, vendar je to povezano s finančnimi izdatki dijakov, ki v začetku šolskega leta niso bili načrtovani. Omejili smo zunanje delavnice, ker smo bili odvisni od vremenskih razmer in v primeru dežja dejavnost ne bi bila izvedljiva. Zunanji predavatelji so sodelovali volontersko. Prosili smo jih za njihovo sodelovanje, privolili so samo nekateri. Če ne bi bili finančno omejeni, bi lahko izvedli še več zanimivih delavnic in predavanj. Predavateljem bi bilo potrebno zagotoviti vsaj potne stroške.

Drugi del projekta Kruh naš vsakdanji je bil načrtovan vnaprej tudi finančno ovrednoten, zato ni bilo težav pri izvedbi. Ker je zajemal mednarodno izmenjavo, so bili stroški višji. Slabost je bila v tem, da je pri izvedbi sodelovalo manjše število dijakov. Povezovali smo se predvsem s šolama iz Maribora in Zadra. Dijaki so navezovali nove stike in se družili na izmenjavah ter vsakoletnih srečanjih. Projekt smo izvajali tudi kot del interesnih dejavnosti, kjer je bila ponovno prisotna samo peščica dijakov, ki si je ogledala turistično kmetijo. V kolikor ne bi bili vezani na urejen dodatni prevoz in torej dodatni finančni izdatek, bi si tudi to lahko ogledalo več dijakov. V šolski kuhinji smo pripravljali različne slovenske tradicionalne jedi. Včasih je kuhinja, ki jo sicer uporabljamo za izvajanje gospodinjstva in dietetike, bila skoraj premajhna. Končna evalvacija našega projekta je pokazala, da je potrebno za vzdrževanje in ohranjanje kulture prehranjevanja dejavnosti vsako leto obuditi, nadgraditi in prilagoditi trenutnim potrebam in tudi željam dijakov.

4 Zaključek

Zdrava, uravnotežena prehrana je eden izmed dejavnikov zdravega življenjskega sloga posameznika. Ustrezno prehrano mladostnikov izoblikuje tudi ustrezen odnos do hrane oziroma kultura prehranjevanja. Ob izvajanju projekta Kruh naš vsakdanji, spoštujmo ga in različnih dejavnosti na to temo, smo na Srednji zdravstveni šoli Celje želeli prebuditi v dijakih razmišljanje o hrani, prehranjevanju in odnosu do hrane, ne samo do kruha kot takšnega. Cilj projekta je bil dvigniti kulturo prehranjevanja skozi spoznavanje običajev in vrednot naših prednikov. V prvem delu projekta so sodelovali dijaki in učitelji naše šole, starši, sorodniki, obiskovalci, predstavniki nekaterih kmetij in zunanji sodelavci. S projektom smo dosegli zastavljen cilj. Kultura prehranjevanja dijakov se je izboljšala. Za ohranjanje in krepitev zastavljenih ciljev smo projekt nadgradili z interesno dejavnostjo in mednarodnim sodelovanjem.

Projekt je bil uspešno izpeljan, dosegel je svoj namen, kljub temu so se pokazale določene slabosti in pomanjkljivosti, ki predstavljajo izziv za nadaljnje delo. Podobno tematiko je potrebno ohranjati, vendar izvajati nove oblike in uporabiti še druge metode dela. Naši načrti so priprava šolskih radijskih oddaj, razstav v Splošni bolnišnici Celje in okroglih miz na temo prehranjevanja. Nameravamo tudi povabiti zanimive strokovnjake s tega področja in dijakom posredovati dodatna znanja, ki jim bodo popotnica v življenje. Aktivno se nameravamo vključevati v različne dejavnosti Mestne občine Celje (kot npr. Celje, zdravo mesto) in s svojim znanjem in veščinami, ki jih naši dijaki pridobijo v času šolanja, strokovno priskočiti na pomoč civilni družbi. Skozi medgeneracijsko mrežo bomo znanja in izkušnje prenašali iz generacije v generacijo. Dobra povezava šole s civilno družbo in pestri programi, ki jih naša šola lahko ponudi, bogatijo tako ene kot tudi druge.

Eden izmed načrtov v tem šolskem letu je ozaveščanje o zdravi prehrani in prehranskih motnjah. V zadnjem času je namreč v Sloveniji in tudi na naši šoli opaziti precejšen pojav prehranskih motenj, od anoreksije, bulimije, prenajedanja, bigoreksije, ortoreksije do prekomerne hranjenosti. Trudili se bomo tudi v prihodnje biti ustvarjalni in predani delu, ki bogati dijake, civilno družbo in nas same.

5 Viri in literatura

1. GOLJAT, A. *Kruh = Bread*. 1. natis. Ljubljana: Kmečki glas. 2004.
2. ILICH, I. *Varuhi izročila: naša kulturna dediščina v dobrih rokah. 1*. natis. Celovec: Mohorjeva družba. 2014.
3. KALINŠEK, F. in ILC, V. *S. Felicite Kalinškove Velika slovenska kuharica ali Kako okusno kuhati navadna in imenitna jedila.* 28. natis. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2004.
4. KOŠIR, K. *Kruh moj vsakdanji*. 1. natis. Ljubljana: samozaložba. 2014.
5. PRAJNER, M. *Kruh: vsakdanji in praznični*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2011.
6. RAMOVŠ, J. *Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami*. 3. dopolnjena izd. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. 2012.

Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj

Sonja Bric

ZNAMENITE OSEBNOSTI NAŠEGA MESTA

FAMOUS PEOPLE OF OUR TOWN

Povzetek

Učenje in pridobivanje novih znanj ter spretnosti je eden od ciljev, ki jim sledimo pri delu v izobraževalnih ustanovah. Da bi imela dejavnost prave učinke, je potrebno poskrbeti za zanimive vsebine in aktivne oblike. Na predstavljenem kulturnem dnevu smo vse to upoštevali ter pri izvedbi vključili tudi civilno iniciativo domačega kraja, ki si prizadeva obuditi prezrti dvorec v novo življenje. Učenci so lahko podali svoja razmišljanja o tem, kaj bi z njim počeli v prihodnosti, kako bi ga obudili in kaj bi si v prihodnosti želeli videti v njem. S svojim delom so poleg pogleda v prihodnost utrjevali zgodovinski spomin in narodno identiteto s pomočjo lokalnih, med seboj vsebinsko povezanih tematik.

Ključne besede: kulturni dan, civilna iniciativa, pogled v prihodnost, zgodovinski spomin, narodna identiteta

Abstract

Learning and acquiring new knowledge and skills is one of the aims we follow while working in educational institutions. For the activity to have proper effect, we need to provide for interesting content and active forms. We took all this into consideration on the presented cultural day and for its execution we included the civil initiative of the home town, which endeavours to awaken the overlooked mansion into a new life. The pupils could share their thinking about what they would do with the mansion in the future, how they would revive it and what they would want to see in it in the future. With their work, they not only looked towards the future but also strengthened the historic memory and the national identity with the help of local, content interweaved topics.

Key words: cultural day, civil initiative, look towards the future, historic memory, national identity

1 Predstavitev dejavnosti

Po UNESCO-vi definiciji učenja (2017) je *»učenje vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev.«*

Šola je prostor, ki je v največji meri namenjen učenju – tistemu, ki ga predpisujejo zakoni in tistemu t. i. (vse)življenjskemu, ki ga posameznik pridobiva v različnih vsakodnevnih situacijah in dejavnostih in ga kot rezultat lahko poimenujemo splošna razgledanost.
V referatu je predstavljen dan dejavnosti, in sicer kulturni dan. Načrtovan je bil za učence sedmega razreda. Poimenovali smo ga »Znamenite osebnosti našega mesta.« Z ustanovami in civilnodružbenim gibanjem za razvoj lokalnega okolja smo se povezali na osnovi letnega načrtovanja na nivoju šole.
Cilji kulturnega dneva so bili, da učenci:

- spoznavajo družboslovno (zgodovinsko) in umetnostno področje (barve, oblike, prostorsko oblikovanje) ter vrednote človeške družbe (v našem primeru lokalne skupnosti);
- navedena področja med seboj povezujejo;
- utrjujejo zgodovinski spomin in narodno identiteto ter likovno kulturo;
- obiščejo muzej, likovno razstavo;
- se seznanijo s primeri kulturne dediščine (arhitekture) v domačem kraju;
- kot posamezniki kritično razmišljajo in iščejo rešitve za uspešnejše delovanje lokalnega okolja v prihodnosti.

Načrtovali smo dan dejavnosti, na katerem bodo učenci obiskali tri lokacije v domačem kraju. Časovno smo jih omejili na eno uro, ostali čas do petih pedagoških ur pa so učenci porabili za prihod na posamezno lokacijo, s čimer smo poskrbeli še za gibalno razgibanost dneva.
Na obrobju Šoštanja, v Muzeju usnjarstva na Slovenskem, smo se dogovorili, da ob družinskem deblu Vošnjakov učenci spoznajo nekatere člane te za Šoštanj znamenite in pomembne družine. V ospredje nam je kustos postavil njihovo družbeno in človeško delovanje, ki je pustilo pečat tako na posameznih članih skupnosti kot tudi na okolju, ki je zaradi naprednih pogledov

teh ljudi pridobilo pomembne civilizacijske dosežke v našem kraju (železnico, elektrifikacijo …).

V Vili Mayer na drugem koncu mesta sta zunanji sodelavki učence razdelili v dve skupini. Ena je s pomočjo stalne kiparske zbirke Ivana Napotnika obudila spomin na slovenskega likovnega umetnika ter učence popeljala v svet njegovega ustvarjanja, kajti naslednje leto bomo praznovali 100-letnico njegovega rojstva.

Druga skupina učencev pa je v Vili Mayer posvetila pozornost možu, po katerem se ta vila imenuje. Na prikupno, a poučno in smiselno zasnovani razstavi so učenci lahko videli del predmetov iz življenja dr. Frana Mayerja in fotografije, ki so prikazovale njegovo družino ter njegovo udejstvovanje v družbenem življenju takratnega mesta.

Zadnjo lokacijo tega kulturnega dne pa je predstavljal dvorec Gutenbuchel, ki se nahaja v idiličnem gozdičku na vzpetini, nekoliko oddaljeni od samega mesta. Načrtovalci kulturnega dne smo ogled pripravili v sodelovanju s civilno družbo na čelu z domačinko, arhitektko, ki si s pomočjo zagnanih domačih prostovoljcev prizadeva dvorcu vdihniti ponovno življenje. Učence je popeljala po samem dvorcu (ki je uradno zaprt), jih seznanila z njegovo arhitekturo, z osebami, ki so prebivale v njem, z resničnimi podatki in anekdotami, povezanimi s tem biserom.

Pred izvedbo kulturnega dne smo učence z njegovo vsebino in potekom seznanili razredniki na urah oddelčne skupnosti. Pri tem so sedmošolci izpolnili tudi vprašalnik, kjer smo jih spraševali o njihovem védenju v zvezi z osebnostmi in dogodki, ki so krojili usodo našega kraja. Po končani dejavnosti so svoje novo pridobljeno znanje evalvirali s pomočjo izpolnjenega učnega lista, s pomočjo fotografij ter z zapisom mnenj oz. komentarjev o samem dnevu in njegovi vsebini, s čimer bomo poskusili dejavnost še izboljšati in obogatiti z vsebinami, ki bi bile mladim še bližje.

2 Povezava s civilno družbo

Vsaka skrbno načrtovana dejavnost učencem omogoči, da utrjujejo in povezujejo znanje, pridobljeno pri posameznih predmetih in predmetnih področjih, uporabljajo to znanje in se z njegovo pomočjo odzivanja na aktualne dogodke v ožjem in širšem družbenem okolju.

Opisan kulturni dan kot del izobraževanja še posebej vključuje področje medčloveških ter družbenih odnosov, utrjevanje zgodovinskega spomina in narodne identitete, likovno kulturo, kulturo obnašanja in okolja (Koncept dni dejavnosti, 2017).

Učitelji pri svojem vsakodnevnem delu ugotavljamo, da učenci zelo slabo poznajo okolje, iz katerega izhajajo, in sicer v smislu kulture, zgodovine, pomembnih osebnosti in dogodkov, ki so ga zaznamovali. Pri načrtovanju smo pomislili tudi na pomembne obletnice, kajti naslov smo zasnovali tako, da bo lahko v naslednjih letih prinesel nove vsebine glede na aktualnost oz. obeležitev pomembnih obletnic, dogodkov, osebnosti …

Pri samem načrtovanju dejavnosti smo pripravljavci imeli v mislih, da bomo učencem predstavili lokalne posebnosti/znamenitosti oz. z njimi povezane osebnosti, o katerih pri samem pouku ne govorimo, a jih lahko povežemo s temami v aktualnih učnih načrtih oz. letnih pripravah, saj le-te omogočajo tudi t. i. izbirne vsebine. Odločili smo se, da bomo delo izvedli izven šole; učenci bodo pri tem obiskali različne ustanove oz. se srečali z zunanjimi sodelavci, kar pri običajnem pouku ni pogosta praksa. Vsebinsko smo se odločili za različne, a med seboj prepletene teme; nekatere so bile v preteklosti naše lokalne družbene skupnosti bolj kot ne negativno zaznamovane. O njih se je izoblikovalo javno mnenje, ki ga je pripravljala in uspešno posredovala dežurna politika. Časovna oddaljenost danes omogoča objektivnejši pogled na stvari, dogodke in osebe. Pa tudi zgodovinsko so vsa dejstva že strokovno dobro obdelane, tako da smo o posameznikih in o njihovem delu za skupnost slišali veliko pozitivnega.

Prepričani smo, da je mladim potrebno posredovati tovrstne vsebine, saj se bodo opremljeni z znanjem lahko kot kritični posamezniki odzivali na včasih še vedno preveč enostransko usmerjeno delovanje lokalnih aktivistov in zasidrana, a nepreverjena in velikokrat netočna dejstva, ki živijo v spominih naših starejših prebivalcev. S tem bomo učencem prepustili, da si ustvarijo lastno mnenje, kajti vsaj nekateri so že dokazali, da vendarle že imajo nekaj informacij o teh temah.

Predstavitev družine Vošnjak v muzeju, ki je bila začetnica usnjarstva v Šoštanju, posledično pa tudi velikega civilizacijskega napredka v mestu, je učencem odstrla zgodovinski pogled na dogodke in človeško širino nekdanjih industrialcev, ki so s svojim delovanjem omogočali razvoj kraja in tudi okolice ter izboljševali življenjske pogoje sicer bolj kot ne kmečkega prebivalstva. Za napredek kraja so si skupaj z njimi prizadevali tudi drugi izobraženci, med njimi dr. Mayer. Ob obisku teh lokacij so učenci opazovali tudi arhitekturo in bivanjsko kulturo tistega časa ter skrb sedanjih družbenih struktur za ohranjanje tradicije zanamcem.

A do vseh in vsega pa vendarle družba ni tako prijazna. Zato je prav, da se najdejo posamezniki, ki predstavljajo civilno družbo in znajo ceniti tudi tisto, kar drugi hote ali nehote prezrejo; skrb za skupno dobro jim ni tuja.

Pri načrtovanju obiska dvorca Gutenbuchel najprej sploh nismo vedeli, na koga naj se obrnemo. Dvorec je namreč last Ministrstva za zdravje RS in je bil do pred nekaj leti enota Psihiatrične bolnišnice v Vojniku. Uporabljali so ga za zdravljenje bolnikov s psihičnimi težavami. Prav od tod izvira, da imamo okoliški prebivalci o tej stavbi oz. lokaciji neke vrste strahospoštovanje. Zato tudi učenci v veliki večini za ta dvorec sploh niso vedeli, niso poznali imena in lokacije, saj je skrit v gozdičku, sicer ob dokaj prometni cesti.

Na našo srečo smo izvedeli za skupino navdušencev, ki si prizadevajo, da dvorca v katerem koli smislu ne bi načel zob časa. Idejno jih vodi arhitektka, ki meni, da je potrebno v čim krajšem času poskrbeti, da se lokaciji določijo vsebine, ki bodo popestrile življenje v ožjem in širšem okolju. Stvari se z njihovo pomočjo že premikajo z mesta, s tem, ko bomo s tem biserom seznanili tudi mlade, pa je mogoče, da se bodo stvari še pospešile. Mladi imajo neusahljiv vir nenavadnih idej in domislic, kaj in kako bi s to dediščino lahko ravnali v prihodnosti.

Ob prihodu na dvorec se nam je najprej odprl pogled na stavbo, ki je učence fascinirala, še bolj so bili presenečeni, da se to nahaja v njihovi neposredni okolici. Tudi ga. Mateja, ki nas je sprejela, nas je pričakala na vrhu stopnic in nas s svojim skrivnostnim sprejemom in zanimivim pripovedovanjem neizmerno pritegnila in vzbudila bujno otroško domišljijo, ki je z neštetimi vprašanji hotela izvedeti čim več podrobnosti o vsem in o vseh, ki so bili kdaj koli in kakor koli povezani s tem dvorcem. Predstavitev smo nadaljevali z ogledom vrta in rastlinjaka, pa kleti dvorca idr., čeprav je lokacija precej neurejena, ker trenutni lastniki dvorca nimajo vizije in interesa razviti in razvijati dejavnost, primerno za ta zgodovinski spomenik. Stanje dvorca ni ustrezno, zato si posamezniki prizadevajo, da vsaj ne bi prihajalo do uničevanja in propadanja naše skupne dediščine. Civilna iniciativa zagnanih posameznikov si tudi s pomočjo lokalne skupnosti/občine prizadeva urediti lastništvo in s tem omogočiti dela, ki bodo izboljšala stanje.

Zdelo se nam je prav, da smo vključili civilno iniciativo. Po odzivih udeležencev se nam je ideja potrdila, kajti največ pozitivnih vtisov in navdušenja, posledično tudi védenja je nastalo ravno na lokaciji dvorca. Prepričana sem, da so tudi otroci doma pripovedovali o tem, kaj so videli in slišali, in vem, da so mnogi starši dodali še svoje komentarje. Tako smo v naš vsakdan priklicali teme, ki so sicer v našem načinu življenja po krivici prezrte, a kljub temu pomembne.

3 Izzivi na poti

Pedagoško delo je vsakodnevni izziv tako glede vsebine, izvedbe, organizacije itd. Z leti si učitelji pridobimo mnoge izkušnje, ki nam pri reševanju in udejanjanju teh izzivov pomagajo. Vemo namreč, kaj učenci bolje in kaj manj radi sprejemajo, kako organizirati delo, pokriti stroške, poskrbeti za spremljevalce …

Že to, da ni običajnega pouka po urniku, je s strani učencev dobro sprejeto. Všeč jim je tudi, da odidejo iz šole. Običajno so manj navdušeni, ker vedo, da bodo tudi na takšen dan morali nekaj početi.

Pred samim dnevom so učenci dobili učne liste, na katere so s pomočjo VŽN-učne strategije zapisali, kaj o predvidenih temah že vedo in kaj jih v zvezi z njimi še zanima. Ko so zapisovali, kaj o temah že vedo, je bil najpogostejši odgovor, da nič. Sledilo pa je še, da so stavbe obnovljene, a izgledajo stare, ker so starinsko okrašene, da je Gutenbuchel zapuščen, da je rumena vila, za njo vrt in klet, ob njej pa luči in kipi, da je bil včasih ustanova za umsko prizadete ljudi, norišnica, da izgleda, kakor da je iz grozljivke in da so bili prebivalci bogati. Učenci so vedeli, da se v vili lahko poročiš, Vošnjak pa je bil po njihovih virih najbogatejši človek in je imel v lasti tovarno usnja v Šoštanju.

V zvezi s ponujeno temo so učenci želeli dobiti odgovore na vprašanja:

- Kdaj in kako so zgradili stavbe?
- Za kaj so stavbe uporabljali?
- Kakšna je notranjost zgradb?
- Kdo je v njih živel?
- Kdo so danes lastniki?
- Kdo so bili prebivalci, kaj so počeli, kaj se je z njimi dogajalo?
- Kdaj je živela družina Vošnjak?
- Koliko članov je bilo v družini Mayer?
- Kdaj so se družine naselile v Šoštanju?
- Zakaj sta ti družini pomembni?
- Ali so člani družin danes še živi in kje so?
- Zakaj družine več ne živijo v teh stavbah?
- Kdo je Ivan Napotnik? Zakaj je bil pomemben?

Kot vodja KD sem s tem seznanila naše zunanje sodelavce, ki so vedoželjnost naših učencev upoštevali pri svojem načrtovanju srečanja z njimi. Komunikacija je potekala po elektronski pošti, saj je tako najenostavneje.

Vse dejavnosti na sam kulturni dan so bile zasnovana tako, da so bili učenci aktivni, saj so lahko na različne načine poglabljali in dopolnjevali svoje znanje in vedenje ter na koncu tudi strnili svoja nova spoznanja s pomočjo učnega lista.

V Muzeju usnjarstva nismo imeli težav pri tem, da nam pripravijo vsebino, ki smo jo želeli, to je predstavitev pomembnih članov družine Vošnjak in njihovo delovanje v lokalni skupnosti in za civilno družbo. Zanimiv je bil podatek, da je družina nazadnje živela na dvorcu Gutenbuchel. Ta dvorec je danes precej neznan, saj je zaprt, a zanj po svojih najboljših sposobnostih in v okviru možnosti, ki jih dopuščajo lastniki, skrbijo prostovoljci in si prizadevajo, da se ta kulturna dediščina ohrani, obnovi in nameni v kulturne in društvene namene tako lokalnega kot širšega okolja. Navdušenje učencev nad prikazano dediščino je bilo veliko in mnogi so v pogovoru ob koncu predstavitve izražali ideje, kaj bi bilo mogoče s to dediščino narediti v prihodnosti. Vsi so se strinjali, da jo je potrebno obuditi in zaradi lepote in izjemnosti predstaviti širši javnosti, ki bi lahko na različnih področjih izkoristila dano lokacijo.

Na razstavi v Vili Mayer so učenci dobro opazovali, povezovali že znano z novimi podatki, iskali ideje za poimenovanje posameznih kiparskih del ali materialov, ki jih je umetnik uporabil pri svojem delu. V sproščenem vzdušju je bilo učencem približano tako življenje kot ustvarjanje našega znamenitega sokrajana Ivana Napotnika.

Ob neizmerno zanimivi interpretaciji so učenci širili tudi svoje vedenje o slavnem odvetniku dr. Mayerju in njegovem delovanju za skupnost.

Dejavnosti sta se na koncu združili na ta način, da so učenci med seboj pomerili znanje in spretnosti v zlaganju velikanskih puzel, ki so predstavljale umetniško delo Napotnika, in nova vedenja o obeh šoštanjskih rojakih.

Iz lokacije na lokacijo so učenci skupaj s spremljevalci hodili peš. To je bil čas, ko smo med seboj lahko poklepetali, izmenjali mnenja, čudenja o dosedanji nevednosti, učitelji pa smo tudi z marsikom v neformalnem pogovoru nadgradili tisto, kar je bilo slišano. Učenci so dodali pripovedi iz domačega okolja, ki so se navezovale na predstavljene dogodke in osebnosti, mnogi so se namreč spomnili zgodb svojih dedkov in babic, tet in stricev, sosedov idr.

Strnitev kulturnega dne smo opravili v šoli. Dežurni fotograf nam je predstavil fotografije, s pomočjo katerih smo podoživeli celoten dan, izmenjali vtise, izrazili mnenje, poslušali smo

učence, ko so dodajali svoje ideje za delovanje v prihodnosti, iskali rešitve za razvoj našega kraja, in sprejemali njihove predloge za izboljšave. Čisto ob koncu pa so napisali še, kaj so se ta dan naučili. In bilo je kaj napisati - pri nekateri je bil list premalo za vse podatke, ki so jih slišali v tem dopoldnevu.

Ko smo jih povprašali, kje bodo lahko uporabili pridobljeno znanje, so največkrat zapisali, da v vsakdanjem življenju, tudi v šoli, da bodo znanje lahko prenašali drugim, zanimiv je tudi odgovor, da če jih bo kdo kaj vprašal, mu bodo znali odgovoriti … Med dejavnostmi jim je bilo všeč tekmovanje, igre, pri kvizu vprašanja iz «dobrega poslušanja« … Mnogo odgovorov je bilo, da jih je vse pritegnilo, da je bilo vse zanimivo, da je bilo veliko novega ipd.

In popoldne so učenci dan s pomočjo učnega lista lahko predstavili tudi staršem. Vem, da so le-ti z veseljem prisluhnili svojemu otroku, ki je s pomočjo takšne vrste učenja neizogibno in nehote spremenil tudi sebe.

Ker so učenci dali dnevu dejavnosti oceno 4, je torej mogoče še kaj spremeniti in izboljšati – sami bi si želeli še več t. i. akcije, saj so menili, da je bilo malo preveč govorjenja, zanje posledično poslušanja.

4 Zaključek

S kulturnim dnem smo učencem pokazali na delček tega, kar smo imeli dobrega v preteklosti in smo lahko na to ponosni, pokazali smo, kako (ne) skrbimo za to danes, in jim dali vedeti, da njih v prihodnosti čakajo še nove priložnosti, ki jih bodo lahko uresničili oni sami s svojimi predlogi, idejami, rešitvami in delom.

Pripravljavci smo bili z dnevom dejavnosti zadovoljni. V evalvaciji smo izmenjali vtise z zunanjimi sodelavci, ki so bili tudi istega mnenja, in so izrazili željo, da s takšnim načinom dela nadaljujemo.

Prepričana sem, da je vredno pripravljati takšne dejavnosti. V prihodnosti bomo gotovo spremenili lokacije in poiskali takšne, ki so še bolj civilno povezane z življenjem naših učencev. Po dosedanjih izkušnjah si takšnega povezovanja želijo tudi tisti, ki se trudijo običajno prostovoljno izboljšati življenje ljudi v lokalni skupnosti. Če bo mogoče, se bomo s civilno družbo povezovali ob obletnicah dogodkov ali osebnosti, saj bomo s tem širili vedenje o naših prednikih, o njihovih dosežkih in s tem utrjevali svojo in narodno identiteto. Ker je naš cilj širiti te stvari med mladimi, bomo gotovo našli tudi pot, kako to izpeljati.

Dan dejavnosti ima možnost širitve v projekt – ustvarjanje z lesom ali z drugimi materiali, pomoč civilni iniciativi pri urejanju okolice dvorca (delovna akcija), saj zanemarjenost učence zelo moti, oblikovanje družinskega debla za katero od pomembnih rodbin v kraju ali pa lastno družino …

Kulturni dan bi ne nazadnje lahko ponudili tudi drugim izobraževalnim ustanovam, ki bi s tem spoznale našo bogato šoštanjsko dediščino, ne pa da smo večini poznani le po TEŠ6.

5 Viri in literatura

1. *KONCEPT dni dejavnosti. [Online]. [*Citirano 27. jul. 2017; 11.10*].* Dostopno na spletnem naslovu:*www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/.../os/.../Dnevi_dejavnosti.pdf.*
2. *UNESCO-va definicija učenja. [Online].* [Zadnja sprememba 22. jan. 2017]. *[*Citirano 27. jul. 2017; 11.10*].* Dostopno na spletnem naslovu: http://www.brihta.rocks/kaj-je-ucenje/.

6 Priloge

Učni listi za učence

Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj 2016/2017

KULTURNI DAN za 7. razred

ZNAMENITE OSEBNOSTI NAŠEGA MESTA

Jih poznaš?

_____ _____ _____

(18___ - 19___) **(18___ - 19 ___)** **(18 ___ - 18___)**

Kam te bo danes vodila pot?

Vila MAYER Šoštanj

muzej usnjarstva na slovenskem

Dvorec _____

_____, 7. ___

Dr. Fran Mayer (18 _ _ - 19 _ _)

1. Kaj je bil po poklicu dr. Fran Mayer?
   a) Zdravnik
   b) Blogger
   c) Odvetnik

2. Kakšno javno funkcijo je dr. Mayer opravljal v Šoštanju? _____

3. Za kateri komunalni dosežek v Šoštanju je zaslužen dr. Fran Mayer?
   Izgradnja _____ leta _____.

4. Kdaj je bila Vila Mayer zgrajena? _____

5. Kdaj je Šoštanj postal mesto? _____

Ivan Napotnik

Kdo je bil Ivan Napotnik in kje je bil rojen? _____

_____

Kje je njegova stalna kiparska zbirka? _____

Smiselno poveži.

Napotnika je od materialov najbolj očaral les		plesalke, kopalke, debelušne otročiče, matere z otroki, portrete, kipe z mitološko vsebino in upodobitve preprostih ljudi.
Posebnost je dvobarvni les nagnoj,		male plastike v lesu.
Bil je mojster		in v njegovi obdelavi je postal pravi mojster.
V njegovi zbirki v vili najdemo		s katerim je povečal slikovitost in poudaril kompozicijo kipa.

Katero pomembno obletnico, vezano na imenovanega umetnika, bomo obeležili v naslednjem letu?

_____

muzej usnjarstva na slovenskem

Rodbina Vošnjak

1. Razmisli: Kdo vse je osebnost? _____
   Kdo pa je znamenita osebnost? _____
   _____
2. Kdaj prvič zasledimo priimek **Vošnjak** v Šaleški dolini oz. v Šoštanju? _____
3. Kdo je začetnik te rodbine v Šoštanju in s čim se je ukvarjal? Dopiši njegove podatke o rojstvu in smrti.
   _____
4. Napiši, kako so priimek Vošnjak zapisovali skozi zgodovino.
   _____
5. Kakšen je bil vpliv usnjarske industrije na Šoštanj in okolico?
   _____
   _____
6. Dopiši število prebivalcev Šoštanjav letih
   1786 ( ), 1822 ( ), 1869 ( ), 1900 ( ), 1921 ( ), 1948 ( ) in danes ( ).

7. Dopiši imena, rojstne podatke, zanimivosti in pomembnosti iz življenja članov družine Vošnjak. Zakaj so pomembni še danes?

_____ (18___ – 19___) 	_____ (18___ – 19___) 	_____ (18___ - 19___)

Sin Franc ml. z ženo in sinovoma

Herbert Walter

8. Te zanima usoda družine danes? Pozanimaj se, vprašaj, brskaj …
9. Ali poznaš družinsko drevo vaše družine? Te mika, da bi ga oblikoval/-a? Pogovori se, naredi načrt, pobrskaj, povprašaj in potem veselo na delo. Boš videl/-a, kako bodo sorodniki veseli tvojega raziskovanja.

Dvorec Gutenbuchel

Severo-zahodno od Šoštanja leži, na položni vzpetini sredi parka v Ravnah, dvorec Gutenbuchel. Znan je od _____ stoletja dalje. Lastniki tega dvorca so se zelo hitro menjavali, pomembnejši med njimi pa so _____, lastniki od leta 1925. Družina je leta 1931 stavbo temeljito prezidala in preuredila v današnjo obliko.

Smiselno poveži.

rastlinjak **vrtnarjeva hiša** **vrtna uta**

fontana **servisni objekt** **dvorec**

Nariši tebi najljubši element oz. detajl dvorca:

Katera je glavna značilnost baročnega parka?

_____

Kateri prostor v notranjosti dvorca se ti je najbolj utrnil v spomin? Napiši zakaj.

_____

_____

_____

Kakšne vsebine bi lahko imel dvorec po tvojem mnenju v prihodnosti?

_____

_____

Slovar:

- **BALUSTRADNA OGRAJA** (fran. balustrade, ogrinja, navdih iz stebričev (lat. balaustra, ngš. zid) je v arhitekturi izraz za ograjo na balkonu ali stopnišču.

  Balustrada je tudi ngš zid na balkonu, stopnišču ali terasi, opri na vrsto okroglih ali mnogoroških stebričev.

  Ograja je sestavljena iz vertikalnih nosilcev (stebričkov) - mnogokotni ali okrogli profilirani, ki se imenujejo balustri.

- **GRIFON** ali Kriati lev je fantazijska figura, sestavljena iz orlove ali leve glave, vratu, prs, krempljev in krl, ter levjega zadka s tacami in repom in oblikovno sledi levjim podobam.

- **ČEBULASTA KUPOLA** je streha, ki pokriva okrogel ali kvadraten prostor in ima obliko polsrage. Z izrazito razširjenim srednjim delom. Po obliki je podobna čebuli.

- **BAROK** je evropski zgodovinski in umetnostni slog, ki se je začel okoli leta 1600 s prvim centrom v Rimu.
- **BAROČNI PARK** geometrijsko oblikovan park, navadno sestavljen v več terasah. Oblikovan strogo simetrično. Krasijo ga kamniti baročni kipi.
-
- **FONTANA** Beseda fontana prihaja iz latinščine (fons –ntis = izvir). Kot objekt je praviloma okrasne oblike. Ogar namen je urejevati curke vode, ki prihajajo na dan iz naravnih ali umetnih izvirov (vodovodov).

- **INTARZIJA** je tehnika oblelave lesa, ki uporablja različne oblike, velikosti in vrste lesa, da bi skupaj ustvarila mozaično sliko z lučjo globine. Vsak kos lesa se posebej nareže v ustrezne oblike in sestavi v želeno podobo.

Za konec

Ali meniš, da je znanje oz. vedenje, ki si ga danes pridobil/-a, uporabil/-a v vsakdanjem življenju? DA NE

Kje? Kako? _____

_____

Kaj ti je bilo na kulturnem dnevu najbolj zanimivo? _____

_____

_____

Napiši, kaj ti je bilo/ni bilo všeč in zakaj? _____

_____

_____

Kaj bi spremenil/-a in kako? _____

_____

_____

Oceni dan dejavnosti tako, da obkrožiš oceno zanj. 5 4 3 2 1

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Mihael Cafuta

FRAJERJI MIGAMO

ACTIVE DUDES

Povzetek

Prispevek obravnava področje športa in rekreacije. Poskušamo se osredotočiti na problem, kako dijake prepričati, da je telesna aktivnost koristna in jim vcepiti pozitiven odnos do gibanja. Pri telesni aktivnosti dijakov ne govorimo samo o vplivu na zdravje in dobro počutje ampak tudi za pridobivanje ustaljenih navad, da bi se mladi ukvarjali s športom redno, ne samo priložnostno. Pri naši akciji Frajerji migamo gre tudi za to, da se dijaki in dijakinje med seboj družijo, si pomagajo v težkih situacijah in se imajo lepo. Vsebina prispevka temelji na športni akciji Frajerji migamo, ki jo na Srednji šoli za storitvene dejavnosti in logistiko Celje izvajamo že četrto leto zapored. Ugotavljamo, da se s sistematičnim delom da spremeniti odnos dijakov do športa in rekreacije.

Ključne besede: šport, tek, dijaki, aktivnost

Abstract

The article presents the field of sports and recreation. We try to focus on the problem on how to persuade students that physical activity is beneficial for them and to implement positive attitude towards movement. When dealing with physical activity of students we do not only refer to the impact on health and well-being, but also on gaining habits so that young people can engage in sports regularly, not only casually. In our campaign Frajerji migamo, students also spend time with each other, help each other in difficult situations and have a good time. The content of the article is based on the sports event Frajerji migamo, which we have been performing for four consecutive years now at the Secondary School for Services and Logistics Celje. We find that by systematic work the attitude of students when it comes to sports and recreation can be changed.

Key words: sport, running, students, activity

1 Predstavitev dejavnosti

Pred štirimi leti smo se s kolegi pogovarjali, kako bi lahko popestrili in naredili športno vzgojo bolj zanimivo in doprinesli k zavesti, da je redna aktivnost zelo pomembna in koristna.
Tek je v velikem vzponu. Iskali smo načine, kako čim več dijakov pripraviti do rednega teka ali ukvarjanjem s kako drugo telesno aktivnostjo. Dogovorili smo se, da bo vsak dijak v šolskem letu pretekel 6 daljših tekov (cca 2 km). Prav tako smo sklenili, da bomo ob koncu šolskega leta organizirali in izvedli prireditev Frajerji migamo, ki smo jo umestili v letni delovni načrt. Prireditev imamo vključeno v sistem kot zadnji športni dan in ga vpisujemo v dnevnik. Ker je prireditev zadnji šolski dan, ne evidentiramo učencev v dnevnik. Imamo lastno evidenco in se z dijaki pogovorimo v začetku prihodnjega leta. Po dosedanjih izkušnjah je izostajanja dijakov zelo malo, saj različne vsebine, gostje in presenečenja, dijake zelo pritegnejo k sodelovanju.
Prireditev Frajerji migamo zajema tek v naravi (6 km) in bosonogi pohod (4 km). Prireditev je namenjena vsem dijakom naše šole in profesorjem. Cilj prireditve je, da čim več dijakov in profesorjev aktivno sodeluje pri vseh športnih aktivnostih.

Slika 1:Tik pred startom (Arhiv ŠC Celje)

Vsako leto poskušamo prireditev popestriti še s kakšno dejavnostjo, da je dan še bolj zanimiv in vsebinsko poln. Poleg teka in hoje dijakom ponudimo še hojo po vrvi, vlečenje vrvi, poslikavo obrazov in celo kopanje v Savinji.

Slika 2: Merjenje moči (Arhiv ŠC Celje)

V letošnjem letu smo se odločili popestriti bosonogi pohod in ga narediti bolj zanimivega. Dijaki so v juniju pri pouku umetnosti izdelovali razstavne table, na katerih so bile napisane zanimive misli in reki. Razstavili smo jih ob Savinjskem nabrežju, kjer je potekal bosonogi pohod. Z njim smo želeli dijake spomniti, kako je zdravo hoditi bos. Odkar imamo ljudje obutev, je veliko več poškodb, bolezni nog, stopala pa so tudi vedno bolj občutljiva.

Slika 3:Bosonogci (Arhiv ŠC Celje)

Prisotnost na prireditvi je obvezna, dijaki pa se sami odločijo za tek ali pohod. Na prireditvi so aktivni vsi profesorji. Nekateri sodelujejo pri tehnični izvedbi (pisanje rezultatov, pisanje štartnih številk, poslikava obrazov, merjenje rezultatov,...). Profesorji, ki so telesno dobro pripravljeni, se udeležijo teka, ostali pa bosonogega pohoda. Na prireditvi imamo tudi fotografe in snemalca, tako da imamo vse slikovno in filmsko dokumentirano.

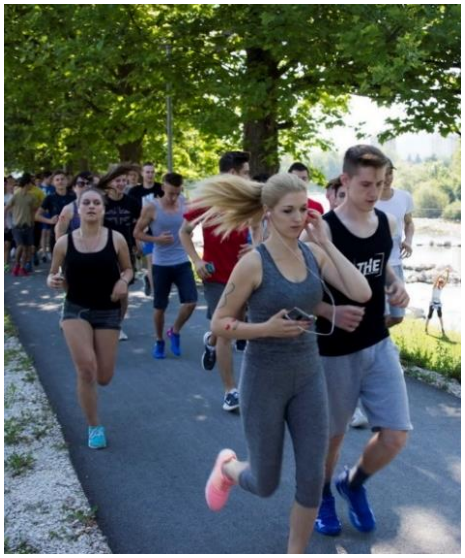
Slika 4: Del organizatorjev (Arhiv ŠC Celje)

2 Povezava s civilno družbo

Tek postaja eno najbolj razširjenih in najcenejših oblih rekreacije.

Slika 5:Start teka (Arhiv ŠC Celje)

Slika 6: Začelje starta (Arhiv ŠC Celje)

S tekom v najkrajšem času naredimo največ zase in za svoje zdravje. Če mladino že sedaj pripravimo do redne rekreacije, se vse to kasneje povrne z zdravimi in zadovoljnimi ljudmi. Ko ljudje vidijo, kako dijaki tečejo, dobijo spodbudo za lastno aktivnosti.

Sliki 7,8: Najboljši (Arhiv ŠC Celje)

Bosonogi pohodniki so na prireditvenem prostoru na napeljano vrv obesili svoja obuvala in odšli na pohod po sprehajalni poti ob Savinji. Kljub začetnemu negodovanju so bili dijaki na koncu pohoda zadovoljni. Bili smo izredno zanimivi in atraktivni za mimoidoče sprehajalce, ki so nas z občudovanjem gledali. Nekateri izmed njih so se nam celo pridružili. To je bila velika spodbuda za naše delo in potrditev, da smo na pravi poti. Z letošnjo Avenijo dobrih misli ob

Savinjskem nabrežju, pa smo zadeli v polno, saj so bili odzivi krajanov zelo pozitivni. Avenija je bila postavljena teden dni in v tem času smo dobili na šolo ogromno klicev in pohval.

Namen teka je bil rekreacija in uživanje v njem, vendar smo kljub temu merili čas. Nekatere dijake in tudi profesorje je zanimala njihova fizična pripravljenost.

Darila so dobili vsi, ne glede na rezultat. Na prireditvi smo sodelovali z delovnimi organizacijami, ki so nam prispevala darila. Pomagali pa so nam tudi z zagotavljanjem prostora (Veslaški center Špica Celje) in z objavo v medijih. Vsako leto povabimo tudi goste, ki nam povedo svojo življenjsko zgodbo in odtečejo z nami na prireditvi.

Dijaki, profesorji in gostje preživijo čudovit dan, v katerem so ogromno naredili zase in za svoje zdravje, profesorji športne vzgoje pa dobimo potrditev za svoje delo med letom. Slabosti v povezavi s civilno družbo ne vidim, prednost pa je sigurno ta, da več ljudi več ve in tudi več naredi.

3 Izzivi na poti

Ko smo se pred štirimi leti začeli pogovarjati o tej zadevi, si nismo predstavljali koliko dela in težav nas čaka. Največ dela smo imeli s pripravo in prepričevanjem dijakov, kako je tek zdrav in koristen. To je dolgotrajen proces, ki zahteva veliko pogovorov in vztrajnosti. K sreči smo imeli veliko podporo v vodstvu šole. Ko je začelo delo z dijaki teči, smo se lotili organizacije in vsebine same prireditve. Dogovorili smo se za mesto izvedbe in določili traso. Ker je na prireditvi sodelovalo skoraj 500 dijakov, smo potrebovali pomoč vseh profesorjev. Vodstvo šole nam je priskočilo na pomoč pri prehrani in financah. Za darila in druge potrebščine smo poiskali sponzorje. Za čas izvedbe smo določili zadnji dan pouka, ker dijaki niso več obremenjeni z učenjem in pridobivanjem ocen. Na prireditev smo povabili eminentne goste (tekaški trener Urban Praprotnik in Jasmina Praprotnik, Peter Poles), ki so nam za minimalni honorar priskočili na pomoč.

Slika 9: Selfi z gostom (Arhiv ŠC Celje)

Dijaki se lahko družijo z gosti in profesorji, ki so jim ves čas prireditve na voljo. Zadovoljni dijaki so tudi največje darilo za organizatorje in tudi potrditev za dobro organizacijo.

Ko se prireditev konča, naredimo evalvacijo. Ker prireditev iz leta v leto raste, rastejo tudi organizacijske zahteve.

4 Zaključek

Povratne informacije, ki jih vsako leto po prireditvi dobimo od dijakov, profesorjev in gostov, so zelo pozitivne. Hkrati so te informacije velika obveza za naslednje leto, da bi bili še boljši, da bi tudi v bodoče imeli zanimive goste in da bi pridobili še več sponzorjev.

Idej za rast prireditve imamo dovolj, vendar smo brez pomoči širše civilne družbe omejeni.

Takšne dejavnosti se mi zdijo zelo smiselne, saj prinesejo veliko pozitivnega. Dijaki se navajajo na telesno aktivnost, se družijo med seboj, si pomagajo pri naporih, spoznavajo profesorje v drugačni luči, se seznanijo z organizacijo prireditve, se zabavajo in sprostijo.

5 Viri in literatura

1. BODEMER, J. *Tek: vitki in zdravi s pravilnim treningom*. Tržič: Učila. 2009.
2. MACNEILL, I. *Tek za začetnike.* 1. izd. Ljubljana: Tuma. 2006.

Gimnazija Celje – Center

Danica Centrih

NARAVOSLOVNE DELAVNICE ZA PREDŠOLSKE OTROKE

NATURAL SCIENCE WORKSHOPS FOR PRESCHOOL CHILDREN

Povzetek

Naravoslovje temelji na znanstvenih spoznanjih o naravi. Otrok skozi različne čute zaznava okolje, prepoznava predmete, pojave in procese. Naravoslovne vsebine spoznava skozi igro z vključevanjem vseh značilnosti učinkovitega učenja (igranje in raziskovanje, aktivno učenje, ustvarjanje in kritično razmišljanje). Naravoslovne delavnice, ki jih izvajajo dijaki 2. letnika programa predšolska vzgoja na Gimnaziji Celje – Center, so namenjene otrokom, starim od 4 do 6 let, z namenom spoznavanja naravoslovnih znanosti (biologija, fizika, kemija) skozi igro. Dijaki so na delavnicah usmerjevalci otrok, katere vodijo in usmerjajo med izvajanjem različnih poskusov. Pri tem so pomembni znanje, iznajdljivost in potrpežljivost. Otroci z izvajanjem poskusov (eksperimentov) pridobivajo različne spretnosti in izkušnje. So izvajalci, opazovalci in raziskovalci. Zanimajo in privlačijo jih poskusi s hitrimi spremembami, zato je pomembno dobro opazovanje, saj to poleg predznanja predstavlja temelj za oblikovanje novih spoznanj.

Ključne besede: eksperimentiranje, igra, naravoslovne delavnice, otroci

Abstract

Natural sciences are based on scientific knowledge of nature. A child perceives his environment, recognises objects, phenomena and processes through various senses. They explore natural science-related topics through play by integrating all of the characteristics of effective learning (playing and exploring, active learning, creating and thinking critically). Natural science workshops, which are conducted by second-year students in a preschool education programme at the Grammar School Celje – Center, are intended for children aged 4 to 6 years in order for them to learn about natural science (biology, physics, chemistry) through play. Students at the workshops are mentors that guide and direct children during the course of various experiments. Knowledge, ingenuity and patience are important in this regard. Children gain different skills and experiences by experimenting. They are performers, observers and researchers, interested and attracted by the experiments with rapid changes. Careful observation is therefore important, since it represents, in addition to prior knowledge, the basis for the formulation of new ideas.

Key words: experimenting, play, natural science workshops, children

1 Predstavitev dejavnosti

Naravoslovje je veda, ki temelji na znanstveno potrjenih spoznanjih o naravi. Je raziskovanje živega in neživega sveta v naravi. Človek že iz prazgodovine ob opazovanju narave in naravnih dogajanj izoblikuje ter ostri čute, predvsem vid, sluh, tip in vonj.

Na Gimnaziji Celje – Center že dve leti v okviru strokovnega modula naravoslovje za otroke pripravljamo naravoslovne delavnice za predšolske otroke celjskih vrtcev. Razdeljene so na dva dela po 20 minut. V prvem delu je zajeto eksperimentiranje s področja naravoslovja, drugi del pa obsega pravilno rokovanje z živalmi v akvariju in terariju. Same delavnice predstavljajo dejavnost dijakov 2. letnika programa predšolska vzgoja z vrtčevskimi otroki v starostnem obdobju od 4 do 6 let. S to dejavnostjo želimo doseči, da dijaki z aktivno udeležbo pridobijo čim več neposrednih izkušenj na področju dela s predšolskimi otroki; vključena je v letni delovni načrt in tudi terminsko določena (november, april). Dejavnosti se izvajajo v času pouka, pri rednih urah naravoslovja za otroke.

Dijaki se pripravljajo na naravoslovne delavnice pri rednih urah strokovnega modula naravoslovje za otroke. Pri tem modulu (teoretični del) se pripravljajo na delavnice tako, da se naučijo pravilnega rokovanja z živalmi ter to znanje kasneje predstavijo otrokom. Ta del vodi sodelavka, profesorica Vesna Lavrinc. Pri eksperimentalnem delu naravoslovja za otroke, torej pri delu, ki ga vodim jaz, se po uvodnih, s teoretičnim znanjem povezanih urah, urijo veščin eksperimentiranja in v pripravi delavnic. Dijaki morajo preko različnih virov poiskati ustrezen nabor eksperimentov s področja naravoslovja, katerih cilji se navezujejo na cilje zapisane v Kurikulumu za vrtce. Biti morajo atraktivni in zanimivi za samo izvedbo, predvsem pa preprosti in primerni za predšolske otroke. Ko je opravljen nabor ustreznih in primernih eksperimentov, dijaki v Kurikulumu za vrtce, področje narava, poiščejo cilje, ki bi jih dosegli z izvedbo posameznega eksperimenta. Pri rednih urah predmeta se pripravijo na delavnice tako, da eksperimente izvedejo, pri čemer morajo predvideti vse morebitne pasti. Posebno pozornost morajo nameniti pripravi ustreznih laboratorijskih pripomočkov. V pripravo na delavnice je vključena tudi izdelava zloženke. Pri izvedbi vsake delavnice sodeluje do 10 dijakov (5 dijakov za izvedbo eksperimentov in 5 za rokovanje z živalmi). V nadaljevanju se bom osredotočila na svoj del delavnic, in sicer izvajanje eksperimentov. Ko so delavnice pripravljene, povabimo na šolo otroke iz različnih vrtcev. Običajno se posamezne delavnice udeleži od 15 do 20 vrtčevskih

otrok. V uvodnem delu delavnic pozdravimo in nagovorimo otroke. S pomočjo vzgojiteljic jih razdelimo v skupine ter jim predstavimo potek dela.

Primer poteka izvedbe poskusa na eni izmed delavnic

Poskus: *Plavajoči predmeti v različnih tekočinah*

Dijakinja in sodelujoča otroka so pogledali, katere pripomočke potrebujejo za izvedbo poskusa. Dijakinja jim je predstavila tekočine, ki jih otroka nista poznala. Opozorila ju je na varnost (etanol je zdravju škodljiv). Otroka sta poskus izvedla ob njenih navodilih. V visok kozarec sta nalila različne tekočine: vodo, ki sta jo predhodno obarvala s poljubnim barvilom, jedilno olje, sirup, detergent za pomivanje posode, etanol, ki sta ga prav tako predhodno obarvala z barvilom. Otroka sta ob prelivanju urila spretnost prelivanja tekočin, da se ne pomešajo. Paziti sta morala, da sta jih nalivala po steni kozarca. Še prej sta morala naliti v male čaše določeno količino posamezne tekočine. Ko sta otroka nalila v kozarec te tekočine, sta dobila barvni stolp zaradi različnih gostot posameznih tekočin. Sledilo je potapljanje različnih predmetov v te tekočine: plutovinast zamašek, lego kocka, grozdna jagoda, kocka ledu … Skupaj so ugotavljali, v kateri tekočini se ustavi določeni predmet.

2 Povezava s civilno družbo

Človek je ob proučevanju naravnih pojavov vseskozi prepoznaval svojo vlogo in mesto v naravi. Raziskovanje narave in naravnih pojavov je za človeka eno najzanimivejših področij dejavnosti, zato tudi začetki naravoslovja segajo zelo daleč v zgodovino, v obdobje starih ljudstev, zlasti Sircev, Arabcev, Grkov in Majev, ki so raziskovali svet in razlagali njegov nastanek.

Naravoslovje za otroke je strokovni modul, ki ga na Gimnaziji Celje – Center izvajamo v 2. letniku programa predšolska vzgoja. Že drugo leto je ta modul razdeljen na dva dela. Prvi del je teoretični, v katerem dijaki pri učnih urah spoznavajo tematske sklope in uresničujejo cilje po katalogu znanja za ta modul. Drugi del modula je eksperimentalni, pri katerem dijaki razvijajo veselje do raziskovanja, odkrivanja, predvsem pa eksperimentiranja s področja naravoslovja ter na ta način dosegajo nekatere cilje kataloga znanja za naravoslovje za srednje strokovno izobraževanje. Namen tega dela predmeta je pridobivanje praktičnih izkušenj izvajanja poskusov iz biologije, fizike in kemije, razvijati naravoslovno mišljenje, sklepanje, iznajdljivost, samostojnost in iskanje izvirnih rešitev. Učitelj ima v šolskem letu na razpolago

35 učnih ur. Teoretične osnove eksperimentov se navezujejo na cilje Kurikuluma za vrtce (področje narava).

Naravoslovne delavnice so namenjene predšolskim otrokom, ki predstavljajo civilno družbo. Ko smo se odločali za vključevanje tovrstne dejavnosti v pouk, je bilo v ospredju naslednje:

Dijaki kot bodoči pomočniki vzgojitelja potrebujejo neposredne izkušnje na področju dela z otroki in pri eksperimentiranju z njimi. Največ jih bodo pridobili z aktivno udeležbo v dejavnostih, v katere so vključeni predšolski otroci. Zato smo se odločili, da jih postavimo v konkretno situacijo izvajalca aktivnosti z otroki, starimi od 4 do 6 let, ter k sodelovanju povabili otroke iz različnih vrtcev v Celju in okolici. Predšolski otroci zaradi radovednosti in vedoželjnosti že zelo zgodaj izražajo željo po raziskovanju narave, saj jih ta najbolj motivira. Okolje odkrivajo, doživljajo in spoznavajo z razvojem lastnih miselnih sposobnosti in osebnostnim razvojem. Temeljni cilj zgodnjega uvajanja otrok v naravoslovje je njihova ustvarjalnost, ki se izraža v izvajanju poskusov, izvirnih rešitvah in razlagi rezultatov. Naravo spoznavajo preko čutil, so rojeni raziskovalci, saj raziskujejo in opazujejo pojave, ki jih zanimajo. Hkrati se ob tem prične razvoj njihovega kritičnega mišljenja.

Eksperimentiranje je naravoslovni postopek, ki je omejen na operacijsko določanje lastnosti snovi (s snovjo ali z določenim predmetom nekaj naredimo) in simulacijo pojavov ali postopkov (stvari opazujemo v nenaravnem okolju).

Dijaki pri rednih urah naravoslovja za otroke (eksperimentalni del) spoznajo pomen in vlogo eksperimentalnega dela za razvoj predšolskega otroka. Opredelijo korake, ponovijo in utrdijo načela varnega eksperimentiranja (kemija, 1. letnik). Teoretičnemu delu sledi praktični del z izvajanjem različnih eksperimentov. Biti morajo preprosti, primerni za predšolske otroke. V praktičnem delu dijaki pod učiteljevim vodstvom pridobivajo eksperimentalne izkušnje, kasneje (po 3 učnih urah) pa učitelj prepusti vodenje dijakom izvajalcem. Vsak dijak izvajalec mora po vnaprej določenih pravilih poiskati primeren eksperiment, ga pripraviti in preizkusiti. Poiskati mora tudi ustrezno strokovno razlago. Ko so dijaki izvajalci pripravljeni, eksperiment izvedejo v razredu s sošolci. Pri tem velja pravilo, da se ne smejo ponavljati. Dijak, ki pripravi eksperiment, razdeli preostale dijake v razredu v skupine (na dvojice, trojice). Vsaki skupini razdeli pripomočke za eksperimentiranje. Ko napove eksperiment, se pogovorijo o pripomočkih za izvedbo. Sledi izvedba, med katero običajno dijak vodi in usmerja druge dijake. Ob koncu eksperimentiranja dijaki povedo svoje vtise, dijak izvajalec pa še predstavi teoretične osnove izvedenega poskusa, katere cilje iz Kurikuluma za vrtce je s tem poskusom želel doseči

ter kako bi lahko to dejavnost nadgradil in razširil. Dijaki pri urah izvajajo različne eksperimente in se pripravljajo na njihovo izvedbo v praksi – bodisi na praksi v vrtcu bodisi med naravoslovnimi uricami. Vseskozi teče aktivni pouk kot oblika izkustvenega pouka.

Dijaki imajo tovrstni način pouka zelo radi, ker jim predstavlja neke vrste igro, skozi katero se učijo različnih motoričnih veščin ter se urijo v njih, razvijajo sposobnost opazovanja, primerjanja, razvrščanja, sklepanja, in ker so soudeleženi pri izboru eksperimentov. Izbira zanimivega in vsebinsko bogatega poskusa jim dostikrat predstavlja veliko težavo. Poiskati morajo tudi primere dejavnosti, v katere bi lahko umestili posamezni eksperiment. Na ta način se vsi dijaki pri rednem pouku pripravljajo na naravoslovne delavnice. Za vsako naravoslovno delavnico izberejo eksperimente, ki so po njihovem mnenju najbolj primerni za predšolske otroke. Pri tem so pomembna načela varnega eksperimentiranja.

Eksperimentalna dejavnost je del vzgojno-izobraževalnega procesa, ki temelji na interesu otroka, njegovem navdihu in individualnosti. Poteka takrat, ko otrok to želi. Pri tem odigrajo pomembno vlogo odrasli in vzgojitelji, ki spremljajo otrokove zamisli in ga vzpodbujajo k raziskovanju preko eksperimentiranja. To naj bo zabavno in razburljivo, naj odpira vrata do novih problemov, ki jih bo otrok želel raziskati. Otroci ob tem spoznavajo različne pripomočke in njihovo uporabo.

Z eksperimentalnimi dejavnostmi naj bo omogočeno razvijanje otrokove samostojnosti, povečevanje samozavesti, razvijanje sposobnosti opazovanja, doživljanje občutkov, raziskovanje, pridobivanje izkušenj in novega znanja ter uporaba znanja v novih situacijah.

Vse to je potrebno upoštevati pri izboru eksperimentov in pripravi delavnic. Te morajo otrokom predstavljati razburljivo in zabavno igro, ki jih bo pripeljala do novih spoznanj.

Med samo pripravo se dijaki učijo načrtovanja tovrstnih dejavnosti. Predvideti morajo potek dejavnosti v celoti:

- Priprava ustreznega laboratorijskega pribora in njegova predstavitev na delavnicah. Ko se predšolski otroci seznanijo z laboratorijskim priborom, jih to naredi samozavestnejše, »bolj odrasle«.
- Pri izboru kemikalij je potrebno paziti na njihov varnostni vidik (uporaba nenevarnih in nestrupenih kemikalij).
- Predstavitev poteka eksperimentiranja. Dijaki ob učiteljevi pomoči izdelajo zloženko kot didaktični pripomoček.

- Posamezni poskus predstaviti kot obliko atraktivne igre.

Na naravoslovni delavnici so dijaki sprejeli otroke in jih povabili k eksperimentiranju. Otroci so bili najprej malo zadržani, vendar so se zelo hitro razživeli. Ker so bili zelo radovedni, so veliko spraševali. Med eksperimentiranjem so dijaki vodili in usmerjali otroke, ti pa so navdušeno prelivali tekočine, jih barvali z različnimi barvili, mešali, prelivali. Aktivno so se tudi vključevali v pogovor, razvijali svoje teorije ter pri tem pokazali ogromno znanja in radovednosti. Prav vsak poskus so izvajali z navdušenjem in kot pravi znanstveniki. Z aktivnim raziskovanjem so pridobivali nova spoznanja, saj so bili postavljeni v vlogo raziskovalca (eksperimentatorja), ki je raziskoval in iskal odgovore na problemska vprašanja.

Dijaki so morali voditi pogovor in usmerjati otroke v želeno smer. Tu se je tudi zelo hitro pokazalo, katerim dijakom je dano biti vzgojitelj predšolskih otrok. Ker je miselna zbranost (koncentracija) sodelujočih otrok zelo kratkotrajna, so bili za vsako delavnico izbrani največ trije eksperimenti, ki so bili kratki in učinkoviti. Otrokom je bilo pomembno, da eksperimentirajo, torej da rokujejo z laboratorijskim priborom, nalivajo, prelivajo, odmerjajo, opazujejo dogajanje. Pri samem eksperimentu jim je bil predvsem pomemben vizualni efekt, saj so vse okoli sebe aktivno dojemali preko čutil. Zanimali in privlačili so jih poskusi, pri katerih so se spremembe dogajale hitro in so jih lahko dobro zaznavali.

3 Izzivi na poti

Zgodnje učenje naravoslovja se začne že v zgodnjem otroštvu, do dopolnjenega prvega leta starosti, nato se ta proces nadaljuje v vrtcu in doma skozi popoldanske aktivnosti. Pri tem je izredno pomembna vloga odraslih (starši, stari starši, vzgojitelji v vrtcih) ter kako jo odigrajo. Pri odraslih je pomembno, kakšen je njihov odnos do okolice in narave ter kako bodo ta odnos prenesli na otroke. Začetno naravoslovje predstavlja otroku njegovo prvo srečanje z znanostjo. Vse dejavnosti s področja naravoslovja potekajo preko čutov, skozi igro. Izražajo se kot radovednost in želja po raziskovanju. Če želimo otroku približati naravoslovne aktivnosti, naj jih spoznava skozi igro, ki naj bo privlačna in zanimiva. Prav na ta način je bilo potrebno pripraviti naravoslovne delavnice. Otrokom so morale predstavljati igro, osnovno in prevladujočo obliko raziskovanja v predšolskem obdobju. Dijaki so morali poiskati eksperimente, ki so otroke motivirali za izvedbo (tudi za večkratno ponovitev) in jim

predstavljali uživanje v prijetni izkušnji. Tako je bilo zasnovano tudi delo v razredu, pri rednih urah naravoslovja za otroke.

Osnovno učiteljevo vodilo pri pripravi delavnic je predstavljalo dejstvo, da je učna aktivnost tako dijakov pri urah kot otrok na delavnicah temeljni pogoj za uspešen potek ter doseganje ciljev pouka z vidika trajnosti in kakovosti znanja.

Po začetnem spoznavanju teoretičnih osnov eksperimentiranja pri učnih urah ni bilo nobenih težav, saj je dijake vodil učitelj. Tudi pri urah praktičnega dela oziroma eksperimentiranja (učiteljev izbor poskusov in vodenje izvedbe) ni bilo težav. Dijaki so večinoma poznali laboratorijske pripomočke, sledili so navodilom za delo, tudi v fazi evalvacije posameznih poskusov so aktivno sodelovali. Prve težave so se začele pojavljati, ko so sami prevzeli vlogo iskalcev nabora ustreznih in primernih eksperimentov za predšolske otroke. Dijakom so bili zanimivi predvsem tisti eksperimenti, ki so največkrat nevarni – tako z vidika uporabljenih kemikalij kot tudi same izvedbe. Vendar pri izboru so morali biti pozorni predvsem na varnost. Predšolski otroci ne smejo eksperimentirati z nevarnimi kemikalijami. Potrebno je uporabiti kemikalije, ki niso škodljive zdravju in okolju. Poleg tega so se velikokrat enaki eksperimenti skrivali pod različnimi naslovi. Torej morali so biti pozorni, ali je bil določeni eksperiment že izveden. Po uspešnem izboru primernih eksperimentov je sledila priprava, ki je obsegala izbor ustreznega laboratorijskega pribora ter izvedbo. Ker v vrtcih in doma otroci nimajo primernega laboratorijskega pribora, so dijaki morali poiskati tudi alternativne pripomočke za izvedbo eksperimentov (npr. namesto čaše kozarec, namesto merilnega valja plastenko). Dijaki so zelo hitro spoznali, da velikokrat opis postopka izvedbe eksperimenta ne sovpada s samo izvedbo. Zato je bilo treba nekatere eksperimente tudi večkrat preizkusiti, da so prišli do želenega učinka oziroma rezultata. Tako je bilo na primer pri prelivanju snovi z različno gostoto. Dijaki so morali izuriti tehniko prelivanja snovi z različnimi gostotami, da so jih lahko izvedli v delavnicah.

Precej dijakov je večino eksperimentov preizkusilo doma, z mlajšimi brati, sestrami, za katere se je izkazalo, da so jim bili dobra »orientacijska točka« v prepoznavanju, ali je nabor eksperimentov primeren za predšolske otroke.

Nazadnje je bilo potrebno še pripraviti zloženko za otroke, ki so prišli na delavnico. Predšolski otroci (načeloma) ne znajo brati, zato je bilo potrebno uporabiti slike, ki ponazarjajo potek izvedbe. V tem delu je glavno vlogo odigral učitelj – usmerjevalec.

Delavnice je bilo potrebno izvesti na določen dan, v času pouka, pri predmetu naravoslovje za otroke. Pri določitvi termina je bila potrebna dobra logistika, da so se uskladili urniki učiteljev mentorjev, urniki dijakov oziroma posameznih oddelkov ter dnevni ritem predšolskih otrok. Delavnice so bile izvedljive le v dopoldanskem času, med 9.30 in 11.30, ravno zaradi dnevnega ritma otrok. Zaradi kratkotrajne koncentracije otrok pa je bilo potrebno dobro načrtovati tudi čas samega eksperimentiranja. Kot najučinkovitejši se je izkazal čas do 25 minut.

Po uvodnem delu so dijaki morali navezati prvi stik z otroki. Že v uvodnem pogovoru med dijaki in otroki je bilo opaziti, katerim dijakom je dano delati z otroki in katerim ne. Nekateri dijaki so zelo hitro navezali stike in uspešno igrali vlogo usmerjevalca dejavnosti, drugi pa so s tem imeli precejšnje težave. Dijaki, ki so takoj vzpostavili stik, so znali otrokom predstaviti eksperimentiranje kot obliko igre. Otroke so med eksperimentiranjem vodili skozi razgovor ter tudi s postavljanjem provokativnih vprašanj, s katerimi so jih preizkušali (njihovo znanje, poznavanje določenih snovi, vsebin). Otroci so se veliko smejali in uživali v tej obliki igre.

Med izvajanjem poskusov so otroci z aktivno udeležbo razvijali motorične spretnosti, pridobivali praktične izkušnje, uporabljali in krepili različne čute. Navajali so se opazovati in spremljati dogajanje med izvajanjem eksperimentov. Pri tem se je razvijala pozornost, ki je v tem starostnem obdobju še dokaj kratkotrajna, zato je eksperimentiranje pomembno za razvoj otroka, ker je aktivna (prostovoljna) aktivnost, ki podaljšuje otrokovo pozornost. Otroci so osredotočeni na eno dejavnost (selektivni izbor informacij), kar je lahko v kasnejšem obdobju pomembno za učno uspešnost. V tem primeru so bili otroci postavljeni v vlogo raziskovalca, ki je raziskoval in iskal odgovore na problemska vprašanja. Samo dogajanje (potek poskusov) so izkusili, doživeli in začutili.

Tudi karakterno so bili otroci zelo različni. Eni so radi sodelovali v razgovoru, drugi ne. Eni so kar pričeli eksperimentirati, drugi so sledili navodilom. Med izvajanjem delavnic je bilo zelo zanimivo opazovati otroke. Opazili smo, kateri so rojeni raziskovalci. Ti so znali zelo veliko povedati o laboratorijskih pripomočkih, kemikalijah, razmišljali so, kako se lotiti poskusov, postavljali so različna vprašanja, ki so zahtevala od dijakov veliko znanja, da so jim lahko odgovorili. Za otroke je bilo pomembno dogajanje. Določene poskuse so ponovili dva- do trikrat, saj so jim predstavljali tolikšen izziv. Predvsem so ih privlačili poskusi, v katerih so se dogajale hitre spremembe. Poskusi, pri katerih so spremembe tekle počasi ali je bilo potrebno daljše opazovanje njihovega poteka, so jim pričeli odvračati pozornost. Zato so jih morali dijaki dodatno vzpodbujati ter jim usmerjati pozornost v samo opazovanje poteka poskusa. Prav

tako so dijaki morali paziti, da so bile vse razlage poskusov primerno poenostavljene (jasne, otroku razumljive, hkrati pa strokovno neoporečne, da ne bi ovirale kasnejšega razumevanja in uvajanja strokovno ustreznih razlag, kar bi lahko vodilo otroka v konflikte in njegovo neuspešnost v življenju).

Ob zaključku delavnic so vsi dijaki povedali, da se je za vsako delavnico potrebno dobro in temeljito pripraviti. Predstavljale so jim velik in zlasti zanimiv izziv. Do izvedbe teh delavnic si niso predstavljali, koliko znanja z različnih področij človekovega vedenja je potrebno obvladati, da so jih lahko uspešno in kvalitetno izpeljali. Poleg znanja pa je bilo potrebno ogromno potrpežljivosti, iznajdljivosti in napora, kar pa je še v tej fazi za dijake šibka točka, ki jo bodo lahko odpravili s pridobivanjem čim več neposrednih izkušenj.

Tudi v času izvajanja vseh naravoslovnih delavnic je potekal aktivni pouk kot oblika celostnega pouka, pri katerem je teklo aktivno sodelovanje med:

- učiteljem, ki je predstavljal opazovalca in ocenjevalca dijakov za poznejšo evalvacijo izvedbe delavnic;
- dijaki, ki so bili v vlogi voditeljev delavnic, in
- otroki, ki so bili v vlogi eksperimentatorjev – raziskovalcev.

Sam aktivni pouk je bil usmerjen v otrokove interese po aktivnem ustvarjanju skozi igro. Dijaki so se urili v podajanju določenih učnih vsebin skozi igro oziroma eksperimentiranje. Vseskozi so v delo vključevali gibalne (prelivanje iz čaše v čašo, odmerjanje z merilnimi valji, odmerjanje s kapalkami …), čustveno-doživljajske (opazovali so spremembe barv, razvijanje in dokazovanje plinov, barvni stolp tekočin z različnimi gostotami …) in umske aktivnosti (nova spoznanja). Da so lahko kvalitetno izvedli dejavnost, so morali biti nanjo tudi kvalitetno pripravljeni, prav tako se je od njih zahtevalo veliko truda, koncentracije, iznajdljivosti in potrpežljivosti, da so lahko otroci dobro in uspešno izvedli načrtovane eksperimente.

Predmet naravoslovje za otroke (eksperimentalni del) predstavlja dijakom dinamično in zanimivejšo obliko pouka, pri kateri nimajo občutka, da se učijo, temveč imajo občutek, da se igrajo. Med vsemi prisotnimi v razredu vseskozi teče aktivno sodelovanje, opazovanje in iskanje razlag. Dijaki se učijo strategij prikaza določenih pojavov otrokom, pri tem pa pridobivajo in razvijajo umske navade.

4 Zaključek

Otroci so po naravi radovedni in vseskozi izražajo željo pa raziskovanju. To zanimanje lahko vključimo v zgodnje poučevanje naravoslovja ter tako vzpodbujamo razvoj intelektualnih sposobnosti in iznajdljivost v problemskih situacijah. Otroci se pri eksperimentiranju urijo v ročnih spretnostih, razvijajo sposobnost opazovanja, primerjanja, razvrščanja, analiziranja. Z izvajanjem naravoslovnih delavnic lahko dosežemo vse te cilje. Da smo jih lahko realizirali, je bilo potrebno dijake kvalitetno pripraviti. Same priprave so potekale med rednim poukom, najprej preko teoretičnih osnov, kasneje pa praktično, v obliki aktivnega pouka kot celostnega pouka vseh udeležencev v razredu. Zahtevale so veliko truda – tako učiteljevega kot tudi dijakov. Slednji so se urili v laboratorijskih tehnikah preko izvajanja različnih eksperimentov, ki so jim predstavljali igro in raziskovanje hkrati. Učitelj jih je učil ustvarjalnosti (izbira različnih poti – različni primeri poskusov za dosego določenega cilja, uporaba lastnih zamisli) in kritičnega razmišljanja. Naravoslovne delavnice so bile dijakom dragocena izkušnja, ki jih je postavila v vlogo vzgojitelja, učitelja. Med razgovorom so ugotavljali otrokovo predznanje o določeni vsebini. Otroke so morali voditi skozi celoten potek eksperimentiranja, ki zanje predstavlja igro. Za uspešno izvedbo so dijaki potrebovali veliko koncentracije, iznajdljivosti in potrpežljivosti. Na koncu so z otroki oblikovali zaključke ter njihovo predznanje povezali s pridobljenimi spoznanji v novo znanje. Preko naravoslovnih delavnic smo učitelji, vzgojitelji in dijaki spoznavali otrokove sposobnosti in njegove predstave o naravi, procesih, pojavih. Dijakom so predstavljale obliko aktivnega pouka, pri katerem je bilo zelo pomembno sodelovanje med dijakom (usmerjevalcem dejavnosti, moderatorjem) in otrokom (raziskovalcem). Spoznavali so sposobnosti predšolskih otrok, ki se lahko razlikujejo med seboj, njihove predstave o naravi, procesih in pojavih.

Otrokovi interesi po aktivnem ustvarjanju (eksperimentiranju) so bili vseskozi vodeni skozi igro. Tovrstna igra je predstavljala učinkovito učenje, ki je potekalo skozi igranje in raziskovanje (igra z znanimi sestavinami: kis, voda, olje, sirup …; prelivanje, merjenje z žlicami), aktivno učenje (vključenost v eksperimentiranje in zbranost, večkratna ponovitev poskusov, urjenje ročnih spretnosti, sposobnost opazovanja, analiziranja), ustvarjanje in kritično razmišljanje (vključevanje lastnih zamisli v potek eksperimentiranja, povezovanje predznanja s pridobljenimi znanji).

Te dejavnosti bogatijo izkušnje dijakov, otrokom in vzgojiteljicam, ki prihajajo na naravoslovne delavnice, pa predstavljajo pridobivanje novih izkušenj in bogatenje njihovega intelekta.
Z delavnic otroci odhajajo navdušeni, polni novih spoznanj, vzgojiteljice pa se veselijo novih. Vsi udeleženci naravoslovnih delavnic so se veliko naučili.
Z izvajanjem naravoslovnih delavnic bomo nadaljevali tudi v prihodnjem šolskem letu. Želimo si jih več, vendar je pri njihovi organizaciji največja ovira časovni okvir, v katerem naj bi potekale te delavnice, in sicer zaradi pogoste menjave šolskih urnikov, številnih dodatnih obveznosti, ki jih imamo učitelji, ter drugih šolskih dejavnosti dijakov.

5 Viri in literatura

1. CIGALE, A. *Začetno naravoslovje za najmlajše – kako približati naravoslovne objekte in materiale otrokom, starim od 1 do 2 let*: diplomsko delo. [Online]. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2014. [Citirano 23. jul. 2017; 20.35]. Dostopno na spletnem naslovu: http://pefprints.pef.uni-lj.si/2122/1/UL__PEF__ANA_CIGALE_diplomsko_delo.pdf.
2. ČAS, M. in KRAJNC, M. *Otroška razigranka*: učbenik/priročnik za modul Igre za otroke v programu Predšolska vzgoja. Velenje: Modart. 2015.
3. KRNEL, D. *Zgodnje učenje naravoslovja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993.
4. *KURIKULUM za vrtce*.[Online]. [Citirano 23. jul. 2017; 15.40]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf.
5. NEMEC, B. in KRAJNC, M. *Razvoj in učenje predšolskega otroka*: učbenik za modul Razvoj in učenje predšolskega otroka v programu Predšolska vzgoja. Ljubljana: Založba Grafenauer, 2011.
6. VRAČKO, B., PETEK, D. in PIRŠ, P. *Začetno naravoslovje z metodiko*. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. 2003.
7. *ZGODNJE učenje in poučevanje naravoslovja z raziskovalnim pristopom*. Pregledni znanstveni članek. [Online]. [Citirano 21. jul. 2017; 14.40]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-TQJF0VFP/979159d1-921e.../PDF.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Matjaž Cizej

START-UP PODJETNIŠKA ŠOLA ZA DIJAKE

START-UP ENTERPRISE SCHOOL FOR STUDENTS

Povzetek

Zavedamo se, da gresta izobraževanje in civilna družba oziroma gospodarstvo z roko v roki, zato na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije že nekaj let načrtno krepimo podjetniško kulturo in spodbujamo inovativnost naših dijakov. Tako smo se v okviru interesnih dejavnosti povezali z Inkubatorjem Savinjske regije v Celju in izvedli štiri delavnice z naslovom Start-up podjetniška šola za dijake. Ne nazadnje smo v Razvojnem načrtu šole za obdobje 2014–2019 poudarili razvoj podjetniških kompetenc in si tako postavili v Letnem delovnem načrtu 2016/17 cilj, ki je usmerjen v generiranje virtualnih start-up podjetij. Delavnice so namenjene dijakom, ki imajo idejo za razvoj novega izdelka oz. storitev in želijo poiskati najučinkovitejšo pot konkretizacije le-te. Odziv dijakov je bil zelo pozitiven, zato bomo s tovrstnimi dejavnostmi nadaljevali v prihodnosti in jih nadgradili z dodano vrednostjo.

Ključne besede: sodobna civilna družba, inovativnost, start-up, Inkubator Savinjske regije

Abstract

We are aware that educational training and civil society/economy go hand in hand. That is why, at The Secondary School of Mechanical Engineering, Mechatronics and Media, the entrepreneurial culture has been built up and the inovativeness of our students has been encouraged. Within extra-curricular activities, we started working with the so called Incubator of Savinjska Region in Celje and we carried out four workshops entitled Start-Up Enterprise School for Students. After all, The School Development Plan for the period of 2014-2019 emphasizes the development of entrepreneurial skills, which was also set as a goal in The Annual Work Plan 2016/17. The goal is targeted at the generating of virtual start-up businesses. The workshops are designed for students who have an idea to develop a new product or service and wish to look for the most efficient way to bring their idea to life. The students' feedback was very positive and that is why, we are going to continue with such activities in the future and upgrade them with added value.

Key words: modern civil society, inovativeness, start-up, Incubator of Savinjska Region

1 Predstavitev dejavnosti

V sodelovanju z Inkubatorjem Savinjske regije v Celju smo za dijake 3. letnika tehnika mehatronike v okviru interesnih dejavnosti izvedli delavnice z naslovom Start-up podjetniška šola za dijake. V mesecu januarju 2017 smo se udeležili informativnega dne, na katerem so se dijaki seznanili z delovanjem inkubatorja, z namenom njegovega delovanja, komu je namenjen oz. zakaj se posamezniki oz. podjetniške ekipe odločajo za članstvo v inkubatorju. V nadaljevanju so se dijaki seznanili s programom Start-up podjetniške šole za dijake (namen, vsebina, časovnica) ter spoznali primer »pitcha« dijaškega podjetja start-up iz ZDA. Delavnice temeljijo na metodologiji vitkega podjetništva. Osnovno orodje je vitek okvir oz. »Lean Canvas«. Delavnice so potekale v prostorih Inkubatorja Savinjske regije v Celju v mesecu maju in juniju 2017.

Slika 1: Informativni dan (Osebni vir, 2017)

Cilji podjetniške šole so:

- kako preveriti, ali ima posameznikova ideja/izdelek/storitev potencial na trgu;
- kako prilagoditi svojo idejo/izdelek/storitev kupcem;
- kako najhitreje do svojega prototipa;
- kako ostati osredotočen na svoj cilj;
- svetu pokazati svoje talente in znanje;

- usmeriti razmišljanje v reševanje problemov;
- kako spremeniti težave drugih v svoj uspeh.

V nadaljevanju predstavljamo akcijski načrt štirih delavnic.

Prvo delavnico je izvedel 11. 5. 2017 Islam Mušić.

Vsebina:

Start-up lahko opredelimo kot način razmišljanja. Za nekatere se novi način razmišljanja pogosto precej razlikuje od ustaljenega. Takšen način razmišljanja start-up podjetnikom omogoča, da naredijo posel tudi tam, kjer vsi ostali vidijo problem. Dijaki so se seznanili s primeri start-up podjetij in spoznali, kako so podjetniki s svojim razmišljanjem spremenili svet okoli sebe. V nadaljevanju so na konkretnih primerih (svojih ali primerih, ki so jim bili dani) iskali tudi rešitve in priložnosti za idejo.

Slika 2: Start-up delavnica (Osebni vir, 2017)

Drugo delavnico je izvedel 18. 5. 2017 prav tako Islam Mušić.

Vsebina:

Start-up je eksperiment, ki ne daje garancije za uspeh. Lahko pa si na tej poti pomagamo z znanjem, ki so nam ga zaupali predhodniki, ki so to pot že prehodili. Dijaki so se naučili, kako najbolje preveriti, ali ima posameznikova ideja potencial na trgu, kako se lotiti izdelave

minimalno sprejemljivega produkta. Med kupci je potrebno poiskati skupino ljudi, ki komaj čaka naš izdelek, ki ga bodo ne nazadnje prav oni definirali do konca.
Start-up je druga beseda za učenje, učenje o potencialnih strankah, o svojem izdelku in o sebi.

Tretjo delavnico je izvedel 24. 5. 2017 Urban Lapajne.
Vsebina:
Pot do podjetja je lahko dolga in zavita. Na tej poti je potrebno pogosto premagati mnogo ovir. Dijaki so spoznali načine, kako lahko svojo idejo čim prej posredujejo do svojih strank, kako premagati ovire oz. se jim izogniti.

Četrto delavnico je izvedel 1. 6. 2017 prav tako Urban Lapajne.
Vsebina:
Prodaja izdelka/storitve in denar sta ključnega pomena za vsako podjetje. V kolikor svojega izdelka/storitve ne bomo znali prodati, bo naš trud zaman, saj ljudje ne bodo slišali za nas. Dijaki so spoznali:

- kako lahko v današnjem svetu interneta, socialnih omrežij … svoj izdelek čim bolje predstavijo kupcem;
- kako narediti prvo prodajo, še preden je izdelek v celoti pripravljen;
- kako poiskati “eary adopterje”, ki bodo naš izdelek vzeli za svojega.

2 Povezava s civilno družbo

Ko smo razvijali petletni Razvojni načrt šole za obdobje 2014–2019, smo poleg strokovnih kompetenc dali poudarek tudi tako imenovanim mehkim vsebinam/kompetencam oziroma smo iskali vsebine, ki bi dijakom omogočile lažje vključevanje v sodobno civilno družbo, natančneje v realno delovno okolje. Med njimi je bila tudi podjetniška kompetenca.
V sedanjem času ni samo pomembno, da je izdelek kakovostno narejen, ampak je tudi pomembno, za kakšno ceno ga prodamo. Ne nazadnje mora biti izdelek tudi tržno zanimiv. S predstavljenim projektom želimo približati podjetništvo strokovnemu kadru. Dosedanja praksa je pokazala, da je vsako leto več zanimanja za podjetništvo. Živimo namreč v času, ko se moramo nenehno dokazovati, da ostanemo na trgu.

Prišli smo do zaključka, da v začetku ponudimo dijakom podjetniške kompetence v obliki interesnih dejavnosti, zato smo se odločili, da se povežemo z Inkubatorjem Savinjske regije v Celju in dijakom ponudimo delavnice z naslovom Start-up podjetniška šola za dijake. V delavnice so bili vključeni dijaki tretjega letnika tehnika mehatronike. Na ogled Inkubatorja Savinjske regije v Celju so odšli vsi dijaki razreda in se seznanili z delovanje le-tega ter tako pridobili informacije o poteku delavnic za podjetniško šolo. Start-up podjetniška šola je potekala v popoldanskem času, in sicer enkrat tedensko (štiri delavnice) po dve uri v prostorih Inkubatorja Savinjske regije v Celju. Polovica dijakov tretjega letnika omenjenega programa je redno obiskovala delavnice po pouku.

Start-up podjetniška šola za dijake je namenjena:

- dijakom, ki imajo idejo za razvoj novega izdelka oz. storitve in želijo poiskati najučinkovitejšo pot konkretizacije ideje,
- dijakom, ki nimajo lastne ideje, vendar se želijo pridružiti posameznikom ali ekipi z idejo in aktivno sodelovati pri razvoju le-te.
- Želimo si, da se oblikujejo interdisciplinarne skupine.

Delavnice so temeljile na metodologiji vitkega podjetništva. Osnovno orodje je vitek okvir oz. »Lean Canvas«.

Dijaki so z mentorjem obdelali več tem.

- <u>Prva tema: Ideja ali tržna priložnost?</u>

  Prva tema je namenjena iskanju odgovora na vprašanje, ali je določena ideja hkrati tudi obetavna poslovna priložnost. Iskali smo odgovor na vprašanje, ali smo našli dovolj velik problem, za katerega naši potencialni kupci iščejo rešitev.
- <u>Druga tema: Dober izdelek ni dovolj</u>

  Pri drugi temi smo spoznali vse ostale elemente vitkega okvira, iskali tako medsebojno povezanost le-teh kot tudi najoptimalnejšo kombinacijo.
- <u>Tretja tema: Potrditev ideje na trgu in iskanje prvih kupcev</u>

  Glavno vodilo metodologije vitkega podjetništva je »Get out of the Building«. Na praktični delavnici smo spoznali, kako in kdaj stopiti do prvih uporabnikov/kupcev in kako jih nagovoriti.

- Četrta tema: Oblikovanje zmagovitega izdelka

  Kako oblikovati izdelek, ki ga bodo uporabniki/kupci oboževali, je bilo naslednje vprašanje, na katerega smo iskali odgovor. Spoznali smo proces oblikovanja uporabniške izkušnje.
- Peta tema: Učinkovita predstavitev ideje

  Učinkovita predstavitev je tista, ki nam lahko odpre ali zapre vrata do obetavne poslovne priložnosti. Spoznali smo tako vsebinski kot neverbalni vidik dobrih predstavitev.
- Šesta tema: Zaključek delavnice s kratko predstavitev idej (»pitch«)

  Na kratkih predstavitvah(5'–8' »pitch«) so ekipe predstavile svoje ideje pred komisijo (uspešni gospodarstveniki, mentorji), ki je izbrala najboljšo ekipo (nagrada – mentoriranje, trimesečna brezplačna uporaba »co-working« prostora). Sklop delavnic smo zaključili s prijetnim druženjem z mentorji, predstavniki šole – učitelji in dijaki.

3 Izzivi na poti

Razvoj podjetniške kompetence smo dijakom omogočili v popoldanskem času v okviru interesnih dejavnosti, saj imamo odprti kurikul zapolnjen s stroko, s pripravo na maturo in drugim tujim jezikom. Tako smo delavnice strnili na štiri srečanja, ki so trajala dve uri, in sicer s pričetkom ob 15. uri enkrat tedensko. Z gospo Sašo Lavrič iz Inkubatorja Savinjske regije smo se dogovorili, da bodo delavnice potekale na sedežu Inkubatorja, saj imajo dijaki tako priložnost videti realno delovno okolje. V Inkubatorju Savinske regije v Celju ima namreč sedež kar nekaj mladih start-up podjetij. Tako so dijaki lahko izmenjali nekaj besed tudi z mladimi podjetniki. Omenjene delavnice so obiskovali dijaki in učenci drugih srednjih in osnovnih šol iz Celjske regije, ki so si lahko izmenjali različne izkušnje ter navezovali stike, ki so v poslovnem svetu zelo pomembni. V Inkubatorju Savinjske regije v Celju so omenjene delavnice za nas izvedli brezplačno, saj so zelo zainteresirani za sodelovanje z mladimi, ki so lahko potencialni ustanovitelji start-up podjetja, ki bi kasneje samostojno delovalo na trgu.

Cilj Start-up podjetniške šole je bil izpolnjen do te mere, da so dijaki lahko spoznali, da za uspešno plasiranje izdelka na trgu potrebujemo veliko znanja o iskanju prave ideje, medsebojni dialog, sodelovanje s civilno družbo, prepotrebne izkušnje obstoječih start-upov, pravilen izbor in predstavitev izdelka ter zbiranje finančnih sredstev. Dijaki so usvojili temeljna

znanja o start-upih, dobili napotke, kam se lahko obrnejo po pomoč, da rešijo svoj problem, saj se zavedajo, da je kupec kralj.

Evalvacija je pokazala, da smo z interesno dejavnostjo Start-up podjetniška šola za dijake na pravi poti. Dijaki so izrazili željo, da bi podjetniško kompetenco umestili v večjem obsegu v odprti kurikul. Prav tako si želijo odpreti pravo start-up podjetje in se dejansko preizkusili na trgu ali na natečajih v okviru start-up vikendov, ki potekajo v Sloveniji. Preizkusili bi se radi tudi preko raznih spletnih aplikacij in bili tako dosegljivi celotnemu svetu. Dijaki bi radi interdisciplinarno sodelovanje, saj se zavedajo, da na trgu sam težko konkuriraš.

4 Zaključek

Prvo leto delavnic Start-up podjetniške šole za dijake je za nami. Dijaki so usvojili naslednje kompetence:

- dobili so osnovno znanje o start-upih;
- znajo ugotoviti, kaj je zanimivo za trg;
- znajo izdelati minimalno sprejemljiv izdelek;
- znajo spremeniti težave drugih v svoj uspeh;
- znajo usmeriti razmišljanje v reševanje problemov.

Omenjen projekt je zahteval veliko sodelovanja tako med dijaki kot med učitelji in Inkubatorjem Savinjske regije v Celju. Zavedamo se, da so pred nami številni novi izzivi, zato želimo predstavljeno interesno dejavnost nadgraditi v različne smeri:

- ponuditi interesno dejavnost vsem dijakom naše šole;
- interesno dejavnost spremeniti v deležu v strokovni modul odprtega kurikula pri modulu projektno delo v stroki;
- ustvariti računalniško platformo na nivoju šole, kjer bi lahko dijaki preizkusili svoje ideje, izdelke in storitve;
- nadaljevati sodelovanje z Inkubatorjem Savinjske regije v Celju v sedanjem obsegu in ga nadgraditi v smeri najemov prostorov za ustvarjanje pravih start-upov, kar velja za najbolj motivirane dijake;
- približati dijakom realno delovno okolje v sodobni civilni družbi.

5 Viri in literatura

1. ASH, M. *Delaj vitko*. [Online]. [Citirano 2. apr. 2015; 19.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://ucilnica1415.ffa.unilj.si/pluginfile.php/4853/mod_resource/content/1/Delaj_vitko.pdf.
2. *INKUBATOR Savinjske regije, d. o. o*. [Online]. [Citirano 14. avg. 2017; 12.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.inkubatorsr.si.
3. *LETNI delovni načrt za šolsko leto 2016/17*. Celje: Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije. 2016.
4. *RAZUMEVANJE podjetniškega načina življenja*: priročnik za učitelje. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. 2006.
5. *RAZVOJNI načrt šole 2014–2019*. Celje: Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije. 2014.
6. *STRUKTURA poslovnega modela Canvas*. [Online]. [Citirano 1. apr. 2015; 20.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.produktivnost.si/storitve/poslovni-model/.
7. *UVAJANJE podjetništva v programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: CPI, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje. 2007.

Osnovna šola Vojnik

Nataša Čerenak

PRENAŠANJE ZNANJA NA MLADE – KLJUČ ZA OHRANJANJE TRADICIJE NA PRIMERU INTERESNE DEJAVNOSTI – MLADI ČEBELARJI

TURNING OF KNOWLEDGE OVER TO YOUNG PEOPLE – THE KEY FOR KEEPING THE TRADITION IN THE CASE OF THE ACTIVITY OF INTEREST GROUP – YOUNG BEEKEEPERS

Povzetek

Živimo v času, v katerem otroke zasipamo z vsemogočimi obšolskimi dejavnostmi. Ob tem pa v vlogi staršev in tudi vzgojiteljev nehote pozabljamo, da bi morda lahko našim otrokom ponudili nekaj pristnega, našega, kar so dobro znali že naši predniki. Tako bi ohranjali tradicijo in jih naučili živeti z naravo. S to mislijo smo na šoli pred petimi leti ponudili interesno dejavnost MLADI ČEBELARJI. V sodelovanju s Čebelarskim društvom Vojnik ter sodelovanjem domačega kraja nam je uspelo v petih letih vzgojiti generacije uspešnih mladih čebelarjev. S skupnimi močmi smo uspeli postaviti šolski čebelnjak. S pomočjo čebelnjaka učenci ne spoznavajo samo teoretičnih vsebin, ampak se tudi urijo v praktičnih veščinah pri čebelarjenju. Naš primer dokazuje, da lahko s sodelovanjem civilne družbe uspešno ohranjamo tradicijo in spontano prenašamo znanje na mlade.

Ključne besede: čebelarstvo, ohranjanje tradicije, življenje z naravo, skrb za zdravje

Abstract

Nowadays time is always getting ahead of us, as we put our children into all sorts of out of school activities, for which we pay high amounts of money. On the other side both parents and teachers unwillingly tend to forget how to offer children something genuine, something that was known and used already by our ancestors. It's not just about keeping the tradition, because we could also teach our children living with the nature and taking care for their health. With that in mind we offered an activity called Mladi čebelarji a.k.a. Young Beekeepers at our school five years ago. In cooperation with Vojnik Beekeepers' Association and with Slovenian Beekeepers' Association, and with the help of our home town Vojnik, we have managed to educate new generations of young beekeepers. With a joint cooperation we have built a school beehive. With its help pupils learn not only through theory but also through practice. Together we have enabled young beekeepers to learn different ways of active protection and conservation of natural environment and also the impact of environment and human activity on their health. Some of our beekeepers have already been independent and successful at their work. Our example proves that with the help of the local society we can be successful in keeping traditions and that we can spontaneously turn our knowledge over to young people.

Key words: beekeeping, keeping the tradition, living with nature, taking care for health

1 Mladi čebelarji

Čebele, čebelice … vsem nam dobro znane. Otroci v šoli jih dojemajo kot ljubke živalice. Znajo o njih prepevati, jih upodabljati in o njih veliko povedati. Morda z njimi tudi rokovati? Le zakaj jih tega ne bi naučili tudi v šoli, smo se pri nas spraševali pred nekaj leti. Ob tem smo si želeli, da otrokom ponudimo nekaj našega, pristnega, slovenskega. Ne le to, da bi na takšen način ohranjali tradicijo, otroci bi imeli možnost razvijati pozitiven odnos do ohranjanja naravnega okolja ter medsebojno povezanost vpliva okolja in človekovih dejavnosti na njihovo zdravje.

Naš šolski sistem nam omogoča, da obvezni učni načrt obogatimo z različnimi interesnimi dejavnostmi. Le-te so pomemben del vseživljenjskega učenja in šola jih lahko organizira kot razširjen program šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov in učence praktično uvajala v življenje in jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa.

Takrat smo na eni izmed naši podružničnih šol, natančneje v Socki, razmišljali, kako bi našo bogato tradicijo čebelarstva spontano, na nevsiljiv način prenesli na mladi rod. Ker na šoli nismo imeli ustreznega strokovnega kadra, smo se za pomoč obrnili na Čebelarsko društvo Vojnik. Kot vodja podružnične šole sem to idejo predstavila predsedniku Čebelarskega društva Vojnik. Glede na to, da je eden izmed glavnih pomenov javne svetovalne službe v čebelarstvu tudi informiranje in oblikovanje pozitivnega odnosa splošne javnosti, zlasti mladih, do kulture čebelarstva, tradicije in ohranjanja narave, je bil predsednik izjemno vesel naše pobude. Takoj sva vsak po svojih močeh iskala možnosti, da že naslednje šolsko leto pričnemo s krožkom na šoli.

Na šoli smo krožek načrtovali v letnem načrtu šole in poiskali termin, ki je omogočal vsem učencem na šoli obiskovanje krožka. Čebelarsko društvo je priskrbelo mentorja krožka. V krožek so se imeli možnost vključiti učenci od 1. do 5. razreda.
Mentorji krožka imajo izdelan učni načrt, ki vključuje tako teoretične kot praktične vsebine. Na šolsko leto je predvidenih 35 učnih ur in ena strokovna ekskurzija.

Učenci se med letom spoznavajo z naslednjimi vsebinami (učni načrt – nižji nivo):

- opis čebelnjaka,
- zgodovina čebelarstva,
- čebelarska oprema,
- čebelja družina,
- zgradba čebele,
- razvojne oblike čebel,
- hrana čebel,
- življenje in delo čebelje družine,
- prezimovanje čebel,
- kaj ogroža čebelje družine,
- poslikava panjskih končnic,
- čebelji pridelki in njihova uporaba,
- izdelava sveč iz satnic,
- praktično delo v čebelnjaku (urejanje čebelnjaka, pregled čebeljih družin, točenje medu, shranjevanje medu, priprava medu za prodajo),
- medovite rastline.

Učenci imajo vsako leto v mesecu maju možnost sodelovati na državnem tekmovanju mladih čebelarjev.

2 Povezava s civilno družbo

Otrokom smo želeli ponuditi spoznavno usmerjen pouk, ki jim omogoča, da so v učnem procesu aktivni, da opazujejo, zbirajo podatke, razlagajo nova spoznanja, znajo v praksi uporabiti nova znanja. Takšen pouk povezuje učenje in mišljenje ter prispeva k višji kakovosti znanja, razvijanju intelektualnih in drugih sposobnosti ter k pozitivnemu odnosu do učenja. Učenje s samostojnim spoznavanjem bistveno pripomore k razvoju miselnih procesov, gradnji in izgradnji spoznavnih struktur, pridobivanju učinkovitih metod, strategij in postopkov, zaradi katerih se učenci lažje znajdejo v novih razmerah. Hkrati si učenci oblikujejo pozitiven odnos do učenja, pridobijo zanimanje za reševanje problemov in krepijo zaupanje vase.

Za uresničitev ideje, ki smo si jo zastavili, je bilo sodelovanje s številnimi akterji civilne družbe nujno potrebno. Na šoli smo omogočili vse pogoje za izpeljavo teoretičnega dela interesne dejavnosti. Če smo želeli omogočiti spoznavno usmerjen pouk, smo morali zagotoviti še pogoje za praktično izvedbo pouka čebelarstva. Potrebovali smo šolski učni čebelnjak. Sama šola tega ne bi zmogla. Zato je bilo sodelovanje šole, društev in občine nujno potrebno. S skupnimi močmi nam je načrtovani cilj tudi uspel.

Slika 1: Povezovanje vseh deležnikov je nujno potrebno za uresničitev zastavljenih ciljev

2.1 Šola

Šola je bila pobudnik za izpeljavo dejavnosti in omogočila prostorske in organizacijske pogoje za izpeljavo dejavnosti. Pri vseh nadaljnjih aktivnostih je imela šola glavno povezovalno vlogo. Pri otrocih smo vzpodbudili zanimanje za tovrstno dejavnost. Prvo leto je bila vključena skoraj polovica vseh učencev v krožek Mladi čebelarji.

2.2 Čebelarsko društvo, Čebelarska zveza Slovenije

Vodstvo Čebelarskega društva Vojnik je v želji, da otrokom omogočimo optimalne pogoje za razvoj čebelarstva v šoli, pripravilo vso potrebno dokumentacijo za pridobitev šolskega učnega čebelnjaka na razpisu Čebelarske zveze Slovenije. Na razpisu smo bili uspešni in pridobili šolski učni čebelnjak, ki ga je doniralo večje celjsko podjetje. Čebelarsko društvo je

priskrbelo tudi za ustrezno usposobljenega mentorja. Čebelarska zveza Slovenije zgledno skrbi za učno gradivo ter vsako leto organizira državno tekmovanje mladih čebelarjev.

Slika 2: Učni čebelnjak

2.3 Sodelovanje s krajani

Če smo želeli postaviti šolski učni čebelnjak, smo morali najprej poiskati primerno zemljišče, kjer bi bil lahko čebelnjak postavljen. Potrebno je bilo upoštevati, da je lega zavetrna, odprta proti jugu, obdana s prisojnimi pobočji, vendar ne na močni pripeki. Hkrati je morala biti lokacija dovolj blizu šole, da lahko učenci v času dejavnosti čebelnjak tudi obiščejo. Šola za to primernega zemljišča ni imela. Zato je bilo potrebno poiskati primerno lokacijo in prositi lastnika primernega zemljišča za najem. Če šola živi s krajem, tudi pridobitev zemljišča ne predstavlja težave. Lastnik v neposredni bližini nam je odstopil zemljišče in omogočil neomejen dostop do čebelnjaka. Povezanost šole s krajani se je pokazala tudi takrat, ko smo učni čebelnjak odprli. Krajani so nam priskočili na pomoč in z njihovo pomočjo smo pogostili približno dvesto obiskovalcev ob svečanem odprtju.

Slika 3: Utrinek s prireditve

Slika 4: Pomoč krajanov pri pogostitvi

Slika 5: Mladi čebelarji na poti k čebelnjaku

2.4 Krajevna skupnost, občina

Ob postavitvi čebelnjaka je bilo potrebno zagotoviti tudi določena finančna sredstva ter komunalno urediti prostor. Lokalna skupnost ima za takšne ideje izjemen posluh in pristopila nam je na pomoč ter pomagala pri ureditvi zemljišča.

2.5 Lokalna podjetja

Tisto leto je večje lokalno podjetje celjske regije v sodelovanju s Čebelarsko zvezo Slovenije poleg donacije čebelnjaka objavilo še natečaj za poslikavo panjskih končnic. Podjetje je nudilo ves material, ki je bil potreben za panjske končnice (les, barve). Na ta natečaj se je javilo precejšnje število šol in nastala so čudovita dela. Ob odprtju našega šolskega čebelnjaka smo v šoli pripravili zaključno prireditev s slavnostno razglasitvijo zmagovalca. V ta namen smo pripravili prireditev z rdečo nitjo o čebelicah in razstavo na temo čebelarstva. Zaključne prireditve se je udeležilo okrog 200 učencev z območja celjske regije. Takšno srečanje je bilo nepozabno za večino učencev. Obiskali so manjši kraj, z majhno šolo, in si lahko ogledali šolski učni čebelnjak. Zmagovalna poslikava krasi pročelje našega čebelnjaka.

Slika 6: Zmagovalno naslikano pročelje z natečaja

V samo dogajanje smo povabili še lokalnega vrtnarja, ki nam je dobrovoljno doniral medovite rastline. Učenci vrtnarskega krožka so gredice ob čebelnjaku posadili z medovitimi rastlinami. S pomočjo lokalnega umetnika – grafika smo z učenci izdelali čudovite grafike na temo čebelica. Grafike smo podarili vsem tistim, ki so nam pri izpeljavi tega projekta prostovoljno pomagali.

Slika 7: Ustvarjanje grafik s pomočjo lokalnega umetnika

3 Izzivi na poti

Ponosni in veseli smo bili, da smo pred štirimi leti uspeli našo idejo v sodelovanju z vsemi deležniki tudi zelo uspešno realizirati. Z veseljem smo opazovali naše mlade čebelarje, kako zavzeto so prvo leto obiskovali krožek in ob koncu šolskega leta doživeli prvo točenje lastnega medu. Sedaj si vsako leto v mesecu novembru ob Slovenskem tradicionalnem zajtrku postrežejo s svojim medom, iz lastnega čebelnjaka. To ima neprecenljivo vrednost.

Slika 8: Točenje medu

Za dokončanje tega projekta je bila potrebna velika mera povezovanja, usklajevanja in seveda prostovoljstva vseh članov. To so dela, ki se finančno ne nagrajujejo. Sem pa prepričana, da vsakega izmed nas bogatijo.

Na šoli je potrebno zastavljeno delo nadaljevati. Moram priznati, da je bilo po prvem letu, ko je bila ta interesna dejavnost na novo ponujena, vključenih precejšnje število učencev.

Naslednja leta je bilo zaznati nekaj upada. Ostali pa so tisti, ki so čebelarstvo vzeli za svoje. Z vsakim letom pridobijo na znanju in na državnih tekmovanjih so zelo uspešni ter se mnogokrat vrnejo s tekmovanj z najvišjimi dosežki. Nekaj učencev že danes odrašča v svet odraslih. Kar nekaj si jih je doma postavilo čebelnjake in danes že prodajajo svoj med. Verjamem, da bodo vsi ti uspešno prenašali znanje na mladi rod.

Na nas je skrb, da vzgajamo nove generacije čebelarjev in jim omogočamo, da ob pogojih, ki smo jih z uspešnim sodelovanjem ustvarili, pridobivajo nova znanja. Ponosni smo, da imamo vsako leto lepo število na novo vključenih učencev.

Ta projekt je bil izziv za našo najmanjšo podružnično šolo. Glede na to, da imamo še dve podružnični šoli, smo to prakso prenesli še na ostali dve šoli ter na centralno šolo. Na vseh šolah že deluje interesna dejavnost Mladi čebelar. V prihajajočem šolskem letu pa bomo na eni šoli pridobili tudi čebelnjak. Kjer šolskih čebelnjakov ni, učenci pridobivajo znanje s pomočjo društvenih čebelnjakov, ki pa niso v neposredni bližini šole. To pa seveda predstavlja organizacijske težave.

Mlade nadobudneže smo navdušili nad čebelarjenjem. Težavo pa imamo pridobiti mentorje čebelarje, ki bi imeli čas, da bi lahko svoje bogato znanje predajali na mlajše. Ob tem, da podarjajo svoj čas, vso svoje znanje predajajo prostovoljno. Zagotovo bi bila motivacija tudi manjša denarna nagrada, ki bi jim vsaj delno povrnila materialne stroške.

Ko smo postavili učni čebelnjak, smo ugotovili, da potrebujemo še vrtnarski krožek, da bo skrbel za medovite rastline. Tako smo pridobili še na eni dejavnosti, ki tudi omogoča spoznavno usmerjen pouk, ki omogoča učenje za življenje. Učenci obeh krožkov vzajemno sodelujejo. Ves trud vseh nas je poplačan, ko vidimo nasmejane, zadovoljne in ponosne obraze ob uspešno opravljenem delu, ki daje rezultate.

4 Zaključek

Že odkar poučujem, je moje glavno vodilo, da je potrebno učiti otroke za življenje. Z navedenim primerom sem želela poudariti, da imamo učitelji še vedno možnosti, da kljub natrpanim učnim načrtom še najdemo vsebine, ki bodo otroke sprostile. Vsebine, ki jim bodo nudile nekaj več, nekaj tistega, kar so imeli nekoč naši predniki. Trenutni šolski sistem nam tudi s pomočjo razširjenega programa to zaenkrat še omogoča. Tukaj imamo niti v svojih rokah.

Vsekakor bomo na naših šolah strmeli k temu, da čebelarstvo ohranjamo. V tem času smo lahko spoznali, da znanja, ki jih dajemo našim otrokom, ne segajo samo do njih. Nehote segajo dlje. Če so že morda starši na to nekoliko pozabili ali pa morda niso imeli možnosti, se tokrat lahko učijo od svojih otrok. V našem kraju je čebelarstvo spet dobilo na vrednosti. V kraju je kar nekaj na novo postavljenih čebelnjakov in ponosna sem, ko mi nekdanji učenec že lahko ponudi svoj med in mi z bogatim znanjem podaja informacije o čebelah, medu, čebeljih pridelkih …

Menim, da je to zgleden primer sodelovanja, ki nam potrjuje, da se še vedno lahko s skupnimi močmi doseže marsikaj. Takšno prakso bi lahko uporabili tudi na kakšnem drugem področju. V našem okolju zelo dobro sodelujemo tudi z drugimi društvi in se trudimo prenašati znanje na mlade generacije.

Že od nekdaj me nenehno spremlja misel, ki jo je zapisal Henry Adams: »Učitelj vpliva na večnost – nikoli ne more vedeti, kje preneha njegov vpliv«. Tudi za to se je vredno truditi

5 Viri in literatura

1. CENČIČ, M, IN CENČIČ, M. *Priročnik za spoznavno usmerjen pouk*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.
2. KOLAR,M. *Program interesne dejavnosti za devetletno osnovno šolo*. 1. izd. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2008.
3. *ČEBELARSKI krožki*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.czs.si/content/B3.

Osnovna šola Olge Meglič Ptuj

mag. Renata Debeljak

USTVARJALNOST IN PREDANOST BESEDNI UMETNOSTI

CREATIVITY AND COMMITMENT TO LITERARY ARTS

Povzetek

V prispevku z naslovom Ustvarjalnost in predanost besedni umetnosti sem želela predstaviti interesno dejavnost besedna umetnost, ki je kot interesna dejavnost na naši šoli namenjena učencem, ki se želijo udejstvovati na področju besedne umetnosti, ki združuje veliko dejavnosti: poustvarjanje na prebrana literarna dela, pisanje avtorskih literarnih del, sodelovanje na literarnih natečajih, priprava in sodelovanje na šolskih in izvenšolskih prireditvah itd., preko katerih učenci svoje znanje, pridobljeno pri pouku slovenščine, nadgradijo, dopolnijo, pridejo do novih spoznanj s sodelovanjem z različnimi ustanovami, institucijami, šolami, društvi, saj sklepajo nove vezi in poznanstva ter si pridobijo izkušnje na področju sodelovanja z deležniki izven šole. V preteklosti smo kljub oviram (denar, čas) uspešno sodelovali na izvenšolskih prireditvah ali jih ob najrazličnejših dogodkih pripravili sami (literarni večer), bili nagrajeni na literarnih natečajih, prejeli najvišja priznanja za raziskovalne naloge, izdali že veliko pesniški zbirk ter z veliko motivacije kovali načrte za prihodnje delo.

Ključne besede: osnovna šola, interesna dejavnost, besedna umetnost, civilna družba

Abstract

In the article entitled Creativity and Commitment to Literary Arts, the author presents an after-school activity called “Literary Arts”, to be more precise. The after-school activity “Literary Arts” is meant for those students, who are especially interested in literary arts, which include several activities, such as recreating the read material, writing their own literary works, entering literary competitions, actively participating at different school and out of school events, etc. However, they mostly gain from cooperation with different institutions, other schools and societies, as they can make many new friendships and gain different experience in cooperating with people outside of school. In the past, despite some obstacles (i.e. time and money), they successfully participated at out of school events, organised their own events (e.g. a literary evening), were awarded by different literary competitions, got the highest awards for their research papers, issued many collections of poems and, with a lot of motivation, drew plans for the future.

Key words: primary school, after-school activity, literary arts, society

1 Besedna umetnost

Interesne dejavnosti so pomemben del vseživljenjskega učenja. Šola jih organizira zunaj šolskega pouka kot razširjen program šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov in učence praktično uvajala v življenje in jih s tem usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa. Učenci in učenke izbirajo ter se vključujejo v dejavnosti prostovoljno. Šola jim s pomočjo mentorjev pomaga pri izboru in oblikovanju programa interesnih dejavnosti, strokovno izvaja in evalvira delo ter zagotovi delovanje v prijetnem in sproščenem vzdušju. Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov. To pomeni, da zanje ni opredeljenih standardov znanj, ki naj bi jih dosegli učenci. Učencev pri interesnih dejavnostih učitelji v šoli ne ocenjujejo, hkrati pa interesne dejavnosti kot oblika prostovoljnega sodelovanja niso evidentirane v nobeni dokumentaciji, ki beleži ali sporoča učenčev napredek.

Interesno dejavnost – besedno umetnost izvajamo na šoli eno uro tedensko ter po potrebi tudi večkrat, saj je dejavnost fleksibilna, kar pomeni, da je ob morebitnem prihajajočem dogodku, prireditvi idr. potrebnih za pripravo več ur strnjeno. Interesna dejavnost nima določenega učnega načrta, kar pomeni tako za učitelja kot tudi za učence veliko prednost, saj omogoča avtonomijo učitelju, da presodi, izbere dejavnosti ali celo prepusti odločitev za delo učencem. In ravno iz tega vzroka je besedna umetnost bogat doprinos k rednemu učnemu delu, obenem pa tudi nadgradnja določenih vsebin iz letnega delovnega načrta pri pouku slovenščine. Prav tako prinaša sodelovanje med različnimi deležniki, kot so občina, druge šole, društva ipd. bogat dodaten prispevek k obogatitvi odnosov med le-temi.

Besedna umetnost je izjemno zanimiva dodatna dejavnost na šoli za učence, ki imajo radi slovensko književnost in ki radi berejo knjige, pišejo lastna literarna dela, nastopajo v igri vlog, organizirajo in pripravljajo šolske in izvenšolske prireditve. Na naši šoli je namenjena vsem učencem od 6. do 9. razreda, ki se torej želijo udejstvovati na področju besedne umetnosti, ki združuje:

a) branje umetnostnih besedil ter analizo in sintezo le-teh, kjer je poudarek na:
   - branju in interpretaciji umetnostnega besedila po izbiri učencev,
   - ustnem in pisnem povzemanju le-tega,
   - pogovoru o le-tem,
   - poustvarjanju po izbranih delih.

b) literarno ustvarjanje:
   - pišemo pesmice in druge literarne zvrsti,
   - pravilno se naučimo pripovedovati,
   - pravilno se naučimo deklamirati in recitirati poezijo,
   - pravilno se naučimo nastopati idr.

c) sodelovanje z izvenšolskimi institucijami:
   - z lastnimi avtorskimi deli se prijavljamo na literarne natečaje, ki jih razpišejo društva, institucije, šole idr.,
   - z raziskovalnimi, projektnimi in drugimi nalogami sodelujemo na izvenšolskih projektih, kot so npr. gledališke delavnice,
   - sodelujemo na prireditvah, ki jih organizirajo druge šole, kraji ali MO Ptuj.

Pri besedni umetnosti pa imamo vsako leto tudi dva pomembna projekta, ki ju želimo izvesti in ki zahtevata veliko časa, truda, dela in sodelovanja ne samo vseh učencev naše šole, ampak tudi izvenšolskih ustanov. To sta:

1. Literarni večer
2. Izdaja pesniške zbirke *Prvi koraki*

2 Povezava s civilno družbo

Program interesnih dejavnosti je sestavina letnega delovnega načrta posamezne osnovne šole. Vsaka šola ga načrtuje na svoj način, ki je odvisen od šolskih in zunajšolskih dejavnikov. Specifiko interesnih dejavnosti v osnovni šoli predstavljajo predvsem interes učencev in pogoji za izvedbo ter možnost povezave z okoljem in za okolje. Program in vsebine interesnih dejavnosti sooblikujejo – na osnovi izhodišč – učitelji in učenci ter ga udejanjajo s sodobnimi metodami in oblikami dela (raziskovalno delo, projektno učenje, sodelovalno učenje …).

Na naši šoli smo že vsa leta literarno in kulturno zelo aktivni, saj nam noben literarni natečaj ne uide, prav tako pa pripravljamo različne šolske in izvenšolske prireditve, na katerih aktivno sodelujemo. Predvsem izvenšolske prireditve in sodelovanje z različnimi ustanovami (domov upokojencev, mestno občino idr.), društvi (npr. Društvo Naša zemlja, Zveza delovnih invalidov Slovenije), šolami (OŠ Vič Ljubljana, OŠ Prežihovega Voranca Maribor idr.) neprecenljivo bogati vsestransko sodelovanje, prinaša nove izkušnje, nova spoznanja in poznanstva, saj učenci pri takih projektih, kjer so vključeni izvenšolski deležniki, neizmerno radi sodelujejo. Pri vsakem

sodelovanju pa upoštevamo naslednja načela: načelo prostovoljnosti, načelo sodelovanja, načelo samovrednotenja, načelo spoštovanja idr.

V nadaljevanju bodo predstavljeni najzanimivejši projekti in sodelovanja, ki smo jih v okviru besedne umetnosti izvedli in ki niso prinesla zgolj nekih nagrad učencem, ampak tudi bogate nove izkušnje:

1. Vsako leto izdamo na šoli ob slovenskem kulturnem prazniku pesniško zbirko ***Prvi koraki***. Sodelujejo učenci od 1.–9. razreda. Pesmi začnemo zbirati že septembra, pri besedni umetnosti pa se o njih tudi pogovorimo ter izločimo tiste, ki jim manjka neka vsebina ali se vsebinsko podvajajo.

Slika 1: Pesniške zbirke Prvi koraki

(Avtor fotografije: mag. Renata Debeljak, 2017)

2. Literarni večeri – vsako leto pripravimo ob slovenskem kulturnem prazniku v februarju literarni večer. Prireditev je namenjena vsem, ki želijo preživeti nekaj lepih literarnih trenutkov na naši šoli. Zato ni naše delo usmerjeno le v pripravo programa in izvedbo le-tega, ampak tudi v pripravo vabil, ki jih vsi učenci šole nesejo domov staršem, razpošljemo pa jih tudi predstavnikom kulturnih ustanov našega mesta, gospodu županu, kulturnim društvom itd. Dogodek sam, ki ga izvedemo po navadi v večernem času, zahteva veliko časa, dobro organizacijo, medsebojno sodelovanje, kar pomeni, da imajo učenci dodeljene naloge, ki jih morajo izvesti, kar pa krepi njihovo odgovornost in na koncu da tako vsak akter nek delček k mozaiku, ki je nagrajen z velikim aplavzom. Na prireditev pa ne povabimo zgolj drugih deležnikov kot gledalcev, ampak z njimi tudi pogosto sodelujemo oz. se dogovorimo, kaj bi lahko glede na temo večera k prireditvi sami le-ti prispevali. Tako smo npr. na literarnem večeru 2015 z

naslovom ***Mojim narodom*** skupaj z OŠ Breg, OŠ Borisa Kidriča Kidričevo, s folklorno skupino vrtca iz Cirkovc ter folklorno skupino Bolnišnice Ptuj obeležili spomin na 100. obletnico prve svetovne vojne.

Slika 2: Literarni večer na OŠ Olge Meglič

(Avtor fotografije: mag. Renata Debeljak, 2015)

3. V letu 2012 smo se udeležili literarnega natečaja na temo ***Rudolf Maister***, kjer je bila učenka iz 9. razreda izbrana, da svojo pesem prebere ob slovesnosti – odkritju spomenika Rudolfa Maistra na Ptuju.
4. Z učenci besedne umetnosti smo se 6. junija 2016 udeležili prireditve na OŠ Prežihovega Voranca v Mariboru, ki je bila namenjena vsem učencem, ki so sodelovali na literarnem natečaju ***Od zrna do kruha***. V svojih literarnih prispevkih, za katere so prejeli priznanja, so razmišljali o kruhu, kako kruh nastane, kakšen pomen je imel kruh v preteklosti, ko ga žal ni bilo v izobilju in z njim niso ljudje tako grdo ravnali kot danes.
5. Na literarnem natečaju ***Moja rodna domovina***, ki ga je 2012 organizirala OŠ Vič Ljubljana, je sodelovala učenka s pesmijo *Moja rodna domovina*. Bila je med nagrajenci, ki so se udeležili sprejema v predsedniški palači. Na osrednji prireditvi pa je učenka svojo pesem prejšnjemu predsedniku države dr. Danilu Türku tudi prebrala, imela pa je priložnost videti, kje deluje predsednik države in se z njim fotografirati.

Slika 3: Sprejem učenke pri takratnem predsedniku države Danilu Türku (http://www.olgica.si/2012/10/08/moja-rodna-domovina/)

6. V šolskem letu 20015/16 smo se z učenci povezali z avstrijskim mestom Schwannenstadt, ki je razpisal mednarodni literarni natečaj *Na krilih metulja in laboda*, na katerem so sodelovali učenci z izdelavo lastne knjige. Na natečaju je sodelovalo 199 knjig iz Avstrije, Nemčije, Italije in Slovenije ter kar pet jezikov: nemščina, italijanščina, slovenščina, bosanščina in afganistanščina. Naša učenka je sodelovala z lastno izvirno pravljico *Sova Olga*, ki jo je tudi sama ilustrirala. Zanjo je 19. 9. 2016 na osrednji prireditvi v Schwannenstadt prejela posebno nagrado žirije.

Slika 4: Podelitev posebne nagrade žirije učenik v mestu Schwannenstadt (http:/www.olgica.si/2016/09/23/stajerski-tednik-23-9-2016/)

7. V okviru besedne umetnosti učenci pripravljajo tudi raziskovalne naloge, s katerimi predstavijo svoje ideje na regijskih in ob morebitnem uspehu tudi na državnih srečanjih mladih raziskovalcev. V letošnjem šolskem letu je bila učenka z raziskovalno nalogo z naslovom *Vpliv glasbe na učenje in Mozartov učinek* tako uspešna, da je na državnem srečanju v Murski Soboti prejela zlato priznanje s posebno nagrado – vabilo na slovesno razglasitev rezultatov, ki je bilo v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani v soboto, 10. junija 2017.

Slika 5: Podelitev priznanja v Cankarjevem domu

(Avtor fotografije: mag. Renata Debeljak, 2017)

8. V torek, 7. februarja 2017, smo sodelovali na Prešernijadi, ki jo organizira Gimnazija Ptuj. Pred Orfejevim spomenikom na Ptuju so tudi učenci naše šole popestrili program z recitacijami in petjem Prešernovih pesmi.

Slika 6: Nastop učencev na Prešernijadi

(http://www.olgica.si/2017/02/07/presernijada/)

9. Da za na konec naštejemo le nekaj literarnih natečajev, kjer naši učenci v okviru besedne umetnosti niso zgolj sodelovali, ampak prejeli tudi nagrade in priznanja: *Z domišljijo na potep, Moje največje veselje je v gorah, Naše ptice, Evropska unija, Župančičeva frulica, Evropa v šoli, Gozd – les, naravno bogastvo in prihodnost moje domovine, Naravne in druge nesreče – Pozor nevarne snovi, Invalidi, Roševi dnevi, 15. mednarodna literarna nagrada mlade Vilenice, Mladost v luči današnjih mladostnikov, Frkolinove nagrade, Sodelujem, svet oblikujem, Bodi pisatelj, Spirala* idr.

3 Izzivi na poti

Vsak projekt, dejavnost zahteva zbranost, motivacijo, načrt, sodelujoče in veliko dobre volje za uresničitev zastavljenega dela. Pri besedni umetnosti smo se v preteklosti lotevali veliko projektov, prireditev in nalog, ki smo jih lahko z lahkoto izpeljali. Se pa je kdaj pojavilo tudi, da se iz določenih vzrokov česa nismo lotili, morali sredi dela prenehati ipd.

1. Najpogostejši vzrok je denar:
   - del prireditve predstavlja tudi scena, kostumi, rekviziti in drugi pripomočki. Vsega pa šola sama nima, za nabavo le-teh pa je potreben denar, kar pa predstavlja oviro. Zato pogosto improviziramo, si kaj izposodimo (npr. od ptujskega gledališča), naredimo sami (npr. sešijemo lutke, oblačila);
   - ogled npr. gledališke ali operne predstave v Ljubljani, Gradcu, Zagrebu ovira pogosto visoka cena kart in prevoza, saj gre za dejavnost, ki jo krijejo v celoti starši učencev sami;
   - visoki potni stroški so velika težava, saj so nekatere prireditve ob podelitvah nagrad in priznanj od nas precej oddaljene in če bi se le-teh hoteli udeležiti, bi zato potrebovali taksi ali lasten kombi. Zato pogosto prosimo starše nagrajenih otrok, da jih sami peljejo na podelitve ali pa se le-teh ne udeležimo in nam priznanja in nagrade pošljejo na šolo.
2. Oviro pri našem delu včasih predstavlja tudi pomanjkanje nadarjenih ali zainteresiranih učencev za vloge, ki so potrebne pri izvedbi določene gledališke igre. Predvsem so tukaj fantje tisti, ki po navadi primanjkujejo ali iz določenih vzrokov ne želijo nastopati. Zato se kdaj zgodi, da kakšno dramsko delo opustimo in jo nadomestimo s takšno, kjer lahko vloge porazdelimo med zainteresiranimi učenci.

3. Pri sami pripravi kakšne prireditve smo naleteli na težavo, ki je stalno prisotna – in to je čas. Kljub fleksibilnosti pri organizaciji in izvedbi besedne umetnosti imajo učenci svoj redni pouk, ki ne more in ne sme v času priprav na prireditev postati sekundaren oz. manj pomemben. Obenem pa je težaven tudi čas po pouku, saj so po navadi učenci, ki se angažirajo in ki hodijo k besedni umetnosti, popoldan zelo zasedeni z izvešolskimi dejavnostmi, kot so glasbena šola, treningi idr. Zato iščemo rešitve in nemalokrat se zgodi, da se že na začetku zavedamo, da bo kak projekt predstavljal ravno iz časovnih omejitev velik izziv.
4. Še največji izziv pa predstavlja situacija, ko tik pred prireditvijo zboli učenec, ki igra pomembno (glavno) vlogo ali pa prireditev povezuje. Takrat smo nervozni vsi, saj je v kratkem času nemogoče najti dobro zamenjavo. Vendar kljub temu, da so akterji zgolj učenci brez profesionalnih izkušenj v igranju ali vodenju, se na koncu vedno vse dobro izteče in občinstvo sploh ne ve, da je ravno ta učenec skočil v sceno zadnje dni in s tem rešil vso naše delo in trud.

Vse naštete ovire in težave so sicer nezaželene, a so po drugi strani tudi dobrodošle, saj nam pomagajo učiti se fleksibilnosti in improvizacije, nas pri delu spravljajo tudi v dobro voljo in nemalokrat v smeh ter tako bogatijo timsko delo.

4 Zaključek

Besedna umetnost kot interesna dejavnost je odlična prostovoljna dejavnost, v katero se učenci, ki radi literarno in besedno ustvarjajo, vpišejo, da svoje znanje nadgradijo ali osvojijo nova znanja. Da sem kot mentorica to dejstvo lahko zapisala, sem morala dejavnost izvajati več let in si pridobiti mnenja učencev, ki temeljijo na njihovih rezultatih, ocenah svojega dela, izvedenih prireditvah, sodelovanju na le-teh idr.

Največ ti kot mentorju da učenčev zadovoljen obraz, ko dobi neko nagrado, priznanje, ko nova znanja uporabi pri pouku slovenščine, ko se zadovoljno uzre na opravljeno delo, ko delo ekipe in s tem tudi svoje oceni visoko. Ker pa vedno ne gre vse po načrtih, se je tudi pri našem delu kdaj kaj zalomilo, pozabilo, v zadnjem trenutku spremenilo, kar pa nas je v prvem trenutku morda tudi razjezilo, a nas na koncu obogatilo z ugotovitvijo, na kaj dati večjo pozornost naslednjič.

Tudi v prihodnje bomo na šoli zaradi izjemne zainteresiranosti učencev in njihovega uspeha izvajali besedno umetnost. Še naprej bomo organizirali in izvajali prireditve, sodelovali na izvešolskih prireditvah in drugih projektih, se udeleževali državnih in mednarodnih literarnih natečajev, znanje od pouka slovenščine nadgrajevali idr. Na tem mestu lahko že zdaj zaupam, da bomo v naslednjem šolskem letu učencem, ki želijo sodelovali, ponudili sobotni dan literature, ko se bomo z učenci odpravili po literarno-kulturni poti po Ptuju in raziskovali, po katerih literatih so poimenovane določene ulice in pripravili predstavitev vseh literarnih ustvarjalcev, ki so ptujsko zgodovino kakorkoli zaznamovali in ki so poznani tudi v slovenski literarni zgodovini.

5 Viri in literatura

1. *INTERESNe dejavnosti*. [Online]. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. [Zadnja sprememba 1. avg. 2017]. [Citirano 1. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: file:///C:/Users/Renata/Downloads/Interesne_dejavnosti_cb(3).pdf.
2. KOLAR, M. *Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo.* Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2008.
3. *OSNOVNOŠOLSKI program*. [Online]. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. [Zadnja sprememba 1. avg. 2017]. [Citirano 1. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu:http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/program/.

6 Priloge

Priloga 1: Pesem učenke Samanthe Kralj: *RUDOLF MAISTER*

Rodil se v Kamniku,
umrl v Uncu pri Rakeku,
vendar sploh se ne zavedamo,
kaj naredil je za Slovenijo.

Imel korenine Dolenjca,
tudi korenine Štajerca,
poznamo ga kot generala,
malo manj kot umetnika.

Ni znal le razmišljati,
temveč državotvorno ukrepati.
Mejo severno zagotoviti
in Štajersko ubraniti.

Bil uspešen in priden,
v šoli vedno ustvarjalen.
Po šestem razredu gimnazije
šel na Dunajsko šolo za kadete je.

Kot poročnik iz Ljubljane premeščen,
zaradi demonstracij kazensko v Galicijo,
prejel naziv tam stotnika je
zaradi bolezni v Slovenijo vrnil se.

Novembra 1918-ga mu uspelo
nad Mariborom poveljstvo prevzeti,
nenazadnje tudi nad Štajersko Spodnjo
in ju oblasti Narodnega sveta podrediti.

Ideja o priključitvi Maribora k Avstriji
se mu prav nič dobra zdela ni,
skupaj z več tisoč vojaki in častniki
zeleno gardo v noči razoroži.

Po poraženi aprilski
in zmagovalni majski ofenzivi
je z vojsko zasedel mejno območje,
današnje slovenske Štajerske.

Ampak bil je osebnost vsestranska,
od literata in pesnika,
do bibliofila, slikarja
in organizatorja kulturnega življenja.

Vendar ga premalo poznamo,
predvsem njegov položaj zaničujemo.
Kar je naredil za našo domovino,
je delo legende neprecenljivo!

Priloga 2: Pesem učenke Ivane Ilec: *Moja rodna domovina*

O, moja rodna domovina,
lepot si svojih vsa prežeta.
O, moja rodna domovina,
gozdovi, reke, travniki in polja,
od njih sem čisto prevzeta.

V planinskem raju, tam,
kjer bistra Soča poskakuje,
Blejsko jezero pa mirno spi,
Triglav naš tam kraljuje
in brezskrbno v miru spi.

Tam bela se Ljubljana sveti,
vsem Ptujčanom v ponos je grad,
nihče ne more nam jih vzeti
cvetočih v maju ravnin, livad.

Sinje morje, bela jadra
burja drevju v krošnje piha!
Postojnska jama lepote svoje svetu razkazuje
in človeško ribico v sebi skrbno varuje.

O, moja rodna domovina,
v spominu mi boš ti ostala!
In ko bom jaz že stara,
svojim bom otrokom o tebi pripovedovala.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko Celje

Henrika Ika Drame

AVENIJA DOBRIH MISLI

AVENUE OF GOOD THOUHTS

Povzetek

Misli nas označujejo in definirajo. Lahko so pozitivne ali negativne, vzpostavljajo naš odnos do realnosti, lahko so dobro življenjsko vodilo in motivacija. Prav z namenom spodbujanja pozitivnih motivacij smo na šoli zasnovali Avenijo dobrih misli. Misli, reke in pregovore so izbrali, oblikovali in postavili na ogled dijaki naše šole. Izbor in postavitev smo izvedli kot dodatno motivacijsko sredstvo ob izvajanju športnih dejavnosti na dnevu prireditve Frajerji migamo. Razstavne table z mislimi, pregovori in reki so na lokaciji ostale še teden dni po dogodku, zato so v njih spodbudno motivacijo lahko našli tudi naključni obiskovalci, sprehajalci na poti ob Savinji. Šola je s tem popestrila dogajanje v mestu in se tudi promovirala. Odzivi so bili zelo pozitivni. Zbirko rekov, misli in pregovorov smo povpraševalcem pošiljali tudi po elektronski pošti. Povezava šole in okolja je bila opažena. Z minimalnimi sredstvi smo izvedli projekt, ki je bil v popestritev vsem: dijakom, učiteljem, mimoidočim. Dogodek je prerasel šolsko motivacijo in postal primer dobrega umeščanja šolskih aktivnosti v okolje.

Ključne besede: misli-reki-pregovori, razstavne table, motivacija, povezanost z okoljem

Abstract

Thoughts mark and define us. These can be positive or negative, either way they are a part of how we build our attitude towards reality, and can function as life guidelines and motivation. With the intent to encourage positive motivation we designed Avenue of good thoughts. Thoughts, sayings and proverbs were chosen, formed and put on display by the students of our school. The selection and putting these on display was used as an additional motivation while performing sports activity on a sports event Active Dudes. Boards with thoughts, sayings and proverbs have been left on display after the event yet for another week, so random visitors walking along the river bank of Savinja to see and to find an encouraging motivation. By doing this our school managed to make our city more interesting and promoted itself as well. The response was very positive. The selection of thoughts, sayings and proverbs were also sent to different recipients via e-mail. The connection between the school and the environment was undoubtedly noticed. With minimal funds we were able to carry out the project, which made things more interesting for all: the students, the teachers, passer-bys.

The event outgrew the school motivation and became the perfect example of how to implement school activities into the environment and society.

Key words: thoughts-sayings-proverbs, display boards, motivation, connection to environment

1 Predstavitev avenije dobrih misli

Avenija dobrih misli je nastala pod okriljem športnega projekta Frajerji migamo, ki ga na Srednji šoli za storitvene dejavnosti in logistiko Celje pripravljamo že četrto šolsko leto. Vsakoletne športne dejavnosti iz leta v leto dopolnjujemo z različnimi spremljevalnimi aktivnostmi, kot so bile doslej npr. poslikava telesa in izbor najizvirnejše skupinske ekipe. Dijake, ki so na dogodku Frajerji migamo premagovali tekaško in bosonogo pot ob Savinji, smo letos spodbujali s pregovori, reki, dobrimi mislimi, ki lahko k doseganju cilja motivirajo tudi druge mimoidoče.

Pobudo za izvedbo motivacijske akcije so dali telovadni učitelji naše šole. Projekt je potekal dalj časa. Misli tedna so bile zapisane na šolski tabli pred telovadnico že med samim šolskim letom. Ker so bile tako med dijaki kot učitelji sprejete z nasmehom, smo želeli pozitiven odziv še podaljšati in nadgraditi. Tedenske misli smo zapisali na prenosne table, primerne za razstavne in ogledne namene.

Sliki 1, 2: Postavitev tabel ob poti na nabrežju reke Savinje (Lastni arhiv)

Projekta smo se lotili v zadnjih tednih pouka. V razredih, ki sem jih poučevala, smo pripravili dodaten nabor misli, pregovorov ali rekov. Dijaki so v zadnjih desetih minutah šolske ure lahko uporabili svoje telefone z internetnimi povezavami in vsak dijak je na poseben listek zapisal dobro misel po svojem izboru. V desetih minutah je bilo mogoče dobiti vsaj dvajset misli po izboru dijakov naše šole. Misli smo nato prebrali in ponavljajoče izločili. Dijakom najljubše in motivacijsko najprimernejše smo izbrali za zapis na razstavno tablo. Sledil je izbor dijakov, ki bodo izvedli zapis. V vsakem razredu so dijaki sami predlagali dva sošolca, ki izstopata po lepem zapisovanju črk. Na podlagi predlogov sem preverila njihovo pisavo. Najbolj se je izkazala dijakinja iz prvega letnika frizerske smeri, ki po samih likovnih sposobnostih ni izstopala, zapisovanje misli pa ji je bilo v posebno veselje. Oblikovali smo raznobarvne table, ki zelo poenostavljeno ponazarjajo cvetlice. S tem bi na simbolni ravni prav tako ocvetličili Savinjsko nabrežje in prispevali k pestremu dogajanju v mestu.

Tri dijakinje so misli zapisovale na barvne papirje, nekaj dijakinj pa je izdelovalo in obrobljalo posamezne dele, jih sestavljalo v celoto, plastificiralo table in jih lepilo na lesene palice. Naš cilj je bil ustvariti šestdeset razstavnih tabel z zapisom dobrih misli. Število smo skrbno načrtovali. Prešteli smo cvetlična korita, ki so postavljena na Savinjskem nabrežju od Knjižnice Celje do začetka Trubarjeve ulice in naprej do letnega kopališča Celje. S šestdesetimi tablami bi lahko opremili vsa korita, postavljena ob sprehajališču, ki je hkrati bi tudi trasa naše tekaške in bosonoge poti na dogodku Frajerji migamo.

Projekt Avenije dobrih misli je nastal spontano. Ni bil del načrtovanega kurikuluma. Izvedli smo ga v zadnjem tednu pouka, a na način, ki ni oviral učnega procesa. Osvajanje učne snovi se je že iztekalo in v takšnih fazah šolskega leta je motivacija dijakov lahko poseben izziv. Dijaki so kljub že zaključenim ocenam sodelovali in z veseljem izvajali dejavnost, s katero so ustvarili razstavne table z lastnim izborom misli.

Spontana in letos še ne vnaprej načrtovana dejavnost je bila za vse udeležene zelo pozitivna izkušnja. Zato bomo naslednje leto tovrstno aktivnost izvedli načrtno. Nadgrajene vsebine bomo umestili v kurikul.

Slika 3: Nabor misli dijakov na listkih (Lastni arhiv)

Sliki 4, 5: Označba začetka Avenije dobrih misli in ena izmed tabel (Lastni arhiv)

2 Povezava s civilno družbo

Avenijo dobrih misli smo ustvarili predvsem z namenom motivirati in spodbuditi dijake pri športnih aktivnostih, ki so se odvijale v okviru projekta Frajerji migamo. Na dan teh aktivnosti smo razstavne table na predvidena mesta postavili že navsezgodaj zjutraj, pospravili pa smo jih teden dni kasneje, čeprav je naš dogodek enodneven. Že na dan športnih aktivnosti smo namreč doživeli odličen odziv mimoidočih, ki so bili navdušeni tako nad mislimi kot nad njihovim namenom. Prebiranje dobrih misli je sprehajalcem lepšalo poti ob Savinji več dni. Udeleženi v projektu smo verjeli, da sprehajalce zlasti s hudomušnimi mislimi spodbujamo k premisleku in k nasmehu. Dijaki, ki so napise ustvarili in izbrali, so bili ponosni na razstavne table.

Po sami prireditvi so na šolo prihajali telefonski klici in elektronske pošte z željami po zbirniku misli, ki so jih navdušile. Pohvale in želje so zbujale še več ponosa med udeleženci. Naša želja, da bi bile naše table in naš izbor misli opažen, je bila več kot izpolnjena. Ljudje so opazili dejavnost naše šole, pozitiven odziv na projekt pa je prispeval tudi k dobremu mnenju o šoli. S projektom smo tako poskrbeli tudi za svojevrstno promocijo šole.

Slika 6: Razstavna tabla na Savinjskem nabrežju (Lastni arhiv)

3 Izzivi na poti

Projekt Avenija dobrih misli je letos potekal poskusno. Uvedli smo ga kot popestritev šolske dejavnosti in izvedli brez posebnih obremenitev. Pričakovali smo, da bodo table lahko tudi tarča objestnih ravnanj in poškodovanj. Zato smo vnaprej poskrbeli tudi za rezervne palice in lepilo, da bi poškodovane table lahko sproti popravili ali nadomestili. Pozitivno presenečenje za vse nas je bilo, da ni bila nobena tabla izruvana ali poškodovana. Nekaj napisov se je odlepilo od palic, a smo jih sproti pritrjevali.

Prvotno smo želeli napise postaviti v cvetlična korita ob poti, zato smo jih tudi pripravili toliko, kolikor je korit. Ker za postavitev v korita nismo pridobili privoljenja Mestne občine Celje, saj bi z nameščanjem tabel lahko poškodovali proti plevelno folijo v koritih, smo s soglasjem občine napise postavili na nasip ob poti. Zaradi sestave nasipa so nam v šolskih delavnicah izdelali pripomoček za lažjo postavitev napisov v tla.

Pri izvedbi projekta Avenija dobrih misli smo porabili:

- 20 barvnih papirjev,
- 60 lesenih palic,
- 10 lepilnih palčk za lepljenje s toplo pištolo,
- 60 folij za plastificiranje.

Večino materiala smo že imeli na šoli, edini finančni strošek je bil nakup lesenih palic v vrednosti 50 evrov.

Z izvedbo projekta smo bili zadovoljni vsi: dijaki, učitelji in sprehajalci. Mnogi smo si razstavišče ogledovali priložnostno, športni učitelj Miha Cafuta pa je ogled opravljal načrtno vsak dan, da bi lahko sproti odpravljali posledice morebitnih vremenskih nevšečnosti ali vandalizma. Veseli nas, da težav ni bilo.

Projekt je presegel pričakovanja. Izdelki in zavzetost dijakov za njihovo izvedbo so vredni pohval, ki so nam jih namenjali tudi pozitivno presenečeni sprehajalci. Stroški so bili minimalni, ponos in veselje pa vzajemno.

V prihodnje bomo za izvedbo tabel izbrali boljše materiale – zlasti papir in lepilo, ki bosta še lažje prenesla izpostavitev vremenskim in okoljskim vplivom. Izvedba Avenije bo načrtovana tudi v kurikulu, kakšno uro umetnosti pa bomo posvetili tudi lepopisu.

Slika 7: Nastajajoča napisa (Lastni arhiv)

Slika 8: Nastajanje napisov izpod rok izbranih zapisovalk (Lastni arhiv)

Čeprav je bil projekt Avenije dobrih misli zaključen v mesecu juniju, je ena izmed tabel še v mesecu avgustu krasila vhod pred Domom starejših Ob Savinji. Tja je bila postavljena brez naše vednosti. Prepričani smo bili, da smo vse table vestno pospravili za seboj. Pojav table pred Domom starejših občanov smo razumeli kot dodatno pohvalo našemu projektu. Nekdo je želel s postavitvijo table na dodatno mesto polepšati vsakdan starejšim občanom. Ponosni smo, da je bila Avenija dobrih misli, pripravljena za spodbudo dijakom, všeč tako mladim kot starejšim občanom mesta Celje.

Sliki 9, 10: Tabla na vhodu pred Domu starejših občanov Ob Savinji (Lastni arhiv)

4 Zaključek

Avenija dobrih misli je bil odlično sprejet in hitro izveden projekt, ki je udeležene spodbujal k dodatnim dejavnostim. Dijaki so pokazali interes, da bi se s tovrstnimi projekti ukvarjali še več. V glavah se že porajajo nove ideje, kako izvesti naslednjo Avenijo z drugačno vsebino in obliko. Med idejami so izpostavitve kratkih dejstev o nastanku mesta Celja, izseki iz slovenskih popevk in podobno. Načrtujemo, da bomo Avenijo dobrih misli postavili na šolskem vrtu in z njo ustvarjali šolsko galerijo na prostem.

Šole, dijaki, ustvarjalci svojih stvaritev pogosto ne izpostavimo pogledu širše javnosti. S tovrstnimi projekti in manjšimi akcijami pa nedvomno lahko popestrimo dogajanja v lokalnih skupnostih in hkrati na preprost način poskrbimo tudi za promocijo šole. Uspeh projekta je lahko odvisen tudi od enostavne izvedljivosti in spontanosti. Poskusni projekti, izvedeni brez posebnih obremenitev in na lahkotno, prostovoljen način, so dokaz, da ideje zorijo postopoma in se uresničijo ob pravem času.

5 Viri in literatura

1. KUNC, M. *S pozitivnimi mislimi si lahko podaljšate življenje*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.50plus.si/vpliv-pozitivnih-misli-na-pocutje/.
2. *MISLIMO pozitivno*! *Bodimo drugačni od drugih!* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.sensa.si/osebna-rast/mislimo-pozitivno-bodimo-drugacni-od-drugih/.
3. STANONIK, M. *Slovenski pregovori kot kulturna dediščina*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://isn.zrc-sazu.si/files/file/Traditiones/Traditiones_44_3_separati/9_Marija_Stanonik.pdf.

Šolski center Celje

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

Matjaž Drame

ANALIZA PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA Z DELOM MED DIJAKI IN DELODAJALCI

ANALYSIS OF PRACTICAL EDUCATION ON ACTUAL WORKING PLACE BETWEEN STUDENTS AND EMPLOYERS

Povzetek

V šoli imajo dijaki drugačne pogoje kot na praktičnem usposabljanju z delom (v nadaljevanju PUD). Tu se dijaki prvič tudi srečajo z morebitnim bodočim delodajalcem, zato je povsem pričakovano, da se mi vedno znova porajata vprašanji, ali dijakom v srednji šoli nudimo dovolj praktičnega znanja in ali jih dovolj pripravimo na delo v podjetju. Posledično sem se odločil izvesti kratko anketo tako pri delodajalcih in mentorjih v podjetju kot tudi dijakih, ki so PUD opravljali. Ob primerjavi obeh anket sem opazil, da se odgovori ne razlikujejo preveč med sabo. Izpostavil bi le dve stališči. Mentorji v podjetju so mnenja, da je v primeru nastalih težav vzrok v slabi vzgoji dijakov. Dijaki pa so povsem drugačnega mnenja. Opozorili so na nenatančna navodila, hkrati pa jih je kar zavidljivo število potožilo, da so morali opravljati manj zahtevna dela.

Ključne besede: praktično usposabljanje z delom (PUD), delodajalci, praktični pouk

Abstract

Students have different working conditions in school than in practical work in a company (abbreviation PUD). They meet with potential future employer for the first time so two most expected questions appear: »Do we offer enough practical knowledge in school? « And »Do we prepare them enough for the work in a company?« Consequently, I decided to conduct a short survey with employers and mentors in companies as well as with students that were actually doing the PUD there. I also got the insight into expected knowledge from the employers' point of view, which is commonly sub realistic. When comparing both surveys I noticed that the answers are not so different among each other.

I would only like to expose two points of view. Mentors in companies think that in case of any problems the cause is in students' bad upbringing. On the other hand, students' opinion is totally different. They pointed out inaccurate instructions and many of them mentioned also that they had to do less demanding work.

Key words: practical work (PUD), employers, practical lessons

1 Predstavitev dejavnosti

Po prenovi programov srednjega poklicnega in srednjega strokovnega ter poklicno-tehniškega izobraževanja je v sklopu izobraževanja tudi praktično usposabljanje z delom (v nadaljevanju PUD), ki se izvaja pri delodajalcih pod vodstvom mentorjev v podjetjih. Delodajalca si dijaki poiščejo sami ali pa jim pri tem pomaga organizator PUD-a na šoli. Na Šolskem centru Celje je več organizatorjev PUD-a zaradi večjega števila izobraževalnih programov, kar je tudi posledica večjega števila dijakov.

Izobraževanje obsega minimalne standarde praktičnega in teoretičnega znanja. Dijak pridobi pri delodajalcu tudi različne spretnosti in znanja, ki jih je v šolskih delavnicah težje pridobiti. To je na primer realni delovni proces, odgovornost za opravljeno delo, socializacija v delovnem okolju, nadgrajevanje v šoli pridobljenega znanja, spoznavanje novih delovnih sredstev … Zelo priporočljivo je, da šola in delodajalci tesno sodelujejo in ob morebitnem nastanku težav le-te hitro in uspešno rešijo.

Mentor v podjetju dijaka na koncu praktičnega dela ovrednoti po dvostopenjski lestvici opravil/ni opravil. V šoli mu oceno opravil/ni opravil v redovalnico vpiše organizator PUD-a na šoli. Ure praktičnega pouka v šoli trajajo 45 minut, na praktičnem usposabljanju z delom pa trajajo 60 minut. Dijak lahko na teden opravi največ 38 ur dela.

Na sistemski ravni je dogovor, da lahko določena šola razpiše le toliko vpisnih mest, kolikor ima zagotovljenih učnih mest pri delodajalcu za izvedbo PUD-a. Na srednji šoli za kemijo, elektrotehniko in računalništvo ima organizator PUD-a dogovore s preko 400 podjetji, večjimi in manjšimi, ki omogočajo dijakom, da opravijo PUD. Prve informacije o PUD-u dobijo bodoči dijaki že na informativnem dnevu, ob samem začetku šolskega leta pa organizator PUD-a že nagovori in spodbudi dijake, da si sami poiščejo delovno mesto pri delodajalcu in si tako zagotovijo učno mesto v bližini svojega doma in po svoji presoji. Na takšen način dobijo priložnost za razvoj socializacije, ker tako vzpostavijo prve stike s svojim morebitnim bodočim delodajalcem. Kljub vsemu je potrebno upoštevati dejstvo, da dijak lahko opravlja PUD pri delodajalcu le, če ima le-ta verificirano učno delovno mesto. To pomeni, da mora imeti delodajalec dejavnost za poklic, za katerega se dijak izobražuje. Imeti mora ustrezno opremljene prostore in opremo. Mentor v podjetju mora imeti minimalno izobrazbo, ki je enaka tisti, za katero se dijak izobražuje. Imeti pa mora tudi potrdilo o pedagoško-andragoški izobrazbi.

Ko dobi dijak obrazec »Najava učnega mesta za sklenitev učne pogodbe o izvajanju PUD-a«, zaprosi delodajalca za podpis dogovora. V kolikor si dijaki sami ne uspejo zagotoviti učnega mesta v podjetju, jim to zagotovi organizator PUD-a na šoli.

Na PUD-u so dijaki zdravstveno zavarovani kot učenci. Sredstva za plačilo prispevkov za zavarovanje zagotovi ministrstvo. Zaradi morebitnih delovnih nezgod in kasneje zahtevkov za odškodnino se dijaku svetuje, da pred odhodom na PUD dodatno sklene še nezgodno zavarovanje. V kolikor dijak v predvidenem času ne opravi vseh ur, se mu določi nov termin oz. odobri podaljšanje. Za ta čas je potrebna ponovna sklenitev zavarovanja, drugače je delodajalec v prekršku. Šola tudi poskrbi, da imajo dijaki pred odhodom na PUD v prvem in zadnjem letniku izobraževanja sistematski pregled. V kolikor posamezni dijak iz zdravstvenih razlogov ni sposoben opravljati določenih del, se mu delo glede na zdravstveno dokumentacijo lahko prilagodi.

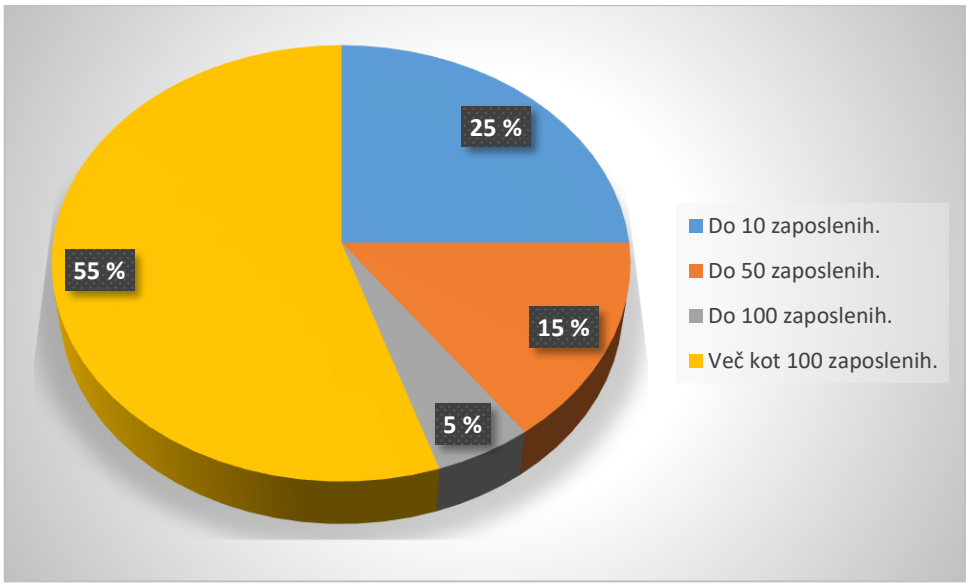
Za napredovanje v višji letnik mora dijak opraviti celotno predpisano število ur. V primeru odsotnosti mora obvestiti tako organizatorja PUD-a na šoli zaradi zgoraj navedenih razlogov kot tudi delodajalca. Za nadomestitev manjkajočih ur se dijak sam dogovori z mentorjem v podjetju in obvesti organizatorja PUD-a na šoli o novem terminu.

2 Povezava s civilno družbo

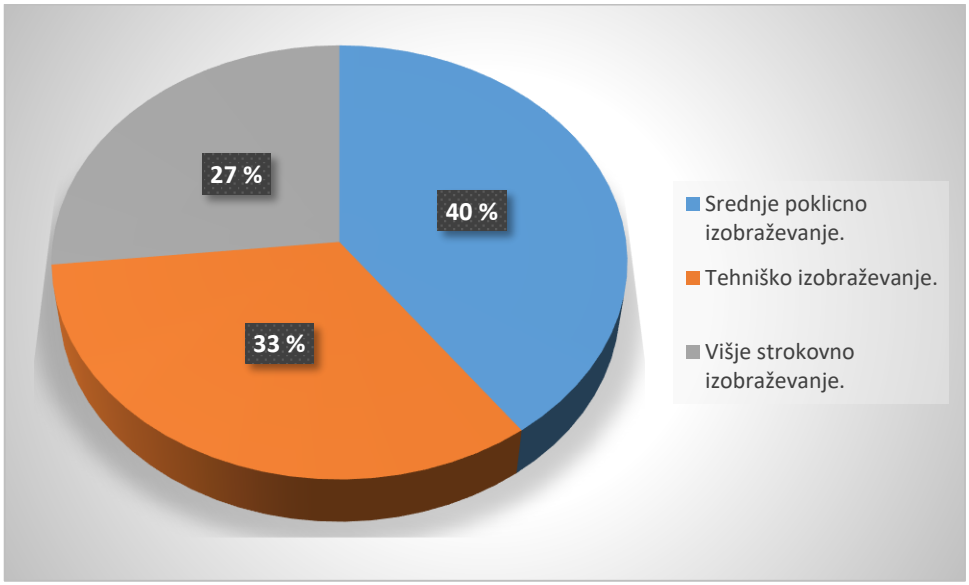
Ob začetku šolskega leta so sodelujoča podjetja in dijaki na PUD-u prejeli vprašalnik, v katerem so me najprej zanimale osnovne informacije o samem podjetju, v nadaljevanju pa so se vprašanja osredotočila na sodelovanje in komunikacijo med dijaki in delodajalci. Vrnjenih sem dobil petino razposlanih vprašalnikov, na podlagi katerih je bila narejena spodnja analiza.

2.1 Podjetja

Večina dijakov je opravljala PUD v večjih podjetjih, kjer imajo več kot sto zaposlenih. Posledično imajo podjetja možnost izobraževanja dijakov različnih poklicev.

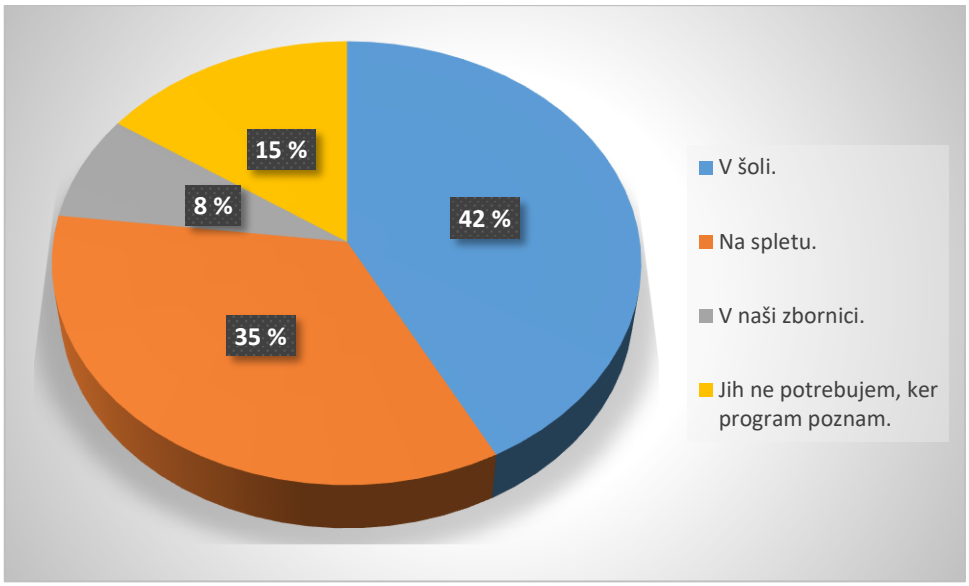

Graf 1: Velikost podjetja

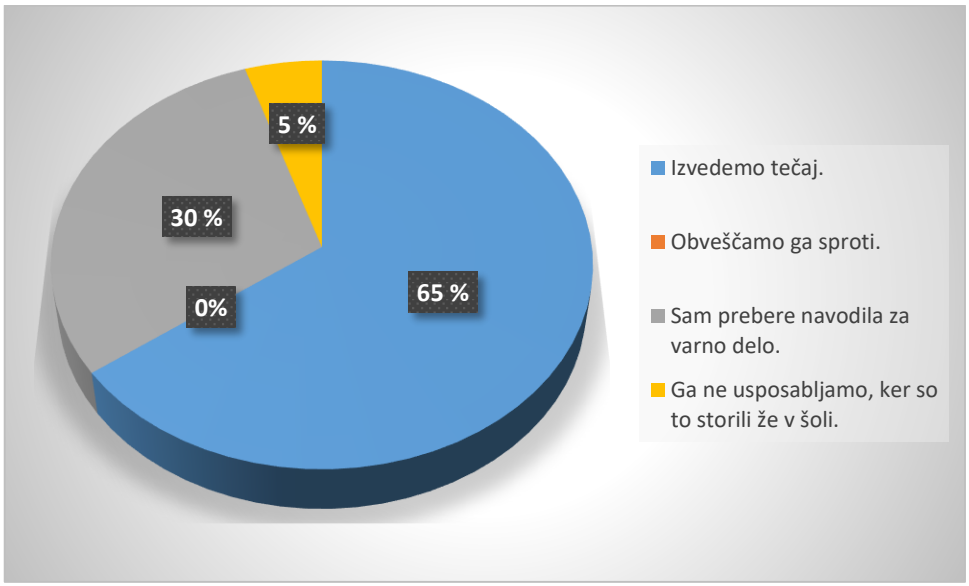
Graf 2: Možnost izobraževanja za različne programe

Za pravilno opravljanje PUD-a morajo imeti mentorji v podjetjih vpogled v kurikulum, kaj morajo dijaki na PUD-u usvojiti. Ker podjetja tesno sodelujejo z organizatorji PUD-a, dobijo na takšen način vse potrebne informacije. Veliko informacij pa je dosegljivih tudi na internetu.

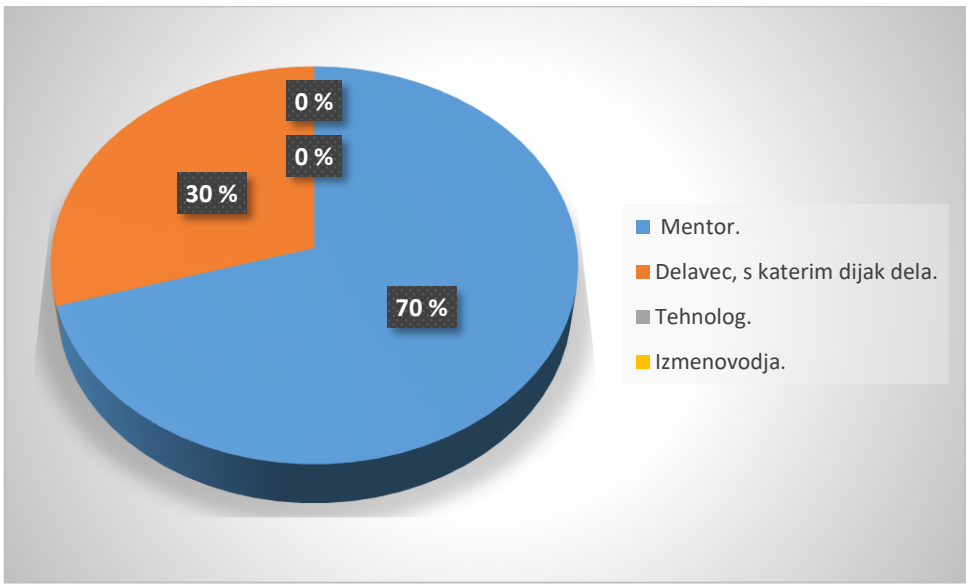
Graf 3: Informacije o PUD-u

Dijaki se v prvem letniku pri praktičnem pouku srečajo tudi z definicijo varstva pri delu, pri čemer se seznanijo z varnim in zdravim načinom dela. Ne glede na predhodno, v šoli usvojeno teoretično znanje, morajo delodajalci ob začetku samega praktičnega izobraževanja dijakom razložiti tudi pravilno uporabo zaščitnih sredstev ter varstvo pri delu za specifičen poklic. Za večino dijakov podjetja izvedejo tečaje varstva pri delu, ponekod pa je dovolj, da si dijaki sami preberejo navodila oz. zadostuje znanje iz šole.

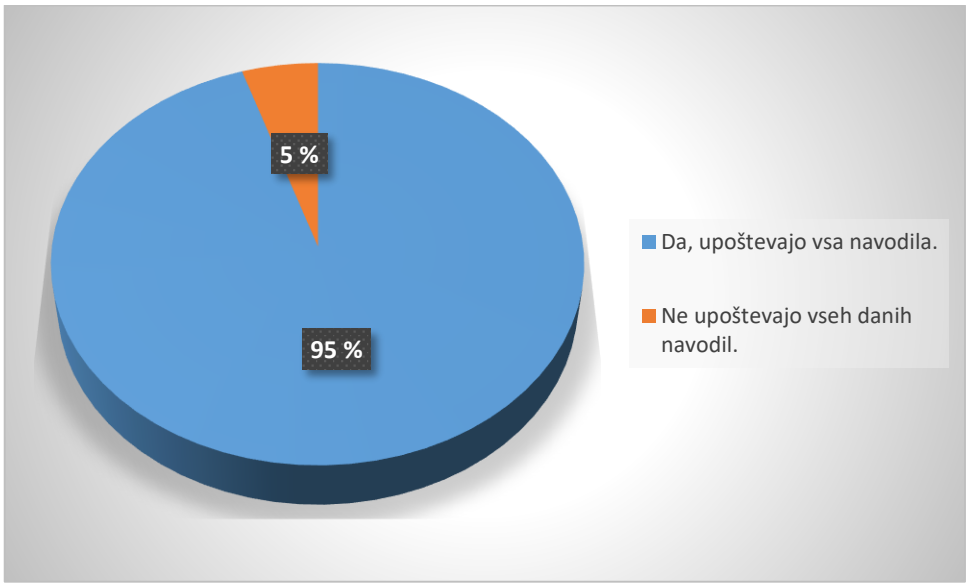
Graf 4: Varstvo pri delu

V podjetju z dijakom največ sodelujeta mentor in delavec, s katerim dijak neposredno dela.

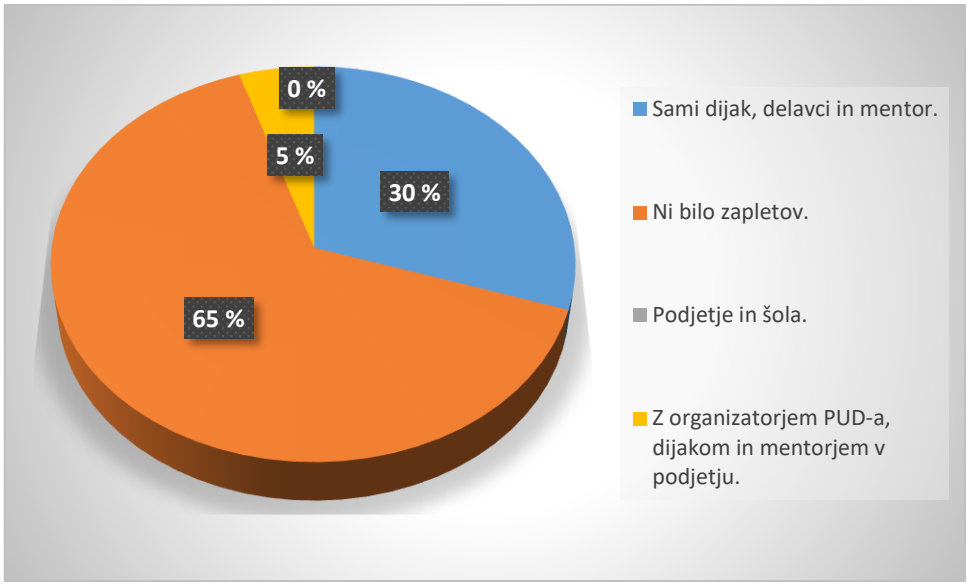
Graf 5: Oseba v organizaciji, ki daje navodila dijakom

Dijaki upoštevajo dana navodila, ki jim jih posreduje mentor. V nasprotnem primeru jih lahko odstranijo iz delovišča, saj s tem ogrožajo sebe in druge.

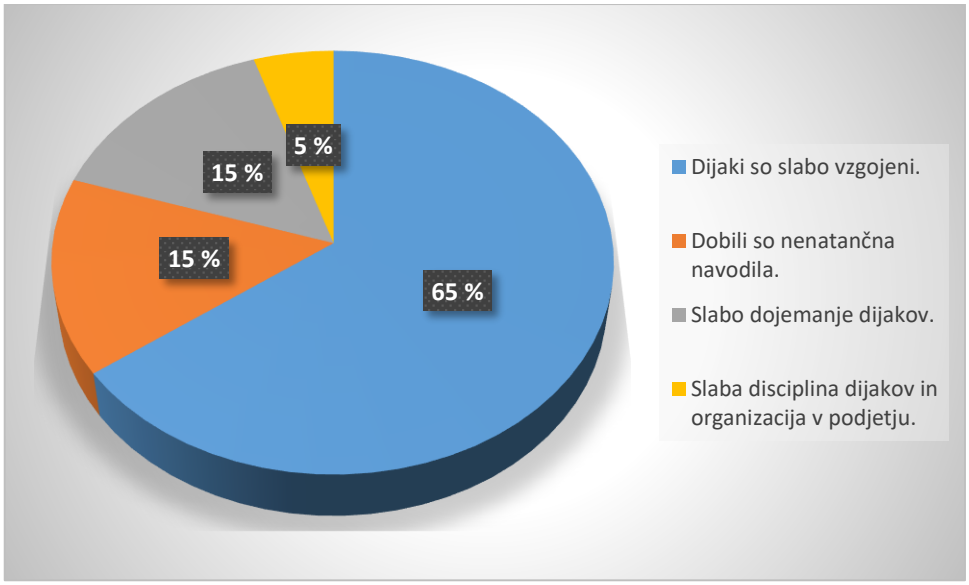
Graf 6: Upoštevanje navodil

Po navadi med mentorji in dijaki ne prihaja do zapletov. V primeru, da do nesporazuma vseeno pride, to večinoma razrešijo v podjetju sami. Redkokdaj pride do večjih težav, pri katerih mora pri sporu sodelovati tudi organizator PUD-a na šoli.

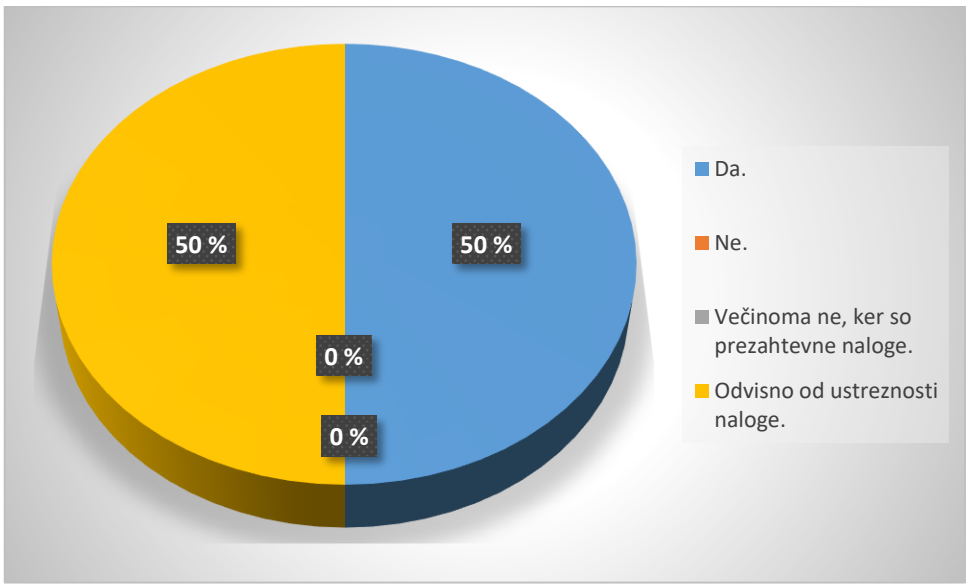
Graf 7: Reševanje nesporazumov

Do težav je prihajalo predvsem zaradi slabe vzgoje dijakov in posledično neposlušnosti, v manjšem deležu pa tudi zaradi nenatančnih navodil, ki so jih dijaki prejeli od svojih mentorjev ali pa zaradi počasnejšega dojemanja.

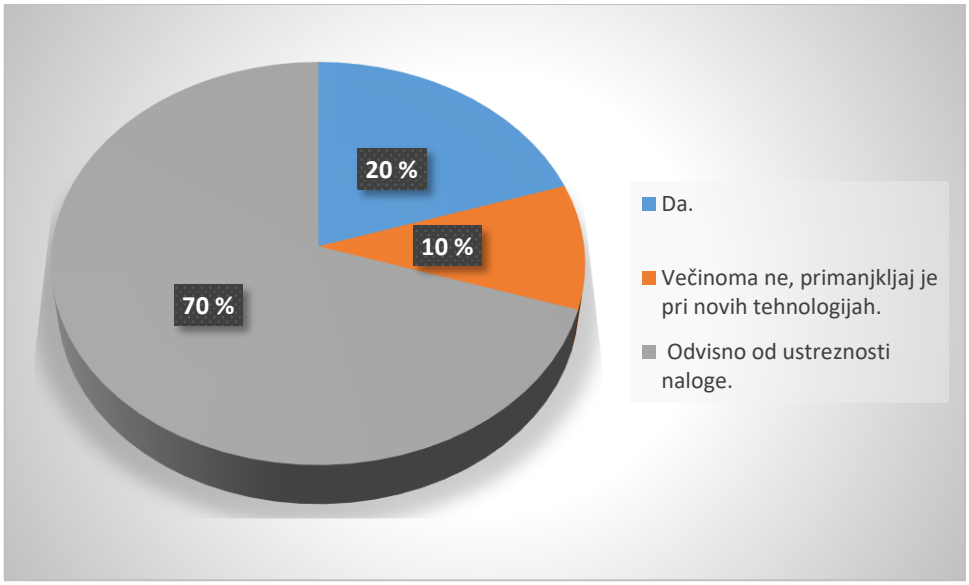
Graf 8: Vzroki, zakaj prihaja do težav

Dijaki so bili pri svojem delu večinoma uspešni. Njihova uspešnost je bila odvisna od dobljene naloge.

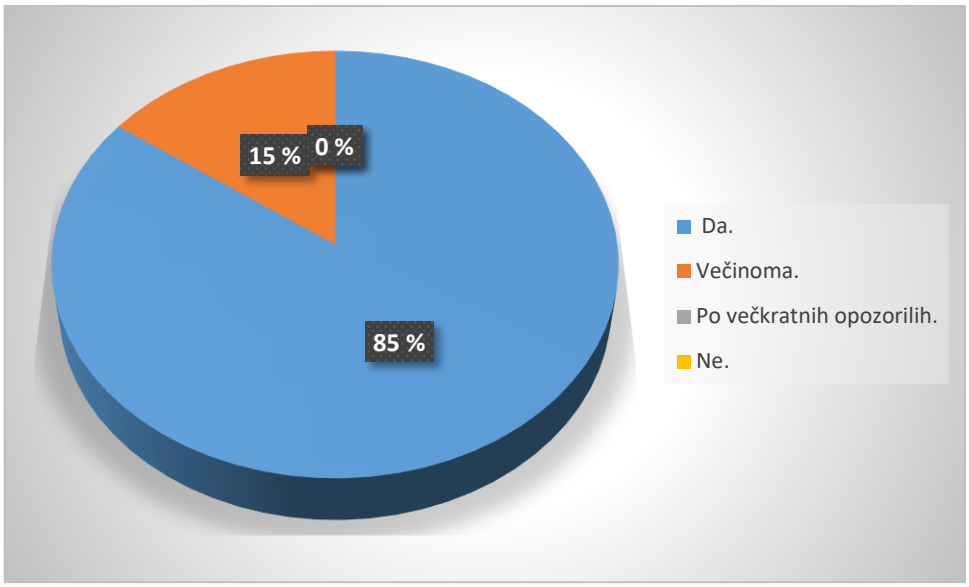
Graf 9: Uspešnost dijakov pri njihovih nalogah

Po ocenah mentorjev imajo dijaki dovolj znanja, ki so ga usvojili v srednji šoli. Odvisno je od ustreznosti naloge. Zahtevnejša, kot je naloga, več pomoči dijaki potrebujejo za njeno uspešno rešitev. Je pa opaziti primanjkljaj znanja ob vpeljavi novih tehnologij.

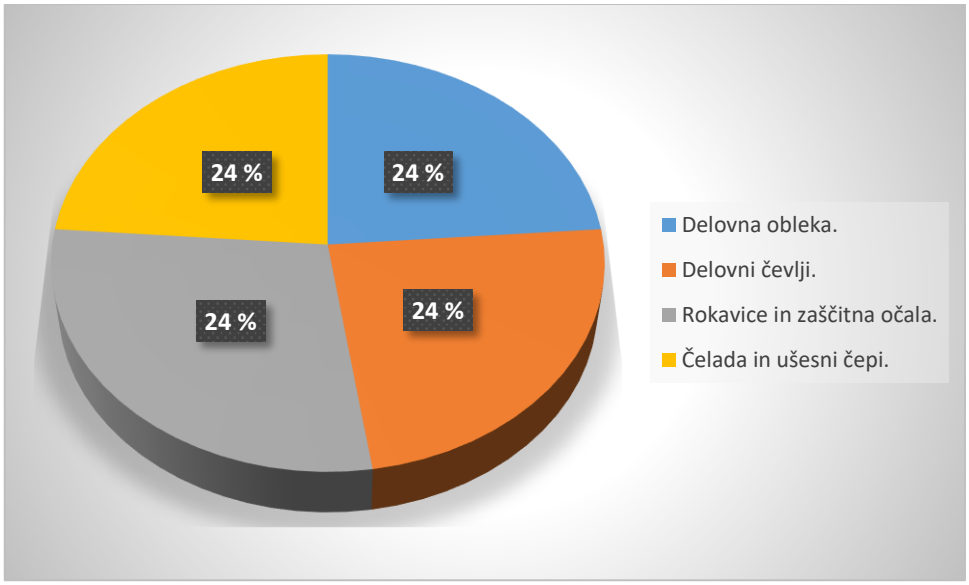
Graf 10: Znanje dijakov

Dijaki v večini primerov dosledno uporabljajo zaščitna sredstva, predvsem zaradi svoje varnosti in inšpekcije, ki jih lahko kaznuje.

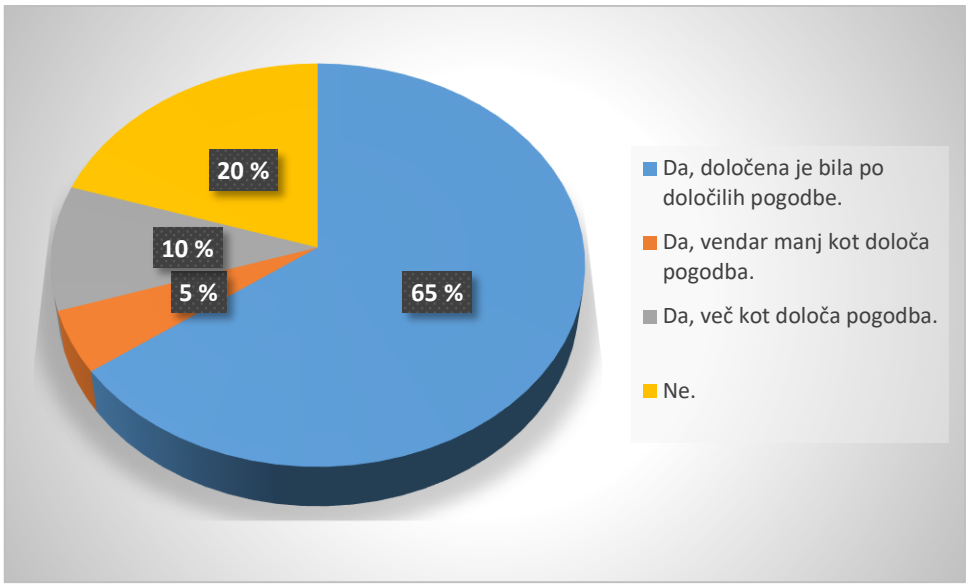
Graf 11: Uporaba zaščitnih sredstev

V določenih primerih dijaki opravljajo tudi pisarniško delo ali delo v delavnici. V takšnih primerih tako ne rabijo določenih zaščitnih sredstev.

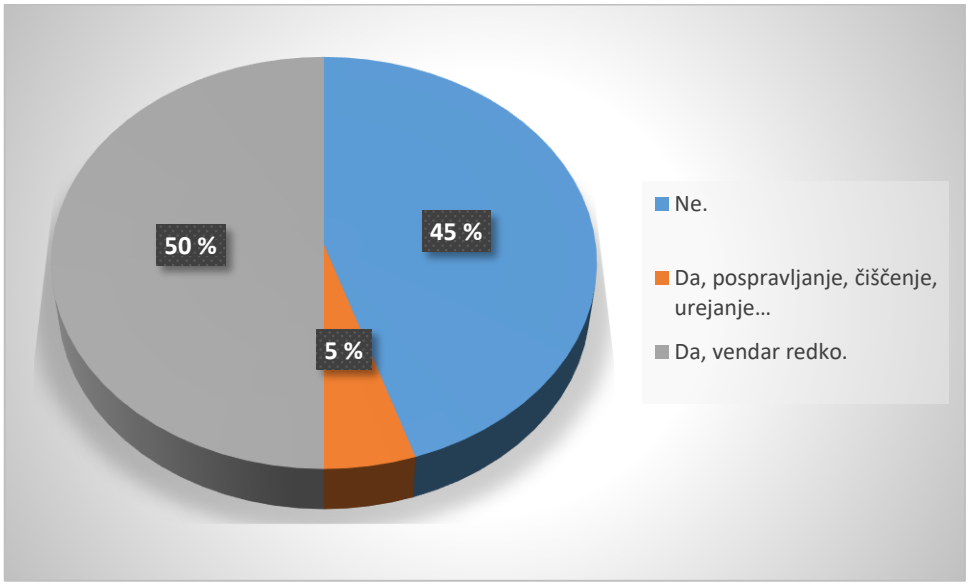
Graf 12: Neuporaba določenih zaščitnih sredstev

Večina podjetij dijaku za njihov trud izplača primerno denarno nagrado po pogodbi. V redkejših primerih nekateri dijaki dobijo več, manj ali celo ostanejo brez nagrade.

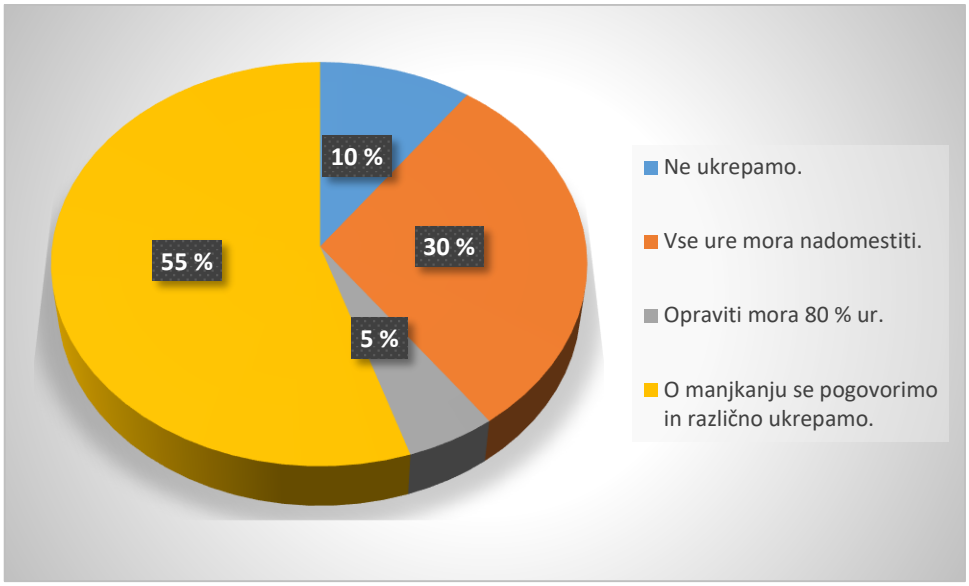
Graf 13: Izplačilo nagrade

Dijaki opravljajo na PUD-u različna dela, tudi takšna, ki niso neposredno povezana z njihovo prakso. Pod različna dela spadajo košnja trave, pospravljanje in/ali čiščenje skladišča/delavnice.

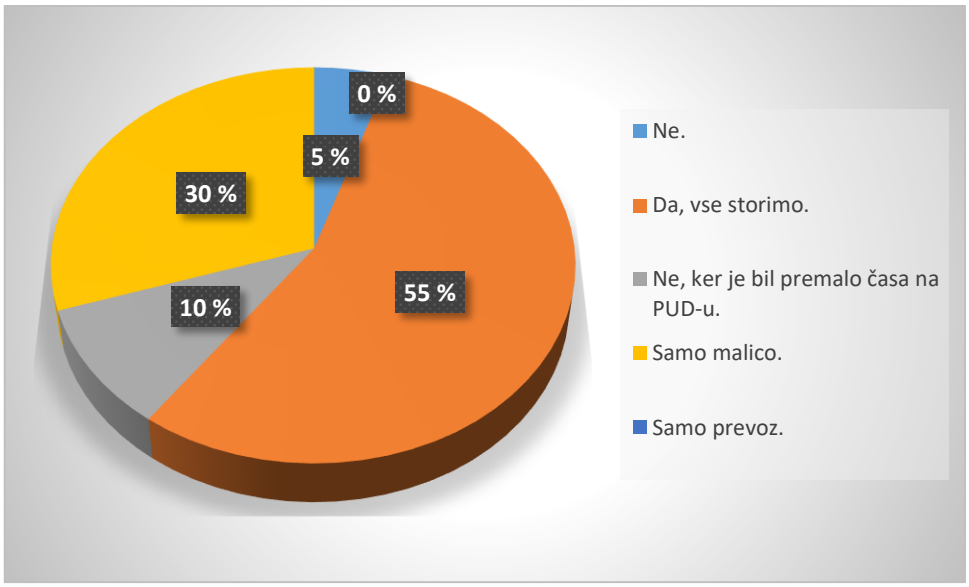
Graf 14: Nižje zahtevna dela

Občasno se zgodi, da dijak ne opravi vseh zahtevanih ur v določenem roku. O manku ur se navadno dogovorijo z izvajalcem PUD-a in različno razrešujejo nastalo situacijo.

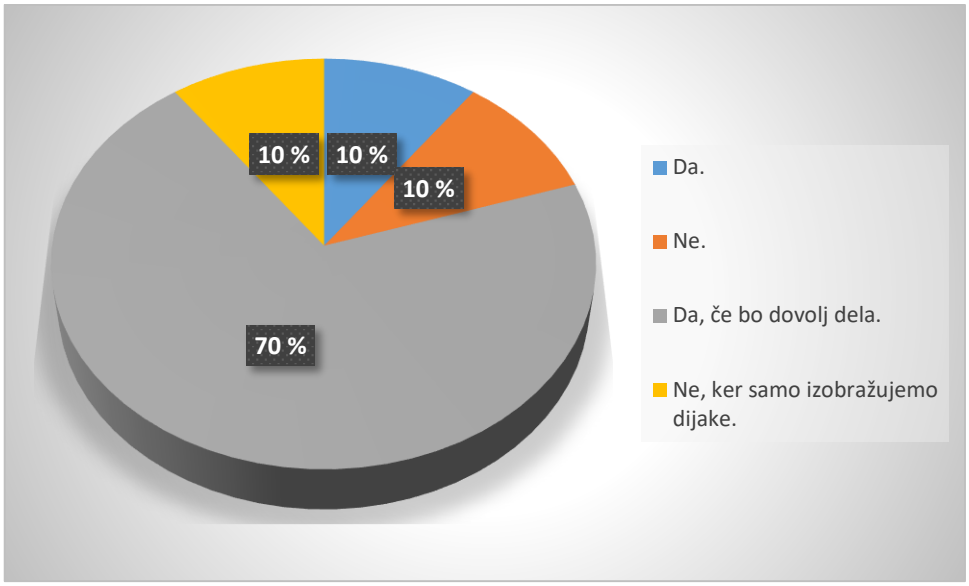
Graf 15: Ukrepanje ob neopravljenih urah praktičnega dela

Večina podjetij dijaku povrne prevoz na delo in malico. Kar tretjina podjetij povrne dijaku samo malico. Je pa tudi nekaj podjetij, ki ne povrne ničesar.

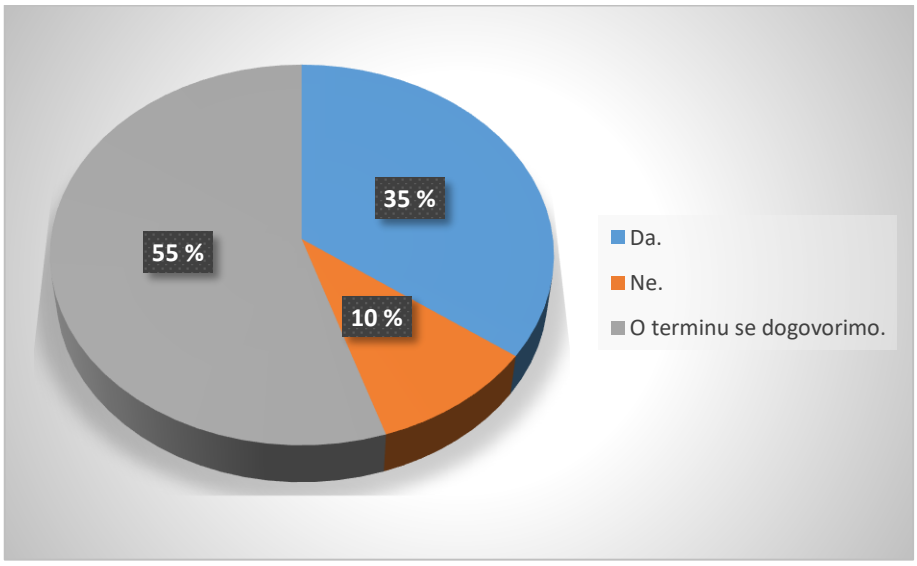
Graf 16: Povračilo malice in prevoza

V kolikor se dijak na PUD-u zelo dobro izkaže, navadno lahko v istem podjetju pričakuje po zaključku šolanja tudi zaposlitev.

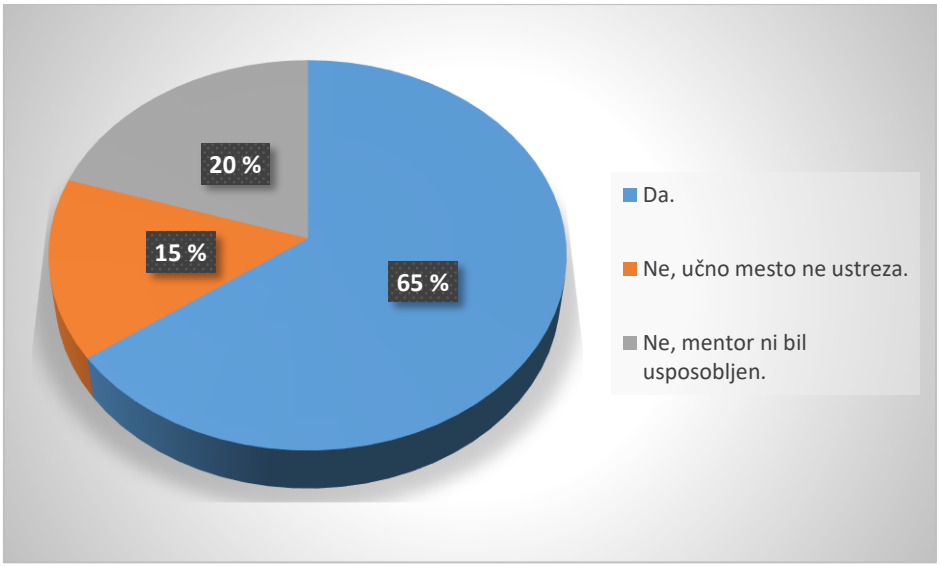
Graf 17: Možnost zaposlitve

Za določena podjetja so termini ugodni, drugače pa se za nove termine dogovorijo z dijaki. Težava nastopi takrat, ko začne s PUD-om več dijakov, podjetja bi pa rada omogočila vsem opravljanje obvezne prakse.

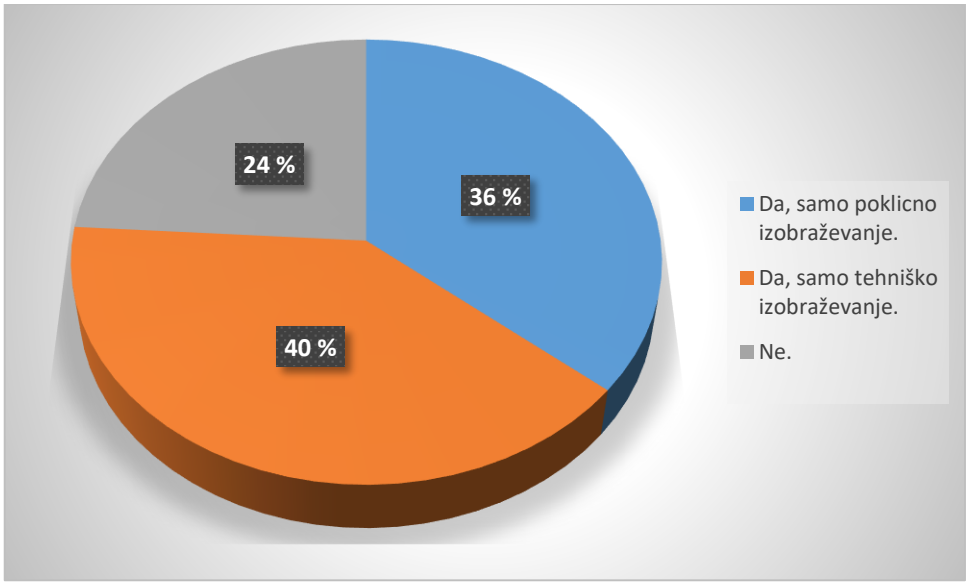
Graf 18: Termini izvajanja PUD-a

Večina podjetij ima verificirano delovno mesto ter mentorja s pedagoško-andragoško izobrazbo. Na začetku je bilo precej težav, saj v manjših podjetjih ni bilo mentorjev, ki bi imeli pedagoško-andragoško izobrazbo. Je pa tudi težava pri določenih podjetjih, ki imajo predvsem terensko delo.

Graf 19: Verificirano delovno mesto

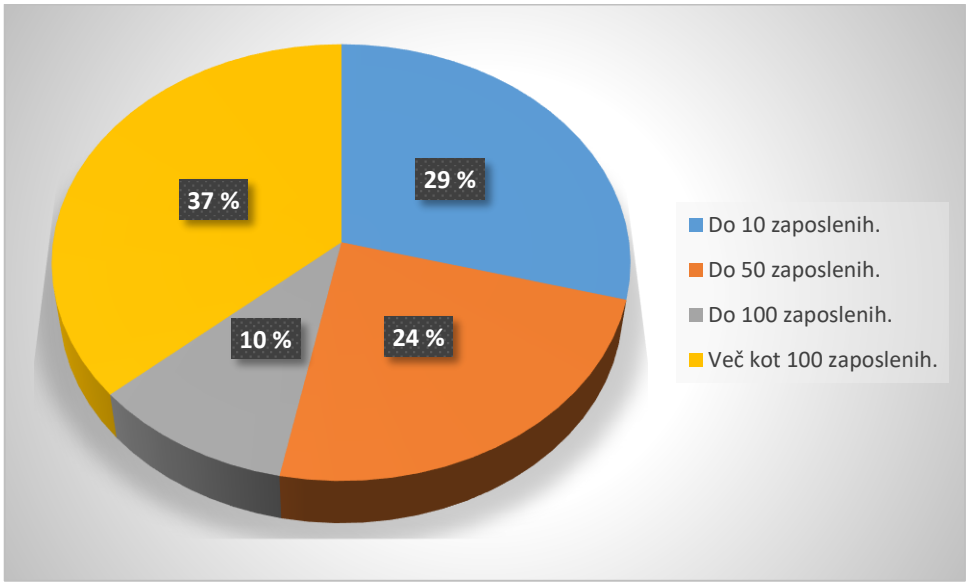
Večina podjetij ima tudi željo, da bi izobraževali dijake vsa leta šolanja. V prednosti so dijaki s tehniško šolo, sledijo jim dijaki s poklicno šolo.

Graf 20: Možnost izobraževanja za vsa leta šolanja

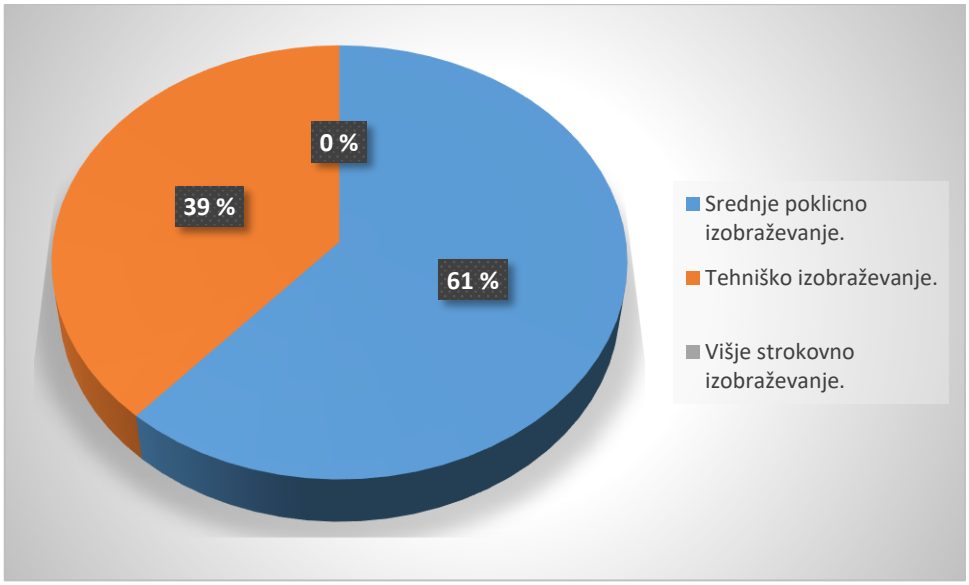
2.2 Dijaki

Dijaki imajo malo drugačen pogled na delo v podjetju. Njihova anketa je njim prilagojena inačica vprašalnika, ki so ga prejeli v podjetjih. Od stotih razdeljenih vprašalnikov sem jih dobil nazaj osemindevetdeset, kar poveča zanesljivost vpogleda. Dijaki so PUD opravljali v različno velikih organizacijah. Večina jih je opravljala PUD v večjih podjetjih nad sto zaposlenimi ali pa manjšimi z do deset zaposlenih.

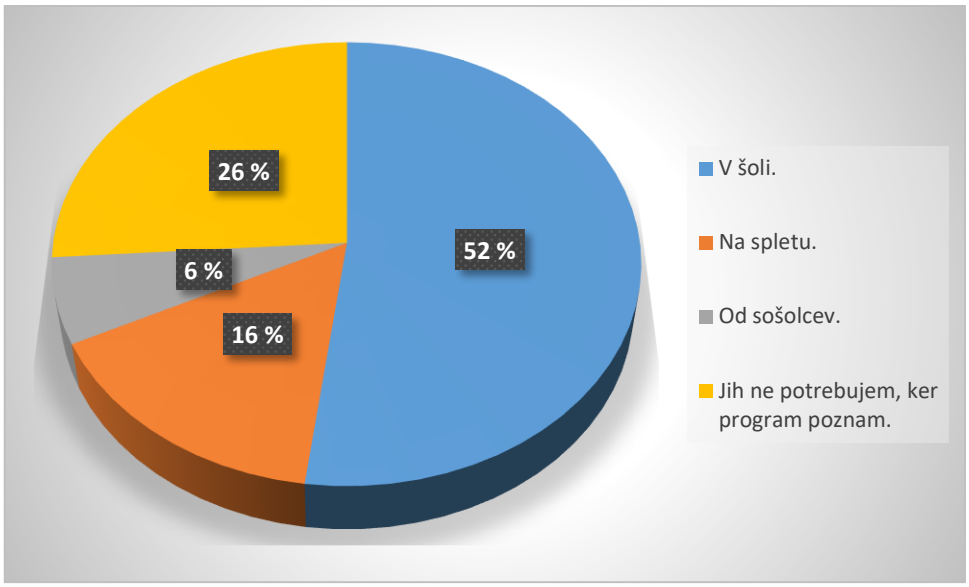
Graf 21: Velikost podjetja

Anketo so izpolnjevali dijaki iz srednjega poklicnega in tehniškega izobraževanja.

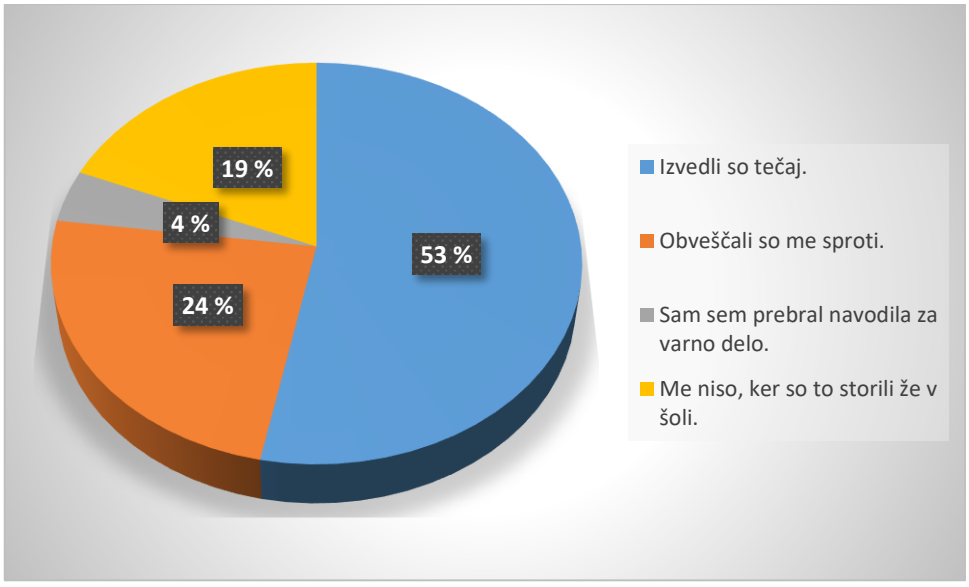
Graf 22: Možnost izobraževanja za različne poklice

Informacije o opravljanju PUD-a je večina dijakov dobila v šoli, od organizatorja PUD-a ali od razrednikov.

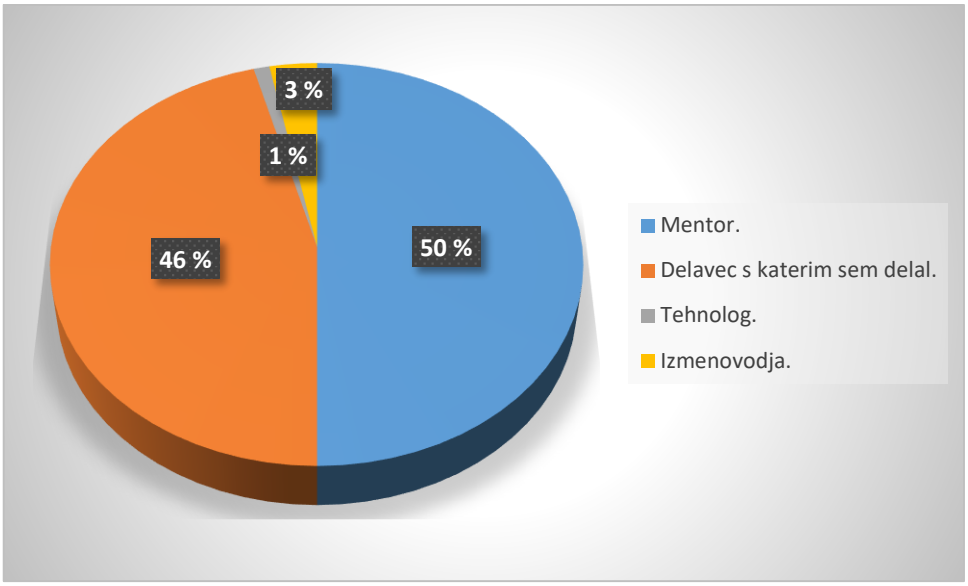
Graf 23: Informacije o PUD-u

Za več kot polovico dijakov so v podjetju izvedli tečaj za varno delo ali pa so jim priznali izobraževanje, ki so ga opravili v šoli. Kar četrtino dijakov so mentorji sproti obveščali o načinih in smotrnosti varnega dela.

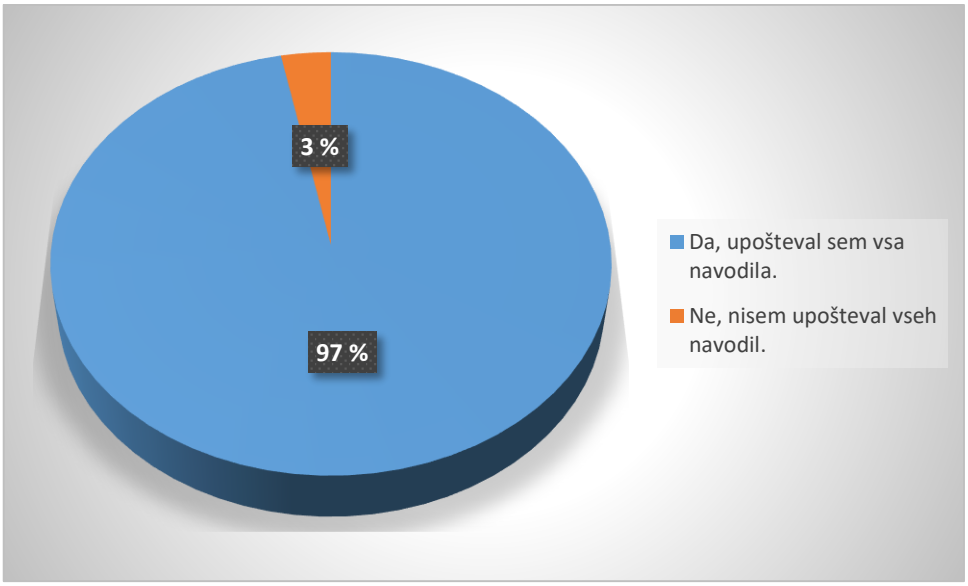
Graf 24: Varstvo pri delu

V podjetju sta z dijakom največ sodelovala mentor in delavec, s katerim je dijak neposredno opravljal določena dela.

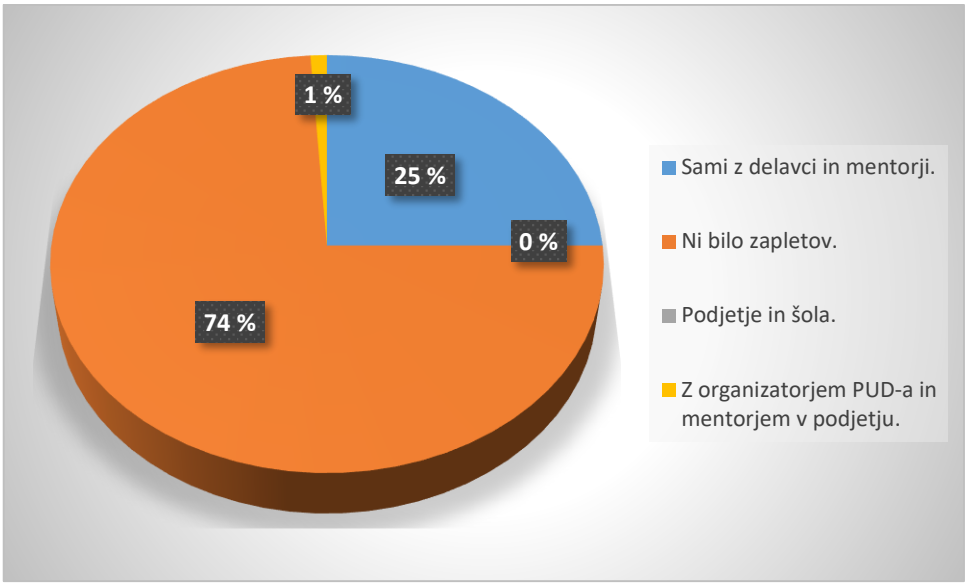
Graf 25: Oseba v organizaciji, ki je dajala navodila

Dijaki v visokem odstotku upoštevajo dana navodila, posredovana s strani mentorja. V nasprotnem primeru jih lahko odstranijo iz delovišča zaradi ogrožanja zdravja sebe in drugih.

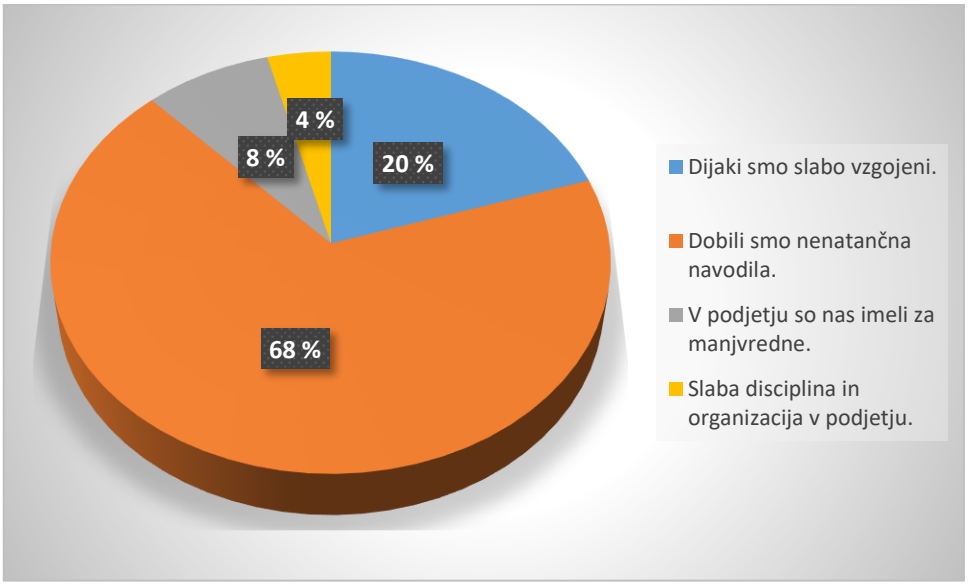
Graf 26: Upoštevanje navodil

Načeloma med mentorji in dijaki ne prihaja do zapletov. V primeru, da do nesporazuma vseeno pride, to razrešijo sami v podjetju.

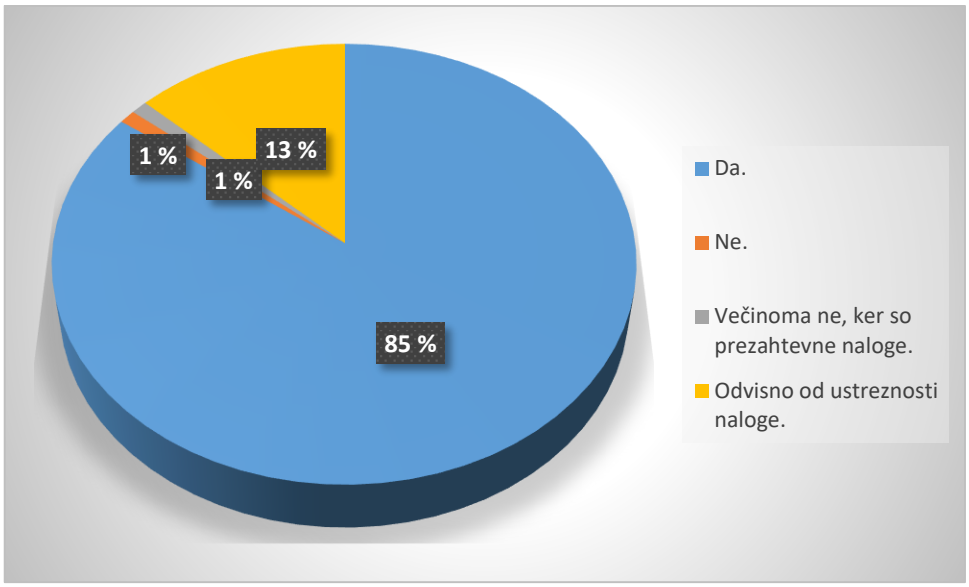
Graf 27: Reševanje nesporazumov

Do težav je prihajalo predvsem zato, ker dijaki od svojih mentorjev niso dobili natančnih navodil za pravilno opravljeno delo, v petini raziskovane populacije pa tudi zaradi slabe vzgojenosti dijakov.

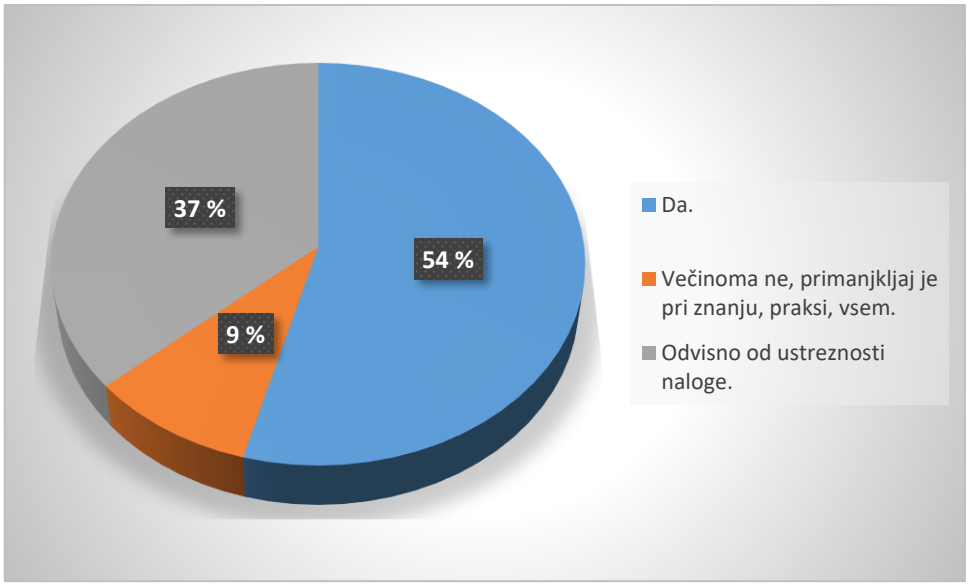
Graf 28: Vzroki, zakaj je prihajalo do težav

Dijaki so bili pri svojem delu večinoma uspešni. Njihova uspešnost je bila odvisna od zahtevnosti naloge.

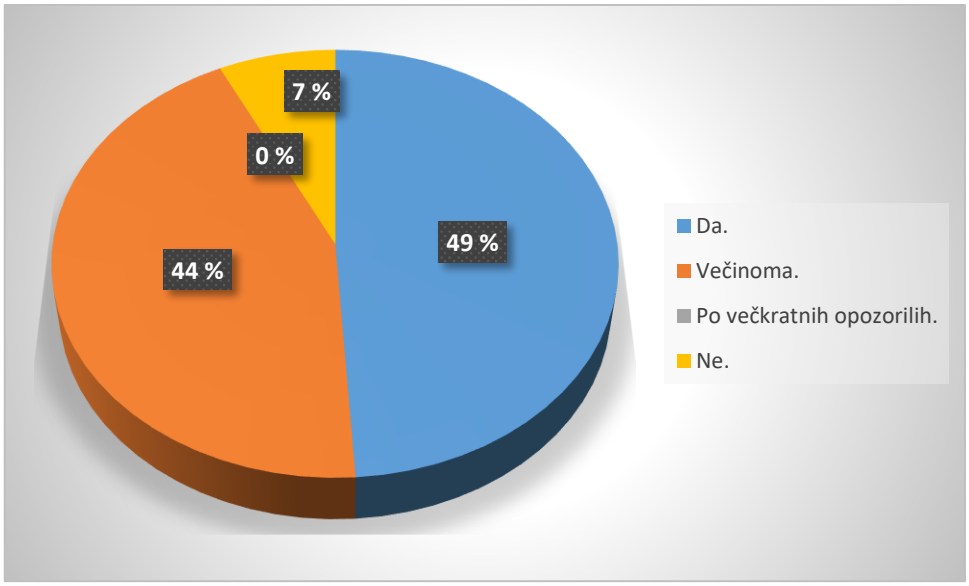
Graf 29: Uspešnost dijakov

Večina dijakov je imela dovolj znanja za izvajanje nalog, ki so jim jih dodelili mentorji ali pa je niso opravili, ker je bila za njih prezahtevna.

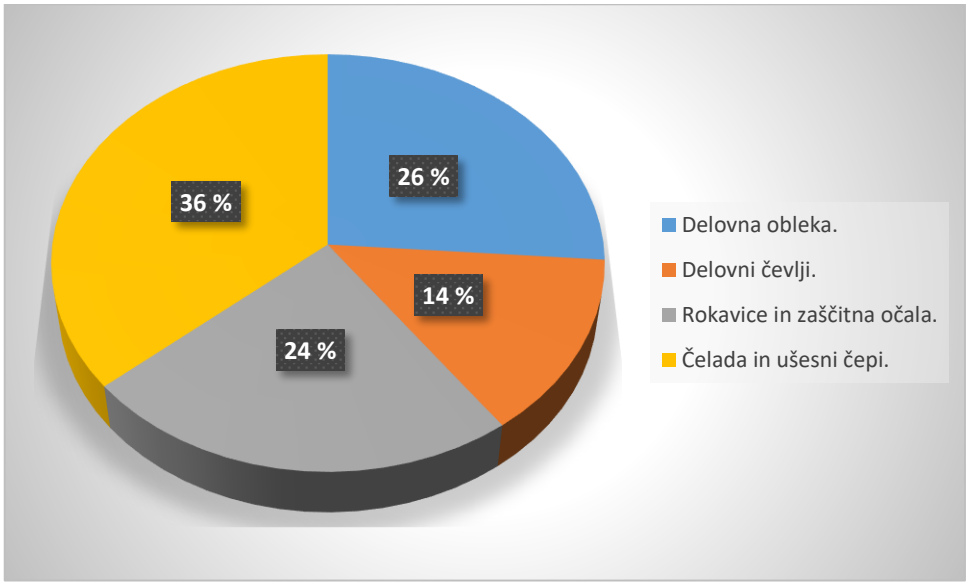
Graf 30: Znanje dijakov

Dijaki so zaradi svoje varnosti uporabljali zaščitna sredstva in upoštevali predpise iz varstva pri delu.

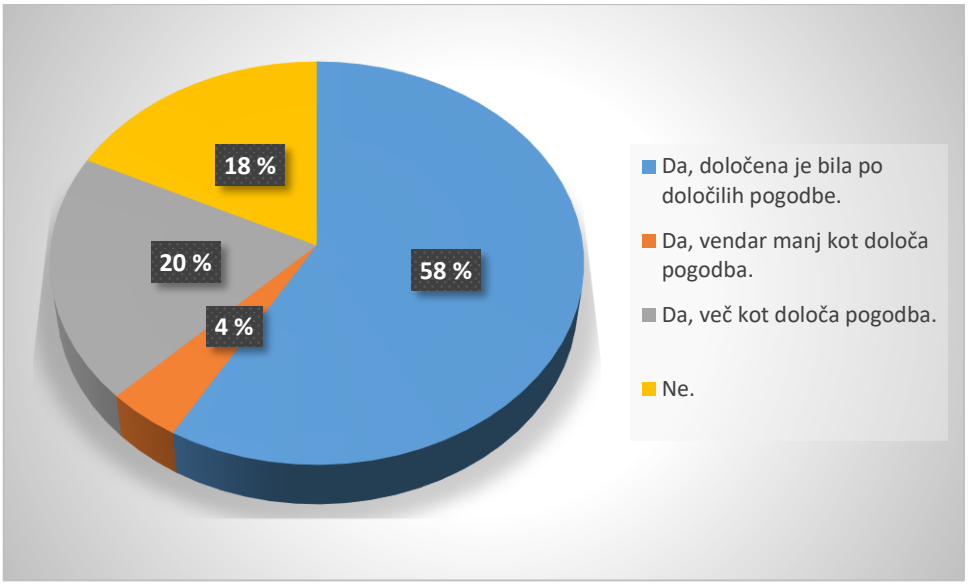
Graf 31: Uporaba zaščitnih sredstev in upoštevanje predpisov

Dijaki določenih zaščitnih sredstev najpogosteje niso uporabljali pri manj zahtevnih opravilih.

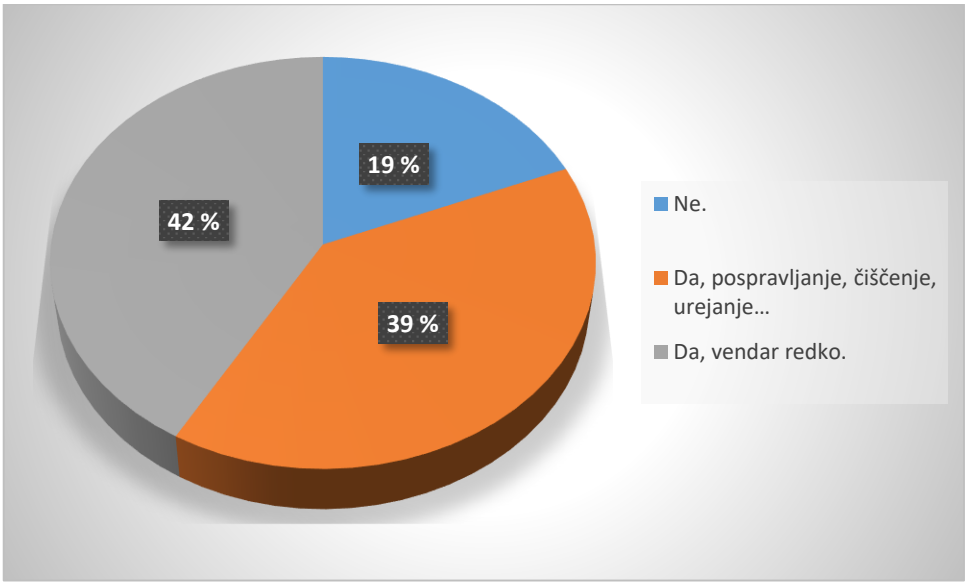
Graf 32: Neuporaba določenih zaščitnih sredstev

Večina dijakov je dobila izplačano nagrado, ki je bila določena po pogodbi. Žal je skoraj petina povprašanih dijakov ni dobila. Ne glede na prejeto nagrado so bili zadovoljni, da so se naučili nekaj novega in opravili PUD.

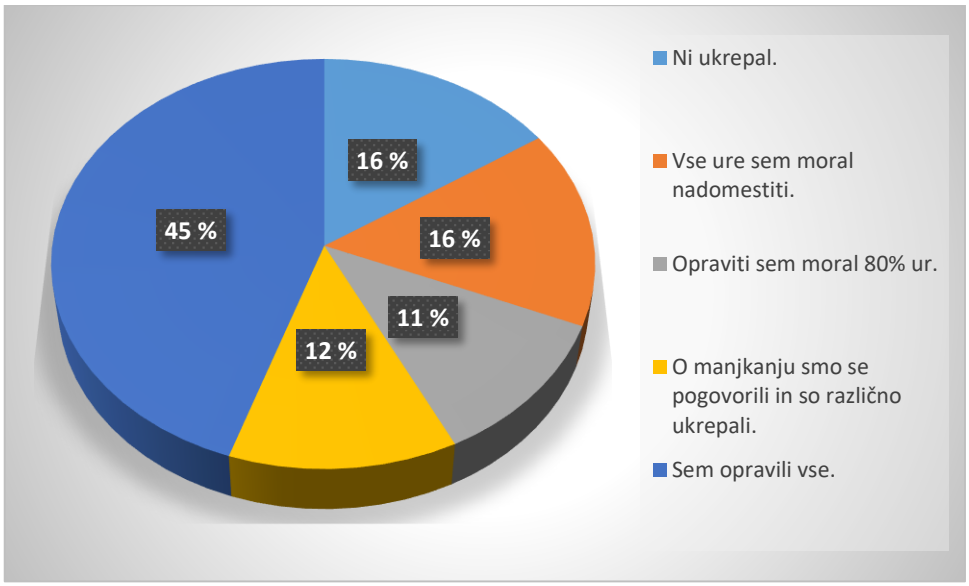
Graf 33: Izplačilo nagrade

Večina dijakov je redko ali večkrat opravljala tudi nižje zahtevna dela, ki niso neposredno povezana z njihovo prakso.

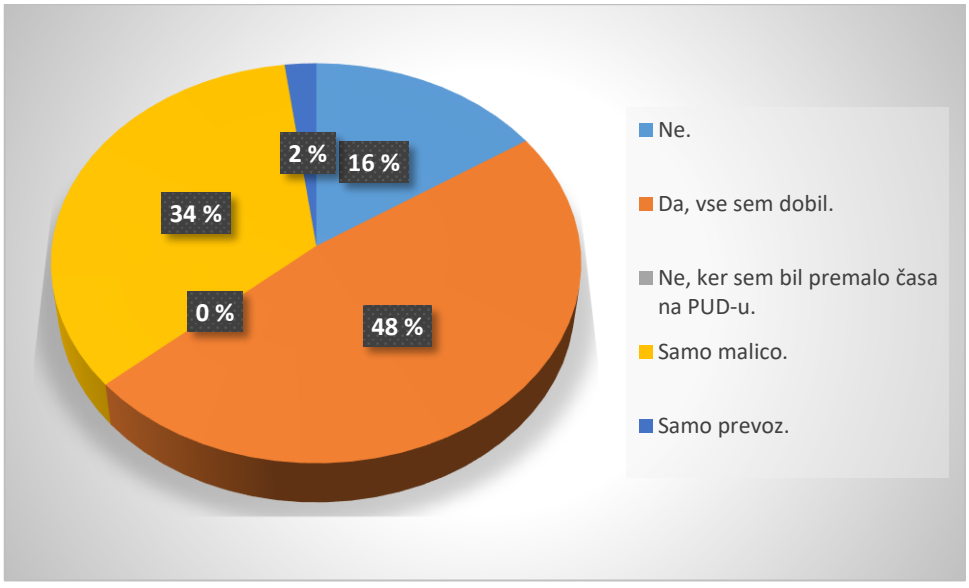
Graf 34: Nižje zahtevna dela

Slaba polovica dijakov je opravila vse ure PUD-a, v preostalih primerih so se z mentorji dogovorili za dodaten termin izvajanja.

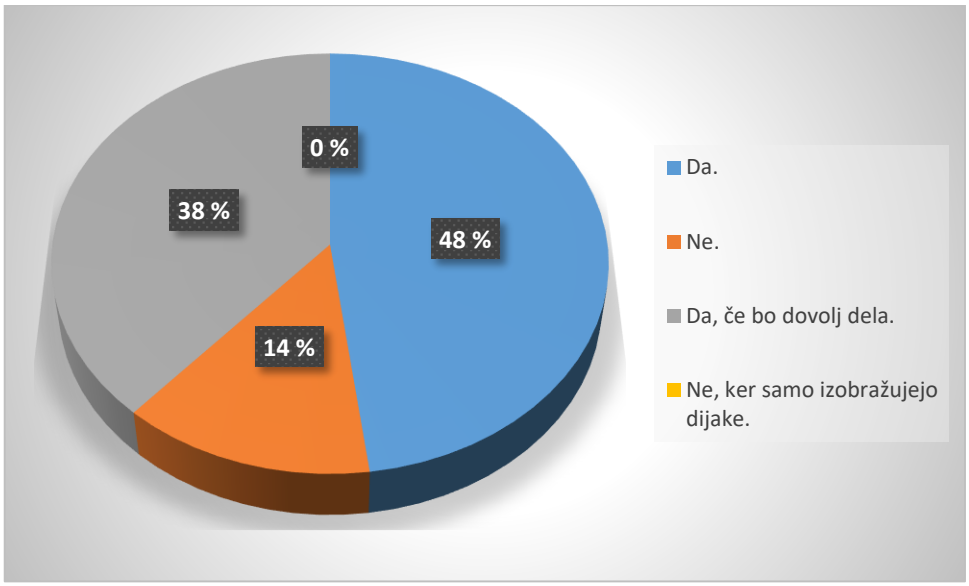
Graf 35: Ukrepanje ob neopravljenih urah praktičnega dela

Skoraj vsi dijaki so dobili povrnjen denar za malico in polovica dijakov tudi za prevoz. Kljub vsemu še vedno ostaja nekaj dijakov, ki od podjetja niso dobili povrnjenega ničesar.

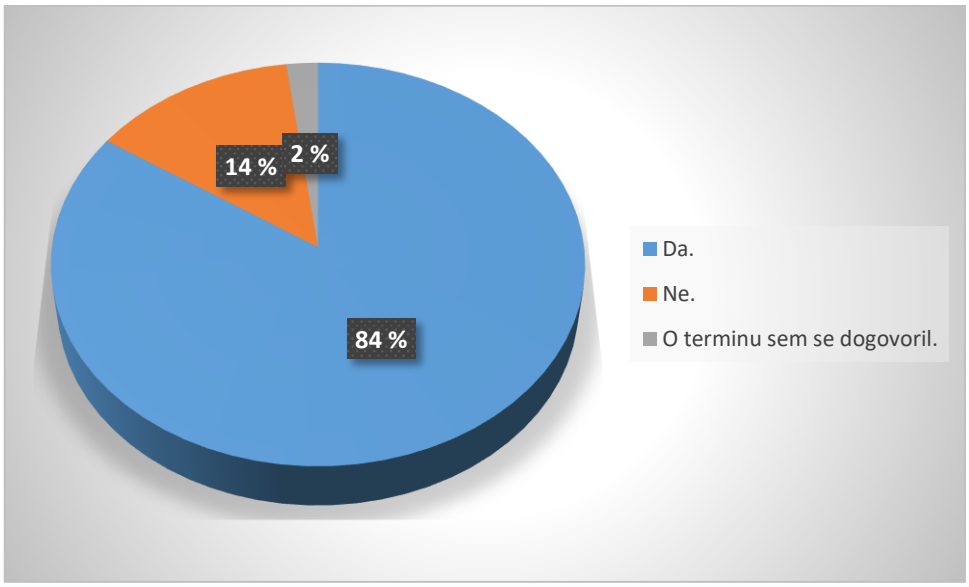
Graf 36: Povračilo malice in prevoza

Večini dijakov je bila omenjena možnost zaposlitve v podjetju, kjer so opravljali PUD, v kolikor bo podjetje ob njihovem zaključku šolanja potrebovalo novo ali dodatno delovno silo.

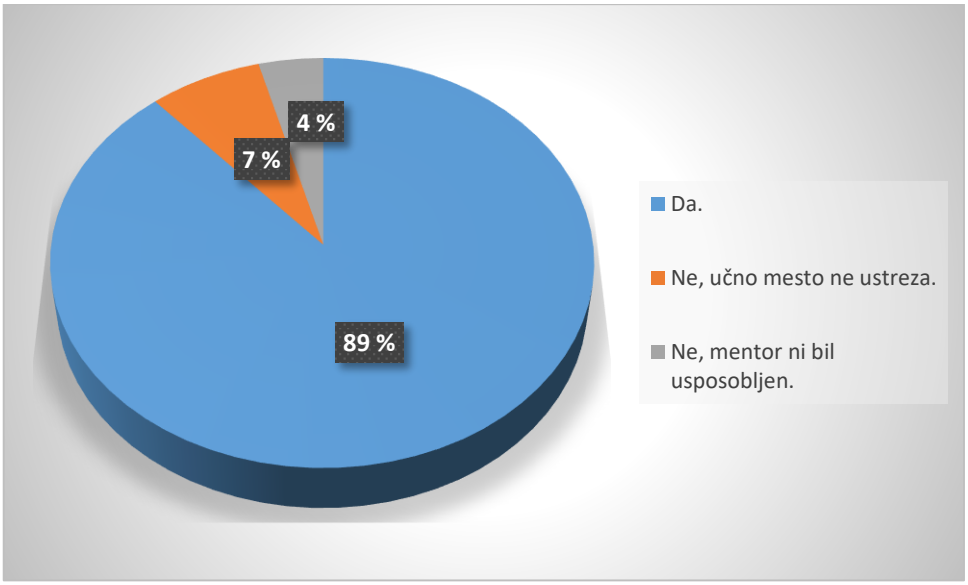
Graf 37: Možnost zaposlitve

Za večino dijakov so bili ponujeni termini izvajanja PUD-a ugodni.

Graf 38: Termin izvajanja PUD-a

Večina dijakov je PUD opravljala na verificiranem učnem delovnem mestu.

Graf 39: Verificirano delovno mesto

3 Izzivi na poti

Že ob sami zasnovi projekta so se mi porajala različna vprašanja. Soočil sem se z izzivom odločitve, kako delodajalcem poslati vprašalnik in na koga ga sploh nasloviti. Morda na kadrovsko službo, neposredno na mentorja, celo na direktorja in se bo on sam odločil, komu bo zaupal nalogo izpolniti vprašalnik. Pri potrebnih naslovih mi je lahko pomagal organizator PUD-a na šoli, ki hrani kontaktne naslove – naslove podjetij in kontaktne osebe. Tako sem se odločil, da ankete pošljem po navadni pošti v upanju na čim boljši odziv. Kljub anonimnosti ankete sem dal podjetjem, pravzaprav mentorjem možnost, da so rešeno anketo pripeli v elektronsko sporočilo in mi jo vrnili na moj elektronski naslov. Ne glede na dejstvo, da tudi sam nisem naklonjen reševanju anket, sem upal na čim več prejetih odgovorov. Določil sem tudi datum, do katerega naj bi mi anketo vrnili, ga naknadno zaradi slabega odziva celo podaljšal, a kljub vsemu pretiranega števila z zamudo vrnjenih anket ni bilo. Tako sem jih nazaj prejel samo petino, na podlagi katerih sem opravil analizo. Za ta cilj bi lahko rekel, da je samo delno dosežen.

Poleg odgovorov na vprašanja so imeli v podjetjih še možnost navesti pripombe in predloge.

Spodaj citiram pripombe in predloge podjetij, ki so to možnost izkoristila:

1. Praktično izobraževanje, ki se izvaja v šoli, je premalo modernizirano. Še vedno se učijo snov kot pred dvajsetimi leti. Premalo vedo o novih modernih tehnologijah oziroma njihovem delovanju. Težko je potem na licu mesta dijakom podajati praktično znanje, če nimajo prave osnove.
2. Trajanje prakse bi bilo potrebno podaljšati (na tehniški stopnji).
3. Problem izobraževanja je prekratko obdobje, ko ga usposobimo za delo, je izobraževanja konec.

Pri anketi za dijake sem imel lažje delo, saj učim dijake na srednji poklicni in na srednji tehniški šoli. Lahko sem neposredno nagovoril tiste dijake, ki jih učim praktično delo. Skoraj vsi dijaki so se odzvali moji prošnji in bili pripravljeni rešiti anketo, ki jim je vzela manj kot deset minut časa. Tako sem od sto razdeljenih nazaj prejel osemindevetdeset anket. Upal sem, da bodo odgovori dijakov iskreni, kljub temu da vedno obstaja možnost, da se je kakšen mentor kakšnemu dijaku iz takšnih ali drugačnih vzrokov zameril.

Dijaki se lahko v šoli veliko naučijo, a žal imajo srednje tehniške šole manjše število praktičnih ur kot srednja poklicna šola. Med šolskimi delavnicami ali realnim delovnim okoljem je dejansko velika razlika. Enako je z mentorji. Nekateri so dijakom bolj pripravljeni pomagati in deliti svoje znanje kot nekateri, ki so dijakom bolj nedostopni in znanje zadržujejo za sebe. V realnem okolju prihaja tudi do vsakdanjih težav, ki jih je potrebno hitro reševati, kljub določenim pritiskom.

Poleg ostalih vprašanj so imeli tudi dijaki še možnost dodati svoje pripombe in predloge. Spodaj navajam napisane pripombe in predloge:

1. Da dobimo določeno delo dijaki, ker se mentorju ne da ali pa bi se umazal.
2. Opravljal sem manjvredna dela in se nisem ničesar naučil.
3. Veliko bolj bi mi bil všeč avstrijski način šolanja.
4. PUD se ne bi smel opravljati med počitnicami.
5. Mislim da je PUD zelo pomemben. Pridobil sem veliko pomembnih izkušenj.

4 Zaključek

Naj ob zaključku povzamem večje razlike v anketi med delodajalci in dijaki. Mentorji v podjetju so mnenja, da je bila ob nastanku težav ob samem izvajanju praktičnega izobraževanja krivda na strani dijakov oz. so izpostavili njihovo nevzgojenost in nezrelost. Nasprotno so dijaki podali mnenje, da je bilo v povprečju njihovo delo dobro ali vsaj zadovoljivo, vendar močno odvisno od prejetih navodil in smernic. Ob morebitni nezadostno ali neuspešno opravljeni nalogi so odgovornost prenesli na mentorja oz. delavca, s katerim so delali, saj jim naj ne bi zagotovila dovolj natančnih navodil za delo.

Do različnih mnenj med mentorji/delavci in dijaki prihaja tudi pri analizi znanja dijakov, ki ga le-ti predhodno pridobijo v šoli. Mentorji so mnenja, da je imela velika večina dijakov težave pri opravljanju zahtevnejših nalog zaradi pomanjkljivega znanja, ki bi ga že morali usvojiti. Samo petina anketiranih se strinja, da imajo dijaki dovolj znanja za uspešno opravljanje nalog, ki so jih dobili. Več kot polovica dijakov pa je mnenja, da imajo dovolj teoretičnega znanja za praktične naloge, ki so jih opravljali na PUD-u.

Delodajalci, mentorji drugače gledajo na nižje zahtevna dela kot dijaki. Za varno delo mora biti tudi urejeno delovno okolje. Večjemu deležu dijakov se zdi pospravljanje in urejanje delovnih površin manjvredno ali celo nepotrebno delo.

Velike razlike so tudi pri pojmovanju možnostih zaposlitve. Skoraj polovica dijakov upa na redno zaposlitev v podjetju, v katerem so opravljali PUD. Malo več kot tretjina pa upa, da bodo dobili službo, če bo v podjetju dovolj dela. Iz grafa mentorjev je žal razvidno, da lahko redno zaposlitev pričakuje komaj desetina dijakov, več kot dvema tretjinama lahko obljubijo le potencialno možnost za zaposlitev, v kolikor bo v podjetju dovolj dela.

Do razlik prihaja tudi pri terminu opravljanja PUD-a. Za večino dijakov je termin ugoden, več kot polovica podjetij pa se o terminu dogovori.

Osebno sem mnenja, da se med izkušnjami, ki jih pridobijo dijaki med opravljanjem PUD-a, pojavljajo velika nesorazmerja. Tako na eni strani srečujem »srečneže«, ki se lahko pohvalijo s prijaznim, sodelujočim kolektivom, nagrado nad pogodbeno določeno in še možnostjo opravljanja počitniškega dela po opravljenem PUD-u, in na drugi strani »nesrečneže«, ki so kljub vsemu trudu in dobri volji, zavzetosti ostali praznih rok, brez nagrade, malice, potnih stroškov. Tiho se mi prikrade misel, da je dijak med opravljanjem PUD-a kljub trudu žal naredil več škode kot koristi ali pa precenil svoje znanje in vložen trud ter si posledično zapravil

možnost nagrade in povračila. Resnica je žal nepopisno bolj kruta. Določena podjetja, tudi velika in dobro stoječa, se žal že ob samem podpisu pogodbe za izvedbo praktičnega izobraževanja ne zavežejo, da bodo dijake kakorkoli nagradila oz. jim karkoli povrnila. V teh finančno že tako napornih časih je tako še težje dijake spodbuditi k vestnemu in odgovornemu opravljanju dodeljenih nalog, saj praktično plačajo, da lahko delajo, kar si prenekateri izmed njih težko privošči. Posledično tudi svojega dela in sposobnosti ne znajo ceniti in ovrednotiti, kar slabo vpliva na njihovo samopodobo in motivacijo iskanja služb ob zaključku šolanja. Menim, da bi v prihodnosti praktično izobraževanje vendarle morali ovrednotiti, da bi dijaki pridobili tudi vzgojni vpogled v delo – da dejansko več, kot znaš, bolj, kot se potrudiš, več lahko dosežeš in ni vse le odvisno od »sreče«, katero karto – delodajalca si »potegnil«.

5 Viri in literatura

1. *PRAKTIČNO usposabljanje z delom (PUD)*. [Online]. CPI. [Citirano 25. maja 2017; 17.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.cpi.si/kurikul/podlage-za-pripravo-izobrazevalnih-programov/prakticno-usposabljanje-z-delom-pud.aspx.
2. *SMERNICE za spremljanje dijakov na praktičnem usposabljanju z delom (PUD).* [Online]. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. 2012. [Citirano 22. avgusta 2017; 16.00]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/PUD/SMERNICE_spremljanja_PUD.pdf.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Mojca Drev Uranjek

LITERARNI VEČER NA SREDNJI STROKOVNI ŠOLI

LITERARY EVENING ON SECONDARY SCOOL

Povzetek

Kulturne dejavnosti so del osnovnošolskega vsakdana, dijaki pridejo na srednjo šolo seznanjeni z osnovnimi pravili kulturne vzgoje, so ustvarjalni in inovativni; njihova kulturna pismenost je različna. Pomembno je načrtno nadaljevati vzgojo dijakov kot občinstva na kulturnih prireditvah, obiskovalcev muzejev, galerij … in jih spodbujati, usmerjati ter omogočiti priložnosti za razvoj talentov in ustvarjalnosti. Na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije Šolskega centra Celje se zavedamo, da ima pri oblikovanju odnosa mladih do umetnosti pomembno vlogo vzgojno-izobraževalno delo v okviru pouka in interesnih dejavnosti, ki so del izvedbenega predmetnika. Dijaki so za dijake, učitelje in starše že peto leto zapored pripravili literarni večer v šolskem parku, ki smo ga poimenovali Diši po poletju. Z njim smo želeli dijakom ponuditi kakovostne kulturne vsebine in jih vzgajati v obiskovalce ne le zabavnih, ampak tudi zanimivih in kakovostnih kulturnih prireditev. Prisotnost na literarnem večeru tudi učiteljem omogoča osebno rast.

Ključne besede: vzgoja in izobraževanje, srednja šola, kulturne dejavnosti, kulturna prireditev, literarni večer, kulturna vzgoja

Abstract

Cultural activities are important part of primary school daily routine. Students come to the secondary school familiar with the basic rules of cultural education. They are creative and innovative young people with different levels of cultural literacy. It is important to educate students intentionally into an audience at cultural events, visitors in museums and galleries and also to lead and motivate them as well as create possibilities to develop their talents and creativity. In the Secondary school for Mechanical Engineering, Mechatronics and Media in School Centre Celje we are aware that school plays an important role in forming students' attitude towards art throughout the lessons as well as during extracurricular activities, which are part of the curriculum. Students have been organising a literary evening called Scent of the summer in the school park for five years. The event is intended for their fellow students, teachers and parents. Our intention was to offer students high-quality cultural contents and educate them not only for entertainment but also to become visitors of interesting high-

quality cultural events. Presence on literary evening is also an opportunity for personal growth of teachers.

Key words: education, secondary school, extracurricular cultural activities, cultural event, literary evening, cultural education

1 Literarni večer Diši po poletju

Diši po poletju je klasični literarni večer, na katerem nastopajoči recitirajo pesniška besedila, berejo odlomke iz literarnih del, popestrijo pa ga glasbeniki instrumentalisti in vokalno-instrumentalne točke ter ples. Gre za tradicionalen dogodek, prireditev, ki jo pripravijo dijaki v okviru interesne dejavnosti za dijake 1. letnika tehniških programov naše šole. Ideja je bila ta, da bi dijakom, pa tudi učiteljem in staršem omogočili stik z lepo besedo in ubrano glasbo. Naš zgled so mnoge poletne literarno-glasbene prireditve v okviru festivalov, ki so zadnja leta po slovenskih mestih kar množični. Poletje je torej tudi čas za kulturne užitke in to smo želeli izpostaviti z našim literarnim večerom. Pri načrtovanju prostora aktivnosti se nam je zdelo nujno izkoristiti naravne možnosti. Na Kosovelovi 12, kjer poteka pouk v programu medijski tehnik, je pred šolo park, ki je postal prizorišče literarnega večera. Pri načrtovanju časa izvedbe smo morali upoštevati dejstvo, da je večina dijakov vozačev in zaradi prometnih povezav poteka literarni večer v popoldanskih, ne pa v večernih urah, kar bi mu dalo poseben čar. Ker gre za prireditev na prostem, je organizacija odvisna tudi od vremena. Zaradi dežja sta bila zadnja dva literarna večera prestavljena v predavalnico. Doživetje v naravi, pod krošnjami je veliko lepše, a učitelji spremljevalci imajo večji nadzor nad dijaki v predavalnici. Na prostem je prizorišče dogajanja bolj oddaljeno od občinstva, kar poleg pasti, ki jih prinašajo mobilne elektronske naprave, prispeva k zmanjšani pozornosti dijakov. Sliki 1 in 2 prikazujeta različni prizorišči literarnega večera: v letih 2013, 2014 in 2015 je bil izveden v šolskem parku, leta 2016 in 2017 pa v predavalnici na Šolskem centru Celje.

Slika 1: Literarni večer na prostem junija 2014

(Arhiv Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije)

Slika 2: V predavalnico prestavljen literarni večer z gostjo
(http://smm.sc-celje.si/arhiv-dogodki-in-novice/?lcp_page0=6#lcp_instance_0)

Zastavljalo se nam je tudi vprašanje, katerim dijakom naj bi bil dogodek namenjen. Jasno je bilo, da literarni večer ni zabavna ali splošno razvedrilna prireditev, ki bi bila namenjena vsem dijakom. V začetku junija na naši šoli dijaki začnejo tudi z opravljanjem PUD-a, zato je bilo logično, da smo se odločili za dijake 1. letnika srednjega strokovnega izobraževanja, ki so na šoli do konca šolskega leta in so dojemljivejši za nekoliko bolj zahtevne vsebine. Podobne izkušnje so nas tudi naučile, da mora biti vsebina privlačna in prilagojena stopnji razumevanja in doživljanja mlade publike. Kot idejni vodji in somentorici mi je vsako leto poseben izziv poskrbeti za vsebinsko oz. tematsko zanimiv izbor besedil. Prvo in drugo leto smo uživali v izboru ljubezenskih in poletnih pesmi slovenskih avtorjev. Bali smo se negativnega odziva občinstva, zato smo izbrali lahkotnejše pesmi. Odziv dijakov, staršev in učiteljev je bil dober, kar nas je opogumilo, da smo za naslednje leto povezali pesmi in življenjsko zgodbo čilskega pesnika in politika Pabla Nerude z italijanskim filmom Poštar, lani povabili v goste celjsko gledališko in literarno ustvarjalko Bino Štampe Žmavc, letos pa se pesmijo, pravljico in glasbo Ferija Lainščka sprehodili po prekmurski ravnici. Posebna gostja letošnjega literarnega večera je bila dijakinja 4. letnika Karin Vrbek, prejemnica Male Veronike in tudi avtorica zmagovalne pesmi po izboru občinstva. Premišljen in raznolik izbor avtorjev, od domačih celjskih, drugih slovenskih in tujih, prispeva h kulturni zavesti posameznika in k zavesti o medkulturnosti.

2 Kulturne dejavnosti v srednji šoli

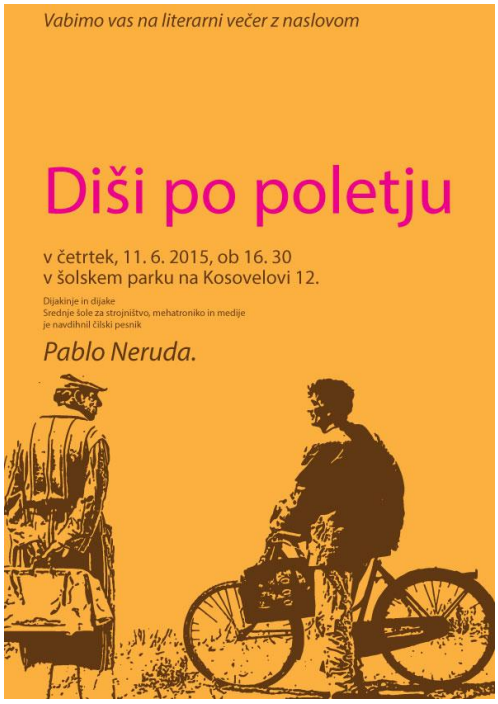
Kulturo in umetnost, načrtno ter v skladu s kurikulom, doživljajo dijaki Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije pri pouku umetnostnih predmetov (slovenščina, likovna in glasbena umetnost, različni strokovni moduli v programu medijski tehnik), pri katerih naj bi poleg kognitivnega znanja s področja umetnosti razvijali zmožnosti razumevanja, razlaganja in vrednotenja umetnostnih del, umetniške sposobnosti, občutljivost in spoštovanje umetnosti. Kulturne dejavnosti sodijo v obvezni del interesnih dejavnosti, s katerimi dijaki širijo in poglabljajo znanje, pridobljeno pri rednem pouku. »Z interesnimi dejavnostmi je dijakom omogočeno, da odkrivajo tudi področja, ki niso opredeljena s programom, po katerem se izobražujejo, ter da spoznavajo svoje talente, jih razvijajo in ohranjajo svojo posebnost oziroma različnost.« (Interesne dejavnosti, srednje strokovno izobraževanje, 2017). Prav te cilje skušamo doseči tudi z literarnim večerom, ki smo ga poimenovali Diši po poletju. V letošnjem juniju smo ga pripravili že petič zapored, torej je postal tradicionalen.

Vzgoja in izobraževanje sta neločljivo povezana. Na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije si že nekaj let načrtno prizadevamo razviti visoko stopnjo sodelovalne kulture in dobrega počutja tako dijakov kot učiteljev in staršev. Oblikovali smo Kodeks sožitja. Želimo, da bi dijaki znali izkazovati spoštljiv odnos do drugih, prizadevamo si, da bi šola pomembno pripomogla tudi k vzgoji dijakov kot spoštljivega, kritičnega in osveščenega občinstva na kulturnih prireditvah. Sistematična kulturna vzgoja je za mlade pomembna, obenem pa je tudi za kulturo življenjskega pomena, da je navzoča na vseh šolskih stopnjah in v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu. (Požar Matjašič, Bucik, 2008, 13)

2.1 Načrtovanje in izvedba literarnega večera

Načrtovanje poteka na globalni in izvedbeni ravni. Predlog programa in umestitev literarnega večera med v obvezni del interesnih dejavnosti za dijake 1. letnika srednjega strokovnega izobraževanja je del letnega delovnega načrta šole. Prav tako sta kot krožka razpisani interesni dejavnosti Gledališka delavnica in Instrumentalisti ŠCC, v okviru katerih se nastopajoči dijaki pripravljajo na nastop. Načrtovanje na izvedbeni ravni poteka aprila in maja. Mesec dni pred dogodkom imamo pripravljen izbor besedil in glasbene opreme, zainteresirane dijake preizkusimo in si razdelimo besedila za interpretacijo. V programu največkrat nastopajo dijaki nižjih letnikov, zato med njimi poiščemo tudi plesne talente ter jih vključimo v prireditev.

Sledijo vaje in popravki. Vabilo na literarni večer je v obliki plakata prilepljeno na oglasne deske na naši šoli in v zbornicah šol Šolskega centra Celje, saj so nanj vabljeni dijaki naše šole in učitelji ter drugi delavci vseh šol. Dijakom in staršem je namenjeno tudi vabilo na šolski spletni strani. Dijaki 1. letnika srednjega strokovnega izobraževanja pa so o literarnem večeru obveščeni tudi z okrožnico, saj je zanje udeležba obvezna.

Slika 3: Vabilo 2015 Slika 4: Vabilo 2017

(Arhiv Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije)

Priprava na spremljanje literarnega večera za dijake 1. letnika poteka pred dogodkom pri pouku slovenščine. Dijaki dobijo informacije in razlago, osvežijo pravila primernega vedenja, del prve ure slovenščine po predstavi pa je namenjen tudi refleksiji.

3 Izzivi na poti

Pri organizaciji in izvedbi literarnega večera nujno potrebno sodelovanje učiteljev različnih predmetnih področij, sodeluje tudi tehnična služba, ki skupaj z dijaki skrbi za ozvočenje in multimedijsko predstavitev (kadar je literarni večer v predavalnici, ga popestrimo z video in fotografskimi vsebinami), za oblikovanje likovne podobe in vabilo poskrbijo dijaki programa medijski tehnik z mentorji.

Pomembno je, da si nastopajoči želijo nastopati, ne da jih k temu prisili mentorica ali učiteljica slovenščine. Potrebno je upoštevati, da je nastopiti pred 180 poslušalci za marsikoga izziv, za koga lahko tudi preveliko breme kljub sposobnosti občutenega interpretativnega branja. Pomembna se nam zdi fleksibilnost pri izboru pesmi oz. nastopajočih, če se izkaže, da komu prvotno izbrano besedilo ne ustreza, zamenjamo nastopajočega ali besedilo. Mentor mora z dijaki ohraniti stik, biti do njih spoštljiv, jasno in natančno mora izraziti pričakovanja. Od dijakov pričakujem zlasti odgovornost, a je njihovo pojmovanje odgovornosti v zadnjih letih postalo zelo ohlapno, mentorji (tudi pri drugih dejavnostih) ugotavljamo, da so čedalje bolj neodgovorni in se ne držijo dogovorov. To se je pokazalo tudi pri zamujanju, neopravljenih nalogah doma, odsotnosti na vajah, neodzivnosti po telefonu in elektronski pošti ipd. Moja izkušnja je taka, da je treba biti potrpežljiv, jih spodbujati, motivirati in nazadnje se večina dijakov v skupini poistoveti z zadano nalogo. Od dijakov zahtevam, da se kar najbolj potrudijo in izpilijo svoj nastop. Dijaki so vnaprej tudi obveščeni, da jim bo javno govorno nastopanje prineslo oceno pri slovenščini. Kot problem se je vsako leto pokazala tudi organizacija vaj, saj je skoraj nemogoče vaje izvesti samo v času izven pouka. V dogovoru z ostalimi učitelji smo vadili tudi med poukom.

Zavzetost in predanost sta močno povezani s samoiniciativnostjo. Pri tovrstnih projektih je nujno medpredmetno povezovanje, a pripravljenost za sodelovanje pogosto ni samoumevna, zlasti če ni dogovora na ravni šole, zato sva največkrat tudi za sceno in rekvizite skupaj z dijaki poskrbeli mentorici za govorjeni del. Kot problem je potrebno izpostaviti pomanjkanje znanja, časovno stisko in preobremenjenost.

Največ dela sva pri organizaciji in izvedbi literarnega večera opravili mentorici za govorjeni del, mentorja za glasbo in likovno podobo nekoliko manj. Vsi se zavedamo, da je prispevek vsakega od nas pomemben za doseganje skupnega cilja – usklajenega celovitega literarnega večera Diši po poletju, ki je samo naš. Vrednotenje oz. plačilo za naše delo pomeni bodisi ure za doprinos ali mentorstvo pri interesni dejavnosti, če je ur že dovolj. To pomeni, da brez navdušenih mentorjev, ki se želijo dokazati tudi izven rednega pouka, tovrstnih dogodkov na naši šoli ne bi bilo. Zavedamo se, da kakovostno izvedene kulturne dejavnosti na šoli spreminjajo medsebojne odnose, usmerjajo dijake v dejavnosti na kulturnem področju in vplivajo na pozitivno doživljanje kulture in umetnosti.

Literarni večer je le del kulturnih dejavnosti na šoli, povezan je s krepitvijo kulturne vzgoje na srednji strokovni šoli in ustvarjalnostjo mladih na različnih umetnostnih področjih.

Neposredne evalvacije z dijaki nismo opravili. Po pogovorih pri pouku slovenščine smo ugotovili, da dijaki radi slišijo kakovostno prebrano besedo, a jih bolj kot govorjena beseda pritegneta glasba in ples, kar vsako leto tudi upoštevamo pri načrtovanju. Bolj neposredno tudi doživljajo celoten dogodek, če ga zanje pripravijo sošolci oz. dijaki, ne pa profesionalni izvajalci, a pričakujejo zelo kakovostno izvedbo. Zavedamo se, da bi bilo preveč ambiciozno misliti, da bo prireditev, kot je literarni večer, navdušila dijake, zadovoljni pa smo, če jih ne pustimo ravnodušnih. Odzivi učiteljev in staršev pa so po navadi izjemno pozitivni.

4 Zaključek

Po petih letih soustvarjanja literarnega večera lahko ugotovim, da bi mi bil poseben izziv in pomemben dosežek, če bi pri skupini zavzetih in dijakov lahko dosegla, da bi sami zagrizli v izbor avtorja, besedil ali rdečo nit literarnega večera. Tako bi postal pomemben ne le končni učinek, ampak tudi proces odkrivanja, ustvarjanja in samostojnega vrednotenja.

Potrebno bi bilo vsekakor bolj promovirati prireditev tudi navzven, se morda povezati z lokalnim okoljem ali z drugimi šolami z namenom promocije ustvarjalnosti, vseživljenjskega učenja in sodelovanja. Literarni večer terja veliko dela in prizadevanj mentorjev in dijakov, dogodek pa je enkraten in namenjen razmeroma majhnemu številu dijakov in drugih.

Mladi z izkušnjami in znanjem dobivajo vpogled v umetnost, jo laže razumejo, to pa gotovo pripomore k temu, da bodo kot odrasli vsaj deloma preusmerili težišče pozornosti iz iskanja razvedrilnih vsebin v zanimive in kakovostne kulturno-umetnostne vsebine. Verjamem, da je za razvoj celovite osebnosti pomembna estetska izkušnja vsakega posameznika. Literarni večer ni namenjen zgolj dijakom, ampak tudi učiteljem, s čimer dajemo poseben pomen skrbi za vseživljenjsko osebno rast učiteljev.

O vlogi umetnosti za človeka je Drago Jančar v Jutranjem nokturnu zapisal: »Umetnost zmaguje, umetnost je včeraj in danes in jutri, ker je zunaj časa, je zunaj prostora, je v človeku, ki jo čuti … Ne glede na kak način gre k vragu svet okoli nas: trenutek umetnosti je trenutek lepote, je trenutek sreče. Z ničemer opredmetene, samo lebdeče, nemirne, nejasno občutene … Tistih nekaj minut, dokler je prisotna, …, je dovolj, da upraviči obstoj posameznika.« (Jančar, 2007, 33) Če nam je blizu Jančarjev razmislek o umetnosti, ne bomo prenehali s prizadevanji ponuditi dijakom kakovostne vsebine, morda bomo prispevali k temu, da kasneje v življenju ne bodo čutili le potrebe po materialnih dobrinah.

5 Viri in literatura

1. *DIŠI po poletju 2015.* [Online]. [Citirano 20. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://smm.sc-celje.si/arhiv-dogodki-in-novice/?lcp_page0=6#lcp_instance_0.
2. *INTERESNE dejavnosti, srednje strokovno izobraževanje*. [Online]. [Citirano 12. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi/interesne/interesneSSI.htm.
3. JANČAR, D. Jutranji nokturno. *Delo. Sobotna priloga*, 17. 2. 2007. Str. 33.
4. POŽAR Matjašič, N. in BUCIK, N. *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 2008. Str. 5-20.
5. ROTAR Pance, B. Umetnost in kultura v šoli. V *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja.* Ljubljana: Pedagoški inštitut. 2008. Str. 111-119.

Osnovna šola Petrovče

Smilja Gaberšek

BRANJE S PSOM

READING WITH A DOG

Povzetek

Branje s pomočjo terapevtskega psa je v tujini zelo pogosta oblika pomoči otrokom, ki imajo težave tako pri začetnem učenju branja kot tudi kasneje, ko bi morali to veščino že dobro obvladati. Omenjeno branje pozitivno vpliva na glasno branje in otrokovo samozavest. Ena večjih težav za upad želje po branju je slaba motivacija za branje. Za izboljšanje bralnih rezultatov je Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke pričelo izvajati aktivnost branja psu, ki so ga poimenovali Branje s Tačkami. V prispevku sem predstavila različne oblike posredovanja s pomočjo psa kot eno izmed terapevtskih živali in predstavitev projekta. Nato sem opisala, kako lahko prisotnost psa vpliva na učence v šoli ter njegov pomen, ki ga predstavlja otrokom. Poleg tega sem predstavila tudi vse pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko dejavnost izvajamo v šoli.

Ključne besede: branje, motivacija, branje s Tačkami, branje s pomočjo psa

Abstract

Canine assisted reading is a worldwide method for struggling readers who have difficulties in early stages of reading and also for those who should have already mastered reading skills. Canine assisted reading has a positive impact on child's loud reading as well as on his/her self-confidence. One of the major problems for decrease in desire for reading is poor motivation for reading. To improve reading results the Tačke pomagačke Society started to carry out the activity of reading to dogs, which they named Reading with Paws. In the article I presented various aspects of dogs included in animal-assisted interventions. and the project. Then I presented the impact that animal's presence has on children and the importance of animals in educational settings. In addition I also described all working conditions we have to consider before starting animal-assisted intervention in school.

Key words: reading, motivation, reading with Tačke pomagačke, reading with a dog

1 Predstavitev dejavnosti posredovanja s pomočjo živali

V zadnjih desetih letih so mnogi raziskovalci, strokovnjaki, učitelji in pedagogi začeli poudarjati pomen živali na blagodejno počutje otroka. Še več, ugotavljati so začeli, da nekatere živali lahko s svojo prisotnostjo pripomorejo k hitrejšemu okrevanju in boljšemu terapevtskemu napredku.

Intervencija s pomočjo živali (v nadaljevanju s psom) ima veliko prednosti. Pozitivni učinki se kažejo tako na zdravstvenem, izobraževalnem, kot na terapevtskem področju.

Otroci se ob psu nehote učijo potrpežljivosti, pripadnosti, solidarnosti in skrbi za živo bitje. Druženje s psom jemljejo kot razvedrilo. Že ob gledanju njihovih norčij in reakcij začne otrok uživati. Ob psu se raznežijo, umirijo in razveselijo. Prisotnost psa pritegne otrokovo pozornost in koncentracijo, ga bolj aktivira za sodelovanje in bolj motivira za učenje. Nudi mu občutek moči in doseganje boljših uspehov ter mu daje možnost potrditve, kljub pogostim neuspehom na poti premagovanja lastnih težav.

Pes sprejema otroka takšnega kot je, brez omejitev, brez kritiziranja in brez obsojanja. Prisotnost psa pomaga otroku ustvarjati čustveno varno ozračje in sproščeno ter prijazno okolje. Med psom in otrokom se začne ustvarjati zveza medsebojnega zaupanja in občutka povezanosti. Vključenost psa v terapevtski proces omogoča, da se začnejo razvijati sočutje in ljubezen do živali, sposobnost empatije, boljše razpoloženje in samozaupanje v lastne spretnosti ter sposobnosti. Izboljševati se začne otrokovo zdravje in imunski sistem, stres, ki ga otrok doživlja pri učenju, pa se začenja zmanjševati.

Terapija s pomočjo živali (v nadaljevanju TPŽ) s programom R.E.A.D. (Reading Education Assistance Dogs) je načrtovana in zasnovana tako, da pospešuje izboljšanje otrokovih funkcij. Dejavnosti so načrtovane in usmerjajo otroka k točno določenim ciljem. Cilji terapije so spremembe delovanja in obnašanja ter napredek pri učenju. Pri TPŽ in R.E.A.D. programu sodelujejo terapevtski par (vodnik s psom), otrok in strokovna oseba, ki je zaposlena na ustanovi, kjer se terapija izvaja. Vodijo jo lahko zdravniki, pedagogi in drugi strokovnjaki, ki delajo z otroki. Voditi se mora strokovna dokumentacija (terapevtski načrt, napredek, opažanja). Terapija se izvaja daljše časovno obdobje, individualno ali skupinsko. Izvedba terapije traja od 15 do 60 minut, z vmesnimi odmori.

R.E.A.D. program je v pomoč otrokom s težavami pri učenju branja in govornimi motnjami. S programom se poskušajo izboljšati komunikacijske sposobnosti, pismenost, motivacija za branje in pozitiven odnos do knjig. Temelji na točno določenih pravilih. Pomen programa je, da je pes potrpežljiv poslušalec, ki otroke nikoli ne obsoja in ne kritizira ter na ta način pomaga otroku premagovati težave pri branju.

Aktivnosti s pomočjo živali (v nadaljevanju APŽ) nudijo priložnost za motivacijsko, izobraževalno, rekreacijsko in terapevtsko podporo, v smislu izboljšanja kvalitete življenja. Cilji niso točno določeni, beleženje napredka ni obvezno, vsebina ni nujno vnaprej načrtovana, obisk je lahko enkraten oz. občasen, izvajanje je lahko individualno ali skupinsko. Pri teh dejavnostih sodelujeta le terapevtski par in otrok.

Izobraževanje s pomočjo psa (v nadaljevanju IPP) je oblika posredovanja živali za vzgojno-izobraževalne namene. Dejavnosti se lahko izvajajo v različnih ustanovah, kjer se izobražujejo otroci oz. mladostniki. Osnovni namen teh delavnic je ozaveščanje otrok o sožitju z naravo in ravnanju z živalmi, o prostovoljstvu ipd. Lahko pa je osnovni namen tega izobraževanja le motivacija pri usvajanju učne snovi pri pouku, športnih dejavnostih ali dodatni strokovni pomoči (v nadaljevanju DSP). Delavnice so usklajene s šolskim učnim načrtom.

Vse naštete aktivnosti s posredovanjem psa prispevajo k:

- Izboljšanju motoričnih sposobnosti,
- zmanjševanju strahu,
- povečanju pozornosti in koncentracije,
- večji osredotočenosti na branje,
- izboljšanju razumevanja besedil,
- boljšemu reševanju problemov,
- izboljšanju besedne komunikacije,
- širjenju besednega zaklada,
- večjemu samospoštovanju.

Aktivnosti in terapije z živalmi (najpogosteje s psom) postajajo v zadnjih letih vse bolj razširjene dejavnosti tako v svetu, kot tudi pri nas. V Sloveniji sta zelo aktivni dve društvi in en zavod: Ambasadorji nasmeha, Tačke pomagačke, Zavod PET.

Društvo Ambasadorji nasmeha je prvo slovensko društvo za terapijo s pomočjo živali, ki je bilo ustanovljeno leta 2004. Izvajajo aktivnosti in terapijo. Prostovoljci uspešno delujejo v različnih

ustanovah, zavodih ter domovih za ostarele. Njihov cilj je doseči, da se terapija in aktivnosti s pomočjo živali ustalijo in izvajajo, kot priznana oblika pomoči v zdravstvu in šolstvu. Njihov glavni namen je pričarati nasmeh na vsakem obrazu, ki ga obiščejo.

Društvo Tačke pomagačke je bilo ustanovljeno leta 2007 in ima s strani Ministrstva za zdravje priznan status humanitarne organizacije in društva, ki deluje v javnem interesu na področju zdravstvenega varstva. Izvajajo terapije, dejavnosti in izobraževanje s pomočjo psov, program R.E.A.D., družabništvo ter osveščanje otrok ter mladostnikov v vrtcih in šolah. Sodelujejo tudi na različnih prireditvah. Svoje prostovoljno delo opravljajo v številnih domovih za upokojence, vzgojnih zavodih, varstveno delovnih centrih, knjižnicah, srednjih šolah, vrtcih, osnovnih šolah, v rehabilitacijskih inštitucijah in psihiatričnih klinikah po celi Sloveniji.

Zavod PET je zasebni zavod, katerega osnovni namen in poslanstvo je dvig kakovosti življenja posameznika s posredovanjem psa. Cilji, ki jih želijo doseči, so razvoj in napredek terapevtskih metod posredovanja s pomočjo psa, pridobivanje informacij o znanstvenih raziskavah, promocija terapevtskih, zdravstvenih in pedagoških učinkov, širjenje prepoznavnosti in priznavanje terapevtskih metod posredovanja s pomočjo psa s strani strokovne in širše javnosti ipd.

Tudi **Društvo za aktivnosti in terapijo s pomočjo živali**, ki sta ga leta 2007 ustanovila znana strokovnjaka Maksimiljana Marinšek in dr. Maks Tušak, izvajajo terapije s pomočjo različnih živali v različnih ustanovah.

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Terapevtsko branje s pomočjo psa

Pismenost je skupek spretnosti, ki omogočajo posamezniku iskanje, izbiro in rabo informacij za zadovoljitev potreb v vsakdanjem življenju in mu omogočajo lažje vključevanje v družbo ter mu zagotavljajo osebnostni napredek in razvoj. Obvladovanje bralne pismenosti predstavlja eno temeljnih zmožnosti, ki jo morajo učenci razviti v času obveznega šolanja, zato je dobro razvita bralna pismenost temeljni cilj osnovnošolskega izobraževanja in učenja. Bolj, ko ima otrok razvito bralno pismenost, bolj se lahko enakopravno vključuje v izobraževanje, bolj lahko sodeluje v ožjem in širšem družbenem okolju, bolj lahko konkurira na trgu dela.

Osnovni element pismenosti je branje. Branje ni več privilegij in razkošje, ampak nujno potrebna sposobnost slehernega izmed nas. Je ena izmed pomembnih dejavnosti, ki nas

spremlja skoraj na vsakem koraku, v šoli, na ulici, v trgovini, doma. Dnevno smo obkroženi z raznovrstnimi sporočili in besedili, zato so bralne sposobnosti nujne za preživetje v sodobnem svetu. Branje omogoča otroku dostop do znanja, zato je vzgoja mladega bralca toliko bolj pomembna. Pomen branja se kljub tehnološkemu napredku ne zmanjšuje. Strokovnjaki iščejo vedno nove tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti, saj je branje priučena sposobnost, ki jo lahko nenehno utrjujemo in izboljšujemo. Pomembno je, da otroci veščino branja kar najbolje usvojijo in obvladajo. Tega pa pogosto ne zmorejo doseči otroci s posebnimi potrebami.

Motivacija je sestavni del vsake dejavnosti, tudi branja. Je skupek različnih motivacijskih dejavnikov, ki spodbujajo posameznika k branju in mu pomagajo vztrajati do konca. Motivacija torej usmerja vedenje posameznika in je ključna pri učenju branja. Branje in bralna motivacija sta med seboj povezana - bolj, ko otrok zna brati, večja je njegova motivacija. Motivirani bralci so bolj navdušeni nad branjem in kažejo pozitiven odnos do knjig. Bralno motivirani ljudje radi posegajo po literaturi, jo z zanimanjem in užitkom prebirajo in se iz nje radi učijo.

Strokovnjaki beležijo v zadnjih desetih letih precejšen upad veselja do šole in posledično tudi do branja. Specialni in rehabilitacijski pedagog (v nadaljevanju specialni pedagog) se v okviru svojega dela poslužuje različnih metod in oblik dela, ki jih prilagodi posameznemu otroku in njegovim šibkim področjem. Učenci z učnimi težavami in učenci s specifičnimi učnimi težavami imajo poleg primarnih težav na področju pisanja, branja ali računanja pogosto tudi sekundarne težave, zato z različnimi metodami in oblikami dela spodbujamo učence k pridobivanju pozitivne samopodobe, razvijanju pozornosti in motivacije za šolsko delo ter otroku omogočimo doživljanje pozitivnih izkušenj. Hkrati pa učenca aktivno vključujemo v proces pomoči in mu na ta način omogočimo, da postane soustvarjalec dejavnosti.

Ena od novejših oblik dela specialno-pedagoške pomoči je vključevanje terapevtskega psa v specialno-pedagoški proces. Po ugotovitvah različnih strokovnjakov vemo, da je pes odličen motivacijski dejavnik in, da lahko z izvajanjem aktivnosti s pomočjo psa pripomoremo k celostnemu razvoju ter posredno vplivamo na otrokov kognitivni, socialni, emocionalni in fizični razvoj.

Raziskave kažejo, da so se otroci, ki so bili deležni terapije s pomočjo psa ob branju bolj sprostili in napredovali ter postali bolj samozavestnejši. Lažje so se vključevali v družbo vrstnikov in postali socialno spretnejši. Bolj sproščeno so pristopali h glasnemu branju in raje posegali po novih knjigah.

Pri dejavnostih vključevanja psa v specialno-pedagoško delo se morajo upoštevati smernice pedagoškega dela: Močna področja otrok, odgovorno vedenje in delo vseh udeležencev, spodbujanje ustvarjalnosti in samoiniciativnosti udeležencev, prilagajanje dejavnosti učenčevim razvojnim stopnjam in težavam, skrb za nemoteno timsko delo med Društvom Tačke pomagačke, terapevtskim parom in šolo.

V strokovni dokumentaciji morata biti predstavljena vloga psa kot motivatorja za šolsko delo (pes postane otrokov soterapevt oz. asistent, nudi otroku varno in sproščeno okolje, mu daje občutek sprejetosti, je potrpežljiv poslušalec, ki otroka spodbuja h komunikaciji in dvigu samozavesti) in smernice za delo vodnika (vodnik mora biti pripravljen na obiske, biti mora teoretično podkovan, odgovoren, poskrbeti mora za higienske in varnostne zahteve, psa mora imeti veterinarsko pregledanega in urejenega, s seboj mora imeti ustrezno opremo (povodec, odejo, posodo za vodo…), upoštevati mora šolski hišni red, poskrbeti mora za varstvo osebnih podatkov (brez soglasja staršev učencev ne sme fotografirati in/ali objavljati za članke), pripravljen mora biti tudi na timsko delo in sodelovanje.)

Cilji vključevanja psa v specialno-pedagoški proces so, povečati motivacijo in koncentracijo ter pozornost pri učenju, zmanjšati strahove in odpor do branja, razvijati telesni kontakt z živim bitjem ter izboljšati napredek pri učenju branja.

Specialni pedagog skupaj z učencem, učiteljem in staršem odkrije področje, kjer se kažejo težave. Sledi izdelava načrta specialno-pedagoške pomoči, v okviru katerega se z določenimi vajami razvijajo njihova šibka področja. Pri tem vključimo v svoje delo tudi terapevtskega psa. Specialni pedagog ves čas z vodnikom načrtuje srečanja in aktivnosti.

Pred izvajanjem interesne dejavnosti - Beremo s psom, ki se bo izvajala v šolskem letu 2017/2018, sem si morala pridobiti dovoljenje vodstva in celotnega kolektiva ter si tako zagotoviti njihovo podporo, zato sem povabila terapevtski par, da se jim je predstavil.

Pred začetkom izvajanja TPŽ sem izpeljala predstavitev terapevtskega para tudi za starše in otroke, ki bodo vključeni v TPŽ.

Pripravila sem strokovno dokumentacijo in terapevtski načrt. Določila sem namen obiskov, izbor učencev in cilje.

Od staršev sem si pridobila pisna soglasja za obiskovanje bralnih uric in si pridobila informacije o morebitnih posebnostih otrok (alergije, strah, zadržki ipd.).

Z Društvom Tačke pomagačke sem morala opraviti dogovor o poteku obiskov terapevtskega para na šoli (kraj, čas, trajanje, vloge udeležencev…).

Učence sem morala pripraviti na obisk in z njimi predelati temeljna pravila glede upoštevanja navodil in komuniciranja s psom ter o previdnostih pri rokovanju z njim (hranjenje, božanje psa ipd.).

Celotnemu šolskemu kolektivu sem predstavila še ostale možnosti vključevanja terapevtskega psa v pedagoški proces, kot dodatno možnost za izvedbo celoletnega šolskega projekta na šoli.

3 Izzivi na poti

3.1 Načrtovane aktivnosti s psom

Projekt bo potekal od meseca oktobra do meseca marca, v obliki TPŽ, s programom R.E.A.D. Aktivnosti se bodo izvajale ob sodelovanju specialnega pedagoga. Cilji TPŽ bodo dokumentirani in zapisani v LDN šole.

V interesno dejavnost bodo vključeni posamezni učenci iz 4., 5., 6., in 7. razreda. Bralne urice (v nadaljevanju BU) se bodo izvajale skupinsko ali individualno. Izvedenih bo 23 srečanj, od tega 3 predstavitve terapevtskega para (v mesecu septembru) in 20 ur skupinskega in individualnega branja z učenci. Tedenska srečanja bodo trajala dve šolski uri, srečanje posameznega učenca pa 30 minut.

Pri vsakem srečanju se bo otrok najprej pozdravil s psom in se pogovoril s prostovoljcem. Sledilo bo branje. Po branju bodo potekale različne aktivnosti s psom (reševanje nalog na lističih, ki jih bo pes prinašal učencu). Pred odhodom terapevtskega para se bo otrok smel poigrati s psom ali pa ga bo lahko odpeljal na sprehod po bližnji okolici šole.

Občasno bodo učenci dobili tudi zadolžitve (npr. narisati bodo morali terapevtskega psa, napisati bodo morali svoje vtise srečanj, napisati bodo morali psu kratko sporočilce, vaditi v branju, da bo steklo pripovedovanje psu ipd.).

Vodnik psa bo deloval kot moderator celotnega dogajanja. Otrokovo branje bo spremljal in otroka spodbujal. Sama pa bom preverjala razumevanje prebranega z različnimi, načrtovanimi vajami.

V mesecu oktobru se bo opravilo testiranje s pomočjo ocenjevalne sheme glasnega branja. V mesecu aprilu pa bo sledilo ponovno testiranje, s primerjalno analizo ugotavljanja napredka otrokovega branja.

3.2 Način vključevanja terapevtskega psa v DSP

Pri izvajanju aktivnosti je pomembno, da se učenec počuti v vlogi »učitelja«. Pri tem pogosto pozabi, da se hkrati tudi sam uči. Ob tem doživlja občutek pomembnosti, večji uspeh in kar je najpomembnejše, preide iz pasivne v aktivno vlogo. Učenec ima ves čas občutek, da ga pes sprejema, da mu je zvest, da ga nikoli ne graja in mu ne daje negativnih povratnih informacij.

Vključevanje psa	Pripomočki	Vaja
Aktivno vključevanje terapevtskega psa	velika mehka kocka z žepi	Otrok vrže kocko. V kocki so zataknjeni lističi z nalogami in navodili. Učenec poveljuje psu, naj kocko prinese. Pes prinese otroku kocko. Učenec iz nje izvleče listič z nalogo in jo reši.
	torbica	V torbico damo lističe z nalogami in navodili. Otrok poveljuje psu, naj mu prinese torbico. Pes prinese otroku torbico. Učenec iz torbice izvleče listič z nalogo in jo reši.
	pasja rutka z žepom	Psu zavežemo okrog vratu rutko. V žepu so naloge z navodili. Otrok pokliče psa k sebi, odveže rutko, izvleče nalogo in jo reši.
	pasji nahrbtnik	Pes ima na hrbtu oprtan pasji nahrbtnik, v katerem so lističi z nalogami in navodili. Otrok pokliče psa k sebi in iz nahrbtnika izvleče listič z nalogo ter jo reši.
Pes kot motivator (pasivna prisotnost psa)	knjige	Učenec lahko napiše, prebere, govori, pripoveduje psu. Pes otroka posluša in se odziva na njegove ukaze.

3.3 Pričakovane težave in izzivi

Pri pripravi projekta so mi bili v veliko pomoč članki tujih in slovenskih društev, objavljeni prispevki slovenskih vodnikov terapevtskih psov ter rezultati izvedenih projektov.

Ob izvajanju BU s pomočjo psa pričakujem, da bodo učenci za šolsko delo bolj sproščeni, bolj motivirani in da bodo z veseljem obiskovali BU. Glede na načrtovane cilje tudi pričakujem, da bodo BU pripomogle k zvišanju samozavesti in samokontrole učencev, vplivale na izboljšanje pozornosti, koncentracije in motivacije ter pripomogle k izboljšanju napredka pri učenju. Hkrati tudi pričakujem, da bo prisotnost psa ugodno vplivala na razredno klimo pri urah DSP. Otroci s posebnimi potrebami nemalokrat doživljajo manjvrednostne komplekse pri individualnem delu, pri delu z IKT, pri e-učenju in učenju nasploh, saj so običajno pri teh dejavnostih manj uspešni in nesamostojni, zato pričakujem, da bo pes poskušal otrokove negativne občutke odpraviti ali vsaj omiliti, otroke pomiriti in opogumiti. Predvidevam, da bo pridobivanje znanj s pomočjo psa boljše, saj se bodo učenci učili na prijaznejši, zanimivejši in izvirnejši način. Ob tem pa predpostavljam, da bodo bolj aktivni in storilnostno uspešnejši. S tem bi bili načrtovani cilji doseženi. Če bodo učenci ob zaključku BU prebrali več knjig in na ta način opravili bralno značko in če se bodo učenci lotevali branja med šolskim letom brez prisile, pa bi lahko že govorili o presežkih načrtovanih ciljev.

S strani vodstva nisem pričakovala ovir ali omejitev. Ravnateljica je projektom na šoli naklonjena in nam nudi podporo tako s strani organizacije in izvedbe, kot tudi s finančne plati. S strani Društva Tačke pomagačke je bil odziv hiter in spodbuden, čeprav sem pri tem pričakovala več težav. Presenetilo me je spoznanje, da so vsi terapevtski pari prostovoljci in da ima Društvo status humanitarne organizacije, čeprav opravljajo zahtevno delo in zanj porabijo ogromno časa.

Pri izvedbi projekta so nastopile težave glede pogostosti obiskovanja terapevtskega para na šoli. Zaradi zasedenosti izbranega terapevtskega para bodo morala biti srečanja enkrat na 14 dni, čas obiskov v popoldanskih urah, obisk psa pa bo lahko trajal le eno šolsko uro. Pri enem srečanju pa bosta lahko sodelovala hkrati le dva učenca, kar bo verjetno vplivalo tudi na končne rezultate in trajanje celotnega šolskega projekta.

Pri nekaterih učencih se lahko pojavi strah pred psom. Pričakujem, da se bo izbrani terapevtski pes znal otroku približati, da bo zaznal in občutil stisko otrok in znal otroke na svoj način

umiriti, saj razpolaga Društvo Tačke pomagačke z ustrezno strokovno usposobljenimi terapevtskimi pari.

Posebno pozornost, strokovnost in izziv pa mi bo predstavljalo načrtovanje aktivnosti s psom in načrtovanje specifičnih vaj za učence. Pri tem bom zagotovo naletela na težave, ki pa jih bom poskušala reševati s pomočjo Društva Tačke pomagačke in vodnico, Matejo Slapnik, predvsem pa se bom morala zanesti na svojo strokovnost.

Pričakujem tudi, da bodo rezultati končnega testiranja glasnega branja spodbudni in da bom lahko z analizo podatkov potrdila načrtovane cilje in s tem dobila spodbudo za nadaljnje delo. Če se bo projekt izkazal za zelo dobrega, bom v prihodnje razmišljala v smeri sodelovanja z Mrežo Šolski pes, katere član bi postala tudi naša šola.

Presenečena pa sem bila nad zahtevano obsežno strokovno dokumentacijo, ki se mora pripraviti že pred začetkom vključevanja psa v pedagoški proces.

4 Zaključek

K izvajanju interesne dejavnosti sem pristopila z negotovostjo in z vednostjo, da bom morala v delo vložiti veliko truda in časa. Vendar že misel na to, da bom učencem na ta način pomagala (jim omogočila napredek pri branju, jih motivirala za branje), je pripomoglo, da sem se lahko hitreje odločila za branje s pomočjo psa.

Posredovanje s pomočjo živali je specifična oblika nudenja pomoči pri specialno pedagoškem delu otrok s posebnimi potrebami, ki zahteva upoštevanje določenih pogojev, hkrati pa nudi celo paleto pozitivnih učinkov pri otroku. Branje s pomočjo terapevtskega psa je nov, didaktičen in inovativen pristop k učenju ter predvsem dopolnilna oblika specialno-pedagoškega dela, kajti če želimo, da otrok veščino branja dobro osvoji in avtomatizira, mora dnevno brati, torej mu je lahko branje s pomočjo psa le motivacija za nadaljnje delo in vložen trud. Pes, ki v takšnem procesu sodeluje, je prisoten kot medij, ki lahko pozitivno deluje na otroka kot motivator, ki daje otroku spodbudo in pogum s svojo prisotnostjo. Prijeten prostor pa otroka spodbudi k pogostejšemu obiskovanju knjižnice in prebiranju knjig, hkrati pa pozitivno vpliva na branje.

Sama na prisotnost psa pri učenju nikoli nisem gledala na takšen način, dokler se nisem s to vrstno obliko pomoči bolj seznanila. V to so me prepričali pozitivni rezultati mnogih raziskav na področju vključevanja psa v različne inštitucije. Še posebno pa me je navdušilo spoznanje,

da so se različni programi izkazali kot koristni in uspešni, tako na izobraževalnem, kot zdravstvenem in terapevtskem področju.

Čeprav v Sloveniji sicer pridobivajo tovrstne intervencije vedno večji pomen, menim, da so v ustanovah, ki izobražujejo otroke in mladostnike še premalo uveljavljene.

V zadovoljstvo mi bo, če bodo cilji interesne dejavnosti ob koncu šolskega leta realizirani, če bodo vtisi učencev pozitivni in, če se bodo učenci obiskov BU veselili. V največje zadovoljstvo pa mi bo, če bodo BU pripomogle k boljšemu branju.

5 Viri in literatura

1. ČARMAN, J. *Pes kot kopedagog pri vzgojno-izobraževalnem delu z učenci z učnimi težavami pri slovenščini*. Ambasadorji nasmeha. Slovensko društvo za terapijo s pomočjo živali. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://ambasadorji-nasmeha.si/primer-dobre-prakse-pes-kot-kopedagog-pri-vzgojno-izobrazevalnem-delu-z-ucenci-z-ucnimi-tezavami-pri.
2. ČARMAN, J. *Vključevanje terapevtskega psa v pedagoški proces v osnovni šoli*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://193.2.241.183/spletna/images/stories/sonja_strgar/projekti/clanek1.pdf.
3. GOMBAČ, T. *Pes v šoli.* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://web.sc-celje.si/simpozij/wp-content/uploads/2015/10/Gombac-Tatjana-Pes-v-soli.pdf.
4. KANALEC, T. *Terapevtski psi pomagajo učencem pr premagovanju njihovih učnih težav.* Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke: strokovno gradivo. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://tackepomagacke.si/.
5. KESIČ Dimic, K. *Vsi beremo: test branja.* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.katarinakesicdimic.com/uploads/3/4/6/5/34653316/konferenca_branje_2popravljenabd.pdf.
6. KOS, M. *R.E.A.D. program - pes kot pomočnik pri branju*: diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. 2016. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://C:/Users/smilja&marjan/Downloads/R.E.A.D.%20program%20-%20pes%20kot%20po mo%C4%8Dnik%20pri%20branju%20%20(2).pdf.
7. MEDVEDŠEK, U. *Psi terapevti.* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu:

http://www.zavod-pet.si/PDF/mojPes.pdf.

8. ROŠER, C. *Spodbujanje družinske pismenosti*: magistrsko delo:. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta. Predšolska vzgoja. Podiplomski študijski program 2.stopnje. 2016. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://pefprints.pef.unilj.si/3394/1/Cveta_Ro%C5%A1er__Spodbujanje_dru%C5%BEinske_pismenosti.pdf.
9. SEVER, J. *Branje s pomočjo terapevtskega psa:* Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Socialna pedagogika. 2016. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: .http://pefprints.pef.uni-lj.si/3946/1/DIPLOMSKO_DELO_JERNEJA_SEVER_1.pdf.
10. *SEZNAM o aktivnostih in terapiji s pomočjo živali. Slovensko društvo za terapijo s pomočjo živali*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://issuu.com/ambasadorjinasmeha/docs/skripta_seminar_jesen_2015.
11. VOLARIČ, K. *Posredovanje s pomočjo psa*: seminarska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta. 2016. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: www.tackepomagacke.si/mma/-/20160020310422067/https://ssi.gstatic.com/vi/v1/icons/mail/images/cleordot.gif.

Osnovna šola Primoža Trubarja Laško

Prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom

Valentina Gartner

USTVARJALNI KROŽEK

CREATIVE ACTIVITY

Povzetek

Na Osnovni šoli Primoža Trubarja v Laškem v oddelkih s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom izvajamo interesno dejavnost Ustvarjalni krožek, pri katerem učenci vsako leto pripravijo več javnih dogodkov, na katerih pojejo, plešejo, igrajo na preproste instrumente, z učiteljico pripravijo sceno, rekvizite in kostume za dramsko igro. V okviru interesne dejavnosti se učenci predstavijo bivajočim v Domu starejših občanov Laško, članom in podpornikom Društva Sožitje, obiskovalcem Hiše generacij in Knjižnice Laško, učencem OŠ Primoža Trubarja Laško in Vrtca Laško, sodelujejo pa tudi na srečanju gledaliških skupin in festivalu Igraj se z mano. Povezovanje s civilno družbo ima in bo imelo vse večjo vlogo, saj neformalne kompetence postajajo pomemben dejavnik pri vključevanju otrok in mladostnikov v svet odraslih, zato si želimo, da se take oblike pouka in sodelovanje šole s civilno družbo krepijo.

Ključne besede: ustvarjalni krožek, učenci prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom, civilna družba, povezovanje

Abstract

Departments of special program and lower educational standards at the Primož Trubar Primary School in Laško are carrying out an extramural activity called Creative Activity, where each year students prepare several public events there they sing, dance and play on simple instruments. Together with their teacher they draw the scene as well as organize the props and costumes. The students present themselves within their extramural activity to the residents in the nursing home Laško, the members and supporters of the Association of Coexistence, the visitors of House of Generations and Library Lasko, the students of Primary School Primož Trubar Laško and the Kindergarten Lasko. They participate at the meetings of the theatrical groups and at the Festival 'Play with me' as well. Connecting with the society has and will have a growing role in the future because informal competences are becoming an important factor in the integration of children and youth in the adult world. We are hoping that such forms of teaching and school cooperation with civil society will strengthen throughout the following years.

Key words: creative activity, students form a special program with lower educational standards, society, integration

1 Predstavitev dejavnosti – Ustvarjalni krožek

Interesne dejavnosti so pomemben del vseživljenjskega učenja. Šola jih organizira izven šolskega pouka kot razširjeni program šole z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov, s katerimi bi jih praktično uvajala v življenje in jih usposabljala za koristno in zdravo preživljanje prostega časa (Interesne dejavnosti, 2008).

V prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (PPNIS) se poleg obveznega programa in specialno-pedagoških dejavnosti izvaja tudi razširjeni program, v katerega sodijo interesne dejavnosti. Te so izjemno pomembne, saj učencem s posebnimi potrebami omogočajo, da se razvijejo na različnih področjih (osebnostno, intelektualno, socialno).

Na Osnovni šoli Primoža Trubarja v Laškem v oddelkih s PPNIS izvajamo interesno dejavnost z naslovom Ustvarjalni krožek. Glavni cilji te dejavnosti so: učenec izvaja enoglasno ljudsko in umetno pesem ter zabavno skladbo, igra na male inštrumente, izvaja izbrani ples s preprosto koreografijo, se nauči dramskega besedila, sodeluje pri pripravi rekvizitov ter izdelavi dekoracije za okrasitev razreda, šole in drugih ustanov, pomaga pri peki peciva za obiskovalce prireditev, pripravi sceno za gledališko igro in izvede pevski, govorni, dramski ter plesni nastop za različne interesne skupine. Pri izvajanju dejavnosti želimo spodbujati učenčevo lastno aktivnost in interes, prostovoljni pristop, sodelovanje, vrednotenje ter izvajane aktivnosti želimo povezati z obveznim programom.

Pri izvedbi interesne dejavnosti v veliki meri uporabljamo običajna učna sredstva, zato jih navadno ni potrebno posebej naročati in kupovati: predvajalnik, zgoščenke, inštrumente, pesmarice, pisala, računalnik, splet, drobni pisarniški material in podobno. V šolskem letu imamo za izvedbo programa na voljo 35 šolskih ur. V krožku prostovoljno sodelujejo učenci od prvega do devetega razreda. Izvajamo ga enkrat tedensko po eno šolsko uro, ob tem v času pouka in izven njega izvedemo več nastopov za učence, starše, ostarele, obiskovalce knjižnice in prireditev, ki jih pripravljamo z drugimi predstavniki civilne družbe. Vsako leto pripravimo dve predstavi, prvo izvajamo za različne organizacije v zimskem, drugo pa v pomladanskem času. Posebej se pripravimo za prireditve, namenjene staršem in sorodnikom, kjer učenci ne pripravijo le nastopa, ampak organizirajo celotno srečanje. Pri pripravi in izvedbi dejavnosti zaradi kompleksnosti prostovoljno pomagajo tudi sodelavke, nujna je tudi podpora vodstva šole. Če želijo, lahko starši prispevajo pripomočke, blago ali rekvizite za izvedbo posameznih

dogodkov, vedno so tudi kot gostje vabljeni na vse javne dogodke, ki jih pripravljamo v okviru Ustvarjalnega krožka.

Ustvarjalni krožek zaradi spektra zelo različnih dejavnosti, sodelovanja učencev vseh razredov, povezovanja in vključevanja v učno okolje rednega programa osnovne šole in predvsem povezovanja s civilno družbo predstavlja eno izmed ključnih aktivnosti, ki učence PPNIS opolnomoči za samostojno, samozavestno in varno vključevanje v družbo, v kateri se sicer praviloma soočajo s stigmatizacijo, omejitvami in strahom pred zavrnitvijo ali neuspehom. Dejavnost je izrednega pomena tudi zaradi okolja, iz katerega izhajajo, saj jih starši in sorodniki lahko prepoznajo v popolnoma novi vlogi, v drugačni luči; kot nastopajoči namreč pokažejo svoje sposobnosti, spretnosti, napredek in pogum. Dejavnost ima močan vpliv tudi na izvajanje šolskega pouka, saj učenci napredujejo in so bolj motivirani za delo pri rednem pouku.

2 Povezava s civilno družbo

Sodelovanje s civilno družbo je postavljeno v središče Ustvarjalnega krožka, saj je njegov glavni namen spodbuditi, motivirati in opolnomočiti učence PPNIS, da se aktivno in čim bolj enakovredno vključujejo v družbo. V okviru interesne dejavnosti zato poizkušamo vzpostaviti stik in sodelovanje z različnimi institucijami in skupinami iz civilne družbe, ki so dejavne predvsem na področju kulture.

Sodelovanje s civilno družbo lahko razdelimo na več skupin. V prvi vrsti želimo, da se otroci iz PPNIS, kolikor je le mogoče, povezujejo z učenci rednega programa osnovne šole. Pri tem nam organizacijsko pomaga, da se oba programa izvajata na isti šoli in v isti stavbi. V drugo skupino spada sodelovanje z društvi in institucijami, ki delujejo na področju kulture v Laškem. To so Knjižnica Laško, Dom starejših občanov Laško, Vrtec Laško, Hiša generacij ter Društvo Sožitje. V zadnjo skupino uvrščamo sodelovanje z organizacijami ali v projektih, ki so zasnovani in izvajani na območju države (srečanje gledaliških skupin PPNIS in festival Igraj se z mano).

Najbolj prijeten in prisrčen dogodek je prednovoletni obisk otrok iz Vrtca Laško, saj se pred njimi naši učenci lahko izkažejo s svojim znanjem in spretnostmi, zaradi katerih jih predšolski otroci iskreno občudujejo, kar je izredno pomembno za njihovo samozavest in pripomore k motivaciji za odkrivanje njihovih skritih talentov ter nadaljnji razvoj že odkritih veščin. Učenci pripravijo dramsko igro, ki je povezana z božično-novoletnimi prazniki. Ker imata tako šola kot

vrtec svoj dnevni ritem, se je potrebno dogovoriti za ustrezno uro in upoštevati vremenske razmere.

Predstavili smo se tudi že v Knjižnici Laško. Poleg sorodnikov, prijateljev in znancev nastopajočih se dogodkov praviloma udeležujejo tako naključni kot redni obiskovalci predstav in dogodkov v Knjižnici Laško, zato je za učence nastop v knjižnici še posebej vznemirljiv. Srečajo se z zaposlenimi in knjigami, ki so za večino velik izziv, saj branje praviloma ni njihova primarna želja. Sodelovanje je odlično tudi po zaslugi zelo strokovnega, prilagodljivega in prijaznega tima zaposlenih. V sklopu krožka pripravljamo tudi občasne razstave izdelkov naših učencev.

Prav poseben je obisk in nastop za stanovalce Doma starejših občanov Laško, kjer se nas vsako leto zelo razveselijo. Tako kot v ostalih primerih sodelovanja s civilno družbo na začetku šolskega leta z vodstvom doma določimo približni termin predstave, ki ga potem nekaj tednov pred predstavo dokončno potrdimo. Rekvizite in opremo nam na prireditveni prostor dostavijo hišniki, sami pa se odpravimo peš. Če je potrebno, nas na dogodek odpeljejo s kombijem. Za učence predstavlja nastop pred starejšimi še posebej velik izziv, saj jih praviloma ne poznajo. Po predstavi, ko jih ostareli nagradijo z aplavzom, je zato veselje nad dobro opravljenim delom in premaganim strahom še toliko večje.

Najbolj odmeven in za udeležence interesne dejavnosti tudi najbolj stresen in zahteven je nastop v Kulturnem centru Laško, ki ga pripravljamo skupaj s člani Društva Sožitje. Gre za samostojno, nestrankarsko, nepridobitno in prostovoljno organizacijo s socialno-človekoljubnimi cilji za napredek skupne in posamične skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju, njihove starše in člane družin (Zveza Sožitje). Predstavo vedno pripravljamo v predbožičnem času, zato je praviloma celoten dogodek praznično obarvan. Učenci takrat pokažejo tudi sposobnost javnega nastopanja ter pevske in plesne sposobnosti. Po prireditvi učence obišče dobri mož in jih obdari, kar je dodatna motivacija za sodelovanje.

Sodelujemo na festivalu Igraj se z mano v Ljubljani ter republiškem srečanju gledaliških skupin osnovnih šol s prilagojenim programom (OŠPP). V obeh primerih dogodka nimata tekmovalnega značaja, vsekakor pa imajo učenci in učitelji možnost, da svoje predstave primerjajo s predstavami drugih, izmenjajo izkušnje, učenci pa lahko spletejo prijateljstva, dobijo ideje za prihodnje nastope ter samozavest, da se podajo v raziskovanje sveta izven domačega kraja ali občine.

Najpomembnejši dogodek, ki ga v okviru Ustvarjalnega krožka pripravimo vsako leto ob koncu pouka, je nastop za starše, na katerem staršem, babicam, dedkom, sorojencem, sorodnikom, vodstvu šole in učiteljskemu zboru pokažemo vse, kar smo se v tem letu naučili. Program sestavljajo petje, ples, igra, recitacije. Obenem učenci poskrbijo od priprave vabil, pogostitve, vodenja dogodka do pospravljanja.

Sodelujemo tudi s Centrom starejših oziroma Hišo generacij Laško. Gre za medgeneracijski center, ki zagotavlja kvalitetno preživljanje prostega časa vsem generacijam. Za njih pripravimo mednarodno potujočo likovno razstavo učencev, ki sodelujejo v projektu Bodi umetnik – Igraj se z mano. V sklopu potujoče razstave se na pot po Sloveniji in tujini po šolah, vrtcih, knjižnicah, mladinskih centrih in drugih ustanovah podajo likovna dela, ki jih vsakoletno ustvarijo učenci.

Eden izmed dogodkov, ki se ga učenci veselijo, je nastop pred učenci razredne stopnje rednega programa OŠ Primoža Trubarja. Učenci rednega programa navadno z veseljem in zanimanjem spremljajo predstavo in so nad njo navdušeni. S tem se vzpostavijo možnosti, da se med seboj tesneje povežejo učenci obeh programov, ki se šolajo na OŠ Primoža Trubarja Laško. Predstava je pomembna tudi zaradi učiteljev, ki poučujejo na razredni stopnji, saj tako dobijo vpogled v sposobnosti in pogoje, v katerih se šolajo učenci v PPNIS. Tako se zmanjšajo morebitni strahovi in stereotipi ter lažje svetujejo staršem otrok, ki se šolajo v rednem programu in razmišljajo o preusmeritvi na PPNIS. Nastopi in predstave pozitivno vplivajo tudi na sodelovanje med nami in učitelji razredne stopnje, saj večino dejavnosti na šoli izvajamo ločeno in tako ostali nimajo neposrednega vpogleda v naše delo.

Omeniti želimo še sodelovanje pri Laškem biltenu. Gre za javno glasilo Občine Laško, ki obvešča občane in občanke o delu organov Občine Laško, njenih krajevnih skupnosti, javnih zavodov, podjetij in skladov, društev in drugih organizacij, ki opravljajo naloge v javnem interesu (Laški bilten, 2013). V biltenu redno obveščamo o dejavnostih, ki so ali še bodo potekale. Tako učenci dobijo potrditev za svoje delo, hkrati pa so z njim seznanjeni vsi občani, ki preberejo občinsko glasilo.

3 Izzivi na poti

Učenci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju imajo v primerjavi z vrstniki kvalitativno drugačno kognitivno strukturo, ki se kaže v počasni sposobnosti generalizacije in konceptualizacije, omejenih spominskih sposobnostih, težavah v diskriminaciji, sekvencioniranju, omejenem splošnem znanju, bolj konkretnem kot abstraktnem mišljenju. Na področju komunikacije imajo ti učenci težave v artikulaciji, kažejo se tudi receptivne ter ekspresivne težave. Njihov socialni razvoj poteka tako kot pri vrstnikih, samo prehod iz ene faze v drugo je počasnejši in včasih bolj zapleten. Dokazano je, da je proces dozorevanja teh učencev upočasnjen, poln vzponov in padcev, zato pri tem potrebujejo pomoč in vodenje, zlasti pri učenju socialnih veščin. V času šolanja v primerjavi z vrstniki ne dosežejo enakovrednega izobrazbenega standarda, zato potrebujejo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, njim prilagojene metode ter ustrezne kadrovske in druge pogoje (Prilagojeni izobraževalni program, 2012).

Izvedba interesne dejavnosti Ustvarjalni krožek pred učitelja postavlja veliko izzivov. Med njimi so najpomembnejši: a) priprava predstav, v katerih je vsebina prilagojena dejanskim zmožnostim posameznih učencev; b) priprava učencev na izvedbo zahtevnejših dramskih vložkov (na primer vlog z daljšim besedilom); c) učenje premagovanja treme, ki je pri učencih PPNIS še močneje prisotna kot pri učencih rednega programa; č) čas, ki je v okviru pouka na voljo za pripravo predstav in organizacija vseh načrtovanih dogodkov; d) izdelava rekvizitov in pripomočkov; e) pripravljenost staršev za sodelovanje, saj morajo otroke pripeljati v Laško v popoldanskem času ali ob koncu tedna.

Učitelj, ki je odgovoren za izvedbo krožka, mora v septembru hitro spoznati sposobnosti in zmožnosti vključenih učencev ter upoštevati tudi njihove interese, saj bi predstava, ki je učenci ne bi zmogli in sprejeli za svojo, imela veliko manj možnosti za uspeh. Marsikdaj je potrebno predstavo prilagoditi tudi med šolskim letom, še posebej, ker se pogosto zgodi, da kdo izmed učencev zboli in ga več tednov ni k pouku, učenci se lahko tudi preusmerijo v drug program ali preselijo v drug kraj. Včasih se izkaže, da je določena naloga za učenca prelahka ali pretežka. Učitelj mora dobro poznati učence, biti mora spreten in prilagodljiv, saj končni cilj ni perfektno in v skladu z idejno predlogo izvedena predstava. Učenci morajo spoznati, da s trudom in pomočjo zmorejo in znajo marsikaj. Pri pripravi učencev na nastopanje je neupravičeno pričakovati, da bodo svoje vloge vadili doma, čeprav nekateri zaradi veselja in motivacije

dejansko to tudi počnejo. Čas za pripravo je potrebno tudi zelo učinkovito izkoristiti. V času pred predstavami se zgodi, da dodatno vajo izvedemo izven rednega pouka ali celo v okviru ure kakšnega drugega predmeta, na primer slovenščine (recitiranje), glasbene umetnosti (petje) in športa (ples). Učitelj mora učence sprostiti, da se na odru počutijo domače, dobro je, če priprava na nastope poteka preko igre in zabave, ki pa morata biti organizirani tako, da se ob njiju učenci učinkovito učijo besedila, nastopanja ali drugih dejavnosti. Tudi v primerih, ko učencem nikakor ne gre, mora učitelj ostati potrpežljiv, vztrajen in pozitiven. Zavedati se mora, da je cilj pri otrocih spodbuditi željo po trudu, vztrajanju in samozaupanju.

Aktivnosti morajo biti prilagojene sposobnostim in interesom sodelujočih učencev v Ustvarjalnem krožku. Njihove zmožnosti koncentracije, spomina, igranja, govorjenja se med učenci močno razlikujejo, zato mora biti zgodba v prvi vrsti prilagojena njim. Tako se lahko izkažejo s tistim, kar najbolje znajo, nekateri se uspejo naučiti in zrecitirati sorazmerno dolge odstavke, ki bi jih težko osvojil tudi marsikateri učenec rednega programa, drugi imajo močneje razvit ritem in zato skrbijo za popestritev predstav ali nastopov z glasbenimi rekviziti, tretji pomagajo predvsem pri pripravi scene, rekvizitov, oblek in podobno. Ključno je, da ima vsak učenec v predstavi čim bolj enakovredno vlogo in da je ta jasno razvidna med predstavo. Velik izziv predstavlja tudi vsakoletna izdelava rekvizitov, saj se mora učitelj zadovoljiti z običajnimi pripomočki, vse kostume, scene in ostale pripomočke mora namreč izdelati s pomočjo učencev in delno s pomočjo staršev. Večji materialni stroški so lahko na osnovnih šolah težava, še posebej, ker za izvedbo nekaterih srečanj in nastopov učenci potrebujejo prevoz izven območja občine Laško. Prevozne stroške mora v tem primeru kriti šola, ki nima na voljo neomejenih sredstev. Starši otrok, ki so vključeni v PPNIS, so praviloma finančno šibkejši in jim šola prevoznih stroškov, še posebej, ker gre za neobvezni del, ne more zaračunati. Določen strošek predstavlja tudi material, ki ga potrebujemo za pripravo pogostitve za srečanje s starši.

Sodelovanje s starši lahko tudi samo po sebi predstavlja izziv, še posebej v primerih, ko ti niso sprejeli dejstva, da ima njihov otrok določene omejitve; ko se jih sramujejo in želijo otroka skriti pred svetom, pa tudi takrat, ko otrokom ne morejo nuditi dovolj finančne, čustvene ali vzgojne opore, ne glede na to, ali se tega zavedajo ali ne. Zelo pomembno je, da zato učitelj vzpostavi čim boljšo komunikacijo s starši, da jih prepriča v smiselnost sodelovanja v krožku, saj ima dodatna spodbuda s strani staršev velik motivacijski potencial. Kljub temu se lahko zgodi, da starši svojemu otroku poizkušajo onemogočiti udeležbo na dogodku z različnimi

izgovori. S pozitivno, iskreno in vztrajno komunikacijo s starši je mogoče večino takih težav ali ovir uspešno rešiti, potrebno pa je sprejeti tudi morebiten neuspeh.

Morda najmanjši izziv predstavlja sodelovanje s civilno družbo, saj so praktično vse institucije ali društva zainteresirana, saj si želijo sodelovati z nami. Edini izziv predstavlja načrtovanje koledarja dogodkov, ki mora biti usklajen tako z LDN-jem šole in letno učno pripravo kot s predvidenim programom aktivnosti posamezne institucije ali društva.

Vse dodatne dejavnosti (popoldanski nastopi, zbiranje materiala, izdelava pripomočkov) potekajo v popoldanskem času in niso plačane s strani šole.

Cilji, ki si jih v začetku šolskega leta zadamo, so vedno doseženi, saj so prilagojeni učencem. Na koncu leta dejavnost tudi evalviramo. Pri tem učence, starše ter ostale predstavnike civilne družbe spodbujamo, da povedo svoje mnenje o izvedenih dejavnostih, ki smo jih pripravili. Na podlagi predlogov, pripomb, pohval ali želja se trudimo interesno dejavnost vsako leto tudi nadgrajevati in razvijati.

4 Zaključek

Ponosni smo, da lahko učenci PPNIS številnim skupinam v različnih institucijah in društvih pokažejo, kaj so se naučili in ustvarili pri interesni dejavnosti Ustvarjalni krožek. Glavna prednost Ustvarjalnega krožka je prav odprtost in sodelovanje s civilno družbo, ki šolski prostor odpira navzven. Delo v šoli je za učence postalo priprava na resnične aktivnosti in dogodke v realnem okolju, v katerem živijo. Učenci se zaradi tega v veliko večji meri zavedajo pomena in vrednosti vsega, kar se učijo, in z večjim veseljem in motivacijo sodelujejo ne le pri krožku, ampak tudi pri rednem pouku.

V prihodnosti si želimo še izboljšati izvajanje krožka. Največ prostora za napredek vidimo pri izboljšanju pogojev za izvedbo zastavljenih ciljev. Želimo si okrepiti sodelovanje z društvi in institucijami, v katerih delujejo dramski igralci, glasbeniki, kostumografi, ki bi nam lahko s svojim znanjem, izkušnjami in materialnimi sredstvi (kostumi, opremo, rekviziti) pomagali še bolje izpeljati naše predstave in dogodke.

V ospredju ni želja, da bi bila izvedba dogodkov na višjem nivoju, ampak predvsem zavedanje, da bi se tako naši učenci lahko v večji meri in bolj pristno povezali s pestrim družbenim okoljem, ki ga ponuja civilna družba v občini Laško.

Neizkoriščeno ostaja področje sponzorstva, saj bi lahko s pravim pristopom vsako leto pridobili tudi nekaj dodatnih materialnih sredstev za potrebe krožka. Tudi neposredna izkušnja iskanja sponzorjev bi bila za naše učence velik, a tudi izredno vznemirljiv izziv, kjer končni cilj ne bi bila količina zbranih sredstev, ampak sam proces učenja iskanja pomoči za doseganje zastavljenih ciljev. Čeprav je vsebinska zasnova predstav in priprava učencev na njihovo izvedbo najbolj odvisna od vsakoletne skupine učencev in njihovih zmožnosti, v prihodnosti načrtujemo udeležbo na izobraževanjih, ki učiteljem omogočajo poglobljeno spoznavanje igranja, režiranja in glasbe, javnega nastopanja, scenografije in kostumografije. Ne glede na vse načrte po spremembah in dodatnem znanju želimo ostati zvesti našemu motu, da so na prvem mestu naši učenci in njihov svet, ki ga želimo z veseljem in v sproščenem vzdušju deliti z vsemi, ki so nas željni gledati in poslušati. Ciljev pa ne bi mogli doseči brez timskega dela učiteljev, ki poučujejo na PPNIS, podpore vodstva šole ter staršev, ki ob učencih ostajajo ključni dejavnik za uspešno izvajanje programa.

Zelo koristno je, da se pouk v šolah, če je le mogoče, odpira in povezuje z zunanjim svetom. Sodelovanje s civilno družbo namreč osmišlja pouk, spodbuja in motivira učence in daje tako civilni družbi kot šoli dodaten zagon za delo z mladimi. V prihodnosti bodo tudi v Sloveniji imele vse večjo vlogo neformalne kompetence, ki jih lahko razvijamo prav pri interesnih dejavnosti. Veseli in ponosni smo, da je interesna dejavnost Ustvarjalni krožek vsaj deloma že del te prihodnosti.

5 Viri in literatura

1. *CENTER za socialno delo Laško*. [Online]. [Citirano 9. avgusta 2017; 18.45]. Dostopno na spletnem naslovu: http://csd-lasko.si/programi/hisa-generacij-lasko/kdo-smo/.
2. *IGRAJ se z mano.* [Online]. [Citirano 9. avgusta 2017; 18.25]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.igrajsezmano.eu/.
3. *INTERESNE dejavnosti za 9-letno OŠ*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2008. [Online]. [Citirano 5. avgusta 2017; 19.20]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Interesne_dejavnosti_cb.pdf.
4. *LAŠKI bilten*. [Online]. [Citirano 10. avgusta 2017; 17.14]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.lasko.si/sl/staticne/54-laski-bilten.

5. *PRILAGOJENI izobraževalni program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom – predmetnik.* [Online]. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. [Zadnja sprememba 2012]. [Citirano 24. julija 2017; 16.00]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Predmetnik_nis.pdf.
6. PUGELJ, B. *Želim, hočem, zmorem*: dramska besedila za otroke in odrasle s posebnimi potrebami. 1. izd. Maribor: Pivec. 2016.
7. VOGELNIK, E. *Odrske pripovedke*. 1. izd. Ljubljana: Modrijan. 2012.
8. ZVEZA Sožitje. [Online]. [Citirano 4. avgusta 2017; 10.05]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zveza-sozitje.si/drustva.html.

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

Gimnazija in veterinarska šola

Lidija Gnidovec

ŠOLSKI VIVARIJ

SCHOOL VIVARIUM

Povzetek

V vivariju BIC Ljubljana, Gimnazije in veterinarske šole, prebiva več kot 40 različnih vrst živali. Dijaki, ki obiskujejo vivaristični krožek, pridobijo veliko znanja in izkušenj s področja vivaristike. Sodelujejo pri različnih aktivnostih, ki jih izvajamo, predvsem pri delavnicah o odpravljanju predsodkov do živali in o osnovah vivaristike. Glavni poudarek vseh naših aktivnosti je v opozarjanju na spoštljiv in odgovoren odnos do živih bitij ter v opominjanju na premišljen nakup živali. Vsaka žival je velika odgovornost in hkrati priložnost za razvijanje sočutne naklonjenosti in zrelega odnosa do življenja.

Ključne besede: šolski vivarij, vivaristični krožek, odnos do živali

Abstract

There are over 40 different animal species in the General Upper Secondary School and Veterinary Technician School's vivarium. Students who attend the vivarium club gain a lot of knowledge and experience in the field of vivaristics. They participate in many different activities, mostly different workshops on how to supress prejudices against animals and about the basics of vivaristics. We mostly focus on respectful and responsible attitude towards animals and all living beings, along with responsible pet ownership. An animal is a big responsibility and at the same time an opportunity to develop empathy and mature attitude to life.

Key words: school vivarium, vivarium club, attitude towards animals

1 Predstavitev dejavnosti

Na BIC Ljubljana, Gimnaziji in veterinarski šoli, imamo vivarij, v katerem prebiva več kot 40 različnih vrst živali, od tega je 16 vrst rib v 4 akvarijih. V ostalih vivarijskih prostorih oz. posodah živijo: parameciji, kotačniki, trdoživi, polž ahatnik, trnasti paličnjaki, vietnamski paličnjaki, madagaskarski sikajoči ščurki, argentinski ščurki, mokarji, zoofobi, črički, ptičji pajek, signalni raki, kozice, volovska žaba, žaba rožičarka, grška kornjača, rdečevratka, zeleni legvan, vodna agama, bradati agami, leopardji gekon, mlečna kača, kraljeva pitona, ameriška rdeča goža, od sesalcev pa morski prašiček, činčili in afriški beloprsi jež.

Slika 1: Zeleni legvan Franček − maskota šolskega vivarija (Foto: Jure Slatner)

Vivarij ima pomembno vzgojno-izobraževalno vlogo. Dijakom omogoča izkustveno učenje, ki poskuša povezati izkušnjo (doživljanje), opazovanje (percepcijo), spoznavanje (kognicijo) in ravnanje (akcijo). Bistvo izkustvenega poučevanja je v učenčevi izkušnji, ki na začetku ni vezana na razlago, ampak na občutke in čustva (Marentič Požarnik, 2000). Čeprav dijaki s pomočjo živali na aktivnejši in učinkovitejši način obravnavajo učno snov, je še bolj pomembno, da do njih razvijajo spoštljiv odnos. Dolžnost in odgovornost skrbnikov živali je, da jim omogočimo optimalne bivalne pogoje, zdravstveno oskrbo in čim manj stresa.

V vivarističnem krožku vsako leto sodeluje 15 do 20 dijakov. Za nemoteno oskrbo in delo z živalmi skrbimo trije mentorji: biologinja, laborantka in veterinar. Stalno sodelujemo tudi z

veterinarjema iz šolske veterinarske ambulante, kjer živali pregledujejo in nam svetujejo o njihovih potrebah ter zdravljenju.

Z novim šolskim letom se z dijaki v šolo vrnejo tudi živali, ki so počitnice preživele pri njih. September je mesec preurejanja vivarija, vzpostavljanja reda, urejanja bivališč in nameščanja živali. To delo opravijo dijaki, ki so bili v krožku že minulo šolsko leto.

Preglednica 1: Primer letnega načrta za delo vivarističnega krožka

Mesec	Dejavnost
September	Živali se vračajo s počitnic. Urejanje vivarijskih prostorov in namestitev živali. Dogovor o organizaciji dela.
Oktober	Sprejem novih članov. Predstavitev živali in njihove oskrbe. Učenje pravilnega reagiranja in rokovanja s posameznimi vrstami živali. Uvajanje novih članov v delo v vivariju. Sodelovanje na razstavi eksotičnih živali Bioexo.
November	Predstavitev živali in njihove oskrbe. Učenje pravilnega reagiranja in rokovanja s posameznimi vrstami živali. Uvajanje novih članov v delo v vivariju. Obisk ZOO Ljubljana: predavanje o prehrani živali.
December	Vivaristični vikend v šoli: predavanje veterinarja, urejanje terarijev.
Januar	Urejanje fotografij, napisov, člankov, predstavitev živali.
Februar	Izvajanje delavnic: informativni dnevi, dan odprtih vrat.
Marec	Sodelovanje s Herpetološkim društvom: Gremo na randi z žabami.
April	Obisk bivšega dijaka vivarista s predstavitvijo svoje živali. Sodelovanje na razstavi eksotičnih živali Bioexo.
Maj	Vivaristični vikend na kmetiji: Noetova šola (dobrobit živali). Dan s hišnimi ljubljenci. Festival Igraj se z mano.

Junij	Priprava na počitnice: seznam živali, ki odhajajo na počitnice; čiščenje in razkuževanje izpraznjenih vivarijskih prostorov.

Preglednica 2: Umestitev vivarija v šolski sistem

Predmet / dejavnost / dogodek	Aktivnost
Biologija	Laboratorijske vaje
Angleški jezik	Predstavitev živali
Biotehnologija	Raziskovalne naloge
Veterinarski predmeti	Raziskovalne naloge Praktično delo
OIV/IND	Medvrstniško učenje
Dan odprtih vrat	Vodenje skupin po vivariju, delavnice
Informativni dnevi	Vodenje skupin po vivariju, delavnice
Dan s hišnimi ljubljenci	Vodenje skupin po vivariju, delavnice
Naravoslovni dnevi	Vodenje skupin po vivariju, delavnice
Fotografski krožek	Fotografiranje živali
Vivaristični krožek	Vivaristika, oblikovanje in vodenje delavnic, odpravljanje predsodkov

Slika 2: Fotografski krožek v vivariju (Foto: Jure Slatner)

2 Povezava s civilno družbo

Naša prihodnost je odvisna od pravilnega razumevanja življenja (Weber, 2011), zato je poznavanje organizmov in procesov v naravi osnova našega preživetja in bi moralo biti temeljno znanje vsakega Zemljana (Lutra, 2011). Učenje je najučinkovitejše, če je za učenca osebno pomembno ter ga miselno in čustveno aktivira. Torej mora biti povezano z resničnimi življenjskimi okoliščinami, ki ga spodbujajo k aktivnosti in samostojnosti v smislu iskanja rešitev, razmišljanja, postavljanja in preverjanja hipotez ter razvijanja učinkovitega dialoga z ostalimi učenci. Tako pridobljeno znanje omogoči učencu spreminjanje osebnosti in boljše razumevanje sebe in sveta, ki se odraža v trajnosti in uporabnosti (Marentič Požarnik, 2000).

Odnos dijakov do živega se pod vplivom izkušnje v vivariju vedno spremeni na bolje. V njih vzbudi zanimanje, poveča sposobnost zaznavanja in izražanja čustev (Kirbiš, 2000). Vivarij prispeva k oblikovanju pozitivnega odnosa do življenja, zato pomen šolskega vivarija daleč presega uporabnost v smislu učinkovitega učila, s pomočjo katerega dijaki na aktivnejši in trajnejši način usvojijo predpisano učno snov. Bolj kot samo podatkovno znanje je za nadaljnje ravnanje, dojemanje in odločanje posameznika pomemben odnos do živali. Odnos ali stališče je občutje, ki temelji na naših prepričanjih in vpliva na naše odzivanje (Myers, 2007, cit. po

Tomažič, 2010). Odnos do živali je pomemben pokazatelj odnosa do narave, vseh živih bitij, tudi do soljudi. Je pokazatelj razvitosti družbe, kar je Gandhi izrazil v svojem znanem izreku: »Napredek in moralni razvoj naroda se kažeta v odnosu do živali.« Zato bi morali področju izobraževanja in vzgajanja pozitivnega in spoštljivega odnosa do živali nameniti veliko pozornosti.

Otroci, mladostniki in tudi odrasli preveč časa namenjajo opravilom na računalniku in pametnem telefonu, kar jih odtujuje od narave in ljudi ter jih osiromaši čustev in izkušenj. Evolucijski raziskovalec E. O. Wilson meni, da so se človeški možgani in duševnost v koevoluciji z živalmi in rastlinami tako povezali z njimi, da brez njihove prisotnosti in spodbud ne moremo preživeti. Zaradi neodgovornega in brezbrižnega odnosa do narave nam torej ne grozijo le okoljske katastrofe. Depresije postajajo ena najpogostejših bolezni sodobnega človeka. Po mnenju psihologov s Harvarda je to posledica vse večje odtujenosti človeka od narave. Največje tveganje za človeka pri uničevanju narave je, da bo brez stika in doživljanja živih bitij duševno zakrnel. Z naravo odmira tudi naše čustvovanje, zato bo o naši prihodnosti odločalo naše dojemanje živih bitij. Skrbeti za namišljenega mačka na telefonu ne more nikoli nadomestiti izkušenj in občutij, ki jih omogoča stik z živim bitjem. Svet okrog sebe doživljamo s čutili, vendar mislimo v simbolih in prispodobah. »Vse je prispodoba. Vsako živo bitje je ključ do vseh drugih« (Coetzee, 2003, cit. po Weber, 2011). Zato je pomembna psihološka vloga živih bitij, ki nam pomagajo pri soočanju z življenjskimi preizkušnjami, kot so bolečina, osamljenost in minljivost. V ciklu letnih časov in obnavljanja narave lahko človek najde dovolj prispodob za ponovno upanje. Ustvarjanje, obnavljanje, usklajevanje kot tudi propadanje in razkrojevanje poteka v vsej naravi kot tudi v našem simbolnem notranjem svetu. Digitalni svet nas odtujuje od pristnega stika z naravo in nas osiromaši za upanje (Weber, 2011).

Poleg spola, starosti, etične pripadnosti, osebnih izkušenj in aktivnosti v naravi je eden najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje stališč, izobraževanje (Kellert, 1996, cit. po Tomažič, 2010). Pomembno vlogo imajo tako učne metode, osebna stališča učiteljev kot tudi različne šolske in obšolske dejavnosti, iz katerih učenci črpajo znanje in izkušnje.

Dijaki, ki obiskujejo vivaristični krožek, pridobijo veliko znanja in izkušenj s področja vivaristike. Poleg tega imajo pozitiven odnos do narave ter svoje znanje in navdušenje z veseljem delijo z drugimi. Zelo radi sodelujejo pri različnih aktivnostih, ki jih izvajamo predvsem kot različne delavnice o odpravljanju predsodkov do živali, o osnovah vivaristike ali zgolj kot predstavitve eksotičnih živali za različne skupine ljudi.

Naš namen ni nikoli v popularizaciji in reklamiranju nakupovanja eksotičnih živali. Glavni poudarek vseh naših aktivnosti je v opozarjanju na spoštljiv in odgovoren odnos do živih bitij, ki si jih lastimo, ter v opominjanju na premišljen nakup vsake živali. V dobi kapitalistične družbe, vzpodbujanja različnih potreb in stremljenja k takojšnji zadovoljitvi želja brez preudarnega premisleka je opozarjanje na dobičkonosno trgovino z živalmi in njenimi posledicami zelo pomembno. Nabaviti žival, ker je atraktivna in popularna, brez poprejšnjega učenja in zbiranja podatkov o njenih potrebah ter razmisleka o naših sposobnostih in zmožnostih za njeno lastništvo je nezrelo in neodgovorno dejanje. Dramatik G. B. Shaw je zapisal: »Najhujši greh v odnosu do živali ni v sovraštvu, ampak v brezbrižnosti.« Kar nekaj živali v našem vivariju je imelo najprej lastnika, ki mu je bilo ali mu je sčasoma postalo vseeno. Vsaka žival je velika odgovornost in hkrati priložnost za razvijanje sočutne naklonjenosti in zrelega odnosa do življenja.

Vsako leto sodelujemo na razstavah eksotičnih živali, ki jih organizira Bioexo – društvo ljubiteljev eksotičnih živali. Zadnja, aprilska razstava, je potekala na naši šoli, tako da je bil med razstavo ves čas na razpolago tudi voden ogled šolskega vivarija. Veliko naših dijakov postane aktivnih članov tega društva.

Slika 3: Vivaristični krožek na razstavi Bioexo (Foto: Jure Slatner)

Najbolj zahtevne delavnice za dijake vivariste so tiste, ki jih izvajamo za hendikepirane otroke in mladostnike. Pri predstavitvah živali se morajo dijaki prilagoditi njihovim mentalnim ali gibalnim oviram, kar je pogosto zelo zahtevna naloga. Pred takšnimi srečanji imamo vedno dodatne posvetovalne sestanke, na katerih se dogovorimo, katere živali so primerne za izvajanje delavnice. Potek izvedbe mora biti vedno podrejen počutju živali, ki ga izraža s svojim vedenjem in ki ga morajo dijaki prepoznati. Sodelujemo z društvom Vesele nogice, z Zavodom za gluhe in naglušne ter se udeležujemo festivala Igraj se z mano. Dijaki na teh delavnicah pridobijo nova spoznanja o drugačnosti, sprejemanju in iskanju možnosti za polno življenje. Običajno so za dijake to tudi čustveno zahtevne delavnice.

Na naši srednji šoli že vrsto let izvajamo naravoslovne dneve za osnovnošolce. Del programa je tudi delavnica z živalmi iz šolskega vivarija. Poleg osnovnošolcev nekajkrat na leto na ogled vivarija pridejo tudi skupine iz okoliških vrtcev. Skupina iz vrtca Kolezija pa za našega zelenega legvana Frančka celo goji zelenjavo, ki nam jo nato tudi dostavi in sodeluje pri pripravi obroka. Letos so se nekateri dijaki vivaristi srečali z novo izkušnjo, sodelovali so namreč v več radijskih in televizijskih oddajah, v katerih so predstavljali šolski vivarij in delovanje vivarističnega krožka.

3 Izzivi na poti

Brez zavzetih, vestnih dijakov, z velikim veseljem do dela z živalmi v šolskem vivariju gotovo ne bi imeli toliko živali. Zadolžitve, ki si jih razdelimo na sestankih, morajo biti opravljene brez izgovorov, saj gre za živa bitja, ki ne morejo prestaviti svojih potreb zaradi naše neorganiziranosti ali nezrelosti. Za nekatere je ta odgovornost preveliko breme, zato se vsako šolsko leto na uvodnem sestanku zbere vsaj dvakrat toliko dijakov, kot jih potem vztraja in redno skrbi za živali ter se udeležuje sestankov in drugih aktivnosti. Nekateri dijaki se krožku odpovedo, ko spoznajo, da jim ne nudi le stika in rokovanja z različnimi živalmi, ampak se od njih pričakuje tudi sodelovanje pri čiščenju vivarijskih posod in prostorov.

Pravila za člane vivarističnega krožka so naslednja:

- Obvezna je udeležba na sestankih, ki so vsakih 14 dni po pouku, za dan se dogovorimo na prvem sestanku. Ti sestanki so zelo pomembni, saj se na njih sestanemo vsi, ki delamo z živalmi, da se pogovorimo o vseh opažanjih in načrtih. Ker so v krožku

običajno dijaki, ki so usmerjeni v aktivno in praktično delo in so že tako ali tako zaradi dela dnevno prisotni v vivariju, je na začetku vsakega šolskega leta potrebnega nekaj neomajnega vztrajanja, da mentorji dosežemo samoumevno prisotnost na teh srečanjih. Po potrebi skličemo sestanke tudi pogosteje; običajno so to kratki sestanki med glavnim odmorom.

- Stari člani vivaristočnega krožka so mentorji novim članom. Razporedijo se po dogovoru in zanimanju za posamezne vrste živali. Dijak mentor uvaja novega kandidata v oskrbo živali in organizacijo dela v vivariju. Izziv na tem področju je lahko čustvena navezanost vivaristov mentorjev na posamezne živali. Včasih to izgleda kot ljubosumno čuvanje živali pred stiki z ostalimi vivaristi in v večnem nezadovoljstvu z oskrbo živali, saj so mnenja, da edini lahko dovolj dobro poskrbijo za žival.
- Čas oskrbe živali: pred in po pouku ter med glavnim odmorom, razen ob ponedeljkih, ko je oskrba živali obvezna pred poukom. Določi se dan za čiščenje. Na ta dan se menjajo podlage v terarijih, kjer je to potrebno. Čeprav dijaki za seboj pospravijo in odnesejo večino odpadkov, lahko snažilke ta dan pričakujejo nekoliko več prahu in odpadnega materiala kot v ostalih dnevih.
- Oskrbo živali je treba vpisati na tedensko razpredelnico, ki je na oglasni deski v vivariju.
- Za vsako vrsto živali je določen zvezek, v katerega se vpisujejo vsa odstopanja od normalnega stanja in vedenja živali, pregledi pri veterinarju in morebitna zdravljenja. Pri kačah se vpisujejo tudi datumi hranjenja in levitve. Pri vseh bolnih živalih se zapisuje količina zaužite hrane, stanje živali in potek zdravljenja.
- Vsak teden sta dežurna 2 dijaka. Opozarjata in skrbita, da oskrbniki za seboj pospravljajo stvari, vpisujejo opravljeno delo in opažanja v razpredelnico in v zvezke. Spremljajo stanje živali in poročajo mentorjem. Eden večjih izzivov v vivariju je ohranjanje reda in čistoče v samem prostoru kot tudi v hladilniku in omarah. Priprava obrokov za živali in čiščenje vivarijskih posod in prostorov zahteva nekaj »gospodinjskega smisla« in predvsem zavesti, da vsak pospravlja za seboj, očisti pripomočke, ki jih je uporabljal, in jih pospravi nazaj na točno določeno mesto.
- Vnos ali vodenje drugih živali v vivarij brez vednosti učiteljev mentorjev ni dovoljen. Pravilo je s stališča vznemirjanja živali in prenosa okužb zelo pomembno. Večina dijakov naše šole ima domačega ljubljenčka. Občasno se spontano razvije pospešen trend prinašanja oz. vodenja določenih živali v šolo. Ta je še posebej izrazit pri dijakih

1. letnikov, ki v svojem zadovoljstvu in začetnem zanosu, da so prišli v šolo, ki ima veliko živali in kjer se učijo o oskrbi živali, na nek način izrabijo usmeritev programa šole in naklonjenost do vključevanja živali v učni proces. Po opozorilih in tematskih razrednih urah trend izzveni. Lansko leto je bila za dijake do nadaljnjega izrečena izrecna prepoved vodenja psov v šolo, pred leti pa se je to zgodilo s podganami.

- Odpiranje vivarijskih posod in prostorov je dovoljeno le ob prisotnosti učiteljev mentorjev ali dijakov mentorjev.
- Brez dovoljenja učiteljev mentorjev odnašanje živali iz vivarija ni dovoljeno. Živali gredo iz vivarija, kadar sodelujejo v učnem procesu ali na delavnicah. V toplejših delih leta dijaki odnesejo plazilce, predvsem kuščarje in želve, na šolsko zelenico, da se naužijejo prave sončne svetlobe.
- Po stiku z živaljo je obvezno umivanje in razkuževanje rok. Živali v vivariju so lahko vir povzročiteljev zoonoz, bolezni, ki lahko prizadenejo tudi človeka, zato je zahtevan postopek umivanja in razkuževanja rok pomembno upoštevati.
- Prinašanje in uživanje hrane v vivariju ni dovoljeno. Dijaki vivaristi glavne odmore preživljajo v vivariju, zato se jim včasih zdi zelo priročno, da bi npr. sendvič lahko pojedli med delom v vivariju, kar pa ni sprejemljivo glede na možnost okužbe.

Dijaki, ki se vključijo v vivaristični krožek, kmalu spoznajo, da ne gre za običajen krožek. Gre za način preživljanja časa na šoli, saj je skoraj ves prosti čas namenjen različnim aktivnostim v vivariju. Med dijaki vivaristi se spletejo posebne vezi, saj jih povezuje pogosto druženje, skupno zanimanje in stališča. Če je kakšna žival bolna in potrebuje zdravila v določenih časovnih intervalih, to pomeni, da se dejavnost krožka čez vikend ne konča. Ta krožek tudi nima počitnic. Med krajšimi počitnicami ostanejo vse živali v šoli in za njih skrbimo učitelji mentorji. Med glavnimi počitnicami gre večina živali k dijakom vivaristom in učiteljem mentorjem. To velja za tiste živali, ki jim lahko omogočimo primerno začasno namestitev. Ostale ostanejo v oskrbi učiteljev mentorjev v šoli, kar zahteva vsakoleten pravočasen dogovor o rezervaciji dopustov, saj mora biti vedno nekdo na voljo, da prihaja v šolo.

Cilj šolskega vivarija je dosežen, če smo naredili vse za dobrobit naših živali, kar posledično pomeni, da so v zdravem in vitalnem stanju. Če smo z njihovo pomočjo uspeli navdušiti dijake nad naravo in jih naučili potrpežljivega opazovanja in tankočutnega zaznavanja in spoštovanja živih bitij. Če smo jim vcepili spoznanje, da je skrb za žival odgovornost, ki zahteva zrelost in

disciplinirаnost, a hkrati nudi tudi veliko zadovoljstva v neposrednem spoznavanju živega bitja, ki nas kljub drugačnosti čuti in uči.

4 Zaključek

V minulem šolskem letu smo na hodniku dobili nove vivaristične omare, zato je bilo delovanje krožka v znamenju notranjega opremljanja terarijev in akvarijev. V letošnjem šolskem letu bo večji poudarek na izobraževanju o zoonozah ter preventivnih ukrepih za njihovo preprečevanje. Želimo si, da bi dogajanje v vivariju in aktivnosti krožka bolj pridno beležili na šolski spletni strani, zato načrtujemo tesnejše sodelovanje s fotografskim in novinarskim krožkom. Kot vsa leta se bomo zelo aktivno vključevali v različne šolske in nekatere zunajšolske dogodke. Naša najpomembnejša naloga je vedno skrb za dobrobit živali in opozarjanje na pomen odgovornega in spoštljivega odnosa do živih bitij. Veliko naših dijakov pove, da so si na informativnem dnevu, ko so šolo obiskali še kot osnovnošolci, najbolj zapomnili vivarij in živali. Četudi ne sodelujejo v vivarističnem krožku, jim je všeč, da imamo na šoli veliko živali.

Na letošnjem informativnem dnevu je potekal pomenljiv pogovor med dijakom vivaristom in obiskovalcem. »Kam pa hodite med odmori in po šoli?« je zanimalo skrbnega očeta. »Gospod, mi nimamo časa nikamor hoditi, a sploh veste, koliko dela je v vivariju?« je zavzeto odgovoril dijak. »Mi prvi pridemo, da že pred poukom poskrbimo za nekatere živali, in zadnji odidemo, da naredimo, česar med odmori nismo uspeli. Vmes pa še kakšno zanimivo debato o svojih živalih urežemo. Mi se imamo tukaj fajn.«

Ob takšni izjavi si lahko samo želimo, da bi bilo takšnih dejavnosti v srednji šoli več. Dejavnosti, kjer dijaki nabirajo znanje in izkušnje tudi brez pritiska ocen, točk in papirnatih priznanj s tekmovanj. Dejavnosti, v katerih preprosto uživajo, sproščeno delijo svoje znanje in ga dopolnjujejo. Dejavnosti, kjer delo, učenje in nabiranje novih izkušenj žene njihova lastna motivacija.

5 Viri in literatura

1. KIRBIŠ, J. *Spoznavajmo z vivarijem*. 1. izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2000.
2. LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine. Izobraževalna mreža: *dr. Alenka Gaberščik, biologinja*. [Online]. [Citirano 2. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://izobrazevanje.lutra.si/dr.-alenka-gaberscik.html.
3. MARENTIČ Požarnik, B. *Psihologija učenja in pouka*. 1. izd. Ljubljana: DZS. 2000.
4. TOMAŽIČ, I. Stališča kot ena od treh dimenzij naravoslovnih kompetenc – primeri iz biologije. V: *Opredelitev naravoslovnih kompetenc*: znanstvena monografija. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko. 2010. Str. 50–59.
5. WEBER, A. *Čuteča narava*. 1. izd. Ljubljana: Modrijan. 2011.

OŠ Mislinja

Mira Gobec

VRTIČKARJI NA OŠ MISLINJA

SCHOOL GARDENERS AT MISLINJA PRIMARY SCHOOL

Povzetek

Na OŠ Mislinja imamo šolski vrt. Zanj prizadevno skrbijo učenci, ki so vključeni v tri interesne dejavnosti pod mentorstvom treh učiteljic, sodelujemo pa tudi z zunanjimi sodelavci. Naš vrt ni namenjen le pridelovanju zelenjave, ampak je tudi učilnica na prostem. Nekatere vsebine učnega načrta različnih predmetov učitelji realiziramo prav v tem okolju. Vsako leto na šoli izvedemo projekt na temo šolskega vrta, in sicer vedno pod drugim naslovom. K sodelovanju povabimo domačine, ki nam pomagajo s svojim znanjem, predstavijo staro orodje in običaje. Od samega začetka nam pomaga tudi lokalna zeliščarka. Sodelovanje je praktične narave, učenci lahko preizkusijo svoje spretnosti in tako pridobivajo nove veščine in znanja. Tako znanje je trajnejše, učenci so na svoje izdelke in delo ponosni. Veseli smo, da se na naše pobude občani z veseljem odzovejo, nam pomagajo in se uspehov veselijo skupaj z nami. Tudi v prihodnjih letih si bomo na šoli prizadevali, da bomo tak način dela približevali učencem, ohranjali sodelovanje z občani, vedno znova obujali stare običaje, saj se zavedamo pomembnosti te kulturne dediščine in samega dela z zemljo.

Ključne besede: šolski vrt, učilnica na prostem, projekt, sodelovanje, občani

Abstract

Mislinja Primary School has its own garden. Many people support it: pupils attending extra classes, their mentor teachers, as well as community partners. Our garden is not just for growing vegetables. It is also a classroom outdoors. Teachers have lessons outside and integrate gardening with different skills connected to their subject. There is a garden project throughout a school year and we choose a different topic every year. We invite many community partners, who help us with their knowledge, they show old ways of gardening, using old tools. A local herbalist helped us establish the garden. This cooperation is very practical, pupils develop new skills and knowledge. Their knowledge improves, they gain self-confidence and are proud of their work. We are glad because community partners respond to our initiatives, they help us and join in celebrating our success. In the future we will strive to maintain this cooperation and to keep our old traditions alive. We are well aware of the importance of gardening, therefore we will use the school garden as a classroom in the future as well.

Key words: school garden, classroom outdoors, project, cooperation, community partners

1 Vrtičkarji na OŠ Mislinja

Na OŠ Mislinja smo leta 2012 dobili šolski vrt. Na začetku smo uredili pet majhnih gomilastih gredic. Že od samega začetka tudi sama sodelujem pri tem projektu, eno leto sem bila vodja projekta Šolski vrt. Sodelavka je mene in moje učence, ki smo kar naprej hodili na vrt, začela klicati vrtičkarji. Ime mi je bilo všeč, zato smo v naslednjem šolskem letu to interesno dejavnost poimenovali vrtičkarji in pod tem imenom delujemo še danes. V vseh teh letih se je naš vrt zelo razširil. Tako ta dejavnost zdaj poteka pod mentorstvom treh učiteljic, in sicer vsaka vodi delo v eni triadi.

Za šolo imamo idealen prostor blizu gozda, kjer imamo velik kmečki vrt, njivo, sadovnjak, čebelnjak, medovito gredo, hotel za žuželke, učilnico na prostem, vodnjak, gredo z grmovnicami, dva kompostnika, lesen kip zavetnika čebel sv. Ambroža in klopco za oddih. Vse to je rezultat dela marljivih učencev pod mentorstvom učiteljic na šoli, šola pa se je tu zelo dobro povezala z Občino Mislinja ter ostalimi občani, ki nam veliko pomagajo tako pri delu kot z nasveti. Šolski vrt je v prvi vrsti namenjen učencem. Na njem sejejo in sadijo zelenjavo, a želimo si, da bi vrt prerasel te okvirje in postal učni pripomoček za vsak predmet. Prav vsak. Pri nekaterih predmetih se to že udejanja. Pri matematiki gredo učenci na vrt in izmerijo njegov obseg in ploščino, pri tujem jeziku poimenujejo rastline na vrtu v angleščini, nemščini, francoščini, pri zgodovini znajo na vrtu poiskati rastline, ki smo jih uvozili iz Amerike …

Slika 1: Učenci 4. razreda v učilnici na prostem
(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/Majska%20dela%20na%20vrtu/_w/image%20(4)_jpg.jpg)

Slika 2: Učenci 5. razreda ustvarjajo na šolskem vrtu

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/5%20b%20v%20uilnici%20na%20prostem/_w/IMG_0047_jpg.)

Na šoli vsako leto v okviru šolskega vrta organiziramo projekt. Eno leto smo sejali žito in iz te moke pekli kruh, sejali smo lan in naredili laneno nit, sadili buče in na »bučijadi« izpeljali degustacijo jedi iz buč za vse učence, sejali smo ognjič in iz njega izdelovali izdelke za novoletni bazar, trenutno imamo nasajeno sladkorno peso, iz katere bomo pridobili sladkor. V vsak projekt se po svojih zmožnostih poskuša vključiti vsak razred. Tudi učitelji različnih predmetnih področij v učnem načrtu poiščejo cilje in standarde, ki jih lahko realizirajo na šolskem vrtu. Vse to zapišemo v učni načrt in na koncu leta naredimo evalvacijo zastavljenega dela, izmenjamo pozitivne in negativne izkušnje, ob tem pa se nam že porajajo ideje za naslednje šolsko leto. Naše delo poteka v dobrem sodelovanju z Občino Mislinja, seveda pa v vsak projekt vključimo tudi ostale ljudi, najpogosteje kar lokalne strokovnjake za določena področja. Od samega začetka naše delo spremlja lokalna zeliščarka, sodelujemo z ekološko kmetijo, s čebelarjem, z društvom Ajda ter s starši, katere na sprehod na vrt pripeljejo učenci in jim pokažejo sadove svojega dela.

2 Vključevanje občanov v projekt šolski vrt

V vsak šolski projekt vključujemo civilno družbo. Že od samega začetka z nami sodeluje zeliščarka ga. Fanika Jeromel. Veliko nam je pomagala pri idejni zasnovi šolskega vrta, potem smo se skupaj dogovarjali tudi za dela na vrtu. Ni ji bilo težko priti k nam in pomagati, saj to

delo zelo rada opravlja in med samim delom deli dobre nasvete učiteljicam in učencem. S svojim znanjem nam pomaga tudi pri tehniških dnevih. Prevzela je delavnico o pripravi zdravilnih zelišč, razložila pomen zelišč, ki rastejo na šolskem vrtu, učencem pomagala pri iskanju in nabiranju zelišč v bližnji okolici ter jih učila o njihovi uporabi. Učencem je terensko delo, kjer raziskujejo, nabirajo, vonjajo ter okušajo zdravilne rastline, všeč. Povedali so, da so se tako naučili veliko in da bodo znali v prihodnje kot travniško prvo pomoč kdaj uporabiti tudi trpotec.

Slika 3: Zeliščarska delavnica
(http://os-mislinja.mojasola.si/sl201213/
ZELIARKA%20PRI%20MLADIH%20VRTNARJIH/_w/IMG_1291_jpg.)

Sodelujemo tudi z Društvom Ajda. Sama sem njihova članica, zato sem organizirala sodelovanje mislinjskih vrtičkarjev in otrok, ki obiskujejo vrtičkarje na šoli. Sestavili smo kompost. Gradili smo ga po načelih biodinamike. Otrokom smo postopek gradnje komposta najprej razložili, da so lažje spremljali delo in pri njem sodelovali. Na koncu smo v kompost vstavili tudi kompostne preparate in večina učencev je priznala, da teh stvari še ni videla. Gradnja komposta je zahtevnejše delo in prav so nam prišle tudi bolj izkušene roke. Zopet se je izkazalo, da je medgeneracijsko delo odlično potekalo. Postopek gradnje smo posneli in film uporabljamo pri urah interesne dejavnosti kot del teoretičnega dela in srečanj v zimskih mesecih. Znanje o sestavi komposta se tako prenaša na ostale učence, ki takrat pri delu morda niso sodelovali, bodo pa pomagali pri naslednjem postavljanju komposta v šoli ali doma.

Slika 4: Izdelava komposta

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/SESTAVLJANJE%20KOMPOSTA/_w/DSCN8566_jpg.jpg)

Porodila se je tudi ideja, da bi poleg vrta imeli tudi čebelnjak. Na šoli je že deloval čebelarski krožek in sodelovanje je potekalo z lokalnim čebelarjem. Za lažje delo čebelarskega krožka in nenazadnje za domač šolski med je stekla akcija in delo se je pričelo. Ravno ta čebelar, ki je že v preteklih letih sodeloval s šolo, je prevzel postavitev čebelnjaka. Seveda so mu na pomoč priskočili okoliški čebelarji. Za pravi videz čebelnjaka je za streho, pokrito s šitli domače izdelave, poskrbel lokalni mojster. Pri gradnji so sodelovali učenci čebelarskega krožka, ki so pomagali pri sami postavitvi in barvanju čebelnjaka z osnovno barvo. To je bil pravi projekt. Skupinica čebelarjev je vsako popoldne po pouku odhitela na vrt, kjer so spremljali delo. Dekleta so kot prave gospodinje delavce pogostile s kavo in tako je delo steklo še bolje. Ti učenci so sedaj že srednješolci. Ko se pogovarjamo z njimi, radi povedo, da je to njihov čebelnjak. Do njega imajo spoštljiv odnos, nanj jih vežejo lepi spomini na delo, učenje, pokušanje medu, pa tudi na osvojena zlata priznanja s čebelarskih tekmovanj. Sprednjo stran čebelnjaka je poslikala akademska slikarka iz Mislinje, ki je podobo čebelnjaka krasno vključila v naravo.

Slika 5: Postavljanje čebelnjaka

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/Postavljanje%20ebelnjaka/DSCN4565.jpg)

Slika 6: Učenci čebelarskega krožka, mentorica in čebelar pri novem čebelnjaku

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/Novi%20panji%20v%20ebelnjaku

%20in%20priprave%20na%20otvoritev/_w/DSCN4998_jpg.jpg)

Slika 7: Izdelava hotela za žuželke

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/Hotel%20za%20uelke/Forms/DispForm.aspx?ID=10)

Tudi v projektu Od zrna do gvanta je bilo zanimivo. Najprej smo se kot šola povezali z Belokranjci v Adlešičih, ki so nam podarili laneno seme. Seme smo posejali, lan potem pleli, ko pa je prišel čas žetve, smo spet potrebovali pomoč. Preko učencev smo poizvedovali, kdo ima doma shranjeno staro orodje za tako opravilo. In našlo se je marsikaj. Dobili smo rifl za lan, da smo lahko ločili zrele glavice lanu od stebla, in leseno orodje, da smo ga lahko trli. Lastnika orodja sta nam pri opravilih tudi pomagala. Pred samim delom sta vsem prisotnim opisala pripomočka, ki smo ju vsi prvič videli, demonstrirala delo ter nam kasneje pri njem tudi pomagala. To je bilo veselo na njivi. Otroci so pridno trgali lan, ga podajali v rifl, glavice so padale na belo rjuho, stebla so se zlagala ob njivo, kjer smo jih kasneje vsak teden nekajkrat obrnili. Po končanem delu sta nas lastnika orodja še pogostila s pravo kmečko malico. Domač ržen kruh in jabolka. Kot nekoč. Pa naj kdo reče, da otroci ne jedo jabolk! Pozimi so v petem razredu prikazali, kako se tere lan, prikazali pa so tudi star običaj delo na kolovratu. Na ta dogodek so bili povabljeni stari starši učencev. Navadno imamo srečo, da se med obiskovalci znajde tudi kakšna babica, ki še prav dobro ve, kako so včasih predli. Delo na kolovratu nam vsako leto prikaže gospa iz Mislinje, ki je nekoč prišla kot babica učenke, a se sedaj z veseljem vsako leto vrača, prede niti in deli znanje o starih običajih. Tudi učenci so se preizkusili v tej spretnosti. Nekaterim je delo zelo dobro uspevalo in prav gotovo ne bodo pozabili, kako so izdelali nit.

Slika 8: Delo na njivi
(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/Vrtnarski%20kroek%20na%20delu/_w/2013-09-26%2013.23.25_jpg.jpg)

Tovrstnih dogodkov se skozi leto na naši šoli zvrsti kar nekaj in vsem je skupno, da je delo medgeneracijsko zasnovano in vanj se z razlago, demonstracijo in pomočjo vključujejo različni lokalni strokovnjaki. To so preprosti ljudje, Mislinjčani, ki radi delijo svoje izkušnje in znanje, prinesejo staro orodje, učencem prikažejo pozabljena opravila, sami pa pri tem obudijo prijetne spomine na mlada leta. Pomembno je tudi to, da so učenci vključeni v vsako delo, se v njem preizkusijo in tako pridobivajo različne izkušnje.

Slika 9: Žetev pire

(http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/ETEV%20PIRE/_w/20130729_090928_jpg.jpg)

Slika 10: Zaključni izlet vrtčevskih otrok s starši na šolskem vrtu

(http://os-mislinja.mojasola.si /vrt/VRTEC%

20NA%20OLSKEM%20EKO%20VRTU/_w/photo%2031_jpg.jpg)

3 Kako se lotevamo ovir na poti?

Vsak projekt zahteva dober načrt, pri čemer je naše najpomembnejše vodilo, da učenci pridobijo veliko znanja in lahko na koncu s ponosom rečemo, da nam je uspelo. Seveda se pri svojem delu srečujemo tudi z ovirami. Že samo delo z ljudmi je nepredvidljivo. Največja težava, s katero se srečujemo, je upad vpisa k interesni dejavnosti v 3. triadi. Veliko težavo nam predstavlja umestitev interesne dejavnosti v urnik in pomanjkanje interesa učencev. Pomagamo si na drug način. Vemo, kateri učenci so pripravljeni za določeno delo. Sedaj že imamo ekipo fantov, ki vsako leto, ko je to potrebno, z veseljem prekopljejo vrt in priskočijo na pomoč ob večjih delih. V 1. triadi je ravno nasprotno. Zanimanje za interesno dejavnost je izjemno veliko in mentorica z vsemi učenci ne more prihajati na vrt, ker so še premalo samostojni za opravljanje določenega dela, zato jih mora deliti v manjše skupine.

Težave se pojavljajo tudi pri časovnem usklajevanju z zunanjimi sodelavci. Mentorice in učenci smo vezani na urnik in včasih je kar težko ujeti tisto urico v tednu, da bosta imela npr. zeliščarka ali sadjar čas za nas in naše delo, saj imajo ti sodelavci veliko svojih obveznosti. Po možnosti moramo ujeti še lepo vreme. Kar potruditi se moramo pri usklajevanju terminov z vsemi udeleženci. Vsekakor nastopi problem tudi pri plačilu sodelujočim. Določena večja dela podpre in financira občina, manjša sodelovanja, kot je pomoč pri vodenju delavnic, obrezovanje drevja pa ne. Tega se zavedajo tudi vsi tisti, ki prihajajo delat na šolski vrt. Ne pridejo zaradi plačila. Lahko rečem, da imamo srečo, da živimo v manjši vaški občini, kjer so še dobri ljudje, ki določena dela opravijo tudi zato, ker jih to veseli. Ker pa v zimskih mesecih na vrtu nimamo kaj dosti dela, se takrat posvečamo izdelavi darilc, ki jim jih poklonimo. To so npr. majhne darilne vrečke s semeni z vrta, suhi aranžmaji, pleteni koški iz naravnih materialov, izdelki iz ognjiča in še kaj. Uporabimo material, ki smo ga čez leto nabirali na šolskem vrtu. To je naš poklon in zahvala zunanjim sodelavcem za opravljeno delo in veseli smo, da naše izdelke, darila cenijo.

Menim, da smo v teh petih letih naredili velik korak naprej. Šolski vrt prerašča okvirje dela na vrtu, namenjen je tudi izobraževalnemu procesu. Prerasli smo tudi okvirje šolskega. Mag. Matjaž Jež in Fanika Jeromel sta v knjigi Vrtnarimo z ljubeznijo, ki govori o vrtovih, vrtnarjenju in vrtnih rastlinah na Mislinjskem, poleg opisa Zoisovih vrtov v Mislinji dodala tudi načrt našega šolskega vrta s kratkim opisom.

Po vrtu se radi sprehodijo domačini, sama pa jih v lokalnem časopisu Naša občina redno seznanjam, kaj počnemo na vrtu. Letos jih še posebej zanima, kaj bomo ustvarili iz sladkorne pese. No, saj nas tudi.

4 Zaključek

Na vrtu si človek oddahne od napornega in stresnega vsakdanjega življenja, malo pobrklja v zemlji, možgani se spočijejo, sonce prijetno greje in sproščajo se hormone sreče. Idila, bi lahko rekli. In vse to ima OŠ Mislinja. Šolski vrt, ki enako pomirjujoče vpliva na učence. Tam se poleg dela z rastlinami tudi sprostijo, tekajo po sadovnjaku, lovijo metulje. Lahko rečem, da je na šolskem vrtu živahno. Sama si kar ne predstavljam več šolskega dela brez interesne dejavnosti vrtičkarji. K sreči imamo dobro ekipo učiteljic, ki skrbi za to, da imajo učenci priložnost spoznavati delo na vrtu. Čeprav živimo v dokaj vaškem okolju, večina otrok ni vajena dela, zato je naše prizadevanje še toliko bolj pomembno. Pozitivno plat vrta vidimo tudi v tem, da smo odprti za širšo okolico, znamo medse povabiti ljudi, ki imajo izkušnje in znanje, so domačini in jim naše skupno sodelovanje nenazadnje veliko pomeni. Naše sodelovanje z občani ostaja tudi v prihodnje. Vsak projekt pripelje nove sodelavce, medtem ko nekateri ostajajo z nami od samega začetka. Prisrčna hvala vsem tem za njihovo pomoč pri izobraževanju in osveščanju otrok ter za dober zgled ostalim Mislinjčanom.

5 Viri in literatura

1. JEŽ, M. in JEROMEL, F. *V Vrtu z ljubeznijo: o vrtovih, vrtnarjenju in vrtnih rastlinah na Mislinjskem:* priročnik. Mislinja: Občina. 2016.
2. *NAŠA občina*: glasilo Občine Mislinja. 2016. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mislinja.si/Files/eMagazine/90/42701/NOjunij16_14.pdf.
3. *ŠOLSKI vrt*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://os-mislinja.mojasola.si/vrt/default.aspx.

Šolski center Ravne

Srednja šola Ravne

Martina Goričan

VRSTNIŠKA MEDIACIJA V SREDNJI ŠOLI

MEDIATION IN HIGH SCHOOL

Povzetek

Prispevek govori o mediaciji, ki je metoda oziroma proces reševanja sporov s pomočjo mediacijskih tehnik. Najprej predstavim, kaj je mediacija, kako poteka, kdo jo vodi, kakšen je njen namen, kakšna je vloga mediatorja, katere so mediacijske tehnike ipd. Ker se v slovenskih šolah vedno bolj uveljavljata šolska in vrstniška mediacija, smo se tudi na naši šoli odločili, da se bomo seznanili s to metodo in jo začeli uvajati. Šolsko mediacijo vodijo strokovni delavci na šoli, vrstniška pa poteka med dijaki. Pomen šolske in vrstniške mediacije je spodbujati mladostnike, da namesto nasilja raje uporabijo ta način reševanja sporov. Navajam pozitivne lastnosti te metode, ki iz mladih privabi opravičilo, priznanje in odpuščanje ter izboljša šolsko klimo. Na šoli smo začeli postopno uvajati vrstniško mediacijo, in sicer najprej znotraj razrednih skupnosti pri razrednih urah. Ugotovili smo, da prevladuje reševanje sporov med dijaki različnih narodnosti. Rezultati so dobri, saj zaznavamo manj vrstniškega nasilja.

Ključne besede: mediacija, mediator, spor, nevtralnost, zaupnost, komunikacija

Abstract

The article is about mediation, a method or a process of solving conflicts with the help of different mediation techniques. In the beginning of the article I have presented what mediation actually is, how it is performed, who leads it, what's its purpose, what's the mediator's role and which are the medical techniques etc. Since school and peer mediation is becoming more and more popular, we've decided to get acquainted with this method and began implementing it. School mediation is led by a professional staff at school while the peer mediation is conducted by students themselves. The meaning of school and peer mediation is to encourage the youth to solve their conflicts using mediation instead of violence. I state the positive features of this method which teaches the young to apologize, confess and forgive while it also improves the schools atmosphere. We began to gradually implement peer mediation starting with the class communities within class hours. We found out that resolving conflicts among students of different nationalities prevails. The results were successful because there's less violence among the students.

Key words: mediation, mediator, conflict, neutrality, trust, communication

1 Mediacija

1.1 Šolska in vrstniška mediacija

Mediacija je prostovoljen proces reševanja spornih vprašanj, kjer udeleženca ob podpori in pomoči tretje osebe dosežeta rešitev oziroma sporazum, ki je sprejemljiv za obe strani. Mediator je tretja, nevtralna oseba, ki je strokovno usposobljena za vodenje procesa mediacije. Mediant je udeleženec v mediaciji, ki poskuša z drugim mediantom, ob pomoči mediatorja, najti skupno rešitev za sporno vprašanje med njima (Prgič, 2014).

Šolska mediacija je mediacija, povezana s šolo in šolskim okoljem in je namenjena učencem ali dijakom, zaposlenim in staršem ter subjektom, ki so s šolo povezani. Šolska mediacija lahko poteka med učenci, učitelji in učenci, učitelji in starši, zaposlenimi, starši učencev, zaposlenimi in vodstvom šole, šolo in ostalimi inštitucijami.

Mediacijo lahko vodijo strokovni delavci na šoli, učenci ali dijaki in zunanji mediatorji.

Vrstniško mediacijo vodijo usposobljeni dijaki. Primerna je za manj zahtevne spore, lažje pretepe in manjše kraje.

Načela mediacije so: prostovoljnost (dijak se mora strinjati za sodelovanje), zaupnost (mediacija je zaupna), nevtralnost mediatorja, mediator ne posega v vsebino pogovora, mediator ne odloča o rešitvi spora in ustvarja varno pogajalsko okolje ter daje enakovredne možnosti obema sprtima stranema. Mediator ne sme ukazovati, svariti ali groziti, ponujati rešitev, moralizirati, svetovati ali sugerirati, poučevati, argumentirati, vrednotiti, soditi, razsojati, kritizirati, grajati, smešiti, interpretirati, analizirati, zasliševati in žaliti. Poskrbeti mora za spoštljiv in dostojanstven odnos ter je sopotnik v procesu iskanja rešitve spora.

2.1 Primeri vrstniške srednješolske mediacije

Na Srednji šoli Ravne smo pred dvema letoma začeli uvajati vrstniško mediacijo, in sicer kot projekt. Uvedli smo jo znotraj razrednih skupnosti, za reševanje manjših sporov. Koordinatorka mediacije na šoli je najprej predstavila učiteljem projekt in osnovne značilnosti mediacije. Razredniki smo te informacije prenesli dijakom pri razrednih urah. V vsakem razredu smo dijake prostovoljce dodatno informirali o poteku in ciljih mediacije. Ogledali smo si tudi kratek film o vrstniški mediaciji v ZDA, predstavljenih je bilo nekaj situacij reševanja

sporov med vrstniki v šoli. Dijaki so v skupinah proučevali potek, cilje in pomen vrstniške mediacije, naredili so plakate in ustvarili zloženko.

V svojem razredu sem organizirala tri mediacije. Najprej sem poiskala dijake prostovoljce, ki so se še dodatno usposobili za mediatorje. Profesorica sociologije je koordinatorka mediacije na šoli in je izbrane dijake iz vseh razrednih skupnosti še dodatno izobraževala. Seznanila jih je s fazami mediacije:

- uvod – mediator predstavi, kaj je mediacija, njena načela, vlogo mediatorja, temeljna pravila);
- začetna faza mediacije – definiranje problema (problem je treba definirati z zornega kota vsakega udeleženca);
- osrednja faza mediacije – mediator postavlja odprta vprašanja, osredotoči se na en problem, poskrbi, da se sprti strani poslušata;
- zaključna faza – iskanje rešitev in sklepanje dogovora.

Pri razrednih urah smo reševali tri spore. Prvi se zgodil zaradi različne nacionalnosti dijakov. Dijaka sta se pogovorila s pomočjo tretjega dijaka v vlogi mediatorja. Mediator jima je najprej dal možnost, da sta opisala vsak svojo zgodbo nastalega spora. Poudaril je temeljne vzroke njunega spora, vprašal ju je, kako bi sama rešila spor na najbolj sprejemljiv način. Ugotovili so, da gre za stare zamere med dijakoma, ki so se pozneje postopoma prenehale. Mediacija je bila uspešna. Druga mediacije je potekala med dijakoma zaradi kraje telefona. Primer se ni rešil, ker dijak nikakor ni priznal krivde. Tretja mediacija je potekala med dijakoma, ki sta se stepla zaradi dekleta. Potekala je podobno kot prva in je bila uspešna.

2 Mediacija in civilna družba

Spori oziroma konflikti so med ljudmi vedno prisotni. Strokovnjaki ugotavljajo, da so spori v medosebnih odnosih neizogibni in da je ključnega pomena, kaj se z njimi naredi. Smiselno je torej, da razvijamo svoje sposobnosti za njihovo obvladovanje in reševanje. Da bi bili bolj motivirani za razvijanje obvladovanja sporov, pomaga, če si predstavljamo koristi, ki jih razrešeni spori prinašajo in možne negativne posledice nerazrešenih sporov. Če sporov ne razrešujemo, tvegamo poslabšanje vzdušja, upad komunikacije in slabitev odnosa ter sčasoma njegovo prekinitev ali porast nasilja v odnosu. Tvegamo tudi, da postanemo ujetniki nerazrešenih sporov, saj dokler teh ne rešimo, odnos ne more napredovati. Nerazrešeni spori

lahko povzročijo tudi duševne bolezni. Najmilejša posledica sporov, ki ostanejo nerešeni, je motnja optimalnega delovanja tako posameznikov kot skupine kot celote (Metelko, 2005).

V sporu praviloma ena stran misli, da se druga stran povsem moti, in druga stran misli, da je spor v celoti krivda prve strani. Spori sami po sebi niso krivi za nesoglasja, prepire, nasilje, ločitve, ampak vzrok za spor tiči veliko globlje. Do spora privede naša nesposobnost konstruktivnega reševanja vzrokov za nesoglasje. Spori običajno ne izbruhnejo kar naenkrat, ampak imajo svojo zgodovino, zato bi spor lahko primerjali s čebulnimi olupki, ki jih luščimo plast za plastjo. Zgornja plast čebule predstavlja spor. Če ga želimo rešiti, moramo poiskati vzrok zanj. Pogosto odkrijemo, da imata udeleženca spora neporavnane račune iz preteklosti. Spori prinašajo tudi celo vrsto pozitivnih posledic, saj pripomorejo, da ozavestimo probleme in najdemo ustrezno rešitev, spodbujajo spremembe, razbijajo monotonijo, omogočajo, da poglobimo in obogatimo odnos. Poleg tega razrešeni spori prispevajo k širitvi znanja in poglabljanju razumevanja sveta in življenja, omogočajo intenzivnejše sodelovanje, prinašajo višjo raven kulture ter omogočajo večje zaupanje tako sebi kot drugemu.

Naučiti se je treba opaziti spore. Če spor hitro opazimo, ga lažje rešimo in obvladamo. Če ga opazimo šele, ko se dva divje prepirata ali stepeta, so možnosti za uspešno obvladovanje precej manjše. Hkrati se je treba usposobiti v obvladovanju sporov. Zato je potrebna vzgoja za obvladovanje sporov. Če sami ne znamo obvladovati sporov, zaman pričakujemo, da jih bodo znali naši učenci oziroma dijaki. Prav tako bi morali to znati starši, saj se otroci osnovnih vzorcev v odnosih, še posebej pa načinov soočanja s spori, naučijo predvsem v družinskem okolju. Tako kot so se naučili doma, se bodo pozneje na spore odzivali v šoli, službi in v lastnem zakonu.

Šola, ki uvaja mediacijo, ima pri učenju reševanja sporov velik pomen. Veliko otrok v svoji družini spozna popolnoma napačno rešitev reševanja sporov. Tukaj lahko šola odigra odločilno vlogo in otroku priuči pravilen način reševanja sporov.

Mediacijo bi morala država vključiti v šolski kurikulum, še zlasti vrstniško mediacijo in s tem bi dosegla enega od dolgoročnih načrtov za zmanjšanje nasilja v šolah. Mediacija ima velik pomen tudi pri premagovanju etničnih in kulturnih razlik. Vrstniška mediacija je eden od načinov, ki jih lahko šola uporabi za spodbujanje in razvijanje strpnega ter konstruktivnega razreševanja sporov. Različne nevladne organizacije (zavodi, društva) lahko prek svoje neprofitne aktivnosti pripomorejo k oblikovanju kakovostnih programov za vrstniško mediacijo, sodelujejo pri oblikovanju gradiv ter učnih pripomočkov za treninge vrstniških

mediatorjev ali šolam nudijo podporo pri vzpostavitvi njihovega programa vrstniške mediacije s svetovanjem ali ponudbo treningov.

Smiselno je, da se za šolske mediatorje usposobi učitelje ali strokovne delavce, tako da šole v prihodnje same usposabljajo učence za vrstniške mediatorje in s tem prihranijo stroške usposabljanj. Vrstniška mediacija ni zgolj eden od načinov za zmanjševanje sporov v šoli, temveč predstavlja način za boljše vključevanje učencev iz občutljivih družbenih skupin v šolo. Velik pomen ima pozitivna podpora mediaciji s strani lokalne skupnosti, vodstva šole, učiteljskega zbora in drugih zaposlenih v šoli.

Program vrstniške mediacije morajo šole spremljati in evalvirati (vrednotiti). Evalvacija je postopek, po katerem se ovrednotijo in vsebinsko ocenijo koristne informacije, ki se zbirajo med izvajanjem programa vrstniške mediacije in služijo kot povratna informacija o spremljanju programa, njegovem razvoju, napredku in so podlaga za morebitne prihodnje izboljšave, spremembe ter zaključke.

Sistemska uvedba šolske mediacije:

- podpora vodstva šole;
- usposabljanje šolskih mediatorjev;
- izvajanje formalne in neformalne mediacije;
- izobraževanje zaposlenih o mediaciji;
- informiranje staršev;
- usposabljanje vrstniških mediatorjev;
- izvajanje vrstniške mediacije;
- koordinacija in spremljanje vrstniške mediacije;
- spremljanje učinkov vrstniške mediacije.

3 Cilji šolske in vrstniške mediacije

V šolah pogosto uporabljamo za reševanje sporov vzgojne ukrepe, ki pa ponavadi še stopnjujejo spore. Vzgojni ukrepi imajo omejeno učinkovitost, kadar je v ozadju kršitev medsebojni spor. V takšnih primerih je veliko primernejši in učinkovitejši pristop pomoč pri razreševanju medsebojnih sporov kot pa kaznovanje. Takšno izkušnjo imamo tudi na naši šoli. Najpogosteje se srečujemo s spori med dijaki zaradi žaljivk, ljubezenskih težav, kraj, govoric in fizičnega nasilja. Pogosto se spori začnejo zunaj šole. Učitelji se spopadamo s temi spori skozi

celo šolsko leto. Ravno dejstvo, da so ti spori motnja v šoli, je spodbudilo tudi nas, da smo uvedli mediacijo.

Šolski sistem reševanja sporov naj bi:

- ustvaril klimo v šoli, ki bi spodbujala skrb, poštenost, sodelovanje, sprejemanje drugačnosti, zaradi česar bi dijaki manj zapadali v spore;
- razvijal in utrjeval spretnosti obvladovanja sporov, ki bi pomagale dijakom bolje reševati lastne spore;
- ponudil dijakom organizirano pomoč pri obvladovanju sporov;
- spodbujal dijake, da poiščejo pomoč.

Tudi na naši šoli upoštevamo pravila vrstniške mediacije:

- predstavlja način mirnega, konstruktivnega ter dogovornega načina reševanja sporov med dijaki;
- učinkovita je pri manjših kršitvah;
- udeleženci v sporu morajo biti pripravljeni nastalo situacijo rešiti na miren, strpen in produktiven način;
- govoriti morajo resnico in iskati rešitev za nastali problem;
- proces mediacije je prostovoljen in zaupen;
- mediacijo vodi tretja oseba, ki je nevtralna, pri vrstniški mediaciji je dobro, da sta dva mediatorja, ne svetuje in ne sprejema odločitev;
- vsak udeleženec enakovredno predstavi svojo resnico, skozi pogovor pa udeleženci raziskujejo in spoznavajo tudi resnico drug drugega;
- mediator daje moč udeležencema in uravnoteži moči, ne posega v vsebino, ne svetuje in ne sprejema odločitev;
- mediacija je uspešna, če udeleženca spora prideta do rešitve, s katero sta zadovoljna oba;
- skozi proces mediacije mladostniki usvojijo pomembne življenjske veščine, ki jih lahko uporabijo v vsakdanjem življenju;
- mediacija spodbuja dijake, da raje uporabijo ta način reševanja sporov, namesto nasilja;
- zanimiva in koristna je za vse učence;

- mediacija pomaga učiteljem, da imajo več časa za poučevanje, ker imajo manj opravka z disciplinskimi nalogami;
- deluje preventivno, ni uporabna zgolj za razreševanje sporov, temveč pogosto prepreči, da bi spor prerasel v nasilje;
- izboljša šolsko klimo, povečuje občutek pripadnosti, prijateljstva in obvladovanja šolske situacije, šola postane varnejši in ustvarjalnejši prostor;
- naučene veščine lahko dijaki prakticirajo v konkretnih sporih v vsakdanjem življenju;
- mladi želijo več samostojnosti in to jim mediacija tudi daje;
- mediacija povečuje samospoštovanje in izboljša samopodobo, pripomore k osebnostni rasti ter k prevzemanju odgovornosti, saj prepušča dijakom, da sami avtonomno iščejo rešitve za nastale probleme;
- mediacija pomaga razumeti različna stališča in čustva, privabi iz dijaka opravičilo, priznanje, željo po odpuščanju, prijateljstvu.

Pokazalo se je, da udeležba pri mediaciji pripelje do spremembe vedenja dijakov in njihovega odnosa do sporov. S pomočjo mediacije so dijaki učijo tudi samokontrole svojega vedenja.
Prednosti mediacije:

- odnos med vpletenimi je sodelovanje in ne tekmovanje;
- odgovornost za izid nosijo udeleženci in s tem sami odločajo, na kakšen način bodo rešili svoj spor;
- mediator skrbi za uravnoteženo razmerje moči;
- proces se usmerja v prihodnost in ne v preteklost;
- udeleženci imajo popolno svobodo izbire;
- izključuje številne slabe komunikacijske vzorce, kot so ukazovanje, svarila, moraliziranje, pridiganje, vsiljevanje nekih rešitev, kritiziranje, smešenje, preiskovanje, zasliševanje, analiziranje, ustrahovanje in grožnje.
- Mediator je dober poslušalec, nevtralen, zaupen in v pomoč mediantoma. Obvladati mora komunikacijske tehnike:
- aktivno posluša (popolnoma je osredotočen na sogovornika, izraža skrb in empatijo, pozoren je na neverbalno govorico, vzdržuje očesni stik s sogovornikoma, prikimava, postavlja odprta vprašanja, ne sega v besedo, je nepristranski);

- prevzema in parafrazira (povzema povedano, umiri potek pogovora);
- poglablja razumevanje (poskuša razumeti obe stališči, z vprašanji raziskuje problem, išče dejstva, spremlja čustva, ki se skrivajo v ozadju).
- Vrstniška mediacija nima korenin v šolstvu. V 70-ih letih 20. stoletja jo je uvedel Jimmy Carter. Organiziral je sosedske mediacijske centre, kjer so se srečevali prebivalci in reševali spore. V teh mediacijskih centrih so se prostovoljci usposabljali za mediacijo sporov med sosedi, družinskimi člani, stanodajalci in podnajemniki, prodajalci ter kupci in podobno.

4 Zaključek

Mediacija (zavedna in nezavedna) je vodilo vsakdanjih vzgojno-izobraževalnih procesov. Največkrat poteka med učitelji in dijaki, velikokrat pa tudi med mladostniki samimi. Mladostnike je treba naučiti tehnik obvladovanja in prepoznavanja sporov. S tem se naučijo v nepredvidenih situacijah ustrezno reagirati. Mladi tako lažje prepoznajo in razumejo, kako sebi in drugim pomagati pri reševanju spora. Bistven vidik mediacije v šoli med mladimi je drugačen pogled na reševanje sporov in prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja. Naučijo se mirnega reševanja sporov, samokritičnosti, odgovornosti in socializacije. Svoje znanje bodo mladi uporabili v poznejšem vsakdanjem življenju. Prav zaradi tega bi morala država uvesti obvezno mediacijo v vse vzgojno-izobraževalne ustanove.

Mediacija je v šoli primerna za manjše spore in kršitve pravil. Kadar gre za težje spore, hudo nasilje, spolno nasilje, uporabo orožja, droge in podobno, takrat mediacija ni najprimernejša, še zlasti ne med nasilnežem in žrtvijo. Znak za hudo obliko nasilja je ponavadi ta, da se spori med nasilnežem in žrtvijo nenehno ponavljajo. Nasilneži imajo težavo s sprejemanjem odgovornosti za svoje vedenje in se tudi nočejo vživeti v vlogo žrtve in z njo ne sočustvujejo. Ob tako porušenem razmerju moči je najbolje, da odrasla oseba (šolski strokovni delavec ali ravnatelj) nasilnežu pove, da je njegovo vedenje nesprejemljivo, šele potem sledi mediacija, vendar le, če se žrtev s tem strinja. Strinjati se mora tudi nasilnež. Mediacije ne izvajamo tudi takrat, če bi lahko prišlo do nasilja med samim procesom. Obstaja tudi možnost, da sprti dijaki niso iskreni in predani procesu mediacije ter sodelujejo zaradi norčevanja ali da bi se izognili pouku. Obstajajo primeri, ko dijak ni zmožen sodelovati v mediaciji zaradi hudih čustvenih težav.

Na šoli ugotavljamo, da mediacija podpira pravila vedenja in prinaša koristi za vso šolsko skupnost:

- koristi za učence (spodbuja jih, da prevzamejo odgovornost za svoje vedenje, omogoča, da se spori razrešijo v začetni fazi, zmanjša se število vzgojnih ukrepov);
- koristi za učitelje (imajo več časa za poučevanje, deležni so manj stresa, učenci so mirnejši pri pouku in bolj sodelujejo, ker so se priučili veščin poslušanja in komunikacije);
- koristi za šolo (splošna klima na šoli je bolj umirjena, zmanjša se število sporov, manj je izključenih dijakov, izobraževanje za mediatorje vzpostavi zaupno in kreativno ozračje med dijaki in učitelji, poveča se produktivnost pri dijakih in učiteljih, ker se med njimi zmanjšajo napetosti).

Mnenja dijakov – vrstniških mediatorjev o vrstniški mediaciji so pozitivno naravnana. Zavedajo se, da je njihovo znanje o mediaciji skromno in da nimajo veliko izkušenj. Navdušeni so nad tem, da pripomorejo pri reševanju sporov med vrstniki in da delajo nekaj dobrega. Motivirajo jih ugodno rešene mediacije za obe strani. Mediacijo bomo postopno razvili še v druge oblike (med dijaki in učitelji, med zaposlenimi, med vodstvom in zaposlenimi). Potrebno bo še veliko vloženega dela, zlasti pri usposabljanju mediatorjev.

5 Viri in literatura

1. METELKO, T. *Šolska mediacija . Izobraževanje strokovnih delavcev za uporabo mediacije v vzgojno-izobraževalnem procesu.* Ljubljana: Filozofska fakulteta. 2005.
2. PRGIČ, I. *Evalvacija vrstniške mediacije v osnovni šoli:* magistrska naloga. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2014.

Šolski center Celje

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

Andrej Grilc

ŠOLSKI PROJEKTI IN CIVILNA DRUŽBA

SCHOOL PROJECTS AND CIVIL SOCIETY

Povzetek

V prispevku predstavljam izkušnje dijakov na Srednji šoli za kemijo, elektrotehniko in računalništvo Šolskega centra Celje, kjer se tekom izobraževanja dijaki srečujejo tudi s predstavniki iz gospodarstva in civilno družbo. K projektu THE4BEES (Transnational Holistic Ecosystem 4 Better Energy Efficiency through Social innovation), ki spodbuja mehke ukrepe varčevanja z energijo v javnih stavbah, smo bili povabljeni, ker so se naši dijaki že ukvarjali s podobno problematiko v eni izmed raziskovalnih nalog. Glavna cilja projekta sta osveščanje civilne družbe o odgovornejšem ravnanju z energijo in zmanjšanje rabe energije v pilotnih stavbah. Dosegli bi jih z uporabo inovativnih merilnih orodij, ki bi jih razvili v sodelovanju z dijaki.

Ključne besede: civilna družba, programiranje, projektno delo, merjenje mikroklime, varčevanje z energijo

Abstract

In my contribution there are skills of students of Secondary school for Chemistry, Electrical engineering and Computer science of School center Celje presented. During the course of education students have the opportunity to meet some representatives of management and civil society. We were invited to cooperate in the project titled THE4BEES (Transnational Holistic Ecosystem 4 Better Energy Efficiency through Social innovation), which promotes soft energy saving measure in public buildings. Our students have already been working with similar issue in one of the research works. The main objectives of the project are awareness of civil society about more responsible energy treatment and reduce of energy usage in pilot buildings. We would reach those objectives with using innovative measure tools which would be invented in cooperation with students.

Key words: civil society, programming, project work, measuring the microclimate, saving with energy

1 Predstavitev dejavnosti

Skupina treh dijakov se je v okviru ene od raziskovalnih nalog odločila, da bodo raziskali, kako bi lahko s svojim znanjem rešili problem, ki so ga zaznali na naši šoli. Ugotovili so namreč, da ostajajo naše strešne kupole občasno odprte tudi v primeru slabega vremena, ker jih nekdo pozabi zapreti. Zaradi tega lahko nastaja v prostorih, v katere ob dežju zateka, tudi materialna škoda. Urejeno je bilo namreč tako, da je učitelj, ki je šel zadnji iz prostora, poskrbel za to, da se kupole zaprejo oz. so jih zaprli v primeru slabega vremena. Ker so omenjeni dijaki ugotovili, da bi za rešitev omenjene problematike potrebovali še dodatna znanja, izkušnje in predvsem opremo, so se povezali s podjetniškim centrom Pristop Šoštanj, kjer so jim z veseljem prisluhnili in nudili pomoč pri iskanju partnerjev v gospodarstvu. Tako smo pričeli sodelovati tudi z Energetskim inženiringom iz Velenja. Na ta način pa smo navezali stike še s Šolskim centrom Velenje ter Energetsko agencijo za Savinjsko, Šaleško in Koroško (KSSENA), ki je eden izmed partnerjev v Interreg projektu THE4BEES.

1.1 Pričetek sodelovanja v projektu THE4BEES

Dobili smo povabilo, da se z določeno skupino dijakov pridružimo evropskemu projektu THE4BEES, ki spodbuja mehke ukrepe varčevanja z energijo v javnih stavbah, pri tem pa omenjene ukrepe podpira s tehničnim znanjem. Sodelovanje v tem projektu torej ni bilo namenjeno vsem dijakom nekega oddelka, ampak je bilo potrebno poiskati nekaj zainteresiranih dijakov, ki jih dodatno delo veseli in bi radi svoje znanje še nadgradili.

Projekt je zasnovan na štirih izhodiščih:

- Učiti se – z inovativnim in učinkovitim osveščanjem bo projekt vplival na vsakdanje navade uporabnikov stavb oz. civilne družbe.
- Soustvarjati – delavnice za soustvarjanje bodo izvedene v sedmih različnih evropskih državah, znotraj katerih se bodo razvijala orodja kot podpora pri doseganju energetskih prihrankov.
- Preizkušati – uporabniki stavb bodo testirali orodja, ki bodo merila rabo energije ter kvaliteto zraka v stavbah. To pa naj bi tudi pripomoglo k spreminjanju vsakodnevnih navad v smeri večje energetske učinkovitosti.
- Uporabiti – rezultati testne faze bodo ovrednoteni in ocenjeni, na tej podlagi pa bo projekt poskušal vplivati na nizkoogljično razvojno politiko.

Slika 1: Vpliv na energetske uporabnike in energetsko politiko

(http://www.csp.it/en/?portfolio=the4bees)

Na soustvarjalnih tehničnih delavnicah so sodelovali dijaki Šolskega centra Velenje, Šolskega centra Celje in Srednje šole Ravne na Koroškem. Delavnice so organizirane s strani energetske agencije KSSENA, Šolskega centra Velenje – Medpodjetniški izobraževalni center (MIC) in projektnega partnerja E-Zavod. Skupaj smo se lotili izdelave prototipnega merilnega orodja za merjenje mikroklime, ki bi nam lahko podal informacijo o kvaliteti zraka v prostoru.

Slika 2: Področja projekta THE4BEES

(https://twitter.com/eu_the4bees)

1.2 Izdelava prototipnega merilnika mikroklime

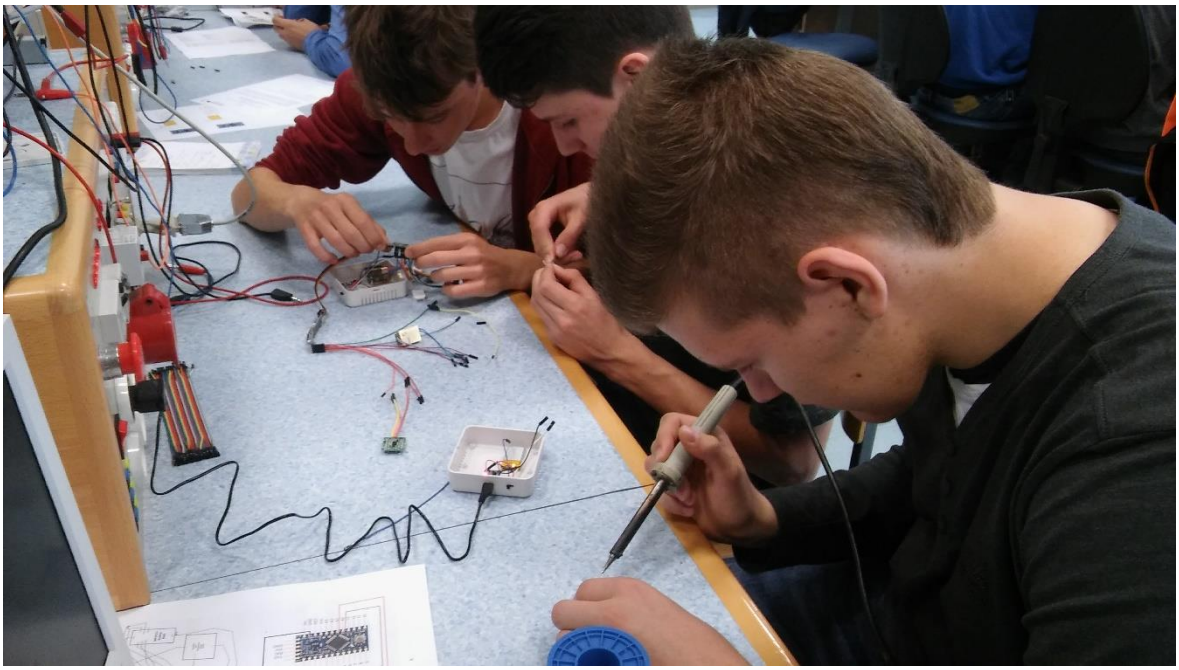
Soustvarjalne delavnice so potekale na Medpodjetniškem izobraževalnem centru v Velenju. Dijaki, zbrani iz treh srednjih šol za elektrotehniko, so bili najprej prisotni na debati o delovnih pogojih in mikroklimi na delovnem mestu. Spoznali so se s priporočenimi vrednostmi temperature na delovnem mestu, relativno vlažnostjo, priporočljivimi koncentracijami CO2 v prostoru ter problematiko prisotnosti zdravju škodljivih plinov, kot sta radon in formaldehid.

Slika 3: Profesionalni merilni instrument proizvajalca Metrel
(http://nakup.metrel.si/izdelki/kakovost-delovnega-okolja/mi-6401-poly.html)

Če želimo uporabnikom prostorov omogočiti ustrezno mikroklimo in posredno s tem tudi vplivati na njihove navade v smeri večje energetske učinkovitost, moramo omenjene parametre znati ustrezno izmeriti. Zato so bili dijakom predstavljeni tudi ustrezni senzorji, s pomočjo katerih bi lahko z dovolj veliko natančnostjo izmerili zgoraj omenjene veličine in prisotnost omenjenih dveh plinov. Odločili smo se, da se bo v prototipnem merilniku mikroklime uporabil razvojni sistem Arduino, saj je ta v zadnjih letih eden najbolj popularnih razvojnih sistemov. Uporabljamo ga tudi pri pouku, tako da smo v bistvu z delom na tem projektu samo še nadgradili pri pouku pridobljena znanja, ki zasledujejo cilje, zapisane v letnem delovnem načrtu.

Na naslednji soustvarjalni delavnici so dijaki pričeli z izdelavo prototipnih merilnikov. Dobili so na voljo potreben material in opremo ter vezalni načrt. Verjetno ni potrebno omenjati, kako vneti so bili za delo. Čeprav je bilo v načrtu, da vsaka ekipa dijakov v predvidenem času naredi po en merilnik, so nekateri izdelali kar dva.

Slika 4: Izdelava prototipnih merilnikov mikroklime

(Osebni arhiv)

Nato so dijaki mikrokrmilnike Arduino še sprogramirali. V bistvu so program pripravili mentorji, dijaki pa so ga prenesli v krmilnik ter opravili preizkus delovanja merilnika. Potrebno je bilo še vzpostaviti komunikacijo z mikroračunalnikom Raspberry Pi, ki je služil kot zbirnik podatkov. Zbrane podatke se lahko sedaj spremlja tudi na spletni strani.

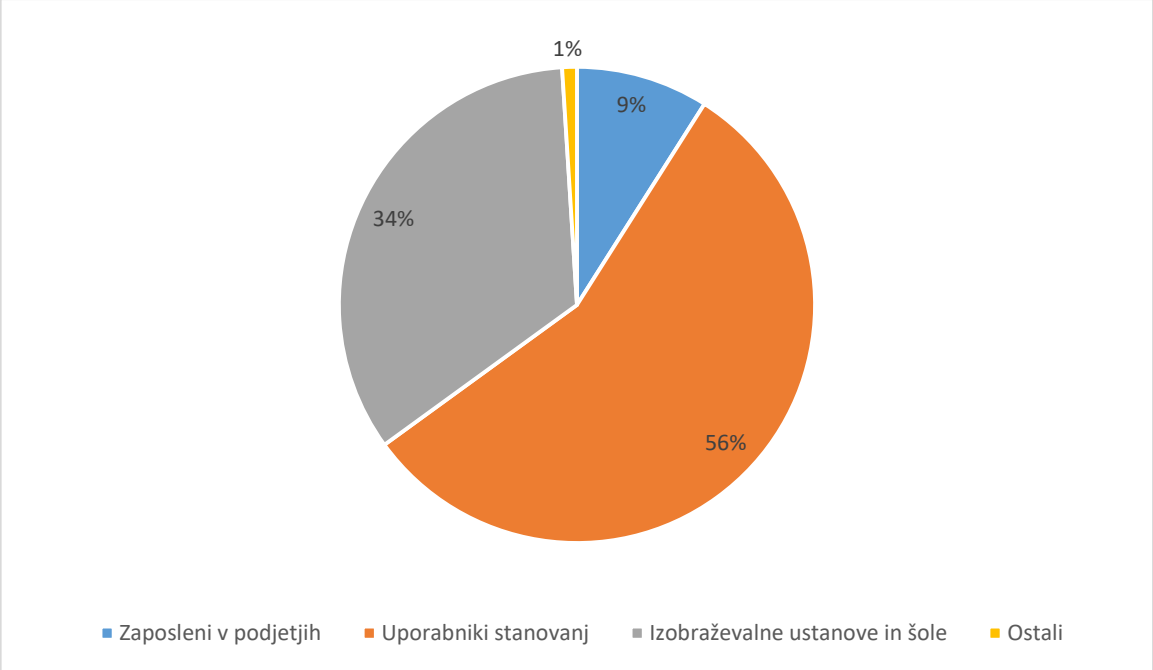
Slika 5: Merilnik mikroklime, vstavljen v ohišje

(Osebni arhiv)

2 Povezava s civilno družbo

Že sam slogan »Energijo rabijo ljudje, ne stavbe« nam da misliti, da je projekt usmerjen k uporabnikom energije. Energetski uporabniki, na katere cilja ta projekt, pa so predvsem:

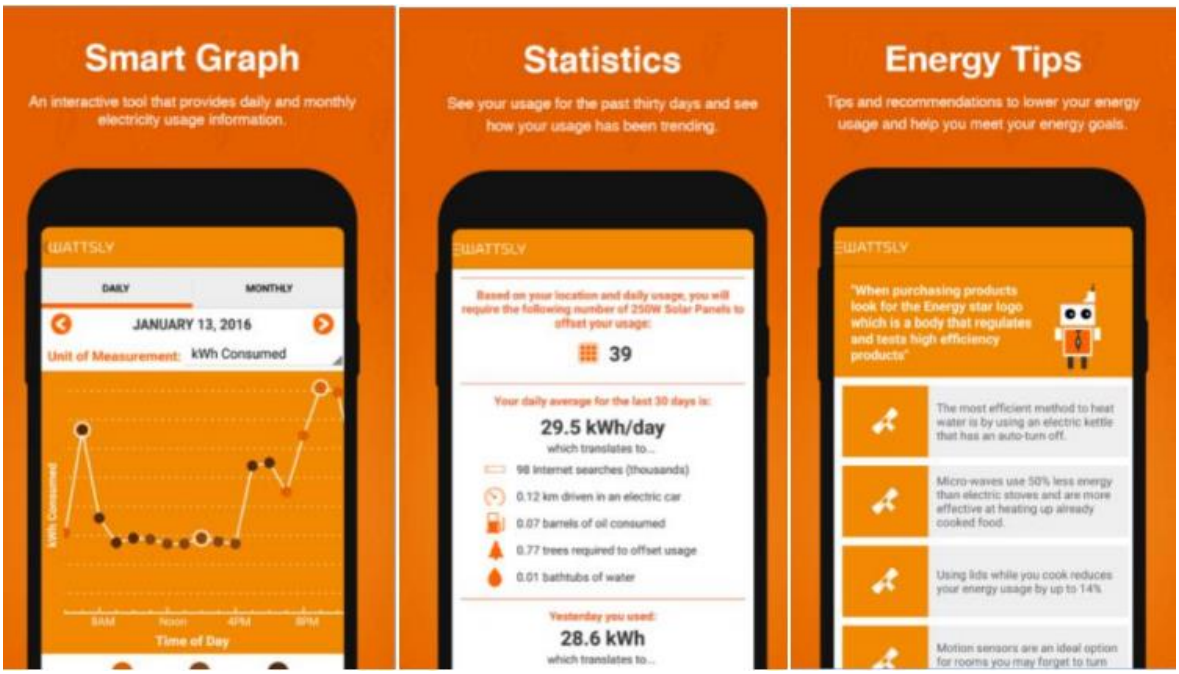
- prebivalci socialnih stanovanj,
- zaposleni v tovarnah,
- izobraževalne ustanove in šole,
- zaposleni v javni upravi,
- itd.

Slika 6: Distribucija vseh produktov projekta THE4BEES po ciljnih skupinah, N = 89 (http://www.alpine-space.eu/projects/thefourbees/publication/the4bees_deliverable211-212_irees_final.pdf)

Vsi produkti, ki bodo nastali v različnih partnerskih državah, bodo ponujeni civilni družbi v podporo pri doseganju in spremljanju energetskih parametrov. Upamo, da bo projekt z inovativnim in učinkovitim osveščanjem vplival na vsakdanje navade uporabnikov stavb. Z malimi spremembami v navadah uporabnikov lahko namreč zmanjšamo rabo energije, ne da bi s tem zmanjšali kakovost bivanja. Lahko celo pričakujemo pozitivne vplive na zdravje ljudi in njihovo storilnost.

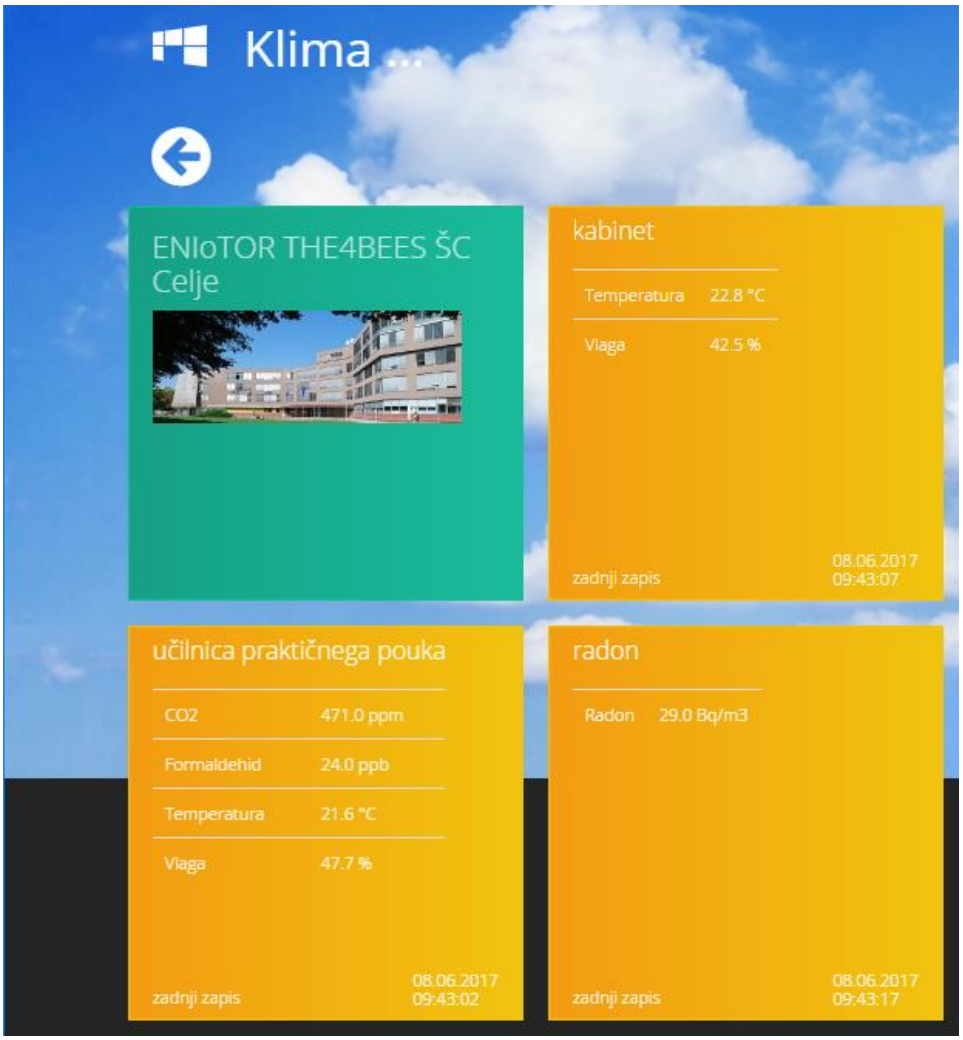
Ko ima uporabnik stavbe na voljo konkretne informacije o klimi v prostoru in pozna načine za smotrno rabo energije, lahko pričnemo govoriti o možnostih za zmanjšanje porabljene energije. Za zmanjšanje koncentracije CO2 v prostoru, radona ali formaldehida je na primer še vedno najbolj učinkovito prezračevanje prostorov. Vendar lahko energijo privarčujemo, če npr. v tistem času, ko so odprta okna, izključimo ogrevanje, ker s tem v bistvu uhaja toplota skozi okna. Nekatere ekipe v sosednjih partnerskih državah so se lotile izdelave naprav, ki bi uporabnike opozarjale na možnosti, kako privarčevati pri rabi energije. Drugi so se lotili izdelav različnih aplikacij za pametne telefone, ki bodo v pomoč uporabnikom. Posneli pa so tudi različne videoposnetke, ki svetujejo uporabnikom, kako zmanjšati rabo energije v stavbah.

Slika 7: Aplikacija za spremljanje rabe energije (http://www.alpine-space.eu/projects/thefour bees/publication/the4bees _deliverable211-212_irees_final.pdf)

Družba je produkte, ki nastajajo znotraj tega projekta, dobro sprejela. Enega od prototipnih merilnikov, ki so ga izdelali naši dijaki, je dobila tudi naša šola v svojo last. Trenutno testiramo delovanje merilnika v naših učilnicah za praktični pouk in v enem od kabinetov.

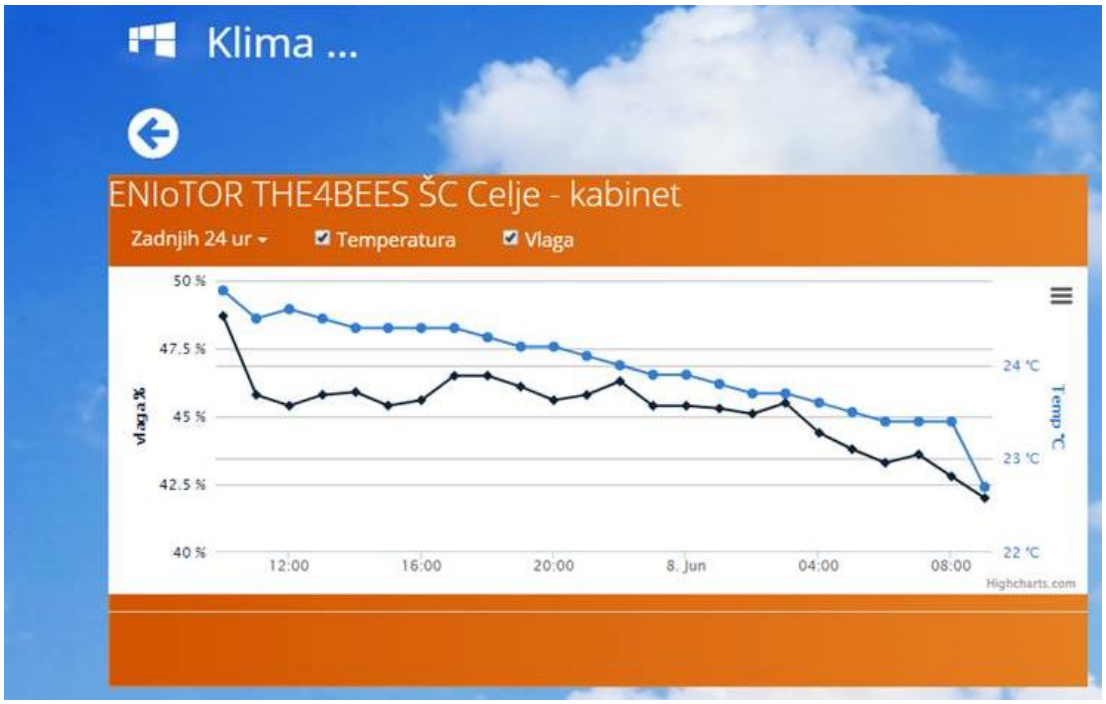
Meritve pa izvajajo tudi na preostalih dveh partnerskih šolah. Podatki o meritvah se shranjujejo. Trenutne izmerjene vrednosti lahko spremljamo na spletni strani, tam pa je možno tudi preveriti izmerjene vrednosti za poljubno časovno obdobje.

Slika 8: Spletna stran s trenutnimi izmerjenimi vrednostmi

(Osebni arhiv)

Ker so merilniki še v fazi testiranja, lahko do izmerjenih podatkov na spletni strani pridemo samo ob prijavi z ustreznim uporabniškim imenom in geslom. V nadaljevanju bi lahko bili takšni podatki dostopni tudi širši javnosti, npr. zaposlenim znotraj Šolskega centra Celje.

Slika 9: Izmerjene vrednosti temperature in vlage v zadnjih 24 urah

(Osebni arhiv)

3 Izzivi na poti

Za učitelja to predstavlja nekoliko drugačen način dela, kot smo ga vajeni. Poleg tega je to dodatno delo, ki ni bilo planirano v naši učni obvezi. Torej takšno dodatno delo tudi ne prinese nekega dodatnega plačila. Vse, kar smo od tega projekta prejeli, je v bistvu prototipni merilnik mikroklime, ki je sedaj v lasti Šolskega centra Celje. Če bi se takšna sodelovanja lahko planirala za eno leto vnaprej, bi učitelju verjetno lahko to upoštevali v učni obvezi. Vendar pa se vse prepogosto dogaja, da pridejo ponudbe za takšna sodelovanja v zadnjem trenutku, ko se je potrebno v zelo kratkem času odločiti za sodelovanje. Mogoče bo to dodatno delo po novem možno nekako ovrednotiti v obliki doprinosa. Zato je v veliki meri od učiteljevega entuziazma odvisno, ali bo to delo opravljal tako zavzeto, da bo tudi dijake navdušil za dodatno delo, ki ga pri pouku ne zahtevamo in ga tudi ne ocenjujemo. Pojavijo se lahko tudi nekatere težave. Čas, ki ga imamo na razpolago, je lahko kritičen faktor, predvsem če se s temi projekti ukvarjamo po pouku. Kaj na primer storiti, če zmanjka časa, pa so dijaki še sredi dela? Ali naj delo poskusijo dokončati doma? Poleg vsega naštetega pa je še vedno poglavitna učiteljeva naloga slediti predpisanim vsebinam in učnim ciljem znotraj kurikula in vestno opraviti zadolžitve, predvidene v letnem delovnem načrtu.

4 Zaključek

Dijaki so navdušeni nad tako obliko dela, saj so kreativno delo, ob reševanju realnih problemov v družbi, zelo dobro sprejeli. Na podlagi že pridobljenih znanj in izkušenj usvajajo nova znanja in pridobivajo nove izkušnje, ki jim bodo v življenju še kako prav prišle. S tem svojemu znanju dajejo tudi praktično vrednost, utrdijo zaupanje vase, v svoje delo in razmišljanje. Navajamo pa jih tudi na samostojno raziskovalno delo. Bolj, kot bo naloga zanimiva in jih pritegnila k delu ter reševanju, več se bodo lahko ob delu iz nje naučili. Poleg tega jih tudi napake, ki jih naredijo, in ovire, ki jih morajo premagati na poti do cilja, ne odvrnejo od dela. Če pri tem damo dijakom nalogo, ki jih še poveže z okolico in družbo, dobijo dodatno motivacijo za delo, saj vidijo, da bodo njihove rešitve lahko zaživele v praksi in bodo imeli ljudje od njih koristi. S tem jim vzbujamo zavest o soodgovornosti za razvoj okolja, v katerem živijo, nadgrajujejo in dopolnjujejo v šoli pridobljeno znanje, dodajo mu praktično vrednost, pa tudi lažje se kasneje interesno usmerjajo v različna področja svoje stroke.

Ustvarjalnost je naravna človeška lastnost. Samo odgovorni, ustvarjalni in samozavestni mladi so lahko gonilo napredka, odrasli pa jim moramo dati pogoje, da razvijajo svoje sposobnosti in talente ter da njihovi predlogi in ideje zaživijo tudi v praksi.

5 Viri in literatura

1. *OVERVIEW and analysis of relevant projects and apps linked to the4bees.* [Online]. Irees, Institute For Resource Efficiency And Energy Strategies. Zadnja sprememba 16. dec. 2016]. [Citirano 10. avg. 2017; 12.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.alpine-space.eu/projects/thefourbees/publication/the4bees_deliverable211-212_irees_final.pdf.
2. *THE4BEES na Twitterju.* [Online]. [Zadnja sprememba 7. avg. 2017; 3.30. [Citirano 10. avg. 2017; 13.05]. Dostopno na spletnem naslovu: https://twitter.com/eu_the4bees.
3. *THE4BEES.* [Online]. [Zadnja sprememba 18. jul. 2017; 3.30. [Citirano 17. avg. 2017; 10.07]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.alpine-space.eu/projects/thefourbees/en/home.

Gimnazija Celje - Center

Nataša Grobelnik

VideOris: MLADI MLADIM ORISUJEJO MLADOST SKOZI VideOvsebine

VideOris: THE YOUNG TO THE YOUNG OUTLINING YOUTH THROUGH VideOcontents

Povzetek

V članku je predstavljen VideOris, obšolska dejavnost, ki jo z mentorji izvajajo dijaki Gimnazije Celje - Center. Videovsebine ustvarjamo za Časoris, prvi slovenski spletni časopis za otroke. Naši videi so objavljeni na družbenem omrežju YouTube ter na spletnih straneh Gimnazije Celje - Center. Množični mediji nas spremljajo na vsakem koraku, video pa je postal orodje informiranja mladih. Raziskave kažejo, da YouTube dnevno obišče 20 milijonov uporabnikov, največ v starosti od 12 do 17 let, zato je izjemno pomembno, da so vsebine kakovostne. Mlade učimo, kako postati kritični medijski uporabnik s poudarkom na medijski pismenosti, in urimo v ustvarjanju videov, ki morajo slediti novinarskim pravilom. Z objavo jim zagotavljamo prostor v medijih, ki si ga zaslužijo, hkrati pa jim dajemo moč in priložnost, da spregovorijo: mladi mladim o mladih. VideOris je tako aktualna in nadvse uporabna obšolska dejavnost ter dober primer prakse izkustvenega učenja ter zglednega medgeneracijskega dialoga.

Ključne besede: VideOris, Časoris, obšolska dejavnost, medijska pismenost, mediji, video

Abstract

In the following article VideOris is presented, the extra-curricular activity, performed by students and their mentors from Gimnazija Celje - Center. We create videocontents for the first Slovene web newspaper for children, called Časoris. Our videos are published on YouTube and web pages of Gimnazija Celje - Center. Mass media is everywhere we go, video has become the young people's information tool. The research shows that 20 million people use YouTube every day, aged mostly from 12 to 17 years, so quality content is very important. We teach our students how to become critical media user with emphasis on media literacy and train them in making videos that must follow journalist rules. With publishing we enable them a place in media they deserve, at the same time we give them the power and the opportunity to speak out: young people to young people about young people. VideOris is current and very useful extra-curricular activity and a good example of experiential learning and intergenerational dialogue.

Key words: VideOris, Časoris, extra-curricular activity, media literacy, media, video

1 Predstavitev obšolske dejavnosti VideOris

VideOris je vrsta obšolske dejavnosti, ki jo izvajamo na Gimnaziji Celje - Center (v nadaljevanju GCC). S skupino dijakov vseh treh programov: gimnazija, umetniška gimnazija – likovna smer in predšolska vzgoja ustvarjamo videovsebine, ki so #enostavnodrugačne in kakovostne, s poudarkom na sporočilnosti ter ciljem mladim omogočiti kar se da celostni razvoj in odstiranje širokega ustvarjalnega poligona, kjer lahko razvijajo svoje talente. Ravnatelj GCC Gregor Deleja meni, da slovenski šolski sistem na vprašanje, ali je neformalno izobraževanje znotraj formalnega sploh potrebno in zaželeno, ne zna odgovoriti. Na GCC trdimo, da je sinergija med obema zvrstema vzgojno-izobraževalnega procesa, ki sicer dijake večkrat vlečeta z enega na drugi breg tik ob brvi, ki se vije nad potokom mladosti, s pomočjo mentorjev, razrednikov in odraslih odlična.

VideOris je nastal v šolskem letu 2016/2017, in sicer na povabilo dr. Sonje Merljak Zdovc, ustanoviteljice in urednice Časorisa, prvega spletnega časopisa za otroke v Sloveniji, ki pravi: *»Časoris otroke nagovarja tam, kjer so: na spletu, družbenih omrežjih in na portalu YouTube. Ponuja jim vsebine, ki so poučne, koristne in zabavne. Z uveljavitvijo novega vsebinskega žanra, spletnega novinarstva za otroke, prispevamo k njihovemu izobraževanju. Z vsakodnevnim prebiranjem novic pridobivajo veščine in znanja za brskanje po množici informacij: te so na spletu bolj ali manj verodostojne in med njimi se težko znajdejo že mnogi odrasli, kaj šele otroci. Z ustvarjanjem novinarskih prispevkov pa spoznavajo delovanje medijev in se seznanjajo s procesom izbire, obdelave, objave in distribucije informacij. S tem postanejo bolj zainteresirani za spremljanje medijskih vsebin, saj poznajo proces njihovega ustvarjanja, obenem pa krepijo veščine pisnega in slikovnega izražanja.«*

Ponudbo novic so želeli nadgraditi z vsebinami o aktualnih mladostniških vprašanjih, pasteh na poti odraščanja, glasbi, filmu, modi, kulturnih dogodkih idr. Zavedanju, da je raba tehnologije nujna, za otroke in mladostnike pa je glede na razvoj digitalne tehnologije še nujnejša, saj predstavlja vrsto pismenosti, ki je ključna za vključevanje v družbo, sledimo tudi na GCC. Šolska praksa mora slediti razvoju, določeno znanje se pričakuje tako od učiteljev kot od dijakov. Predvsem pa je treba mlade medijsko vzgajati.

Pomen medijske pismenosti je opredeljen tudi v Strategiji Republike Slovenije na področju medijev za obdobje 2017–2025 (2016, str. 17), v kateri je zapisano, da se država zavezuje, da bo finančno podpirala projekte s področja medijske pismenosti, ker so otroci in mladostniki ranljivejši del družbe, ki so se odmaknili od klasičnih medijev. Zanemarjanje medijskega opismenjevanja pa jih lahko potisne v naročje tistih, ki ustvarjajo interesna, politična, populistična, celo sovražna sporočila prek družbenih omrežij.

Slovenski otroci imajo v primerjavi z otroki iz drugih evropskih držav nadpovprečno razvite veščine iskanja informacij in varne rabe interneta. Toda raven medijske pismenosti ne dosega digitalne pismenosti. (prav tam, str. 45)

Vse zgoraj navedeno ter dejstvo, da smo postali del Časorisa, nas navdihuje z veliko odgovornostjo za videovsebine, ki jih ustvarjamo, s cilji:

- medijsko opismenjevanje dijakov,
- ustvarjanje in ponujanje kakovostnih videovsebin,
- opremiti dijake s teoretičnimi in praktičnimi znanji, potrebnimi za obvladovanje procesa,
- seznanitev s procesom nastajanja videa (snemanje, scenarij, osnove režije, produkcije, montaža slike, zvoka, digitalna obdelava gradiva),
- pridobivanje znanj za kritično vrednotenje medijskih vsebin.

Dejavnost na GCC uvrščamo v letnem delovnem načrtu med projektno obšolsko delo, izvaja se skozi vse šolsko leto po vnaprej predvidenem akcijskem načrtu, ki se dopolnjuje tudi glede na sprotne rezultate, ideje dijakov in mentorjev, financiramo pa jo deloma iz javnih sredstev (kritje materialnih stroškov, zagotavljanje pogojev dela), deloma pa iz Šolskega sklada GCC (del, ki je namenjen nadstandardnim dejavnostim) in tržnih sredstev.

2 Povezava VideOrisa s civilno družbo

VideOris je že zaradi sodelovanja s spletnim časopisom Časoris, ki ga dnevno obišče okoli 200 uporabnikov, njihove objave na YouTubu imajo tudi 3000 ogledov, močno povezan in vpet v civilno družbo. Časoris lahko uporabniki spremljajo tudi na Facebooku, Twitterju, Instagramu in Snapchatu. Namenjen je sicer osnovnošolcem, vendar rubrike šport, znanost, zabava, šola in jaz, za starše in učitelje, privabljajo k branju vsebin tudi odrasle, starše, učitelje in mlade novinarje, ki sooblikujejo vsebine. Projekt je podprl Zavod RS za šolstvo, ki je na svoji spletni

strani in z okrožnico pozval šole v Sloveniji, da ga predstavijo učencem za popestritev pouka, in jih spodbujal k sodelovanju. Zaradi tematske raznolikosti, s poudarkom na kakovostnih vsebinah, v časopisu vidi odlično priložnost, da učence aktiviramo na zanimiv in tehnološko privlačen način, spodbudimo interes za branje, vedoželjnost in zanimanje za dogodke doma in po svetu. Projekt podpira tudi Zveza Prijateljev Mladine Slovenije. (casoris.si)

Slika 1: Logotip Časorisa

(casoris.si)

Del tega projekta je tudi VideOris. Videe oblikujemo v sodelovanju z urednico Časorisa. Naši videi imajo veliko ogledov tako na YouTubu kot tudi na spletni strani Gimnazije Celje - Center in na Facebooku.

Slika 2: Logotip VideOrisa

(Arhiv GCC)

Pri ustvarjanju vsebin smo se povezali z OŠ Petrovče, z njihovimi mladimi novinarji, ki nam pripravljajo nabor tem, ki jih zanimajo in za katere želijo, da jih podkrepimo z videoposnetki. Naša glavna naloga je namreč, da kot mladi mladim, dijaki osnovnošolcem odgovarjamo na vprašanja, ki jih zanimajo, ponudimo odgovore, ki smo jih morda želeli vedeti, ko smo bili stari npr. 12 let, pa nam nanja ni znal nihče odgovoriti. Obveščamo, izobražujemo, zabavamo, usposabljamo, sodelujemo. Proces, ki je bistven za celostni razvoj – vseživljenjsko učenje, da

bodo mladi lahko v prihodnosti skupaj reševali kompleksne, multidisciplinarne izzive na spoštljiv in prilagodljiv način. Sodelujemo z Dijaško skupnostjo GCC in Sledkom, časopisom GCC, ter se aktivno vključujemo v njihove akcije. Problemsko se lotevamo mladostniških tem, ki jih ubesedimo z videom. Primer sodelovanja je npr. Teden brez mobilnih telefonov, akcija Dijaške skupnosti GCC ob Tednu zdrave šole, s katero so dijake in učitelje ter ostale delavce šole pozvali, da smo dneve v šoli preživljali brez mobilnih telefonov. V videu smo prikazali novodobno virtualno odvisnost – dijaki in mobilna tehnologija. Problem, s katerim se danes srečujemo v družbi, je bil podkrepljen z raziskavo med dijaki, ki je pokazala, da so ob tej preizkušnji občutili stisko, nestrpnost, strah, da jim nekaj manjka, da zamujajo pomembne novice – bili so izgubljeni in pozabljeni. Po drugi strani pa so občutili olajšanje, več so se pogovarjali in družili – bili so neobremenjeni in osvobojeni. Video, ki smo ga naslovili Dobimo se v parku! Čakamo vas., smo opremili z besedilom, ki je video podkrepil. Video ima moč, saj združuje sliko, (govorjeno) besedilo in zvok – v čemer vidimo prednost, smisel in namen VideOrisa, saj »mediji kot ključni dejavnik družbene normalizacije oziroma ideološki sporočevalci učence/dijake obveščajo, obenem pa (so)oblikujejo njihovo vrednotenje javnih in zasebnih zadev, idej, prepričanj in idealov.« (Livingstone, 2004, 3−14)

Slika 3: Dobiva se v parku! Čakam te.

(Arhiv GCC)

Izvirnost in kreativnost naših VideOrisov v videih Mladi in virtualna odvisnost ter Svet, v katerem želim živeti, so prepoznali kot dobra tudi na regijskem natečaju Evropa v šoli 2017 in videa nagradili.

Menim, da celosten pristop VideOrisa, ki je povezal skupino dijakov vseh treh programov, sledi sloganu GCC znanje in ustvarjalnost – gibalo sveta ter izpolnjuje vizijo naše šole, ki stremi k temu, da dijake tudi z delom izven pouka spodbuja k raziskovanju, radovednosti. Navdušujemo jih za (ne)formalne vsebine ter formalna znanja nadgrajujemo s kompetencami, ki jih bodo opremile s samozavestjo za postavljanje konkretnih ciljev in iskanje uspešnih poti do njih. Nudimo jim priložnost, da raziskujejo pojave, ki so zanje pomembni, hkrati pa jih VideOris opremlja z medijsko pismenostjo in orodji za razvoj neodvisnega in kritičnega mišljenja, s katerim bodo znali ločiti dejstva od fikcije.

3 Izzivi na poti

Sodelovanje s Časorisom prinaša zelo veliko prednosti, ustvarjanje za časopis, ki zaznamuje medijski prostor v Sloveniji, pomeni čast, veliko odgovornost in precejšen izziv za vse, ki ga oblikujemo. Ob tem je treba poudariti, da so ključni podpora vodstva, vizija šole, pripravljenost dijakov in strokovno vodenje urednice in novinarke Časorisa, dr. Sonje Merljak Zdovc, dolgoletne novinarke Dela in predavateljice novinarstva na Fakulteti za humanistične študije v Kopru. S strokovnimi nasveti sooblikuje naše videovsebine, poleg tega pa je za dijake pripravila tudi strokovno predavanje na temo novinarstva.

Dejavnost vodiva dve mentorici, poleg mene še profesorica Maja Rak. V skupini je petnajst dijakov, število se spreminja, odvisno od vsebine in področja, ki ju raziskujemo. Pri soustvarjanju tako velikokrat sodelujejo dijaki, ki so del vokalno-instrumentalnih zasedb GCC, fotografi, plesalci, novinarji idr. Vsestranskost in znanja naših dijakov pomembno vplivajo tudi na utrip VideOrisa. Kakovostne videovsebine zahtevajo zelo veliko skupinskega in individualnega dela dijakov in mentoric. Dijaki so kar zadeva tehnologijo zelo iznajdljivi, a vloga mentorja je ključna pri sporočilnosti in učinkovitosti videa. Pomembno je tudi vodenje skozi proces, pri katerem je najpomembnejše, da se vsak dijak spoprijema z jasnimi omejitvami – določi temo, naredi načrt, snema, montira ter prikaže video s tehniko, ki je na voljo. Mentor vodi kritično razpravo o vsebinah, podati mora jasen vpogled v družbeni svet in biti previden pri kritiki percepcij, ki so pri dijakih priljubljene. Omejujoč okvir je sicer samo navidezen, saj v resnici deluje spodbudno, jasno namreč prikaže, da se je treba najprej ukvarjati z idejo in konceptom, potem pa s sporočilnostjo in učinkovitostjo. Snemanje, montaža in obdelava zvoka pa so zahtevali zelo veliko časa, še več znanja. Dejavnost je sicer opredeljena v letnem

delovnem načrtu enkrat tedensko, a smo načrtovane ure močno presegli. Mentorji si ure opravljenega dela vpisujemo v doprinos. Gotovo se učitelji strinjamo, da bi moral sistem odgovoriti tudi na vprašanje obšolskih dejavnosti. Ravnatelj *GCC razmišlja: »Sistemsko združevanje formalnega in neformalnega ni dovolj podprto. Ravno s področjem neformalnega bi formalna kurikularno predpisana znanja, standarde in normative dopolnjevali s spretnostmi, ki mlademu človeku koristijo pri razvoju njegove osebnosti, vključevanja v življenje, kritičnega doživljanja časa in sveta v njem. Že vprašanje o poklicih prihodnosti oz. bolje rečeno o tem, kako bodo delovna razmerja in zaslužek denarja z nekim poklicem, ki ga bodo mlade generacije današnjega časa opravljale, bi formalni sistem moralo postavljati v pozicijo bistveno bolj odprtega poligona, ki bi znanja tudi aplikativno opredmetil in dal uporabnikom (dijakom in učiteljem) možnost preizkušanja oziroma izkustvenega učenja.«*

Cilje, ki sem jih navedla v poglavju 1, smo v celoti dosegli in jih skozi leto tudi dopolnili, predvsem s sodelovanjem na videonatečajih in projektih GCC, ki so opisani v prejšnjih poglavjih. Dobro sodelovanje s Časorisom pa najbolje predstavijo besede urednice: »*V Časorisu smo še posebej veseli sodelovanja z GCC, ki temelji na konceptu videovsebin mladih za mlade. Časoris s tem dobi izvirne vsebine, ki jih ustvarjajo otroci, kar je za spletni časopis za otroke še posebej dragoceno, dijaki pa platformo, ki presega meje šolske skupnosti, obenem pa možnost, da se urijo v ustvarjanju videov, ki niso narejeni v prostem slogu, torej brez dorečene in določene forme ter vsebine, ampak morajo slediti novinarskim pravilom. Mladi radi gledajo druge mlade, zato jih ta način podajanja informacij bolj pritegne. Starejši in bolj izkušeni dijaki v videih osnovnošolcem predajajo informacije, ki jih zanimajo oziroma potrebujejo. Tako jim informacije posredujemo prek medija, ki jim je blizu (video), podajo pa jih mladi (ki jih raje spremljajo in jim morda do neke mere tudi bolj zaupajo kot odraslim – morda zato, ker to temelji na občutku).«*

4 Zaključek

Svet za današnje otroke in mladostnike nima fizičnih mej, ampak ga razumejo kot globalno mrežo brezžične medsebojne povezanosti. (Erjavec, 2006, 9) Z VideOrisom bomo nadaljevali tudi v prihodnje. Za šolsko leto 2017/2018 načrtujemo obisk medijskih hiš, izobraževanja in seminarje, s katerimi bomo pridobili dodatna znanja. K ustvarjanju bomo skušali pritegniti še

več dijakov. Načrtujemo natečaj za »Naj video GCC«, aktivno sodelovanje v ostalih videonatečajih ter sodelovanje na tekmovanju iz znanja slovenščine Slovenščina ima dolg jezik, ki spodbuja ukvarjanje s filmom na ustvarjalen način, boljše obvladovanje sestavin filmskega jezika in jezikovne rabe v različnih medijih, tj. v knjižni obliki in v igri na filmu. (Nidorfer Šiškovič, 2012, 62−65) Naš cilj je poleg medijske pismenosti spodbujati tudi bralno pismenost. Dokazano je namreč, da gledanje videov in filmov spodbuja tudi branje literature, raziskovanje in primerjavo vsebine, predstavljene v knjižni obliki in na filmu.

Dejstvo, ki ga razkriva mednarodna raziskave EU Kids OnlineII Risk and Safety on the Internet, v letu 2010, ki so jo izvedli v 23 evropskih državah, in je pokazala, da skoraj 75 odstotkov slovenskih otrok in mladostnikov uporablja internet vsak dan ali skoraj vsak dan; 85 odstotkov jih gleda videoizseke (npr. na YouTubu), pa nas je prepričalo, da je najpomembnejša kakovost vsebin. (prav tam, str. 61) Želimo si, da bi VideOris postal pomemben o(b)ris videovsebin.

Članek zaključujem z mnenjem ravnatelja GCC: *»Obšolska dejavnost Videoris je namenjena generacijam prihodnosti, kreirajo jo mladostniki sedanjosti, ki jih vodijo izkušnje mentorjev v šoli in izven nje, s konkretnimi produkti, ki nastajajo po "novinarskih" sodilih oziroma gledano širše – učinkovite komunikacije, ki se je mladi v času šolanja (od vrtca do univerze) ne učijo na nobeni kurikularni ravni (ustno ocenjevanje znanja in recitacija pri slovenskem ali tujih jezikih ne zajema vseh ravni komuniciranja) ter spoznavanja argumentacije kot ključnega momenta v komunikaciji, kjer preverljiva dejstva odstranijo površinska mnenja in kulturne stereotipe. Spoznavanje opisanih elementov, ob tem pa tudi pridobivanje spretnosti in veščin, kot so snemanje slike in zvoka, montaža, priprava scenarija in raziskovanje teme odlikuje Videoris kot aktualno in nadvse uporabno obšolsko dejavnost in dober primer prakse izkustvenega učenja ter zglednega medgeneracijskega dialoga, o kateri bi bilo dobro razmišljati tudi v formalnih (sistemskih) okvirih.«*

5 Viri in literatura

1. *CASORIS.SI.* [Online]. [Citirano 3. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zrss.si/objava/casoris-spletni-casopis-za-ucence-osnovne-sole
2. ERJAVEC, K. Medijska pismenost osnovnošolk in osnovnošolcev v informacijski družbi. *Sodobna pedagogika.* 2010, št. 1, str. 156−173.

3. *IZHODIŠČA za osnutek medijske strategij*e. [Online]. [Citirano 5. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Fotogalerija/2016/junij/MED-STRAT_Strategija5-2_26. 5. 2016-L.pdf.
4. LETNO POROČILO GCC. Celje: Ravnateljstvo GCC. 2017.
5. LIVINGSTONE, S. Media Literacy and the Challenge of new Information and Communication Technologies. *The Communication Review*. 2004, št. 1 (letn. 7), str. 3−14.
6. NIDORFER Šiškovič, M. Videovsebine v šoli in ob tekmovanju iz znanja slovenščine Slovenščina ima dolg jezik. *Jezik in slovstvo.* 2012, št. 1−2 (letn. 57), str. 59−66.
7. *STRATEGIJA Republike Slovenije na področju medijev za obdobje 2017–2025*. [Online]. [Citirano 7. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_medije/MEDIJSKA_STRATEGIJA_-_15.11.2016.pdf.

Osnovna šola Vojnik

Tatjana Hedžet

VKLJUČEVANJE NADARJENIH UČENCEV PRI IZVAJANJU INTERESNE DEJAVNOSTI NARAVOSLOVNE URICE

THE INCLUSION OF GIFTED PUPILS AT THE IMPLEMENTATION OF THE INTEREST ACTIVITY OF THE SCIENCE CLASS

Povzetek

Nadarjeni učenci imajo posebno sposobnost oziroma talent, s katerim lahko veliko prispevajo k družbi. Učiteljeva naloga je, da pomaga razvijati sposobnosti pri danih učencih, zlasti sposobnost iskanja novih odgovorov na vprašanja. Na šoli se vsako leto srečujemo s problemom, kako nadarjene učence čim bolj aktivno vključiti in jim ponuditi nove izzive ter jih povezati, da bodo svoje znanje prenašali na druge. S pomočjo nadarjenih učencev iz višjih razredov smo ustvarili interesno dejavnost s področja naravoslovja in jim omogočili, da pripravijo eksperimente in vodijo dejavnost za mlajše učence šole. S tem so spoznali nov način dela, kjer so lahko pokazali svoje voditeljske sposobnosti in svoj talent. Svoje znanje pa prenašali na mlajše učence iz nižjih razredov ter spodbujali pri njih opazovanje, radovednost, vedoželjnost, razmišljanje, sklepanje ... Taka oblika dela je prinesla same pozitivne odzive s strani učencev, staršev pa tudi ostalih delavcev šole. Vemo, da so nadpovprečno sposobni učenci naše največje bogastvo in jih ne smemo zanemariti, ampak čim bolj izkoristiti njihove sposobnosti.

Ključne besede: nadarjeni učenci, naravoslovne urice, eksperimentiranje

Abstract

Gifted pupils have a special ability or talent, with which they can greatly contribute to society. The teacher's task is to help develop these skills in learners and to develop the ability to find new answers to questions. At school we encounter the problem of how to involve talented students as actively as possible and to offer them new challenges and connect them in order to transfer their knowledge to others. With the help of gifted pupils from higher grades, we have created an interest activity in the field of science and enabled them to prepare experiments and lead activities for younger school children. Thus they have learned a new way of working, where they could show their leadership skills and their talent. They transferred their knowledge to younger students from lower grades, and encouraged their observation, curiosity, thinking, reasoning ... This kind of work was positively accepted by the parents and other school workers. We know that gifted pupils are our greatest assets and should not be neglected, but to make the most of their abilities.

Key words: gifted pupils, science classes, experimentation

1 Prestavitev dejavnosti

V zadnjem času se je število tekmovanj v osnovni šoli zelo povečalo. Nekateri učitelji pripravljajo učence tudi na več tekmovanj in so s tekmovanji močno obremenjeni, kajti učence je na tekmovanje treba zelo dobro pripraviti. Več tekmovanj je v zadnji, 3. triadi osnovne šole, manj v prvih dveh triadah.

Kresnička je tekmovanje iz znanja naravoslovja, ki se je začelo pred tremi leti v šolskem letu 2014/15. Tekmovanje organizira Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije (DMFA), ki je želelo spodbuditi interes za naravoslovje pri mlajših učencih. Tekmovanje je namenjeno učencem od 1. do 7. razreda osnovne šole. Pomemben del tekmovanja so poskusi, ki jih učenci lahko naredijo tudi doma, bolj zaželeno pa je, da jih učenci izvedejo v šoli. Naloge na tekmovanju so potem vezane na opazovanje pri izvajanju poskusov ter na določene pojave, ki se dogajajo pri teh poskusih. Poskusi so večinoma navezujejo na vsebine v veljavnih učnih načrtih pri naravoslovnih predmetih.

Tudi na naši šoli smo se odločili, da povabimo k tekmovanju čim več učencev in s tem pri njih širimo naravoslovno znanje. Vendar se je pojavil problem, kako izvesti vse te poskuse, da bodo imeli vsi učenci enake pogoje pri tekmovanju.

S tem namenom smo na šoli ponudili učencem interesno dejavnost Naravoslovne urice, kjer se učenci seznanijo s poskusi in se pripravijo na tekmovanje ter razvijajo eksperimentalne veščine. Mentorstvo interesne dejavnosti je bilo dodeljeno meni kot vodji tekmovanja iz naravoslovja Kresnička. Razmišljati sem začela, kako bi pri Naravoslovnih uricah vključila nadarjene učence iz 8. in 9. razreda, da bi skupaj z mlajšimi učenci razvijali naravoslovne spretnosti in skupaj opazovali, merili, razvrščali, domnevali, ugotavljali, grafično prikazovali podatke, brali tabele in grafe, beležili, sklepali, vrednotili …

Zato sem se v šolskem letu 2016/17 dokončno odločila, da pri interesni dejavnosti NARAVOSLOVNE URICE vključim nadarjene učence, ki bi svoje znanje prenašali na mlajše učence, seveda z dogovorom vodstva in svetovalno službo šole.

Za izvajanje interesne dejavnosti sem se dogovorila s skupino 12 nadarjenih učencev, ki bo pomagala pri izvajanju Naravoslovnih uric.

Skupaj smo poiskali ustrezen termin izvajanja dejavnosti in se temeljito pripravljali za vodenje dejavnosti. Vsak nadarjeni učenec si je izbral svoj poskus za določen razred iz razpisa

tekmovanja, si pripravil poskus, poiskal vse pripomočke v šolskem kabinetu, nekaj pa tudi doma.

S skupino učencev smo se dobili skoraj vsak dan po pouku. Učenci so postavljali mnoga vprašanja: zakaj, kako, koliko … Vsak dan so me presenetili s svojim razmišljanjem, vedoželjnostjo, pripravljenostjo in svojimi rešitvami poskusa. Termin izvajanja Naravoslovnih uric se je hitro bližal in pri izvajanju le-teh so bili vodje delavnic (učenci) dobro pripravljeni, preden so začeli izvajati poskuse pred mlajšimi učenci šole.

Mlajši učenci so bili zelo navdušeni, da jih "ta večji" učijo. Nadarjeni učenci pa tudi, ker so lahko prenašali svoje znanje na mlajše učence.

Slika 1: Naravoslovne urice za učence 2. r, poskus: Plavajoči medvedki

Slika 2: Naravoslovne urice za učence 1. r, poskus: Prst

2 Povezava s civilno družbo

Učencem naše šole želimo ponuditi čim več, pri tem niso izjema tudi tekmovanja, kajti pri teh učenci dosegajo zelo dobre rezultate vloženega dela. Tekmovanja iz znanj za učence osnovnih šol razpiše veliko nevladnih institucij, največ tekmovanj na naravoslovnem področju pa organizira Zveza za tehniško kulturo Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije.

2.1 DMFA

Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije je društvo pedagogov, raziskovalcev in študentov. Deluje že od leta 1949.

Društvo organizira tekmovanja iz znanja, znanstvena srečanja, skrbi za promocijo znanstvenih dosežkov svojih članov ter za popularizacijo matematike, fizike in astronomije med mladimi in v širši javnosti. DMFA sodeluje z raznimi društvi, raziskovalnimi organizacijami in pedagoškimi inštitucijami v Sloveniji ter aktivno deluje v mednarodnih združenjih.

DMFA na osnovi Pravilnika o tekmovanju v znanju naravoslovja Kresnička pripravi razpis tekmovanja v šolskem letu, določi koledar tekmovanja, pripravi za vsak razred tri različne poskuse in na strežniku objavi tekmovalne naloge en dan pred tekmovanjem. Rešitve nalog in merila za vrednotenje pa so dostopna po tekmovanju.

Določi cilje in namen tekmovanja.

Cilji in namen tekmovanja:

- spodbujanje in popularizacija eksperimentiranja,
- izpopolnjevanje v eksperimentalnem delu,
- širjenje znanja in poglabljanje že osvojenih znanj tudi nad zahtevnostjo rednega programa na področju naravoslovja za OŠ,
- primerjanje znanja med učenci na področju naravoslovja,
- popularizacija naravoslovja,
- odkrivanje in spodbujanje za naravoslovje nadarjenih učencev,
- motivacija za nadaljnje poglabljanje znanja s področja naravoslovja.

Med cilji je prav tako v učnih načrtih zapisano tudi razvijanje spretnosti in usvajanje naravoslovnih postopkov, kot so usmerjeno in načrtno opazovanje, primerjanje, merjenje,

razvrščanje, urejanje, prirejanje, eksperimentiranje, opredelitev dejavnikov poskusov, napovedovanje, grafično prikazovanje ugotovitev, oblikovanje in branje preglednic ter grafov, sklepanje in povezovanje vzrokov s posledicami, vrednotenje in interpretacija, oblikovanje zaključkov … Navedene naravoslovne zmožnosti se preverjajo in tudi razvijajo ob izvajanju razpisanih poskusov ter reševanju tekmovalnih nalog.

2.2 Starši

Starši oziroma skrbniki učenca morajo ob prijavi na šolsko tekmovanje zaradi zahteve Ministrstva za šolstvo in šport o javni objavi dosežkov in zahtev Zakona o varstvu osebnih podatkov podpisati pisno soglasje, da soglašajo z javno objavo rezultatov. Ta soglasja se hranijo do konca šolskega leta. Starši so zelo veseli dobrih rezultatov svojega otroka in njegovega zadovoljstva.

2.3 Šola

Šola oziroma vodstvo šole izbere vodjo tekmovanja in mentorja učencem tekmovalcem in pripravi načrt za izvedbo aktivnosti, povezanih s tekmovanjem, in časovni okvir. Vodja tekmovanja zbere prijave učencev in podpisana soglasja. Pripravi tekmovalne pole za tekmovalce in ustrezne prostore. Tekmovanje se organizira po pravilniku o tekmovanju iz naravoslovja, določi učitelje, ki vrednotijo oziroma popravijo izdelke tekmovalcev ter v ustreznem roku vnesejo rezultate na strežnik DMFA. Zelo veliko vlogo odigrajo pri tem učitelji, ki učijo v oddelkih in seveda motivirajo učence ter jih povabijo k tekmovanju.

Na tekmovanju iz znanja naravoslovja Kresnička prejmejo najboljši učenci bronasta priznanja.

2.4 Nadarjeni učenci

Leta 1999 je strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejel koncept: NADARJENI – ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI V OSNOVNI ŠOLI.
(http://www.zrss.si/pdf/SSD_nadarjeni%20koncept.pdf)

Značilnosti nadarjenih učencev

To so učenci z visokimi nadpovprečnimi sposobnostmi mišljenja ali izjemnimi dosežki na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu.

Na miselno-spoznavnem področju imajo razvito divergentno mišljenje, razvito logično mišljenje, nenavadno domišljijo, natančnost opazovanja, dober spomin in smisel za humor.

Na učno-storilnostnem področju izstopajo široka razgledanost, visoka učna uspešnost, bogato besedišče, hitro branje, spretnost v eni od umetniških dejavnosti, motorična spretnost, vzdržljivost in potreba po doseganju odličnosti, radovednost, raznolikost in močno izraženi interesi, vztrajnost pri reševanju nalog, visoka storilnostna motivacija, uživanje v dosežkih.

Socialno in čustveno področje zajema močno razvit občutek pravičnosti, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo.

Odkrivanje nadarjenih učencev

Odkrivanje nadarjenih učencev poteka v treh stopnjah:

1. evidentiranje

Poteka po določenih kriterijih (učni uspeh, dosežki, učiteljevo mnenje, tekmovanje, hobiji, mnenje šolske svetovalne službe).

2. identifikacija

Vključuje oceno učiteljev (splošno-intelektualno, učno, ustvarjalno, voditeljsko, literarno, dramsko, filmsko, likovno, glasbeno, gibalno in tehnično področje), test intelektualnih sposobnosti, test ustvarjalnosti, ki ga izvede in ovrednoti psiholog.

3. seznanitev in pridobitev mnenja staršev

Svetovalna služba skupaj z razrednikom seznani starše, da je bil njihov otrok spoznan za nadarjenega in pridobi njihovo mnenje o otrokovi nadarjenosti.

Delo z nadarjenimi učenci

Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim nudi nadstandardne vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.

Pri delu z nadarjenimi učenci so temeljna načela: širitev in poglabljanje temeljnega znanja, hitrejše napredovanje v procesu učenja, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni

osebnostni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji, ustvarjanje možnosti za občasno druženje.

Oblike dela z nadarjenimi učenci so lahko: notranja diferenciacija, fleksibilna diferenciacija, dodatni pouk, individualizirani programi za delo z nadarjenimi, interesne dejavnosti, dnevi dejavnosti, ustvarjalne delavnice, raziskovalni tabori, priprava za udeležbo na tekmovanjih, programi za razvijanje socialnih spretnosti, osebno svetovanje učencem in staršem, izbirni predmeti, raziskovalne naloge, svetovanje nadarjenim pri izbiri poklica.

Poleg dejavnosti si učenci izberejo tudi predmetna področja, na katerih želijo poglobljeno usvajati znanja. S posameznim predmetnim učiteljem se dogovorijo glede prilagajanja vsebin, metod in oblik dela.

V delo z nadarjenimi učenci so vključeni učitelji, šolska svetovalna služba, starši in po potrebi zunanji strokovnjaki.

3 Izzivi na poti

Ob koncu izvajanja interesne dejavnosti Naravoslovne urice smo bili zelo zadovoljni, najbolj veseli so bili nadarjeni učenci, ki so pripravili vse potrebno za izvajanje poskusov in vodenje dejavnosti. Prav lepo je bilo opazovati njihovo vodenje, kritično mišljenje in seveda motiviranost in pripravljenost, da naredijo nekaj več kot sam učni proces.

Zanimivo je bilo opazovati udeležence naravoslovnih uric, kako so bili motivirani in kako so aktivno sodelovali. Naravoslovne urice smo z njihovo pomočjo popestrili in dokazali, kaj vse zmorejo. Želimo si, da bi Naravoslovne urice zaživele na naši šoli. Nadarjenim učencem moramo omogočiti, da se na svojih močnih področjih potrjujejo in jim velikokrat zaupati, da zmorejo veliko, le malo spodbude je potrebno, da si upajo in se dokažejo. Le verjeti je potrebno, da to zmorejo.

Največje darilo zanje so bili nasmejani in zadovoljni udeleženci, prav s ponosom so jih opazovali in si ustvarili delovno disciplino.

Takšno izvajanje interesne dejavnosti je bil velik izziv zame, še bolj pa za mojo skupino nadarjenih učencev. Upam, da bom navdušila s takim izvajanjem interesne dejavnosti s pomočjo nadarjenih učencev tudi svoje sodelavce.

4 Zaključek

Program za nadarjene učence je za vsako šolo velik izziv in vsi, ki sodelujemo pri delu z nadarjenimi učenci, si želimo, da bi vsak od njih našel svoje področje, ki bi ga izpopolnjeval, nadgrajeval in pri tem aktivno sodeloval.

Program dela z nadarjenimi učenci omogoča, da se učenci prostovoljno odločajo in uresničujejo svoje skrite zmožnosti. Sami izbirajo cilje na posameznem področju in dejavnosti, ki so jim najbližje, ter si izberejo mentorja za uresničitev svojih ciljev.

Mentorstvo nadarjenim učencem je za vsakega od nas učiteljev odgovornost in prav je, da poiščemo nove izzive in jim odpiramo nove poti.

Oblika izvajanja interesne dejavnosti s pomočjo izvedbe nadarjenih učencev uresničuje prenos znanja na mlajše učence in je dokaz dobre prakse, ki spodbuja vedoželjnost. S tem se ti učenci krepijo in rastejo ter dobijo izkušnje za življenje, pozneje pa se hitreje vključijo v civilno družbo.

Menim, da je prav, da zanje poiščemo različne oblike dela in jih vključujemo v sam vzgojno-izobraževalni sistem, kjer bi lahko bili učiteljevi asistenti.

Zavedati se moramo, da so nadarjeni učenci skupina otrok, ki z nami odrivajo vedoželjnost, zadovoljnost, so nam izziv, saj z nami delijo svoje odraščanje. Da bi zapravili svoje talente, bi bila velika izguba za družbo, državo, še posebej pa za samega otroka.

Slika 3: Zadovoljstvo po uspešnem delu

5 Viri in literatura

1. GEORGE, D. *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 1997.
2. JURIŠEVIČ, M. *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2012.
3. *ODKRIVANJE in delo z nadarjenimi učenci*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf.
4. *RAZPIS tekmovanja v znanju naravoslovja Kresnička*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.dmfa.si/Tekmovanja/NaOS/Razpis.aspx.
5. *TEKMOVANJE v znanju naravoslovja Kresnička*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.dmfa.si/Tekmovanja/NaOS/OpisTekmovanj.aspx.
6. *VSEBINSKI program tekmovanja v znanju naravoslovja Kresnička*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.dmfa.si/Tekmovanja/NaOS/VsebinskiProgram.aspx.

Vrtci občine Žalec

Vesna Jarh

KOTIČKI NA PROSTEM – KONCEPT ODPRTEGA UČENJA

OUTDOOR AREAS – THE CONCEPT OF OPEN LEARNING

Povzetek

Ustvarjalnost in inovativnost sta ključna vzvoda ustvarjanja in razvijanja pedagoško-didaktičnega modela Kotički na prostem po konceptu odprtega vzgojno-učnega okolja. Prispevek obravnava prednosti uvajanja in izvajanja dejavnosti na prostem in izpostavlja igrišče vrtca kot idealno vzgojno-učno okolje. Tema odpira področje oblikovanja fizičnega zunanjega prostora (igrišča vrtca), ki otrokom omogoča raznolike odnosne dejavnosti, v katerem se aktivno učijo ko so v spodbudnem učnem okolju s kompetentnimi odraslimi, ki z znanjem ter strokovnim pristopom omogočajo primerne izzive. Posebej predstavim nove dejavnike, npr. vrsta igralnega materiala, vpletenost odraslih oseb in vrstniške interakcije, konkretne dejavnosti, vsebino igre (znotraj in zunaj igralnega okvira), ki z vidika izvedbe pojasnjujejo nov, svojski pogled na igrišče kot učno okolje, ki s svojo razgibanostjo, spontanostjo in kakovostnim spreminjanjem celostno pritegne otroka in mu omogoča, da optimalno razvije svoja znanja, veščine in izkušnje, ter mu nudi ustrezne izzive za celostni (psihosocialni, fizični in kognitivni) razvoj.

Ključne besede: predšolski otrok, vzgojitelj, ustvarjalnost, igrišče, koncept odprtega vzgojno-učnega okolja

Abstract

Creativity and innovativeness are key levers of creation and development of pedagogical-didactic model »Open-air corner« according to open educational environment concept. This contribution is about advantages of introduction and execution of outdoor activities, and exposes the kindergarten playground as an ideal educative-learning environment. Theme opens the field of forming the physical outdoor area (the kindergarten playground), which enables diverse relational activities, where the preschool children learn actively in stimulating learning environment with competent adults, who challenge them appropriately on the base of their knowledge and professional approach. The main focus of this presentation is on new factors, such as kinds of playing materials, involvement of grown-ups, peer interaction, actual activities, contents of games (within and beyond the playing frame), which, from the performance point of view, explain the new, unique perspective of the playground as learning environment, that, thanks to its diversity, spontaneity and qualitative changing entirely

attracts child and enables it to optimally develop its skills, knowledge and experience, and offers it adequate challenge for integral (psychosocial, physical and cognitive) development.

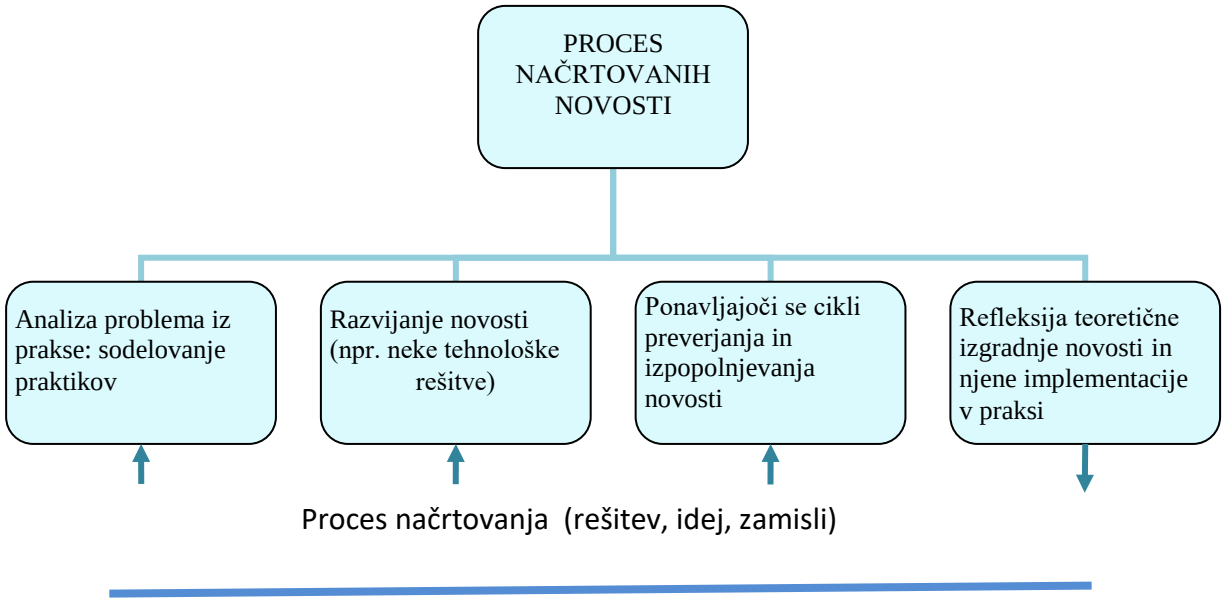
Key words: pre-school child, educator, creativity, playground, concept of an open education environment

1 Predstavitev dejavnosti

Kotički na prostem - koncept odprtega učenja

Idejni razlogi za izvedbo koncepta odprtega učnega okolja temeljijo na Kurikulumu za vrtce (1999), saj spodbuden, varen in zdrav prostor predstavlja »tretjega vzgojitelja v vrtcu«. S konceptom sem vpeljala spremembo v vsakdanjo prakso vrtca, saj kot ugotavlja Batistič Zorec (2002), vzgojiteljice največ časa bodisi vodijo dejavnosti (izvajajo t.i. usmerjene dejavnosti) bodisi prepuščajo otroke samim sebi (t.i. spontana igra otrok, med katere sodi tudi večina dejavnosti na prostem). Med obema skrajnostma pa je zelo malo dejavne udeležbe vzgojiteljic v spontanih igrah otrok. Ugotovitve avtorice potrjujejo problem zaznan v vsakdanji praksi, kar predstavlja, da vzgojitelji na igrišču pogosto le »pazijo« otroke (skrbijo za varnost) ali rutinsko izvajajo dejavnosti, ki jih nudi že opremljen prostor.

Slika 1 predstavlja proces načrtovanja koncepta odprtega učnega okolja, ki ga sestavljajo štiri faze.

Slika 1: Proces raziskave načrtovanih novosti pri pouku
(prir. in dop. po Reeves v Herrington idr. 2007, 3)

Osrednje izhodišče pri procesu izvedbe koncepta je usmerjenost v udejanjanje namena izboljšati vzgojno izobraževalno prakso in kakovostno oblikovati igrišče vrtca v učeč zunanji prostor. Ključno za vse dejavnosti, ki so se v okviru koncepta izvajale je osmišljenost aktivnosti (namen) oz. dejavnosti, ki sem jih omogočala glede na potrebe, interese in zmožnosti otrok

in ki (so)določajo uporabnost zunanjega prostora (igrišče vrtca). Vsebina koncepta ponazarja primarno usmerjenost v premišljeno oblikovanje učnih kotičkov na igrišču, ki neposredno zadevajo življenje otrok v vrtcu in predstavlja zanimivo dejavnost organizacije prostora in časa na način, ki otroku da možnost da v njem ustvarjalno poveže svojo igro-aktivno raziskovanje in razpolaganje z okoljem. Gre za dejavnost spremembe v vsakdanjosti vrtca, predvsem za drugačne načine in metode, ki jih vzgojitelji v vrtcu (lahko) poznajo, obvladajo in uporabljajo za spodbujanje npr. kritičnega mišljenja, aktivnega učenja, komunikacijskih spretnosti, sodelovanja, ustvarjalnosti itd.

Osrednji cilj je primerno organiziran zunanji prostor za aktivno učenje otrok ter ponazoriti konkretne možnosti spreminjanja prostora (od ideje do izvedbe). Koncept, vključuje otroke in načine izvedbe, ki se povezujejo v dinamično medsebojno delovanje. Prepoznava štiri jedrne prvine: otroke (kdo), odrasle (s kom), vsebino (kaj) in vire (s čim).

Novo oblikovani kotički so kompleksno, izzivalno učno okolje, kjer so socialna pogajanja in deljena odgovornost del učenja. Premišljeno izbrane kombinacije kotičkov na igrišču predstavljajo enostavne, sestavljene in kompleksne igralne enote, ki so za otroke smiselne, relavantne, povezane z njihovimi pričakovanji in interesi... v smislu spodbude in možnosti, ki jih ponuja okolje, v katerem se otrok - ustvarjalec nahaja. Koncept so kakovostno nadgradili elementi uspešne prakse, zaznani skozi spremljanje:

- premišljeno fizično in socialno okolje, ki je omogočalo otrokom učinkovito učenje,
- dovolj raznolikih kotičkov, smiselno razporejenih,
- dovolj časa, materiala in prostora za prosto raziskovanje,
- izjemna ustvarjalnost in vztrajnost otrok pri raziskovanju materialov,
- integracija področij dejavnosti (družba, narava, gibanje, jezik, umetnost),
- spontano, učinkovito razporejanje otrok med dejavnostmi,
- spodbujanje interakcije med otroci, preventivna pozicija preusmerjanja, navajanje na opazovanje drug drugega,
- različne spodbude za razvoj samopodobe in kompetenc otrok,
- zaznavanje strokovnih delavk kdaj in kakšno podporo otroci potrebujejo pri dejavnostih,
- dovolj prostora.

Kotičke sem tematsko spreminjala glede na spremljajoče in spreminjajoče okoliščine: glede na letni čas, odzivnost akterjev s svojimi potrebami in željami, idejami strokovnih sodelavk, staršev in celo skupnosti v kateri vrtec deluje.

Koncept odprtega učnega okolja je pritegnil ostale strokovne sodelavke v enoti, ki so spoznale priložnost za izvedbo novih idej in izvedb povezanih v skupen projekt. S projektom Kotički na igrišču smo sodelovale s Turistično zvezo Slovenije v projektu "Turizem in vrtec". Koncept učenja na prostem smo umestili v izvedbeni Kurikul vseh oddelkov.

Slike 2-5 odslikavajo načrtovan in izveden koncept v smislu "zakaj, kaj, kdo, kako, kdaj in kje". Vsaka fotografija pove svojo zgodbo, ki dopolni udejanjanje koncepta odprtega učnega okolja.

Slika 2: Otroci in odrasli pri skupni dejavnosti

(Vesna Jarh, iz dokumentacije projekta v šol. l. 2016/2017)

Slika 3: Otroci povezujejo različna izkustva

(Vesna Jarh, iz dokumentacije projekta v šol. l. 2016/2017)

Slika 4: Otroci preizkušajo, dopolnjujejo in usmerjajo dejavnost

(Vesna Jarh, iz dokumentacije projekta v šol. l. 2016/2017)

Slika 5: Vzgojiteljica omogoča primerne izzive in nadgradi dejavnost

(Vesna Jarh, iz dokumentacije projekta v šol. l. 2016/2017)

2 Povezava s civilno družbo – pristop sodelovanja

Koristno je, da vrtec ni izolirana enota, ampak se povezuje z lokalnim in širšim okoljem, v katerem raste, živi in deluje. Vrtci bi kot vzgojno-izobraževalne institucije morali znati prepoznati izzive in se odzvati nanje v spreminjanju odnosov, iskanju novih oblik sodelovanja, oziroma sodelovanje prepoznati kot prednost in ne kot oviro.

Sodelovanje omogoča neposredno učenje drug od drugega. Omogoča povezovanje, delitev znanja, idej in izkušenj, spodbuja pogovore in dogovore, tehtanja možnosti in diskusije. Sodelovanje z vključevanjem ne le pasivnih podpornikov, temveč dejavnih partnerjev in delovalcev v izobraževalnem procesu, razvije čvrste povezave, širi svoje meje, vire in učni prostor. Taka sodelovanja omogočijo, da se teme, projekti, novosti...precej temeljiteje obdelajo.

Ob stiku z drugače mislečimi odraslimi tudi otroci pridobijo nove poglede, razvijajo sposobnost komuniciranja, predvsem pa se seznanijo z okoljem. Ustvarjanje koncepta odprtega učnega okolja, ki se osredotoča na otroka, je temeljilo na sodelovanju stroke, vzgojiteljev, staršev in civilno družbenih organizacij. Spretnosti in znanja sodelujočih so živela v neposrednem učenju

drug od drugega. V ustvarjalnem raziskovanju in aktivnem iskanju možnosti, so se srečevale različne zamisli, stvaritve znanj in izkušnje, ki so bile v pomoč pri ustvarjanju zastavljenega koncepta.

Bastiani (1993), skupne akcije, v katerih starši, otroci in strokovni delavci vrtca delajo skupaj, da bi dosegli skupni cilj poudari kot pomembne. Na podlagi izpostavljene pomembnosti skupnih akcij sodelujočih, sem se izziva koncepta odprtega učnega okolja lotila v sklenjenem krogu vrtec-otrok-družina.

Že v procesu načrtovanja koncepta sem ugotovila, da moram oblikovati tudi sodelovanje s starši (družino), ki implicira njihovo aktivno vključenost. Glede na načelo sodelovanja s starši, zapisano v Kurikulumu za vrtce (1999), imajo starši ne le pravico do informacij o programih in svojem otroku, ampak tudi pravico sodelovanja pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu in v oddelku ter celo pravico aktiv nega sodelovanja pri vzgojnem delu. Seveda sta pri zadnjem v ospredju dogovor z vzgojiteljico in upoštevanje mej njene strokovne avtonomije. Upoštevajoč načelo, ki ga kurikul opredeljuje, sem staršem predstavila načrt koncepta in jih povabila k sodelovanju pri uresničevanju zastavljene ideje. Pričakovala sem, da bo ideja koncepta dobila njihovo podporo in jo bo z njihovo pomočjo lažje uresničevati. Pedagoginja Carla Rinaldi pravi, da sodelovanje otrok, družin in vzgojiteljev vključuje ne le sodelovati v nečem, ampak biti del nečesa – del bistva.

Starši so bili vključeni v sodelovanje kot prostovoljna pomoč pri prinašanju sredstev, materialov, oblikovanju naravnih materialov… pa tudi aktivno sodelujoči pri načrtovanju (starši različnih poklicev – mizar, oblikovalec…) in/ali izvajanju vzgojnih dejavnosti (skupna srečanja na igrišču).

Ugotovitev, ki je pripeljala do dobrih rešitev v sodelovanju s starši, je v bila prav v načinu sodelovanja (kakovostna dialoška komunikacija in iskanje konsenza ali dogovora o reševanju problema).

Izhodišča in cilji Turistične zveze Slovenije pa so napeljali na nove izzive. Izkušnje že začetega koncepta so se prenesle in integrirale v druge oddelke vrtca, med otroke in sodelavke. Vse strokovne delavke v enoti vrtca smo se organizirano povezale, nadgradile koncept v projekt in skupno delovale v izvedbi. Koncept odprtega učnega okolja se je nadaljeval kot projekt Kotički na prostem z namenom izvedbe koncepta, ki vodi do visoko kakovostnega poučevanja,učenja in sodelovanja. Projekt smo osmislili in oplemenitili ter povezali s turizmom. Namen vključitve v projekt Turizem in vrtec (Z igro do prvih turističnih korakov) je bil predvsem predstaviti vrtec

Žalec kot vrtec, ki se aktivno povezuje z ožjim in širšim okoljem, v katerem deluje. Ciljna podlaga je usmerjena predvsem v zaznavanje ter spoznavanje svojega okolja, otrokovo in vzgojiteljevo raziskovanje ter oblikovanje vsebin, dejavnosti in aktivnosti, ki le-to spodbujajo in razvijajo. Medsebojno sodelovanje je temeljilo na izmenjavi izkušenj razvijanju ideje in izvedbi inovativnih rešitev. Projekt je omogočal, da smo skupaj raziskovali, se dogovarjali in skupaj načrtovali korake do želene spremembe. Zapisovale so se odločitve, razprave, organizacija časa in prostora, spremembe in dogovorov. Projekt je doprinesel k strokovni rasti in izpopolnitvi dela strokovnih sodelavcev.

V projekt so bili aktivno vključeni ne le otroci, vzgojiteljice ter ostali strokovni delavci vrtca ampak tudi starši (tudi starši strokovnjaki na določenem področju), lokalna skupnost, kulturne ustanove (knjižnica) in Turistična zveza. Vsi sodelujoči so bili ključni za širjenje učnih obzorij (otrok, vzgojiteljev in staršev) in za zagotavljanje dodatnega strokovnega znanja v procesu poteka projekta. Tudi komunikacijske tehnologije in družabne medije lahko izpostavimo kot učinkovito sredstvo za spodbujanje sodelovanja. Nedvomno lahko zagotovimo, da je mnogo priložnosti, da dobimo vpogled v prakso, da izvemo kaj novega, potrdimo lastna razmišljanja ali stvari zagledamo v novi luči. Jaz in sodelavke smo izkoristile to!

Pri procesu izvedbe smo se srečevali z izzivi vodenja, učenja in sodelovanja. Izvedba projekta nas je povezala v model timskega dela, kjer je bilo poudarjeno soustvarjanje in aktivna vloga vseh udeležencev v procesu podpore in pomoči. Spremenilo se je naše gledanje na sodelovanje in veliko sodelujočih je na novo odkrilo, kaj zmoremo. Takšna pozitivna izkušnja je povod za kakovostno sodelovanje v idejah, da nastanejo nove, izvirne dejavnosti tudi v vrtcu.

Skozi proces načrtovanja in izvajanja odprtega učnega okolja sem pridobila pomembno izkušnjo, da je za nadaljnji razvoj kakovostnih izvedbenih oblik dejavnosti ključnega pomena poleg sodelovanja znotraj vrtca tudi sodelovanje z zunanjimi deležniki, ki daje občutek pripadnosti določenemu kraju, vzbuja ponos in spodbuja voljo delovati v njem.

3 Izzivi na poti – odprtost v resničnost življenja v vrtcu

Za soočanje z izzivi v današnjem svetu stare paradigme poučevanja ne zadostujejo več. Potrebne so priložnosti za razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti, zato moramo tudi v vrtcih veliko skrb nameniti oblikovanju inovativnih učnih okolij, ki jih udejanjamo s sodelovalnimi oblikami učenja, z uporabo kakovostnejših oblik učenja, razvijanjem kritičnega in kreativnega razmišljanja, lastnim raziskovanjem in mreženjem.

Uresničevanje koncepta odprtega vzgojno-učnega okolja, usmerjenega v učenje otrok na prostem je velik izziv. Vprašanje o strukturiranosti zunanjega prostora zahteva poseben premislek, gre za organiziranost prostora kjer otrok lahko uveljavi že pridobljene izkušnje in pridobi nove, ki bodo spodbujale njegov razvoj.

Ker v vrtcu, kjer delam, takšen načrten način učenja otrok ni uveljavljen sem si za izziv postavila vprašanje:" Kako spremembe, ki presegajo ustaljene poti delovanja vrtca, vpeljati v prakso?" Odgovor izziva mene, da pogledam na obstoječe in znane reči na drugačen način, z drugačnim načinom razmišljanja, odprtosti do sprememb in želje po izražanju sebe in svojih misli. V največji meri je zagotovo potreba mene same, da se znotraj sistema vrtca lahko izrazim na drugačen način, potrdim v lastni individualnosti pri snovanju idej, ter da spoznam možnosti, ki jih ideja ponuja pri osebnem in strokovnem razvoj. Ko je ustvarjalni vzgojiteljici omogočeno, da lahko v vsakdanji delovni situaciji izživi in izraža svojo ustvarjalnost in težnjo po inovativnem, svojskem pogledu in pristopu na katerokoli delovno situacijo, bo enako spodbudno ustvarjala okolje in pogoje vsakemu otroku.

Prenos dejavnosti iz igralnice v zunanji prostor (igrišče) predstavlja pri načrtovanju več pozornosti na stvari, ki jih v omejenem okolju (igralnici) ne. Igrišče v vrtcu je za večino otrok edini zunanji prostor s katerim imajo res pristen stik. Za razliko od drugih zunanjih igralnih prostorov (npr. gozd), ki jih, tako predvidevam, vidijo in izkusijo le občasno, je to prostor na katerem se vsak dan igrajo in ga posledično tudi najbolje poznajo. Učenje na igrišču je lahko naravni podaljšek klasične igralnice. Je prostor za raziskovanje, poizkušanje, razvijanje lastnih interesov itd.

Bilton (2010) meni, da je učilnica v naravi popolno okolje, ki zadovolji vse otrokove potrebe (kognitivne, emocionalne, socialne...) in bi morala biti dostopna vsakodnevno (vzporedno s klasično učilnico) skozi vse leto. Ena glavnih prednosti uporabe zunanjega okolja je, da zagotavlja otrokom prostor in prosto gibanje. Gibanje skupaj z igro je po Biltonovi (2010) eden

najbolj naravnih in najmočnejših načinov učenja za otroke, ker zajema večji obseg znanja, saj otroci raziskujejo svet »iz prve roke«.

Dodaten izziv izvira iz ustaljenega nazora, po katerem sta izboljševanje in inoviranje nasprotujoča si cilja, čeprav bi bilo treba inoviranje dejansko dojemati kot sestavni del izboljšav v učnih sistemih 21. stoletja.

Po Rosenholtzu (Prosser, 1999) opiše fizično okolje kot okolje, ki ima potencial, da proces učenja obogati oziroma ga osiromaši.

Koncept organizacije prostora je postopno prinašal spremembe v vrtčevski vsakdan. Izpeljava ideje koncepta je potrdila, kako sami objekti (v našem primeru igrišče vrtca) in razporeditev prostorov na igrišču vplivajo na obnašanje in dobro počutje otrok v koleraciji z razvojnimi potrebami. Raznolikost izkušenj, ki jih otroci dobijo pri učenju v odprtem učnem okolju je težko zagotoviti v igralnicah (Outdoor learning, 2011). To potrjujejo tudi razmišljanja Krofliča (2001), ki navaja :»značilnost, ki naravno učno situacijo loči od ... je konkretnost problema, prepletenost problema s kontekstualnimi dejavniki (umeščenost problema v življenjsko fizično in socialno okolje), možnost praktičnega reševanja problema, in kopica konkretnih spodbud za reševanje problema, ki jih posameznik črpa iz odnosov z osebami in stvarmi, ki ga obdajajo. Enostavneje povedano, v naravnem okolju se otrok sreča s praktičnim problemom preko delovanja s predmeti iz okolice, odnosov s pomembnimi osebami in seveda motivacije za rešitev problema, ki je naravno povezana s trenutnimi željami in potrebami. V šolski situaciji pa je prepletenost problema s konkretnimi otrokovimi željami in potrebami ter življenjskim kontekstom šele potrebno pričarati« (Kroflič, 2001, 21).

Tudi ustvarjalnost je bila izziv. Potrebuje ustvarjalnega vzgojitelja in ustvarjalne otroke, ki delujejo v ustvarjalnem okolju. Pri tem nastaja novo znanje, ki je izraženo v ustvarjalnih delih otrok. Ko otrokom omogočimo izkušnjo raziskovanja, jim s tem sporočimo, da je radovednost zaželena, kar pri otrocih spodbudi notranjo motivacijo za vseživljenjsko učenje. Tako učenje ni nekaj dolgočasnega in odmaknjeno od tega, kar otroke zanima, s čimer preprečimo tudi izgubo interesa za raziskovanje in odkrivanje novega (Turnšek, 2004, 3–4).

Poseben izziv pri razvijanju koncepta je bilo vzpostaviti inovativno kulturo in klimo, ki vodi k želenim rezultatom. Potrebno je bilo izdelati načrt, ki ga je bilo možno praktično tudi uresničiti. Pomembno je bilo timsko sodelovanje, da smo preverjale in usklajevale načrtovane aktivnosti. Najprej se je bilo treba rešiti stereotipnega razmišljanja o lastnih pričakovanjih. Le-ta so po navadi drugačna od pričakovanj tistih, s katerimi sodelujemo v procesu. Potrebno je razmišljati

o lastnem delu, delu sodelujočih in tu se proces, ki vodi preko ugotavljanja možnosti realizacije, postavljanja ciljev, kritičnem vrednotenju svojega dela in dela tistih, s katerimi sodelujemo šele začne.

Izziv za vzgojitelje je prepoznati, da se izobraževanje ne dogaja znotraj štirih sten njihovih igralnic. Karkoli se dogaja v enem oddelku, bi moralo biti del širšega razvoja vrtca .

Otroci so med tem procesom izvedbe koncepta pridobili številne nove izkušnje in spoznali različne poti učenja. Ob tem velja poudariti, da je treba v prihodnje prav refleksijam z otroki nameniti še več pozornosti. Tako bodo odrasli preko refleksij zaznali otrokove potrebe, ideje, želje in jih upoštevali pri načrtovanju. Ob smiselnem načrtovanju učenja na prostem je tudi več možnosti za socialne stike otrok z različnimi ustanovami: knjižnica, osnovna šola, dom starejših, galerija, gledališče, obiski na domu, v delovnih organizacijah ...

Predstavljen koncept je pomenil obogatitev tako za otroke, kot za vrtec, starše in skupnost, v kateri vrtec deluje. Presegli smo stereotipna prepričanja, da se mnogo stvari na igrišču ne da izvesti in potrditi mnenja strokovnjakov, da lahko veliko več idej uresničimo zunaj in ne v prostoru, saj otrok ob pomoči vzgojitelja v zunanjem okolju izkoristi vsako situacijo za učenje, ali kot pravi Katalinič (2010), da če je učno okolje spodbudno, je tudi učenje otroka znotraj tega bolj – aktivno.

4 Zaključek

Delo in ustvarjalnost sta del življenja in morata biti tudi del vzgojno-izobraževalnega procesa. Vsako delo je ustvarjanje. Prav z ustvarjalnostjo, ki je sposobnost oblikovanja novih zamisli in realizacije teh v obliki nekega izdelka, inovacije ali zanimive dejavnosti, v temelju prispevamo h kakovostnejšemu delu. Danes družba od vzgojiteljev zaradi zavedanja o pomenu vzgojitelja veliko pričakuje (Hmelak in Lepičnik Vodopivec 2014, 106). Ob tem se vedno pogosteje pojavlja tudi zahteva po vzgojiteljevi ustvarjalnosti, saj so se vrtci spremenili v t.i. modele institucij kot ustvarjalne delavnice (Vonta et al. 2006). Na pomen vzgojiteljeve ustvarjalnosti spomni tudi Jaušovec (1987, 4), ki pravi: »Menim, da je prav učiteljeva in vzgojiteljeva ustvarjalnost tisto, kar najbolj koristi otroku, da tudi sam razvije svoje ustvarjalne potenciale.« Vzgojitelji se zavedamo, da je zgodnje otroštvo osnova za celostni in nadaljnji intelektualni razvoj otroka. Uresničevanje koncepta odprtega vzgojno-učnega okolja je vključevalo dejavnosti, ki stimulirajo otrokov psihosocialni, fizični in kognitivni razvoj.

Z medsebojnim sodelovanjem, kakovostnim razvojem in udejanjanjem koncepta smo dosegli pozitivne rezultate in se uspešno spoprijemali z izzivi časa. Ni namreč dovolj, da smo le strokovno in pedagoško izobraženi. Čas od nas zahteva, da postanemo "razmišljujoči praktiki" učenje pa mora postati dejavno, konstruktivno, predvsem pa vseživljenjsko. Če želimo obravnavati različne vsebine kakovostno, moramo postati akcijski raziskovalci svojega oddelka, akcijsko raziskovanje pa naša metoda dela. Tovrstno raziskovanje spodbuja osebnostni razvoj slehernega vzgojitelja. Poleg tega otroka dejavno vključuje v sam proces. Zunanje okolje je edinstvena oblika učenja, ki podpira vrsto dejavnosti, ki se razlikujejo od tistih, ki jih izvajamo v zaprtih prostorih igralnicah in spremljajočih prostorih vrtca.

Kaj smo dosegli s projektom Kotički na prostem?

- Dobro notranjo organiziranost strokovnih sodelavcev in pripravljenost za timsko sodelovanje in medsebojno pomoč pri uvajanju novosti (koncept odprtega učnega okolja) v prakso.
- Prenos navdušenja iz motiviranega vzgojitelja na otroke za učenje na prostem.
- Prostorno zunanje okolje podpira širok spekter dejavnosti.
- Prenos navdušenja z otrok na starše in vključevanje staršev v aktivno sodelovanje.
- Kotički ponujajo veliko dejavnosti, ki so primere za določeno starost otrok.
- Koncept postaja ustaljena dejavnost s katero prakso približujemo načelu, da se vsi otroci v enoti učijo skupaj, ne glede na težave in razlike, ki jih lahko imajo.
- V pedagoški praksi se zavedamo pomena bogatega učnega okolja, ki temelji na pestrosti in kakovosti.
- Otroci so navdušeni nad dejavnostmi na igrišču, z aktivnim sodelovanjem ustvarjajo in kreirajo svojo zgodbo.
- Uporaba ugotovitev za izboljševanje prakse tudi v drugih enotah.
- Je primer več, ki dokazuje, da sta aktiven otrok in vzgojitelj, ki delo načrtuje, usmerja, korigira in daje spodbudo za nadaljnje delo, lahko uspešen tim.
- Hkrati pa je primer tudi motivacija, da v vrtcu vsako leto znova zaživi igrišče kot oblika učenja na prostem.

In kaj novega je koncept prinesel in komu bo koristil?

Prav gotovo je pomemben prispevek k pomenu strokovnega razvoja prakse v razvoju in organizaciji zunanjega prostora za kvalitetnejšo igro, učenje in delo otrok v predšolskem obdobju.

Rezultati s svojo uporabnostjo lahko motivirajo širšo populacijo – študente, dijake na praksi,na novo zaposlene vzgojiteljice… Projekt Kotički na prostem – koncept odprtega učenja je posvečen vsem, ki si zastavljajo temeljna vprašanja o svojem strokovnem delu s predšolskimi otroki.

5 Viri in literatura

1. *BAHOVEC E. D. et al. Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 1999.*
2. BASTIANI, J. *Parents as partners. Genuine progress or empty rhetoric?* V: Parents and schools: Customers, managers or partners? London: Routledge. 1993. Str. 101-116.
3. *BATISTIČ* Zorec, M*. Psihološki vidiki otrokove igre*: interno (nelektorirano) gradivo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2002.
4. BILTON, H. *Outdoor Learning in the Early Years*: Management and innovation. London: Routledge. 2010.
5. GREENAWAY, R. *What is Outdoor Learning*? 2005. [Online]. [Citirano 10. jul. 2017; 21.10.].
   Dostopno na spletnem naslovu: http://www.outdoor-learning.org/Default.aspx?tabid=207.
6. HMELAK, M. in LEPIČNIK Vodopivec, J. *Zadovoljstvo s poklicem kot pomemben vidik profesionalnega razvoja vzgojiteljev predšolskih otrok*. V. Izobraževanje za 21. stoletje –ustvarjalnost v vzgoji in izobraževanju. Koper: Univerzitetna založba Annales. 2014.Str. 103-124.
7. *DESIGN-Based Research and Doctoral Students*: Guidelines for Preparing a Dissertation Proposal. 2007. [Online]. [Citirano 15. jul. 2017; 15.08] Dostopno na spletnem naslovu:
   http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=2611&context=ecuworks.

8. JAUŠOVEC, N. *Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1987.
9. KATALINIČ,D. *Prvi naravoslovni koraki*. Odranci: Mizarstvo Antolin. 2010.
10. KOVAČ, R. Spodbujanje ustvarjalnosti otrok in vzgojiteljev v vrtcu – od zahtev prenove k iskanju možnosti izvedbenega kurikuluma. *Sodobna pedagogika*. 2003, št. 3, (letn. 54), str. 168–187.
11. KOMLJANC, N. *Učni prostor je okolje, v katerem se razvija umetnost učenja in poučevanja: učilnica skozi čas.* 2007. [Online]. [Citirano 12. jul. 2017; 11.00] Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zrss.si/ppt/_Ucni_prostor_nadarjeni07.ppt#281,2.
12. KROFLIČ, R. *Temeljne predpostavke, načela in cilji kurikula za vrtce*. V: Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce. Maribor: Založba Obzorja. 2001.
13. NOVAK, H., ŽUŽELJ, V. in GLOGOVEC, Z. *Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah*. Ljubljana: Didakta. 2009.
14. *OUTDOOR learning: practical guidance, ideas and suport for teachers and practitioners in Scotland*. [Online]. [Citirano 12. jul. 2017; 9. 45] Dostopno na spletnem naslovu: http://www.educationscotland.gov.uk/Images/ OutdoorLearningSupport_tcm4-675958.pdf.
15. *UČITELJSKE kompetence in doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev v šoli*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 2009.
16. TURNŠEK, N. *Problemsko in raziskovalno naravnano učenje v vrtcu*: študijsko gradivo. Ljubljana. Pedagoška fakulteta. 2004.
17. *URESNIČEVANJE ISSA pedagoških standardov v praksi*: priročnik za strokovno rast in doseganje višje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela učiteljev in vzgojiteljev. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 2006.

Šolski center Celje

Gimnazija Lava

Simona Jereb

KNJIŽEVNO BESEDILO KOT IZHODIŠČE ZA RAZVOJ USTVARJALNOSTI

LITERARY WORK AS A BASIS OF DEVELOPING CREATIVITY

Povzetek

Prispevek predstavlja mednarodni bralni projekt Knjiga povezuje, pri katerem sta sodelovali Gimnazija Lava iz Celja in V. gimnazija iz Zagreba. Cilji osrednjih projektnih dejavnosti (oblikovanje bralnih klubov na obeh šolah, priprava dijakov na bralni izmenjavi in bralni srečanji) so bili doseženi tudi z ustvarjalnimi učnimi metodami, kot so ustvarjalni pogovor, metoda vizualizacije in gledališko izražanje. Projekt se je izkazal kot odlična priložnost za razvoj ustvarjalnosti in predanosti pri delu. Dijaki so v različnih vlogah in z različnimi dejavnostmi razvijali sposobnost doživljajskega, kritičnega in ustvarjalnega literarnega branja, poglabljali empatijo, premagovali jezikovne in kulturne ovire, se povezovali in sodelovali. Prispevek osvetljuje tudi prednosti tovrstnega projektnega dela ter težave, ki se pojavljajo v procesu, v katerem dijaki prevzemajo aktivnejšo vlogo, s katero se morda v tradicionalni šolski praksi (še) ne srečujejo dovolj pogosto.

Ključne besede: bralni projekt, kultivirani bralec, literarno branje, ustvarjalne učne metode, sodelovanje, dialog

Abstract

This article gives an insight into an international reading project A Book Connects Us (Knjiga povezuje). This was a project between two grammar schools, Gimnazija Lava from Celje, Slovenia, and V. gimnazija from Zagreb, Croatia. The goals of the project (forming reading clubs, preparing students to both reading exchanges) were achieved by creative learning methods, such as creative discussion, a visualization method and a theatre performance. The project was an excellent opportunity to develop creativity and commitment at work. Playing different roles and being involved in various activities students developed abilities to read critically and creatively or to become emotionally involved in the reading. They overcame language and cultural gaps, found new connections and worked cooperatively. The article shows both advantages and downsides of such project work where students take an active role, which, however, in a traditional school is still a novelty.

Key words: reading project, cultivated reader, literary reading, creative learning methods, cooperation, dialogue

1 Predstavitev dejavnosti

V okviru projekta Erasmus+ se je Gimnazija Lava povezala z zagrebško V. gimnazijo. Dveletni projekt, ki je vključeval mobilnost učiteljev, se je uspešno zaključil in mnogi smo se odločili še za nadaljnje sodelovanje, v katerega smo vključili tudi dijake. Profesorice materinščine na obeh gimnazijah in psiholog zagrebške gimnazije smo se odločili za projekt, ki bi prispeval k popularizaciji branja in mednarodnemu povezovanju. Osrednje dejavnosti projekta Knjiga povezuje so bili oblikovanje bralnih klubov na obeh gimnazijah, bralna srečanja ter priprava dijakov na bralno izmenjavo in pogovor o izbranih književnih besedilih.

Projekt je potekal štiri mesece: od septembra do decembra 2016. Vanj je bilo vključenih 18 slovenskih in 16 hrvaških dijakov iz različnih letnikov. Mentorice smo za obravnavo izbrale romana, ki sta za dijake tematsko in žanrsko zanimiva, seveda pa smo pri izbiri besedil bile delno omejene, saj smo lahko izbirale le med tistimi romani, ki so prevedeni v drug jezik (slovenski roman v hrvaščino in hrvaški roman v slovenščino). Nazadnje smo se odločile za roman hrvaške pisateljice Ivane Simić Bodrožić Hotel Zagorje (2010) in roman slovenskega pisatelja Ferija Lainščka Nedotakljivi (2007).

Prvo srečanje z zagrebškimi vrstniki je potekalo 24. oktobra 2016 na Gimnaziji Lava, drugo pa 21. decembra 2016 na zagrebški V. gimnaziji. V Zagrebu se nam je pridružil tudi avtor obravnavanega romana Feri Lainšček.

Slika 1: Prvo bralno srečanje je potekalo v Celju

Slika 2: Feri Lainšček med obiskom v Zagrebu

Cilji pogovorov na bralnih izmenjavah so bili pridobivanje bralnih izkušenj in razvijanje ljubezni do branja, prepoznavanje univerzalnih tem, ki se pojavljajo v različnih kulturah in se o njih redko govori, ter uzaveščanje dejstva, da so literarna besedila lahko odlično izhodišče za kritično razmišljanje o družbenih problemih in razvijanje ustvarjalnosti. Obravnava romanov na literarnih delavnicah je potekala po tematskih sklopih. Tej obravnavi je sledila razprava, med katero so dijaki tematiko romanov osvetlili tudi z vidika aktualnih družbenih problemov, kot so odnos do beguncev, odraščanje v vojnih razmerah, življenje stigmatiziranih družbenih skupin, sprejemanje drugačnosti. Obe delavnici so zaključili z ustvarjalnim izražanjem: ob odlomkih iz romana Hotel Zagorje so bralno doživljanje izrazili z risanjem, Nedotakljivi pa so se jih še bolj dotaknili z dramatizacijo in uprizarjanjem izbranih odlomkov.

Predstavljeni bralni projekt sledi ciljem in didaktičnim usmeritvam učnega načrta. Pomemben procesnorazvojni cilj književnega pouka v gimnaziji je namreč razvijanje zmožnosti branja in interpretiranja književnih besedil. Po zaključku šolanja naj bi dijak imel razvito bralno zmožnost na stopnji kultiviranega bralca. Kultivirani bralec pa je tisti, ki »v svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje medbesedilno izkušenost, poznavanje literarnih pojavov in splošno kulturno razgledanost. Zato naj bi v predmaturitetnem izobraževanju pridobil pozitivne izkušnje srečevanja z besedno umetnostjo in zmožnost samostojnega branja raznovrstnih literarnih besedil. Ob branju naj bi izražal svoje doživetje, prepoznaval literarne lastnosti, podajal svoje razumevanje in vrednotenje ter znal literarne pojave uvrščati v njihov tipični literarni in širši kulturni kontekst. Književnost naj bi doživljal kot del kulturnega

dogajanja v času, nacionalnem in mednacionalnem prostoru, tj. kot pojav, ki sooblikuje vrednostni sistem posameznika in družbe.« (Učni načrt. Slovenščina 2008, 42)

2 Povezava s civilno družbo

Pomembno vprašanje sodobnega učitelja je, s katerimi učnimi metodami lahko spodbuja ustvarjalnost dijakov. Ta je namreč ena od prioritet sveta, v katerem živimo. Ustvarjalno razmišljanje poraja različne rešitve in opremi posameznika za lažje soočanje z življenjskimi izzivi in težavami.

Predstavljena bralna izmenjava se je izkazala za eno od možnosti za spodbujanje sposobnosti literarnega branja in ustvarjalnosti.

Poznamo več ustvarjalnih učnih metod (Cencič 2014, 5): pogovor, ustvarjalno pripovedovanje (skupno ustvarjanje zgodbe v razredu, nadaljevanje zgodbe, dokončanje povedi, metoda prisilnih povezav: ustvarjanje zgodbe na podlagi naključno izbranih besed), ustvarjalne metode pisnega izražanja (pisanje po literarnih predlogah, haiku, akrostih, ABC-pesmi), ustvarjalne igre (igra vlog, uprizoritve, pantomima, igra vozlov, telefon), ustvarjalne učne metode, ki temeljijo na zapisovanju in grafičnih predstavitvah (metoda matrik in šahovnice, metoda pojmovnih mrež, metoda ribje kosti, Vennov diagram), metoda 6 klobukov, metoda vizualizacije.

V projektno delo smo vključili tri ustvarjalne učne metode: pogovor, metodo vizualizacije in ustvarjalne igre.

Dijak lahko sposobnost doživljajskega, kritičnega in ustvarjalnega literarnega branja (Žbogar 2014, 551) ter komunikacije o prebranem razvija le z dejanskim branjem. V predstavljeni bralni izmenjavi so dijaki brali romana, ki sta jih vsebinsko pritegnila. Med drugim govorita tudi o mladih in njihovih problemih, kar je mladim bralcem omogočilo globljo identifikacijo s književnimi junaki. Vsekakor je šlo za povsem drugačno bralno izkušnjo od tistih, s katerimi se srečujejo pri pouku ali pri branju obveznih besedil za domače branje. Pogovori o prebranem so vključevali značilnosti ustvarjalne komunikacije. To pomeni, da so temeljili na odprtih vprašanjih različnih taksonomskih stopenj, ki so omogočala več odgovorov na ravni analize, sinteze, primerjanja, vrednotenja. Potekali so v sproščenem vzdušju, kar je sprožalo intenzivnejše čustvene odzive in tudi nenavadna vprašanja, misli, dvome.

V pogovorih o obravnavanih delih smo se sicer osredotočili predvsem na idejno-tematski vidik, medtem ko se z literarnoestetskimi značilnostmi besedil nismo veliko ukvarjali, a z doživljanjem, aktualizacijo in vrednotenjem prebranega ter ustvarjalnim izražanjem na podlagi osebnih izkušenj in splošne razgledanosti so dijaki presegli marsikatero šolsko interpretacijo književnega besedila.

Prvo srečanje s hrvaškimi dijaki v Celju je potekalo v duhu izmenjave bralnih izkušenj ob romanu Hotel Zagorje. Vsebinski obravnavi besedila, ki so jo vodili hrvaški gostje, je sledila psihološka delavnica, ki je vključevala metodo vizualizacije. Dijake smo razdelili na osem mešanih skupin po štiri ali pet članov. V vsaki skupini je en slovenski in en hrvaški dijak prebral izbrane citate iz romana v slovenskem in hrvaškem jeziku. Dijaki so sedeli na tleh. Vsaka skupina je imela pred sabo veliko polo belega papirja in likovni material. Z ilustriranjem (s črtami, oblikami, liki, barvnimi ploskvami) so dijaki po poslušanju odlomkov v tišini izražali občutke, ki so se jim porajali. Vidne podobe, predstave lahko aktiviramo na različne načine oziroma z različnimi spodbudami: s pomočjo pripovedovanja, vonja, zvoka, glasbe, okusa (Cencič 2014: 6) V našem primeru so se sprožale ob poslušanju branja. Ta metoda sprošča in buri domišljijo, zahteva pa tudi usmerjeno pozornost. Pri vizualizaciji se aktivira več področij: spoznavno (kognitivno) in čustveno (konativno), pa tudi psihomotorično, če je rezultat vizualizacije nek pisni ali likovni izdelek učenca (Cencič 2014, 7). Na koncu so pod strokovnim vodstvom psihologa dijaki komentirali svoje doživljanje. V tem delu bralnega srečanja je kljub jezikovnim pregradam spregovoril vsak dijak. Ob tem pa je najpomembneje, da so se dijaki zavedli, da pravzaprav zmorejo povedati marsikaj zanimivega in da izražanje mnenja o slišanem/prebranem niti ni tako težko.

Slika 3: Likovno izražanje ob romanu Hotel Zagorje

Slika 4: Komentiranje likovnih stvaritev

Sestavni deli decembrskega srečanja v Zagrebu so bili vsebinska obravnava romana Nedotakljivi, pogovor z njegovim avtorjem in gledališko udejstvovanje. Med slednjim so se dijaki preizkusili v motivacijskih vajah (hoja po prostoru, pozdravljanje, igra ogledala, improvizacije), dramatizaciji izbranih ključnih odlomkov iz romana in njihovem gledališkem uprizarjanju. Pri iskanju gledaliških izraznih možnosti v osmih skupinah so uživali in tako še poglobili stik s književnim besedilom. Gledališka izrazna sredstva so namreč »medij za izražanje odnosa do sveta, medij, skozi katerega mladi lahko spregovorijo o tabu temah, izražajo svoja čustva, se identificirajo z liki v gledališki zgodbi in v svetu 'kot da' varneje preizkušajo svoje zmožnosti, urejajo medsebojne odnose in se sproščeno izražajo.« (Korošec 2015) Izkazalo se je torej, da so bralna srečanja lahko dobro izhodišče za spodbujanje ustvarjalnih pristopov k besedilu.

Slika 5: Igra ogledala

Slika 6: V iskanju gledaliških izraznih možnosti

Prednosti bralne izmenjave vključujejo temeljne značilnosti učinkovitega projektnega učenja (Pavlič Škerjanc 2012, 114). Predstavljeni projekt je sicer potekal kot obšolska dejavnost (in ne kot del rednega pouka), a je vključeval aktivno učenje. Učiteljice nismo bile le v tradicionalni vlogi posredovalk znanja, ampak smo bile organizatorice, usmerjevalke, moderatorke in svetovalke. Določile smo cilje dela in pričakovane dosežke, deloma tudi učne metode, dijaki pa so ob naši svetovalni podpori opredelili problemska vprašanja, ki so se jim odprla po prebranih romanih. Vključeni so bili v samostojno, aktivno, sodelovalno in ustvarjalno učenje. Lahko so soodločali tudi o izbiri metod in poteku dela. Pristop k zasnovi projekta je bil problemski in interdisciplinarni. Delo je sicer potekalo v šolskem okolju, a ne v učilnici, ampak v knjižnici v Celju in v posebnem večnamenskem prostoru v Zagrebu.

Dijaki imajo radi projektno delo, a samostojne oziroma aktivne vloge v učnem procesu še niso najbolj vajeni. To se je izkazalo predvsem pri drugi bralni izmenjavi. Zagrebško srečanje so namreč morali pripraviti in voditi naši dijaki. S kolegico sva morali vložiti kar nekaj napora, da so izluščili problemska vprašanja, razmislili o poteku dela in dejavnostih, ki bi jih zanimale. Zelo jih je razveselilo, da se nam bo v Zagrebu pridružil pisatelj Feri Lainšček. To jih je dodatno motiviralo, da so (večinoma) uspešno opravili zastavljene naloge.

Obšolske dejavnosti so izjemno pomembne tudi zaradi tega, ker se učitelji in dijaki lahko spoznamo tudi v manj formalnih okoliščinah, kar pozitivno vpliva tudi na šolski pouk. Sproščenost v odnosih se je tudi v našem primeru izkazala za nujen (pred)pogoj ustvarjalnosti. V precej storilnostno naravnanem šolskem prostoru te sproščenosti pogosto manjka.

3 Izzivi na poti

Ideja za projekt se je rodila povsem spontano in naravno. Škoda bi bilo, da bi se sodelovanje s hrvaškimi kolegi končalo, ne da bi se spoznali tudi naši dijaki. Obe šoli sta projektno delo podprli predvsem moralno, Gimnazija Lava delno tudi finančno (prim. plačilo prevoznih stroškov in pisateljevega gostovanja v Zagrebu), vsi organizacijski in vsebinski vidiki projektnega dela pa so bili v domeni mentoric in sodelujočih dijakov. Slednji so se med obiski preizkusili tudi v vlogi gostiteljev in se pri tem res izkazali. Pripravili so namreč bogato pogostitev, ki je nedvomno pripomogla k hitrejšemu in tesnejšemu povezovanju.

Slika 7: Gostoljuben sprejem hrvaških gostov

Zanimivo je, da so se za sodelovanje pri projektu na naši šoli odločili tudi dijaki, ki prvenstveno niso navdušeni nad branjem. Po predstavitvi projektnih ciljev v razredih jih je očitno sprva motivirala predvsem želja po druženju z zagrebškimi vrstniki. Zato je tudi zagotovo bolje, da smo štirimesečne projektne dejavnosti organizirali in izvedli v prvi polovici šolskega leta, saj se spomladi učni pritiski stopnjujejo, kar bi lahko katerega od dijakov odvrnilo od sodelovanja in branja. V Zagrebu je bilo drugače: za projekt se je zanimalo več dijakov, ki so učno uspešnejši in predvsem že precej vešči bralci. Nekateri naši dijaki so imeli težave tudi pri opravljanju nalog, ki so si jih izbrali. Potrebovali so veliko pomoči in spodbud (tudi v obliki pozitivne zunanje motivacije, tj. odlične ocene pri slovenščini). Kljub vmesnim težavam se je izkazalo, da je bila za večino naših dijakov to neprecenljiva bralna izkušnja na poti razvijanja sposobnosti problemskega, raziskovalnega in ustvarjalnega branja. To ugotovitev dokazuje tudi anketa, s katero so dijaki evalvirali bralni druženji.

Evalvacijski vprašalnik je vključeval 13 vprašanj, od tega 10 zaprtega in 3 odprtega tipa. V prvem sklopu vprašanj zaprtega tipa so dijaki z ocenami od 1 do 5 izrazili mnenje o romanu, v drugem sklopu pa so ocenjevali projekt (koristnost, zanimivost, bralna motivacija, vpliv na znanje in samopodobo ipd.). V vprašanjih odprtega tipa so lahko dijaki izrazili svoje pohvale in graje projekta ter predlagali romane ali teme za prihodnja bralna srečanja.

Rezultati evalvacijskih vprašalnikov dokazujejo, da je roman dijake pritegnil (4,3), projekt se jim je zdel koristen in zanimiv (4,7). Po njihovem mnenju so tovrstna bralna druženja pomembna spodbuda za branje (4,5), nekoliko manj pa naj bi projekt vplival na njihovo samopodobo (3,4). Večina dijakov se je pri projektu veliko naučila (4,1) in želi tudi v prihodnosti sodelovati pri bralnih izmenjavah (4,2).

V anketi so dijaki pohvalili predvsem srečanje s pisateljem Ferijem Lainščkom, izbor tem, o katerih smo se pogovarjali, in ustvarjalni delavnici, na katerih so lahko avtonomno izrazili doživljanje in razumevanje književnih besedil ter ta čustva in misli tudi analizirali.

O tem, kako so dijaki doživeli bralni izmenjavi, zgovorno pričajo tudi njihovi komentarji:

Zame sta bili izmenjavi zelo pozitivna izkušnja. Ob druženju z vrstniki v Celju in Zagrebu sem stkala nova prijateljstva in se pri tem naučila marsikaj novega. Bralna srečanja so me spodbudila k razmišljanju o prebranih delih, pa tudi k razvijanju tolerance in sprejemanju drugačnega mnenja. (Lucija)

Na izmenjavo sem se prijavila, ker imam rada književnost. V preteklosti sem že bila članica nekega bralnega kluba, a pri tem projektu me je pritegnila možnost, da se srečam s kakovostnimi knjigami sodobnih avtorjev, ki jih sicer mogoče sploh ne bi prebrala. Razprave se nismo trudili omejiti na iskanje slogovnih značilnosti besedil, ampak sta nam knjigi služili kot podlaga za razpravo o psihologiji, sociologiji, medijih in zgodovini, kar je bil zanimiv odmik od analize, tipične za pouk književnosti. Najbolj me je navdušilo dejstvo, da so se jezikovne pregrade po prvem srečanju zelo zmanjšale. Na začetku smo na vprašanja odgovarjali negotovo in previdno, v strahu, da nismo dobro razumeli vprašanja in da ne bomo znali dovolj jasno izraziti svojega mnenja. Med drugim srečanjem smo se izražali že bistveno svobodneje in pogovor je lažje tekel. To je bilo kar težko verjeti, saj smo se videli šele drugič. (Nika)

Psihološka delavnica je bila zanimiv in zabaven del bralnega srečanja, a najbolj sta me v celotnem projektu navdušila pogovor z avtorjem (op. Feri Lainšček) in kasnejša diskusija. Imeli smo priložnost pobliže spoznati problematiko romske integracije v družbo in se seznaniti z drugačnimi pogledi na številna vprašanja, ki so se pri tem odpirala. Avtor zelo dobro pozna vse

vidike življenja Romov. Njegove zgodbe o romskih običajih in načinu življenja so nas vse brez dvoma prevzele.

Sledila je razprava, v kateri smo lahko aktualizirali predstavljeno problematiko in ob tem razpravljali o naših vsakodnevnih izkušnjah ter številnih filmskih stvaritvah, ki se prav tako ukvarjajo s to (op. romsko) tematiko. Kombinacija mnenj o delih in razprave o naši včasih kruti vsakdanjosti se je izkazala za zelo uspešno, saj se je odprla vroča razprava, med katero smo počasi presegali svoja stališča in uzrli celotno problematiko tudi iz druge perspektive. Menim, da je ravno to največja vrednost tovrstnih projektov.

Danes so problemi družbene integracije zelo pomembni, zato je ta hvalevreden projekt zelo koristen za vse nas. Poleg tega me je dodatno motiviral za branje književnih del lokalnih avtorjev, ki jih pogosto zapostavljam. V knjižnici posegam po velikih naslovih svetovne književnosti, a z njimi bi se zagotovo lahko primerjalo tudi katero od naših del. (Mislav)

Izbrani komentarji dokazujejo, da so bili cilji projektnega dela doseženi. Dijaki namreč poudarjajo, da jih je projekt spodbudil k branju in razmišljanju o prebranem, jim omogočil razvoj tolerance in večplastnega pogleda na obravnavane probleme ter poglobil sprejemanje drugačnega mnenja.

4 Zaključek

Bralni projekt Knjiga povezuje je bil nedvomno dragocena priložnost za razvijanje sposobnosti literarnega branja ter spodbujanje ustvarjalnosti in predanosti pri pogovoru o prebranih književnih besedilih in pri (po)ustvarjalnih dejavnostih.

Da bi dijak postal kultivirani bralec, je nujno, da prihaja v pozitiven stik s književnimi besedili. Predstavljeni projekt jim je to omogočil. Teme, o katerih smo se pogovarjali, so jim bile blizu. Z njimi so se lahko poistovetili. Večina sodelujočih je priprave na bralni srečanji in sami druženji doživela kot pozitivno in koristno početje.

Pri projektnem delu smo ustvarili okolje, v katerem so se dijaki lahko aktivno vključili v skupno delo, dali smo jim odgovorno (so)vlogo pri zasnovi in izvedbi srečanj. Postavili smo jih pred izzive in jim nudili pomoč pri soočanju z njimi. Izbrane ustvarjalne učne metode so spodbujale njihovo radovednost in domišljijo. Pri tem se lahko izhajali iz sebe, iz svojih izkušenj, si krepili

samozavest, razvijali empatijo, veščine javnega nastopanja in stkali trdna prijateljstva. Njihovi ustvarjalni in predani odzivi pa so bili največja nagrada za naše delo.

Slika 8: Knjiga – navdih in spodbuda za trdno prijateljstvo

Gimnazijski učni načrt sicer poudarja tudi (po)ustvarjalne dejavnosti pri pouku književnosti, a časa za njih pri učnih urah ni dovolj. Zato so obšolske dejavnosti izjemno pomembne, saj omogočajo bolj celostno izobraževanje. »Izziv današnjega časa v vzgoji in izobraževanju /…/ je razširiti tradicionalno abecedo izobraževanja od branja, pisanja in računanja tudi na vzpostavljanje in vzdrževanje medosebnih odnosov, na razvoj ustvarjalnosti, zavedanje posameznika kot edinstvene osebe in kot del neke družbene sredine.« (Korošec 2015) Upam, da bo prihajajoča reforma gimnazijskega učnega načrta razvijanju ustvarjalnosti namenila več pozornosti. Le ustvarjalen, čustveno, miselno, duhovno in telesno uravnotežen človek se namreč lahko znajde v sodobni družbi.

Za učiteljice, snovalke projekta, je to bila nepozabna izkušnja tako v strokovnem kot osebnostnem smislu. Skupaj smo načrtovale cilje, metode, strategije, pričakovane dosežke dela, scenarij srečanj in evalvacijske dejavnosti. Pri tem smo izmenjavale strokovne izkušnje in znanje ter se spodbujale ob morebitnih zadregah in pomislekih. Med druženji smo pozorno prisluhnile, kaj želijo in znajo mladi povedati. Po vsem, kar smo slišale in videle, sem prepričana, da se naše sodelovanje še ni končalo.

Zagotovo je smiselno s tovrstnim bralnimi dejavnostmi nadaljevati tudi v prihodnosti, a največja preizkušnja za vse nas bo, kako motivirati dijake za branje literature. Številne raziskave kažejo, da število (mladih) bralcev upada. Veliko slovenski gimnazijcev navaja, da je »leposlovje nekoristno, da mu šola posveča preveč časa in da književnosti v šoli ne marajo. To kaže, da bi bilo treba pouk književnosti korenito spremeniti, če želimo mlade pritegniti k

branju.« (Zwitter 2001, 65) Seveda na odnos mladih do branja bistveno vplivajo tudi družinske bralne navade in bralna kultura v širši družbi, katere pomemben del so tudi različni bralni klubi. Zato kot ljubiteljica leposlovja in učiteljica slovenščine z velikim veseljem pričakujem naša prihodnja bralna druženja.

5 Viri in literatura

1. CENCIČ, M. Učne metode kot spodbuda ustvarjalnosti. Fokus: Spodbujanje ustvarjalnosti. *Didakta*. 2014, št. 171 (letn. 24), str. 5–7.
2. HOZJAN, D. Konceptualizacija pojma ustvarjalnosti v šolskem prostoru. Fokus: Spodbujanje ustvarjalnosti. *Didakta*. 2014, št. 171 (letn. 24), str. 2–4.
3. KOROŠEC, H. *Novo razumevanje vloge gledališča v vzgoji in izobraževanju.* [Online] 5. mednarodna konferenca gledališke pedagogike. 2015. [Citirano: 12. avg. 2017; 18.25]. Dostopno na spletnem naslovu: http://takatukateam.wixsite.com/konferenca/helena-koroec-2.
4. MARENTIČ Požarnik, B. *Psihologija učenja in pouka.* Ljubljana: DZS. 2003.
5. PAVLIČ Škerjanc, K. Razvojni kontinuum projektnega učenja. Analiza primerov projektnega učenja. V: *Ugotavljanje kompleksnih dosežkov: preverjanje in ocenjevanje v medpredmetnih in kurikularnih povezavah: priročnik za učitelje.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2012. Str. 114–115.
6. ŠORGO, A. *Razvijanje in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti pri učencih in učiteljih.* [Online] Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM. Brdo pri Kranju. 2012. [Citirano: 10. avg. 2017; 14.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zrss.si/nama2012/datoteke/PL3_ASorgo.pdf.
7. *UČNi načrt. Slovenščina. Gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija.* Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2008.
8. ZWITTER, S. *Bralne navade slovenskih gimnazijcev.* Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za anglistiko. 2001.
9. ŽBOGAR, A. *Literarno branje in mladostniki.* [Online] Recepcija slovenske književnosti. Obdobja 33. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 2014. [Citirano: 12. avg. 2017; 10.15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/33-Zbogar.pdf.

Šolski center Celje

Gimnazija Lava

Peter Juvančič

FILMSKA VZGOJA

EDUCATION THROUGH FILM

Povzetek

Filmska vzgoja je dejavnost v programu gimnazije, ki se izvaja v okviru obveznih izbirnih vsebin. Na šoli smo se povezali z Društvom Filter, s katerim skupaj izbiramo tematske filme, ki pomagajo dosegati splošne cilje gimnazijskega programa in nekatere učne cilje na različnih predmetnih področjih. Dejavnost zavzema načrtovanje, izbor, pripravo pred filmom, pogovore ob in po filmu ter vključitev filma v kurikulum. Film je dijakom kot medij zelo blizu, z njim enostavneje dosegamo učne cilje, ki zahtevajo medpredmetno sodelovanje, saj s takšnim načinom dela probleme, izpostavljene v filmu, osvetlimo z različnih strokovnih področij.

Ključne besede: gimnazija, film, obvezne izbirne vsebine, filmska vzgoja, učni cilji

Abstract

Education through film is one of the extra-curricular activities taking place within the programme of our grammar school. In this activity our school cooperates with Društvo Filter, which helps us choose different thematic films that serve as a tool to reach not only certain general objectives of a grammar school programme but also individual goals in different subjects. The activity comprises planning, choice of films, preparation of students for watching the film, discussions before and after the film and last but not least placing the film in the school's curriculum. Film as a teaching tool which students are close to enables us to reach the objectives based on cross-curricular cooperation as well as to look at problems presented in the films from different specialist fields of knowledge.

Key words: grammar school, film, extra-curricular activities, education with film, teaching objectives

1 Predstavitev dejavnosti

Obvezne izbirne vsebine (v nadaljevanju OIV) so del organiziranega izobraževalnega dela, ki je opisan v Zakonu o gimnazijah in podzakonskih aktih. Na Gimnaziji Lava imamo dva izobraževalna programa, in sicer gimnazija ter tehniška gimnazija, poleg tega je en oddelek na generacijo tudi t. i. evropski oddelek, s katerim se je začel pilotni projekt filmske kulture v šolskem letu 2004/2005. Dejavnost je razvijalo nekaj posameznikov, med katerimi moram omeniti dr. Davida Krašovca in Sama Seničarja, kasneje smo se delu priključili še drugi, danes pa v sodelovanju z zunanjimi partnerji in kolegi to počnem jaz. V vseh letih razvoja filmske vzgoje se je marsikaj spremenilo, saj smo upoštevali mnenja dijakov, staršev, profesorjev in zunanjih sodelavcev. Večino časa sodelujemo z Društvom za ustvarjalnost Filter, ki ima v upravljanju Mestni kino Metropol v Celju.

Dijaki 1., in 2. letnika imajo vsako leto dve filmski predstavi, dijaki 3. letnika pa eno. Celotna dejavnost je namenjena izpolnjevanju ključnih splošnih ciljev gimnazijskega izobraževanja, ki so med drugim tudi:

- razvijanje kritičnega presojanja in odgovorno ravnanje,
- vzpodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- vzgajanje za odgovorno varovanje svobode, za strpno, miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi,
- razvijanje in ohranjanje lastne kulturne tradicije in seznanjanje z drugimi kulturami in civilizacijami,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzpodbujanje zavesti odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje,
- razvijanje zavesti o pravicah in odgovornostih človeka ter državljana.

Poleg splošnih ciljev pa je dejavnost seveda namenjena tudi izpolnjevanju posameznih ciljev in pridobivanju kompetenc pri posameznih predmetnih področjih v gimnaziji in tehniški gimnaziji, med katerimi je treba omeniti sporazumevanje v maternem jeziku ter tujih jezikih, digitalno pismenost, socialne in državljanske kompetence, kulturno zavest ter izražanje.

Filmski abonma je vpisan tudi v Letni delovni načrt naše šole, vsakemu učitelju pa je prepuščena umestitev le-tega v svojo letno in urno pripravo na vzgojno-izobraževalno delo.

Dejavnost je del fleksibilnega načrtovanja pouka, najprej je treba izbrati datum, film in potem povabiti morebitne goste ter opredeliti dejavnosti pred, ob ali po ogledu filma.

2 Povezava s civilno družbo

Dijakom je film kot medij zelo blizu, zato smo že od vsega začetka iskali deležnike tudi iz civilne družbe. Zaradi bližine in načina delovanja smo se povezali z Društvom za ustvarjalnost Filter, ki ima v upravljanju Mestni kino Metropol v Celju. Danes se dogovarjamo predvsem z umetniškim vodjo kina Samom Seničarjem. Njihovi cilji o vključevanju filmske kulture med srednješolsko populacijo so bili podobni kot naši cilji in želje po vpeljavi filma kot izobraževalnega medija, morda za popestritev, dopolnitev ali pa samo kot približanje željam in potrebam mladih v srednji šoli. Z vzpostavitvijo tesnih stikov med društvom, profesorji, pedagogi in filmskimi ustvarjalci nam je uspelo uvesti filmsko vzgojo v Letni delovni načrt šole, in sicer kot OIV, ter tako vpeljati inovativno učno okolje in film kot učni pripomoček za delo v šoli. Društvo Filter vseskozi tesno sodeluje z Ministrstvom za kulturo, ki si prav tako želi dvigniti splošne kompetence na področju kulture. V društvu navajajo tudi, da sta jim bila pri sodelovanju s šolo v veliko pomoč novi knjigi Mirjane Borčić – Odstiranje pogleda, Spomini, izkušnje, spoznanja in Alaina Bergale – Vzgoja za film: razprava o poučevanju filma v šolah in drugih okoljih, ki se obe dotikata filmske kulture v šolah.

Mestni kino Metropol je od leta 2005 član združenja Europa Cinemas, od samega začetka aktiven član Art kino mreže Slovenije, od začetka 2017 pa je bil kino sprejet v mednarodno družino art kinematografov C.I.C.A.E. Umetniški vodja Samo Seničar (tudi eden od mentorjev filmske vzgoje) je bil povabljen v filmsko žirijo združenja Europa Cinemas na lanskoletnem 51. Mednarodnemu festivalu Karlovi Vari, v letu 2016 in tudi v letu 2017 je član filmske žirije Art kino mreže Slovenije, letos avgusta pa bo član filmske žirije mednarodnega združenja C.I.C.A.E. na Filmskem festivalu Sarajevo.

Mentorji filmske vzgoje v Metropolu so: dr. Matic Majcen, dr. Marko Zebec Koren, dr. Andrej Gregorčič, mag. Ana Pečnik in umetniški vodja kina Samo Seničar.

Šolsko delo se je po mojem mnenju z leti počasi prilagajajo vključevanju filmske vzgoje in filmskega abonmaja v naše delo. Najprej smo v naše delo vključili projektne dneve, kjer so si dijaki bodisi doma bodisi v šoli ogledali film, ki je bil povezovalni element za vključitev različnih predmetov. Trenutno imamo v 1. letniku film Romeo in Julija, pri katerem sodelujejo

angleščina, slovenščina in glasbena umetnost, v 2. letniku film Neprijetna resnica, ki vključuje angleščino, matematiko, geografijo, biologijo, kemijo, v 3. letniku film Crash, pri katerem sodelujejo angleščina, sociologija in biologija. Projekt Neprijetna resnica je bil predstavljen tudi na državnem nivoju kot vzorčni projekt za medpredmetno vključevanje filma v delo v šoli. Današnja filmska vzgoja je zasnovana še širše, saj poleg posameznih projektnih dni vključuje vse dijake nezaključnih letnikov, v katerega so po želji (glede na film) vključena različna predmetna področja. Učence se trudimo soočiti z neznanim, včasih drugačnim in morda provokativnim pogledom na svet, tako da poučevanja filmske umetnosti ne izpade suhoparno in enolično, temveč jo skušamo tudi izkusiti na čustveni ravni.

Pred izbiro filma se najprej pogovorim z umetniškim vodjo kina, ki mi pripravi širši izbor predvsem novejših filmov, ki so primerni za to starostno strukturo in odpirajo različna vprašanja. Filmski naslovi, predvsem pa vsebina filmov, ne smejo neposredno ugajati ali potrjevati obstoječih pogledov na svet, temveč morajo vzpodbujati k razmišljanju in dijake utrjevati v samostojnem razmišljanju. Dijaki morajo sprejeti, da česa v filmu ne razumejo in da lahko te vrzeli sami dopolnijo bodisi z lastnimi občutji ali pa širšim kulturnim, sociološkim, zgodovinskim ali še kakšnim vidikom.

Potem preberem vse vsebine, kritike, si ogledam napovednike ter zožim izbor, ki je po mojem mnenju primeren za dijake. Nato o izboru povprašam še nekatere kolege, včasih tudi predstavnike dijakov, potem se dobimo z gospodom Seničarjem in ponovno prediskutiramo izbor. Ko izberemo, kateri film si bomo ogledali, je treba povabiti katerega od filmskih strokovnjakov ali sodelavcev v filmu (če je domača produkcija), ki pred ogledom filma predstavi žanr, sociološke, psihološke in druge vidike ter izpostavi točke, na katere naj bodo dijaki pri ogledu pozorni. Filmska vzgoja ne pomeni samo gledanja filmov, ampak predvsem analiziranje vsega, kar dijaki med tem procesom opazijo. Zavedati se moramo, da obstaja filmski jezik s svojimi pravili, ki se ga je treba naučiti.

Razlaga se včasih nadaljuje še po filmu, v šoli pri posameznih predmetih in na razrednih urah pa se nadaljujeta pogovor in debata. Pri izboru smo pozorni na to, da filmi niso samo komercialni in da niso samo ameriške produkcije, saj si te filme mladi večinoma ogledajo sami ali v kinu ali doma in glede na vsebino niso tako primerni za doseganje učnih ciljev. Lani smo si lani ogledali turški film Mustang, slovenski film Nika, francoska filma Z dvignjeno glavo in Dheepan ter ameriški film Kapitan Fantastični. Vsak izmed omenjenih filmov je po svoje odprl različne probleme in večkulturni vidik.

Prednosti povezave z Društvom Filter in Mestnim kinom Metropol kot predstavnikoma civilne družbe so vključevanje le-te v šolsko delo, s tem dobimo tudi zunanji vidik in večjo dimenzijo. Slabosti sodelovanja so seveda medsebojno prilagajanje, zato takšno delo zahteva več fleksibilnosti sodelujočih, dislokacija, ker je kinodvorana v centru mesta in tudi cena, saj morajo dijaki za ogled filma plačati vstopnino.

3 Izzivi na poti

Pri vpeljevanju filmske kulture v šolsko delo je bilo na začetku precej težav in izzivov, s katerimi smo se morali soočiti. Filmsko vzgojo je bilo na začetku težko vključiti v učni proces, saj ne sodi med samostojne predmete in ravno zaradi tega smo se odločili, da jo dodamo med OIV vsebine, s katerimi tudi lahko dosegamo cilje pri različnih predmetih.

Težave oziroma izzivi, ki smo jih opažali, so bili naslednji.

1. Materialni

Dijaki morajo ogled filma plačati sami, cena projekcije znaša od 3 do 3,20 evra. Vsak posameznik od letos dalje dobi tudi svoj račun, prej se denar pobiral na šoli in na podlagi naročilnice se je kasneje plačal račun.

2. Časovni

Pri izbiri časa projekcije smo vezani na razpoložljivost dvorane. Res je, da ob pravočasnem načrtovanju nimamo problemov z rezervacijami. Čas zahteva tudi izbor filma, pogovori pred filmom ter priprava predstavitve, ki jo ponavadi naredi eden od filmskih strokovnjakov. Seveda je potrebno pogovor z dijaki ustrezno načrtovati in se pripraviti nanj.

3. Organizacijski (fleksibilni urnik)

Za vsako predstavo je potrebno narediti poseben urnik (PRILOGA 1), določiti potrebno število spremljevalcev, urediti nadomeščanja zaradi manjkanja dijakov in delavcev šole, napisati okrožnico (PRILOGA 2). Pri spremenjenem urniku je seveda potrebno upoštevati tudi, da je vključena malica, upoštevati čas, ki ga dijaki porabijo za pot do kinodvorane ipd.

Na šoli nam je zelo pomembno, da je filmska vzgoja dobro sprejeta, smiselna in čim bolj vključena v naše delo, zato je evalvacija zelo pomemben del celotnega projekta.

Odzive dijakov sprejemamo na sestankih dijaške skupnosti, predvsem pa na razrednih urah in pri posameznih predmetih, kjer debatiramo o vsebini, pogledih na film ter predlagamo žanre in vsebine za naprej. Do razredne ure mora miniti nekaj časa (vsaj 1 dan), saj dijaki po ogledu filma potrebujejo nekaj časa, da uredijo misli in se čustveno umirijo, sploh če je šlo za provokativen film. Pri posameznih projektnih dnevih pa odzive dobimo s pogovorom ali anketami.

Pred dvema letoma smo ponovno izvedli tudi spletno anketo, ki je pokazala naslednje ugotovitve: »Uvedba filmskega abonmaja je (sodeč po rezultatih ankete, izvedene med 130 dijaki, predvsem 1. in 2. letnika) spremenila odnos mnogih dijakov do gledanja filmov, saj so se naučili, da ni dovolj slediti zgodbi, ampak je treba opazovati tudi druge prvine, značilne za ta medij. Naučili so se tudi pogovarjati o vprašanjih, ki jih film odpira, in izražati svoje misli, kar je bilo na začetku zelo težko. Dijaki so povedali, da sta jim razlaga o filmu ter pogovor z gosti pred samim ogledom (ali po njem) pomagala k boljšemu razumevanju filma. Veliko anketirancev je izjavilo, da bi morali film pogosteje vključevati tudi v pouk, saj je eno najboljših motivacijskih sredstev. Evalvacija je pokazala tudi pozitiven odziv na spremembo razporeditve kulturnih vsebin znotraj OIV. Posodobljena razporeditev, ki vključuje dva filmska ogleda in dve gledališki uprizoritvi, je večini dijakov ljubša od prvotne verzije, ki je nudila le gledališki abonma s tremi predstavami.« (Kraševec, 2014, http://publikacija.k56.si/projekti/Nadaljnji%20razvoj%20koncepta%20OIV/Solski%20center%20Celje,%20Gimnazija%20Lava/index.html)

Učitelji smo potrebovali malo več časa za prilagajanje, saj je bilo treba filmsko kulturo vnesti v svoje priprave ter deloma tudi prilagoditi svoje delo. Po mojem mnenju in mnenju mnogih kolegov pa se uvedba prispevala predvsem k bolj sproščenemu delu ter večji motivaciji za pogovor in debato.

4 Zaključek

Filmska vzgoja je že od samega začetka vnesla novost v tradicionalni način poučevanja. Film se je pokazal kot odličen medij za doseganje kakšnega od splošnih ciljev izobraževanja v gimnazijah ali pa posameznih ciljev v kurikulumu posameznega predmetnega področja.

Predvsem pa se s filmom lahko dosegajo učni cilji, ki zahtevajo medpredmetno sodelovanje in osvetljevanje problemov ter vidikov z različnih strokovnih področij. Vsaka novost pa s sabo prinese tudi mnoge izzive, tako časovne, materialne, prostorske in predvsem organizacijske.

Na začetku je projekt potekal samo na šoli, kasneje smo našli zunanjega partnerja (Društvo za ustvarjalnost Filter), s katerim se sodelovanje izpopolnjuje in izboljšuje še danes, čeprav je sistem že dodobra vpeljan. Dejavnost zavzema načrtovanje, izbor, pripravo pred filmom, pogovore ob in po filmu ter vključitev filma v kurikulum.

V prihodnosti si želimo še boljšega sodelovanja in še večjo vključevanje dijakov morda v snemanje in ustvarjanje filmov ter uvedbo filmskega maratona. V naslednjem letu nameravamo izvesti še podrobnejšo evalvacijo med dijaki, starši in učitelji, da posnamemo trenutno stanje pri tej dejavnosti.

5 Viri in literatura

1. KELLER G., BINDER A. in THIEL R.-D. *Boljša motivacija – uspešnejše učenje*. Ponatis. Ljubljana. Center za psihodiagnostična sredstva. 2000.
2. NARDIN, H., GREŠAK, D., RAMŠAK, A. in JUVANČIČ, P. S pomočjo filma k večji ekološki osveščenosti. V: *MEDPREDMETNE in kurikularne povezave: priročnik za učitelje*. 1. izd. 1. natis. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo. 2010. Str. 239–260.
3. *OBVEZNE izbirne vsebine.* Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS. [Citirano 24. 7. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2016/programi/gimnazija/obvezne_izbirne_vsebine.htm.
4. *POSODOBITEV gimnazijskih programov splošnih gimnazijah*. K56 Konzorcij splošnih gimnazij. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS. [Citirano 26. 7. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://publikacija.k56.si/projekti/index.html.
5. *UČNI načrt za gimnazije in strokovne gimnazije. [*Online]. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS. [Citirano 23. 7. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2016/programi/index.htm.
6. *ZAKON o gimnazijah.* [Online]. Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo. [Zadnja sprememba 5. 1. 2007]. [Citirano 25. 7. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450#.

6 Priloge

Priloga 1: Primer prilagojenega urnika

Priloga 2: Okrožnica za filmsko predstavo

Priloga 1: Primer prilagojenega urnika

	0	1	2	3	4	5	6	7	8
	7.10-7.55	**8.00-8.45**	**8.50-9.35**	**9.40-10.25**	**10.30-11.15**	**11.20-12.05**	**12.10-12.55**	**13.00-13.45**	**13.50-14.35**
L1A		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	MAT B20	MAT B20	SLO B17	
L1B		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	GEO B31	ANG B27	ANG B27	
L1D		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	GLA E13	GLA E13	FIZ A11	
L1E		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	KEM A07	BIO A10	INF/2 B03	INF/2 B03
L2A		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	MAT B26	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	FIZ/2 in SLO/2 A11 in B17
L2B		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	SLO B18	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	FIZ/2 in SLO/2 A11 in B17
L2C		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	ANG B23	ZGO B21	BIO A08	FIZ/2 in SLO/2 A11 in B17
L2D		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	GEO B32	SLO B02A		FIZ/2 in SLO/2 A11 in B17

L2E		Filmski abonma	Filmski abonma	Filmski abonma	Malica	MAT B33	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	NE2Z/NE2N/FR2/ŠP2 B33 • B23 • A07 • B32	
L3A	SLO B17	SLO B17	MAT A04	BIO A08	ZGO A04	Malica	GEO A04		ŠP3/3 B20
L3B		KEM A07	MAT A07	MAT A07	Malica	BIO A10	GEO B31	SLO B18	ŠP3/3 B20
L3C		MAT A04	Malica	SLO B17	SLO B17	MAT B27	SOC B17	GEO B31	
L3D		ZGO A13	NE2 B02A	NE2 B02A	Malica	KEM A04	BIO A08	SOC B21	
L3E		KEM A07	SLO B18	NE2 A11	NE2 A11	Malica	FIZ A11	MAT B30	ŠP3/3 B20
L3F		LAVt/ra • LAVt/me B03 • A11	LAVt/ra • LAVt/me B03 • A11	Malica	RAČ/MEH B03/A07	FIZ A13	MAT B26		

Priloga 2: Okrožnica za filmsko predstavo

Celje, 24. 4. 2017

OKROŽNICA št._____

FILMSKI ABONMA – 1. in 2. letnik

V četrtek, 4. 5. 2017, si boste ogledali ameriško komično romantično dramo Kapitan Fantastični. Zbrali se boste ob 7.50 pred Mestnim kinom Metropol Celje in pod vodstvom spremljevalcev odšli v dvorano. Po ogledu boste imeli malico in s poukom po prilagojenem urniku nadaljevali ob 11.20.

Cena predstave je 3,20 EUR na dijaka. Razredni blagajniki bodo zbrali denar in ga oddali na blagajni kina pred začetkom predstave. Vstopnice boste prejeli po zaključku ogleda filma.

Sedežni red bodo imeli spremljevalci.

Prosimo za primerno obnašanje.

Oddelek	Spremljevalci
1. a	
1. b	
1. d	
1. e	
2. a	
2. b	
2. c	
2. d in 2. e	

Pomočnik ravnateljice

Peter Juvančič

Šolski center Celje

Gimnazija Lava

Darja Kapus

MEDNARODNE IZMENJAVE

ŠC CELJE – HGS SINGEN

INTERNATIONAL EXCHANGES

ŠC CELJE – HGS SINGEN

Povzetek

Med ŠC Celje in partnersko šolo HGS Singen je bilo v 23 letih sodelovanja izpeljanih 65 mednarodnih izmenjav na vseh ravneh: med dijaki, učitelji in ravnatelji šol. Največje število (24) izmenjav je bilo izvedenih med dijaki evropskega oddelka, 2. letnika Gimnazije Lava, ki potekajo od šolskega leta 2005/2006 redno vsako leto v obe smeri. Od leta 2013 se na dve leti srečujejo tudi dijaki Srednje šole za kemijo elektrotehniko in računalništvo. Izmenjave dijakov kemijske šole temeljijo na praktičnem, laboratorijskem delu, dijaki gimnazijci pa s sovrstniki iz HGS Singen v enotedenskih tematsko raznolikih delavnicah snujejo projektne naloge, ki jih zadnji dan predstavijo na zaključni prireditvi. Vsem izmenjavam med ŠCC in HGS je skupno povezovanje z izvenšolskimi institucijami in podjetji različnih poklicnih in strokovnih področij. Njihov namen pa je projektno timsko delo, utrjevanje znanja tujih jezikov, spoznavanje druge dežele in njene kulture ter pridobivanje novih izkušenj.

Ključne besede: partnerska šola, projektne naloge, timsko delo, izvenšolske institucije

Abstract

In 23 years of cooperation between ŠC Celje and HGS Singen partner school, 65 international exchanges at all levels between students, teachers and principals were carried out. The maximum number of exchanges (24) was made among students of the European Class, namely second year students of Gimnazija Lava (General Upper Secondary School), which, however, have taken place in both directions on a regular basis every year since the school year 2005/2006. Since 2013, exchanges have taken place also with students of Secondary School of Chemistry, Electrical Engineering and Computer Science every two years and are based on practical and lab work, whereas, students of Gimnazija Lava, General Upper Secondary School meet peers from HGS Singen. In the period of one week they do project tasks in thematically diverse workshops, which are presented at the final event on the last day. All exchanges between ŠCC and HGS have in common linking and connecting with non-school institutions and companies from different vocational and professional areas. Their purpose is project team work, consolidation of knowledge of foreign languages, getting to know the other country and its culture, and gaining new experience.

Key words: partner school, project tasks, team work, out-of-school institutions

1 Projektno delo v skupinah

V času enotedenske mednarodne izmenjave evropskega oddelka, 2. letnika Gimnazije Lava ter dijakov TG (Technisches Gymnasium) v Celju ali Singnu dijaki ne obiskujejo klasično zasnovanega pouka po ustaljenem urniku, ampak imajo aktivnosti v delavnicah z običajno desetimi tematsko različnimi dejavnostmi, ki temeljijo na projektnem timskem delu in se nanašajo na vsebine učnih načrtov posameznih predmetov. Dijake se na osnovi njihovih želja razporedi v delavnico že pred določenim terminom izmenjave, in sicer tako da je vsaka skupina sestavljena iz dijakov obeh držav, ki za jezik sporazumevanja uporabljajo nemščino ali angleščino. Načeloma je delovni jezik angleščina, v tem jeziku potekajo tudi predstavitve projektnih skupin na zaključni prireditvi zadnji dan izmenjave.

Zaključno predstavitev vseh skupin točkujejo/ocenjujejo sodelujoči profesorji, ki opravljajo vlogo mentorja posamezne delavnice oziroma določenega tematskega področja, in na koncu seštevek točk določi skupino, ki je najbolje opravila svoje delo. Zadnji dan se na zaključni prireditvi predvaja tudi film, ki ga izdela manjša skupina dijakov, ki je ves teden dokumentirala dejavnosti vseh skupin.

Vsaka skupina si za svojo izbrano temo prvi dan izmenjave določi cilj(e) in izdela načrt dela za ves teden, nato dijaki s pomočjo učitelja mentorja poiščejo vire in literaturo ter se seznanijo s teoretičnimi osnovami, ki jih potrebujejo za svoje delo. V nadaljevanju poteka delo na terenu, v sodelovanju z izvenšolskimi zavodi, podjetji in institucijami, s katerimi se za termin srečanja in način prevoza dogovori učitelj mentor in delo v naprej le še usmerja in pomaga, če je to potrebno.

Učitelj mentor izbere izvenšolsko institucijo, kjer lahko dijaki spoznajo delovne procese, ki se nanašajo na tematsko področje njihove skupine. Že tradicionalno vsako leto poteka sodelovanje s Pivovarno Laško, z Muzejem hmeljarstva in pivovarstva Žalec, z Jamo Pekel v Šempetru v Savinjski dolini, s hotelom Evropa, s čokoladnim ateljejem Dobnik, s Čokoladnico Olimje, s KSEVT-om Vitanje (Zavod Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij), s trgovino Čebelica iz Celja, s fotografskim ateljejem Pelikan in s celjskim in ljubljanskim gradom.

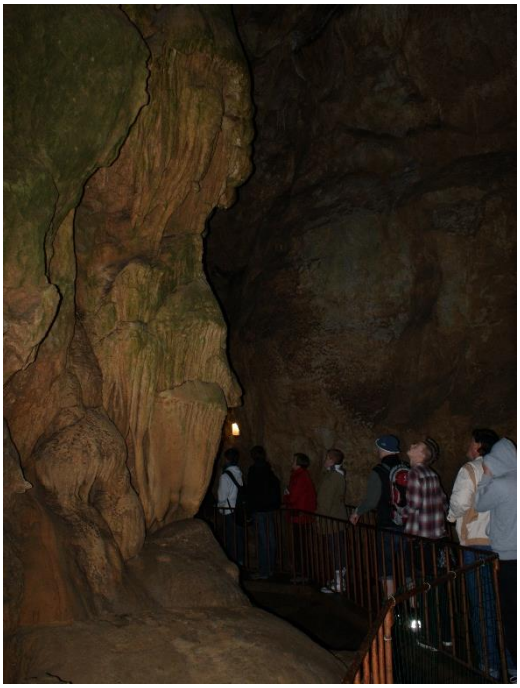
Slika 1: Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Žalec (https://www.google.si/search?q=ekomuzej+hmeljarstva+in+pivovarstva+%C5%BEalec&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiZp6ei5ejVAhWSZFAKHfB6AlYQ_AUICygC&biw=1366&bih=6359)

V času izmenjave je en dan namenjen spoznavanju Slovenije oziroma Nemčije, organizirana je celodnevna strokovna ekskurzija za vse dijake, pri nas običajno v Ljubljano, Piran, Škocjanske jame ali Postojnsko jamo. V Nemčiji se dijaki peljejo v Stuttgart na ogled mesta in muzeja Mercedes Benz, ogledajo si Konstanco in se z ladjico peljejo po Bodenskem jezeru v kraj Meersburg, obiščejo tudi Renske slapove v 30 km oddaljenem kraju Schafhausen v Švici.

Nekaj časa v tednu je namenjenega tudi športnim aktivnostim in druženju, npr. bovling v Planetu TUŠ, odbojkarska tekma, piknik ipd.

Dijaki Srednje šole za kemijo elektrotehniko in računalništvo povezujejo svoje praktično laboratorijsko delo v času mednarodnih izmenjav s steklarno in kozmetičnim podjetjem Afrodita v Rogaški Slatini, s Hmeljarskim inštitutom v Žalcu, s farmacevtskim podjetjem Novartis v Ljubljani in ravno tako z Muzejem hmeljarstva in pivovarstva Žalec.

Dejavnosti, ki jih dijaki izvajajo ali spoznavajo v izvenšolskih institucijah, osmišljajo teoretično pridobljeno znanje predpisanih učnih vsebin različnih splošnoizobraževalnih in strokovnih predmetov šolskega kurikuluma. Za delo »na terenu« so dijaki zelo motivirani, ker za nekaj časa ubežijo klasičnemu pouku v zaprtih prostorih včasih enoličnega vzdušja šolskih hodnikov.

Slika 2: Jama Pekel, oktober 2009

2 Sodelovanje z izvenšolskimi institucijami

Učitelj mentor posamezne delavnice načrtuje izbor tematskega področja, ki ga bodo dijaki v času mednarodne izmenjave v obliki timskega in projektnega dela raziskovali v delavnici. Tema, ki jo izbere, mora biti zanimiva, sicer ostane delavnica brez kandidatov. Dijaki se najhitreje razvrstijo in zasedejo tiste skupine, kjer se teoretično delo navezuje na praktično izvajanje v neki izvenšolski instituciji oziroma podjetju v bližnji ali daljni okolici Celja. Občasno se zgodi, da se dijaki z mentorjem odpeljejo tudi dlje, npr. v Ljubljano ali v Olimje.

Slika 3: Zaključna predstavitev projektnega dela, oktober 2012

Tema, ki sem jo dolgo časa obravnavala v svoji delavnici kot profesorica nemščine in zgodovine v času mednarodne izmenjave v Celju, nosi naslov Zgodovina hmeljarstva in pivovarstva v Savinjski dolini. Za obisk izvenšolskega zavoda sem se vsako leto dogovorila z Ekomuzejem hmeljarstva in pivovarstva v Žalcu, kjer so dijaki spoznavali zgodovino Spodnje Savinjske doline in pridelavo hmelja ter piva, kar je (bilo) značilno za Žalec in njegovo okolico. Po ogledu kratkega zgodovinskega filma o pridelavi hmelja spoznajo dijaki tudi vrste orodja in proces obiranja, sušenja in transporta tako imenovanega zelenega zlata. Ob koncu strokovnega vodenja je v muzeju organizirana tudi degustacija hmeljskega čaja in nekaterih vrst piva okoliških pivovarjev.

Pred štirimi leti sem se odločila, da v svojo delavnico povabim še profesorico kemije in biologije, izbira je odvisna od tega, katera poučuje tisto leto dijake 2. letnika, ki imajo načrtovano izmenjavo. Tako se dijaki pri svojem raziskovalnem delu v delavnici dodatno seznanijo z vsebinami iz biologije in kemijskimi procesi, ki se odvijajo pri varjenju piva, in na koncu spoznajo tudi proizvodnjo na kraju samem, to je v Pivovarni Laško.

Izkazalo se je, da je bila odločitev za razširitev dejavnosti tega tematskega področja v delavnici smiselna. Dijaki še bolj razširijo in poglobijo svoje znanje izbranega tematskega področja. Ne pridobijo le številnih novih informacij, ampak se seznanijo tudi s praktičnim delom v proizvodnji. Tako zaradi praktične izkušnje hitreje pomnijo teoretične vsebine uvodnih ur. Sama vsebina dela v delavnici je za učence vedno dovolj zanimiva in privlačna. Metode in načini dela temeljijo na dinamičnih aktivnostih, zato se dijaki v to delavnico radi vključujejo.

Slika 4: Predstavitev obiska v Pivovarni Laško, oktober 2012

Med prednosti tovrstnega raziskovalnega učenja sodi projektno skupinsko delo, ker si dijaki na začetku razdelijo zadolžitve, ki jih izvajajo na osnovi sprotnega medsebojnega usklajevanja. Komunikacija v delavnici poteka ves teden v tujem jeziku, saj je skupina jezikovno raznolika, tako utrjujejo znanje tujih jezikov. Pomemben izziv predstavlja tudi priprava predstavitve celotedenskega dela za zaključno prireditev, kjer poteka poročanje v angleščini in sodelujejo vsi člani skupine. Z obiskom izvenšolske institucije dobijo dijaki vpogled v delo zavodov in podjetij, kjer se teoretične vsebine, ki jih spoznajo v šoli, izkažejo kot praktična realnost, kot del življenja, v katerem bodo bivali kot odrasli ljudje. Na koncu ugotavljamo, da gre za učenje za življenje.

3 Izzivi na poti

Po mnogih letih vodenja tovrstne aktivnosti v času mednarodne izmenjave dijakov je usklajevanje terminov v Ekomuzeju hmeljarstva in pivovarstva v Žalcu in v Pivovarni Laško že utečeno in ne predstavlja večjih težav. Nekaj več neugodnosti predstavlja organizacija prevoza dijakov, ki jo omejujejo vozni redi avtobusov ali vlakov, in termin kosila, ki je skupen za vse dijake v delavnicah, ker imajo v popoldanskem času nadaljnje aktivnosti po urniku. Največji izziv za učitelja mentorja je usklajevanje svojih rednih obveznosti v razredu z drugimi dijaki, ki niso vpeti v mednarodno izmenjavo. V dejanskem, realnem pogledu učitelj mentor opravlja svoje redne ure pouka in sočasno koordinira ter vodi delo dijakov mednarodne izmenjave v delavnicah. Za obdobje, ko obiščemo izvenšolske institucije in zavode, se za redni pouk razpišejo nadomeščanja. Ker je tak način dela v celem tednu izjemno naporen, sem se pred leti odločila, da razširim tematsko področje in povabim k sodelovanju še kolegici, profesorici biologije in kemije, s katerima skupaj načrtujemo, koordiniramo in spremljamo delo v delavnicah. Tudi spremstvo dijakov na lokacije izven šole, v okolico Celja, si med seboj razdelimo, sicer so obremenitve v času mednarodne izmenjave za enega učitelja prevelike.

Ob koncu vsakokratne mednarodne izmenjave dijakov iz Celja in Singna smo učitelji mentorji zadovoljni z opravljenim delom. Na zaključni prireditvi dijaki suvereno predstavljajo svoje večdnevno sodelovanje v tujem jeziku. Pozitivno presenečeni ugotavljamo, da smo vsak na svoj način dosegli zastavljene cilje, da se mladostniki iz dveh različnih mest z različnima jezikoma izražajo skozi skupno govorico, svojo različnost presegajo s prijateljskim sodelovanjem, ki ustvarja nekaj novega – novo kakovost v načinu izobraževanja in

pridobivanju novih znanj ter medsebojnih odnosih. Ustvarjajo nova prijateljstva, ohranjajo stike z dopisovanjem in se še kasneje nemalokrat podajo na več kot sedemsto kilometrov dolgo pot, da se obiščejo in ponovno srečajo. Rezultati evalvacijskih dejavnosti so pozitivni. Na to kaže dejstvo, da se izmenjave dijakov, učiteljev in ravnateljev šol obeh držav neprekinjeno izvajajo že polnih triindvajset let in predstavljajo pomemben steber partnerskega sodelovanja med mestoma Celje in Singen ob Bodenskem jezeru v deželi Baden-Württemberg v Nemčiji.

4 Zaključek

Dolgoletno mednarodno partnersko sodelovanje s Hohentwiel-Gewerbeschule Singen prinaša Šolskemu centru Celje, uspešnemu vzgojno-izobraževalnemu zavodu, še večjo dodano vrednost na širšem celjskem območju. Učitelji, dijaki in člani vodstva obeh šol ustvarjalno sodelujemo na vseh ravneh šolskega sistema in tako z vpogledom v tuj šolski prostor pridobivamo nove izkušnje in ideje, s katerimi bogatimo svoje pedagoško in strokovno delo. Enotedensko bivanje v tuji deželi nudi dijakom spoznavanje nove dežele in njene kulture ter jim omogoča primerjanje načina izobraževanja in vsakodnevnega življenja s svojim lastnim doma. V času izmenjav med dijaki poteka pouk na sodoben način v delavnicah, v obliki projektnega dela na osnovi sporazumevanja v tujem jeziku in je prepleten z atraktivnimi športnimi in družabnimi dejavnostmi. Fotografiranje vseh dogodkov enotedenskega sobivanja v Sloveniji in Nemčiji, izdelava ter projekcija filma že tradicionalno zaokrožujejo vsakoletno zaključno prireditev. To je drugačen način dela, ki zahteva od učiteljev mentorjev več usklajevanja kot običajno, tudi z izvenšolskimi institucijami, a deluje motivacijsko, zato se dijaki na osnovi informacij, ki se širijo med generacijami, vsako leto veselijo srečanja in drugačnega načina pridobivanja novega znanja in novih kompetenc s sovrstniki iz Nemčije.

Partnersko sodelovanje, ki je staro več kot dvajset let, pridobiva status tradicije in teče ter se razvija samo po sebi. Postalo je utečeno in temelji na stikih med ljudmi, predvsem stikih med mladimi, ki bodo v svoji odrasli dobi uporabljali koristno znanje tujih jezikov in se v svojem poklicnem življenju ponovno povezali ali pa se vsaj spomnili na poučno sodelovanje v času šolanja.

Ne moremo spregledati dejstva, da je učenje tujega jezika v avtentičnem okolju zanimivejše in učinkovitejše, da je povezovanje učnih vsebin šolskega kurikuluma z izvenšolskimi zavodi in podjetji nadvse koristno. Način izvajanja pouka v času mednarodnih izmenjav predstavlja

sodoben pristop k spoznavanju novih vsebin, tako da se je v bodoče potrebno še aktivnejše povezovati s podjetji in ustanovami, kjer lahko dijaki teoretično znanje koristno aplicirajo v praksi, ali pa te dejavnosti vsaj opazujejo in spremljajo. Znano je, da se izkustveno učenje hitreje nalaga v trajen spomin, kar je dobra popotnica za bodoče uveljavljanje v poklicnem življenju vsakega posameznika.

Slika 5: Ljubljana, september 2016

5 Viri in literatura

1. *EKOMUZEJ hmeljarstva in pivovarstva Slovenije*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.google.si/search?q=ekomuzej+hmeljarstva+in+pivovarstva+%C5%BEalec&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiZp6ei5ejVAhWSZFAKHfB6AlYQ_AUICygC&biw=1366&bih=6359.
2. KAPUS, D. Osebni arhiv kronologije in fotografij mednarodnega sodelovanja.
3. *LJUDJE in srečanja*: 20 let partnerstva med ŠC Celje in HGS Singen. Celje: Šolski center Celje. 2014. Str. 84.

Srednja zdravstvena šola Celje

Suzana Kastelic

MEDGENERACIJSKO BRANJE MLADINSKIH KNJIG

INTERGENERATIONAL READING OF LITERATURE FOR YOUNG PEOPLE

Povzetek

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS je v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS v šolskem letu 2014/2015 osnovalo projekt, s katerim želi povezati skupine mladih bralcev 3. triletja OŠ in srednjih šol ter odrasle bralce v istem kraju. Glavna cilja projekta sta promocija kvalitetne slovenske mladinske književnosti ter spodbujanje medgeneracijskega branja literature. V projektu, ki smo ga letos izvedli že tretje leto, sodeluje tudi naša šola. Medgeneracijsko branje izvajamo z manjšo skupino dijakov in pedagoških delavcev. Skupaj preberemo enako knjigo, o kateri se približno enkrat mesečno pogovorimo na srečanju. Prispevek predstavlja izvedbo dejavnosti, namen, težave ter podaja nekaj predlogov za bodoče izvajanje tovrstnih dejavnosti.

Ključne besede: medgeneracijsko branje, slovenska mladinska književnost, Bralna značka Slovenije, Javna agencija za knjigo, srednje šole, projekti

Abstract

In the school year 2014/2015 the Slovene Reading Badge Society, in cooperation with the Slovenian Book Agency has established a project, with which it wants to connect groups of young readers of higher grades of primary and secondary schools and adult readers in the same place. The main goals of the project are promotion of high-quality Slovene youth literature and promotion of intergenerational reading of literature. Our school is involved in the project from the start. Intergenerational reading is carried out with a small group of students and pedagogues from our school. Together, we read the same book, wchich we discuss at a meeting about once a month. The paper presents the implementation of the activity, the purpose, the problems and provides some suggestions for the future implementation of such activities.

Key words: intergenerational reading, Slovenian youth literature, Slovene Reading Badge Society, Slovenian Book Agency, secondary Schools, projects

1 Medgeneracijsko branje mladinskih knjig (MG-branje)

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS je v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS v šolskem letu 2014/2015 osnovalo projekt Medgeneracijsko branje mladinskih knjig (kratko: MG-branje), s katerim so želeli povezati skupine mladih bralcev 3. triletja OŠ in iz srednjih šol ter odrasle bralce v istem kraju (v isti splošni knjižnici, na isti šoli ipd.).

Ker na šoli spodbujamo branje leposlovja in izvajamo vrsto različnih akcij za promocijo branja ter dvig bralne kulture, smo se projektu z veseljem priključili. MG-branje smo ponudili v okviru izbirnih IND, k sodelovanju pa smo povabili tudi učiteljski zbor, starše in druge sorodnike.

Osrednja cilja projekta je na šoli predstavila mag. Tilka Jamnik. Za spodbujanje medgeneracijskega branja literature in promocijo kakovostne slovenske mladinske literature iz zbirk »Zlata bralka, zlati bralec« in »Rastem s knjigo« smo sodelujoči bralci prejeli knjige, o katerih smo si mesečno izmenjevali mnenja. V poskusnem letu se je na dejavnost prijavilo 15 dijakinj in 8 pedagoških delavcev. Iz nabora ponujenih knjig smo izbrali eno strokovno knjigo Iztoka Ilicha Pota knjige, štiri romane: Pink Janje Vidmar, Poletje na okenski polici Irene Velikonja, Distorzija Dušana Dima, Gimnazijec Igorja Karlovška in eno pesniško zbirko Izbrane Rozine Andreja Rozmana Roze.

Srečanja o prebranih knjigah smo organizirali enkrat mesečno od novembra do aprila v knjižnici po pouku. Pogovori so bili sproščeni, dijaki so z zanimanjem prisluhnili odraslim, ki smo se spominjali naši šolskih dni, tudi sami so bili dobri in iskreni sogovorniki. Med nami so bili svetovalna delavka, laborantka ter učitelji različnih predmetov, še posebej razveseljivo pa je dejstvo, da se nam je prvo leto pridružila gospa ravnateljica.

S projektom MG-branje smo nadaljevali tudi v šolskem letu 2015/2016 in 2016/2017. Poleg tkanja medgeneracijskih vezi med profesorji in dijaki smo v tem času prebrali okoli 370 knjig in izvedli 13 srečanj.

2 Z branjem knjig bogatimo sebe in svet okrog nas

Kot je zapisala Boža Krakar Vogel (2017) je branje leposlovja zaradi svoje narave, da nas vznemirja, angažira, spodbuja k dialogu, premisleku in prevpraševanju estetskih, etičnih in

spoznavnih vrednost, tisto, ki nas vsestransko opremlja, da se v življenju bolje znajdemo. Hkrati pa branje osmišlja naše bivanje in sobivanje v svetu sedanjosti in prihodnosti.

Pa razčlenimo prvi cilj projekta, ki je promocija kvalitetne slovenske mladinske literature. Kako lahko s tem izboljšamo civilno družbo?

Mladinska literatura spodbuja moralni razvoj in temeljne občečloveške vrednote, tako splošno družbene kot osebne (Vidmar, 2017). To so vrednote z etično konotacijo, kot so resnica, iskrenost, poštenost, strpnost, humanost, ljubezen, razumevanje drugačnosti, medkulturnost, razvijanje kritičnega mišljenja, odgovornosti do sebe, sočloveka in družbe. Nadalje so kvalitetne mladinske knjige, ki smo jih prejeli in prebirali, ena izmed možnih poti spoznavanja lastne kulture ter posebnosti drugih. Prav tako pa lahko mladinska literatura krepi mladostnikovo osebnost, ga usmerja v njegov celostni razvoj, krepi čut za sočloveka, razumevanje, strpnost in spoštovanje drugačnosti.

Vsaka civilna družba si želi zadovoljnih, razmišljujočih in strpnih ljudi. Raziskave kažejo, da branje knjig k temu pripomore.

Seveda pa je lahko branje mladinske literature svojevrsten izziv za odrasle. Normalno je, da odrasli beremo drugačno literaturo. Zato je najbrž prednost, da na šoli beremo z učitelji. Ti so že po naravi dela usmerjeni k mladim, zato jih tudi tovrstna literatura pritegne. Učitelji so z zanimanjem prebrali mladinske knjige, mnoge stvari precej kritično ocenili, medtem ko so mladi bralci stvari predstavili s svojega zornega kota.

Prebrane knjige sem razdelila na tri sklope glede na vodilno sporočilo in iztočnico za pogovor:

1. Knjige, kjer se odraščajoči mladostniki srečujejo s tipičnimi najstniškimi težavami, kot so ljubezen, prijateljstvo, nerazumevanje staršev, ločitev, šola… so bile našim mladim najbolj všeč, saj so se lahko z glavnimi junaki poistovetili. Branje takšnih knjig jih veseli, toliko lažje pa o svojih problemih in čustvenih izkušnjah tudi razmišljajo, se pogovarjajo in ob tem razvijajo socialne veščine javnega nastopanja ter izražanja svojih mnenj.

Takšne knjige so: V. Möderndorfer Kot v filmu, I. Velikonja Poletje na okenski polici, D. Šinigoj Iskanje Eve, C. Bevc Desetka, D. Dim Distorzija. Starejši smo na tak način spoznali razmišljanje in doživljanje mladih v današnji družbi. Izkazalo se je, da so tokrat mladi razbili nekaj naših predsodkov…

Kot primer navajam knjigo Poletje na okenski polici pisateljice Irene Velikonja. Učiteljem se je zdela opisana situacija srečne razširjene družinice nerealna. V knjigi je glavna junakinja v zelo dobrih odnosih s svojo materjo in očetovo novo ženo ter njunim dojenčkom. Odrasli smo

zmajevali z glavo, češ da je to nemogoče…Pa so se oglasile tri mlajše udeleženke, da vse živijo v podobnih situacijah. Izkazalo se je, da daje pisateljica zelo dober uvid v psihologijo starejših najstnikov. Večina odraslih sodelujočih je bila mnenja, da je glavna junakinja preveč odrasla za svoja leta, dijakinje pa so nam pripovedovale svoje življenjske izkušnje, s katerimi so nas milo rečeno osupnile. Knjigo so označile za zelo dobro, ker se je pisateljica izkazala kot resnična poznavalka odraščajočih najstnic v razbiti družini.

2. Knjige, v katerih spoznavamo lastno kulturno zgodovino, ob katerih lahko rečemo, da krepijo nacionalno zavedanje, spodbujajo k razmisleku o etičnih in moralnih vrednotah, ki jih kot državljani in posamezniki oblikujemo, ter zavest o pomenu slovenske pisane besede.

Takšne knjige so: G. Vojnović *Jugoslavija, moja dežela*, M. Cerar *Osnove demokracije*, A. Rozman Roza *Izbrane Rozine v akciji*, J. Vidmar *Pink*, I. Illich *Pota knjige*, A. Rozman Roza *Živalska kmetija,* T. Pavček *Pavček.doc.*

Pogovor o sedanji politični situaciji naših mladih bralk ni pritegnil, debata se ni razvila, z zanimanjem pa so sodelovale na srečanjih ob knjigah, ki omenjata bivšo Jugoslavijo. Knjiga Pink pisateljice Janje Vidmar in Vojnovičev roman Jugoslavija, moja dežela sta odlično izhodišče za medgeneracijsko druženje, kjer lahko starejša generacija nadomesti razlago iz učbenika s svojimi spomini.

Roman Pink je malo posebna avtobiografija, ki opisuje dogodke iz mladosti neke generacije. Janja Vidmar velike mladostne probleme, ki se zdijo nerešljivi, opiše humorno, ampak vse opisano lahko postane smešno šele zdaj, ko iz časovne distance gleda na preteklost. Odraščanje ob koncu socializma pred razpadom Jugoslavije je bilo odraslim blizu, mladina pa je našim spominom z zanimanjem prisluhnila. O tihotapljenju Levi's kavbojk, kave, čokolade in vinilnih plošč niso vedeli z izjemo ene mlade bralke, ki so ji o tem govorili doma, ničesar. Da ne govorimo o ponosu, ko smo postali Titovi pionirji, šoli, kjer smo spoštovali učitelje, ko še ni bilo interneta, Facebooka in mobilnih telefonov.

Besedilo romana je Jugoslavija, moja dežela je mnogoplastno, sporočilno zahtevno in kompleksno. Naših bralcev knjiga ni preveč navdušila, bolj pa jih je pritegnila pripoved našega sodelujočega profesorja, ki je v bivši Jugoslaviji služil obvezni vojaški rok. Splošen vtis je, da naše mladine razpad Jugoslavije in vse, kar mu je sledilo, ne zanima. Z zanimanjem pa prisluhnejo zgodbam, ki jih starejši, ki smo v tem času živeli, z navdušenjem pripovedujemo.

3. Knjige, kjer je glavna tema drugačnost in spodbujajo k večji strpnosti, razumevanju, skrbi za sočloveka in medsebojnem spoštovanju.

Sem bi uvrstila knjige J. Vidmar *Otroci sveta*, S. Tratnik *Ime mi je Damjan*, I. Karlovšek *Gimnazijec.*

Knjigo Otroci sveta, zbirka zgodb z vsega sveta sta avtorici opredelili kot »socialno karto sveta«. Branje te knjige nas je vse pretreslo. V njej je prikazan krut svet skozi otroške oči. Zgodbe pripovedujejo otroci, ki nimajo otroštva, pač pa se morajo vsak dan boriti, da preživijo, eni fizično, drugi psihično. Delo je tudi poučno, saj spoznavamo pripadnike drugih narodnosti in kultur. Začutimo raznovrsten način življenja, nazore, običaje, jezike in okolje šestnajstih držav vsega sveta… V času begunske krize lahko tovrstna literatura pripomore k odpravi predsodkov, ozaveščanju, spoznavanju različnosti ter zoperstavljanju naraščajoči nestrpnosti ali celo sovraštvu v naši družbi. Na srečanju se je razvila precej živahna debata, mladi so z zadovoljstvom ugotovili, da je življenje pri nas prav lepo in presenetljivo, prav nikogar ne vleče, da bi obiskal opisane dežele.

Medgeneracijsko druženje, ki je v našem primeru omejeno na sodelovanje dijakov in profesorjev, ponuja mladim vpogled, da je branje pomembna vrednota, ki ni vezano samo na obvezno domače branje. In da je branje knjig lahko zgolj »izgovor« za razmišljanje, pogovor in druženje.

Poleg vseh dodatnih in drugačnih kvalitet, ki jih branje knjig v današnji digitalni dobi prinaša, pomeni medgeneracijsko druženje v kakršnikoli obliki neko višjo stopnjo socialne angažiranosti, da znamo sodelovati z drugimi, se znamo družiti, pogovarjati, da nas zanimajo drugi ljudje in da mi zanimamo druge.

3 Izzivi na poti

Največja težava pri izvedbi projekta je bila časovno določiti srečanje. Urnik ne predvideva ure za izvedbo IND, zato je potrebno skrbno načrtovati termin, ki ustreza večini udeležencev, vseh žal nikakor nismo uspeli zbrati skupaj. Ker smo se lahko sestajali izven pouka, smo lahko srečanja načrtovali po koncu dopoldanskega pouka. Izkazalo se je, da tudi v dopoldanskega pouka ne zaključijo vsi ob 13. uri. Nekateri razredi končajo s poukom prej, nekateri kasneje. Problem je tudi delovna praksa, ko dijakov na šoli sploh ni. Tisti, ki končajo prej, bi morali čakati, tisti, ki končajo kasneje, bi morali manjkati pri pouku, kar pa ni bilo v našem interesu.

Prav tako imajo profesorji svojo obvezo in se morajo dogovoriti za suplenco. Skratka, na srečanju se nas je zbrala peščica sodelujočih, manjkajoči pa so svoja mnenja poslali po elektronski pošti ali pa so jih izrazili individualno.

Druga velika težava se je pokazala v drugem letu, ko so določeni učitelji prenehali z branjem. Kako pridobiti in pritegniti k sodelovanju nove dijake in pedagoške delavce. Izvedba projekta je bila odvisna izključno od posameznikove angažiranosti, Z veseljem ugotavljam, da so sodelujoči učitelji žrtvovali svoj čas, da so se nam lahko pridružili. Za svojo dejavnost niso dobili nobenega dodatnega plačila, sodelovanja pa so se lotili zelo resno. Vsak sodelujoči učitelj je ne samo bral, sodeloval na srečanjih, pač je osebno povabil tudi kakšnega dijaka. Odziv je bil prvo leto presenetljivo dober, zdaj pa je vsako leto težje pridobiti nove člane, predvsem med mladimi. Najbolj uspešno je še vedno osebno povabilo. Čeprav je dejavnost brezplačna, časovno zelo prilagodljiva posamezniku, saj lahko bere, kdaj ima čas, pretiranega navdušenja za sodelovanje ni. Sicer množične udeležbe pri tovrstnih dejavnostih niso v navadi, zato se je potrebno za izvedbo MG-branja potruditi pri vabilu članov. Sama kot mentorica in knjižničarka sicer opazim posameznike, ki radi berejo, vendar pri projektu beremo določene naslove, kar večino odvrne od sodelovanja. Pri pridobivanju novih članov je pomoč učiteljev, še posebej profesoric slovenščine in razrednikov, najpomembnejša. Zdi se, da poleg peščice zainteresiranih dijakov pri MG-branju sodeluje večina tistih, ki so v to prisiljeni. Presenetljivo pa je, da se branja lotijo resno in se na srečanjih zelo dobro počutijo, v pogovoru aktivno sodelujejo in na koncu navadno izrazijo zadovoljstvo, da so bili »potisnjeni« v projekt. Morda pa je tudi ena izmed dobrih lastnosti MG-branja, saj smo tudi v življenju večkrat potisnjeni v situacije, ki bi se jim najraje izognili, potem pa se lahko izkušnja izkaže kot pozitivna za krepitev naše samopodobe. V MG-branju namreč ni napačnih mnenj, vsak ima pravico do obrazložitve svojih občutenj in misli ob prebrani knjigi. Na ta način se zagotovo gradi mladostnikova samopodoba, prav tako pa razvija socialne veščine javnega nastopanja in kulturnega dialoga.

4 Zaključek

Po treh letih izvajanja projekta si upam trditi, da smo se v tem času trudili za promocijo branja in dviga bralne kulture. Prav tako smo se trudili za boljše medsebojne odnose na šoli. Prebrati pet mladinskih knjig se zdi sprva enostavna naloga, vendar je večina sodelujočih učiteljev v projektu ugotovila, da v prihodnjem letu ne bo več sodelovala. Branje knjig, čeprav mladinskih,

predstavlja dodatno obveznost. Z dijaki je drugače, saj jih večina izbere branje bodisi, ker radi berejo, bodisi, ker nimajo časa ali denarja za druge ponujene izbirne IND. Najlepšo misel je izrekla dijakinja, ki je ob prebrani knjigi Desetka izrazila zadovoljstvo, da je »morala« prebrati tako dobro knjigo, ki je sicer nikoli ne bi.

Tovrstne dejavnosti bi morale zaživeti po vseh srednjih šolah, saj opažamo, da zanimanje za branje po osnovni šoli upada. Tudi raziskave kažejo, da 40 % odraslih ne prebere letno niti ene knjige. Šola in njeni učitelji lahko zelo veliko pripomorejo, da mladi začutijo, da je branje knjig vseživljenjska vrednota, ki omogoča posamezniku, da osmisli svoj svet in lažje razume ljudi okoli sebe. Branje knjige je prav tako učenje za življenje. Navdušenje nad knjigami lahko mnogi dijaki ponotranjijo in nadgradijo v bolj trajno zanimanje za branje, knjigo in kulturo (Krakar Vogel, 2017).

Da bi tovrstni projekti, povezani z branjem, resnično zaživeli, bi bilo potrebno nekako nagraditi tudi sodelujoče učitelje. Trenutno MG-branje deluje izključno zaradi entuziazma in dobre volje sodelujočih. Edina materialna nagrada je podarjena knjiga, ki pa večini veliko pomeni. Zato predvidevam, da bomo za MG-branje počasi morali poiskati druge rešitve. Knjige, ki smo jih v projektu pridobili, so zaloge, ki so ostale v preteklih letih v različnih bralnih akcijah, ki jih izvaja Društvo Bralna značka Slovenija in JAK. Počasi jih zmanjkuje, tako da bi bilo potrebno za nadaljevanje dejavnosti pridobiti okoli 100 knjig, če bi bralo 15 dijakov in 5 odraslih. Če bi jih šola kupila, bi sicer ostale knjižnici. Udeleženci knjig ne bi mogli obdržati. Iz izkušenj ugotavljam, da bi morda prav knjiga, ki bi jo lahko udeleženci obdržali, učitelje privabila k sodelovanju. Lahko bi nabavili žepnice, ki stanejo okoli 13 eur, tako bi za pet naslovov, ki bi jih letno izbrali, morali predvideti okoli 1300 eur. Prednost nakupa novih naslovov bi bila, da bi lahko brali bolj sodobne knjige in jih morda celo predstavili pri določenih predmetih. Menim, da bi se v bodoče moralo branje knjig vključiti tudi v vsebine drugih predmetov, ne samo pri jezikovnem pouku. Zelo dobra povezava bi bila zgodovina ali geografija. Pri MG-branju bi vključili kakšno biografijo znane osebe ali potopis. Tudi pri psihologiji bi lahko predstavili kakšno dobro knjigo, kjer je glavna oseba odraščajoči mladostnik in se na ta način pogovorili o obilici problemov, s katerimi se srečuje današnja mladina. Pri izvedbi tega cilja je bistveno sodelovanje učiteljev ali svetovalne delavke.

Da pa bi MG-branje resnično zaživelo, bi morali povabiti upokojene učitelje, stare starše in druge sorodnike. Lahko bi se povezali z društvom upokojencev ali domom za starejše.

Izvajanje MG-branja je v osnovi zelo izvedljivo. Pridobiti moramo samo knjige in bralce različnih generacij. Če imamo to, bomo, verjamem, uspeli določiti tudi termin srečanja. Sicer pa obstaja še ena možnost, ki sicer ni najboljša, omogoča pa pogovor o knjigah, to je internet. Na Facebooku bi lahko nastala skupina MG-branje, kjer bi si prav tako lahko izmenjevali mnenja. Prednost je časovna in prostorska neodvisnost, ki bi jo vsaj enkrat mesečno združili s skupinskim srečanjem. pogojev; knjig in bralcev. Strinjam se s trditvijo Krakar Voglove (2017), da moramo sedanji učitelji dajati mladim tisto, kar dobro poznamo. To pa je tudi branje v živem stiku bralca in besedila. Bodimo iskreni, da v resnici slabo poznamo bodoča znanja, ker niti ne moremo vedeti, kakšna drugačna znanja bodo v prihodnosti mladi potrebovali. Imamo pa dragocene življenjske izkušnje in vrednote, ki jih lahko predamo mladim ob pogovoru o knjigah.

5 Viri in literatura

1. JAMNIK, T. *Medgeneracijsko branje: predstavitve knjig in nekaj spodbud za branje.* [Online]. Elektronska pošta. [Citirano 19. nov. 2014; 23.00].
2. JAMNIK, T. *Medgeneracijsko branje mladinskih knjig: poskusno obdobje v šolskem letu 2014/2015*. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS. [Online]. [Citirano 12. jun. 2015; 22.00]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.bralnaznacka.si/upload/mg-projekt-14-15-porocilo.pdf.
3. KRAKAR Vogel, B. Branje leposlovja je (še zmeraj) potrebno. *Vzgoja.* 2017, št. 74 (letn. 19), str. 20-21.
4. VIDMAR, J. *Spodbujanje razvoja vrednost s pomočjo mladinske problemske literature.* 1. izd. Dob: Miš, 2017.

Šolski center Celje

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

Mojmir Klovar

VODENJE ŠOLE V DIGITALNEM ČASU ALI ŠOLA 4.0

LEADING SCHOOL IN DIGITAL ERA OR SCHOOL 4.0

Povzetek

Zaradi različnih ciljnih skupin v vzgojno-izobraževalnem procesu predstavlja je prenašanje informacij v šolskem okolju poseben izziv. Obstoječi načini, predvsem v papirni obliki, prenašanja informacij v sedanjem hitrem tempu in splošni prisotnosti računalniških komunikacij predstavljajo oviro. Ob uporabi dosedanjih informacijskih poti informacije do uporabnikov prihajajo v omejenem času in dosegu. Novejša informacijska orodja, kot je paket MS Office 365, pa časovne in prostorske omejitve odpravljajo. Poleg osnovnih možnosti, kot so pošiljanje e-poštnih sporočil in skupnega koledarja, orodja v paketu MS Office 365 omogočajo deljenje beležnice, dokumentov, načrtovanje skupnih opravil, neposredno posredovanje informacij želeni skupini uporabnikom, skupinski arhiv z neposrednim dostopom, enostavnejše pridobivanje povratnih informacij, uporaba na različnih platformah (osebni računalnik, mobitel).

Ključne besede: oblačne storitve, obveščanje, skupinski arhiv, neposredno komuniciranje

Abstract

Transfer of information represents a special challenge due to different target groups in educational process. Already existing ways, in particular in paper version, transfer of information in current, fast tempo and general presence of computer communication, represent an obstacle. Using existing informational ways, the information reaches the users in very limited time and scope. Up-to-date information tools, such as MS Office 365 package, eliminate time and space constraints. Beside basic features such as sending email messages and a shared calendar, the tools in MS Office 365 package, enable sharing the notebooks, documents, scheduling common tasks, direct forwarding information to the desired group of users, group archive with direct access, easier retrieval of feedback, usage at various platforms (personal computer, mobile phone).

Key words: cloud services, informing, group archive, direct communication

1 Predstavitev dejavnosti

Organiziranje dela, posredovanje informacij in obveščanje sodelavcev ter javnosti so temeljne dejavnosti, ki so naloga vodstev šol. Poleg nadomeščanja oglasne deske za učiteljski zbor informacijska orodja omogočajo sodelovanje s starši in predvsem dijaki.

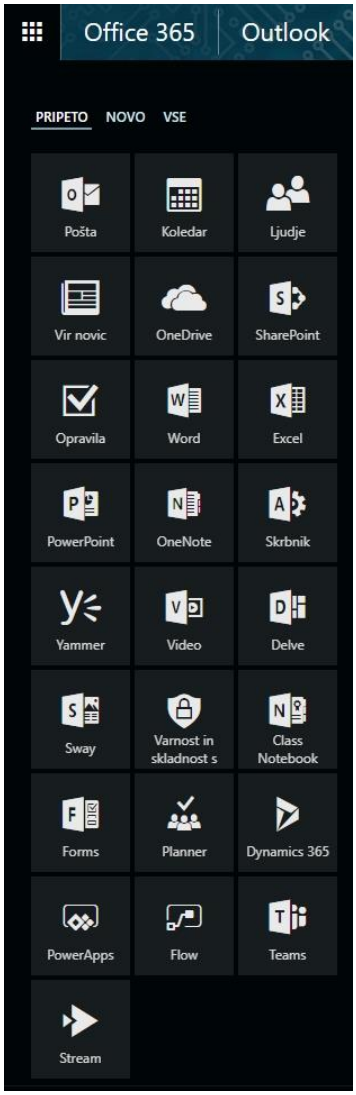
Dijaki na naši šoli oz. Šolskem centru Celje imajo šolski e-poštni naslov in možnost uporabe vseh orodij, ki jih omogoča paket MS Office 365. Možnosti, ki smo jih s tem pridobili, uporabljamo predvsem pri zbiranju povratnih informacij s strani dijakov. Redkeje za neposredno informiranje dijakov. V ta namen uporabljamo šolsko spletno stran in družabna omrežja.

Šolski e-poštni naslov dijakom prav tako omogoča uporabo orodij iz paketa MS Office 365 tudi za druga opravila, ki jih opravljajo za šolske potrebe. Večina orodij je splošno poznanih:

- Pošta,
- Koledar,
- Word,
- Excel,
- PowerPoint …

Nekatera, mogoče manj znana, pa so zelo uporabna:

- Forms – oblikovanje anket in preizkusov znanja,
- OneDrive – oblačno podatkovno skladišče,
- OneNote – zapiski in beležke …

Slika 1: Orodja paketa MS Office 365

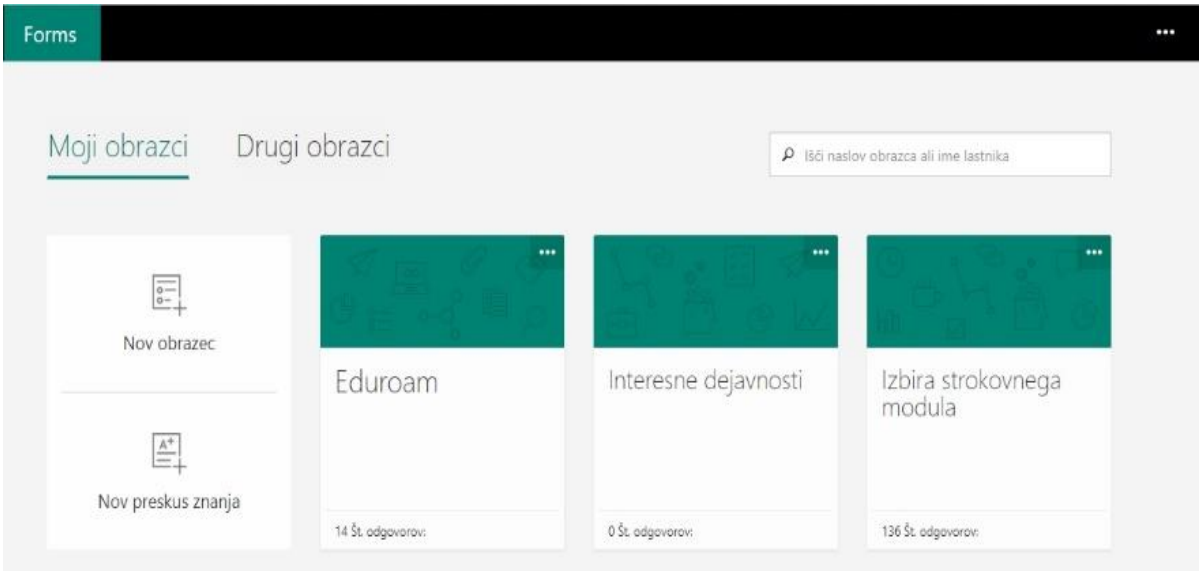
2 Povezava s civilno družbo

V preteklih letih smo povratne informacije od dijakov pridobivali na različne načine. Od vprašalnikov v pisni obliki, neposrednega pridobivanja informacij v razredu s pomočjo razrednikov, anket v spletni učilnici Moodle ali Googlu. Zbiranje informacij s pomočjo vprašalnikov v pisni obliki ali s pomočjo razrednikov je zamudna zaradi analize podatkov, ankete v spletni učilnici ali Googlu pa zaradi avtorizacije uporabnika, ker se pojavljajo težave s prijavami uporabnikov v sistem ali celo anonimnih odgovorov.

Poleg pridobivanja podatkov, ki omogočajo lažje načrtovanje in odzivanje, pa veliko težavo predstavljajo različni načini sodelovanja v različnih delovnih skupinah in predvsem medsebojno komuniciranje v njih. To težavo pa lahko olajšamo z uporabo skupin v storitvi Pošta.

2.1 Ankete

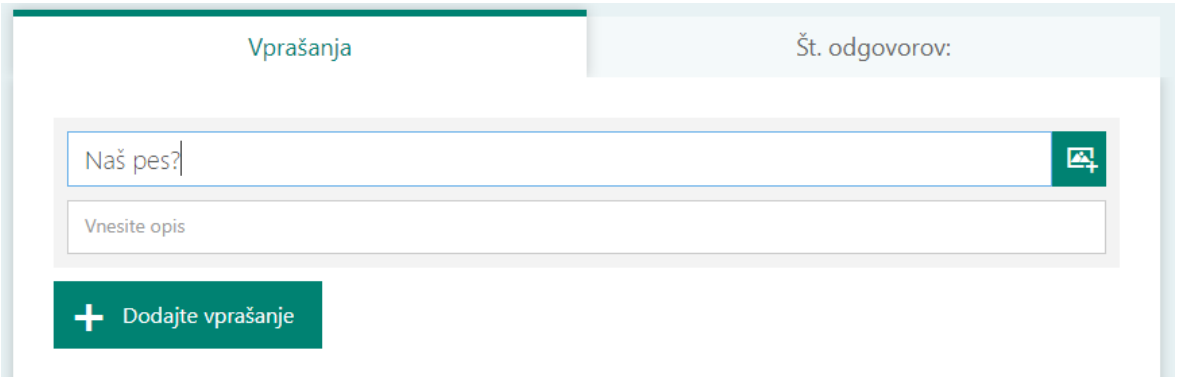
Orodje Forms v paketu MS Office 365 omogoča zbiranje avtoriziranih podatkov in enostavno obdelavo ter prikazovanje podatkov.

Slika 2: Začetni zaslon orodja Forms

Priprava ankete

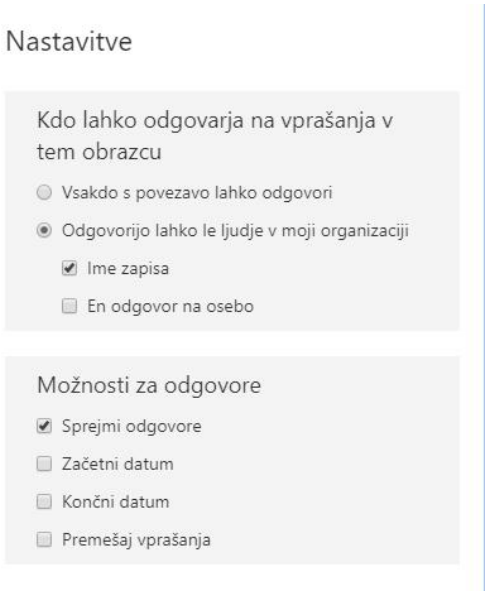
Ob novi anketi moramo najprej vpisati ime ankete in nastaviti osnovne nastavitve ankete.

Slika 3: Priprava ankete

Pri pripravi ankete lahko nastavimo več možnosti in uporabljamo več tipov vprašanj oz. vrst odgovorov.

Med splošnimi nastavitvami lahko nastavimo, da so odgovori avtorizirani. To pomeni, da lastnik ankete med odgovori pridobi e-poštni naslov odgovarjajočega. Lahko tudi nastavimo, da dobimo le en odgovor od posameznika. Poleg podatkov o avtorstvu odgovora vidimo tudi, kdaj je uporabnik odgovarjal in koliko časa je za izpolnjevanje porabil. Nastavimo lahko tudi začetni in končni datum ter čas ankete.

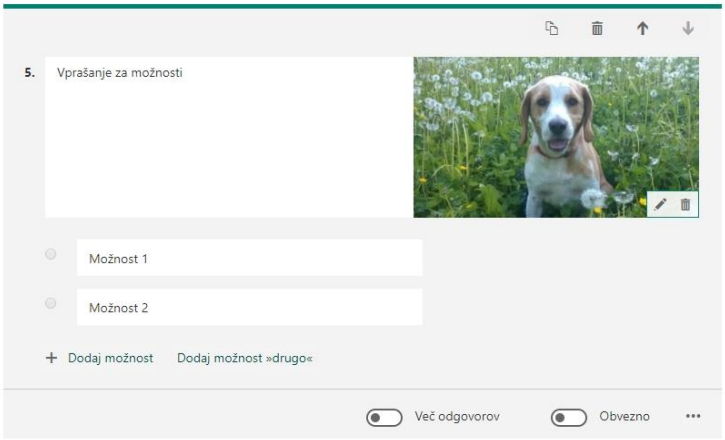
Slika 4: Splošne nastavitve ankete

Pri ustvarjanju vprašanj moramo najprej izbrati vrsto odgovora.

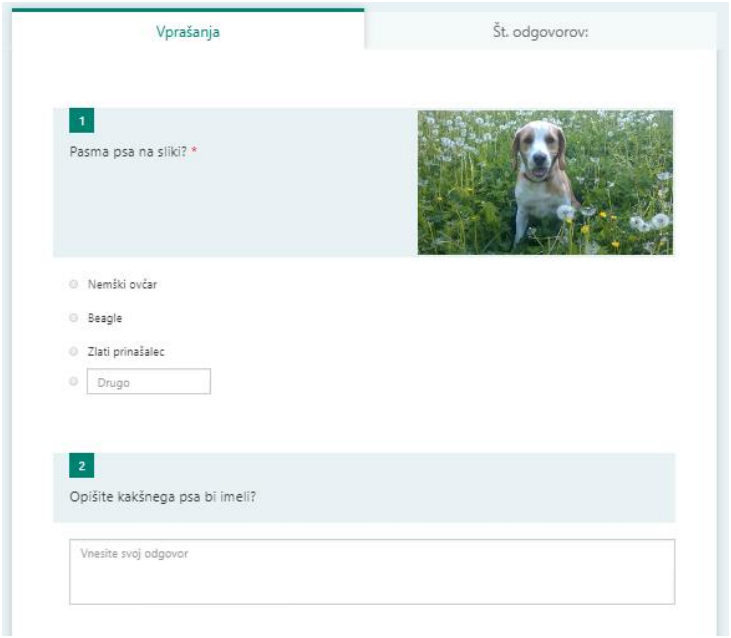
Slika 5: Vrste odgovorov

Pri vsakem vprašanju lahko poleg besedila vstavimo tudi sliko ali videoposnetek ter pripišemo pojasnilo k vprašanju. Poleg tega lahko nastavimo, da je odgovor obvezen in še več drugih možnosti.

Slika 6: Oblikovanje vprašanja

Pripravljeno anketo pred pošiljanjem uporabnikom pregledamo in popravimo morebitne napake.

Slika 7: Primer ankete

Posredovanje in izpolnjevanje ankete

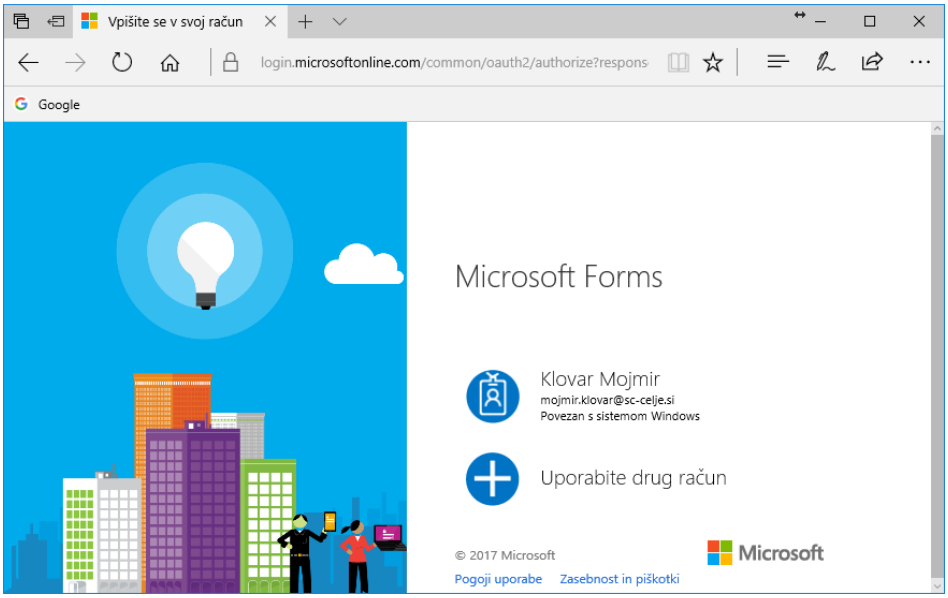
Anketo lahko posredujemo uporabnikom na različne načine:

- s posredovanjem povezave,
- s posredovanje QR kode,
- z objavo oz. vdelavo na spletni strani,
- s sporočilom na e-poštni naslov.

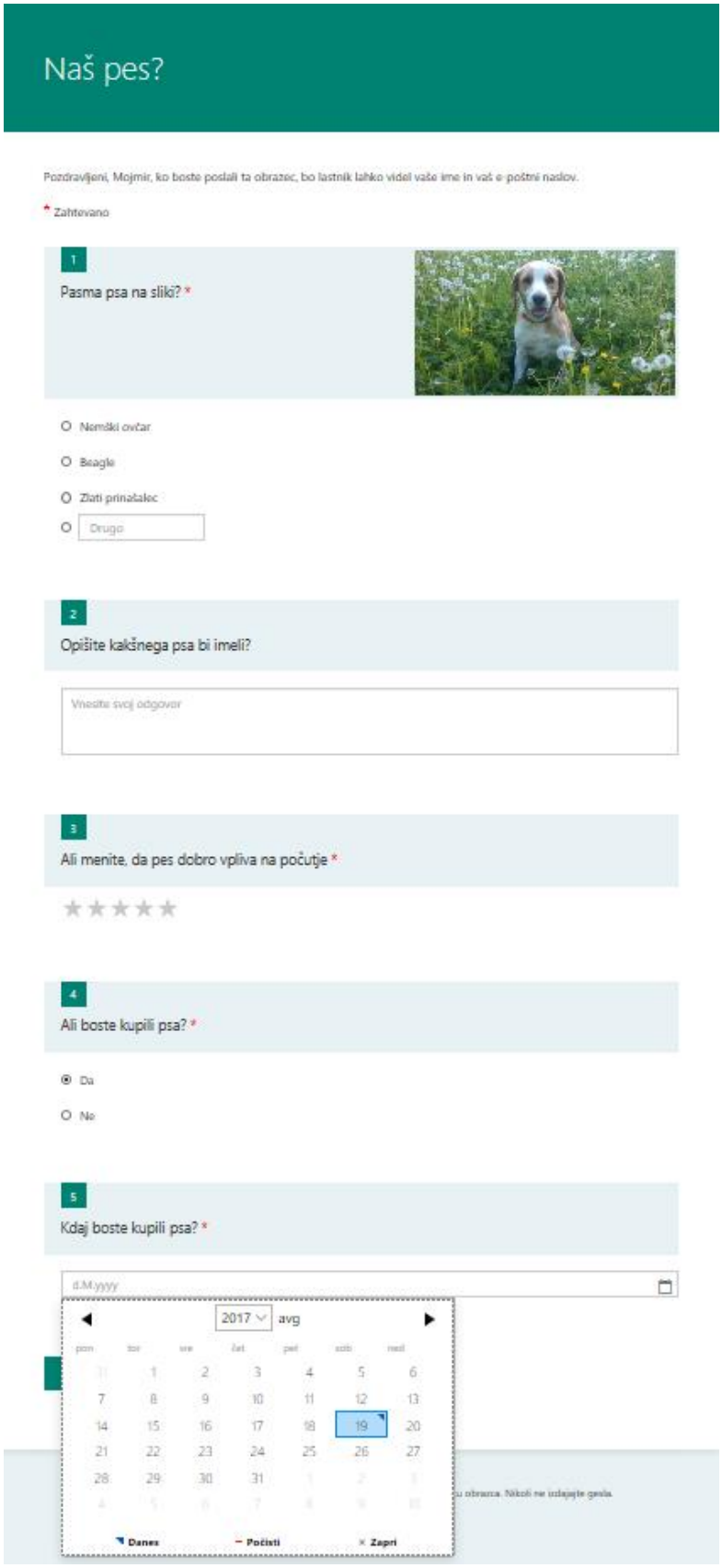
Slika 8: Skupna raba ankete

Ko uporabnik želi izpolniti anketo, se mora najprej vpisati s svojim uporabniškim imenom, če smo to opcijo zahtevali ob ustvarjanju ankete.

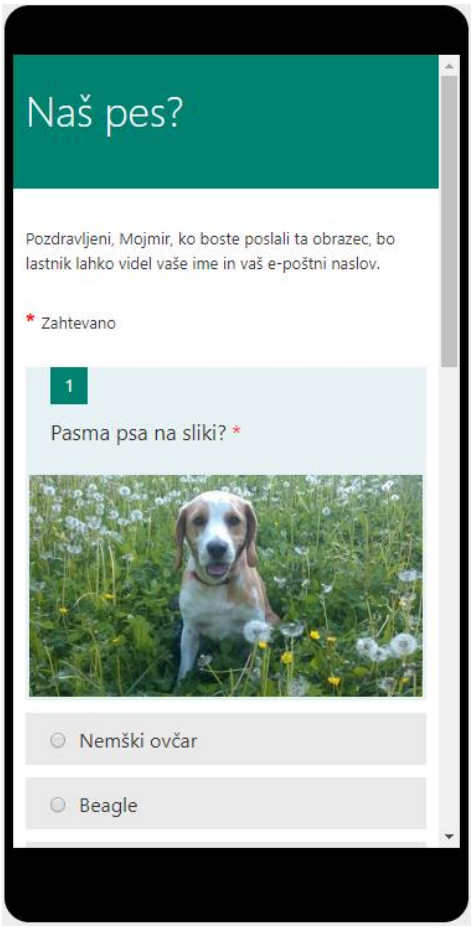

Slika 9: Vpis v vprašalnik

Anketa, ki jo mora izpolniti uporabnik, je pripravljena za oddajo preko računalnika ali preko mobilne naprave. V primeru vejitev (vprašanje 4 na sliki 10) pa se v nadaljevanju pojavi ustrezno vprašanje.

Slika 10: Anketa na računalniškem zaslonu

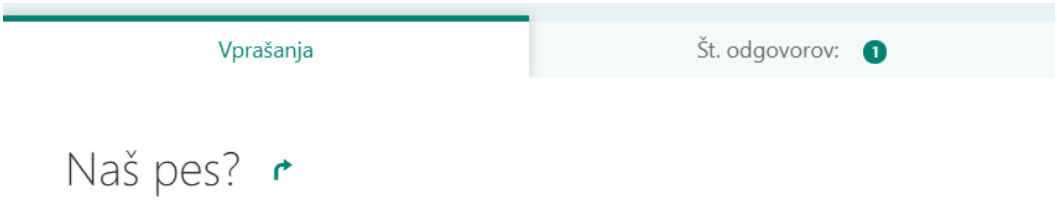

Slika 11: Anketa na mobilni napravi

V obeh načinih mora uporabnik oziroma izpolnjevalec ankete odgovore posredovati s pritiskom na gumb pošlji.

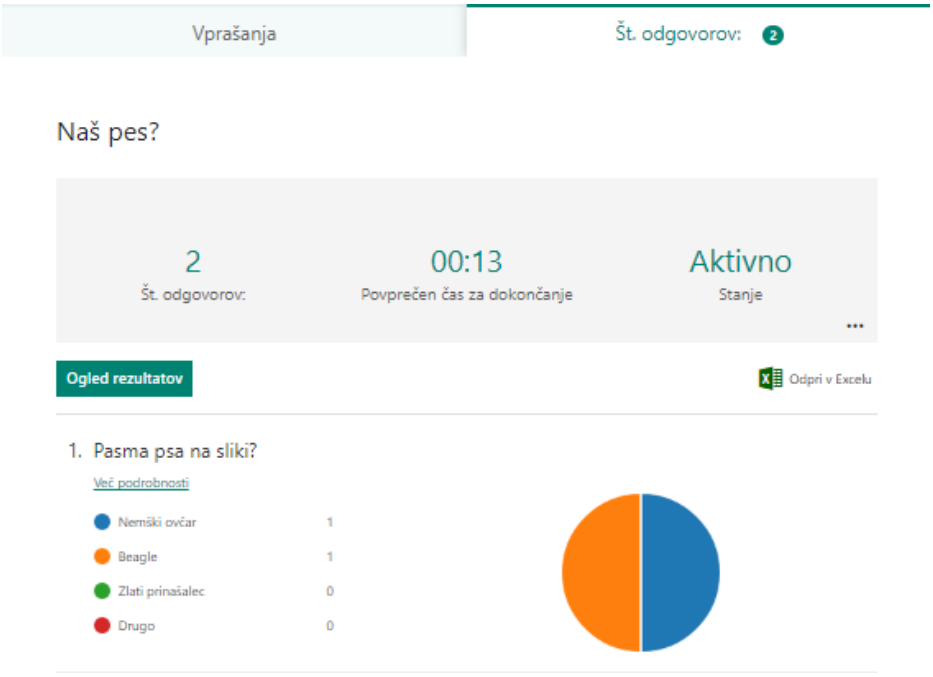
Pregled odgovorov

Naslednje opravilo avtorja ankete je analiza odgovorov in pripravljanje poročila. Število prispelih odgovorov vidimo ob pogledu na osnovno stran ankete.

Slika 12: Osnovna stran ankete

Avtor ankete vidi povzetek ankete na zelo berljivem zaslonu, ki ga prikazuje slika 13. Poleg tega lahko analizira tudi vsak odgovor posebej in glede na posameznega uporabnika, ki je posredoval odgovor.

Slika 13: Povzetek ankete

Poleg tega pa lahko avtor vse odgovore pregleda in analizira v excelovi preglednici, ki se prenese na računalnik.

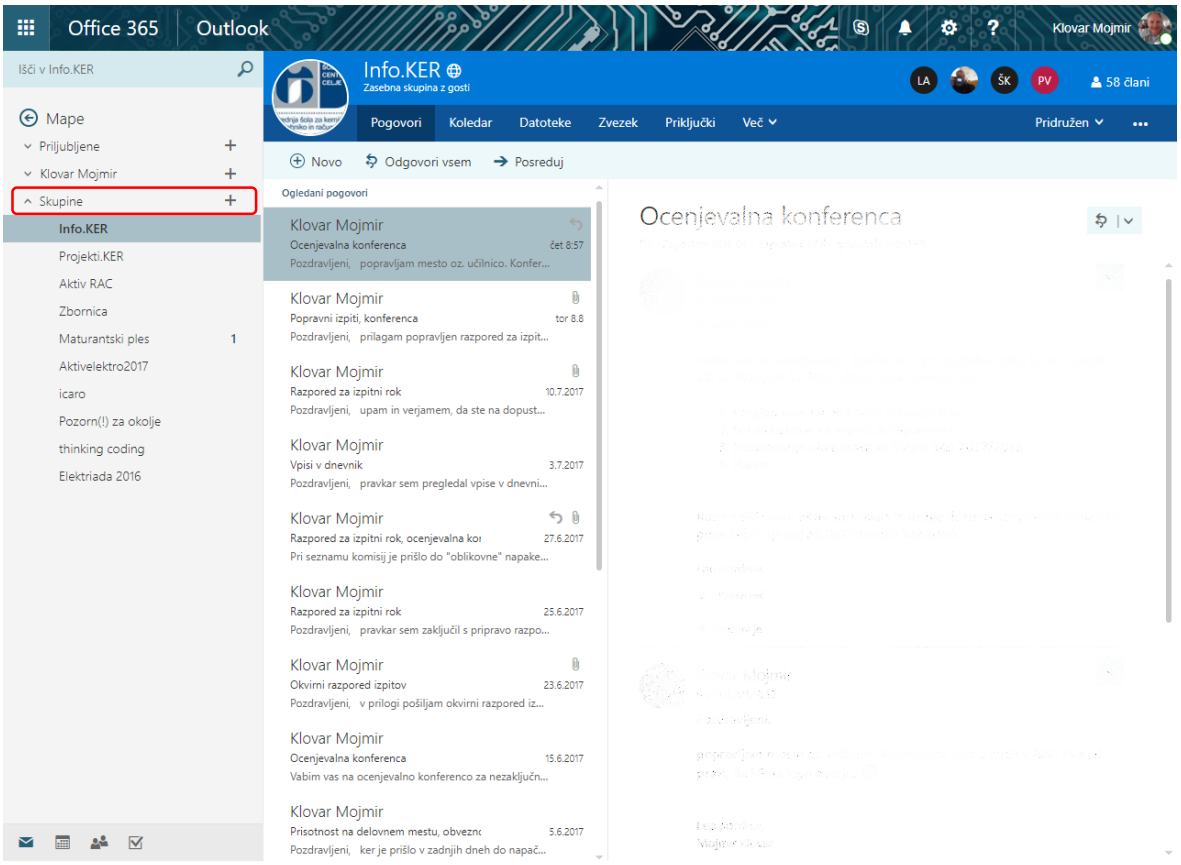
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Čas začetka	Čas dokončanja	E-pošta	Ime	Pasma psa na sliki?	Opišite kakšnega ps	Ali menite, da pes d	Ali boste kupili psa	Kdaj boste kupili ps
2	8.19.17 16:15:09	8.19.17 16:15:14	Mojmir.Klovar@sc-cel	Mojmir Klovar	Beagle	Prijaznega, igrivega	5	Ne	
3	8.19.17 16:18:33	8.19.17 16:18:54	Mojmir.Klovar@sc-cel	Mojmir Klovar	Nemški ovčar	Resnega	4	Da	11.10.2017
4									
5									

Slika 14: Prikaz rezultatov v Excelu

2.2 Uporaba skupin

Uporaba e-pošte je močno orodje in omogoča hitro prenašanje informacij. Vendar pa v primeru, da moramo večkrat obveščati le določen krog prejemnikov, deliti skupne dokumente, zapiske in podobno, pa le osnovne možnosti e-pošte odpovedo. V paketu MS Office 365 ima orodje Pošta dodano storitev, skupine, ki opisane težave pomaga obvladovati obseg dokumentov in korespondenco ter imeti vse datoteke, zapiske in skupna sporočila tudi arhivirane za naknadne preglede.

Storitev skupine najlaže uporabljamo v spletnem odjemalcu za e-pošto Outlook.

Slika 15: Skupine v poštnem odjemalcu Outlook

Storitev skupine omogoča naslednja opravila oz. dejavnosti:

Pogovori (e-pošta) – skupna sporočila;

Koledar – urejanje skupnih sestankov;

Datoteke – skupni podatkovni prostor OneDrive;

Zvezek – zapiski OneNote;

Priključki – priključitev različnih zunanjih storitev (npr.: Twitter);

Načrtovalnik – storitev Planner, ki je del paketa MS Office 365;

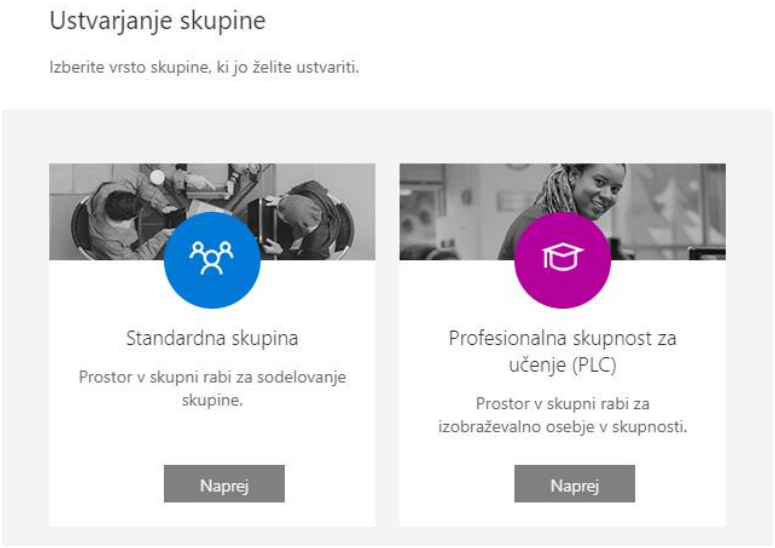
Mesto – spletna stran skupine.

Poudarjena opravila so najbolj uporabna in tudi enostavna za uporabo, ker so vsa tudi samostojni servis in jih običajno uporabniki uporabljajo samostojno. Ko se pridružimo skupini ali jo ustvarimo, se podatki o skupini prikažejo tudi pri vseh storitvah, ki jih storitev Skupina uporablja.

Ustvarjanje skupine

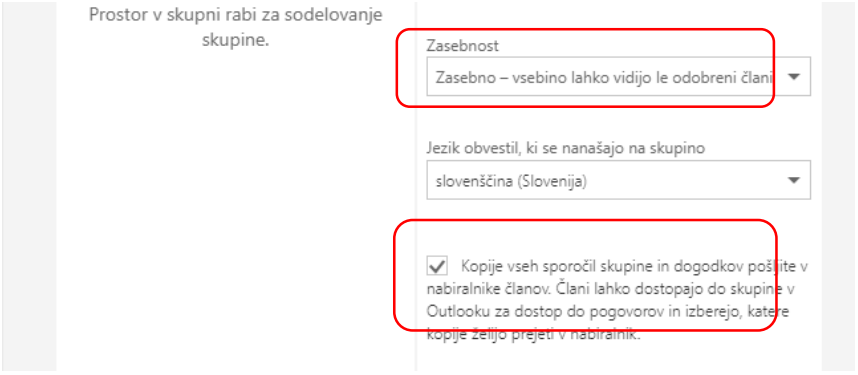
Skupino enostavno ustvarimo s pritiskom na znak + in sledimo navodilom za ustvarjanje skupine. Pri ustvarjanju skupine lahko izbiramo med dvema možnostma:

1. standardna skupina,
2. projektna/izobraževalna skupina.

Slika 16: Ustvarjanje skupine

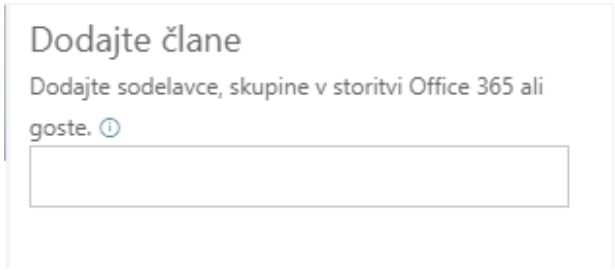
Med skupinama je največja razlika v tem, da druga vsebuje dokumente – predloge za izvajanje učnega procesa ali projekta in je že v osnovi zasebna skupina. Prva skupina pa je brez predlog in je javna skupina.

Slika 17: Ustvarjanje skupine

Med vpisom osnovnih podatkov o skupini je potrebno posebej označiti, da vsi člani skupine dobijo sporočila, ki so namenjena skupini, v svoj poštni predal. Posebej je potrebno določiti tip skupine (npr.: skupina, ki bo namenjena za delo v učiteljskem zboru, mora biti privatna).

Sledi dodajanje članov skupine, kjer moramo upoštevati, da morebitni člani, ki nimajo e-poštnih naslovov naše organizacije, ne bodo imeli vseh možnosti. Sprejemali bodo lahko poštna sporočila in zapise v koledar.

Slika 18: Dodajanje članov skupine

Po uspešnem zaključku ustvarjanja skupine dobijo vsi člani skupine sporočilo v svoj e-poštni predal. S tem je možnost uporabe možnosti, ki jih ponuja skupina vsem članom skupine, omogočena. Vsi člani so enakopravni in lahko vse podatke tudi urejajo, brišejo ali spreminjajo.

3 Izzivi na poti

Orodja v paketu MS Office 365 omogočajo izjemno hitro in enostavno možnost obveščanja, pridobivanja povratnih informacij in analiz. Z uporabo opisanih storitev smo na naši šoli poenotili pretok informacij znotraj učiteljskega zbora, poenostavili objavljanje okrožnic in pridobivanje povratnih informacij.

Na trgu obstajajo tudi podobna orodja drugih proizvajalcev, vendar izbiro ponudnika določajo različni kriteriji. Na naši šoli smo se odločili za orodja podjetja Microsoft, ker so med seboj tesno povezana in podpirajo skoraj vse rešitve, ki jih pri našem delu potrebujemo. Ker na naši šoli izobražujemo dijake v programu tehnik računalništva, smo se odločili za uporabo razvojnih okolij, ki so jih razvili pri Microsoftu. Na ta način smo zaokrožili ponudbo enega razvijalca programske opreme za pisarniška opravila in izobraževalni proces. S tem smo pridobili močno platformo, ki omogoča zaposlenim in dijakom različna opravila in storitve na enakem oz. podobnem uporabniškem vmesniku. Ta lastnost izjemno olajša delu uporabnikom.

Ob uvajanju novosti ali spremembah obstoječih navad se praviloma pojavijo odpori in vprašanja. Ker smo s spremembo komunikacij opustili običajno papirno obveščanje in oglasne deske, so se v učiteljskem zboru pojavila vprašanja, ali je pametno tako presekati uveljavljene

poti? Dodatne dvome je zasejala tudi sočasna uvedba računalniško vodenega dnevnika in redovalnice ter intenzivno uvajanje obveščanja učiteljskega zbora, dijakov in staršev preko spletne strani.

Tabela 1: Ocena o obveščanju zaposlenih

Leto	Ocena (1–5)
2012	4,22
2014	4,35
2016	4,37

(Merjenje organizacijske vitalnosti ŠC Celje, SŠ KER – interno gradivo)

Po nekaj začetnih zapletih so udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu spremembo v načinu komunikacije sprejeli in se sedaj izvaja brez večjih zapletov.

Na šoli smo ves čas nadgrajevali načine komunikacije, vendar smo v obdobju od 2012 do 2014 prešli le na računalniški način obveščanja. Zaradi tega lahko vidimo v Tabeli 2, da je pri ocenah zaposlenih prišlo do začasnega nezaupanja v nov način obveščanja. Vendar se ta kazalnik v zadnjem obdobju izboljšuje.

Tabela 2: Informacije iz orodij internega komuniciranja so razumljive in aktualne

Leto	Ocena (1–5)
2012	4,39
2014	3,90
2016	3,98

(Merjenje organizacijske vitalnosti ŠC Celje, SŠ KER – interno gradivo)

Učiteljski zbor je sprejel obveščanje preko e-poštnih naslovov in spletne strani. S tem smo zagotovili hitro in točno informiranje ter prenos informacij. Ker so vse storitve dostopne tudi na mobilnih napravah, zaposleni pridobijo vsa obvestila in druge informacije neposredno po objavi.

Med dijaki pa opažamo, da uporabe šolskih e-poštnih naslovov niso sprejeli. Zato smo se odločili, da bomo nekatere oblike komuniciranja z dijaki zastavili tako, da bodo morali obvezno uporabljati šolski e-poštni naslov. Pričeli smo s pridobivanjem povratnih informacij s pomočjo

orodja Forms, ki je do sedaj dal zadovoljive rezultate. Najpomembnejša povratna informacija, ki smo jo na ta način pridobili do sedaj, je podajanje odločitve za izbirne predmete v novem šolskem letu, prijave na dejavnosti na športnem dnevu, vodenje statistike novincev na informativnem dnevu 2017 in druge.

Predvsem pri popisu novincev na informativnem dnevu 2017 smo pridobili veliko dobrih, predvsem pa kvalitetnih, podatkov za pripravo in izvedbo informativnih dni. Tako smo zaznali, da bo v bodoče potrebno zbirati tudi podatek, v katerem razredu so ob času obiska informativnega dne.

Naslednjo možnost uporabe šolskega e-poštnega naslova pa smo zagotovili s prijavo v informacijski sistem ePortal, ki dijakom omogoča pregled informacij o njihovih ocenah, izostankih in druge informacije in spletno učilnico Moodle. V obe storitvi se morajo prijaviti z uporabo šolskega e-poštnega naslova.

Poleg tega pa morajo ePortal uporabiti tudi za prijavo na morebitne popravna in dopolnilne izpite. S tem smo tudi na ta način zmanjšali porabo obrazcev in poenotili način arhiviranja podatkov.

Naslednja prednost, ki jo imajo dijaki z uporabo šolskih e-poštnih naslovov, je možnost pridobitve vseh razvojnih orodij, ki jih ponuja Microsoft za dijake srednje šole. Tako so pridobili močna orodja za razvoj programske opreme, operacijske sisteme, analizo strežnikov in podobno. Naslednja prednost pa je velika zakladnica navodil, priročnikov in druge literature, ki jo Microsoft ponuja izobraževalnim organizacijam in dijakom.

4 Zaključek

Uporaba modernih komunikacijskih orodij omogoča poleg hitrih in neposrednih posredovanj podatkov tudi arhiviranje in naknaden pregled vseh informacij. Skrbi za arhiv in varovanje podatkov nimamo, ker za pisarniško komunikacijo uporabljamo storitve podjetja Microsoft, ki ima lastni oblak za shranjevanje podatkov in sistem varovanja podatkov. Vendar uporaba takšne storitve ne nadomešča običajnega varovanja zasebnosti in skrbi za pravilna ter močna gesla uporabnikov. V realnem okolju velja, da je vsak sistem močan toliko, kot je močan najšibkejši člen. V tem primeru se ta rek nanaša na zavest vseh uporabnikov, da morajo za svoje in skupne podatke v računalniškem omrežju skrbno skrbeti in jih varovati.

Prednost uporabe storitev v paketu MS Office 365 je v tem, da lahko do podatkov, ki so v skupni lasti, dostopamo le preko spleta in ne morejo posamezni uporabniki v skupini narediti svoje kopije podatkov na računalniku. S tem preprečimo izgubo podatkov zaradi virusov in druge napadalne programske opreme, ki lahko poškoduje uporabnikov računalnik.

Med zaposlenimi, člani učiteljskega zbora, bomo morali pripraviti dodatna izobraževanja, ker se neprestano izboljšujejo in širijo možnosti paketa MS Office 365. Ker se informacije in obvestila lahko do uporabnikov prenesejo takoj ob nastanku, je potrebno spoštovati zasebnost in pravico do posredovanja informacij na e-poštne naslove v primernem času.

Dijaki, predvsem v programu tehnik računalništva, redno uporabljajo možnosti, ki so jih dobili z razvojnimi orodij. Manj pa je med njimi razširjena uporaba orodij MS Office 365 in šolskega e-poštnega naslova. Da bomo med dijaki za čas šolanja v srednji šoli zagotovili redno uporabljanje šolskega e-poštnega naslova, bomo morali v redno uporabo vpeljali tudi informiranje dijakov s pomočjo e-pošte in drugih storitev, ki jih omogoča orodje MS Office 365.

5 Viri in literatura

1. *POMOČ za MS Office.* [Online]. Microsoft. [Citirano 19. avg. 2017; 17.00]. Dostopno na spletnem naslovu: https://support.office.com/.
2. *MERJENJE organizacijske vitalnosti ŠC Celje, SŠKER*: interno gradivo. Celje: Šolski center Celje. 2016. Str. 26.

Gimnazija Celje - Center

Bojan Kostanjšek

CELJE – MESTO MOJE MLADOSTI (ALMA KARLIN – NJENO ŽIVLJENJE IN LITERARNO USTVARJANJE)

CELJE – THE CITY OF MY YOUTH (ALMA KARLIN – HER LIFE AND LITERARY WORK)

Povzetek

Velika večina osnovnošolcev iz Celja in širše regije nadaljuje izobraževanje na različnih srednjih šolah v mestu. Za mnoge je to prvi stik z urbano sredino, v kateri bodo preživeli tri ali štiri leta svojega življenja. V projektu Celje – mesto moje mladosti omogočamo dijakom Gimnazije Celje-Center, da pod strokovnim vodstvom učiteljev in zunanjih sodelavcev na aktiven način raziščejo njegovo preteklost in sedanjost in zvedo kaj več o ljudeh, ki so dali mestu pečat. V programu o Almi Karlin se povezujemo z zunanjimi institucijami. Ker je Alma Karlin ustvarjala v nemškem jeziku, poteka delo v slovenščini in delno v nemščini. Dijaki spoznavajo, da je družba lahko zelo krivična do posameznika in da je potreben velik napor, da predsodke o jeziku in drugačnosti ovržemo. Skozi zgodbo o Almi Karlin obravnavamo temo o drugačnosti in spodbujamo dijake k strpnemu dialogu.

Ključne besede: izobraževanje, mladost, raziskovanje, družba, predsodki, biti drugačen

Abstract

The majority of the primary school students from Celje and its surrounding region continue their education at various secondary schools in the city. For many of them, this is the first contact with the urban world, where they will spend three to four years of their lives. In the project Celje - the city of my youth, the students get the opportunity to study in an active way the past and the present of the city under professional guidance of teachers and external staff, and to learn more about the people who have shaped the city. In the program about Alma Karlin, we cooperate with the institutions outside the school. Since Alma Karlin expressed herself in German, the languages used during the project are Slovenian and partly German. Students learn that sometimes society treats individuals very unfairly, and that one must strive hard to disprove the prejudices about language and being different. Through the story of Alma Karlin, we address the issue of being different and encourage the students to be tolerant.

Key words: education, youth, research, society, prejudice, being different

1 Od ideje do oblikovanja projekta

Z začetkom vsakega novega šolskega leta se na šole v mestu Celje podajo številni dijaki, ki šele začenjajo svojo srednješolsko izobraževalno pot. Odvisno od vrste izobraževalnega programa bodo z mestom šolanja povezani vsaj tri leta, v večini srednješolskih programov pa praviloma štiri leta. Na Gimnaziji Celje-Center smo si že pred leti zastavili vprašanje, ali naši dijaki, ki večinsko prihajajo iz regije, delno pa tudi iz Celja, sploh poznajo utrip mesta, v katerem bodo preživeli morda najbolj razgibano obdobje svojega življenja, potem ko so za njimi zaprla vrata osnovnih šol, ki so jih praviloma obiskovali blizu doma. V novi sredini na srednjih šolah se najprej srečajo z mnogimi novimi obrazi sošolcev in učiteljev, zunaj učilnic pa jih pričaka novo urbano okolje.

Poglobljen razmislek in izkušnje so pripeljali do ugotovitve, da mesto slabo poznajo celo dijaki, ki so njegovi prebivalci že od rojstva, zato je zelo verjetno, da o mestu ne vedo veliko tisti, ki vanj šele prihajajo. V času šolanja se večina dijakov spozna nekatere kulturne ustanove, obišče muzeje, gledališke predstave ali koncerte, načrtnega spoznavanja mesta, ki se lahko pohvali z izjemno bogato preteklostjo in sedanjostjo, pa niso deležni.

Z namenom, da bi to spremenili, smo zasnovali projekt, ki smo ga poimenovali Celje, mesto moje mladosti, in ga v letnem delovnem načrtu umestili v termin obveznih izbirnih vsebin za dijake prvega letnika gimnazijskega programa in programa umetniške gimnazije likovne smeri. Projektu sta namenjena dva zaporedna projektna dneva konec septembra. V projektu sodeluje večje število učiteljev, ki se povezujejo v time, k sodelovanju pa povabimo tudi zunanje strokovnjake. Namen in cilj projekta je, da bi dijaki imeli priložnost spoznati mesto z različnih vidikov, da bi ga doživeli preko izkušenj in ustvarjalnosti in da bi svoja spoznanja delili z vrstniki. Nabor ponujenih vsebin se z vsakim šolskim letom spreminja in nadgrajuje, dijaki pa imajo možnost, da sami izberejo področje, ki jih še posebej zanima. Lahko izbirajo vsaj med osmimi različnimi programi: Celje, mesto glasbe (zgodovina mesta in sodoben glasbeni utrip), Portali celjskih hiš v likovni podobi, Čistost voda v Celju in okolici, Lišaji, naši nevidni sosedje, Razgibajmo možgane in telo, Z GPS-om po Celju ter Celje, kakršnega doslej še nisem poznal/-a (kulturnozgodovinske znamenitosti mesta), Alma Karlin – njeno življenje in literarno ustvarjanje.

Vsebine programov so predstavljene na spletnih straneh, dijaki pa preko elektronske prijave izberejo posamezen program v skladu s svojimi željami.

Ko so skupine oblikovane, se dijaki in mentorji srečajo že pred začetkom projektnih dni. Ta srečanja so namenjena podrobnejši predstavitvi projektnega dela, dogovorom o obveznostih vsakega udeleženca v programu, oblikovanju časovnice in drugim dogovorom.

Delo med projektnima dnevoma poteka zelo intenzivno in je ciljno usmerjeno. Pred sklepno prireditvijo, kjer udeleženci predstavijo svoje delo, ugotovitve in izsledke, se skupina praviloma sreča še dvakrat, da pripravi zaključni nastop.

V nadaljevanju bomo podrobneje razčlenili program Alma Karlin – njeno življenje in literarno ustvarjanje.

2 Povezava s civilno družbo

Življenje v Celju na prehodu iz 19. v 20. stoletje in v prvih desetletjih 20. stoletja, ki so ga zaznamovala nacionalna trenja med slovensko in nemško opredeljenimi meščani, obravnavamo v programu z naslovom Alma Maximiliana Karlin – njeno življenje in literarno ustvarjanje.

Slika 1: Knjižna dela Alme Karlin (Osebni arhiv Bojan Kostanjšek)

Največ pozornosti je seveda posvečene glavni osebi naše obravnave, ki je bila dolga desetletja nezasluženo odrinjena v pozabo, znameniti Celjanki, popotnici, pisateljici, poliglotki in teozofinji Almi Karlin. Že samo dejstvo, da kar nekaj generacij od druge svetovne vojne do devetdesetih let minulega stoletja o Almi skoraj ni slišalo ničesar, kliče k iskanju odgovora na vprašanje, kdo oziroma kaj je krivo, da je bila takšna neponovljiva osebnost toliko časa zamolčana in pozabljena.

Dijaki že v predstavitvi programa izvedo, da je Alma Karlin ustvarjala v nemškem jeziku, zato so k sodelovanju v delno dvojezičnem programu vabljeni predvsem dijaki, ki obvladajo vsaj osnove nemškega jezika, vendar program vedno prilagodimo tako, da mu lahko sledijo tudi dijaki brez predznanja nemščine. Za dijake je pomembno spoznanje, da pri raziskovanju preteklosti na našem področju brez nemščine skoraj ne gre, saj je večina ohranjenih pisnih zgodovinskih virov v nemškem jeziku. Na to dejstvo opozorijo sodelavci v Pokrajinskem muzeju Celje, ki se radi odzovejo naši prošnji za strokovno sodelovanje pri programu.

V začetni fazi programa smo s Pokrajinskim muzejem Celje sodelovali v obliki študijskega obiska razstave o Almi Karlin. Muzejski kustosi so se takrat osredotočili predvsem na predstavitev posameznih sklopov razstave, ki je bila zasnovana zelo obsežno in je zajemala bistveno več prostora in razstavnih predmetov kot danes. Dijake na ogled razstave pripravimo že prej, zato je vodenje po razstavi zamišljeno kot učna ura z aktivno interakcijo med dijaki in kustosi muzeja. Odkar je razstava v svojem obsegu precej skrčena, se je sodelovanje z muzejem razširilo še na ulice mesta. Da bi dijaki zaslutili, kako je mesto utripalo v času, ko je ustvarjala in živela v njem Alma Karlin, kustos dijake sprejme ob spominski plošči na mestu, kjer je nekoč stala njena rojstna hiša, nato pa sledi sprehod do posameznih točk, kjer dijaki izvedo, kakšno je bilo kulturno in politično življenje v mestu v času, ki so ga zaznamovala huda mednacionalna trenja med nemško in slovensko govorečimi prebivalci. Lahko bi rekli, da in situ spoznavajo, do kakšnih razsežnosti lahko pripelje iracionalna nacionalna, pa tudi vsaka druga nestrpnost, saj izvemo, da je bila segregacija zelo huda in da je prihajalo celo do fizičnih obračunavanj.

Vrhunec podoživljanja Alminega veličastnega projekta, ko se je kar sama podala na večletno popotovanje okoli sveta, dijaki doživijo na celjski železniški postaji, kjer se je Almina pot začela in tudi končala. Na tem mestu dijaki ozavestijo, da je Alma Karlin uresničila podvig, ki se mu lahko le priklonimo. Res je neverjetno, da se nekdo, ki je po rojstvu kar nekaj časa lebdel med svetlobo in temo, ki nosi nežno ime Alma (Dušica), ki ne izpolni materinih pričakovanj o lepoti, ki ji prekmalu umre razumevajoči in naklonjen oče, odpravi na samotne poti skozi življenje in osvoji svet. To ji uspe zaradi značajskih lastnosti in izjemnega intelektualnega potenciala. Vemo, da jo je odlikoval talent za jezike, ki si ji omogočali vstopati v različne svetove. Zaradi njenega ustvarjanja v nemškem jeziku, jo v slovenskem prostoru kot pisateljico odkrivamo z velikim časovnim zamikom in poskušamo njeno pravo mesto ovrednotiti v nemški in slovenski kulturi šele v zadnjih nekaj desetletjih.

Slika 2: Skupinska slika z Almo na Krekovem trgu (Osebni arhiv Bojan Kostanjšek)

Strokovno podkovani sodelavci Pokrajinskega muzeja Celja znajo z najboljšimi argumenti ovreči mnoge nedokazane, a vztrajno ponavljajoče se neresnice o Almi Karlin, ki se navezujejo na njeno zasebno življenje. Čeprav se Alma Karlin ni nikoli poročila, ni bila istospolno usmerjena. S prijateljico Theo Gamelin, s katero je preživela zadnja leta življenja v uborni hišici na Pečovniku, jo je povezovalo iskreno prijateljstvo in zaupanje. Odpirajo se torej teme, ki so v današnjem času še kako aktualne in ki zahtevajo, da jih obravnavamo strpno in z argumenti. Za ta prispevek smo delavcem Pokrajinskega muzeja Celje zelo hvaležni.

Ob Alminem spomeniku na Krekovem trgu, kjer je obvezna skupinska fotografija, dijaki začutijo, da se je mesto Almi s postavitvijo spomenika sicer vsaj delno oddolžilo, vendar si Alma zasluži mnogo več.

Dijaki večkrat postavijo vprašanje, zakaj tako pomembna osebnost ni bolj prisotna v javnem življenju mesta. Lahko bi bila zaščitna znamka mesta. Veliko bolj bi morala biti poudarjena v turistični ponudbi. Zakaj turiste v mestnem jedru ne pričaka in pozdravi živa kostumirana Alma Karlin? Zakaj so spominki na voljo le v muzejski prodajalni?

Dodana vrednost sodelovanja Gimnazije Celje-Center in Pokrajinskega muzeja Celje je v združevanju moči pri odpravljanju zakoreninjenih predstav in predsodkov. Skozi zgodbo o Almi Karlin lahko pokažemo, kako nesmiselno je kriviti (tuji) jezik za zablode, za katere so lahko krivi le neodgovorni posamezniki, ki jezik zlorabljajo. Njena zgodba nam odkriva, da je presežne dosežke moč doseči le z lastnim delom in razvijanjem talentov in da niso odvisni od spola.

Spoznavamo, da prevladujoči odnos družbe do posameznikov mnogokrat krojijo dejavniki, ki ne temeljijo na spoštovanju njihovih dosežkov in zaslug.

Sinergijo je možno doseči le, če se šole pripravljene odpirati in oplajati z znanjem, ki ga je veliko zunaj šolskega prostora. Ovira so seveda časovni okviri in neživljenjski učni načrti. Še sreča, da so za takšne pobude odprti vodstveni delavci šol in drugih ustanov. Vedno znova se izkaže, da je na koncu najpomembnejši človeški potencial.

3 Izzivi na poti

Program o Almi Karlin kot del projekta Celje, mesto moje mladosti, je zasnovan dvojezično. Pri delu je učni jezik slovenščina, del delavnic pa poteka v nemškem jeziku. V program so vključeni le dijaki prvega letnika, ki prihajajo iz osnovne šole z različnim predznanjem nemškega jezika. V prejšnjih letih je bil projekt umeščen v spomladanski čas, ko so se dijaki, ki se ob vpisu v gimnazijski program pri obveznem drugem tujem jeziku lahko odločajo med nemščino in španščino, če so izbrali nemščino, tega jezika na skupnih osnovah učili že slabo leto, zaradi organizacije dela pa se je termin premaknil na jesenski čas, tako da se lahko opiramo le na znanje, ki je bilo pridobljeno v osnovni šoli. Dijaki povedo, da so se nemščine učili zelo različno: nekateri kot izbirni predmet eno leto ali več, nekateri v krožkih, drugi so usvojili znanje nemščine sami ob pomoči različnih medijev. Učitelji v srednjih šolah čutimo, da je pri poučevanju nemščine v osnovnih šolah preveč eksperimentiranja, ki ima za posledico kopico težav v srednjih šolah, kjer se nemščina poučuje kot drugi tuji jezik, včasih tudi kot tretji tuji jezik. Dijaki potrebujejo precej časa, da dosežejo pričakovan in ustrezen nivo zahtevnosti. Učitelji v srednjih šolah se srečujemo s predsodki, ki jih o nemščini prinesejo dijaki iz osnovne šole: da je nemščina zelo zahtevna, dolgočasna in manj zanimiva kot drugi tuji jeziki. Mnogi dijaki šele v višjih letnikih spoznajo pomen znanja nemškega jezika v našem prostoru. Za potrebe dela v projektu se nemška gradiva ustrezno prilagodijo in poenostavijo z namenom, da bi obveznosti zmogli vsi dijaki.

Za projekt sta predvidena dva zaporedna dneva. Takrat dijaki nimajo drugih šolskih obveznosti. Zaključek projekta predstavlja sklepna prireditev, na kateri posamezne skupine predstavijo svoje delo in spoznanja vsem dijakom prvega letnika. Za pripravo predstavitve sta predvideni dve enourni srečanji Izkazalo se je, da je za pripravo dobre zaključne predstavitve na voljo premalo časa, zato morajo dijaki predstavitev izpiliti doma. Od dijakov terjamo, da je nastop

pred vrstniki pripravljen temeljito tako vsebinsko kot jezikovno. Za nekatere dijake, ki prvič nastopajo pred večjo publiko in profesorskim zborom, je nastop zelo stresen.

Dijaki ob zaključku projekta prejmejo oceno, ki se vpiše v redovalnico. Pri programu o Almi Karlin se lahko odločijo, ali se jim bo ocena vpisala k slovenščini ali k nemščini.

Z ocenjevanjem je povezanih kar nekaj težav. Ocenjevanje sicer pripomore k večji zavzetosti pri delu, vendar je projekt časovno zelo strnjen, zato mentor nima veliko priložnosti, da bi poglobljeno spremljal delo dijakov, ki jih tudi sicer ne uči in ne pozna. Pri programu o Almi Karlin uporabljamo za ocenjevanje ocenjevalni obrazec, ki vsebuje področja ocenjevanja in točkovnik ter tabelo za pretvorbo točk v oceno. Dijakom se točkujejo delo in sodelovanje, oddani delovni listi ter nastop. Večina dijakov doseže visoke ocene, prav dobro ali odlično. Ker se ocena včasih pripiše k predmetu pri učitelju, ki v projektu ne sodeluje, se postavlja vprašanje, kakšno težo ima ta ocena, ki ni bila pridobljena v skladu z ocenjevalnimi kriteriji tega učitelja. Dijaki pogosto opozarjajo na težavo, da nekateri učitelji te ocene ne vrednotijo ustrezno. Veljalo bi razmisliti, da bi opravljanje obveznosti pri projektu ne ocenjevali s številčnimi ocenami, ampak z oznakama opravil/-a oziroma ni opravil/-a.

Sodelovanje v programu o Almi Karlin ne predstavlja večje finančna obremenitev za dijake, saj znaša njihov edini prispevek približno 2 evra za vstopnino na razstavo.

Po končanem projektu se opravi evalvacija. Dijaki izpolnijo anonimno elektronsko anketo, vodja projekta pa z rezultati seznani vse sodelujoče mentorje. Pridobljeni podatki kažejo, da so dijaki s projektom zadovoljni, še posebej s terenskim delom in izbirnostjo. Evalvacijo dela opravijo tudi mentorji. Na skupnem sestanku se ob koncu projekta pripravi revidirani načrt dela za naslednje šolsko leto.

4 Zaključek

S projektom Celje, mesto moje mladosti omogočamo dijakom vpogled v urbani prostor, v katerem bodo v času srednješolskega izobraževanja preživeli precejšen del svojega aktivnega življenja. Dijaki doživijo mesto v živo, se seznanijo z njegovo bogato preteklostjo in začutijo sodobni utrip. Navajajo se na terensko, timsko, raziskovalno in eksperimentalno delo, naučijo osnov javnega nastopanja, saj svoje ugotovitve, v nekaterih podprogramih pa tudi različne izdelke ali stvaritve, predstavijo sošolcem in učiteljem. Pomemben vidik dela v projektu je tudi spoznavanje vrstnikov iz vseh paralelk prvega letnika, saj so skupine oblikovane glede na

interes dijakov cele generacije in ne po ključu oddelčne pripadnosti. Projekt je za dijake obvezen, vendar zelo pozitivno ocenjujejo možnost, da si področje dela izberejo sami.

Pomemben vidik tega projekta je tudi medpredmetno povezovanje in sodelovanje mentorjev. V programu o Almi Karlin svoja znanja združujeta slavist in germanist, v drugih programih matematik in učitelj športne vzgoje ali zgodovinar in glasbenik.

Projekt se vseskozi vsebinsko dopolnjuje in nadgrajuje, evalvacije podajajo dijaki in mentorji, vključujejo se novi mentorji, vedno več je sodelovanja z drugimi ustanovami in zunanjimi mentorji. Odpiranje šolskega prostora si zasluži vso podporo, saj lahko le na ta način izkoristimo potenciale, ki jih mesto nudi. Dva projektna dneva sta premalo, zato bi veljalo razmisliti o projektih, ki bi trajali daljše obdobje.

S projektom vsaj delno uresničujemo tudi nekatere od ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, ki jih priporoča Evropska komisija. Dijaki razvijajo socialne in državljanske kompetence, se preizkušajo v samoiniciativnosti in podjetnosti in usvajajo veščine učenja.

V našem šolstvu je za gimnazijsko izobraževanje značilen teoretičen, akademski pristop, nekateri drugi vidiki pa so zapostavljeni ali zanemarjeni, zato razmišljamo, da bi program o Almi Karlin dopolnili še s komponento fizične aktivnosti. V mislih imamo pohod do Almine spominske hiše in nadaljevanje poti do Alminega groba na Svečini. Za izvedbo te zamisli bi k sodelovanju kot mentorje povabili še kolege iz aktiva učiteljev športne vzgoje.

5 Viri in literatura

1. JEZERNIK, J. *Alma.M Karlin: Državljanka sveta*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2009.
2. JEZERNIK, J. *Nisem le napol človek: Alma M. Karlin in njeni moški*. 1. natis. Ljubljana: Založba Sanje. 2016
3. *KARLIN, A. M*. [Online]. Wikipedia: prosta enciklopedija. [Zadnja sprememba 24. feb. 2017; 11.59]. [Citirano 25. avg. 2017; 14.00]. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Alma_Maksimiljana_Karlin.
4. KARLIN, A. M. *Japonske novele*. 1. natis. Celje: Celjska Mohorjeva družba. 2006.
5. KARLIN, A. M. *Magične zgodbe starega Egipta*. 1. natis. Ljubljana: Založba Sanje. 2015.
6. KARLIN, A. M. *Moji zgubljeni topoli: spomini na drugo svetovno vojno*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga; Celje: Muzej novejše zgodovine. 2007

7. KARLIN, A. M. *Pod košatim očesom*. 1. natis. Celje: Mohorjeva družba. 2002.
8. KARLIN, A. M. *Sama: iz otroštva in mladosti*. 1. natis. Celje: In lingua. 2010.
9. KARLIN, A.M. *Smrtonosni trn in druge nenavadne zgodbe iz Peruja in Paname*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2007.
10. *LETNO poročilo 2016/2017.* Celje: Gimnazija Celje – Center. 2017. Str. 138.
11. TRNOVEC, B. *Kolumbova hči: življenje in delo Alme M. Karlin.* 1. natis. Celje: Pokrajinski muzej Celje. 2015.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Lucija Koželj

MODNI VRTINEC

FASHION WHIRLWIND

Povzetek

Modni vrtinec je javna prireditev, na kateri se z modno revijo predstavita izobraževalna programa Frizer in Ustvarjalec modnih oblačil. Dijaki frizerskega programa z mentorji poskrbijo za idejo ter izdelavo pričesk in ličenja, dijaki ustvarjalci modnih oblačil pa s svojimi mentorji pri pouku kreirajo in izdelajo oblačila za nastopajoče. Kreacije predstavljajo dijaki sami s koreografijo, ki se jo naučijo med šolskim letom pri interesni dejavnosti »Manekenstvo. Za motivacijo in izmenjavo izkušenj smo na prireditev povabili tudi znane slovenske manekenke. Predstavile so se z izhodi kreacij frizur in oblačil, ki so jih izdelali naši dijaki. Z znanjem, ki ga dijaki pridobijo kot manekeni, in s kreacijami oblačil ter pričesk se predstavljamo tudi na drugih internih in javnih prireditvah, npr. na Festivalu lepote, Srečanju vseh oblikovnih, tekstilnih in frizerskih šol Slovenije... Dijakom na ta način dajemo možnost, da se naučijo in preizkusijo tudi kot manekeni. V zadnjem letniku izobraževanja se jim lahko predstavitev njihovih kolekcij pričesk in oblačil prizna tudi kot zaključni del storitve.

Ključne besede: modni vrtinec, modna revija, koreografija, manekenstvo, kreacije

Abstract

“Fashion whirlwind” is a public event which presents educational programmes for hairdressers and fashion designers throughout the fashion show. Students - future hairdressers with mentors carry out the main idea and provide hairstyles and make-up; future fashion designers with their mentors create and make clothes for performers. Creations are presented with choreography by the students themselves. They learn it during the school year during the activity “modelling”. For the motivation and experience exchange we also invited some famous Slovenian models to present creations of hairstyles and clothes made by our students. With the knowledge that students acquire as models and creations of clothes and hairstyles we participate at other public events, for example “Beauty Festival”, Meeting of all Slovenian textile and hairdressers schools, etc. In this way, students are given the opportunity to learn and test as models. In the last year of education, individual students get an opportunity to present their collection of hairstyles and clothes with which they fulfil final obligations to finish their studies.

Key words: fashion, fashion show, choreography, modelling, creations

1 Predstavitev dejavnosti

Modni vrtinec je javna prireditev, na kateri se predstavijo dijaki izobraževalnih programov Frizer in Ustvarjalec modnih oblačil - eni kot kreatorji oblačil, drugi kot stilisti pričesk ter ličenja in tretji kot manekeni.

Pri pouku dijaki z mentorji na tematiko prireditve načrtujejo ideje, kreirajo, skicirajo in izdelajo oblačila, oblikujejo pričeske ter ličenje za nastopajoče. Dijaki sami predstavijo kolekcije z več izhodi, ki se jih naučijo med šolskim letom pri interesni dejavnosti Manekenstvo. Na interesno dejavnost se lahko prijavi vsak dijak, ki se želi preizkusiti kot maneken/ka. Izvajamo jo v sodelovanju z zelo priznano in uspešno mlado koreografinjo, ki dijakom predstavi osnove manekenstva (držo, hojo, gibanje po modni pisti …), z njimi sestavi koreografijo in jim iz lastnih izkušenj prikaže delo manekenstva. Dijaki tako pridobijo novo izkušnjo, samozavest, premagajo strah in se soočijo z novim izzivom. Prireditev za presenečenje in spodbudo našim nastopajočim dijakom ter gostom v dvorani popestrimo s sodelovanjem znanih slovenskih manekenk.

Javna prireditev Modni vrtinec poteka v prelepi kulturni dvorani celjskega Narodnega doma. Namenjena je širši množici ljudi, dijakom, staršem, delodajalcem s področij frizerstva in tekstila, modnim hišam, osnovnošolcem, ravnateljem in socialnim delavcem na osnovnih šolah.

Dijakom zaključnih letnikov tekstilnega in frizerskega programa, ki se predstavijo s svojo kolekcijo oblačil in frizur z ličenjem, se izdelki priznajo kot zaključni del storitve.

2 Povezava s civilno družbo

Javno prireditev Modni vrtinec, kjer sta se predstavila izobraževalna programa Frizer in Oblikovalec modnih oblačil, smo načrtovali že na začetku šolskega leta. Koordinatorji prireditve smo si z mentorji in vodstvom šole zastavili cilje in si razdelili delo. Prireditev smo izvedli v sodelovanju z mestno občino Celje, ki nam je omogočila nastop v dvorani Narodnega doma Celje.

Dijaki oblikovalci modnih oblačil so z mentorji pri pouku kreirali, risali, krojili in zašili oblačila ter modne dodatke za nastopajoče. Frizerji pa so pri praktičnem pouku načrtovali ter vadili

kreacije pričesk in ličenje za nastopajoče, kar so na dan prireditve prenesli na nastopajoče manekene.

Manekeni so bili dijaki sami. K sodelovanju smo povabili mlado, sposobno in znano koreografinjo iz Celja, Geo Erjavec. Koreografinja se je dijakom približala, jim prenesla osnove manekenstva iz lastnih izkušenj in jih naučila koreografijo. Vaje so potekale v prostorih Plesnega Foruma v Celju. Na interesno dejavnost se je lahko prijavil vsak dijak na šoli. Na vajah so se naučili osnov gibanja in izražanja na odru. Na avdiciji med prisotnimi dijaki smo izbrali skupino manekenov in ekipo dijakov, ki se je predstavila v plesni koreografiji. Dijaki so v dveh skupinah izvajali vaje, se učili pravilne drže, gibov, hoje, koreografije, premagali strah med vrstniki in pridobivali samozavest. Vaje so potekale po pouku. Dijaki so redno in z veseljem obiskovali vaje, saj so s koreografinjo kot zunanjo članico ustvarili pozitivno in sproščeno vzdušje, se med seboj zelo povezali in postali pravi prijatelji. Postali so odličen tim, čeprav so bili iz različnih programov in letnikov.

Rezultate vaj in priprav na interesni dejavnosti Manekenstvo smo v drugi polovici šolskega leta predstavili širši javnosti na prireditvi Modni vrtinec. Dogodek smo popestrili s sodelovanjem štirih zelo znanih slovenskih manekenk, Iryno Osypenko Nemec, Jano Koteska, Tino Tomšič in Zlato Okugić, ki so se z veseljem odzvale našemu povabilu. Predstavile so se z izdelki oblačil, kreacij pričesk in ličenja, ki so nastali pod spretnimi prsti naših dijakov. Njihova prisotnost je bila dobra izkušnja za nastopajoče in dijake, ki so urejali pričeske in make up ter kreirali in zašili oblačila.

Na prireditvi so bili prisotni tudi mediji iz TV Celje in Velenje, novinarji časopisov Celjan in Novi tednik. Koordinatorici prireditve pa sva naslednji dan po prireditvi na Velenjski TV na oddaji »Dobro jutro« v živo predstavili delo naših dijakov, ideje, priprave, vaje in izvedbo prireditve.

Z znanjem, ki ga dijaki osvojijo na interesni dejavnosti, se predstavljamo tudi na internih šolskih in drugih javnih prireditvah, kot sta npr. »Festival lepote« in Srečanje vseh oblikovnih, tekstilnih in frizerskih šol Slovenije, kjer vsaka šola predstavi izhod s svojimi kreacijami, izdelki oblačil in frizur na modelih.

Posamezni dijaki zaključnih letnikov, ki kreirajo in izdelajo oblačila ter oblikujejo pričeske in poskrbijo za make-up, dobijo priložnost predstaviti svojo kolekcijo pričesk in oblačil, kar se jim lahko prizna tudi kot zaključni del storitve.

3 Izzivi na poti

Pri organizaciji in izvedbi prireditve Modni vrtinec nismo imeli težav. Izvedba je bila dobro načrtovana, obveznosti razdeljene. Dijaki, ki so urejali nastopajoče, so imeli točno določeno delo, kdo koga, kaj in kako ureja.

Težave pa nastopijo pri vpisu na interesno dejavnost, kajti dijaki, ki si želijo nastopanja, so samozavestni in uspešni na odru, dostikrat pa imajo učne težave pri pouku. Ker jih to dodatno obremenjuje in so vaje pred nastopi intenzivnejše, se jim skrajša čas, ki ga namenijo za učenje. Težko je uskladiti in izbrati dijake, ki so uspešni na odru in pri pouku. Že na prvih vajah jim povemo, da šola zaradi dodatne aktivnosti ne sme trpeti. Mentor spremlja tudi ocene dijaka in mu v primeru slabega učnega uspeha odsvetuje obisk dejavnosti ali ga s tem motivira, da se pri učenju bolj potrudi. Problem se pojavi tudi, če kakšen dijak ni odgovoren, ne prihaja redno na vaje ali se odloči, ko je z njim že sestavljena koreografija, da interesne dejavnosti ne bo več obiskoval. Vsak dijak je namreč pomemben člen v verigi koreografije in če en del v verigi manjka, ta ni več trdna in izpeljava načrtovane izvedbe ni mogoča.

Težave so tudi, ker interesne dejavnosti potekajo po pouku, dijaki pa so večinoma vezani na javne prevoze. To so ovire, na katere dostikrat naletimo, a jih uspešno rešimo s pogovorom, prilagajanjem in iskanjem rešitev. Dobra izkušnje je bila tudi ta, da so na podobnih javnih nastopih posamezne dijakinje dobile povabilo k sodelovanju kot manekenke ali pa so bile povabljene k sodelovanju za fotomodel.

Najbolj smo zadovoljni in ponosni, ko je dvorana polna, prireditev izpeljana po načrtih, gostje v dvorani in vodstvo navdušeni, nastopajoči pa komaj čakajo in se veselijo novega nastopa.

4 Zaključek

Že kar nekaj takšnih ali podobnih prireditev je za nami. Priprave in izvedbe so že utečene, niso pa vedno enake, ker delamo na različnih področjih, zgodbah, z različnimi dijaki in mentorji. Lahko bi rekli, da rastemo in vsako leto pokažemo kaj novega, drugačnega, inovativnega. Tudi v tem šolskem letu ustvarjamo in se že pripravljamo na nove javne in interne predstavitve poklicev na naši šoli.

Menim, da so takšne dejavnosti za dijake priložnost in izziv, da se preizkusijo tudi na drugih področjih, o katerih so morda še nedolgo nazaj sanjarili, razmišljali, se želeli preizkusiti. Dijaki

na takšnih dejavnostih dokažejo sebi in vsem ostalim, da zmorejo premagati strah, izoblikujejo svojo samopodobo in postanejo samozavestni. Dostikrat nas pozitivno presenetijo in na odru postanejo drugačni, posebni, samozavestni, odločni …

Še naprej bomo ustvarjali, kreirali, dajali dijakom in mentorjem priložnost, da se spoznamo tudi v drugi, bolj osebni luči, saj nas ta druženja močno povezujejo.

Dijakom zaključnega letnika na frizerskem in tekstilnem programu pa damo priložnost, da svoje izdelke, ki jih načrtujejo in izdelajo, lahko predstavijo na javni prireditvi in s tem delno opravijo zaključni del storitve.

5 Viri in literatura

1. BARNARD, M. *Moda kot sporazumevanje*. Ljubljana: Sophia. 2005.
2. ČOK, A. *Organizacija modne revije*: zaključna projektna naloga. Portorož: [A. Čok]. 2012.
3. DEUTSCH, T. in KOLAR, M. Interesne dejavnosti kot priložnost za odpiranje šol v okolje. *V: Šola kot stičišče partnerjev: sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok.*1. izd., 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2009. Str. 160 – 179.

Srednja zdravstvena šola Celje

Simona Križanec

SKANDINAVSKE METODE VARNEGA PREMEŠČANJA PACIENTOV

SCANDINAVIAN METHODS OF SAFE PATIENT DISPLACEMENT

Povzetek

Dijaki 3. letnikov programa zdravstvena nega na Srednji zdravstveni šoli Celje izvajajo pri praktičnem pouku v kliničnem okolju zdravstveno nego, katere pomembna naloga je pomoč pacientu pri gibanju in nameščanju v ustrezno lego. Namen teoretičnega in praktičnega dela delavnice »Skandinavske metode varnega premeščanja pacientov«, ki smo jo pripravili za dijake v sodelovanju s kliničnim okoljem, je bil povečati stopnjo ergonomskega znanja, zmanjšati psihofizične obremenitve, prispevati k dobremu sodelovanju med dijaki, zaposlenimi in uporabniki storitev ter prispevati k humanizaciji dela. Rezultati ankete, ki so jo udeleženci delavnice izpolnili ob koncu šolskega leta, kažejo na uspešnost delavnice, uporabnost metod in pripomočkov v kliničnem okolju ter na motivacijo za pridobitev dodatnih znanj. Nakazane so možnosti, kako bomo s sistemskim pristopom nadaljevali z izvajanjem tovrstnih dejavnosti na izobraževalnem in strokovnem področju.

Ključne besede: psihofizične obremenitve, skandinavske metode premeščanja, sistemski pristop

Abstract

Students of the 3rd year of the program of nursing at the Secondary school of nursing Celje carry out medical care in practical training in a clinical setting, its important task is to assist the patient in moving and positioning in the right position. The aim of the theoretical and practical part of the workshop "Scandinavian methods of safe patient displacement", which was prepared for students in cooperation with the clinical environment, was to increase the level of ergonomic knowledge, reduce psychophysical stresses, contribute to the good cooperation between students, employees and users of services, and contribute to the humanization of work. The results of the survey completed by the workshop participants at the end of the school year show the performance of the workshop, the applicability of methods and tools in the clinical environment, and the motivation for acquiring additional knowledge. The possibilities are outlined as to how to proceed with the systematic approach to the implementation of such activities in the educational and professional field.

Key words: psychophysical stresses, scandinavian methods of displacement, systemic approach

1 Predstavitev dejavnosti

Na Srednji zdravstveni šoli Celje smo v okviru obveznih interesnih dejavnosti v šolskem letu 2016/17 v mesecu oktobru prvič za dijake tretjih letnikov programa zdravstvena nega pripravili učno delavnico z naslovom »Skandinavske metode varnega premeščanja pacientov«. Dijaki zdravstvene nege imajo v tretjem in četrtem letniku programa poleg vaj v kabinetu na šoli vsak teden še 7 ur praktičnega pouka v bolnišnici in mesec dni praktičnega usposabljanja pri delodajalcu, kjer izvajajo zdravstveno nego pri pacientu. Ena od pomembnih nalog v zdravstveni negi je pomoč pacientu pri gibanju in nameščanju v ustrezno lego. Zdravstvena nega pri tem vključuje veliko premeščanj, prenašanj in premikanj pacientov, zato je to delo zelo naporno in prinaša poleg psihičnih obremenitev za dijake in zaposlene tudi velike fizične obremenitve. Zaradi narave dela so dijaki dovzetni za različne bolezni mišično-skeletnega sistema in poškodbo hrbtenice.

Upoštevati je potrebno, da je največja sila telesa, ki jo človek lahko varno dvigne, 35 % njegove telesne mase. Tudi pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen določa, da dijaki v starosti od 15 do 19 let lahko dvignejo do 35 kg, dijakinje pa do 13 kg. (Fendre in sod, 2009). Dosedanje raziskave med zaposlenimi v zdravstveni negi v različnih bolnišnicah kažejo, da je bolečina v križu prisotna pri 86 % anketiranih. (Čuk in sod, 2016) Eden od razlogov za nizko stopnjo ergonomskega znanja je zagotovo v izobraževalnem programu za zdravstveno nego. V izvedbenem oz. finem kurikulu izobraževalnega programa zdravstvena nega so v prvem letniku za to življenjsko aktivnost načrtovane samo štiri ure praktičnih vaj za pomoč pri gibanju in nameščanju pacienta v ustrezno lego z uporabo pripomočkov.

Iz zgoraj navedenih dejstev smo se odločili, da dijakom na začetku 3. letnika programa zdravstvena nega, poleg obveznega predavanja varstva pri delu, ponudimo kot obvezno izbirno vsebino delavnico Skandinavske metode varnega premeščanja pacientov oz. ergonomske tehnike ne-dvigovanja. Ta sistem metod in tehnik varnega premeščanja pacientov se je oblikoval na Finskem. Tehnike ne-dvigovanja so prijazne, humane, nežne, varne za uporabnike in izvajalce v zdravstveni negi. Šesturna delavnica je potekala v dveh delih. V prvem delu so bile predstavljene teoretične osnove ergonomije v zdravstveni negi v obsegu dveh šolskih ur. V praktičnem delu pa so bile prikazane metode varnega premeščanja pacientov z vajami v obsegu štirih ur. Namen delavnice je bil zmanjšati psihofizične

obremenitve dijakov pri delu s pacienti, prispevati k dobremu sodelovanju med dijaki, zaposlenimi in uporabniki storitev ter prispevati k humanizaciji dela v zdravstveni negi.

Med praktičnim delom delavnice smo pri dijakih želeli izboljšati komunikacijske veščine in jih naučiti, kako z empatičnim pristopom motivirati paciente k samostojnosti ali pomoči pri gibanju.

Delavnice smo vodile učiteljice strokovno-teoretičnih predmetov in praktičnega pouka: ga. Karmen Pavrič Konušek, ga. Simona Križanec in ga. Ljudmila Par, ki smo usposobljene za poučevanje Skandinavskih metod premeščanja pacientov.

Za dijake, ki so se udeležili delavnice, sem v juniju ob koncu šolskega leta pripravila anketni vprašalnik, s katerim sem želela pridobiti povratne informacije oz. oceno o izvedbi delavnice, uporabnosti metod in pripomočkov v različnih kliničnih okoljih ter o izvajanju ukrepov za varno delo.

2 Povezava s civilno družbo

Pri pripravi delavnice smo upoštevale potrebe po znanju za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu v kliničnem okolju. Za prispevek k humanizaciji dela smo med vajami dajale poudarek učinkoviti komunikaciji in interakciji v odnosu do pacienta, praktične vaje za pomoč pri gibanju in nameščanju v ustrezno lego pa smo prilagodile glede na pacientovo zdravstveno stanje in njegove sposobnosti. Prav tako smo praktični del delavnice oz. tehnike varnega premeščanja prilagodile glede na dostopnost posameznih profesionalnih pripomočkov v kliničnem okolju.

V teoretičnem delu delavnice, ki je potekala v veliki predavalnici šole, so bili predstavljeni poudarki ergonomije, pomen dotika in pravilnih prijemov pacienta za stabilne dele telesa, kako vzdrževati pravilno držo in ravnotežje med gibanjem ter vaje za pravilno gibanje pri postelji z uporabo mišic rok in nog za razbremenitev hrbtenice. Predstavljeni so bili enostavni in profesionalni pripomočki za pomoč pri gibanju. Med predavanjem smo naredili nekaj stabilizacijskih vaj za hrbtenico in medenico.

Drugi del delavnice je potekal kot praktični prikaz z vajami v prostorih bolnišnice v obsegu štirih ur. Prikazana je bila priprava prostora za varno gibanje, namestitev postelje na delovno višino, priprava pacienta na premik ter različne tehnike z uporabo enostavnih in profesionalnih pripomočkov. Prikazane so bile tehnike prestavljanja delno pomičnega in nepomičnega

pacienta po postelji navzgor, tehnike obračanja na bok, pomoč pri posedanju preko postelje in pri vstajanju ter prestavljanje pacienta iz postelje na drugo posteljo.

Dijaki so se razdelili v 3 skupine ter vadili tehnike po eni osebi in v dvojicah. Dijaki, ki so bili v postelji v vlogi pacienta, so lahko preverili, da so tehnike varne in humane ter si tako pridobili izkušnje za empatičen pristop za delo s pacienti.

V anketi, ki sem jo izvedla za udeležence delavnice ob koncu šolskega leta, junija 2017, je sodelovalo 124 dijakov 3. letnika iz petih oddelkov programa zdravstvena nega. Od tega je anketo izpolnilo 98 (79 %) žensk in 26 (21 %) moških. Izpolnili so jo prostovoljno in anonimno. V anketi sem želela ugotoviti: kje so opravljali praktično usposabljanje pri delodajalcu, na katerih delih telesa čutijo utrujenost, nelagodje in bolečino ob zaključku praktičnega pouka, katera dela jim ob pomoči pacientu pri gibanju predstavljajo največjo fizično obremenitev, katere enostavne in ergonomske pripomočke uporabljajo za lažje delo pri praktičnem pouku v bolnišnici in katere v času praktičnega usposabljanja pri delodajalcu, ali dvignejo posteljo na delovno višino, ali pri delu uporabljajo mišice rok in nog za razbremenitev hrbtenice ter oceno izvedbe teoretičnega in praktičnega dela delavnice in uporabnost v praksi, ali bi se ponovno udeležili delavnice o metodah varnega premeščanja in premikanja pacientov ter zakaj.

Rezultati raziskave so pokazali, da je 83 % dijakov opravilo praktično usposabljanje pri delodajalcu v bolnišnici, 10 % v domu upokojencev in 7 % v zdravstvenem domu.

Za 56 % anketiranih predstavlja največjo fizično obremenitev premikanje pacienta po postelji navzgor. Tako je odgovorilo 59 % žensk in 42 % moških. Drugo najtežjo obremenitev anketiranim (48 %) predstavlja premeščanje iz postelje na invalidski voziček. Tako meni 52 % žensk in 35 % moških. Težke fizične obremenitve jim predstavlja tudi obračanje na bok (43 %), premeščanje iz postelje na posteljo ali kopalni voziček (29 %) in pomoč pri vstajanju pacienta iz postelje (23 %).

52 % vseh anketiranih čuti utrujenost, nelagodje in bolečine v ledvenem delu hrbtenice. Tako je odgovorilo 51 % žensk in 58 % moških. 29 % vseh anketiranih občuti bolečine v mečih, 28 % v stegnih, 23 % v ramenih ter 21 % v vratnem delu hrbtenice.

74 % anketiranih je odgovorilo, da pri delu uporabljajo mišice rok in nog ter se upogibajo v kolkih in kolenih za razbremenitev hrbtenice. Tako je odgovoril 92 % moških in 68 % žensk.

Pri praktičnem pouku v bolnišnici 86 % anketiranih uporablja podlogo ali obračalko iz rjuhe za lažje dvigovanje pri premeščanju, od tega 93 % moških in 85 % žensk. 41 % jih uporablja drsečo podlogo za lažje premeščanje, 39 % jih uporablja blazino, 25 % pa drsečo desko. Slabih 5 %

anketiranih ne uporablja ničesar. V času praktičnega usposabljanja pri delodajalcu je uporaba pripomočkov slabša. 54 % anketiranih uporablja obračalko, 34 % drsečo desko, 24 % blazino oz. vzglavnik, 19 % drsečo podlogo, 9 % jih ne uporablja ničesar.

Na vprašanje, zakaj zaposleni ne uporabljajo profesionalnih pripomočkov, je 77 % anketiranih odgovorilo, da pripomočki niso na voljo, 16 % anketiranih meni, da pripomočkov ne poznajo, 13 % pa meni, da pripomočke imajo, vendar jih ne znajo uporabljati.

67 % anketiranih vedno dvigne posteljo na delovno višino. Tako je odgovorilo 67 % žensk in 61 % moških. 27 % jih včasih dvigne posteljo na delovno višino, 5 % pa nikoli.

35 % vseh anketiranih je ocenilo teoretični del 6-urne učne delavnice z odlično oceno, od tega 28 % žensk in 58 % moških. 44 % jih je dalo oceno prav dobro in 21 % oceno dobro. Zadostne in negativne ocene ni bilo. 40 % dijakov je praktični del učne delavnice ocenilo z odlično oceno, 48 % s prav dobro oceno ter 12 % z dobro. Zadostne in nezadostne ocene ni bilo. 35 % dijakov meni, da so metode glede na možnosti zelo uporabne v praksi, saj so dali odlično oceno. 37 % je dalo oceno prav dobro, 27 % pa jih meni, da so metode dobro uporabne v praksi.

86 % anketiranih bi se ponovno odločilo za praktični del delavnice iz Skandinavskih metod varnega premeščanja pacientov oz. tehnik ne-dvigovanja z uporabo pripomočkov. 52 % bi se jih odločilo zaradi obnovitve znanja, 33 % zaradi novosti, 31 % zaradi potreb pri praktičnem pouku v bolnišnici in v času PUD-a in 20 % zaradi težav s hrbtenico.

Rezultate ankete smo že predstavili na oddelkih, kjer dijaki naše šole opravljajo praktični pouk. Zaposleni so metode varnega premeščanja med šolskim letom opazili in pokazali motivacijo za nabavo profesionalnih pripomočkov. Za varno gibanje ob postelji z uporabo pripomočkov pa nas prosili za izvedbo delavnice. Z višjo stopnjo ergonomskega znanja lahko pri zaposlenih zmanjšamo fizične obremenitve, izgorevanje na delovnem mestu ter skupaj z dijaki dosežemo dobro profesionalno sodelovanje v odnosu do pacienta.

3 Izzivi na poti

Dijakom naše šole že vrsto let ponujamo to delavnico v okviru prostovoljnih izbirnih vsebin, vendar se za te vsebine ne odločajo. Skupaj z vodstvom naše šole smo se odločili, da to delavnico ponudimo dijakom v okviru obveznih izbirnih vsebin, preden bodo opravljali praktični pouk v bolnišnici. Na šoli imamo pet tretjih letnikov programa zdravstvena nega, to je 152 dijakov. Z organizacijskega vidika teoretični del ni bilo težko izpeljati, saj imamo na šoli

veliko predavalnico. Teoretične vsebine smo organizirali za dva razreda skupaj. Te vsebine so dijaki poslušali 7. in 8. uro po pouku. Bile so organizirane tri ponovitve za vse dijake tretjih letnikov in zadnja tudi za tiste, ki se zaradi upravičenih razlogov niso udeležili prvega predavanja. Za izvedbo delavnice nam je vodstvo šole odobrilo in nabavilo profesionalne pripomočke. Nekaj težav v izpeljavi se je pojavilo na začetku, ker so bili dijaki po rednem pouku utrujeni in nekateri nemotivirani. Z organizacijskega vidika lahko izpostavim pomanjkljivost, da ni bilo zagotovljeno spremstvo oz. nadzor za dijake v veliki predavalnici. Ga. Karmen Pavrič Konušek je morala sama vložiti veliko energije in uvodne motivacije, da so dijaki sledili vsebinam.

Praktični del delavnice, ki je bil organiziran za vsak razred posebej, smo izpeljali na dan, v katerem so dijaki posameznega razreda imeli praktični pouk v bolnišnici. Vaje so potekale v dveh prostorih Splošne bolnišnice Celje. Izpeljanih je bilo pet ponovitev. Težava je bila zagotoviti nezasedene postelje za vaje. V enem prostoru sta bili nameščeni dve postelji. Za pridobitev dodatne postelje smo se povezali s servisno oskrbovalno službo v bolnišnici. Žal vse te postelje za vaje niso imele električnih mehanizmov za dvig postelje na delovno višino. Dijaki so bili navdušeni nad tehnikami ne-dvigovanja z uporabo pripomočkov. Prav tako so vsi spoznali, kako se pacient počuti v postelji ter kako pomembna je dobra komunikacija oz. navodila za pomoč pacientom za učinkovito delo in zadovoljstvo. Pri urjenju dijakov v skupinah pa so sodelovale tudi druge strokovne sodelavke, ki poučujejo praktični pouk v bolnišnici.

Tudi učiteljice praktičnega pouka so obnovile znanja iz Skandinavskih metod varnega premeščanja pacientov.

Rezultati raziskave kažejo, da bi fizične obremenitve pri dijakih lahko še zmanjšali, če bi le-ti pri vseh nepomičnih pacientih dvignili posteljo na delovno višino, saj imajo vsi oddelki, na katerih opravljajo klinične vaje, sodobne postelje z mehaničnim ali električnim mehanizmom za dvigovanje. Na oddelkih, kjer potekajo klinične vaje bo potrebno zagotovili zadostno število drsečih podlog in drsečih desk ter drugih profesionalnih pripomočkov za varno delo. Ugotovili smo, da moramo dijake dodatno motivirati v času praktičnega usposabljanja pri delodajalcu, kjer jim šola ne more zagotoviti profesionalnih pripomočkov, da bodo uporabljali enostavne pripomočke na postelji in PVC vreče, s katerimi uporabijo veliko manjšo silo in moč pri premiku pacienta oz. potegu po postelji navzgor ali na bok.

Cilji, ki sem jih navedla v predstavitvi izvedene dejavnosti oz. delavnice, so bili zagotovo doseženi, kar kažejo rezultati ocene izvedbe delavnice in uporabnost v praksi. Dijaki so

pokazali veliko pripravljenost in motivacijo za dodatno pridobitev ali obnovitev znanja iz Skandinavskih metod oz. tehnik ne-dvigovanja, saj se zavedajo, da le-te prispevajo k večji varnosti pri delu zase in za uporabnike storitev.

4 Zaključek

Zavedamo se, da 6-urna delavnica ni dovolj, da bi lahko vsi dijaki usvojili načela varnega premeščanja in premikanja pacientov ter različne tehnike z uporabo pripomočkov.

Da bodo dijaki ta znanja usvojili, smo v tem šolskem letu nabavili za vsak oddelek, na katerem potekajo klinične vaje, zadostno število profesionalnih pripomočkov. Tako bodo lahko ob vodenem delu s pomočjo učiteljic praktičnega pouka te metode postopoma usvojili.

Še vedno pa bomo te delavnice ponudili v sklopu prostovoljnih izbirnih vsebin, kjer bodo lahko dijaki znanja, spretnosti in veščine iz Skandinavskih metod obnovili.

Potreben je sistemski pristop za zmanjševanje skeletno-mišičnih obolenj tudi med zaposlenimi v zdravstveni negi. Rezultate raziskave in Skandinavske metode varnega premeščanja bomo predstavili na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje, kjer se ukvarjajo z varstvom in zdravjem pri delu zaposlenih.

Delodajalci bi morali nuditi svojim zaposlenim pri delu dovolj ergonomskih pripomočkov in jim zagotoviti edukacijo oz. delavnice iz ergonomije v zdravstveni negi.

Izvedba delavnice v sodelovanju s kliničnim okoljem bi zagotovo odprla številne možnosti za dvig ergonomskega znanja tudi med zaposlenimi v zdravstveni negi na različnih nivojih zdravstvenega varstva.

Tako smo zaposlenim v zdravstveni negi, s katerimi sodelujemo preko šole, ponudili 12-urne delavnice.

Preko spletne strani naše šole smo ponudili 6-urno delavnico za vse, ki v domačem okolju pomagajo pri dvigovanju in premeščanju delno pomičnih in nepomičnih oseb. Pravilno dvigovanje bremen smo prav tako vključili v praktični del tečaja za zdravstvenega reševalca.

V pripravi je tudi revizija programa za zdravstveno nego, kjer smo pri pripravi poklicnega standarda v izvedbenem kurikulu predlagali ergonomijo v zdravstveni negi kot samostojno programsko enoto. Tudi na Finskem imajo v izvedbenem kurikulu predvidenih 60 ur za ergonomijo v zdravstveni negi.

V okviru strokovnega aktiva smo na osnovi rezultatov ankete sprejeli sklep, da vključimo ergonomijo v zdravstveni negi že pri življenjski aktivnosti pomoč pacientu pri izvajanju osebne higiene in pri urejanje posteljne enote. Skandinavske metode varnega premeščanja bomo tudi posneli, tako da bo gradivo dostopno tako učiteljem praktičnega pouka kot dijakom šole. Da se bo izboljšala stopnja ergonomskega znanja pri dijakih drugih strokovnih šol v Sloveniji, smo za drugo šolsko leto načrtovale delavnico preko strokovne sekcije medicinskih sester v vzgoji in izobraževanju in preko študijske skupine za zdravstveno nego.

Zagotovo pa bomo odslej vsako šolsko leto izvedle delavnico za dijake 3. letnikov, saj se zavedamo, da je za varstvo in zdravje pri delu potrebno poskrbeti v temelju izobraževalnega sistema za zdravstveno nego.

5 Viri in literatura

1. ČUK, V., KOŠNIK, S. in VIDMAR Berav, P. *Promocija zdravja na delovnem mestu: preprečevanje in obvladovanje bolečine v križu pri zaposlenih v zdravstveni negi*. 2016. Str. 80-83. [Online]. [Citirano 10. avg. 2017; 15.20]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.fzab.si/uploads/file/2016_10_sola_za_KM_zbornik-88-91%20(1).pdfdoso.
2. FENDRE, A., POLŠAK, M. in ZUPANC, P. *Obremenjenost zdravstvenih delavcev na delovnem mestu*. Celje: Srednja zdravstvena šola Celje, Mestna občina Celje. 2009. Str. 30-33.

6 Priloga

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Spoštovani dijak-inja!

Na začetku šolskega leta smo vam v okviru obveznih interesnih dejavnosti ponudili 6-urno delavnico z naslovom » SKANDINAVSKE METODE VARNEGA PREMEŠČANJA PACIENTOV«. S to delavnico smo vas želeli obvarovati pred mišično-skeletnimi obolenji, ki so posledica telesnih preobremenitev in nepravilnih metod in tehnik premikanja pacientov, ki rabijo pomoč pri gibanju in ustrezni legi. Prav tako želimo ugotoviti, kako ste bili zadovoljni z vsebinami delavnice in ali ste ta znanja uporabili pri opravljanju praktičnega pouka v bolnišnici in na PUD-u. Pred vami je anketni vprašalnik z 12 vprašanji. Pri reševanju Vas prosimo, da obkrožite najbolj ustrezno trditev oz. trditve ali pa svoj odgovor pripišete na črto. Zagotavljamo vam, da bodo podatki, ki nam jih boste posredovali, varovani v skladu z določili o tajnosti podatkov in zdravstvene etike.

1. **SPOL:** **1** ženski **2** moški

2. **S KRIŽCEM OCENITE 6-URNO DELAVNICO, KI JE POTEKALA PRED PRAKTIČNIM POUKOM V BOLNIŠNICI IN PRAKTIČNIM USPOSABLJANJEM PRI DELODAJALCU V ZAČETKU ŠOLSKEGA LETA. V tabeli pomeni ocena 1, da ste bili zelo nezadovoljni, ocena 5 pa zelo zadovoljni.**

	1 ☹☹	**2** ☹	**3**	**4** ☺	**5** ☺☺
TEORETIČNI DEL DELAVNICE					
PRAKTIČNI DEL DELAVNICE					
UPORABNOST V PRAKSI					

3. KJE STE OPRAVLJALI PRAKTIČNO USPOSABLJANJE PRI DELODAJALCU (PUD)?

1 v bolnišnici

2 v domu upokojencev

3 v zdravstvenem domu

4 drugo_____

4. KATERA DELA/NALOGE PRI PACIENTU V PRAKSI PREDSTAVLJAJO ZA VAS NAJVEČJO FIZIČNO OBREMENITEV (Obkrožite lahko več odgovorov)

1 premikanje pacienta po postelji navzgor

2 obračanje na bok

3 pomoč pri posedanju v postelji in preko postelje

4 premeščanje s postelje na invalidski voziček

5 premeščanje s postelje na posteljo ali na kopalni voziček

6 pomoč pri vstajanju

7 pomoč pri hoji

8 drugo _____

5. OBKROŽITE, KATERE OD PRIPOMOČKOV ZA PREMEŠČANJE IN DVIGOVANJE PACIENTOV V ČASU PRAKTIČNEGA POUKA V BOLNIŠNICI UPORABLJATE PRI SVOJEM DELU? (Obkrožite lahko več odgovorov)

1 podlogo na postelji oz. obračalko

2 blazino

3 PVC vrečo

4 drsečo podlogo

5 rolo blazino

6 rolo desko

7 drsečo desko ali banano za invalidski voziček

8 vrtljivi krožnik

9 trixi lift- dvigalo

10 pasove z držali

11 pripomočkov ni na voljo

12 ne uporabljam ničesar

6. OBKROŽITE, KATERE OD PRIPOMOČKOV ZA PREMEŠČANJE IN DVIGOVANJE PACIENTOV STE V ČASU PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA PRI DELODAJALCU (PUD-u) UPORABLJALI PRI SVOJEM DELU? (Obkrožite, lahko več odgovorov)

1 podlogo na postelji oz. obračalko
2 blazino
3 PVC vrečo
4 drsečo podlogo
5 rolo blazino
6 rolo desko
7 drsečo desko ali banano za invalidski voziček
8 vrtljivi krožnik
9 trixi lift- dvigalo
10 pasove z držali
11 pripomočkov ni na voljo
12 ne uporabljam ničesar

7. PRIPOMOČKOV ZA POMOČ PACIENTU PRI GIBANJU IN NAMEŠČANJU V USTREZNO ZAPOSLENI NE UPORABLJAJO, KER (Obkrožite lahko več odgovorov)

1 pripomočki niso na voljo.
2 pripomočke ne poznajo.
3 pripomočke imajo, pa jih ne znajo uporabljati.
4 drugo_____

8. ALI PRI DELU DVIGNETE POSTELJO NA DELOVNO VIŠINO?

1 Vedno, če ni pravilno dvignjena.
2 Včasih.
3 Nikoli ne spreminjam višine postelje.
4 Ne, ker postelja nima mehanskega ali električnega mehanizma za dvig.

9. ALI PRI DELU UPORABLJATE MIŠICE ROK IN NOG IN SE UPOGIBATE V KOLKIH IN KOLENIH TER PRI TEM RAZBREMENITE HRBTENICO?

1 Da

2 Ne

10. NA KATERIH DELIH TELESA ČUTITE PRI DELU ALI OB KONCU DELA <u>NAJPOGOSTEJE VELIKO</u> <u>UTRUJENOST, NELAGODJE IN BOLEČINE? (Obkrožite lahko več odgovorov)</u>

1 v rokah

2 v vratnem delu hrbtenice

3 v ramenih

4 v prsnem delu hrbtenice

5 v ledvenem delu hrbtenice

6 v kolkih

7 v stegnih

8 v mečih (golen)

9 drugo_____

11. BI SE PONOVNO UDELEŽILI PRAKTIČNEGA DELA UČNE DELAVNICE O METODAH VARNEGA PREMEŠČANJA OZ. DVIGOVANJA PACIENTOV, ČE BI VAM GA ORGANIZIRALA ŠOLA?

1 Da

2 Ne

12. UČNE DELAVNICE BI SE UDELEŽIL-a ZARADI:

1 potreb na delovnem mestu.

2 obnovitev znanj.

3 novosti na tem področju.

4 težav s hrbtenico.

5 drugo_____

Za Vaše sodelovanje se Vam najlepše zahvaljujemo!

II. OŠ Žalec

Mojca Kučer-Dimnik

UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI –

SNOVALCI IN IGRALCI V VIDEOSPOTU

STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS –

PLAYERS AND DESIGNERS IN VIDEO CLIP

Povzetek

V prispevku je predstavljen celovit postopek izdelave, poustvarjanja videospota z naslovom Nam srce razbija ter sodelovanje v mednarodnem projektu Video S-factor. Na povezovalni način se preko uprizoritvene umetnosti in izdelovanja filmov oglašuje tudi inkluzijo mladih oseb s posebnimi potrebami. Učenci II. OŠ Žalec so s pomočjo učiteljic v videospotu zaigrali, raziskovali okolico, zaplesali, se zabavali, družili z znanimi osebnostmi in nato tudi pomagali pri sami montaži (sestavljanju) ter animiranju videa. Z izdelkom smo prikazali sposobnosti in ustvarjalnost naših otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, jih postavili v domače okolje, povezali z znanimi osebnostmi in aktualizirali. V širšem in trajnostnem pomenu pa smo dosegli boljšo prepoznavnost oseb s posebnimi potrebami v družbi; prikazali smo, kaj zmorejo in znajo ter množice opomnili, da ustvarjajo in živijo med nami in si zaslužijo večjo pozornost.

Ključne besede: učenci s posebnimi potrebami, sposobnosti, predstavitev okolju in družbi, animiran video, računalniška znanja

Abstract

The paper presents a comprehensive production process of the video clip called Nam srce razbija (It Breaks Our Heart), as well as the participation in the Video S-factor international project. The inclusion of disabled young people has been promoted also by their participation in performing arts and film production. With the help of their teachers, the pupils of the 2nd Primary School Žalec played in the video clip, explored the environment, danced, entertained themselves, socialized with famous personalities, and finally also helped with the video clip editing and animation. With our video clip, we have demonstrated the capabilities and creativity of our children and adolescents with special needs, situated them in a home environment, connected them with famous personalities and made them visible to the public. In a wider and more sustainable sense, we have achieved a better recognition of people with special needs in the society; we have shown what they can and what they know and reminded the public that these people, who create and live among us, deserve more attention.

Key words: pupils with special needs, capabilities, presentation to the environment and society, animated video, computer skills

1 Predstavitev dejavnosti

Sem učiteljica matematike in računalništva na šoli s prilagojenim izobraževalnim programom devetletne osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom in šoli s posebnim programom. V našem delovnem vsakdanu se trudimo otroke naučiti snovi temeljnih predmetov po učnemu načrtu, jih opolnomočiti za samostojno življenje ter jim polepšati in obogatiti preživljanje šolskih ur in tistih v prostem času. Kvalitetno in pestro preživljanje prostega časa, s tem pa tudi vpetost v družbeno dogajanje, je morebiti tisto najšibkejše in najrevnejše področje naših učencev. Avtorica Kobal-Grum in drugi (2009) navajajo zakone (npr. Konvencija o otrokovih pravicah, Unescova Svetovna deklaracija o izobraževanju za vse, ZOFVI, ZOOP in druge), ki opisujejo temeljne ideje in zahtevajo optimalen razvoj posameznika, določajo njegove pravice in vključenost v družbo; a prav slednja medse še vedno težko sprejema in vključuje osebe s posebnimi potrebami. Zato poskušamo v šoli ponuditi učencem kvalitetne in zanimive dneve dejavnosti, pester izbor interesnih dejavnosti, tematskih taborov, vključevanje v natečaje, kvalitetno pripravo na raznovrstna tekmovanja in udeležbo pri projektih.

V začetku meseca januarja 2016 je na šolo prišel poziv za sodelovanje v projektu Video S-Factor. Zaradi poznega vabila le-tega nismo vključili v letni delovni načrt šole. Vendar sva se zaradi novega in drugačnega pristopa dela ter številnih možnosti, ki jih je projekt predstavljal, dve učiteljici, po dogovoru z ravnateljico, odločili pristopiti k sodelovanju. Upoštevati smo morali načelo, da je projekt namenjen šolam z učenci s posebnimi potrebami, v katerem naj ti aktivno sodelujejo tako, da na glasbeno podlago posnamejo krajši video. Vsebina videa in vrsta glasbene podlage pa nista bili določeni.

Priprave, izvedba snemanja in montaža videa je potekala tri mesece, intenzivneje zadnje tri tedne. Pomembno je bilo, da smo si premišljeno določili, kateri učenci bodo sodelovali v posameznem kadru, kje bodo raznovrstni prizori posneti, kdaj bomo snemali in kakšne pripomočke bomo ob tem potrebovali. V ta namen smo učencem in učiteljem projekt najprej predstavili, po takojšnjem navdušenju pa so še sami podali različne ideje.

Učiteljici sva zgodbo in izvedbeno zasnovo predstavili ravnateljici, s pomočjo katere smo posamezne dejavnosti časovno razporedili; delovni okvir je zajemal čas, ki ga učenci preživljajo v šoli, predvsem njihovo in naše izven šolsko delo. Upoštevati smo namreč morali, da dodatne aktivnosti niso posegale v redni šolski proces. Tako smo učenje plesa vključili v interesne dejavnosti športa, petje pesmi glasbene podlage v pevski zbor, skupne vaje v preživljanje

aktivnih odmorov, snemanje zgodbe z glavnima akterjema pa v ure razvijanja samostojnosti ter gibanja in športne vzgoje.

Video je bil zastavljen kot prikaz zgodbe o prepletu ljubezni med glavnima igralcema, njunem bivanju v šoli, potepom po bližnji okolici, druženju s prijatelji ter rajanjem z Jernejem Tozonom in Jožetom Potrebuješem iz skupine Čuki.

V videospotu smo zajeli različne aktivnosti: učenci so pokazali svoje igralske in športne sposobnosti, se naučili skupinskega plesa ter doživeli zvezdniške trenutke. Na zanimiv način so predstavili svojo šolo, lastne dosežke in kraj Žalec. Zanje je bilo to izjemnega pomena, saj so se počutili (in dejansko tudi bili) pomembne in uspešne, čutili so, da so doprinesli k lastni uveljavitvi v družbi.

2 Povezava s civilno družbo

Moje projektno delo se je pričelo v marcu s predstavitvijo projekta Video S-Factor v Črnomlju – na OŠ Milke Šobar-Nataše. Predstavili so nam smernice dela, potek dela istoimenskega projekta v tujini, vse pa podkrepili s primeri. Zatem so nas izobrazili o tehnično pomembnih vidikih snemanja in fotografiranja, v obliki delavnic pa je potekalo še delo s programom za montažo in animiranje videa.

Ob odločitvi za izdelavo videa, so bili postavljeni tudi moji prioritetni cilji, ki sem jim sledila ves čas dela, in sicer: da učenci doživijo nekaj novega, drugačnega, da raziščejo okolje, se z njim zlijejo ter se na koncu ponosno predstavijo čim številčnejši publiki.

Ob vrnitve s predavanja, so kreativne zamisli za naš videospot kar vrele na plan. Z učiteljico, s katero sva pristopili k projektu, sva v množici idej stežka izluščili najboljše, takšne, ki bi vključevale čim več učencev, postavljenih v najrazličnejša okolja, vse pa bi bilo povezano v smiselno zgodbo.

Že ob sami uvodni predstavitvi Videa S-Factor, se nama je porodila ideja, da bi k sodelovanju povabili katerega od znanih glasbenikov; s tem bi otrokom omogočile srečanje s slavno osebnostjo ter jim polepšale dan. Učence dobro poznava, zato sva vedeli, kaj radi poslušajo, kaj znajo in zmorejo zapeti ter v kakšni zvrsti glasbe še posebno uživajo. S temi mislimi sva poslali prošnje za sodelovanje več slovenskim glasbenikom in na naše veselje se je hitro ter prijazno odzval gospod Jože Potrebuješ iz skupine Čuki. Po telefonu smo mu predstavili našo šolo, delo in zgodbo videa ter se takoj dogovorili za skupno snemanje.

Skupaj z učenci smo v naslednjih dneh izbrali primerno glasbo in podrobno sestavili celoten scenarij, tako da je bilo vanj umeščenih čim več krajevnih značilnosti, različnih dejavnosti učencev, humorja in zabave. Nastala je zgodba, ki smo jo zgradili s spojitvijo dveh sporočilnih skladb, o dveh mladih osebah s posebnimi potrebami.

Skozi prvi del nas je vodila pesem z naslovom Zdaj pa kozarce vsi v zrak, ki je napitnica Sloveniji. Njena glavna tema smo Slovenci – pridni in ponosni ljudje povezani v vesel narod. Za nas ustvarjalce je bil naslovni napev izhodišče prikaza učencev v njihovem primarnem okolju – v šoli in okolici. Predstavitveni video smo s skupino učencev začeli ob Vrbenskem jezeru, kjer so se sprehajali, opazovali naravo, živali in si prepevali. Pot jih je vodila do reke Savinje, v katero so metali kamenčke in po njej spuščali ladjice, ki so jih izdelali sami. Obiskali smo še Eko muzej hmeljarstva v Žalcu, kjer smo prvič zaznali, kako igrivo se spogledujeta glavna igralca, medtem ko se lovita ob lokalnih znamenitostih hmeljarske zapuščine. Sprehodili smo se do občinske zgradbe in si jo ogledali. Iz širšega okolja smo se v nadaljevanju prestavili v našo šolo. V njej smo posneli učence, ki v skupnem prostoru po televiziji spremljajo in si ogledujejo video in fotografsko gradivo sošolcev, ki prosti čas preživljajo na taboru, izdelujejo izdelke za tekmovanja in sodelovanja na tekmovanjih. Ob refrenu, da naj srečni prijatelji dvignemo kozarce v zrak, so v šolo vstopili naši športniki z medaljami, ki simbolizirajo usvojene odlične uspehe, za kar so jim sošolci iskreno čestitali in se z njimi veselili.

V glasbeni zgodbi se v nadaljevanju kraj dogajanja prestavi v novo urejeno šolsko gospodinjsko učilnico, kjer si fantje in dekleta pričnejo pripravljati napitke za zabavo. Njihove namene pa zmoti učenec, ki skozi okno opazi prihod dveh članov skupine Čuki. Takrat se spremeni tudi glasbena podlaga in se nadaljuje s pesmijo Bam bam bam. Učenci nato oddrvijo na dvorišče šole, kjer pričakajo gospoda Jožeta in Jerneja. Takoj se razvije prijetno druženje s petjem uspešnic ob spremljavi kitar.

Slika 1: Prihod glasbenikov iz skupine Čuki (Lasten vir II. OŠ Žalec)

Ob tem besedilu pesmi pa se tudi v nadaljevanju spleta ljubezenska zgodba našega mladega para. Fant osvaja deklico z rožami, skupaj se lovita po šoli, se družita v sobi za sproščanje in pripravljata limonado.

Njuna zgodba se razigrano nadaljuje v telovadnici, kjer se par pridruži že zbranim učencem in učiteljem naše šole ter glasbenikoma Jožetu in Jerneju. V telovadnici se je uživalo ob športnih igrah in plesu, kar sta podkrepila dobro razpoložena in iskriva glasbena gosta.

Slika 2: Skupinski ples (Lasten vir II. OŠ Žalec)

V okviru zastavljenih načel smo z učenci uspešno posneli več kot dve uri video gradiva, izmed katerega sva morali izbrati tiste najbolj sporočilne in kvalitetne, ki skupaj niso presegali dolžine treh minut. Po narejenem izboru, smo s pomočjo programa Power Director izrezovali kadre, jih obdelali, dodali prehode, posebne učinke in kadre uskladili z besedilom pesmi. Pri končni podobi filma je sodelovala tudi učenka 9. razreda, ki je obiskovala izbirni predmet iz računalništva in za tovrstne dejavnosti pokazala veliko zanimanja. Del ur pri pouku računalništva sem ji namenila za seznanitev z uporabo programa, sestali pa sva se tudi po pouku, kjer je s programom poskusila samostojno rokovati. Nato je nekaj dni še doma animirala video posnetke.

Nastal je video z naslovom Nam srce razbija, na katerega smo vsi, učenci, učitelji, jaz pa še posebno, zelo ponosni. Video smo objavili na spletni strani šole ter ga poslali še na tekmovalni del projekta Video S-Factor.

V njem je sodelovalo deset šol, med katerimi je potekalo glasovanje. Z namenom zbiranja internetnih glasov in za promocijo naše šole, smo poslali povezavo do glasovanja na mnogo znanih elektronskih naslovov (od sosednjih šol, javnih služb v občini, do prijateljev in znancev). Ob koncu smo morale vse sodelujoče šole določiti še izbor treh najboljših videospotov šol po mnenju učencev, odraslih in strokovne žirije. Ob tem pa je bila rojena zamisel o naši nadgradnji projekta; zopet smo zavihali rokave ter pripravili prireditev za starše in povabljeno strokovno žirijo. Na prireditvi je vsak razred II. OŠ Žalec pripravil točko, ki je prikazovala slovensko pokrajino ali kraj, ki je sodeloval v projektu Video S-Factor. Med pripravami na posamezne nastope smo si ogledali tudi videospote šol in zanje glasovali.

Po glasovanju, sva se sodelujoči učiteljici, ravnateljica in nekaj učencev, podali na zaključno prireditev Video S-Factor, ki se je odvila v Črnomlju, v okviru mednarodnega festivala Igraj se z mano. Med prikazom našega videospota smo bili resnično ponosni na opravljeno delo, veselje pa se je stopnjevalo, ko smo po zaključenem seštevku vseh glasov zasedli 3. mesto.

3 Izzivi na poti

3.1 Evalvacija

Ob primerjavi prvih idej in ciljev s končnim izdelkom ugotovim, da smo naredili veliko več kot smo načrtovali, pri vsem pa doživeli nezamenljive in dragocene trenutke in izkušnje.

Začetna beseda v pripravah je v aktivnem procesu doživljala prilagoditve. Na mestu, kjer je snemanje vključevalo le določene otroke in so se snemalni prizori omejili zgolj na šolski prostor, sva učiteljici ob delu in podrobnejšem načrtovanju kadrov ugotovili, da zmoremo osnovno idejo snemanja videospota nadgraditi ter tako poseči na področje promocije celotne šole in povečati njeno vpetost v okolje.

Med pomembnejše dosežke štejem dejstvo, da so v projektu sodelovali popolnoma vsi učenci naše šole. Vsak se je predstavil na svoj univerzalen način; bodisi s plesom, z dramsko igro, s športnimi dosežki ali z izdelki. Vsi so z veseljem sodelovali in bili ob tem sproščeni, dobrovoljni, strpni pri snemanju in ponavljanju kadrov. Ob gledanju posnetega materiala so se zabavali, bili ponosni in se vsaj za tisti čas počutili zvezdniško pomembne.

Jedrno snemanja videa je bil nastop naših učencev in prikaz le-tega množični populaciji v širšemu okolju. Prenekateri učenci so v družbi socialno prikrajšani, ker ne zmorejo sodelovati na izven šolskih prireditvah in dogodkih; njihove sposobnosti niso konkurenčne, ovira jih sram ali se preprosto družbi bojijo pokazati. Zato je ustrezen način nastopanja, pri katerem so imeli dovolj časa za pripravo, možnosti več ponovitev z izboljšavami ter postopnim navajanjem na živo občinstvo, izredno pripomogel k možnosti sodelovanja, njihovi samopodobi in avtonomnosti. Učenci so obdržali svojo specifičnost in obenem postali uspešni nastopajoči.

Vrhunec priprav in dogajanja je zagotovo bil prihod glasbenikov iz skupine Čuki. Učenci s posebnimi potrebami niso pogosto deležni utripa trenutnega modernega sveta, sveta medijev. Zato jim je ta priložnost predstavljala dogodek, na katerega so se dolgo pripravljali in o katerem so še dlje govorili. Z glasbenikoma so peli, plesali, igrali športne igre, prejeli njune podpise, plakate in se z njima fotografirali. Da sta prišla in bila tam le zanje, je bilo prekrasno.

Poleg glavnega sporočila zgodbe o zmožnostih in zabavi naših otrok, smo s snemanjem prizorov na šoli, predstavili tudi II. OŠ Žalec, njeno opremljenost in nove pridobitve. S tem je postal video tudi promocijski material same šole.

Z objavo videa na šolski uradni spletni strani, kjer je potekalo internetno glasovanje, smo postali del danes pomembnih socialnih omrežij. Naši učenci, njihovi starši in učitelji so delili

povezave do videospota po medmrežju, na svoji Facebook strani so skupne utrinke objavili Čuki in lokalna televizija; slednja je na svojem kanalu tudi predvajala videospot in prispevek s šolske prireditve. Videospot je tako res postal znan, učenci pa so se počutili enakovredni del imanentne družbe v kraju in državi.

S pomočjo spletnih objav smo osvojili še en pomemben cilj – boljšo prepoznavnost v našem kraju. Mnogo ljudi, ki so zaposleni v sorodnih izobraževalnih ustanovah, v občini in drugih posameznikov, je podalo izredno pohvalne, spodbudne odzive; bili so navdušeni nad videnim, zato so pohvalili prikazan izdelek in zmožnosti učencev. Nekateri od teh so se udeležili tudi šolske prireditve in tam le še potrdili svoje novo prepričanje o sposobnosti otrok s posebnim potrebami.

Večjo odmevnost je naš videospot dobil s projektom Video S-Factor, ki je bil zaradi internetnega glasovanja in zaključne prireditve na festivalu Igraj se z mano predstavljen množici ljudi. Tisti učenci, ki so bili prisotni na zaključni prireditvi Video S-Factor, so dobili tudi občutek mednarodnega festivala, doživeli so utrip filmskega festivala in ob razglasitvi prvih mest (s predstavitvijo našega videa) začutili tudi veljavo in pomembnost.

Slika 3: Podelitev priznanja za osvojeno 3. mesto na Video S-Factor

(Lasten vir II. OŠ Žalec)

Odlična posledica snemanja videospota pa je bila zaključna prireditev za starše. Ta je bila datumsko načrtovana z letnim delovnim načrtom šole, a njena vsebina še ni bila natančno opredeljena. Tako smo spretno združili nastop učencev s predstavitvijo našega videa in

ocenjevanjem ostalih videov sodelujočih šol v projektu. Prireditve je črpala tematiko iz poznavanja slovenskih pokrajin, zato smo jo naslovili Naša Slovenija. V njej smo preko glasbenih točk, deklamacij in dramskih iger prepletali poučno raziskovanje slovenskih krajev.

Slika 4 : Plesna točka na prireditvi Naša Slovenija (Lasten vir II. OŠ Žalec)

3.2 Izzivi in težave

Ob vseh lepih dogodkih smo se srečevali tudi z marsikaterimi izzivi in težavami, ki so predstavljene v nadaljevanju.

- Novo projektno delo je bilo zahtevno umestiti v že utečeno in načrtovano šolsko delo. Skupno načrtovanje z učiteljico, pisanje scenarija, iskanje opreme in dogovarjanje s sodelujočimi osebami, je potekalo izven pouka, izven delovnega časa učiteljev. Pogosto sva delali po pouku ali zvečer, preko računalnika na daljavo. Za vso opravljeno delo smo potrebovale številne ure, ki zaradi slovenske zakonodaje, niso mogle biti realno ovrednotene. Ravnateljica je projekt podpirala in nama za to delo namenila ure k doprinosu za letni dopust. Po dogovoru smo posamezne delovne drobce utrjevali pri interesnih dejavnosti, v času daljših odmorov; takrat smo urili snemanje in prizore za kadre.

- Večji tehnični problem smo imeli tudi pri izvedbi snemanja, saj na šoli nimamo ustrezne snemalne tehnologije. Primerno kamero smo si zato morali izposoditi, del kadrov pa posneti le s snemalno funkcijo fotoaparata; zaradi česar so nekateri posnetki manj kvalitetni. Pri zaključnem snemanju v telovadnici naju je zaskrbelo, kako posneti širok kader, s hitrimi premiki, ob tem pa hkrati zajeti še zvok. Pomisleki so nama narekovali, da sva se za napotke obrnili na snemalca pri lokalni televiziji, ki nam je z veseljem preskočil na pomoč in s profesionalno opremo posnel dogajanje s Čuki. Ko smo že menili, da je levji delež projekta končan, se je pričela montaža videospota. Tu smo porabili zelo veliko časa, saj smo morali pregledati ves video material, izluščiti najboljše snemalne enote in jih ustrezno uporabiti. Ob tem je bilo potrebno računalnike opremiti z novo programsko opremo ter se le-to naučiti uporabljati. Za izdelavo glasbenega »miksa« sem uporabila program za obdelavo zvoka Audacity, v katerem sem ustrezno krajšala glasbo, jo zvočno prilagajala in dve skladbi združevala v eno celoto. Pri obdelavi videov sem rokovala s programom CyberLink PowerDirector. Z njim sem časovno omejevala posamezne video vsebine, jim odvzemala glas, dodajala glasbeno podlago, prehode, animacije, napise in slike. Za predpripravo nekaterih slik pa sem si pomagala s programom PhotoFiltre. Za uporabo omenjenih računalniških programom sem se odločila na podlagi njihove ustrezne kvalitete in vsaj začasne brezplačne dostopnosti; upoštevati je potrebno tudi dejstvo precej omejenih šolskih denarnimi sredstvi.

4 Zaključek

Področje oseb s posebnimi potrebami je občutljivo, saj so osebe izredno ranljive, okolica pa premalo strpna. Živimo v času in družbi, ko diskriminacija ni dovoljena, pa vseeno le stežka in počasi rušimo koncepte drugačnosti. Zato je bistvo našega projekta poseglo v njihovo vključevanje v okolje, v sodoben svet. S tem pa tudi na področje obogatitve njihovega vsakdana; odstrli smo možnosti za prikaz njihovih sposobnosti, ob čemer je bilo najpomembnejše, da so zadovoljni, srečni in uspešni. Menim, da naš nastali video to zelo dobro prikazuje. Z vsemi aktivnostmi ob in pri snemanju spota smo dosegli boljšo prepoznavnost, zastopanost in integracijo v družbo.

Slednjo so ob pripravah potepa po občini učenci dobro zaznali. Čeprav so kraj že poznali, so vendarle odkrili kaj novega, s tem pa začutili pomembnost krajevnih lepot. Preko odmevne šolske prireditve so se spogledovali tudi z drugimi kraji in njihovimi značilnostmi.

S projektom smo pridobili vsi; nekateri pa so ravno z njegovo pomočjo presegli lastne sposobnosti. Izredno motivacijo za delo je imela skupina deklet, ki je morala sošolce naučiti skupinski ples. Prav tako me je presenetil napredek in zanimanje učenke za nova računalniška znanja, saj je intenzivno sodelovala pri končni podobi videa. Dodobra je spoznala zahtevno programsko opremo, kasneje pa usvojeno znanje z veliko vnemo spretno uporabila še pri pripravi gradiva za valeto.

Učencem je pripadnost in povezanost celotne šole veliko pomenila; skupinski ples učencev in učiteljev z glasbeno skupino Čuki jim je predstavljal enega lepših doživetij.

Velik doprinos projekta sem začutila tudi sama, saj sem spoznala nove strokovne delavce, uporabo novega praktičnega programa za montažo filmov. Pridobila sem pomembno spoznanje, da je uporaba videa odlično orodje inkluzije, ki lahko prenaša globoka sporočila in premosti marsikatero težavo, s katero se sooča otrok s posebnimi potrebami.

Dela v projektu ni bilo malo. In kot se pogosto zgodi, se je tudi tu, da zahtevnosti in obsega našega dela ne moremo ustrezno prikazati in ovrednotiti. Tu je prikritega obilo časa, ko so potekala usklajevanja in načrtovanja, pa ure montaže, da bi video ponesel med gledalce tisto pravo sporočilo in bil hkrati tudi tehnično dovršen. Seveda je bilo delo otežkočeno tudi zaradi nenačrtovanega sodelovanja v projektu v utečenem šolskem letu. Ob vsem tem pa, zaradi finančnih omejitev šole, nismo imeli niti ustrezne opreme za snemanje in izdelavo videa.

Ključnega pomena je načrtovanje tovrstnega dela v začetku šolskega leta; da se z mislijo na izbrano aktivnost že izvajajo interesne dejavnosti, morda intenzivni tematski tabor ali pa dan dejavnosti. Tako je lahko učiteljevo delo izmerljivo in ovrednoteno. Ne trdim, da ne obstajajo še druge poti, a vendar ob trenutni zakonodaji in vrednotenju učiteljevega dela, te žal niso mogoče.

V delo sem vložila veliko truda, porabila mnogo časa in energije, vendar nič ne pretehta zadovoljstva ob opazovanju otrok, ki so si prav zaradi tega projekta zgradili pot k samospoštovanju, okusili pripadnost družbi ter vzpostavili interakcijo z okoljem. Ob tem pa ne gre pozabiti potrditev in empatičnih odzivov okolice. Zaradi vsega naštetega vem, da bom pri svojem delu gotovo še posegla po tovrstni dejavnosti.

5 Viri in literatura

1. *CYBERLINK PowerDirector User Guiude*. [Online]. CybeLink. [Citirano 19. avg. 2017; 14.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://download.cyberlink.com/ftpdload/user_guide/powerdirector/15PDR/PowerDirector_UG_ENU.pdf.
2. *FREE 30-day Trial CyberLink PowerDirector 14.0.* [Online]. [Citirano 19. avg. 2017; 14.10]. Dostopno na spletnem naslovu: https://cyberlinkpowerdirector.en.softonic.com/.
3. *LETNI delovni načrt II. OŠ Žalec za šolsko leto 2016/2017*
4. *SOCIOPSIHOLOŠKI vidiki izobraževanja oseb s posebnimi potrebami*. [Online]. [Citirano 29. jul. 2017; 13.22]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/12_09_sociopsiholoski_vidiki_izobrazevanja_oseb_s_posebnimi_potrebami.pdf.

6 Priloge

Spletna stran objavljenega videospota: http://www.2os-zalec.si/files/2016/05/II-OS-Zalec-nam-srce-razbija.mp4?_=1

Slika uvoda v naš videospot (Lasten vir II. OŠ Žalec)

OŠ Ivana Cankarja Ljutomer

Marjeta Kuhar

ŠOLA ROČNIH DEL

MANUAL WORK SCHOOL

Povzetek

Na šoli izvajamo veliko interesnih dejavnosti, saj se zavedamo, da so pomemben del vseživljenjskega učenja. Ena izmed teh interesnih dejavnosti so ročna dela. Temeljni namen te dejavnosti je uporaba pridobljenega znanja za preživljanje prostega časa, ki služi tudi kot izhodišče za nadaljnje izobraževanje (OIP vezenje) in vseživljenjsko učenje. Pri interesni dejavnosti se učenci srečujejo s spretnostmi, kot so kvačkanje, pletenje in vezenje, ki so sčasoma v osnovni šoli zgubile veljavo in popolnoma izginile iz učnih načrtov. Pridobivanje teh znanj in spretnosti se pojavlja le še v obliki interesnih dejavnosti. S tem z različnimi aktivnostmi pri njih razvijam vestnost, dolžnost, vztrajnost, disciplino, samostojnost, delavnost, natančnost, doslednost, smisel in čut za estetsko oblikovanost izdelka. Obenem pa si razvijajo čut za slovensko narodno kulturo in tradicijo.

Ključne besede: osnovna šola, interesna dejavnost, ročna dela

Abstract

In our School we carry out many optional compulsory activities, because we are aware of them being an important part of lifelong learning. One of these activities is Manual work. Basic purpose of this activity is using the acquired knowledge in spending the free time and it also serves as a starting point for continuous education (OIP embroidery) and lifelong learning. At this activity students meet with skills like crochet, knitting and embroidery, which have all lost validity in primary school and have disappeared from curriculum. Gathering these skills and knowledge is now possible only through optional compulsory activities. With these different activities they develop conscientiousness, sense of duty, perseverance, discipline, autonomy, hard work, precision, consistency, sense and feeling of aesthetic design of the product. And they also develop the sense of Slovene tradition and national culture.

Key words: primary school, optional compulsory activity, manual work

1 Predstavitev dejavnosti

Že kot majhno dekle me je mama naučila pletenja, kvačkanja in šivanja gobelinov. V srednji šoli in v času študija sem začutila željo po zahtevnejšem znanju ročnih del. Tako sem se začela ukvarjati z zahtevnejšimi vzorci kvačkanja, pletenja, izdelovanjem tapiserij, vezenjem ter makramejem, ki sem se jih sama učila iz knjig in revij, pozneje pa sem se pridružila krožku ročna dela pri društvu upokojencev. Ta krožek (srečanja) obiskujem še danes. Z vsem svojim pridobljenim znanjem o ročnih tehnikah bi rada mladim vzbudila čut za estetiko ter čut za slovensko narodno kulturo, običaje oziroma tradicijo. Kakovost procesa interesne dejavnosti ročna dela je odvisna od strokovne usposobljenosti mentorja, njegovega povezovanja in sodelovanja v okolju ter odzivanja v različnih situacijah. Sama izvedba interesne dejavnosti temelji na konceptu interesnih dejavnosti in učnega načrta Waldorfske osnovne šole. Vsako leto med vključenimi učenci izvedem anketo o interesu za posamezno ročno delo in temu potem sledim. V okviru interesne dejavnosti si učenci ogledajo razstave ročnih del v svojem kraju in v sosednjih krajih. K določenemu številu ur pa povabim tudi zunanje sodelavce in starše. V začetku učence najbolj pritegne vezenje. Vezenje nastaja z zavestnim likovnim oblikovanjem. Pri tem likovnem snovanju gre za primere okraševanja tkanin z najrazličnejšimi ornamenti v barvi tkanine ali s kombinacijo različnih barvnih niti, ki se jih na različne načine všiva v tkanino (Bogataj, 1993, 74). Učenci se najprej seznanijo s pripomočki in materiali za vezenje. Za vezenje imamo na voljo raznovrsten izbor tkanin in prej, ki jih lahko z malo domišljije med seboj kombiniramo in izdelamo posebne in zanimive vezenine. Osnovnih pripomočkov, ki jih potrebujemo za delo ni veliko. To so blago, šivanka, vezilne preje, škarje, obroč za vezenje in naprstnik. Učenci se glede na svoje ročne spretnosti učijo različne vbode. V začetku učence na kratko seznanim z zgodovino vezenja. Po zgodovini vezenja se osredotočimo na orodje in pribor za vezenje ter priprave na praktično delo. Naučijo se vesti enostavni stebelni vbod. Tako učenci samostojno izvezejo prtiček, na katerega so si že narisali preprost motiv po lastni domišljiji in ustvarjalnosti. Po uvodni frontalni razlagi vsakemu učencu posebej pokažem pravilno držo platna, šivanke in tehniko stebelnega vboda. Stebelni vbod je najbolj znan in vsestransko uporaben vbod. Z njim izvezemo obrise likov in posamične črte za narisano obliko (Bonando, 1983, 60). Spoznajo tudi široki stebelni vbod in se naučijo razlikovati med enostavnim in širokim stebelnim vbodom ter vedo, kdaj uporabijo široki stebelni vbod. Bolj spretni in vztrajni pa se naučijo tudi enostavni križni vbod. Ko dosežejo svoj cilj pri vezenju,

sledi pletenje in kvačkanje. Tudi tukaj so aktivnosti zelo podobne vezenju. Najprej se pogovarjamo in raziskujemo pletenje in kvačkanje, kaj za to potrebujemo (pribor in material), kaj si lahko izdelamo … Učenci se v glavnem odločijo za izdelavo volnene kape, šala, bolj ustvarjalni in spretni pa za rokavičnike, podstavke za kozarce in podobno. Začnemo z osnovami pletenja in kvačkanja, kako držati pletilke oz. kvačko, kako začeti in nato sledi učenje osnovnih pentelj pri pletenju in kvačkanju.

2 Povezava s civilno družbo

Interesna dejavnost »šola ročnih del« je zelo ustvarjalna in medgeneracijsko naravnana dejavnost. Lahko bi jo poimenovali tudi mala šola ročnih del, saj se tukaj učenci naučijo osnov šivanja, pletenja, kvačkanja in še česa. Seveda ta dejavnost ne poteka samo na šoli, ampak tudi izven šole in v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Tako smo v preteklem šolskem letu aktivno sodelovali z Mestno knjižnico Ljutomer in pripravili razstavo ročnih del v tednu ljubiteljske kulture. V letošnjem šolskem letu pa so učenke sodelovale pri izdelavi tipanke Čarobni kolaček.

Slika 1: Razstava v mestni knjižnici Ljutomer (Marjeta Kuhar)

Kot sem že omenila, sodelujemo tudi z društvom upokojencev Ljutomer, sekcija ročna dela. Gospe v pokoju občasno obiščejo interesno dejavnost in učence seznanijo z določeno tehniko izdelave (pletenje, kvačkanje, vezenje).

Slika 2: Kvačkanje (Marjeta Kuhar)

Slika 3: Pletenje (Marjeta Kuhar)

Zavedam pa se tudi, da se učenje danes ne zaključi več z zaključkom rednega formalnega izobraževanja. Vseživljenjsko učenje zaradi hitrih tehnoloških, ekonomskih in družbenih sprememb postaja nuja in potreba vsakega posameznika. Znano je, da učenje prispeva k dvigu kompetenc, kreativnosti in inovativnosti posameznika, socialni vključenosti, zaposljivosti in fleksibilnosti na trgu dela, zvišuje zaupanje vase in druge ter vpliva na kakovost tako osebnega, kot tudi poslovnega in družabnega življenja. Zato v tednu vseživljenjskega učenja na šoli ponujamo dejavnosti s področja ročnih del. S tem želimo pritegniti širšo javnost. Občasno obiščemo tudi dom starejših občanov Ljutomer in se tam priključimo delovni terapiji. Učenci se teh srečanj zelo veselijo, prav tako pa tudi varovanci doma. Tam se učenci preizkusijo v različnih rokodelskih delavnicah.

Slika 4: Delavnice v DSO Ljutomer (Marjeta Kuhar)

Ob novem letu izdelamo novoletni aranžma in okrasimo novoletno jelko v prostorih NLB v Ljutomeru. Učenci izdelajo majhna darila za obdarovanje, ki jih potem ponudijo na novoletnem bazarju v centru mesta.

Slika 5: Izdelki za novoletni bazar (Marjeta Kuhar)

Ob valentinovem ali pa ob osmem marcu v prostorih NLB Ljutomer pripravimo tudi razstavo ročnih del. Obiskovalci so zelo presenečeni, kaj ves zmorejo te majhne ročice narediti. Učenci izdelajo – izvezejo tudi voščilnice, ki jih podarijo. Vsako leto pa skupaj z učenci in njihovimi starši obiščemo vsaj eno razstavo ročnih del. Te razstave učence zelo motivirajo in jim dajo nov elan za naprej.

Slika 6: Obisk razstave ročnih del v Črenšovcih (Marjeta Kuhar)

Učenci od vseh teh aktivnosti zelo veliko pridobijo. Velik uspeh in ponos je bil, ko je bil v časopisu objavljen članek o teh aktivnostih. Takrat so učenci in tudi njihovi starši začutili, da pa so še ljudje, ki cenijo in spoštujejo to, kar učenci počnejo pri interesni dejavnosti. Delo so opazili tudi na zavodu za šolstvo, območna enota Murska Sobota in nas povabili, da so učenci svoja dela razstavili na enem izmed mednarodnih simpozijev v Pomurju. Po vseh teh letih dela opažam, da se vseeno vse več ljudi ukvarja z ročnimi deli. Pri vsem tem pa pogrešam dogodke, ki bi spodbudili povezovanje med ustvarjalci in ponudniki materialov ter bi osveščali širšo javnost o vrednosti doma proizvedenih izdelkov. Ročno delo je tudi čas, ko so učenci nemoteno sami s seboj, enako tudi odrasli. Ročna dela pomagajo mišljenju, spodbujajo presojanja (je vsak vbod, zanka dosleden, enak prejšnjemu, dovolj napet) med delom je prisotna harmonija in umiritev. Ko izbiram različne vsebine za različne starostne skupine, upoštevam, kako bodo izdelki služili svojemu namenu. Nenazadnje ne smemo podcenjevati samozavesti in veselja, ki nastane v učencu kot plod izdelave nečesa praktičnega in lepega, nečesa, kar je obrodilo sad veščine, ki jo je učenec usvojil. Učenci se zavedajo, kdaj jim je izdelek, ki so ga naredili všeč in so zadovoljni. Cilj interesne dejavnosti ročna dela je tako tudi urjenje ročnih spretnosti. Šolanje finomotorike, koordinacije v povezavi z umetniškim in praktičnim elementom, zagotavlja osnovo za kasnejšo praktično inteligenco. Ni pa bistvo te interesne dejavnosti v tem, kot jo velikokrat omenjajo, da bodo učenci postali rokodelci, pač pa, da postanejo popolnejša bitja. Briljanten matematik se mora najprej naučiti razmišljati »drugače« in prav tega se lahko nauči skozi ročne spretnosti. Glavna motiva sta tako zadovoljstvo in ponos, da si delo dobro opravil.

3 Izzivi na poti

Učenci, ki so vključeni v interesno dejavnost ročna dela, jo z veseljem obiskujejo. Žal teh učencev ni zelo veliko. To so v glavnem učenci, ki jih rokodelstvo zelo veseli. Zelo radi ustvarjajo tako pri pouku, v podaljšanem bivanju in izven šole. Imajo tudi velik čut do sočloveka, med seboj so zelo povezani. Prav uživajo, ko se dobimo. Med njimi steče prijetna komunikacija, ne glede na razliko v letih, predznanju in ročnih spretnostih. K interesni dejavnosti se vključijo občasno tudi učenci, ki imajo primanjkljaje na posameznih področjih. Ti učenci potrebujejo nekoliko več individualnega pristopa. Opažam pa tudi, da so jim drugi učenci pripravljeni pomagati. V času moje odsotnosti so interesno dejavnost vodile gospe iz

društva upokojencev. To je bilo učencem zelo všeč. Veliko so se pogovarjali o življenju nekoč, o rokodelstvu v osnovni šoli, ki se je delilo na moško in žensko rokodelstvo. Zelo pomemben se mi zdi tudi prostor, kjer izvajamo dejavnosti. Tako smo eno leto v knjižnici, naslednje leto pa v učilnici. Prostor mora biti primerno osvetljen, stoli primerne velikosti in učencem prijeten. Opažam pa, da se slaba popularnost takšnih ročnih spretnosti ne kaže samo v šoli, ampak tudi v širši družbi. Materiali in pripomočki, ki jih potrebujemo za ustvarjanje so precej dragi, če želimo delati s kvalitetnimi materiali, zato se marsikdo, ki bi se rad naučil te spretnosti, odloči, da se mu izdelava unikatnega izdelka cenovno ne izplača. Glavno besedo pri tem imajo seveda starši. V kolikor mi učenci zaupajo, da imajo težave z nabavo materiala, jim ga poskušam priskrbeti preko donatorjev. To so v glavnem upokojenke, ki si želijo, da bi mlajša generacija ohranila stik s preteklostjo. Tako nam podarijo blago, različne preje in pripomočke. Pomaga pa nam tudi šiviljstvo Lipovec iz Ljutomera, ki nam podari blago. Pri tako velikem starostnem razmiku, je težko uskladiti glede urnika. A nekako uredimo tudi to. Kljub težavam, ki se pojavljajo, pa je na koncu cilj dosežen. Vsak učenec doživi uspeh pri ročnih delih. Kako lepo jih je opazovati, ko po šoli in v šolo hodijo s svojimi izdelki (kapa, gamaše, ušesni trak) in s kakšnim ponosom svoje izdelke pokažejo drugim učiteljem. V začetku mi je bila ta interesna dejavnost zelo velik izziv. Kajti na šoli že nekaj let ni bilo take interesne dejavnosti. Z ročnimi deli sem tako najprej začela v četrtem razredu podaljšanega bivanja. Opazila sem, da so ročna dela pritegnila tako fante kot dekleta. V istem šolskem letu sem v šolo povabila tudi babice in dedke teh učencev, ki so potem učencem pokazali izdelavo različnih rokodelskih izdelkov. Naj omenim samo nekaj: punčka iz cunj, izdelki iz ličja (punčka, zajček, ptica, roža), pletenje iz vrbovih vej, šivanje doma narejenih igrač (punčke, žoge, medvedki), izdelava klobučkov za šivanke, tkanje in še veliko drugega. V naslednjih letih sem počasi začela uvajati interesno dejavnost ročna dela. In tako jo sedaj izvajam že nekaj let. Vsako leto povabim zunanje sodelavce, da učencem pokažejo kaj novega. Tako smo izdelovali tudi že rože iz nogavic in papirja. Učenci svoje izdelke občasno ponudijo tudi na bazarju, a opažajo, da jih veliko ljudi ne ve ceniti, zato jih raje zadržijo zase ali podarijo nekomu, ki ve ceniti trud, ki je vložen v posamezno ročno delo. Interes za rokodelske spretnosti usiha tudi zaradi tehnologije, ki je nasičila naše domov in tudi otroke. V dobi računalnikov in televizije se tradicionalne ročne spretnosti težko bojujejo z novodobnimi trendi. A tudi to nekako poskušam obrniti v prid ročnih del. Tako si preko spletnih strani ogledamo posamezno tehniko izdelave izdelka, ogledamo si spletne strani s končnimi izdelki, poiščemo ponudnike materiala za ročna dela in

še veliko drugega. Zelo zadovoljna pa sem bila, ko je to dejavnost opazil tudi zavod za šolstvo, območna enota Murska Sobota in predstavniki medijev. To je učencem in meni zelo veliko pomenilo.

4 Zaključek

Ročna dela so bila, so in bodo. Čeprav jih izpodrinjajo stroji, je še vedno zelo pomembna ročna spretnost posameznika. Opazimo lahko, da si veliko ljudi želi imeti unikatni izdelek, a žal še niso vsi pripravljeni plačati tega. Nimajo namreč občutka, koliko časa je posameznik vložil v določen unikatni izdelek. Rokodelske spretnosti zahtevajo dobro koordinacijo giba oko – roka, osnovno znanje o posamezni ročni spretnosti, vztrajnost in natančnost. Le tako lahko učenci naredijo estetski izdelek, katerega proces izdelave je tudi bolj dolgotrajen. Izdelavo ročnih del se lahko nauči vsak, če le ima voljo in vztrajnost. Je pa res, da se učenci med seboj zelo razlikujejo po ročnih spretnostih. Nekateri so nenavadno spretni, drugi precej manj iz različnih vzrokov. Zelo vesela sem, da se je v šoli pojavil obvezni izbirni predmet vezenje in obenem še učbenik za sedmi, osmi in deveti razred vezenje. Interesna dejavnost ročna dela je tako dobra podlaga za nadaljnji izbirni predmet vezenje. Vsekakor je ta interesna dejavnost tudi povezava med generacijami in ohranjanje slovenske kulturne dediščine. Običajno interesno dejavnost obiskuje okrog deset učencev. Takšna skupina učencev se mi zdi ravno prav velika, da jim lahko individualno bolj pomagam in jim razložim morebitne nejasnosti v kakšni izmed osnov rokodelskih spretnosti. Učenci namreč radi delajo, če jim le kdo pokaže. Vmes jim povem kako zgodbo iz življenja nekoč. Zelo presenečeni so, ko jim povem, da je bilo včasih v osnovni šoli ročno delo ocenjeno. Učenci se tako pri interesni dejavnosti srečujejo s tradicionalnimi ročnimi spretnostmi in novimi ustvarjalnimi načini dela. Zelo dobro bi bilo, če bi bili v oddelkih igralni kotički »ročne spretnosti«, kjer bi si lahko učenci razvijali svoje ročne spretnosti. Vse prevečkrat se namreč za ustvarjanje uporabljajo umetni materiali in papir. Zavedati pa se moramo, da je zgodovina ročnih del tesno povezana z razvojem oblačil in mode pa tudi z umetnostjo vseh obdobjih in bližnjih ter daljnih civilizacij. Tako današnja moda zopet daje velik poudarek vezenini. In ravno medgeneracijsko sodelovanje je tisto, ki omogoča ohranitev kulturne dediščine in obenem razvoj ročnih (rokodelskih) del.

5 Viri in literatura

1. BERK, E., BOGATAJ,J. in PUKŠIČ,J. *Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Domus. 1993.
2. BOGATAJ, J. *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba. 1992.
3. BONANDO,V. in NAVA, M. *Vezenje*. Lipa Koper. 1983.
4. FUCHS, H. in NATTER, M. *ABC kvačkanje z vsemi tehnikami in vzorci za kvačkanje z nadrobnimi postopnimi razlagami v sliki in besedi*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 1998.
5. GABOR,S. *Razvoj ročnih spretnosti učencev v kontekstu aktivnega preživljanja prostega časa.* Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. 2010.
6. *INTERESNE dejavnosti*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/.../podrocje/.../Interesne_dejavnosti_cb.pdf.
7. NILSBACHER-Bregar, N. *Narodne vezenine na Slovenskem*. Ljubljana: Založba centralnega zavoda za gospodinjstvo. 1982.
8. *PREDMETNIK.* Waldorfska šola. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://lj.waldorf.si/?w=11.
9. *VEZENJE.* [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/.../Vezenje.pdf.
10. VOŠČILNICE iz domače delavnice. *Naša žena*. 2007, št. 11, str. 70.

Gimnazija Celje - Center

Vesna Lavrinc

SODELOVANJE GIMNAZIJE CELJE - CENTER NA RAZSTAVI EKSOTIČNIH ŽIVALI BIOEXO V LJUBLJANI

GIMNAZIJA CELJE - CENTER COOPERATION AT THE BIOEXO EXHIBITION OF EXOTIC ANIMALS IN LJUBLJANA

Povzetek

V prispevku je predstavljeno sodelovanje dijakov programa predšolska vzgoja z Društvom ljubiteljev eksotičnih živali na razstavi eksotičnih živali BIOEXO v Ljubljani. Dijaki so izvajali ustvarjalne delavnice za otroke – obiskovalce. Cilj sodelovanja je bil znanje in izkušnje dijakov v praksi povezati z medpredmetnim povezovanjem naravoslovja in različnih področij; od likovne, glasbene in gibalne dejavnosti. Rezultat skupnega sodelovanja so bile uspešno izvedene in številčno obiskane delavnice. Dijaki so pridobili nove izkušnje načrtovanja, priprave in izvedbe delavnic, hkrati pa so imeli priložnost ogledati si razstavo eksotičnih živali in odpraviti predsodke do živali, ki pri nekaterih dijakih vzbujajo strah in nelagodje. Društvo je pridobilo zanimiv in ustvarjalen del programa, obiskovalci pa aktivno sodelovanje na razstavi eksotičnih živali.

Ključne besede: ustvarjalne delavnice, otroci, društvo, sodelovanje, eksotične živali

Abstract

This article presents the cooperation of students of the pre-school education programme with Društvo ljubiteljev eksotičnih živali (the Association of exotic animal lovers) at the BIOEXO exhibition of exotic animals in Ljubljana. Students carried out creative workshops for children/visitors. The aim of the cooperation was to link students' knowledge and practical experience through the cross-subject integration of science and different fields such as art, music and physical activities. The cooperation resulted in successfully implemented and widely attended workshops. Students gained many new experiences in the planning, preparation and implementation of workshops. They also had the opportunity to visit the exhibition of exotic animals and eliminate prejudice against animals that arouse fear and discomfort for some students. The Association obtained an interesting and creative part of the programme, and visitors got the chance to actively participate in the exhibition of exotic animals.

Key words: creative workshops, children, association, cooperation, exotic animals

1 Predstavitev dejavnosti

Sodelovanje dijakov programa predšolska vzgoja z Društvom ljubiteljev eksotičnih živali smo na Gimnaziji Celje - Center podprli na pobudo naše dijakinje, članice omenjenega društva. Ustvarjalne delavnice za otroke, ki so jih pripravili dijaki, so predstavljale dodatno dejavnost na šoli ter vez med šolo in civilno družbo. Pomenile so predhodno načrtovanje in povezovanje različnih predmetnih področji, kot so likovni, glasbeni in športni modul, varno in zdravo okolje ter naravoslovje za otroka. Cilj sodelovanja je bil pridobiti dodatna znanja in izkušnje dijakov ter kot šola prispevati k civilni družbi.

Dijaki so se povezali s profesorji, ki na šoli izvajamo omenjene module, in skupaj z nami načrtovali naslednje tematske delavnice: glasbeno, gibalno in ustvarjalno. Rdeča nit delavnic so bile eksotične živali in premagovanje morebitnega strahu do njih. Na začetku smo pripravili seznam vseh tistih, ki so želeli sodelovati v tem projektu, nato smo oblikovali teme delavnic, razdelili vloge in delo. S tem smo poglobili medsebojno sodelovanje ter krepili komunikacijo in solidarnost. Treba je bilo pripraviti rekvizite, material in pripomočke za izvedbo delavnic. Za ustvarjalno delavnico so dijaki pripravili krožnike iz papirja, ki so jim izrezali dno, in ob robu z luknjačem naredili luknje, v katere so kasneje otroci napeljali vrvico in izdelali pajkovo mrežo. Pripravili smo barvni papir za izrezovanje, škarje, voščenke, barvice in barvna pisala za ustvarjanje živali. Za izdelovanje pajkov so prinesli tudi krompir in kratke veje, ki so ostale po spomladanskem obrezovanju trte. Za gibalno dejavnost na prostem so pripravili stožce, žogice, pripomočke za labirint in elastiko za pajkovo mrežo.

Za glasbeno delavnico so pripravili uganke in material za izdelovanje instrumentov. Pripravi materiala je sledila izvedba delavnic na razstavi eksotičnih živali v Biotehniškem izobraževalnem centru na Gimnaziji in veterinarski šoli v Ljubljani.

Dejavnost je v celoti pozitivno vplivala na izvedbo letnega delovnega načrta v programu predšolska vzgoja, v katerem se pouk in dejavnosti ob pouku ter teorija in praksa tesno povezujejo.

2 Povezava s civilno družbo

Društvo BIOEXO povezuje ljubitelje eksotičnih živali. Od kod ime? BIO je kratica za njihovo znanje, ki temelji na biologiji vrst, EXO pa zato, ker se posvečajo v glavnem eksotičnim živalim.

Namen društva je uveljavljanje in pospeševanje različnih aktivnosti z združevanjem ljubiteljev eksotičnih živali, organiziranjem razstav in tekmovanj ter usposabljanjem članov društva. Društvo deluje samostojno in primarno ne izvaja pridobitne dejavnosti. Deluje po načelu enakopravnosti, amaterizma in solidarnosti ter sodeluje z drugimi podobnimi organizacijami in zvezami. Naloge društva so:

- organiziranje razstav in sejmov eksotičnih živali v skladu z zakonodajo;
- oblikovanje programa dela;
- izvajanje koncepta in strategije razvoja ljubiteljstva eksotičnih živali v okviru delovanja društva;
- določanje pogojev za izvajanje programa dela;
- izvajanje nacionalnih ali mednarodnih projektov in programov s področja ljubiteljstva in varstva eksotičnih živali.

Društvo izvaja razne delavnice, naravoslovne dneve, praznovanja rojstnih dni, počitniške dejavnosti, tečaje in pripravlja razstave eksotičnih živali. Člani društva se seznanjajo z novimi dognanji, novostmi na področju opreme in nege, berejo dostopno literaturo, spremljajo zakonodajo področja in obiskujejo sejme v tujini. Njihove živali so v ustreznem okolju in pod stalnim veterinarskim nadzorom. V njihovi lasti je preko 100 osebkov živali oziroma kar okoli 70 različnih vrst; od plazilcev, pajkovcev, žuželk in sesalcev. Večkrat poskrbijo tudi za živali, za katere njihovi lastniki ne morejo več skrbeti. Na letošnji razstavi, ki je potekala od 21. do 23. 4. 2017 v Ljubljani, v Biotehniškem izobraževalnem centru na Gimnaziji in veterinarski šoli v Ljubljani, so pripravili čudovito razstavo s poudarkom na velikih kuščarjih in strupenjačah. Tako so lahko obiskovalci videli številne strupene in nestrupene kače, pa tudi kuščarje, žabe, paličnjake, dihurje, ježe in žuželke, mačke maine coon in celo podganice. Na ogled so postavili nekaj akvarijev, predvsem morskega, saj želijo izobraževalni namen razširiti tudi na področje akvaristike. Na ogled so bili različni kaktusi in zanimive mesojede rastline. Za popestritev programa so pripravili še delavnice in predavanja z zelo zanimivimi tematikami. Del programa so bile tudi delavnice za otroke, ki so jih izvedli dijaki programa predšolska vzgoja Gimnazije Celje - Center. Dijaki so s sodelovanjem na BIOEXO pridobili mnoge nove izkušnje z načrtovanjem, pripravo in izvedbo delavnic ter imeli priložnost ogleda razstave eksotičnih živali. Društvo je pridobilo zanimiv in ustvarjalen del programa, obiskovalci pa aktivno sodelovanje na razstavi eksotičnih živali.

3 Izzivi na poti

Velik izziv pri načrtovanju je predstavljalo dejstvo, da nismo mogli predvideti števila otrok, za katere smo pripravljali delavnice, da nismo poznali razstavnih prostorov in zunanje okolice, kjer smo izvajali gibalno dejavnost, in da nismo vedeli, kakšno bo zanimanje otrok za naše delavnice. Posledično smo težko predvideli, koliko materiala in pripomočkov pripraviti. Težava je bila tudi ker je prireditev v soboto trajala ves dan, kar je bila dodatna obremenitev za dijake in spremljevalce. Zato smo našo udeležbo v celoti zagotovili dopoldne, popoldne pa delno. Na takšen način smo zagotovili delavnice čez cel dan, vseh dijakov pa nismo časovno obremenili. Cilj je bil dosežen, saj so se naših delavnic z veseljem udeležili predšolski kot tudi šolski otroci. Po ogledu razstave so bili polni vtisov in so se še radi zadržali na delavnicah. Tudi njihovi starši in spremljevalci jih niso priganjali, ampak so si v večini vzeli čas in počakali, da so otroci dejavnost zaključili. Zadovoljni pa so bili tudi naši dijaki, ki so imeli priložnost, da so v avtentičnem okolju, obkroženi z eksotičnimi živalmi, otroke popeljali v svet ustvarjalnosti. Posebnost takšnih delavnic je, da so za otroke neobvezne, otrok lahko sodelovanje kadarkoli prekine, predstavljajo pa le spremljevalni program, za katerega se obiskovalci odločijo ali pa ne. Pri načrtovanju delavnic so morali dijaki poiskati medpredmetne povezave, sodelovati in prevzemati odgovornost za kvaliteto izvedbe.

Nekateri dijaki so se pri spoznavanju živali soočali tudi s svojimi predsodki. Te pridobimo s sprejemanjem stališč svoje okolice. Za dijake je zelo pomembno, da skušajo predsodke premagati, saj jih bodo kot bodoče strokovne delavce v vrtcu močno ovirali pri pedagoškem delu in jih bodo nehote prenašali na predšolske otroke. Odgovoren odnos do živali namreč oblikujemo v zgodnjem otroštvu, zato je vloga vzgojiteljev, učiteljev in njihovih staršev v tem obdobju izjemno velika. Težave večini predstavljajo pajki in kače.

Moja naloga je bila, da sem dijake, ki se določenih živali bojijo, spodbujala, da si živali ogledajo, se jih dotaknejo s prstom in se šele na to z njimi rokujejo, če ocenijo, da bodo zmogli. Glede na izkušnje, ki sem jih pridobila pri delu v vrtcu, na delavnicah, ki jih izvajamo na šoli za predšolske otroke, pri katerih otroci rokujejo z živalmi, in na osnovi odzivov obiskovalcev na sejmu BIOEKSO v Ljubljani, lahko povem, da se predšolski otroci praviloma ne bojijo živali. Prav zato so priložnosti, da pridejo v stik z njimi že v otroštvu, zelo dobrodošle. Znano je namreč, da stik z živalmi krepi socialne vezi in ugodno vpliva na posameznikovo zdravje ter otrokov razvoj. Živali ugodno vplivajo na razvoj otrokovega zaznavanja in razumevanja okolice,

na razvoj govora in čustvovanja ter ugodno vplivajo na otrokovo zdravje. Menim, da je v zgodnjem otroštvu smiselno začeti otroke seznanjati s svetom, ki jih obdaja, kar pomeni, da je potrebno ustvariti pogoje, da otroci spoznajo domače živali in divje živeče živali. Ko pridobijo te prve pozitivne izkušnje, pa je dobrodošlo, da začnejo spoznavati tudi eksotične živali na razstavah in v živalskih vrtovih.

Menim, da je za otroke zelo dragocena izkušnja, če najprej spoznajo živali, ki živijo v naravnem okolju in šele na to eksotične živali, ki živijo v ujetništvu.

Predsodke pridobimo z vzgledom odraslih ali z negativnimi izkušnjami. V letih, ko poučujem, sem opazila, da je v vsaki generaciji nekaj dijakov, ki zelo panično sprejemajo bližino živali, ki pri njih vzbuja nelagodje, zato pogosto ne zmorejo ostati z njo v istem prostoru. Vzgoja za odgovoren odnos do živali, ki smo jo skušali razvijati pri otrocih in dijakih na sejmu BIOEKSO, je tako zelo pomembna.

4 Zaključek

S sodelovanjem na razstavi eksotičnih živali BOOEXO v Ljubljani smo tako z udeležbo otrok na naših delavnicah kot z naravo dela v celoti zadovoljni. Dijaki so dobili priložnost, da so svoje znanje in izkušnje prenesli v prakso. Dejavnost se je sicer razlikovala od tistih v vrtčevskemu okolju, zato je bil izziv še posebej velik. Velik izziv pa so bila tudi srečanja dijakov z živalmi, ob katerih se nekateri počutijo nelagodno. To je bila odlična priložnost, da premagajo strah in so vzgled otrokom, ki s predsodki do živali običajno nimajo težav. Cilj, ki smo si ga zadali na začetku, smo v celoti dosegli. V prihodnje načrtujemo še poglobljeno sodelovanje z Društvom eksotičnih živali BIOEXO v obliki projektnega dela vseh dijakov 2. letnika programa predšolska vzgoja pri modulu naravoslovje za otroka.

5 Viri in literatura

1. *BIOEXO razstava eksotičnih živali: o društvu*. [Online] [Citirano: 7. maja 2017; 8.15] Dostopno na spletnem naslovu: http://www.bioexo.si/.
2. *DRUŠTVO ljubiteljev eksotičnih živali*. [Online] [Citirano: 5. maja 2017; 6.20]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.facebook.com/Dru%C5%A1tvo-ljubiteljev-eksoti%C4%8Dnih-%C5%BEivali-Bioexo-204188296320819/.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Lidija Leskovšek

ETIČNI KODEKS

ETHICAL CODE

Povzetek

Medosebni odnosi prestavljajo temelj vsake družbe in kulture ter pomembno vplivajo na posameznikovo zadovoljstvo tako na delovnem mestu kot v zasebnem življenju. Kodeks sožitja je etični kodeks – pripomoček, ki nam pomaga pri izboljšanju medosebnih odnosov. Da bomo zagotovili trajnostni učinek, je potrebno vrednote, ki jih kodeks spodbuja, ne samo razumeti, ampak jih tudi ponotranjiti. Dolgotrajen postopek sprejemanja pravil kodeksa je predstavljal šele začetek poti k izboljševanju medosebnih, medetničnih odnosov. Zavedamo se, da vzpostavljen sistem ni samemu sebi namen, njegovo bistvo je vpeljava v prakso. Tako se k spoštovanju kodeksa zavezujemo zaposleni na šolskem centru in dijaki. Verjamemo, da predstavlja Kodeks sožitja primer dobre prakse, zato smo njegovo idejo širili v okviru mednarodnega projekta z naslovom Etični kodeks.

Ključne besede: medosebni odnosi, Etični kodeks, primeri dobre prakse, mednarodni projekt

Abstract

Interpersonal relations represent the foundation of every society and culture and have a significant impact on the individual's satisfaction both at work and in private life. The Code of Ethics is an ethical code - a tool that helps us to improve our interpersonal relationships. In order to ensure a sustainable effect, the values that the code encourages need to be not only understood but also personalized. The lengthy process of setting out the rules of the Ethical Code was just the beginning of the path to improving interpersonal and interethnic relations. We are aware that the established system is not an end in itself; its essence is the introduction into practice. Thus, all employees at the Šolski center Celje as well as students are obliged to comply with the Code. I believe that the Code of Ethics is an example of good practice, and we want to spread its idea within the framework of an international project.

Key words: interpersonal relationships, ethical code, an example of good practice, international project

1 Predstavitev dejavnosti

Pripravo Kodeksa sožitja, tj. etičnega kodeksa Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije, smo zasnovali kot celoletni projekt, v katerega smo vključili dijake, starše, učitelje in partnerski šoli iz držav bivše Jugoslavije. Dejavnosti projekta smo skrbno načrtovali. Pravila so v kodeksu oblikovana tako, da nam pomagajo pri navezovanju in ohranjanju stikov ter nas usmerjajo k odgovornosti, medsebojnemu spoštovanju in miroljubnemu sožitju. Kodeks sožitja je razdeljen v tri sklope, ki podrobneje opredeljujejo različne odnose: učitelj – učitelj, učitelj – dijak – učitelj in dijak – dijak. Poleg obsežnejše različice kodeksa smo pripravili tudi deset pravil, ki nas spremljajo v učilnicah, delavnicah, na šolskih hodnikih ... in opozarjajo tudi na pomen ohranjanja vrednot. Ne nazadnje si želimo, da bi ostala naša šola prostor, kjer se kali in krepi ustvarjalni duh, razvija kritičnost, sprejema drugačnost. Kodeks nam torej pomaga pri izboljšanju medosebnih odnosov. Pri tem je pomembno zagotovili trajnostni učinek. Vrednote, ki jih kodeks spodbuja, je namreč potrebno ne samo razumeti, temveč jih tudi ponotranjiti.

Enoleten postopek sprejemanja pravil kodeksa je predstavljal šele začetek poti k izboljševanju medosebnih, medetničnih odnosov. Zavedamo se, da vzpostavljen sistem ni samemu sebi namen, njegovo bistvo je vpeljava v prakso. K spoštovanju kodeksa se zavezujemo tako zaposleni na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije kot tudi dijaki. Verjamemo, da predstavlja Kodeks sožitja primer dobre prakse, zato smo želeli njegovo idejo širiti v mednarodni prostor. Prav tako smo prepričani, da so dobri medosebni odnosi temelj za kakovostno delo. Zavedati se moramo, da s svojim delom, obnašanjem in ravnanjem sooblikujemo tako svet kot življenje drugih, kar je bilo ne nazadnje izhodišče projekta Etični kodeks.

Cilji projekta so bili naslednji:

- poučiti, spoznati, spodbuditi in izboljšati medetnične odnose, sodelovanje, strpnost ter kulturno in etnično pluralnost med dijaki,
- organizirati vzgojno-izobraževalno delo na način, da bi se upošteval vsesplošen razvoj posameznika (dijaka), ob spoštovanju njegove individualnosti,
- približati drugačnost v družbi.

V mednarodni projekt Etični kodeks so bile vključene tri srednje šole iz treh držav. Poleg Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije sta v projektu sodelovali še Srednja mašinska škola Novi Sad in Srednja škola za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split.

Mednarodna razsežnost projekta je spodbudila tudi k medkulturnemu dialogu, ki je tako pripomogel k večji strpnosti, medsebojnemu razumevanju in dobrim odnosom. Prav medkulturni dialog je pomenil dober temelj za začetno spoznavanje in poglobitev razumevanja partnerjev in za lažje razumevanje kulturnih okvirov in odzivov partnerske šole. Hkrati smo izboljšali tudi sporazumevalno sposobnost tako dijakov kot tudi učiteljev vseh šol. Nekaj tovrstnih procesov se je odvijalo že pri sami pripravi projektnega predloga. V okviru projekta smo pri dijakih spodbujali iskanje skupnih točk medetničnih odnosov in ne razlik, izražanje sebe ob sprejemanju drugih, zmožnost prisluhniti drugim, aktivno poslušanje, empatijo. Dijaki so bili aktivno vključeni v snemanje in izdelavo filma, v načrtovanje, izvedbo in aktivno sodelovanje pri razrednih urah, pri učenju in razumevanju hrvaškega, srbskega in slovenskega jezika ter zavedanju pomembnosti večjezičnosti. Z aktivnim sodelovanjem dijakov smo želeli doseči ne samo občutek »lastništva« nad projektom, ampak tudi večjo motivacijo za delo in sodelovanje.

Strokovno osebje je namenilo več pozornosti dijakom in staršem, šlo je za skupno sodelovanje in uresničevanje idej. Razumevanje in sprejemanje raznolikosti je omogočilo lažje reševanje konfliktov med dijaki. Učitelji s ponotranjenimi vrednotami kodeksa predstavljajo ambasadorje etičnega kodeksa. Prav tako smo učitelji aktivno sodelovali v vseh fazah projekta, od koordinacije do organizacije projekta, pri promociji medkulturnega dialoga in večjezičnosti med razrednimi urami in v okviru izvajanja kurikula, pri pripravi in izvedbi vključenosti gostujočih dijakov in učiteljev v redno delo šole, pri promociji in evalvaciji projektnih rezultatov ter s podajanjem vtisov in širjenjem informacij.

V okviru projekta so potekale naslednje dejavnosti:

- vzpostavitev projektnega tima, ki je načrtoval in spremljal izvajanje projekta ter doseganje kakovostnih in kvantitativnih projektnih rezultatov,
- ozaveščanje o moralni oziroma etični odgovornosti posameznih dijakov in učiteljev na razrednih urah, roditeljskih sestankih in učiteljskih konferencah,
- mednarodno sodelovanje, navezovanje novih stikov, spoznavanje partnerjev, mobilnost in izboljšanje medkulturne in jezikovne kompetence dijakov in učiteljev,
- vse sodelujoče šole so pripravile etični kodeks,

- medsebojni obiski izmenjave, druženje, osebni in institucionalni stiki,
- izvedba zaključnega srečanja in prireditve na Šolskem centru Celje v Sloveniji,
- neformalno druženje dijakov in učiteljev ob projektnem srečanju,
- druženje mladih, skupno preživljanje prostega časa, stiki preko IKT (Facebook ipd.).

Širjenje projektnih rezultatov je potekalo na več nivojih:

- informiranje o projektnih rezultatih na učiteljskih konferencah, roditeljskih sestankih, razrednih urah, kolegiju ŠCC, srečanjih in seminarjih, z osebnimi pogovori,
- objava na spletnih straneh šole in partnerjev,
- objava na VI-TV (šolska spletna televizija),
- objava prispevkov na regionalni televiziji in v lokalnih časopisih.

Na začetku projekta so se oblikovali trije timi učiteljev, ki so bili odgovorni za organizacijo in izvedbo posameznih projektnih aktivnosti. Tako je tim za vodenje projekta ves čas izvajanja projekta skrbel za učinkovito vodenje in spremljanje projekta ter morebitne popravne ukrepe. Tim učiteljev različnih predmetnih področij je poiskal možnosti vključevanja omenjene tematike v kurikul in redni pouk, s čimer smo obogatili vsebino pouka. Poseben tim učiteljev pa je pripravil načrt vključitve in aktivnosti partnerskih šol.

Pri vseh aktivnostih projekta je sodelovalo več kot 20 učiteljev sodelujočih šol v projektu in več kot 500 dijakov, ki so s projektnimi dejavnostmi delovali na vseh področjih, ki jih pokrivajo šole (družboslovna, praktična in zlasti etična področja). Govorimo o interdisciplinarnem pristopu, ki je zahteval timsko delo. Na vseh treh šolah so bile aktivnosti projekta vključene v redno izvajanje kurikula. Izvajanje projekta je tako zasnovano na novih pristopih, zelo pomembno vlogo pri tem pa ima prav ustvarjalnost.

Projektne aktivnosti so samo »orodje« in pristopi, znotraj katerih so morali tako dijaki kot tudi učitelji pokazati veliko mero ustvarjalnosti, s katero smo skupaj dosegli zastavljene cilje projekta. Kakovost doseženih rezultatov je namreč v veliki meri odvisna prav od njihove ustvarjalnosti in motiviranosti.

Dijaki in učitelji smo skupaj načrtovali razredne ure na temo kodeksa. Vključevanje teh tem v redno izvajanje kurikula je zahtevalo veliko stopnjo iznajdljivosti in ustvarjalnosti učiteljev. Dijaki so timsko ustvarjali in sodelovali pri oblikovanju kodeksa. Veliko projektnih aktivnosti je predstavljalo tudi novost.

Etična in kulturna raznolikost zahteva strpnost in razumevanje. Zato sta politika nenasilja in ničelna toleranca diskriminaciji temeljni usmeritvi države. Navkljub izkušnjam na področju medosebnih odnosov je uveljavitev kodeksa v naši instituciji pomenila nov model in postavitev medosebnih odnosov na višjo raven. Vpeljava novega modela pomeni alternativno reševanje sporov v naši instituciji (večji poudarek preventivnemu izboljšanju odnosov, medsebojnemu sodelovanju, sobivanju v nasprotju s sedanjim discipliniranjem).

Slika 1: Obisk dijakov partnerskih šol iz Novega Sada in Splita

2 Povezava s civilno družbo

Projektne aktivnosti so vključene v delovanje Foruma slovanskih kultur (FSK), ki se zavzema za ohranjanje in razvijanje kulturnih vrednot, tradicij in vsebin, ki družijo države, v katerih se govorijo slovanski jeziki. FSK spodbuja sodelovanje teh držav na področjih kulture, izobraževanja, znanosti, razvija kulturne izmenjave, pripravlja srečanja in omogoča nastajanje skupnih projektov. Forum je mednarodna organizacija, v katerem so poleg Slovenije še Belorusija, Bolgarija, BIH, Črna gora, Hrvaška, Makedonija, Slovaška, Ruska federacija, Srbija ter Ukrajina.

Tako predstavlja FSK širši mednarodni javnosti dosežke na omenjenih področjih in pomaga predvsem pri promociji projektnih rezultatov. Prav tako so bile projektne aktivnosti vključene v Urad za Unesco, katerega cilj je prispevati k miru in varnosti s sodelovanjem držav na področjih izobraževanja, znanosti in kulture

Z vključevanjem partnerskih šol so bili dijakom in učiteljem približani novi načini oz. metode dela, poleg tega so sodelujoče šole vključene v mrežo evropskih šol, kar jim bo olajšalo delo

pri iskanju novih partnerjev in povezav v Evropi ter izmenjavi izkušenj. Etični kodeks je torej od septembra do decembra 2015 povezoval dijake in učitelje treh partnerskih šol v okviru mednarodnega projekta. Na zaključni prireditvi, ki smo jo izvedli na naši šoli decembra 2015, smo predstavili projektne rezultate. Pripravili smo tudi animacijo filma, ki nas opozarja na pomen ohranjanja vrednot v življenju.

Čut do sočloveka smo pokazali z raznovrstnimi dejavnostmi v sodelovanju s skupnostjo dijakov. Načrtno smo izvedli tudi dve tematski razredni uri, pri katerih smo se pogovarjali o bontonu in disciplini. Izhajajoč iz kodeksa, pripravimo vsako leto tematski razredni uri. Z uresničitvijo načrta vzgojnih dejavnosti smo si tako prizadevali, da postane kodeks vodilo našega življenja. Naše življenje je sporočilo svetu, zato moramo poskrbeti, da vrednote ponovno najdejo svoje pravo mesto. V projektu je aktivno sodelovalo preko 500 dijakov naše šole, ki so se povezovali in sodelovali z dijaki ostalih šol Šolskega centra Celje in dijaki partnerskih šol. Vloga dijakov pri realizaciji projektnih aktivnosti, ki so potekale v šoli in zunaj nje, je bila ključna.

Skupina dijakov programa medijski tehnik je bila sestavni del projektnega tima, ki je načrtoval projektne aktivnosti in razvijal inovativen pristop k snemanju kratkih filmov. Ostali dijaki so aktivno sodelovali pri snemanju filmov in ocenjevanju. Prav tako so bili sestavni del ekipe mobilnosti k partnerskim šolam in akterji zaključne prireditve. Njihova naloga je bila tudi snemanje in obdelovanje slikovnega in video gradiva, ki je namenjeno za širitev projektnih aktivnosti, projektnih rezultatov in evalvaciji projektnih aktivnosti.

3 Izzivi na poti

S projektom smo želeli razviti visoko stopnjo sodelovalne kulture in dobrega počutja dijakov, učiteljev in staršev ter si prizadevati, da bi ostala naša šola prostor, kjer se kali in krepi ustvarjalni duh, razvija kritičnost in sprejema drugačnost.

Pri tem nam pomaga samoevalvacija, priporočena metoda skupnega evropskega okvira za zagotavljanje kakovosti. Zavedamo se, da je mogoče izboljšave doseči s sistematičnim pristopom in z majhnimi koraki.

Tako komisija za kakovost analizira podatke in jih predstavi različnim deležnikom, ki v nadaljevanju sodelujejo tudi pri pripravi in implemantaciji ukrepov izboljšav v prakso.

Prav ukrepanju po ugotovljenih slabostih načrtno namenjamo veliko pozornosti. V prakso smo implementirali raznovrstne ukrepe izboljšav, od okroglih miz do številnih tematskih razrednih ur, prireditev in šolskih projektov. Tako sta postala projekta Na srednji šoli je kul ter Motivacija za pozitivno prihodnost del kurikula interesnih dejavnosti, Zlata knjiga in Kodeks sožitja pa povezujeta različne deležnike naše šole že pet let. Brez merjenja napredka ni prave dodane vrednosti. Rezultati kažejo napredek. To je dokaz, da je izboljšave mogoče doseči načrtno z majhnimi koraki, k čemur stremimo tudi v našem razvojnem načrtu. Sledimo viziji: »Želimo postati šola, ki jo na poti k odličnosti ženejo ambicioznost, inovativnost, ustvarjalnost in etičnost."

V okviru projekta smo načrtovali precej aktivnosti, postopkov in metod, s katerimi smo dosegli zastavljene cilje. Postavili smo kar nekaj kazalnikov, s katerimi smo merili in evalvirali uspešnost projekta in dosežene rezultate. Projektni rezultati so bili naslednji:

- vodenje projekta in zagotavljanje kakovosti,
- posnetek stanja in izdelava modela,
- priprava in izdelava kodeksa,
- film o vrednotah mladih,
- izvedeni dve projektni delovni srečanji strokovnjakov naše šole v Splitu in Novem Sadu na temo izmenjave in prenosa primerov dobrih praks,
- organizirana in izvedena zaključna prireditev ter predstavitev kodeksov,
- izboljšane medkulturne in jezikovne kompetence učiteljev in dijakov,
- informiranje dijakov, učiteljev, staršev ter druge strokovne in širše javnosti ,
- izvedenih 30 tematskih razrednih ur,
- širjenje projektnih rezultatov.

Slika 2: Predstavitev kodeksa Srednje mašinske škole Novi Sad

Slika 3: Predstavitev kodeksa Srednje škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split

Mobilnost in mednarodno sodelovanje sta imela pomembno vlogo pri izboljšanju medkulturne in jezikovne kompetence dijakov in učiteljev. Ne nazadnje je prav to pripomoglo k njihovi osebni rasti in h kakovostnejšemu delu/učenju. Mednarodno sodelovanje različnih institucij je vzpostavilo partnersko koalicijo z možnostjo nadaljevanja in poglabljanja sodelovanja.

Tabela 1: Časovni potek načrtovanih aktivnosti

Aktivnost	**Mesec 2015**	**Odgovoren**
Vodenje, koordinacija in spremljava projekta	avgust	Prijavitelj
Vzpostavitev timov učiteljev in dijakov, ki bodo organizirali posamezne projektne aktivnosti, izbira učiteljev in dijakov za izvedbo mobilnosti	avgust, september	Prijavitelj + partnerski šoli + partnerji
Priprava in oblikovanje Etičnega kodeksa	september – december	Prijavitelj + partnerski šoli
Organizacija in izvedba delovnega obiska partnerske šole v Splitu in Novi Sad	oktober	Prijavitelj + partnerski šoli
Organizacija zaključne prireditve v Sloveniji	november	Prijavitelj + partnerski šoli
Evalvacija in širjenje projektnih rezultatov	december	Prijavitelj + partnerski šoli

Etični kodeks opredeljuje minimalne etične standarde dijakov, učiteljev in ostalih zaposlenih na Šolskem centru Celje, ki si kot javni zavod prizadeva za prijazne odnose v družbi, napredek in blaginjo celotne družbene skupnosti. Namen kodeksa je graditi in ohranjati visoke poklicne in etične standarde članov šole ter s tem krepiti pripadnost šoli, preglednost in družbeno odgovornost njenega delovanja, poučevanja in učenja ter družbeni ugled šole.

4 Zaključek

Govoriti o vrednotah je brez pomena, če jih ne znamo živeti, zato si na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije načrtno prizadevamo čim bolje slediti vodilu: »Čuti. Misli. Deluj.«

Zato smo se v šolskem letu 2015/16 tudi prijavili na mednarodni projekt z naslovom Etični kodeks. Želimo namreč in se trudimo, da bi ostala naša šola prostor, kjer se kali in krepi ustvarjalni duh, razvija kritičnost in sprejema drugačnost – je odraz visoke stopnje sodelovalne kulture. S projektom, ki smo ga poimenovali Etični kodeks, smo želeli vzpostaviti mobilnost dijakov med državami kot element vseživljenjskega učenja in z navedenim sodelovanjem prispevati k medkulturnemu sodelovanju in pridobivanju izkušenj v medkulturnih stikih.

Veliko pozornosti smo namenili implementaciji Kodeksa sožitja ne le v šolski prostor, ampak v širše okolje. Kodeks sožitja nam pomaga pri navezovanju in ohranjanju stikov ter nas usmerja k odgovornosti, medsebojnemu spoštovanju, miroljubnemu sožitju in predanosti dobremu. Spodbuja nas tudi h kakovostno opravljenemu delu in iskanju izzivov.

Zaključno srečanje mednarodnega projekta Etični kodeks, v katerem so sodelovale tri partnerske šole iz treh držav, in sicer Srednja mašinska škola Novi Sad, Srednja škola za dizajn, grafiku i održivu gradnju Split in Srednja šola za strojništvo, mahatroniko in medije Celje, je potekalo 10. 12. 2015 na Šolskem centru Celje, na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije.

Projekt je razpisal in financiral Zavod RS za šolstvo.

Menimo, da je nastopil čas, da prevrednotimo vrednote in postavimo drugačne prioritete, da naredimo preskok v mišljenju in gremo čez ustaljene prakse in vzorce, v katerih živimo oz. smo živeli. Cilj projekta je bil poučiti, spoznati in spodbuditi medetnične odnose, sodelovanje, strpnost ter kulturo med dijaki in zaposlenimi, organizirati vzgojno-izobraževalno delo na način, ki bi upošteval vsesplošen razvoj posameznika - dijaka ter približati drugačnost v družbi. V okviru projekta smo posneli film o vrednotah mladih, pripravili animacijo kodeksa, predstavili pravila kodeksa in izvedli tematske razredne ure. Menimo, da nam kodeks pomaga pri navezovanju in ohranjanju stikov in nas usmerja k odgovornosti, spoštovanju, sožitju, predvsem pa k dobremu delu. S projektom smo želeli izboljšati ozaveščenost in aktivacijo šole, učiteljev, dijakov in drugih, vključenih v projektne aktivnosti. Interdisciplinarni pristop je zahteval timsko delo vseh udeležencev, ki so sodelovali v projektu. Projekt je bil odlično promoviran v lokalnih medijih, širših slovenskih medijih in v medijih držav partnerskih šol. V projektu so bili doseženi vsi zastavljeni cilji, dosegli smo tudi vse zastavljene indikatorje za merjenje uspešnosti projekta.

S sodelujočimi šolami v projektu si želimo naše sodelovanje še poglobiti in okrepiti. Prepričani smo, da imamo prav na področju prenosa primerov dobrih praks še veliko možnosti za uspešno nadaljnje sodelovanje.

5 Viri in literatura

1. ERČULJ, J. in KOSTREVC, R. Organizacijska kultura in klima. V: *Teorije organizacij in vodenje.* Ljubljana: Šola za ravnatelje. 2008.
2. *METODOLOŠKI priročnik za delo šolskih komisij za kakovost.* Velenje: Šolski center. 2011.
3. *PRIPOROČILA šolam za izvajanje samoevalvacije: ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju.* Ljubljana: CPI, Center RS za poklicno izobraževanje. 2007.
4. *RAZVOJNI načrt Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije za obdobje 2009-2014*. Celje: Šolski center Celje. 2009.
5. *RAZVOJNI načrt Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije za obdobje 2014-2019*. Celje: Šolski center Celje. 2015.
6. *ŠOLA za ravnatelje*: študijsko gradivo, Ljubljana: Šola ravnatelje. 2010. Str. 26-37.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Saša Lešnik Križnik

INTERESNA DEJAVNOST

(P)OSTANIMO LEPI IN MLADI

EXTRACURRICULAR ACTIVITY

(LET'S BECOME AND REMAIN PRETTY AND YOUNG)

Povzetek

Dijake je potrebno v obdobju najstništva za zdrav način življenja motivirati nevsiljivo. Zdrav način življenja pomeni tudi lepši zunanji videz, boljšo samopodobo in na koncu večjo uspešnost. IDE (P)ostanimo lepi in mladi je dejavnost, ki je namenjena ozaveščanju mladih o tem, da je narava vrelec naše lepote in mladosti, uči nas, kako vzgojiti zdravilne rastline ter kako jih izkoriščati v kozmetične namene. Kot stranski produkt IDE se pojavi vzgoja – dijaki so vključeni v proces od ideje do izvedbe, z gojenjem zdravilnih zelišč hkrati urejajo okolico šole, kar dijake poveže s šolo kot ustanovo in se počutijo del nje. Pozitiven rezultat takšnega dela z dijaki se kaže v notranji in zunanji motivaciji, odnos dijak – učitelj je bolj sproščen, dijaki se veliko pogovarjajo, učitelju zaupajo svoje težave in nenazadnje vsak posameznik raste in se razvija, tudi učitelj, v boljšega človeka.

Ključne besede: naravna kozmetika, interesne dejavnosti, zdravje, najstniki, koža

Abstract

During adolescence, the teenage students should be motivated for a healthy lifestyle in an unobtrusive way. A healthy lifestyle also means a better outer appearance, better self-image and finally, better performance. Extracurricular activity (hereinafter EA) called »(P)ostanimo lepi in mladi« (Let's become and remain pretty and young) is an activity aimed at raising awareness among young people that nature is the spring of our beauty and youth, how to cultivate medical herbs and how to use them for cosmetic purposes. Growing plants appears as a side effect of EA – the students are involved in the process from an idea to the result, by growing medical herbs, which at the same time enrich the surroundings of the school, connect students with the school as an institution and make them feel part of it. Positive results of such work with students are reflected in internal and external motivation, more relaxed student – teacher relationship, better communication among students, the students confide in their teachers, and last but not least, each individual, including the teacher, grows and develops into a better person.

Key words: natural cosmetics, extracurricular activities, health, teenagers, skin

1 Predstavitev dejavnosti

Sem velika ljubiteljica narave – z njo in v njej uživam, ob njej se učim, odkrivam njene skrivnosti, zaradi nje rastem in se razvijam, v njej tudi ustvarjam, jo posnemam in izkoriščam za različne interese ter namene.

Ker imamo ob šoli košček narave, sem se leta 2011 odločila, da bom del svojega znanja in navdušenja nad naravo poskusila prenesti na dijake z oblikovanjem interesne dejavnosti (P)ostanimo lepi in mladi, ki sem jo tako poimenovala iz dveh razlogov – da bi ime samo po sebi vabilo k vpisu v dejavnost in da se v njej skrbi za lepoto in zdravje. Menim, da sta tako notranja kot zunanja lepota ključni za osebno zadovoljstvo, dobro samopodobo in s tem uspešnost kjerkoli in kadarkoli v življenju.

Interesna dejavnost (P)ostanimo lepi in mladi je oblika izobraževanja za tiste dijake, ki se najbolje učijo takrat, ko sami sodelujejo, ustvarjajo, načrtujejo ter eksperimentirajo. To so dijaki kinestetičnega učnega stila, ki si snov zapomnijo z opazovanjem, s telesno aktivnostjo, praktičnim delom in si bolje zapomnijo celotno izkušnjo kot podrobnosti. Dijake mora zanimati naravna kozmetika, gojenje zdravilnih zelišč, pridobivanje zeliščnih izvlečkov, delo na zemlji jim ne sme biti tuje, imeti morajo razvit čut za estetiko in higieno.

V začetku vsakega šolskega leta, vse od leta 2011, v razredih, v katerih poučujem, predstavim interesno dejavnost in razložim, da bodo v nekaj urah našega druženja:

- spoznali zgradbo, naloge, dejavnike staranja in nego kože,
- spoznali kozmetične preparate, njihove sestavine ter vplive na kožo in/ali na preparate,
- razumeli značilnosti in zakonitosti mešanja snovi,
- razumeli pomen dezinfekcije in sterilizacije,
- spoznali učinkovine zdravilnih zelišč in njihov vpliv na zdravje (delno tudi v Botaničnem vrtu v Ljubljani),
- spoznali načine gojenja zelišč (zasajanje in urejanje šolskega atrijskega vrta Ekoparka) ...

Koža je naš največji organ. Vse, kar nanesemo na kožo, vpliva nanjo samo in prodre v globlje plasti našega telesa, zato je resnično pomembno, iz kakšnih snovi so izdelani kozmetični preparati, ki jih uporabljamo za čiščenje in nego. Ker je na trgu ogromno izdelkov z različnimi sestavinami, ki koži vse prej kot koristijo, pri interesni dejavnosti (P)ostanimo lepi in zdravi

izdelujemo naravno kozmetiko brez umetnih konzervansov, umetnih barvil ter ostalih nepotrebnih snovi.

Slika 1: Plakat, ob katerem ponovimo teorijo o koži

V Ekoparku vzgajamo predvsem zdravilna zelišča, ki jih uporabimo za izdelavo sestavin, iz katerih pripravimo kozmetične izdelke. Iz mete, melise in kamilic izdelamo destilate, iz sivke, ognjiča in vrtnic pa macerate. Ostale sestavine za izdelavo kozmetičnih preparatov kupimo v biotrgovinah.

Po letnem delovnem načrtu interesne dejavnosti izbirnega tipa izvajamo ob koncu šolskega leta v strnjeni obliki. Le takrat lahko izdelujemo kozmetične preparate, saj potrebujemo kar nekaj časa, da izdelek končamo. Vsako leto pripravimo en zahtevnejši kozmetični preparat, ki je tisto leto trendovski, zraven tega pa zmešamo še izdelke, katerih recepti so za pripravo enostavnejši.

V teh letih smo pripravili negovalno naravno kremo za roke, saj po delu v vrtu naše roke nujno potrebujejo nego. Izdelovali smo milo, ki je kozmetični, negovalni, higienski in aromaterapevtski izdelek, losjone za nego ter masažo lasišča. Ker pri pouku ves čas na prvo mesto postavljam higieno tako kože in telesa kot pripomočkov, ki jih uporabljamo pri delu v kozmetiki, smo se posvetili čiščenju kože in izdelali micelarno vodo. Nekatere rastline tudi posušimo v temnem in zračnem prostoru ter jih uporabimo za dekoracijo izdelkov, za suhe šopke, dodamo jih v dišečo sol, s katero se sproščamo po napornem delovnem dnevu.

Slika 2: Milo in nekaj sestavin

Slika 3: Suhi šopki sivke

Slika 4: Izdelava dišeče soli

IDE (P)ostanimo lepi in mladi izvajamo tudi med šolskim letom. Pogosteje se dobivamo spomladi in jeseni, ko urejamo naš zeliščni Ekopark, v katerem vzgajamo zdravilna zelišča, ki jih vključujemo v izdelavo naravne kozmetike. Vzporedno urejamo okolico šole (sadimo, sejemo, gnojimo, plevemo, obrezujemo, škropimo, odstranjujemo škodljivce, včasih kosimo) in dodajamo razne uporabne (visoke grede, klopi, blazine, mize, cvetlična korita, hrastov sod) ter okrasne (vrtni ogenj, skalnjak, ptičje valilnice, krmilnice) vrtne elemente, ki jih izdelujemo sami.

Slika 5: Urejanje ekoparka

Slika 6: Korito – deblo

Slika 7: Ptičja krmilnica

2 Povezava s civilno družbo

Interesne dejavnosti so sestavni del učno-vzgojnega procesa in s tem obveznost, ki jo dijaki morajo opraviti, če hočejo napredovati v višji letnik. Od ostalih predmetov se razlikujejo po načinu izvajanja ter se ne ocenjujejo z ocenami. Dijakom nudijo možnosti pridobivanja znanj, ki zadovoljujejo njihove lastne interese, v skladu z njihovo razvojno stopnjo in njihovimi

vrednotami ter cilji. Ker je to drugačna oblika pouka, so dijaki bolj sproščeni in sodelujejo le tisti, ki jih cilji te aktivnosti res zanimajo.

Povezovanje teorije, pridobljene pri pouku, s praktičnim delom doprinese k boljšemu razumevanju in poznavanju učne snovi – znanje znajo uporabiti. V interesno dejavnost (P)ostanimo lepi in mladi vključujemo različna znanja, ki jih dijaki pridobijo pri pouku biologije, naravoslovja ter frizerstva, in sicer:

- higiena, dezinfekcija, sterilizacija (Pravilnik o minimalnih sanitarno-higienskih pravilih za opravljanje higienskih dejavnosti, Zakon o nalezljivih boleznih),
- topila, vrste topil, pravila raztapljanja,
- značilnosti in zakonitosti mešanja snovi, tenzidi, emulzije,
- ločevanje snovi (destilacija, maceracija),
- higroskopnost snovi,
- zgradba, naloge kože,
- zgradba in funkcije kožnih derivatov (las, noht),
- zdrav življenjski slog (gibanje, zdrava prehrana),
- ekosistem (zgradba ekosistema, vpliv živih in neživih dejavnikov na zgradbo ekosistema in kroženje snovi),
- botanika (zgradba, rast, razvoj, razmnoževanje rastlin) ...

Dijaki prvih letnikov, smeri frizer, se izobražujejo v Botaničnem vrtu v Ljubljani na delavnici o zdravilnih zeliščih in njihovi uporabi v kozmetiki, kamor gredo na strokovno ekskurzijo v mesecu juniju.

Vse dejavnosti, ki jih sedaj izvajamo pri IDE (P)ostanimo lepi in mladi, sem najprej izvajala pri rednih urah pouka kot eksperimentalne vaje, kar se je izkazalo za neizvedljivo. Razloga za to sta vsaj dva: preveliko število dijakov v razredu in nezainteresiranost vseh dijakov za tovrstno delo ter cilje. Tako se je rodila dejavnost, ki združuje ljudi z enakimi oziroma podobnimi interesi, radi imamo naravo, smo ustvarjalni in se ne bojimo novih izzivov.

Prvo leto smo delovali le v laboratorijski učilnici, kjer smo se lotili priprave naravne kozmetike.

Slika 8: Priprava mila

Laboratorijske pripomočke in sestavine za kozmetične preparate nam skrbno pripravi laborantka Blažka Dolinšek, ki nam je v veliko pomoč pri pripravi izdelkov po vnaprej izbranih receptih. Veliko receptov navaja kot eno izmed sestavin macerat, poparek ali destilat. Ob tem se mi je porodila ideja o vzgajanju zdravilnih zelišč v atriju naše šole, iz katerih bi z različnimi postopki izvlekli rastlinske aktivne snovi. Jeseni, istega leta, sem izrisala idejno zasnovo za ureditev atrija, ki vključuje visoki gredi za nasad sivke, skalnjak z različnimi zdravilnimi zelišči, kotičke za druženje v prostem času in učilnico na prostem. Vse skupaj sem poimenovala Ekopark.

Slika 9: Atrij šole 2012

Ideja se je začela realizirati s pomočjo učitelja praktičnega pouka Gerharda Kladnika, ki je zavaril mreže iz odpada v dve visoki gredi. Napolnili smo ju z zemljo, v katero smo nasadili iz semena pridobljene drobne rastline sivke. Skalnjaka, ki sta ob obeh gredah, sta zasajena s plahtico, pegastim badljem, rožmarinom, vrtnim ognjičem, hermeliko, žajbljem, vrtnico in brezama, ki ju obkroža netresk. Pod že obstoječa drevesa smo namestili metrska izdolbena

debla, v katera smo nasadili majaron, meto in meliso. V atriju je plinska cisterna, ki smo jo prikrili s smrekovo živo mejo. Večino rastlin sem vegetativno razmnožila na svojem domačem vrtu, smreke in brezi sem prenesla iz gozda, plahtico pa je prispevala sodelavka Melita Jelenko. V Ekopark smo namestili ptičje krmilnice, ki smo jih izdelali iz tetrapakov. Ker so bili izdelki zelo zanimivi, smo se prijavili na nagradni natečaj Ekopaket, na katerem smo 13. marca 2015 na celjskem sejmu Altermed prejeli nagrado za drugo mesto med slovenskimi srednjimi ekošolami.

Slika 10: Ptičje krmilnice iz tetrapakov

Slika 11: Ptičja krmilnica v Ekoparku

Vsako leto dodamo tudi kakšno klop in mizo, za katere najprej izdelamo načrt – tako počasi nastaja kotiček za posedanje in občudovanje našega dela. Za udobnejše sedenje smo iz starih odej, ki so jih dijakinje prinesle od doma, izdelali blazine za klopce iz palet. Zemljo in palete nam je prispevalo podjetje Bial, d. o. o, kateremu smo se pisno zahvalili.

Slika 12: Zasajanje grede

Slika 13: Majaron v deblu

Slika 14: Klopca

Ekopark je učilnica na prostem, manjka ji le še del klasične učilnice s klopmi in tablo za frontalno razlago učne snovi. Verjamem, da bo tudi ta nekega dne postavljena, a ker je ta del

v veliki meri odvisen od finančnih sredstev, bomo najverjetneje še nekaj časa čakali na realizacijo izvedbe.

Pouk na prostem, fizično delo, skupno pridobivanje in uresničevanje idej je odličen recept za motivacijo dijakov. Ker je vrt živa stvar, bomo ves čas spremljali življenje v Ekoparku, ga urejali ter dodajali nove elemente. Združujemo prijetno s koristnim – dijaki s takšnim načinom dela vzamejo šolo kot ustanovo za bolj svojo, ponosni so na svoje delo in pri sebi odkrivajo lastnosti, ki jih morda še ne poznajo. Veseli smo pohval starejših mimoidočih prebivalcev lokalne skupnosti, ki povedo, da smo s svojim trudom ne le polepšali izgled šole, temveč tudi širše okolice. Dolgoročno bodo imeli dijaki lepe spomine na sodelovanje s šolo in njenimi zaposlenimi. Nekega dne bodo svojim otrokom lahko rekli: »Glej, tole vitko brezo smo pred leti posadili mi, dijaki te šole!«

3 Izzivi na poti

Po poklicu sem učitelj. Če želim uspešno opravljati svoje poslanstvo, moram ves čas (ne samo v času delovnika) prilagajati metode in iskati nove načine vzgajanja ter izobraževanja trenutni generaciji dijakov.

Iz različnih razredov se v IDE prijavijo različni dijaki z enakimi interesi.

Že v samem začetku se pojavi problem v časovnem izvajanju IDE, ker imamo različne urnike pouka. Dejavnost bi lahko izvajali po končanem pouku vseh udeležencev, a po razgovoru dijaki povedo, da so vezani na avtobusne prevoze in je v večini primerov nemogoče priti domov kasneje. Zato se odločimo, da bo del dijakov s podobnim urnikom pri dejavnosti sodeloval jeseni, drugi del pa spomladi in v začetku poletja.

Jesensko skupino sestavljajo predvsem fantje, ker takrat izvajamo težja fizična dela. Šele ko so se dijaki otresli stereotipa, da ženska zna le kuhati in pospravljati, so me sprejeli za vodjo projekta.

Slika 15: Fantje po napornem delu

Vzpostavili smo kolegialen, spoštljiv odnos, popolnoma drugačen, kot ga je mogoče vzpostaviti v razredu, ob delu smo se ves čas pogovarjali o samem projektu, se spoznavali, skratka ure našega druženja so hitro minile.

Estetski izgled Ekoparka kvarijo odpadki iz avtoservisnih delavnic in stara pločevinasta uta, ki služi za skladišče avtoserviserjem ter karoseristom. Zaradi tega dijaki še ne morejo in ne smejo, tudi zaradi varnosti, koristiti Ekoparka za druženje v prostem času.

Velik problem vidim tudi v neredni košnji trave, kar doprinese k prekomerni rasti plevela in razmnoževanju polžev slinarjev.

Konec zime in v začetku pomladi začnemo s pomladanskimi opravili na gredah in zelenici, torej z grabljenjem, prekopavanjem, obrezovanjem, gnojenjem, barvanjem … Dekletom, ki opravljajo ta dela, je večinoma nerodno pred tem, da jih pri delu vidijo sovrstniki. Menim, da le z zgledom pripeljemo in vzgajamo ljudi do pravega cilja, na kar seveda vpliva karakter posameznika, tudi učitelja. Zato pri delu sodelujem tudi sama in ravno tako, oziroma še bolj kot dijaki, poprimem za razna dela.

Ker smo si zastavili realne cilje, ki jih lahko samostojno uresničujemo, smo jih večino dosegli. Za izpeljavo dosedanjih projektov smo porabili malo denarja, kajti večji del materiala (rastline, palete, zemlja, mreža, odeje …) smo ali dobili z donacijo ali našli na odpadu in doma. Večji finančni zalogaj predstavlja postavitev letne učilnice za izvajanje pouka na prostem, ki bo vključevala konstrukcijo, streho, klopi in tablo. Želimo si, da bi se tudi ta ideja v čim krajšem roku realizirala.

4 Zaključek

Vsako uro moram dijake čustveno, fizično in psihično pripraviti na učno uro. Začutiti morajo potrebo po učenju, kar mi največkrat uspe, če podajam uporabno znanje in učim na primerih iz življenja. Ker je v razredih preveč dijakov (okoli 30), da bi lahko kvalitetno prispeli do vseh začrtanih ciljev, jih nekaj prenesem izven učilnice v drugačno obliko učenja, v IDE (P)ostanimo lepi in mladi. Dijaki povežejo svoje izkušnje iz življenja z učno snovjo, kar pripomore k boljšemu učnemu uspehu, boljši samopodobi in večji motivaciji za aktivno sodelovanje pri pouku. Veliko večino navdušim za učenje ter ga osmislim z eksperimentalnim delom in učenjem iz prakse za prakso.

Menim, da so IDE nujno potrebne za kakovostno šolo in boljšo splošno razgledanost vseh udeležencev. Pri teh oblikah pouka so dijaki ustvarjalnejši, bolj zainteresirani, aktivnejši, saj sami podajajo ideje, načrtujejo delo in ga izvajajo. Stkejo se prijateljske vezi in drugačni odnosi tako med dijaki kot med profesorji. Ljudje se veliko več in za daljši rok naučimo v sproščenem vzdušju ter prijetnem okolju. Vsi udeleženci osebnostno rastemo in se razvijamo.

IDE bom izvajala še naprej, a da bomo park res lahko uporabljali za tisto, čemur je namenjen, bi bilo dobro uvesti nekaj sprememb.

Ekopark potrebuje ves čas redno nego, še posebej v pomladanskem in jesenskem času. Da ne bi imeli težav s časovnim izvajanjem dejavnosti, bi bilo potrebno IDE dodati v urnik skozi vso leto. Ker se velikokrat ne uspemo dogovoriti za termin, veliko nujnega dela opravim sama v svojem prostem času, saj vrt potrebuje sprotno nego.

Zaradi varnosti je nujno prestaviti odpadke in zabojnik izven atrija. Izvajati se mora redna košnja trate, saj se jo tako zgosti in okrepi za hojo po njej. Z urejeno trato se bo poudaril estetski izgled Ekoparka, polži slinarji ne bodo imeli zavetja in plevel bo redkejša.

V prihodnosti si resnično želim postavitve učilnice na prostem, da bom pouk lahko izvajala na drugačen način in v drugačnem okolju, kar bo hkrati zunanja in notranja motivacija dijakom, saj bodo psihično in fizično aktivnejši, kar bi pospešilo prekrvavitev telesa ter miselne procese. Učitelj z drugačnim načinom dela dijake hitreje pridobi na svojo stran, hitreje ga sprejmejo za avtoriteto, kar pomeni precej manj disciplinskih problemov in s tem kvalitetnejše učne ure.

Vem, da postavitev takšne učilnice predstavlja večji finančni zalogaj. Mogoče bom projekt nekega dne, če zberem dovolj volje in energije, prijavila na razpis za pridobivanje evropskih nepovratnih sredstev ali poiskala sponzorska sredstva.

Verjamem, da smo si zastavili dovolj jasne in realne cilje ter načrte, da imamo za uresničitev njih dovolj velik vpliv sami in da za realizacijo nismo ter ne bomo preveč odvisni od drugih ljudi in okoliščin.

Šolsko delo v zadnjih letih obsega poleg učnih ur vse več drugega dela, kar veliko učiteljem vzame ogromno energije in jim potem zmanjka volje za izvajanje IDE. Učitelj mora biti entuziast in velik ljubitelj dejavnosti, da zmore, kljub vsem oviram in ostalemu delu, izpeljati IDE.

5 Viri in literatura

1. GOSSEN, D. C. in ANDERSON, J. *Ustvarimo razmere za dobro šolo*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center. 1996.
2. KOČEVAR Glavač, N. in JANEŠ, D. *Sodobna kozmetika*. 1. izd., 1. natis, Velenje: Širimo dobro besedo, 2015.
3. LIPUŽIČ, B. *Evropska šola med državo in civilno družbo*: upravljanje šolskih sistemov. Nova Gorica: Educa. 1997.
4. MARENTIČ-Požarnik, B., MAGAJNA, L. in PEKLAJ, C. *Izziv raznolikosti; stili spoznavanja, učenja, mišljenja*. Nova Gorica: Educa. 1995.
5. *MEDPREDMETNE in kurikularne povezave*: priročnik za učitelje. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2010.
6. MIKUŠ-Kos, A. *Šola in duševno zdravje*. Murska Sobota: Pomurska založba. 1991. (Zbirka Izstopiti ne moreš; 4).
7. PICHLER Radanov, M. *Babičina kozmetika*. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Modrijan. 2013.
8. SMITH, J. *Iznajdljivi učitelj: kako se vaši učenci naučijo več, medtem ko ste samo obremenjeni manj.* 1. izd. Ljubljana: Rokus Klett. 2012.
9. ŽORŽ, B. *Biti z naravo*. Celje: Mohorjeva družba. 2001.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Mateja Logar

ZVOČNA MEDITACIJA IN SPROŠČANJE V ŠOLI

SOUND MEDITATION AND RELAXATION AT SCHOOL

Povzetek

Meditacija in sproščanje sta vpletena v naša življenja. Včasih se tega zavedamo in se še dodatno izobražujemo na tem področju. Zvok je vir energije, je učinkovito orodje, s katerim je mogoče spreminjati elektromagnetna polja in impulze v človeku in okolju. Spreminja lahko vzorce možganskih valov, tako ga lahko uporabljamo za koncentracijo, sproščanje, učenje, ustvarjalnost ter povišano zavedanje duhovnih stanj. Že kar nekaj časa raziskujem in uporabljam zvok v zdravilne namene, za sproščanje in spodbujanje ustvarjalnosti. Moč zvoka želim deliti tudi s svojimi kolegi in dijaki. Ustvarila sem že nekaj takšnih dogodkov. V letošnjem šolskem letu bom izvedla zvočna potovanja v okviru izbirnih vsebin odprtega tipa in pri razrednih urah, kjer bodo dijaki raziskovali vplive na svoje delo, ustvarjalnost in počutje. Prav tako bom nadaljevala z mesečnimi srečanji učiteljev ob zvočni meditaciji. Nadaljevala bom tudi s srečanji z žalujočimi otroki v društvu Hospic.

Ključne besede: meditacija, zvočno potovanje, ustvarjalnost, izvenšolske dejavnosti

Abstract

Meditation and relaxation are both incorporated into our lives. Sometimes we realize it and put some extra effort to educate ourselves about the matter a bit more. Sound is a source of energy, an effective tool that makes it possible to change electromagnetic fields and impulses in our body and surroundings. We can use it to change the patterns of our brain waves and use it for concentration, relaxation, learning, creativity and heightened awareness of our spiritual states. I have been researching the sound and using it for healing purposes for a while now, for relaxation and awakening the creativity. I wish to share the power of sound with my colleagues and students. We have organised a couple of sound related events. We are planning to begin a sound journey as a part of school activities this year and explore the way sound can affect work, creativity and well-being of students in class. We will also continue with monthly meetings with sound meditation for teachers. I will continue meeting mourning children at Hospic.

Key words: meditation, sound journey, creativity, school activities

1 Predstavitev dejavnosti

Meditacija je zelo učinkovit način, da se povežemo s seboj in s svojim srcem. Tako dobimo vpogled v svoje življenje, ozavestimo neskladja, negativne misli, čustva, programe mišljenja, obnašanja in delovanja. Meditacija lahko postane vodilo k spremembam, lahko pa se raje umaknemo v star in udoben način, ki ga poznamo. Meditacija ni beg od življenja, temveč način, da se življenju približamo, saj zadeva srce in ne um.

Poznamo veliko različnih meditativnih ritualov, metod in postopkov, od meditacij z mantrami, s simboli, plesom, vizualizacijo ... Zelo pomemben je namen meditacije, z namenom in vadbo dosežemo območje popolne pozornosti in globoke umske sprostitve. Sposobnost meditacije je vsem otrokom prirojena. Vsi se spomnimo kakšnega otroka, ki se ves preda igri, ki jo ima pred seboj.

Zvočna meditacija je že nekaj let del mojega življenja in ga je vsekakor spremenila na bolje. Postala sem bolj umirjena in lažje premagujem izzive, ki mi jih prinaša življenje. Moja pot učenja in dela na sebi bo še dolga, svoje znanje pa želim deliti z ljudmi v svoji okolici.

Nebesna telesa od vekomaj ustvarjajo
prelestno harmonijo zvoka in iz tega izvora
so bile ustvarjene vse stvari.

Florence Crane

Zvok je dejavnik, ki odločilno prispeva k stanju človekove zavesti. Razlika med naključnimi zvoki iz vsakodnevnega življenja in usmerjeno uporabo zvokov je v tem, da prvi lahko ustvarjajo neskladje, slednji pa harmonijo, krepijo imunski sistem, tako se lažje povežemo sami s seboj in s svojim izrazom v življenju.

Vse okrog nas je sestavljeno iz atomov, ki vsebujejo protone in elektrone. Ti električno in magnetno nabiti delci so v nenehnem gibanju, ki ustvarja zvok. Resonanca (sposobnost vibracije) se preko nihanja valov širi na druga telesa, v katerih sproži podobno vibracijo.

Frekvenca zvočni valovi se meri v Hz. Najnižji ton na klavirju je 27,5 valov na sekundo (27,5 Hz), najvišji pa 4,186 Hz. Povprečni človek naj bi slišal od 20 do 20ooo Hz. Na nas pa vsekakor vplivata tudi infra in ultra zvok, čeprav ju ne slišimo.

Voda je primer snovi, ki se odlično odzove na vsiljeno nihanje, prav tako različni materiali, iz katerih so narejeni inštrumenti. Za zvočno terapijo je pomembno dejstvo, da je človeško telo

kompleksen sistem vibriranja, ki resonira in se odziva na različne vrste frekvenc. Vsak delček našega telesa resonira s svojo frekvenco.

Z meditacijo ponovno vzpostavimo pretočnost v telesu in uglasimo naše organe. Seveda pa s ponovnim vstopom v staro rutino harmonija izzveni. Potrebno je nadaljnje ozaveščanje in delo na sebi.

Naš glas je najbolj zdravilen instrument. Ker je najbolj naraven način za proizvajanje zvoka, ne potrebujemo nobenih napajalnikov, baterij, navodil. Preprosto začnemo ustvarjati zvok. Pravzaprav to vsi počnemo že celo življenje (dojenček cmoka, ko je dobro hrano, vzdihnemo, ko nam je težko, ob bolečini zakričimo ….). Zdravilni zvoki niso vedno prijetni za uho, to ni glasba, ki jo poslušamo na odru za zabavo. Za terapijo z zvokom ni potrebno, da si glasbenik.

'Mladostnikom smo dolžni pokazati pot k sebi,' je zapisal Srečko Šorli Amrit. Kot učiteljica v srednji šoli z dvajsetletnimi izkušnjami in kot mati treh otrok se s to izjavo povsem strinjam. Otroci so naša prihodnost, namenimo jim svoj kvalitetni čas. Zato sem se odločila in začela uvajati zvočno meditacijo v šolo. Želim pomagati pri prebujanju zavesti pri dijakih, ker bodo le tako kvalitetno živeli v sedanjosti in mi z njimi. Zavest je vedno le sedaj, um pa je lahko v preteklosti ali prihodnosti. Mladina posveti ure pozornosti telefonom in računalnikom, v katerih je virtualna realnost, ki se sesuje, če zmanjka elektrike. Prebujena zavest se ne zadovolji z virtualnim, ampak želi ustvarjati. Ko bo mladostnik odkril, kdo je, se bo lažje odločil, v katero smer ga kličejo življenje, njegovi darovi in talenti. Izginila bo brezvoljnost, ki jo kot učiteljica vse prevečkrat občutim. Živeti je najlepša izkušnja v življenju, pravi moja najstniška hči.

Obstajata dva načina širjenja vibracij.
Prvi je biti zvok, drugi pa njegov odmev.
Wayne Perry

2 Povezava s civilno družbo

Ko človek preide štirideseto leto, začne razmišljati o tem, kaj in na kakšen način lahko vrne svoji okolici, kar je prejšnja leta prejemal. Vsak med nami ima talente, ki jih lahko širi v dobro drugih in se aktivno vključuje v civilno družbo. Postane zvok in ne več le odmev, kot pravi W. Perry.

Moje delo se vključuje v civilno družbo na treh področjih:

1. Meditacija in delo z dijaki
2. Zvočna meditacija z učitelji
3. Sodelovanje z društvom Hospic

1. Delo z dijaki bom začela v letošnjem šolskem letu, zato o rezultatih in izkušnjah še ne morem govoriti. Moji cilji so, da dijakom naše šole nudim zvočne meditacije za iskanje svoje notranje resnice, sproščanje in razvijanje lastne zavesti. Verjetno bo zbujena ustvarjalnost, tako da bodo moje meditacije le iztočnice. Želim si, da bi skupaj ustvarili močno skupino, ki bo za meditacijo navdušila dijake drugih šol. Dejavnost bom predstavila v okviru izbirnih vsebin odprtega tipa in na razrednih urah, dijaki bodo naredili tudi raziskovalno nalogo.
2. Zvočno meditacijo z učitelji sem izvajala že v preteklem šolskem letu in v okviru dejavnosti na strokovni ekskurziji, kjer smo se uglaševali z zvokom po čakrah. Kot učitelji smo izpostavljeni številnim obremenitvam. Sproščanje je nujno potrebno, da nas posledice dela ne popeljejo na pot bolezni. Menim, da nas je druženje ob čaju in dobrem pogovoru po meditaciji še dodatno povezalo. Skupina si lahko nudi močno podporo tako ob dogajanjih na šoli kot tudi v zasebnem življenju. Postanemo bolj odprti, umirjeni in usmerjeni v življenje.
3. Ko sem preživljala težke dni ob smrti očeta, mi je bilo veliko ljudi pripravljeno pomagati, le dovoliti sem jim morala. Izkusila sem, da ni potrebno, da sem na poti skozi bolečino sama. Prav tako mi je na pomoč priskočilo društvo Hospic, za kar sem jim neizmerno hvaležna. Ko sem razmišljala, 'kaj lahko jaz storim za ljudi v podobni situaciji', sem se dogovorila za zvočno meditacijo z žalujočimi otroki. Otroci so se prepustili zvoku, ki je pobožal njihovo dušo in v njih vnesel mir in sproščenost. Ta dogodek se nas je dotaknil in nas obogatil, zato smo se dogovorili, da z zvočno meditacijo nadaljujemo tudi v tem šolskem letu.

Glas ni samo značilnost človeškega karakterja,
ampak izraz njegovega duha.

Hazrat Inayat Khan

3 Izzivi na poti

Ljubezen zdravi.

Zdravi tistega, ki jo daje

in zdravi tistega, ki jo sprejema.

Dr. Karl Menning

Pri izvedbi meditacij imam podporo na šoli, saj mi omogočijo prostor, kjer lahko izvajamo meditacije z učitelji, v okviru izbirnih vsebin in razrednih ur. Potrebno je veliko usklajevanja, saj smo v današnjem času vsi zelo zaposleni z različnimi dejavnostmi.

Zvočna meditacija je primerna za vsakogar, vendar se v današnjem času nekateri ljudje zelo težko sprostijo, imajo prevelike zahteve do sebe ali preprosto to ni zanje. Rezultati meditacije so težko merljivi. Vendar se vsak udeleženec, ki je doživel pozitivne učinke, ponovno vrača na meditacijo. Ko prečiščujemo kakšne stare vzorce ali navade, lahko naletimo na odpor telesa ali uma, kar je lahko boleče. Načinov sproščanja je ogromno, zato je pomembno, da najdemo tistega, ki nam ustreza.

Še vedno se ukvarjam z vrednotenjem svojega dela, saj sem vložila ogromno časa in denarja v izobraževanje na področju zvoka, meditacij in drugih zdravilnih tehnik. Naša hiša je polna inštrumentov, glasbil in naprav za proizvajanje zvoka. Moje najljubše so kalimba, kristalne vilice in kristalna posoda.

V takšni dejavnosti ni cilja, je le pot raziskovanja, odkrivanja zdravilnosti zvoka, svoje notranjosti, hvaležnosti in življenja, ki je tukaj in zdaj. Najbolje bi se seznanili z mojim delom, če bi se udeležili kakšne zvočne meditacije.

Mnenja udeleženk meditacije za učitelje:

- Svoje stresno življenje že vrsto let obvladujem z obiski meditacij in tečajem joge. Ker me to področje zelo privlači in zanima, sem se z veseljem odzvala vabilu naše kolegice Mateje, da se udeležim vodene meditacije, ki jo je pripravila za svoje sodelavce. Učinki so bili fenomenalni - od umirjenega uma do občutka zadovoljstva. Glede na to, da meditacija osvobaja živčni sistem napetosti in stresa, si želim, da bi se meditacije na naši šoli izvajale redno.

  Tebi Mateja pa hvala, da si z nami delila svoje znanje, ki nam pomaga k boljšemu in kvalitetnejšemu življenju!

  Petra

- Meditacija je bila strokovno pripravljena, vzdušje je bilo prijetno, mene pa je jezilo, ker se nikakor nisem mogla "izklopiti" in uživati kot ostale udeleženke. Tako sem spoznala, da moram še veliko delati na sebi in kaj je ena izmed mojih šibkih točk. Misli mi begajo in nisem osredotočena, torej moje sproščanje potrebuje še kar nekaj vaje. Sicer pa je bil večer zelo prijeten.

  L.
- Skozi delovni dan hitimo, ker to od nas zahteva in pričakuje tekmovalno naravnani svet. Ves čas smo obkroženi z ogromno količino informacij in že težko razberemo, katere so za nas bistvenega pomena. Da bi bili kos vsemu, kar nam prinaša življenje, potrebujemo odmik. Meditacija nas vodi v notranji svet, svet tišine, miru, kjer si »napolnimo« baterije in odmislimo naše bivanje in delovanje.

  Valentina

Otroci niso obremenjeni, zvoke poslušajo, se umirijo in ne razmišljajo, zato so ta zvočna potovanja še toliko lepša zanje in zame. V letošnjem letu bomo nadaljevali s srečanji v društvu Hospic.

Mnenje koordinatorice Društva hospic:

- V Slovenskem društvu Hospic se v okviru programa Žalovanje otrok in mladostnikov vsak mesec srečujemo z žalujočimi otroki in mladostniki na delavnicah, imenovanih Levjesrčna druženja.

  Delavnica z zvočno meditacijo, ki jo je izvajala Mateja Logar, je bila ena izmed lepših izkušenj blagodejnega vpliva na udeležence. Običajna praksa na delavnicah kaže, da so žalujoči otroci zmožni zelo kratke koncentracije, večinoma potrebujejo gibalne igre, veliko dinamike. Skozi celotno delavnico zvočne meditacije pa so ohranjali mirnost, sproščenost. Ob odhajanju so bili vidno bolj sproščeni, tudi sami so izražali zainteresiranost in zadovoljstvo. Skozi to izkušnjo smo se odločili, da uvrstimo zvočne delavnice v kontinuiran program Levjesrčnih druženj.

Že se veselim dela z srednješolci, o rezultatih in učinkih pa ob kakšni drugi priložnosti. Želim si, da bi v prihodnosti ustvarili projekt, ki bi zajel več šol in bi se meditacija začela uvajati v slovenske šole. Mogoče je ravno takšen simpozij začetek, ki ga potrebujemo.

Sreča v našem življenju je odvisna od kvalitete naših misli.

Marcus Aurelius

4 Zaključek

Težko je pisati o zvočni meditaciji, potrebno jo je izvajati. Obstaja veliko knjig in raziskav o zvoku, o meditaciji, o učinkih, a še vedno je najpomembnejše to, kar izkusimo, ker le tako spoznamo resnico. Lahko nam je všeč ali stvar zavrnemo, ker ni za nas. Moj prijatelj Manson pravi, da ne smemo verjeti ali ne verjeti, ampak sami izkusiti.

Zastavila sem si tri nivoje delovanja, z odraslimi (učitelji, mesečna srečanja), s srednješolci (na razrednih urah in izbirne vsebine) ter delo z žalujočimi otroci (Hospic).

Zvok uporabljam pri meditacijah, ker sem izkusila zdravilnost in moč zvoka. Večina človeškega telesa je voda (tudi nad 70%), voda pa je snov, ki se jo da najlažje informirati. Zakaj je torej ne bi informirali z lastno harmonično vibracijo in ljubeznijo?

Današnji otroci in mladostniki so prepuščeni sodobnim tehnologijam, živijo v virtualnem svetu, ker so starši preveč zaposleni. Ker marsikje zavest ni prebujena, um prevzame nadzor nad telesom. Tu govorimo o psihosomatskih težavah, ki so v porastu v »razvitih » deželah. Naši otroci nujno potrebujejo naš kvaliteten čas, da se z njimi pogovarjamo, delujemo in jih imamo radi. Tudi jaz si kot odrasla oseba želim takšnega preživljanja časa. Zvočna meditacija je roka, ki jo ponujam otrokom, mladim, kolegom učiteljem in sebi.

Moji načrti, ki prav gotovo niso samo moji, so uvajanje meditacije v osnovne in srednje šole. Tako bomo mladim pomagali prebuditi zavest, pokazali pot k sebi, da se bodo lažje odločili, v katero smer jih kliče življenje, in odkrili svoje naravne talente, ki jim bodo omogočili preživetje.

Danes sem srečna.
Ker sije sonce.
Ker poje krokar.
Ker se smejim.
Kar tako,
brez razloga.
Ker sem.

Mateja Logar

5 Viri in literatura

1. PERRY, W. *Sound medicine: the complete guide to healing with human voice*. Franklin Lakes: New Page Books. 2007.
2. ŠORLI Amrit, S. Meditacija v šolah: mladostniku smo dolžni pokazati pot k sebi. *Sensa*. 2017, št. 41, str. 65-67.
3. DOBNIKAR, P. in DOBNIKAR, U. V Sloveniji je napočil čas povezovanja. *Sensa*. 2017, št. 41, str. 58-63.
4. GOLDMAN, N. *The 7 Secrets of Sound Hiling*. Carrlsbad Californija: Hay house Inc. 2008.
5. ANDREWS, T. *Kako zdravimo z zvokom*. Ljubljana: Ara. 2004.
6. MITCHELL, L. in GAYNOR, M.D. *The Healing Power of Saund*. Boston: Shambala Publications. 2002.

Osnovna šola Polje

Vesna Lukežič

POPESTRIMO ŠOLO – RASTEM S ŠOLO

DIVERSIFYING SCHOOL – GROWING WITH SCHOOL

Povzetek

V letu 2012 smo izvajali projekt Popestrimo šolo, ki sta ga financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (MIZKŠ). Učencem Osnovne šole Polje in partnerske šole Osnovne šole Kašelj smo v okviru programa Rastem s šolo glede na njihovo starostno stopnjo oz. razred ponudili različne aktivnosti: Jezikovna zmožnost, Delo z učenci tujci, Pravljična angleščina in španščina, Nemške, angleške in španske urice, Priprave na mednarodne izpite iz angleščine in nemščine, Glasbene urice/Orffov krožek, Gledališki klub, Literarni krožek, Učenje učenja, Abecedarijo, Šolsko glasilo in Ekodelavnice. Aktivnosti smo izvajali v naslednjih oblikah: individualno delo z učenci oz. delo v manjših skupinah učencev, mentorske oblike dela z učenci, počitniške dejavnosti in druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, ki niso del rednega izobraževalnega programa.

Ključne besede: popestrimo šolo, rastem s šolo, učenci tujci, različne aktivnost

Abstract

In the year 2012 we carried out the project Diversifying school, financed by European Union (European Social Fund) and Ministry of Education, Science and Sport. Within the programme we called Growing with School, pupils from Polje Primary School and its partner school Kašelj Primary School were offered a variety of activities, according to their age and grade: Developing language skills; Working with pupils from other countries; English and Spanish through fairy tales; German, English and Spanish lessons; Preparations for international exams in English and German; Music lessons/Orff orchestra; Theatre group; Language and literature; Learning to learn; Playing with ABC; School magazine and Eco-workshop. Some of these activities were carried out individually, others in small groups or in the form of mentoring. They were offered in the afternoons or during holidays and were not part of a regular educational programme.

Key words: diversifying school, growing with school, pupils from other countries, variety of activities

1 Predstavitev dejavnosti

V okviru projekta Popestrimo šolo smo izvajali več različnih aktivnosti. Vse dejavnosti so potekale izven pouka, in sicer pred in po pouku, v času počitnic in ob sobotah. Izvajanje dejavnosti je bilo za učence brezplačno, prevozi in vstopnine na izletih pa plačljive.

Izpostavila bi naslednje dejavnosti:

Učenje učenja (od 5 do 9. razreda): Učenci so razvijali notranjo motivacijo in čustveno-motivacijske strategije, sposobnost razumevanja ožjega in širšega socialnega konteksta učenja v skupini in družbi, razvijali so kognitivne in učne strategije, metakognitivne strategije orientiranja, načrtovanja, spremljanja, evalviranja in reflektiranja lastne učne poti.

Abecedarija (1. razred): Omogočali smo pridobivanje izkušenj s pismenostjo na vseh štirih jezikovnih področjih: govorjenje, poslušanje, branje in pisanje. Učenci so na igriv način spoznavali glasove v besedi, razvijali grafomotoriko ter bogatili besedni zaklad.

Odnos in druženje z zamejci: Namen aktivnosti je bil širitev vedenja o slovenskem jeziku, literaturi in kulturi v mednarodnem okviru. Učenci so spoznali, da so Slovenci v zamejstvu ali zamejski Slovenci naši rojaki, ki prebivajo v zamejstvu. V okviru te dejavnosti so imeli učenci možnost spoznati življenje zamejcev iz prve roke in se tako povezati s civilno družbo.

Delo z učenci tujci (od 1. do 9. razreda): Cilj dejavnosti je bil učencem tujcem in njihovim staršem omogočiti čim hitrejše in čim lažje vključevanje v novo družbeno in kulturno okolje. Učencem smo nudili pomoč pri usvajanju osnov jezika, širjenju besednega zaklada, reševanju domačih nalog, druženju z vrstniki, spoznavanju svoje okolice (razne ustanove, ki so jih kot družina vsakodnevno obiskovali) in nove kulture.

Načrtovali smo trimesečni program Delo z učenci tujci, ki se je zaradi potreb učencev povezal s civilno družbo. Delo smo razdelili na individualne učne ure in na delo v manjših skupinah. Učencem smo nudili pomoč pri razumevanju učne snovi, učenju jezika, vključevanju v družbo vrstnikov, reševanju vsakodnevnih zapletov in težav …

Pri delu z učenci na razredni stopnji smo se osredotočili na spoznavanje in razumevanje slovenske kulture in slovenskega jezika ter širjenje slovenskega besednega zaklada s pomočjo slikovnega in didaktičnega gradiva v obliki iger, pesmic, izštevank, gibalnih nalog … Narisano so najprej poimenovali (flash cards), nato opisovali. Kasneje so slikovni material povezovali v skupine glede na skupne lastnosti, razvrščali, izločali itd.

Tudi z učenci predmetne stopnje smo delali na spoznavanju in razumevanju slovenske kulture in slovenskega jezika, urili smo bralno razumevanje, razumevanje posameznih besed, vadili smo izgovorjavo, ustrezno naglaševanje ter se učili učenja.

Pri delu smo bili pozorni na medgeneracijsko in medpredmetno povezovanje, povezovanje zabave z učenjem, samostojnost z odgovornostjo in povezovanje z lokalnim okoljem. Ves čas smo učitelji in strokovni delavci šole med seboj tesno sodelovali, si izmenjevali izkušnje, mnenja, nasvete … Potrebno je bilo veliko načrtovanja ter timskega dela z vsemi učitelji. Način dela in sam program se je izkazal za primer dobre prakse, od katerega so imeli največ učenci. Učencem smo omogočili kakovostno delo ter celostno pomoč pri usvajanju novih znanj.

2 Povezava s civilno družbo

Glede na različne skupine tujcev je treba načrtovati tudi vključevanje njihovih otrok v vrtce in šole ter dijaške domove. Pri oblikovanju strategij za vključevanje otrok, učencev in dijakov tujcev in njihovih staršev v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji poudarjamo nujnost integrativnih pristopov. Če bodo otroci bolje integrirani v ožjo in širšo družbo, bodo tudi njihovi starši funkcionalen del te družbe, ki prispeva k njeni kohezivnosti in razvoju. Tudi bolje integrirani starši lažje usmerjajo v širšo družbo in njene vrednote tudi svoje otroke. Ob tem je pomemben tudi dvosmerni proces prilagajanja priseljenskih skupnosti na eni ter večinske družbe na drugi strani. Gre za odziv na izzive, ki jih prinaša prisotnost različnih kultur v družbi, vključno s prispevki tej skupnosti in z vzdrževanjem stikov z matično kulturo.

Slabše vključevanje v širše socialno okolje je posledica pomanjkljivega znanja slovenščine, neizoblikovanih strategij in instrumentov za vključevanje otrok tujcev v sistem vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh šolanja. To še stopnjuje nezadostna vključenost otrok in njihovih staršev v ožje lokalno in širše slovensko okolje.

Glede na potrebe učencev, ki smo jih zaznali, smo načrtovali program Delo z učenci tujci, ki smo ga izvajali v šoli in izven nje. Ure, ki smo jih izvedli na šoli, so bile namenjene spoznavanju slovenske kulture in predstavitvam kultur, iz katerih so prihajali učenci. Spoznavali so običaje, jezik in tudi jedi posamezne kulture. Učenci so na zabaven in zanimiv način pridobivali znanje slovenskega jezika ter se postopno navajali na življenje v novem okolju. Našim dejavnostim so se samoiniciativno občasno pridružili učenci, ki niso bili tujci. Dejavnosti so se jim zdele

zanimive in so izrazili željo, da bi pri teh dejavnostih pomagali. Učencem tujcem so tako pomagali, da so se lažje in hitreje vključili v šolsko okolje.

Po pripovedovanjih učencev so imele njihove družine precej težav tudi izven šole. Niso se znašli na raznih uradih, kjer so morali izpolnjevati obrazce, pri vsakodnevnih opravilih, ki se nam zdijo rutinska in povsem samoumevna. Tudi nakupovanje ali izposoja knjige zna biti izredno zahtevna naloga, če ne razumeš, kaj pomeni rini, vleci, blagajna, samo gotovina, univerzalno okence, samo za poštne pošiljke, izposoja, vračilo knjig, literatura, proza, mladinska literatura itd. Učenci tujci so spoznali slovensko zgodovino, naučili so se kupiti vstopnico, uporabljati mestni avtobus (navezati stik z voznikom), razbrati uro vožnje avtobusa, plačati položnico, poslati poštno pošiljko, poiskati in izposoditi si knjigo v knjižnici itd.

Zavedam se, da se največ naučimo iz lastnih izkušenj, zato sem organizirala terensko delo, ki sem ga poimenovala »Aktivne sobote«. Izpeljali smo tri aktivne sobote z različnimi destinacijami in različnimi končni cilji.

Prvo soboto smo se povzpeli na Ljubljanski grad, kjer smo si ogledali razstavo Slovenska zgodovina, predstavo Virtualni grad, povzpeli smo se na razgledni stolp, ogledali smo si osrednjo ljubljansko tržnico ter poulično predstavo francoskih klovnov. Učenci so spoznali dele slovenske zgodovine na interaktiven način, opazovali so mesto, v katerem sedaj živijo, spoznali so slovenska poimenovanja zelenjave in sadja ter ju povonjali in okusili, poskusili so sami govoriti z branjevkami in mimoidočimi …

Slika 1: Z nekaterimi učenci tujci na razglednem stolpu Ljubljanskega gradu

(Osebni arhiv)

Naslednja sobota je bila namenjena obisku pošte, knjižnice, knjigarne ter vožnji z ladjico po Ljubljanici. Za učence je bila to posebna izkušnja, saj so sporočali, da se pogosto znajde celotna družina v stiski, ko morajo poslati pismo, oddati paket, dvigniti priporočeno pošiljko … Prijazni poštni uslužbenci so nam nazorno razložili, kako poteka njihovo delo, kako se izpolnijo določeni obrazci, kaj pomeni npr. priporočena pošiljka … V knjižnici so imeli priložnost samostojno pobrskati po policah, kar je bilo za njih nekaj posebnega. Učenci, vključeni v te dejavnosti, prihajajo s Kosova, iz Albanije, Makedonije in so večinoma živeli na podeželju, kjer se tako okolica kot same šole povsem razlikujejo od slovenskih. Tako kot še pri nas na posameznih območjih je tudi tam knjižnica bolj izjema kot pravilo, kar pa jih je, so bistveno slabše založene in urejene kot naše. Zato je bila knjižnica za njih kot svetišče. Za konec smo se popeljali po Ljubljanici, kar je na učencih pustilo dodaten vtis, hkrati pa so ob vodenju izvedeli nekaj malega o zgodovini Ljubljane.

Slika 2: Poštni uslužbenec odgovarja na vprašanja učencev in učenk

(Osebni arhiv)

Zadnja sobota je bila na željo učencev namenjena obisku ZOO Ljubljana. Da pa obisk ne bi bil sam sebi namen, so imeli vsi učenci posebno nalogo. Ob pomoči voznega reda in zemljevida linij so morali načrtovati pot. S skupni močmi jim je to zelo dobro uspelo. Težko jim je bilo komunicirati med seboj, saj niso vsi govorili istega maternega jezika. Prisiljeni so bili komunicirati v slovenskem jeziku. Vsak izmed njih je prispeval nekaj znanja in izlet je bil

načrtovan. Pred dejavnostjo so morali doma poiskati čim več zanimivih informacij o svoji najljubši živali, ki so jih potem v slovenskem jeziku predstavili svojim prijateljem. Težko jim je bilo poiskati ustrezno literaturo v knjižnici in pregledati svetovni splet. Najtežje pa je bilo vse skupaj povedati in predstaviti v slovenskem jeziku. Izvedeli smo, zakaj medved rad je med, zakaj mu v slovenščini rečemo medved, zakaj je nevarno puščati ostanke hrane v gozdu in na obrobju … Celo oskrbniki živali so bili navdušeni nad njihovim znanjem o živalih in vedoželjnosti. Na koncu dejavnosti so učenci sporočili, da jim je veliko pomenilo, da smo si vzeli čas zanje, da nam ni bilo nič pretežko, da smo jim pomagali takrat, ko jim je bilo najtežje.

Slika 3: V Živalskem vrtu Ljubljana

(Osebni arhiv)

3 Izzivi na poti

Ker je strah pred neznanim običajno večji, kot bi smel biti, je bilo težko prepričati tako starše kot učence, da jim želimo pomagati, da smo jim ponudili dodatno aktivnost, s katero bodo mnogo pridobili. Težko je bilo pridobiti zaupanje in jih prepričati, da jim bo takšna oblika dela v pomoč. Bili so precej skeptični, da je dejavnost brezplačna z izjemo vstopnin in prevoza. Pomemben je bil oseben pristop. Starše sem osebno poklicala in jih povabila v šolo. Ker so imeli vsi dober stik s svetovalno delavko, sem jo v tej fazi vključila in je predstavljala vez med nami. Njej so takrat precej bolj zaupali, saj so imeli z njo prvi stik že ob vpisu v šolo in takratna izkušnja je bila pri vseh pozitivna. Ob začetku projekta smo pripravili zloženko, na kateri so bile predstavljene dejavnosti. Tako so starši in učenci lahko prebrali, kaj lahko pričakujejo. Spoznali

so, da so aktivnosti namenjene vsem učencem, zato se niso počutili izpostavljene. Ko smo rešili to zagato, je vse skupaj nekako steklo.

Ker so nekateri učenci izhajali iz socialno šibkejših družin, je bilo starše neprijetno nagovoriti za plačilo vstopnin in prevoza. Njihov odziv je bil presenetljiv. Plačilo stroškov jim ni bilo sporno. Izleti so bili časovno daljši, zato smo jih morali izvesti ob sobotah. Učenci so to pozitivno sprejeli, sobot so se veselili. Tem sobotam so se radi pridružili tudi učenci, ki niso tujci. Udeležba na dejavnosti ni bila omejena s statusom tujca. Na dejavnosti so se lahko brez omejitev prijavili vsi učenci, ki jih je dejavnost zanimala. Nekateri so tako izvedeli, kaj delamo, in so se na dejavnost naknadno prijavili. Seveda smo jih sprejeli, saj je bila to dodana vrednost. Vezi med učenci so se še poglobile. Za vsako soboto posebej sem pripravila preprosto obvestilo z datumom in uro odhoda, ciljem izleta in stroški. Pomembno je bilo, da je obvestilo preprosto, da so ga starši lahko razumeli. Nekaj težav je predstavljalo komuniciranje. Uporabljali smo roke – kazanje in risanje. Kljub manjšim težavam je bilo veliko smeha in še več učenja. Zastavljeni cilji so bili doseženi. Učenci so bili vsakič znova zadovoljni, kar so radi povedali tudi na glas. Večkrat so poudarili, da so se veliko naučili, da jim je v šoli lažje, da radi priskočijo na pomoč družini pri urejanju raznih papirjev, če pa se kje zatakne, pa vedo, kje iskati pomoč.

V tem projektu smo, kot je zapisano v Smernicah za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah, strokovni delavci ustvarili pogoje, s katerimi smo spodbujali interakcijo med kulturami in jeziki otrok, ki prihajajo iz različnih kulturnih in jezikovnih okolij, in s tem ustvarjali priložnost sooblikovanja kulture sobivanja. Pri delu z otroki in starši tujci smo poiskali čim več možnosti za uspešno vključitev otroka v vzgojno-izobraževalni proces. V ospredju je bil razvoj strpnega odnosa vseh vključenih udeležencev. Naloga vseh vključenih v vzgojo in izobraževanje ter družbeno skupnost je bila, da smo zagotovili vsem otrokom ustrezne izobraževalne izkušnje in jih vodili tako, da so doživljali sprejetost, uspeh in zadovoljstvo.

4 Zaključek

Projekt je zahteval ogromno dodatnega dela in angažmaja štirih mentoric. Zadovoljstvo 290 učencev je bilo veliko in posledično naše veselje nepopisno.

Učenci tujci so se uspešno vključili v lokalno in šolsko okolje. Njihovi starši so večkrat izrazili hvaležnost in pozdravili takšne oblike dela. Program bi lahko nadgradili in vključili učence tujce, ki so se uspešno vključili v okolje, da bi s svojimi izkušnjami pomagali novim učencem.

Misel učenke Illhane Xhaferi:

"Vse se je začelo avgusta 2011, ko sem se z družino preselila v Slovenijo. Stara sem bila komaj 14 let. Čeprav so mi v šoli predlagali, da se vpišem v 8. razred, kjer bi bila zaradi jezika eno leto neocenjena, sem se vseeno odločila za 9. razred. Verjela sem vase in v svoje sposobnosti, ne glede na to, da nisem znala niti ene slovenske besede. To leto je bilo najtežje leto v mojem življenju. S sošolci in z učitelji se nisem mogla najbolje sporazumevati, vendar sem kljub temu pridobivala ocene tako, kot vsi ostali učenci. Potrebovala sem čim boljši uspeh, saj so se tudi v 9. razredu štele točke za vpis v srednjo šolo. Vsi učitelji na šoli so bili zelo prijazni in so tako meni kot tudi mojemu bratu in sestri hoteli pomagati. Ena izmed njih je bila pedagoginja, od katere sem dobila največ pomoči. Vsak četrtek je najmanj eno uro posvetila samo meni, kjer me je na zabaven način z različnimi igrami učila slovenščino. To mi je veliko pomenilo, ker sem tako imela vedno večjo željo po učenju slovenskega jezika. Poleg tega pa je ob sobotah vse tujce iz naše šole, tudi mene, peljala na ogled Ljubljane z namenom, da bi bolje spoznali okolico. To nam je res zelo pomagalo pri spoznavanju okolice kot tudi pri učenju jezika. Poleg nje nam je veliko pomagala tudi učiteljica slovenščine. Z njo smo imeli vsako sredo eno uro pouka slovenščine, ki je bila namenjena samo tujcem.

Na začetku smo mislili, da bomo v Sloveniji takoj dobili vse, kar si želimo, vendar to ni bilo tako. Bili smo brez televizije, interneta, pralnega stroja, hladilnika in še marsičesa. Bili smo v finančni krizi, kljub temu pa so se starši vedno trudili, da mi tega ne bi čutili in da bi nam privoščili vse osnovno, kar smo potrebovali. To jim je tudi uspelo. Čeprav smo živeli v drugačnih pogojih kot naši sošolci, smo bili zelo uspešni, srečni in zadovoljni z vsem, kar smo imeli. Nikoli se nismo pritoževali, prilagodili smo se pogojem, saj smo razumeli situacijo, v kateri smo bili.

Zdaj obiskujem fakulteto, opravljen imam tudi izpit za avto, brat obiskuje 3. letnik gimnazije, sestra pa 9. razred osnovne šole. Vsi trije smo zelo uspešni in srečni, starši pa so zelo ponosni na nas.

Nikoli ne smemo obupati! Na začetku je zelo težko, vendar se z željo po uspehu, s potrpljenjem, trudom in delom da uspeti. Na izzive ne smemo gledati kot na nesrečo, ampak kot na priložnost za napredek!"

5 Viri in literatura

1. NOVAK, M. *Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah.* [Online]. Portal Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana. 2009. [Citirano 17. avg. 2017; 16.13]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/media/pdf/smernice/Smernice_izobrazevanje_otrok_tujcev.pdf.
2. *POROČILO o uresničitvi Letnega delovnega načrta s samoevalvacijo za šolsko leto 2011/2012*. [Online]. [Citirano 14. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.ospolje.si/uploads/5/0/8/6/5086774/letno_porocilo_2011_12.pdf.
3. *RASTEM s šolo.* Projekt Popestrimo šolo: interno gradivo, [Zloženka].

OŠ Rudolfa Maistra Šentilj

Polona Maher

KORAK ČEZ MEJO

A STEP ACROSS THE BORDER

Povzetek

V prispevku so predstavljene kulturno-umetniške dejavnosti, ki so bile organizirane za osnovnošolce z avstrijske in s slovenske strani meje ob 60. obletnici južnoštajerske vinske ceste v Avstriji. Čezmejni projekt »Gem-ein-sam« gradi zaupanje v medkulturno in medsosedsko sobivanje na osnovi umetnosti in v povezavi z vinogradniškim turizmom. Gre za vzorčen primer aktivnega vključevanja učencev in prebivalstva v pomembne dogodke na lokalnem območju. Še posebej zanimivi so pristopi in ustvarjalni procesi, ki omogočajo poglobljeno, postopno spoznavanje drugega, sprejemanje poti drugih, prepletanje z njimi in oblikovanje zavedanja, da je moč v povezovanju, sprejemanju in sodelovanju. Z aktivnim sodelovanjem so učenci razvijali svoje sposobnosti v opazovanju sebe in drugih, se preizkušali v verbalnem in likovnem izražanju lastnih občutkov ter se učili ob povezovanju abstraktnih in konkretnih odnosov.

Ključne besede: likovna umetnost, meja, čezmejno sodelovanje, turizem, lokalno okolje

Abstract

The article presented activities from the fields of arts and culture, which were organized for primary school students from the Austrian and Slovenian sides of the border, on the occasion of the 60th anniversary of the South Styrian Wine Road in Austria. The cross-border project "Gem-ein-sam" is a trust-building effort to promote intercultural and neighbourly co-existence on the basis of art, and in connection to vinitourism. It is a model example of actively including students and the general population in important events occurring in their local area. Especially interesting are the approaches and creative processes, which enable an in-depth, gradual learning about each other, accepting the ways of others, integrating them, and forming an awareness about the power of connection, acceptance, and collaboration. With active participation the students developed skills of observing themselves and the others, tested the visual and verbal expression of their emotions, and learned through connecting abstract and concrete relationships.

Key words: fine art, border, cross-border collaboration, tourism, local environment

1 Predstavitev dejavnosti

Umetniške discipline so sinomim za ustvarjalnost, za proces, ki sledi nekemu željenemu, a hkrati nepredvidljivemu cilju. Pomembna je pot, po kateri hodimo, na kateri puščamo sledi in se srečujemo s potmi drugih. Projekt na meji »Gem-ein-sam« ob 60. obletnici južnoštajerske vinske ceste je leta 2015 združeval likovno umetnost, učence in strokovne delavce slovenskih in avstrijskih osnovnih šol, umetnike, turistične delavce, lokalno pokrajino, vino, vinogradnike in predvsem prebivalce ob vinski slovensko-avstrijski meji. Pobudniki projekta za šolajočo se mladino, ki je povezal pet avstrijskih osnovnih šol iz krajev Ehrenhausen, Strass, Leutschach, Gamlitz, Arnfels ter slovenski osnovni šoli iz Šentilja in Kungote s podružnico v Svečini, so bili likovna umetnica Lotte Hubmann iz Gradca, turistično združenje južnoštajerske vinske ceste »Die Südsteirische Weinstraße« in vinogradniki iz Avstrije. Ravnateljice in ravnatelji sodelujočih šol so s priključitvijo k projektu naznanili nadaljno širitev večletnega sodelovanja med obmejnimi šolami. Sodelovanje pri tem enkratnem projektu je v našem zavodu padlo v naročje interesni dejavnosti likovni krožek, ki ga vodim na naši šoli OŠ Rudolfa Maistra Šentilj. Lotte Hubmann, umetniški vodja delavnic, je na uvodnem srečanju strokovnih delavcev predstavila načrt dela in pogoje izvedbe, uskladila časovnico in pojasnila obveze koordinatorjev. Za sodelovanje pri projektu je vsaka šola sestavila skupino od 10 do 12 učencev v starosti od 12 do 14 let. Ker je vključevanje v interesne dejavnosti seveda prostovoljno, sem pri predstavljanju dejavnosti učenke in učence seznanila, da je sodelovanje pogojeno z obvezno udeležbo na vseh treh srečanjih in delavnicah v Avstriji. Predvidene so bile kontinuirane delavnice, na katerih so se učenci in učenke spoznavali preko izražanja lastnih občutkov in likovno ustvarjali pretežno skupinska dela. S tem so se udeleženci tudi zavezali k odgovornemu sodelovanju. To je bil tudi edini pogoj za pristop, saj pri oblikovanju skupine nisem vrednotila učenčevih sposobnosti in dosežkov na likovnem področju ali znanja nemščine. Potrudila sem se, da sem motivirala tudi učno manj uspešne učenke in učence. Na vseh srečanjih je komunikacija potekala v nemškem jeziku, vodene aktivnosti so bile zmeraj tolmačene. Ključni akter in idejni vodja v samem procesu je bila umetnica, ki je v delo z mladimi vnesla raznovrstne vsebine, vrednote in cilje. Preko likovnih pojmov, tehnik in metafor je z učenci razvijala asociativne poti, razmišljanja o sebi, opazovanja drugih in spodbujala razmišljanja o soodvisnost naših življenj.

Učenci so se obogatili z izkušnjo sodelovanja z vrstniki in ostalimi prebivalci, ki živijo v bližnjem, a drugačnem kulturnem in jezikovnem okolju. Pridobili so izkušnjo ustvarjalnega in kritičnega mišljenja, soočili so se z metaforami in abstraktnimi pojmi. Spoznali so, da vsi vplivamo na soustvarjanje klime, ter da sta teorija in praksa zelo povezani. Učili so se igre asociacij, prepoznavanja občutkov in sprejemanja občutkov drugih. Učili so se vrednotiti in analizirati občutke, videli so, da izkušnje prinašajo tudi znanje. Učenci so se učili dajati mnenja in izražati misli brez predsodkov in zadržkov. Spoznali so, da je umetnost vrednota, ki nam širi obzorja in nas povezuje.

Slika 1: Slikarska delavnica v šoli v Arnfelsu, Avstrija (P. Maher, 2015)

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Umetnost je način povezovanja

Dejavnosti »Gem-ein-sam« so bile zasnovane izven šole, izven države, pravzaprav na gričih čez mejo, zapredenih z vinsko trto. Izvedba dejavnosti je prehajala od šolskih prostorov do vinskih poti, cest in dvorišč. Šolarji in svetovalni delavci smo vstopali v okolje, ki je hkrati domače in novo, še nepoznano. Ponavadi mislimo, da poznamo tisto tam za ograjo ali gričem, pa vendar

si ustvarjamo le iluzijo, da to tam preko poznamo. Skupna nit druženja, ustvarjanja in sklepne prireditve z razstavo na dvorišču vinarja gostitelja so povezovanje in mreženje med ljudmi, med nami, ki tukaj živimo in delamo, ter zavedanje, da hodimo in delujemo skupaj. Pomen nemške besede »gemeinsam« je skupaj, skupno, skupen. Namen dejavnosti in druženja ni bilo olepševanje ali krašenje vinske ceste z likovnimi izdelki učencev ampak zavedanje, da vse to delamo skupaj, zase in za nas. Pomemben člen dejavnosti je bila vodja delavnic, likovna umetnica Lotte Hubmann, samostojna ustvarjalka na področju kulture. Hubmannova je v kreativne delavnice za osnovnošolce vpletala razgovore in razmišljanja, ki vzporedno hodijo po barvnih in mejnih geografskih poteh. Na delavnicah so učenci delovali v skupini in posamezno, se izražali z besedo in s sliko, zaznavali in dojemali tako konkretno kot abstraktno.

2.2 Skupaj ustvarjamo skupnost

Na prvi dveh ustvarjalnih delavnicah v Avstriji so se učenci naše šole spoznavali ter ustvarjali s skupino učencev iz Arnfelsa. Na šoli gostiteljici so se učenci pod vodstvom umetnice ukvarjali s temo srečevanja naših življenjskih poti. Učenci so se najprej posedli v krogu in se predstavili. Nato jih je umetnica Lotte Hubmann izzvala, da so prosto izražali svoje najljubše barve ter asociacije na izbrano barvo. S pomočjo vodenega pogovora so učenci sproti ugotavljali, da je svet splet vseh barv. Pri tem jih je umetnica usmerjala v razmišljanja o toleranci do drugega in do drugih. Učenci so se soočili s svojimi pogledi do drugih, s predsodki in ugotavljali, da je pestrost barv zelo dobrodošla, kot je sprejemljiva raznolikost med nami. Kako so povezane te poti, kako se mrežijo, kako postopajo ena z drugo, a se ovirajo med seboj? To so bila vprašanja, ki jih je umetnica neprestano vpletala v razgovor in v opažanja učencev. Navodila za skupinsko slikarsko ustvarjanje so bila podana ob zaključku pogovora. Veljalo je načelo, da ustvarjalci med slikanjem poslušajo mirno glasbo in se ne pogovarjajo. Za učence je to bil svojevrsten izziv. Opazili so, da se bolje zberejo, da zadano nalogo dobro opravijo in pri tem ne ovirajo drugih. Slikanje po treh ogromnih papirnatih formatih je potekalo v ateljeju. Vsak učenec je z izbrano barvo vlekel svojo sled, pri tem srečeval sledi drugih, jih prečkal, sekal ali se jim izognil. Ko so učenci vlekli črte po papirnati površini, vijugali in se srečevali z drugimi barvnimi potmi, so se le te začele križati, vzporedno teči, tudi izogibati, a vztrajno tudi mešati. Rezultat procesa puščanja sledi in gibanja naših življenjskih poti se kaže v prepletanju z drugimi, v prestopanju mej, v soočenju in sprejemanju. Toliko kot je ozkih poti, ki se vijejo med vinogradi, toliko je

bilo zapletenih barvnih sledi na podolgovatih formatih papirja. Vsaka sled ima svojo barvo svoj karakter, svojo prepoznavnost, svojega sledilca. Po zaključku ustvarjanja so se učenci ponovno posedli v krogu, na sredino položili izdelke in jih analizirali. Sledila je individualna naloga, na katero so se učenci pripravili s pomočjo meditacije. Ob sugestijah vodje so vizualizirali podobe na temo energije, radosti, življenjske moči, kroženja. Likovna naloga je bila slikanje osebnega simbola, ki združuje vse te lastnosti.

Na drugi delavnici v šoli v Arnfelsu so se učenci seznanili s skripturalno umetnostjo. To je zvrst v likovni umetnosti, ki kot osnovni element uporablja črke, besedila, napise. Učenci so analizirali zvočni ritem besed wein/vino/wine, jih nadgradili z izpeljankami, nato pa te besede s čopiči zapisovali na ogromen format papirja. Vsaki šoli je bila določena barva, ki je predstavljala prepoznavnost šole. Pri slikanju so učenci poleg osrednje barve uporabljali še sorodne in belo barvo, da so nastali mnogi odtenki. Slikali so stoje, se premikali po prostoru in iskali točke na slikarskem polju, kamor so vnašali svoje sledi. Nastajalo je slikarstvo tkivo iz trojezičnih besed, v katerem so se jeziki in besede tako zgostili, da so postali eno. Naslikane besede je nadvladala struktura iz ene barvne družine. V ogromnih skripturalnih slikah so se prepletali hetereogenost s homogenostjo, izražanje misli s preizkušanjem tolerance do novega, drugače mislečega. Vse to s ciljem, da bi našli in pridobili spoznanja za lastne življenjske situacije. Bolj ko se za nekaj zanimamo, bolj napeto in zanimivo vse skupaj postaja. Skladiščenje in predelava informacij potekata počasi in sistematično, nikoli instantno. Informacije se pretvarjajo v mnoge oblike, jezike, znake, postajajo prepoznavne in spodbujajo našo domišljijo.

Tretja delavnica je potekala v osrčju vinske ceste na Ratschu v Avstriji. Zaključna slikarska akcija se je odvila na poteh ob vinogradih. Skupine učencev vseh sedmih šol so slikale barvno sled po poteh ob vinogradih, se med seboj prepletale in se srečale na dvorišču vinarja v kraju Ratsch v Avstriji, ki simbolizira osrčje vinske ceste. Tam se je odvila zaključna prireditev, na kateri so učenci improvizirali »rap« iz besed wein/vino/wine in njihovih izpeljank. Zaključno akcijo slikanja na prostem je spremljalo pretežno lokalno občinstvo, barvne sledi kot metafora za povezovanje so ostale zapisane za zmeraj. Prav tako so tam še danes razstavljene skripturalne slike učencev sedmih osnovnih šol.

Slika 2: Zaključna slikarska delavnica na Ratschu v Avstriji (P. Maher, 2015)

3 Izzivi na poti

Dejavnosti za učence so zmeraj potekale v času pouka, kar je razveselilo in motiviralo učence, zato pa je bila organizacija dela v šoli toliko zahtevejša. Kot je strokovnim delavcem v šoli znano, je pri tovrstnih nerednih dejavnostih potrebno v naprej urediti nadomeščanja za lastni izpad ur, obvestiti učiteljski zbor o odsotnosti učencev, organizirati šolsko prehrano, napisati obvestila za starše, priskrbeti potni nalog in varnostni načrt, koordinirati prevoze učencev ter pripraviti še potrebno opremo, v kolikor je organizator za to zaprosil. Poleg vseh teh zadolžitev pa je prav, da je koordinator resnično motiviran, ter da ima do dejavnosti pozitiven in optimističen odnos. Le tako se bo motiviranost prenašala na učence in omogočila navdušenje za sodelovanje. Namreč, cilj vsake dejavnosti je razvijati pozitivna stališča, občutke zadovoljstva in osebne rasti. Koordiniranje projekta ni bilo plačano ali kako drugače nagrajeno, saj je štelo k obvezi rednega delovnika. Dejstvo je, da je bilo delo pri teh dejavnostih veliko

zahtevnejše v primerjavi z že vpeljanim delom pouka. To pa pomeni veliko obremenjenost strokovnega delavca, ki se naenkrat znajde v vlogi zastopanja svojega zavoda pri izvenšolskem projektu in koordiniranju le tega znotraj zavoda. Kljub vsemu pa bi rada poudarila, da sem bila za sodelovanje izredno motivirana. Dejstvo, da sem imela priložnost sodelovati s profesionalno umetnico, ki nagovarja mladino z aktualnimi družbenimi, socialnimi in likovnimi vsebinami, mi je vlivalo veliko zaupanja in volje do dela. Z aktivnim sodelovanjem pri dejavnosti niso pridobivali samo učenci, ampak smo se oplajali vsi udeleženci skupaj. Vsi smo se učili, ne da bi se tega prav zavedali, vsi smo postali pozornejši na svoje meje in bili natančnejši pri opazovanju. Vsi udeleženi smo risali in prepletali svoje poti, ali na papirju ali po svoji notranjosti.

Pomanjkljivo znanje nemškega jezika ter predvsem zadržanost učencev naše šole pri komunikaciji z ostalimi udeleženci je bilo očitno. Učenci so potrebovali veliko vzpodbude, da so vsaj minimalno vstopili v stik z učenci iz Avstrije. Vzpostavitev stikov je sprožil prav ustvarjalni proces slikanja v ateljeju, kjer so se učenci sprostili, pozabili na zadržke in strahove. Med slikanjem so se gibali okoli dolge mize, na kateri je ležalo slikarsko polje. Prav možnost drugačnega pristopa, vključno z dolgim uvodnim pogovorom, motivacijo, tudi meditacijo, ter izredno natančnimi navodili za delo terja tudi več časa. V skupinah avstrijskih učencev je bilo nekaj učencev priseljencev iz različnih koncev sveta, kar je za razmere v avstrijskih šolah že dolgo časa nekaj povsem običajnega. Naše učence je ta heterogenost zelo pritegnila in jih zanimala.

Pri načrtovanju dejavnosti nismo predvideli, kako bomo dejavnost in izkušnje predstavili ostalim učencem in strokovnim delavcem v zavodu, če seveda zanemarim klasična poročila in galerijo fotografij na šolski spletni strani. Tukaj vidim veliko vrzel in v prihodnje bi pri načrtovanju dejavnosti vključila še aktivnosti, s katerimi bi udeleženci sproti beležili svoje vtise in poročali o zanimivostih. Na takšen način bi čezmejni projekt prestopil tudi meje šolskih zidov.

4 Zaključek

Menim, da v našem šolskem in širšem okolju primanjkuje tovrstnih dejavnosti tako za mladino kot za odrasle. Čezmejni projekt »Gem-ein-sam« z idejnim nosilcem v Avstriji je našim učencem in strokovnim delavcem nudil enkratno priložnost, da se spoznamo in sodelujemo z

ljudmi preko meje, ter da se razidemo bogatejši, bolj odprti in dovzetnejši za nova srečanja. Vrednost dejavnosti je bila v pestri ekipi akterjev, ki prihajajo iz različnih koncev – iz umetniških krogov, šolskega sistema, združenj in civilnih pobud. Organizacija takšnih dogodkov je zahtevna in draga kljub temu, da mnogo akterjev sodeluje popolnoma prostovoljno in predano. Ker je bil projekt vezan na obletnico gospodarsko-turistične dejavnosti, se je v pol leta zaključil.

Kako naprej? Kako oblikovati aktivno povezovanje osebne rasti z učenjem, druženjem, izobraževanjem, vzgojo in šolstvom? Kako oraganizirati dejavnost za šolajoče, da predstavnik institucije, samostojni ustvarjalec, podjetnik ali mislec ne bo le predstavljal svojega dela, ampak dejavno sooblikoval našo skupno rast? Na kakšne načine lahko civilna družba vzbudi zanimanje med učenci, jih privabi iz šolskih zidov in jih aktivno vključi v proces? Zagotovo imamo v domačem okolju pogoje, voljo in ideje, da bi ponudili podobno iniciativo ali dejavnost. Na področju likovne umetosti obstajajo številni likovni natečaji za osnovnošolce in srednješolce, ki jih razpisujejo državne inštitucije, društva, zavodi, zasebna ali javna podjetja. Teme in motivi so zelo raznoliki, nemalokrat gre za družbeno aktualne teme, ki od strokovnega delavca zahtevajo temeljite priprave za delo z učenci. Vendarle pa pri tovrstnih natečajih ostane praktično vsa dejavnost razen zaključnih prireditev za šolskimi zidovi in ne omogoča vzpostavljanja odnosov z drugimi akterji.

Sodelovanje na čezmejnem projektu »Gem-ein-sam« je naše učence soočilo z vrsto novih pristopov k skupinskemu delu, izkušnjo nastajanja skupinskega dela z enakovrednim vložkom vseh udeležencev. V procesu nastajanja skupinskega dela učenci niso le podajali svojih idej, ampak zo izražali občutja, misli in asociacije. Pri skupinskem ustvarjanju so slikali vsi hkrati in pri tem sledili svojim impulzom z upoštevanjem, sprejemanjem in toleriranjem ostalih sodelujočih. Nastale izdelke so vedno skupaj analizirali. Na tak način so učenci oblikovali sposobnost delovanja v skupini, kjer so odnosi in kriteriji jasni. Posledično so razumeli, da bi bila dogovarjanja ali komentarji med samim ustvarjanjem popolnoma odveč, lahko bi bili celo moteči. Učenci so se seveda takšnim pristopom in procesom dela čudili. Najposebnejša nova izkušnja za učence je bila meditacija, ki je služila posebni zbranosti pri vizualiziranju in slikanju osebnega simbola. A začudenjem je zmeraj sledila sprostitev, saj so učenci postopoma pridobivali občutke sprostitve in ugodja. Tako se je izoblikovalo zavedanje, da so bolj osredotočeni in povezani s skupino ter z okolico.

Dobrodošlo bi bilo, če bi se podobni projekti konstantno pojavljali, da bi izkušnje prešle v zavedanje o pomenu takšnih aktivnosti in da bi te postale stalnica v našem življenju. Povezovanje s civilno družbo in z akterji izven šolskega sistema je nujno, da se cilji, ki so zapisani v učnih načrtih, dosegajo po različnih poteh, z različnimi strategijami, predvsem pa doživeto in neposredno.

5 Viri in literatura

1. BREGANT, T. Otroci za zdrav in optimalen razvoj potrebujejo umetnost. *Didakta*. 2016, št. 189 (letn. 25), str. 17-21.
2. KOLAR, M. *Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo*: program osnovnošolskega izobraževanja. [Online]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 2008. [Citirano 21. avg. 2017; 14.17]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Interesne_dejavnosti_cb.pdf.
3. PETERNEL Pečauer, H. Intervju: Viktorija Potočnik: Pri nas je dovoljeno risati čez črto – otroci in mladostniki morajo imeti odprte možnosti za razvoj vseh svojih ustvarjalnih potencialov. *Didakta*. 2017, št. 193 (letn. 26), str. 2-6.

Gimnazija Celje - Center

Danijela Marolt

TEHNIKE POMNJENJA

MEMORY TECHNIQUES

Povzetek

Dijaki, ki si želijo izboljšati spomin, s tem pa tudi šolski uspeh in dvigniti samozavest, izvajajo tehnike pomnjenja. V grobem jih lahko razdelimo v tri skupine: mnemotehnike, s katerimi pretvarjamo težje zapomnljive pojme v lažje zapomnljive, asociacije in metode poti. Tehnike pomnjenja so zelo enostavne. Do napredka in uspeha pa pripelje njihova redna uporaba in treningi. Poleg osebnostne rasti, je njihova dobra stran v tem, da lahko dijaki svoje napredovanje preizkusijo in izmerijo tudi na tekmovanju. Interesna dejavnost, ki jo izvajamo na Gimnaziji Celje – Center temelji na znanstvenih izsledkih, izvaja se kot zabavna miselna igra, zato je takšna ura dijakom privlačna in sproščujoča med rednimi šolskimi obveznostmi. Učinki treningov spomina pa kažejo pozitivne rezultate pri vseh uporabnikih brez starostnih meja in nam napovedujejo prihodnost naše družbe v bolj optimistični različici.

Ključne besede: spomin, mnemotehnike, asociacije, uspeh, samozavest

Abstract

Students who wish to improve their memory, success in school and get high self-confidence practise memory techniques. There are three groups of them: mnemotechnics (they help us to memorise concepts that are hard to memorise), associations and path-methods. Memory techniques are very simple. Progress and success are the results of regular use and drill. The benefit of this, besides personal growth, is that students can test and measure their progress on competition. Extracurricular activity on Gimnazija Celje – Center have its base on scientific results and act as entertaining mind game. This is the reason those kind of classes are attractive and relaxing for students' in-between regular school activities. Effects of memory training indicate positive results at all users without age limits and show future of our society on more optimistic variation.

Key words: memory, mnemotechnics, associations, success, confidence

1 Predstavitev dejavnosti

Na Gimnaziji Celje – Center že od leta 2014 poteka zanimiva interesna dejavnost h kateri so povabljeni k sodelovanju vsi dijaki splošne in umetniške gimnazije ter predšolske vzgoje. Čeprav se je poimenovanje ves čas spreminjalo, pa je njen osnovni cilj ostajal vedno isti: naučiti dijake različnih tehnik pomnjenja. Te lahko potem sami ali s pomočjo mentorja izpopolnijo, nadgradijo in jih uporabijo tako pri pouku kot v vsakdanjem življenju. Vsi dijaki, ki imajo vsaj kanček tekmovalnega duha, se imajo možnost pomeriti tudi v različnih tekmovalnih disciplinah. Motivacija otrok za tekmovanje pa je drugi, ravno tako pomemben cilj te obšolske dejavnosti.

Da bi našli optimalne pogoje za delo, so se v treh letih, odkar je ta interesna dejavnost vključena v letni delovni načrt šole, spreminjali tudi termini srečanj, »treningov«, ki potekajo enkrat tedensko skozi celo šolsko leto. Dejavniki, ki v največji meri vplivajo na uspešno storilnostno naravnanost treningov so tako notranji (fiziološki – lakota, zaspanost, utrujenost ...) kot zunanji (hrup, družba sošolcev in prijateljev ...). Zato se srečanja pred začetkom pouka, po malici ali po končani 7. učni uri, predvidljivo, niso izkazala kot dobra. Največje število udeležencev in največji uspeh na tekmovanjih je bil tisto šolsko leto, ko so srečanja potekala v času pouka, kar se tudi ujema z dnevno krivuljo delovne učinkovitosti. Slaba stran pa so bila manjkanja pri učnih urah in zato slaba volja kolegov profesorjev ...

Dijaki si izboljšajo sposobnost pomnjenja z uporabo raznih mnemotehnik – z njimi si težko zapomnljive pojme pretvorijo v lažje zapomnljive, asociacij in metod poti, ki jih spoznavajo na treningih. Dejstvo je, da so vse tehnike precej enostavne in mnoge od njih udeleženci treningov že poznajo, zato veliko časa porabimo za individualizacijo posameznih tehnik, časovno učinkovitost in transfer znanja. Brez dvoma so hitrejši in uspešnejši tisti dijaki, ki vaje izvajajo dnevno, ki so motivirani v tolikšni meri, da trenirajo tudi samostojno in osvojene tehnike uporabljajo pri učnih predmetih. Pomembno je tudi, da vsak dijak zase ve kakšen učni tip je (vizualni, avditivni ali kinestetični) in temu prilagodi svoje učne navade. Precejšen poudarek je namenjen tudi ponavljanju – kako znanje iz kratkotrajnega spomina prestaviti v dolgotrajni spomin, učenju tujih besed, načinu pomnjenja letnic, števil, imen ... V tem dijaki vidijo neposredno uporabnost pri konkretnih učnih predmetih.

Prepričana sem, da veliko o metodah učenja slišijo že od kolegov profesorjev pri posameznih učnih urah in pri šolskem projektu Učenje za učenje. Tokrat pa so soočeni z znanimi dejstvi iz

virov, ki so neodvisni od šole, podkrepljenimi z dokazi in znanstvenimi dognanji, ki jih lahko preizkušajo na lastni koži. Že po prvem treningu so namreč navdušeni nad svojim napredkom, saj iz začetnih (povprečno) sedem zapomnjenih naključnih besed napredujejo na vsaj dvajset.

2 Povezava s civilno družbo

V družbi, ki je tako zelo usmerjena v uporabo računalnika, pametnega telefona in svetovnega spleta kot naša, se skriva precejšnja nevarnost. Namreč, bolj kot uporabljamo vso našteto tehnologijo in medije, bolj se zmanjšujejo sposobnosti naših možganov. Znanstveno je dokazano, da imajo današnji otroci, ki so z digitalnimi mediji obkroženi tako rekoč na vsakem koraku, več govornih in učnih motenj, pomanjkanj pozornosti in spomina, hitreje podležejo stresu in depresiji ter so bolj nagnjeni k nasilju. Vemo, da v možganih nastajajo sledi le, če jih uporabljamo. V nasprotnem primeru sledi ni, kar pomeni, da se nismo ničesar naučili.

Že na začetku tega tisočletja so znanstveniki z Univerze Harvard predstavili raziskavo o vplivih stalno dostopnih informacij (npr. Google, Yahoo ...) na naše mišljenje in spomin. Pri tem delu ni šlo za potrjevanje že dolgo znane povezave med nasilnimi igricami in otopelostjo človekovih (v največji meri otrokovih) čustev, pač pa za iskanje vpliva digitalnih medijev na uporabo in zmogljivost našega uma. Izsledki so bili zelo predvidljivi: kadar naletimo na luknje v znanju, se obrnemo na računalnik in ker imamo iskalnike stalno na voljo, imamo občutek, da si nam informacij ni treba zapomniti.

To so okoliščine v katerih odraščajo naši učenci, dijaki in tudi naši otroci. V šolah, na vseh stopnjah in smereh izobraževanja, ne glede na geografsko dolžino in širino, pa ogromno stresa pri otrocih in njihovih starših povzroči že to, da se je potrebno naučiti na pamet eno samo pesmico.

Zato sta začela leta 1991 Tony Buzan in Raymond Keene v Londonu promovirati spomin kot miselni šport. Organizirala sta tudi prvo Svetovno tekmovanje v pomnjenju. Pri tem ju je gnala filantropija, želja obuditi vrednote dobrega spomina in priložnost mladini ponuditi nove vzornike. Sedemnajst let kasneje sta Vanja Jus in Peter Cokan njuno idejo prenesla v Slovenijo in jo nadgradila. Ker sta se zavedala pomembnosti spomina za uspešno učenje, sta začela širiti znanje, sodobna dognanja in metode pomnjenja ter spodbujala k treniranju spomina. Prvo državno tekmovanje, poimenovano Memoriada, je bilo organizirano že leto kasneje, leta 2009.

Do današnjih dni so se pokazali še drugi pozitivni učinki njunih prizadevanj pri udeležencih izobraževanj in tekmovalcih v miselnih veščinah:

- Miselne sposobnosti se razvijajo in pripomorejo k učinkovitejšemu učenju in posledično tudi uspešnejšemu življenju.
- Razvijajo se domišljija, inovativnost, kreativno mišljenje, kritični pogled.
- Krepi se učinkovitost, konstruktivnost in spoštovanje.
- Razvijajo se veščine in navade analitičnega dela, strokovnega komuniciranja in timskega dela tako pri miselnem treniranju kot pri izpopolnjevanju nasploh.
- Gradi se samozaupanje in občutek lastne vrednosti. Uspešnost pri miselnih športih pa opogumlja tudi na drugih področjih.
- Sprejemanje porazov postane dobrodošel uvid v trenutne pomanjkljivosti, te pa pomagajo pri nadaljnjem izpopolnjevanju in nadgrajevanju vse do osebne zmage.
- V zapletenih, skrajnih položajih in v časovni stiski se zaradi pripravljenosti in čustvene trdnosti hitreje in bolje najdejo čustveno neobremenjene optimalne rešitve.
- Vrednote trdega dela, vztrajnosti, zbranosti in pazljivosti se poenotijo. Za svoja dejanja se sprejemajo odgovornosti in posledice.
- Poveča se radovednost, interesi in motivacija za učenje.
- Veliko je možnosti komuniciranja s tekmovalci iz celega sveta, spoznavanje njihovih navad in kultur ter krepitev veščin sporazumevanja.

Vse to so univerzalne vrednote, ki jih sodobna družba velikokrat postavlja na preizkušnjo. Hkrati se, tako avtorja, kot vsi deležniki, zavedamo, da lahko čisto vsak izboljša sposobnost pomnjenja in uspešnega učenja. Pa ne samo to – celoten program je narejen kot učinkovita miselna zabava. Poleg uspešnega treniranja možganov oziroma ukvarjanja z miselnimi športi, omogoča razvoj vseh potencialov posameznika, njegovo lepše življenje, ki posledično obogati življenje skupnosti. Za to pa je potreben še zdrav način življenja, dobra telesna pripravljenost, redna športna aktivnost ter uporaba tehnik, metod in orodij za hitro učinkovito pomnjenje in učenje.

3 Izzivi na poti

Za vodenje miselnih treningov in uspešnost uporabe tehnik pomnjenja je potrebno imeti ves čas pred sabo nekaj osnovnih dejstev o spominu, pomnjenju in pozabljanju, ki so posledice znanstvenih raziskav in poskusov v daljšem časovnem obdobju in delovanja množice strokovnjakov z različnih področij.

Ne obstajata dober ali slab spomin, temveč le izurjen ali neizurjen. Značilno je, da so skoraj vsi neizurjeni spomini specializirani. To pomeni, da kdor si dobro zapomni besede, si težje zapomni številke in obratno. Če je verjeti raziskavam, temelji naše sedanje znanje na spominskih sposobnostih. Se pravi, če bi bili na kakršenkoli način ob spomin, bi se vse morali naučiti znova (kot dojenčki).

Tako kot velja za mišice, velja tudi za možgane: bolj kot jih uporabljamo, bolj jih krepimo, bolj se lahko nanje zanesemo. Učinkovita in preprosta vaja za stimulacijo možganskih povezav je, na primer, uvajanje novosti v našo dnevno rutino.

Krivulja pozabljanja je bolj položna, čim bolj je posamezniku snov smiselna, bolj organizirana in mu vzbuja več asociacij. Po eni uri pozabimo približno tretjino snovi, po enem dnevu tri četrtine, po enem mesecu pa nam ostane v spominu manj kot desetina obravnavane snovi. Zato je nujno, da izvajamo redne cikluse ponavljanja.

Snov si bolje zapomnimo, če se učimo s čim več čutili hkrati, če v učenje vključimo pretiravanje, humor, če snov podčrtamo ali pobarvamo ali prepišemo ali pa si iz snovi naredimo miselne vzorce. Priporočljivo je, da imamo na vsakih 40 minut učenja 5 minutni odmor. Novo znanje, ki ga povežemo v kontekst že znanega, nam v spominu ostane dlje. Če lahko komu snov razložimo, si jo bomo zapomnili bolje, ob tem pa še imamo možnost ugotoviti ali jo res dobro razumemo.

Spomin in možgani delujejo optimalno, če smo spočiti in naspani. Pomembno je tudi, da pijemo dovolj vode. Posledice dehidracije se naprej poznajo na delu možganov kjer je področje spomina.

Do teh ugotovitev pridejo tudi dijaki sami v času svojega šolanja z izkušnjami in opazovanji, zato jim je še posebej všeč, ko ugotovijo, da so to v resnici znanstvena dognanja. Ravno tako je res, da vsa ta znana dejstva zelo dobro delujejo teoretično. V vsakodnevni šolski praksi pa se pokaže cel kup »nepremostljivih« težav, kakor jih opažamo tako učenci kot učitelji.

Prednost miselnih treningov je v tem, da jih ni potrebno povezati s šolskimi predmeti, pa imajo kljub temu pozitiven učinek nanje, da so »vsebine« kratke in zato lahko dognanja o spominu preverimo in potrdimo sami v zelo kratkem času, da se med učenjem lahko tudi zabavamo brez slabe vesti ... Z udeleženci treningov pa smo si enotni, da je pri pomnjenju brez dvoma najbolj pomembna motivacija – le tisto vsebino, ki si jo bomo želeli zapomniti, si jo tudi zares bomo. Na začetku moramo zato vnesti nekaj napora, se potruditi, zbrati in opazovati vse, kar si želimo zapomniti, nato pa se usmeriti na eno samo dejavnost. Sčasoma trud ni več potreben, predmet pomnjenja je v središču naše pozornosti, informacije urejamo v (za nas) sistematično obliko in jih povezujemo z že znanimi informacijami. Asociativne poti v možganih utrjujemo s ponavljanjem – večkrat kot informacijo prikličemo v spomin, večkrat kot jo potrebujemo, trajnejša je zapomnitev.

Zato verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da so udeleženci miselnih treningov skoraj po pravilu že ob prihodu sami uspešni dijaki ali pa se jim uspeh z uporabo metod pomnjenja postopoma še izboljša. Zagotovo lahko te tehnike uporabljajo tudi pri nadaljnjem šolanju, jim tako pomagajo bili uspešni študenti in konec koncev tudi samozavestnejši, boljši ljudje.

Ker sama nisem tekmovalni tip človeka, se zavedam, da tega potenciala pri dijakih ne spodbujam dovolj. Posebej poudarjam osebni napredek vsakega posameznika in jih na tekmovanja pripravljam kot na tekmo samih s seboj in na pomembno izkušnjo, ki jo s tem dobijo. K sreči se vedno najdejo zadosti tekmovalni dijaki, ki kompenzirajo to mojo pomanjkljivost in tako tudi na Gimnaziji Celje – Center beležimo nekaj zavidljivih rezultatov tako s šolskih, kot državnih tekmovanj.

4 Zaključek

Umska aktivnost je neločljiva dejavnost našega šolskega vsakdana. S treniranjem spomina lahko svoje miselne funkcije izboljšamo in okrepimo v vseh življenjskih obdobjih. V pričujočem zapisu je večkrat poudarjeno kako se uporaba tehnik pomnjenja kaže pri srednješolcih. Glede na to, da nas strokovna javnost opozarja na povečanje odvisnosti od računalnika in svetovnega spleta ter pojavljanje simptomov, ki so značilni za demenco starejših ljudi že pri mladini (motnje spomina, prizadeto pomnjenje, pozabljivost, osiromašeno mišljenje, zmanjšana zmožnost razumevanja, računanja, govornega izražanja in sposobnost socialnega vedenja ...), se mi zdi uvedba tovrstne interesne dejavnosti, ki vse te značilnosti odpravlja, ali v najslabšem

primeru zmanjšuje, pomembno dejanje. Pionirja miselnih športov pri nas, Vanja Jus in Peter Cokan, svoje znanje ne širita samo med osnovnošolskimi in srednješolskimi mentorji krožkov za trening spomina, temveč sta povezana tudi z določenimi domovi starejših občanov. Dobro znano dejstvo je, da lahko z intelektualnim delom, psihično in telesno aktivnostjo ter uravnoteženo prehrano in doslednim izogibanjem škodljivih razvad v starosti odložimo pojav demence. Pa tudi pri že ugotovljeni bolezni zdravniki priporočajo, da ljudje ostanejo čim dlje aktivni in se ukvarjajo z dejavnostmi, ki jih zanimajo. Izkušnje, ki jih imata Vanja Jus in Peter Cokan pri tem delu so v celoti pozitivne, spodbudne in navdihujoče.

Program, ki je temelj pričujoče interesne dejavnosti na Gimnaziji Celje – Center, je analitično-sintetična miselna igra za razvoj sposobnosti izboljšanja spomina in doseganja učinkovitosti pri učenju slehernega izmed udeležencev z možnostjo neomejenega prilagajanja in individualiziranja. S tem pritegne tako tekmovanja željne dijake kot tudi tiste, ki želijo osebnostno in učno napredovati. Odkar se uvrstitve na državnem tekmovanju upoštevajo tudi pri uveljavljanju štipendije za nadpovprečno nadarjene učence in dijake, pa pritegne in motivira tudi tiste malo bolj preračunljive.

Za prihodnost naše družbe, kulture in vsesplošno blagostanje velja, da se vsi upi polagajo v glave naslednjih generacij. Zato je potrebno poskrbeti za njihovo čim manjše onesnaženje. Opisana šolska interesna dejavnost je brez dvoma ena od mnogih uspešnih poti do zastavljenega cilja.

5 Viri in literatura

1. COKAN, P. in JUS, V. *Memory TRENER: trenerski priročnik*. 2. izd. Maribor: Univerzum Minerva. 2014.
2. KOGOJ, A. in VELIKONJA, I. *V skrbi za vaše zdravje.* Ljubljana: Psihiatrična klinika; Novo mesto: Krka, d.d. 2012.
3. MARENTIČ-Požarnik, B. *Dejavniki in metode uspešnega učenja.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko. 1988.
4. SPITZER, M. *Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet.* 2. izd. Celovec: Mohorjeva založba. 2017.

Osnovna šola Antona Aškerca Rimske Toplice

Katja Mejač

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE V PROJEKTU SIMBIOZ@

INTERGENERATIONAL COOPERATION IN THE PROJECT SIMBIOZ@

Povzetek

Od šolskega leta 2011/2012 sodelujemo v projektu Simbioz@, ki temelji na medgeneracijskem sodelovanju in prenosu znanja. Do šolskega leta 2016/2017 smo izvedli 5 delavnic, kjer smo starejše učili osnove računalništva in uporabo spleta. S projektom uresničujemo tudi vizijo naše šole – Osnovne šole Antona Aškerca Rimske Toplice: »Kakovostno znanje in življenje.« Učenci postanejo učitelji in starejše učijo računalniških veščin. S tem ohranjamo in razvijamo medgeneracijske stike, pri katerih gre za medčloveški odnos in uresničevanje medgeneracijske solidarnosti v današnjih družbenih razmerah. Gre za bogato izmenjavo znanja, ki na socialnem področju koristi vsem udeležencem. Starejši veljajo za neizčrpen vir znanja in izkušenj, na drugi strani pa jim primanjkuje računalniških veščin, te pa jim predajajo mladi prostovoljci na delavnicah.

Ključne besede: medgeneracijsko sodelovanje, medgeneracijska solidarnost, prostovoljstvo, računalniško opismenjevanje

Abstract

Since the school year 2011/2012 our school has participated in the project Simbioz@ which is based on intergenerational cooperation and transfer of knowledge. Until the year 2016/2017 five workshops were carried out aiming to teach the elderly some basic computer knowledge and internet use. Furthermore, the vision of our school - Primary School of Anton Aškerc Rimske Toplice, reads “Quality knowledge and life” is realized as well by following this project. Senior pupils take the role of teachers and teach the elderly basic computer skills. Additionally, this project enables to maintain and develop intergenerational connections these are interpersonal relations and realization of intergenerational solidarity in society nowadays. In the social area every participant benefits from enrich exchange of knowledge. The elderly are considered to be as an inexhaustible source of knowledge, and experience, however, they lack computer literacy which is gained by young volunteers in workshops.

Key words: intergenerational cooperation, intergenerational solidarity, voluntarism, computer literacy

1 Predstavitev dejavnosti

V šolskem letu 2011/2012 sem se na pobudo gospe ravnateljice Manice Skok kot mentorica računalniškega krožka, šolskega parlamenta in učiteljica izbirnih predmetov računalništva prijavila na vseslovenski prostovoljski projekt Simbioz@. Za projekt smo se kot šola odločili, ker vemo, da je v današnjem sodobnem svetu odtujenost med generacijami vse večja. Dedki in babice se upokojujejo kasneje zaradi podaljševanja življenjske dobe in so še dolgo del aktivne generacije. Ko jim pojenjajo moči, se preselijo v dom za starostnike, kjer doživijo socialno izolacijo, saj srednja generacija zaradi lastnih obveznosti pogosto ne zmore poskrbeti za obnemogle starše.

S sodobno tehnologijo je korak do mlajše generacije postal in postaja čedalje širši. Starejša generacija je pogosto zanemarjena, osamljena in izolirana od sodobnih tehnoloških trendov. S projektom medgeneracijskega sodelovanja Simbioz@ smo ta razkorak zmanjšali. Ko mladi poučujejo starejše in jim nudijo računalniško opismenjevanje, nekaj modrosti starejših prehaja na mlajšo generacijo. Gre za bogato izmenjavo znanja, ki na socialnem področju koristi vsem udeleženim.

Učenci se radi odločajo za prostovoljstvo pri tem projektu. Prostovoljstvo pomeni »delo, ki ga posameznik po svoji svobodni volji in brez pričakovanja plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase opravlja v dobro drugih ali v splošno korist.« (Gladek, 2015, 15)

S projektom uresničujemo tudi vizijo naše šole »Kakovostno znanje in življenje«. Med drugim razvijamo in živimo vrednote znanja, spoštovanja, odgovornosti do sebe, drugih in okolja, spodbujamo informacijsko in raziskovalno pismenost, ustvarjamo pogoje za kakovostno poučevanje in učenje ter za bivanje in sobivanje z drugimi in okoljem. Vse udeležence projekta spodbujamo k uresničevanju misli Antona Aškerca: »Kjer je volja, tam je pot.«

Projekt vsako leto načrtujemo že v mesecu juliju v šolskih strokovnih aktivih takoj po evalvaciji letnega delovnega načrta za preteklo šolsko leto. S projektom v veliki meri uresničujemo kurikul osnovne šole, razvojne cilje in vizijo naše šole. V okviru letnega delovnega načrta šole vsako leto znova potrdijo učiteljski zbor na pedagoški konferenci, svet staršev in svet zavoda.

V okviru projekta uresničujemo naslednje cilje:

a. krepitev povezovanja med generacijami, medgeneracijska solidarnost,
b. pridobivanje in posredovanje znanja o osnovi računalništva, računalniške tehnologije, spleta in
c. biti zgleden in dober prostovoljec ter koristen član družbe.

Projekt Simbioz@ temelji na medgeneracijskem sodelovanju in prenosu znanja. Glavni namen je omogočiti starejšim pozitivne izkušnje z računalniško tehnologijo, okrepiti njihovo samozavest in jih motivirati za nadaljnje učenje ter uporabo računalnika in interneta.

Od šolskega leta 2012/2013 pa do 2016/2017 smo izvedli 5 delavnic, kjer smo starejše (upokojene delavce šole, dedke in babice ter druge občane) učili osnove računalništva in uporabo spleta. Na pobudo in željo nekaterih delavcev šole smo v šolskem letu 2016/2017 za njih izvedli računalniške delavnice. Po treh letih izvajanja projekta smo ga v šolskem letu 2014/2015 razširili na Simbiozo giba, nato pa še v letu 2015/2016 na Simbiozo šole in s tem pridobili zastavo in logotip za šolo.

V okviru Simbioze giba vsako leto v mesecu oktobru učenci razredne stopnje povabijo k uri športa svoje babice, dedke, tete in strice ter ostale krajane. V sklopu teh druženj izvajajo različne dejavnosti: pohode, zumbo, aerobiko in različne športne igre.

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Medgeneracijska povezava

Že v pradavnini so bili starejši predstavniki skupnosti zaradi modrosti in izkušenj spoštovani. Skozi vsa zgodovinska obdobja se je poudarjal pomen znanja, izkušenj in globljega uvida babic in dedkov. V mnogih kulturah so starostnika smatrali za zaklad in zanj je bilo do konca življenja lepo poskrbljeno.

V srednjem in novem veku so zlasti po vaseh vse generacije živele skupaj. Starejša generacija je skrbela za mlajšo v času večjih kmečkih del. Modrost dedkov in babic je prehajala na vnuke.

»Pri medgeneracijskem povezovanju gre za povezovanja med generacijami, predvsem gre za medčloveški odnos in uresničevanje medgeneracijske solidarnosti v današnjih družbenih razmerah. Ko govorimo o sožitju generacij, imamo v mislih sožitje med mladimi, srednje starimi in starimi, vendar tudi sožitje različnih generacij starih med seboj.« (http://www.zdus-zveza.si/medgeneracijsko-sodelovanje)

Z gotovostjo lahko trdim, da se citirano eksplicitno izraža v projektu Simbioz@, kjer v sožitju delujejo različne generacije. Učenci prostovoljci delijo svoje znanje, izkušnje in spoznanja s starejšo generacijo, se družijo med seboj in s tem ustvarjajo in ohranjajo medgeneracijske stike. S tem soustvarjajo novo kvaliteto življenja in občutek, da nihče v kraju ni sam. Starejši udeleženci pa svoje znanje in izkušnje delijo z mladimi.

2.2 Učinki medgeneracijskega sodelovanja

V priročniku za izvajanje medgeneracijskih aktivnosti Sadeži družbe (2011) so predstavljeni pozitivni vplivi medgeneracijskega prostovoljskega sodelovanja za različne skupine. Medgeneracijsko prostovoljsko sodelovanje ima zagotovo pozitivne vplive na družbo oz. širšo skupnost in na posameznika v povezavi z lokalno skupnostjo.

Pozitivni vplivi na družbo oz. širšo skupnost so med drugim rušenje stereotipov in predsodkov med generacijami, krepitev socialnih vezi in sožitja, kvalitetna izraba prostega časa posameznikov, vseživljenjsko učenje, boljša kvaliteta življenja v lokalni skupnosti (Sadeži družbe, 2011, 9).

Pozitivni vplivi na posameznike pa so pridobivanje novih znanj, spretnosti in izkušenj, veščine prenašanja znanj, pridobivanje znanj in izkušenj, povezanih z novejšo dobo, učenje sodelovanja … (Sadeži družbe, 2011, 10).

Vemo, da so starejši zakladnica znanja in izkušenj, a jim po drugi strani primanjkuje računalniških veščin. Starejši morajo iti v korak s časom, s spremembami ter se znati temu prilagoditi. Tukaj ključno vlogo odigra medgeneracijsko sodelovanje, saj poskrbi, da se konstantno izmenjujejo znanja in izkušnje.

Starejši so radi prihajali na delavnice, se družili, delili svoje izkušnje in znanje z mlajšimi in mentorico. Na pozitivne učinke našega sodelovanja v delavnicah kaže tudi dejstvo, da še vedno ohranjamo stike preko elektronske pošte, nekateri pa celo preko Facebooka, saj smo starejše seznanili tudi s to spletno aplikacijo.

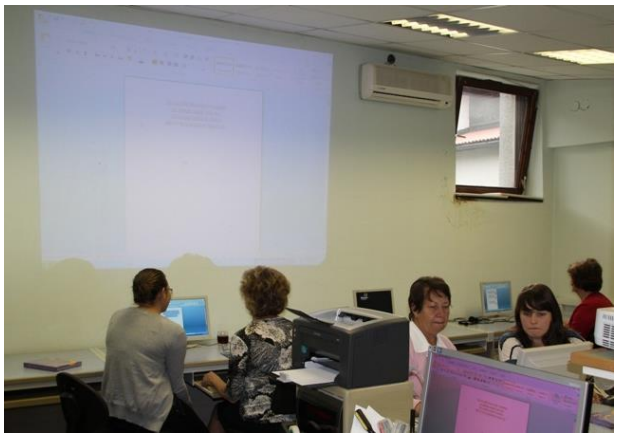
Udeleženci delavnic so po končanih delavnicah ugotovili, da jim bo novo znanje koristilo ter da se bodo v naslednjih letih z veseljem udeleževali teh delavnic in svoje znanje na delavnicah utrjevali ter ga nadgradili z novim.

S projektom Simbioza so učenci s prostovoljstvom v projektu naredili več, kot so običajno mladi pripravljeni narediti. Pokazali so strpnost, čut do sočloveka, željo po pomoči, druženju, delili so svoje znanje.

2.3 Vtisi, izkušnje in mnenja učencev prostovoljcev in udeležencev

Učenci so o prvi računalniški delavnici zapisali:

»V tem tednu (17.–21. 10. 2011) smo tudi mi sodelovali v projektu, ki je združil Slovenijo. Bili smo prostovoljci, ponudili smo svoje znanje in prostore šolske računalniške učilnice. Obiskalo nas je 6 občanov na šoli in 6 v Knjižnici Rimske Toplice. Vzdušje je bilo delovno in sproščeno. Vsi občani so izrazili željo, da bi se seznanili z internetom. Tudi mi smo radi na spletu, zato smo uživali. Najprej smo jih seznanili z računalnikom, delom z miško in Wordom. Nato smo šli na splet in odprli še spletno pošto. Svet je postal večji in na dlani. Lepa izkušnja je učiti, pomagati. Z veseljem sporočamo, da bomo v okviru šolskega parlamenta in podmladka RK nadaljevali z računalniškim opismenjevanjem starejših, s katerimi smo se družili. «

Slika 1: Prva računalniška delavnica v stari računalniški učilnici

(Lasten arhiv, šolsko leto 2011/2012)

Naslednje pa je letošnje poročilo učencev z mentorico:

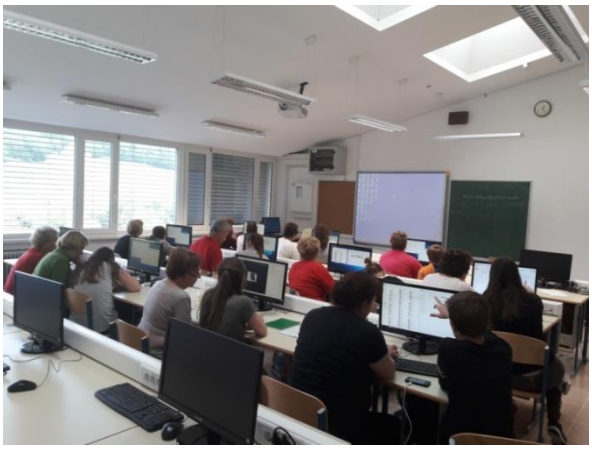
»Projekt Simbioz@ je v letošnjem šolskem letu potekal od ponedeljka, 15.5. 2017, do petka, 19. 5. 2017. Računalniške delavnice so potekale v novi računalniški učilnici, nad katero so bili starejši krajani navdušeni.

Prostovoljci smo bili v tem šolskem letu sedmošolci in dva osmošolca. Pod vodstvom mentorice Katje Mejač smo udeležencem najprej predstavili računalniške komponente, nato

pa je vsak udeleženec dobil svojega »pomočnika«, s katerim je spoznaval Word in se učil varne rabe interneta. Na zaslonih smo lahko videli najrazličnejše spletne strani, kot so vremenske napovedi, hotelske storitve turističnih agencij, spletne strani različnih radijskih in televizijskih hiš, najbolj pogumni pa bodo po novem dosegljivi preko elektronske pošte in Facebook profila. Naučili smo se tudi, kako delamo s pametnimi telefoni, kako shranimo slike na USB-ključek in še mnogo drugih koristnih stvari.

V letošnjem letu se nam je na zadnji dan pridružil tudi bivši učenec, ki je sedaj že srednješolec. Z veseljem je udeležencem predstavil veliko novega, tudi kako lahko preko spleta naročimo in razvijemo slike.

Projekt je bil med udeleženci zelo lepo sprejet, bili so zelo navdušeni in hvaležni za vso novo znanje, ki so ga pridobili v tem tednu. Zaželeli so si, da se vidimo tudi v naslednjem šolskem letu.«

Slika 2: Delavnica v novi računalniški učilnici

(Lasten arhiv, šolsko leto 2016/2017)

Zbirali pa smo tudi zapise udeležencev računalniških delavnic:

»Zelo sem vesela, da sem se udeležila računalniških delavnic. Na začetku me je bilo malo strah in nisem bila prepričana, če se naj delavnic udeležim, saj se s to tehnologijo nisem ravno razumela. Po začetnih spodbudnih besedah mentorice, ki me je povabila na sproščene delavnice, sem se odločila za udeležbo.

Učenci so se izvrstno odrezali kot učitelji in nas veliko novega naučili. Bili so zelo prijazni in ni jim bilo odveč, če so morali kaj dvakrat ali trikrat povedati. Vedno smo se počutili domače in sprejeto, saj so nas vsak odmor razveselili in razvajali s priboljški iz kuhinje. Najbolj pomembno pa je, da si vedno vzamejo čas za druženje in klepet z nami.

Učenci, mentorica in vodstvo so zelo prijazni, da nas vsako leto povabijo na delavnice in nas seznanjajo, urijo v tehnologiji. Vsako leto najprej ponovimo in osvežimo znanje prejšnjih let, nato pa znanje nadgradimo.«

3 Izzivi na poti

3.1 Organizacija in izvedba projekta

Najprej sem razmišljala, kako in kje začeti. V prvih letih mi je bila kot mentorici v veliko pomoč spletna podpora Simbioze s pripravo predlogov za plakate, smerokaze, drobne pozornosti, diplome za udeležence in majice za prostovoljce so poslali na šolo, tako da šola ni imela stroškov. Kot šola smo zagotavljali prostor, mentorico, učence prostovoljce in pogostitev udeležencev. Šola je imela manjše materialne stroške s samo izvedbo delavnic. Tudi preko telefona in spletne pošte so bili dosegljivi in pripravljeni pomagati z nasvetom. Skozi leta so dopolnjevali svojo spletno stran in nam pripravili gradivo, ki ga zdaj lahko sami natisnemo z njihove spletne strani. V zadnjih letih se stroški za šolo povečujejo, saj sami tiskamo gradivo in pripravljamo druge pripomočke, material za izvedbo delavnic. Pogrešam to podporo s strani Simbioze.

Ko sem spoznala projekt, sem kot mentorica šolskega parlamenta sklicala ožji tim parlamentarcev predmetne stopnje. Predstavila sem jim projekt in jih povabila, da se na delavnicah preizkusijo v vlogi učiteljev in starejše udeležence učijo osnov računalništva, ki jim lahko mnogokrat olajšajo življenje v dobi informacijske tehnologije. Med drugim bi udeležence naučili, kako natipkati dokument, brskati po spletu in poslati e-pošto. Učenci so takoj pokazali zanimanje in pripravljenost za predajanje svojega znanja starejšim.

Ker smo šola vozačev, smo v projekt vključili večinoma učence, ki prihajajo iz neposredne bližine šole, da smo lažje izvajali projekt tudi v popoldanskem času.

Za izvedbo kvalitetne delavnice pa se moramo dobro pripraviti na aktivnost. Skupaj s prostovoljci smo se teden dni pred začetkom delavnic, ko smo že poznali število udeležencev, pogovorili o organizaciji izvedbe delavnic. Določili smo učitelje(učence), ki bodo cel teden mentorji samo enemu udeležencu. Zavedali smo se, da je velika težava, če bi se učenci vsakodnevno menjali, saj se ljudje hitro navežemo in navadimo na določen način poučevanja. V nadaljevanju priprav smo skupaj preučili pripravljeno gradivo. Veliko je bilo vprašanj učencev, kako in na kakšen način naj starejšim razložijo posamezne vsebine. Hitro smo

ugotovili, da ni lahko biti učitelj. Učenci so spoznali, da morajo biti v prvi vrsti strpni, prijazni in da bo potrebno hitrost in način razlage prilagoditi posamezniku.

Pogovarjali smo se tudi o načinu priprave delavnice na dan izvedbe. Učenci pred samo izvedbo pripravijo in uredijo prostor, saj urejen prostor vpliva na dobro počutje. Sprejetost in varnost je udeležencem eden od pomembnih kriterijev pri izvedbi delavnic. Skladno s tem smo se dogovorili, da jih pri vhodu v šolo kot mentorica projekta sprejmem osebno, nato pa jih učenci prostovoljci pospremijo do učilnic.

Ko smo se dogovorili o načinu dela, smo določili tudi čas poučevanja in seveda njim najljubši del pouka – odmor. Za udeležence smo načrtovali priboljške. Pri pripravi teh so nam pomagale naše kuharice in v popoldanskem času čistilke.

3.2 Izzivi pri delu

Pri izvajanju projekta sem se soočala z naslednjimi izzivi:

1. uspešna izpeljava medgeneracijskega sodelovanja,
2. kvalitetno vodenje projekta,
3. organizacija, usklajevanje odnosov in dela na šoli,
4. motiviranje in vzgoja prostovoljcev,
5. kvalitetna nadgradnja programa/ izvedbe delavnic in
6. privabiti večje število udeležencev različnih generacij.

V prvem letu 2011/2012 smo v sodelovanju s Knjižnico Rimske Toplice načrtovali 3 delavnice za lokalno skupnost v dopoldanskem in popoldanskem času. Pri vodenju tega projekta je nujna motiviranost in fleksibilnost mentorice, to se je izkazalo že v prvih delavnicah, ko je bilo potrebno zaradi neudeležbe oddaljenih kandidatov združiti delavnice in spremeniti termine izvajanja. Na naše delavnice so se imeli možnost prijaviti preko spleta kandidati iz vse Slovenije. Iz tega razloga smo v naslednjih šolskih letih od 2012/2013 do 2014/2015 v dogovoru z ekipo Simbioze izvajali delavnice le za naše upokojene delavce šole in imeli tako zaprti razpis za udeležence. Pri sami organizaciji in dogovoru z udeleženci je bil ta način izvedbe delavnic za nas veliko ugodnejši, saj je bila komunikacija med nami lažja in glede na lanskoletne izkušnje veliko boljša.

Eden izmed izzivov pa je bil upokojenke pripraviti do tega, da se udeležijo tečaja in spoznajo računalnik, njegove programe splet in njegovo uporabo. Prepričane so bile, da tega znanja ne

potrebujejo več. Po temeljiti predstavitvi programa delavnic in namenu projekta so bile drugačnega mnenja, saj so še z veliko vnemo v delavnicah sodelovale nadaljnja tri leta.

Delo v delavnicah je bilo prijetno, saj je bila ekipa udeležencev stalna. Upokojenke naše šole so se počutile sprejete, tako s strani delavcev šole kot tudi mlajših generacij učencev. Izrazile so željo po spremembi termina iz jesenskega na spomladanski čas, zato smo oktobrski termin prestavili na maj.

Med velike izzive vsekakor sodi tudi nadgradnja in razširitev projekta. V letu 2015/2016 smo pridobili naziv Simbioz@ šole. To pomeni, da smo poleg računalniških delavnic izvajali tudi Simbiozo giba.

V tem letu smo spet odprli razpis za vse krajane, saj se upokojenke šole niso odločile za delavnice. Udeležencev je bilo malo manj, in sicer 5. Delavnice smo ponosno izvajali v novi računalniški učilnici, ki je bila za razliko od prejšnje bolj prostorna in opremljena s sodobno računalniško opremo.

V šolskem letu 2016/2017 pa je bilo v naši novi računalniški učilnici rekordno število udeležencev (11), in sicer mešana skupina dedkov in babic, krajanov in upokojencev naše šole. Tako veliko število udeležencev je bilo na delavnicah zato, ker so učenci navdušili babice in dedke ter jim obljubili, da bodo dobri učitelji, ki bodo z veseljem in strpno podajali znanje o računalništvu.

Kvalitativno nadgradnjo in potrditev projekta vidim tudi v izkazani podpori in interesu delavcev šole za vključitev v računalniške delavnice. Ker so tehnično osebje in drugi delavci šole večkrat izrazili željo po vključitvi v ta projekt in s tem po izobraževanju, smo v tem šolskem letu 2016/2017 samo za njih izvedli računalniške delavnice.

V vseh teh letih učenci prostovoljci komaj čakajo te delavnice in imajo tudi sami nove in zanimive ideje za izvedbe delavnic. Pohvalno je, da učenci prostovoljci sami izražajo željo po sodelovanju. V letu 2016/2017 smo imeli v skupini dijaka prostovoljca, ki je bil vključen v projekt od šolskega leta 2013/2014, in se je v letošnjem letu še vedno želel vključevati v delavnice kot srednješolec.

4 Zaključek

Ugotavljamo, da smo v računalniških delavnicah uresničili zastavljene cilje projekta in se približali viziji naše šole. Udeleženci delavnic so pridobili osnovno znanje o računalniku,

informacijsko pismenost in znanje o spletu. Prostovoljci so se izkazali kot zelo dobri učitelji. Pokazali so kakovostno poučevanje in učenje. Vsi udeleženci projekta so izkusili medgeneracijsko sodelovanje in medgeneracijsko solidarnost ter pridobili nova znanja. V projektu smo združili več generacij učencev, dijakov, staršev, dedkov, babic, vodstvenih, pedagoških, administrativno-tehničnih in upokojenih delavcev šole ter krajane.

V prihodnjih šolskih letih načrtujemo nadgradnjo in razširitev projekta oziroma računalniških delavnic v smislu medgeneracijskega sodelovanja na:

- Cici-računalniške delavnice za predšolske otroke,
- delavnice Vrstniki vrstnikom,
- delavnice Otroci staršem,
- delavnice Učenci delavcem šole.

Skozi vsa ta leta prostovoljstva sem spoznala, da so učenci pripravljeni prostovoljno delovati in s tem pomagati različnim generacijam, da se starejši z malo spodbude radi vključujejo v različne dejavnosti naše šole in da smo s tem projektom začeli rušiti predsodke med generacijami.

Svojo vlogo kot vodja projekta in mentorica računalniških delavnic spoznavam kot zelo pomembno, saj s tem učencem omogočam preseganje standardnega šolskega programa in začrtanega šolskega okvirja ter jim privzgajam temeljne človeške vrednote. V današnjem času je prostovoljstvo zelo pomembno, saj z neusmiljenimi rezi v sredstva za javno dobro država vpliva na zdravo delovanje družbe. Kot učiteljica se zavedam, da s svojim prostovoljstvom doprinašam k pozitivnim izkušnjam tako pri prostovoljcih, udeležencih delavnic kot sebi. Potreben je še en konkreten premik v splošni mentaliteti družbe, ki učiteljski kader smatra kot zajedavski. Prostovoljstvo učiteljev je namreč pogosto podcenjeno, zaničevano in prezrto kljub ogromnemu doprinosu slovenski družbi.

Ponosna sem, da sem lahko del tega projekta in da ga na spodbudo udeležencev, delavcev šole in učencev sami razširjamo in nadgrajujemo. Vsakoletna sprotna evalvacija je pokazala, da te delavnice niso samo računalniško opismenjevanje starejših, temveč tudi prijetno druženje različnih generacij, izmenjava zanimivih znanj in izkušenj, kvalitetna izraba prostega časa, predvsem pa osebnostna rast vseh udeležencev. Želim si, da bi projekt na šoli ohranili dolgoročno tudi do obdobja, ko bom sama upokojenka, saj se bom računalniških delavnic in druženja z veseljem udeležila. Vse ure, ki jih namenjam projektu in so del mojega prostega časa, so poplačane z zadovoljstvom učencev prostovoljcev in starejših udeležencev delavnic.

Največje plačilo so mnenja udeležencev kot prostovoljcev ob evalvaciji. Naj za zaključek še podam izjavo babice, ki se udeležila računalniških delavnic v šolskem letu 2016/2017.

»Zelo sem ponosna na svojo vnukinjo, da me je na delavnicah sprejela za svojo učenko in me popeljala v svet računalništva. Res je, da se vidiva vsak konec tedna, vendar nama takrat čas ne dopušča, da bi se učili in raziskovali ta svet. Mladi so te dni zelo zaposleni s šolo, glasbeno šolo in še s čim. Tukaj pa sva se cel teden spoznavali v čisto drugi luči. Zelo sem vesela, da sem se delavnic udeležila, saj sem pridobila veliko novega znanja. Že zdaj se veselim delavnic, ki bodo v prihodnjih šolskih letih.«

5 Viri in literatura

1. GLADEK, N. A. *Abc prostovoljstva v šolah:* priročnik za mentorje in koordinatorje prostovoljcev v šolah. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva. 2015.
2. *SADEŽI družbe*: priročnik za izvajanje medgeneracijskih aktivnosti. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva. 2011. Str. 9, 10.
3. *ZDUS naših 70 let*. Zveza društev upokojencev Slovenije. Medgeneracijsko sodelovanje. [Online]. [Citirano 10. 7. 2017; 10.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdus-zveza.si/medgeneracijsko-sodelovanje.

I. osnovna šola Celje

Črt Močivnik

DEBATNI KLUB V OSNOVNI ŠOLI

DEBATE CLUB AT ELEMENTARY SCHOOL

Povzetek

Prispevek podaja uvid v delovanje debatnega kluba v osnovni šoli in predstavlja ustvarjalnost in predanost učiteljev mentorjev debatnih klubov. Dejavnost debatnih klubov je tesno povezana z debatnimi turnirji na državni ravni in s civilno družbo. Debata je predstavljena kot ena od najboljših metod za razvijanje kritičnega mišljenja in kot interesna dejavnost. Predstavljeni so poskusi uvedbe debate kot izbirnega predmeta v vzgojno-izobraževalni proces in njena vpetost v sfere družbenega življenja. Debata ponuja primer dobre prakse medgeneracijskega sodelovanja in daje širok spekter dodatnih znanj in vedenj, ki jih lahko uporabimo pri vsakdanjem pedagoškem delu. Predstavljene so težave in izzivi, s katerimi se soočamo učitelji mentorji debatnih klubov in primeri dobrih praks. Osnovnošolska debatna dejavnost je zelo razvejana in ima na Slovenskem dolgoletno tradicijo.

Ključne besede: debata, debatni klub, debatni turnir, argument, kritično razmišljanje

Abstract

The article gives an insight into functioning of a debate club at a primary school and reflects the mentoring teacher's creativity and dedication. The debate club's activity is tightly connected to the debate tournaments on national level as well as civil society. The debate is presented as one of the best methods to develop critical thinking and as extracurricular activity. The initiation attempts of including debate as an optional class in the curriculum and its integration into the social life are presented in this article. It is an example of good practice of intergenerational cooperation and provides a broad spectrum of supplementary knowledge that can be used in an everyday pedagogical profession. The teachers and the mentors of debate clubs are confronted with problems and challenges. These problems, challenges, and the examples of good practice are represented in the article. The debate at a primary school is very versatile and it has a long-time tradition in Slovenia.

Key words: debate, debate club, debate tournament, argumentation, critical thinking

1 Predstavitev dejavnosti

Prvi debatni klubi v Sloveniji so bili ustanovljeni že leta 1996, v osnovnošolskem vzgojno-izobraževalnem procesu pa so prisotni približno 10 let. Debata kot metoda razvija veščine, ki so temeljnega pomena za uspešno uveljavljanje principov aktivne participacije in aktivnega državljanstva. Debata je ena od najboljših metod za razvijanje kritičnega mišljenja, vodi k pridobivanju in poglabljanju znanja in k informacijski pismenosti. Debata v svojem bistvu spodbuja učence, da postanejo izobraževalni aktivisti, ki iščejo znanje in ideje, da bi jih uporabili v razpravah z drugimi učenci (Skrt 2008, 16).

Debatni klubi delujejo po osnovnih šolah v obliki interesne dejavnosti in so namenjeni učencem od 6. do 9. razreda. Izvedbena posebnost debatnih klubov so debatni turnirji na državni ravni, ki so organizirani pet krat letno na različnih osnovnih šolah po Sloveniji. V šolskem sistemu debatni klubi nekako ne najdejo svojega mesta, saj mentorji, ki vodimo debatne klube, namenjamo tej dejavnosti ogromno svojega prostega časa. Z učenci se srečujemo popoldan, ob vikendih, turnirji prav tako vedno potekajo ob sobotah. Pred leti smo učitelji mentorji debatnih klubov oblikovali predlog učnega načrta za debato kot izbirnega predmeta v 7., 8. in 9. razredu, vendar smo bili žal neuslišani. Zapisali smo, da je namen debate kot izbirnega predmeta naučiti učence in učenke kritičnega mišljenja, zagovarjanja svojih argumentov, analiziranja in ovrednotenja argumenta nasprotne strani ter branjenja svojih argumentov. Debato smo zaradi nedorečenega statusa poskusili umestiti v šolski sistem, a se je izkazalo, da je to pravzaprav zaradi preobilice izbirnih predmetov nemogoče. Pa vendar ima debata na šolah, kjer se razvija, velik vpliv – šole postajajo prepoznavne, učenci iz osnovnih šol se vpisujejo na srednje tudi zaradi delovanja debatnih klubov. Z debato se vzpostavljajo tudi neprecenljive vezi – učenci in dijaki se vsak mesec ali dva srečujejo in izmenjujejo svoja mnenja, enkrat letno pa tudi na mednarodni debatni akademiji v Kranjski Gori. Nevladna organizacija ZIP – Za in proti, zavod za kulturo dialoga, skrbi in združuje skoraj 60 debatnih klubov na osnovnošolski, srednješolski in univerzitetni ravni z okoli 1000 rednimi člani in članicami. Vsi deležniki skrbimo, da s svojo dejavnostjo prispevamo k višji ravni kulture dialoga na Slovenskem in povečanju aktivne participacije mladih.

Na I. osnovni šoli Celje spodbujamo debato že peto leto zapored. Debatni klub je postal prepoznaven, debaterji pa cenjeni tudi med sošolci in sošolkami. Gre za dejavnost, v katero je

potrebno vložiti ogromno truda in prostega časa. Učenci debaterji so uspešni tudi na drugih področjih, nekateri med njimi so tudi nadarjeni. V šolskem letu 2016/2017 so na enem izmed turnirjev postali državni prvaki, večkrat pa tudi najboljši posamezni govorci.

2 Povezava s civilno družbo

Debatni klub je pravzaprav neločljivo povezan z debatnimi turnirji na državni ravni, ki jih učitelji mentorji v sodelovanju z ZIP organiziramo nekajkrat letno, enega tudi na mednarodni ravni. Organizacija debatnih turnirjev je lep primer povezovanja in sodelovanja med različnimi deležniki. Debatni turnirji so organizirani na soboto in potekajo cel dan. To pomeni, da je potrebno zagotoviti prostore in prehrano za približno 200 ljudi in poskrbeti, da vse poteka brez zapletov. Finalna debata, ki se odvija ob koncu dneva, ponudi priložnost za izmenjavo mnenj in vtisov. V letošnjem šolskem letu smo se po več neuspelih poskusih uspeli povezati z Zavodom RS za šolstvo in debatne turnirje vpisali v razvid tekmovanj. Tako smo debatnim turnirjem na državni ravni dali primerno težo in učencem omogočili, da uspehu uveljavljajo pri pridobitvi različnih štipendij, kot je npr. Zoisova.

Naša povezanost z družbo se odraža na več ravneh. Na I. osnovni šoli Celje smo v šolskem letu 2013/2014 v sodelovanju z zavodom ZIP organizirali Konferenco o debati v debatnem klubu, pri pouku, aktivnem državljanstvu in vzgoji za demokracijo. Konferenca je bila namenjena strokovnim delavcem in delavkam v vzgoji in izobraževanju na vseh stopnjah, mladinskim delavcem in delavkam ter vsem, ki se ukvarjajo z razvojem kritičnega mišljenja, argumentacije in kulture dialoga in se želijo seznaniti z različnimi oblikami debatnih tehnik pri delu z mladimi. Konferenca je bila del mednarodnega projekta „Misliti in govoriti boljši svet“, ki ga podpira Evropska unija, program Mladi v akciji.

Vsi, ki soustvarjamo debato na osnovnošolski ravni, se odzivamo in udeležujemo dogodkov, ki jih organizira ZIP. Vsakoletna mednarodna debatna akademija v Kranjski Gori, ki se odvija v mesecu juniju, ponudi številne možnosti izobraževanja. Izobraževalni dogodek gosti prek 200 debaterjev in nekaj deset mednarodno uveljavljenih predavateljev iz več kot 20 držav. Učenci višjih razredov (8. in 9. razred) imajo možnost, da svoje znanje in izkušnje delijo oz. nadgrajujejo v družbi najizkušenejših debaterjev.

Učitelji mentorji imamo seveda največ dela z organizacijo osnovnošolskih debatnih turnirjev. Teme, o katerih se bo debatiralo, in debatne trditve pripravi zavod v sodelovanju z mentorji.

Na vsakem debatnem turnirju je drugačna debatna trditev. Pri določevanju in oblikovanju tem se oziramo na družbo kot celoto – aktualna vprašanja človeštva, tema šolskega parlamenta, teme Evropske unije idr. Vedno poskušamo sodelovati z roko v roki – učencem izbiramo trditve, ki so povezane s civilno družbo. Na ta način debata vodi k novim razlagam starih vprašanj. Ključno za razumevanje vprašanj civilne družbe je odnos – ta se iz pasivnega v tradicionalnem poučevanju spremeni v aktivnega. Debaterji se morajo namreč pripraviti za različne strani. To pomeni, da pri prebiranju in raziskovanju literature ne iščejo podpore samo za svoje argumente, tiste, v katere verjamejo, ampak tudi za tiste, v katere ne verjamejo. Tako dobijo neko celotno sliko, ki si jo razlagajo z različnih zornih kotov.

Debata se seveda vključuje tudi v vzgojno-izobraževalni proces, v redni pouk. Če uporabljamo debato v razredu kot učno metodo pri podajanju nove snovi, recimo, prevzame vlogo sodnika učitelj, ki presodi, kateri argumenti imajo boljšo podporo, so prepričljivejši. Ključno je spodbujanje kritičnega mišljenja, aktivnosti, ki pridobljeno znanje uporablja za kreativno reševanje problemov ter povezuje ideje na izviren način. Debata pri pouku zelo učinkovito razvija samozavest, kar je za mladega človeka ena najpomembnejših lastnosti. Pri pouku učenci tako razvijajo sposobnost samozavestnega odgovarjanja na nepričakovano, spoznajo različne govorne tehnike, organizacijo govora, prepoznajo neetično uporabljene tehnike prepričevanja, razvijajo informacijsko pismenost, razvijajo aktivno raziskovanje, selekcioniranje in analizo informacij ter spreminjajo pridobljeno znanje v uporabno obliko, s katero lahko suvereno razpolagajo in uporabljajo v različnih okoliščinah.

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo metodo debate pri pouku v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe, lahko tudi pri preverjanju in ocenjevanju. Pri načrtovanju upoštevamo predhodno znanje učencev in njihove želje – pozorni smo na specifične skupine in posameznike. Glede na naravo dela je priporočljiva kombinacija frontalnega in skupinskega dela. Zelo pomembno je medpredmetno povezovanje, ki izvira iz različnih namenov in pristopov (motivacija, nadgradnja znanja, skupinsko delo). Vključevanje debate v vse sfere vzgojno-izobraževalnega procesa pomeni globalni pristop, ki ustvarja pogoje za celostno razmišljanje posameznika, tj. učenca. Medpredmetno povezovanje lahko poteka na ravni vsebine (ista tema), na ravni procesnega znanja (npr. iskanje virov) in na konceptualni ravni (poglabljanje istih pojmov pri različnih predmetih).

Posebna vpetost v civilno družbo se odraža tudi v organizaciji t. i. medgeneracijskih turnirjih. Debata namreč poteka po Karl Popper debatnem formatu, ki velja za najpreprostejšega in

najprimernejšega tako za osnovnošolsko kot srednješolsko debato. V vsaki skupini (zagovorniški in negacijski) so po trije debaterji, ki debatirajo na (ne)znano debatno trditev. Na medgeneracijskih turnirjih poskrbimo, da so ekipe mešane – v njej je tako osnovnošolec, predstavnik srednje generacije (npr. oče ali mati) in predstavnik starejše generacije (npr. dedek ali babica). Gre za odličen primer medgeneracijskega sodelovanja in učenja drug od drugega.

3 Izzivi na poti

Nekaj konkretnih izzivov je bilo že podanih, zagotovo pa so težave in ovire tiste, ki človeka spodbujajo k temu, da išče rešitve in jih pretehta z različnih vidikov. Organizacija osnovnošolskih debatnih turnirjev na državni ravni je poleg organizacijskega tudi velik finančni zalogaj in pri tem upoštevamo načelo solidarnosti. Šola gostiteljica v sodelovanju z ZIP poskrbi za prijave in nato za vse aktivnosti, ki so vezane na dogodek. Pripravi se sprejem za debaterje, vse razpoložljive učilnice na šoli, prostor za debatne delavnice, prostor za mentorje, prostor za sodnike, prostor za finalno debato in vse malenkosti, ki sodijo zraven. Organizacija celodnevnega dogodka za 200 oseb terja premišljeno razdelitev nalog. Učitelji mentorji imamo na vsakem debatnem turnirju mentorske sestanke, na katerih izpostavimo težave ali primere dobre prakse. Večina izzivov je povezanih z organizacijskim in finančnim vidikom. Osnovne šole se v tem pogledu med sabo zelo razlikujemo. Ker potekajo turnirji po celotni Sloveniji, predstavlja največji strošek prevoz. Vodstva šol ravnajo različno; kar nekaj šol krije prevozne stroške in stroške za prehrano v celoti, sicer pa razliko pokrijejo starši ali sponzorji. Za debatne turnirje ni nobene kotizacije ali kakršnega koli drugega plačila, sodelujoče šole morajo gostiteljici povrniti zgolj stroške za prehrano. Vse ostale organizacijske stroške, npr. ogrevanje stavbe, prisotnost učiteljev, čiščenje, krije šola gostiteljica. Dejavnost je v tem pogledu brez podpore vodstva šole nemogoče izvesti. Poleg organizacije turnirjev se učitelji mentorji soočamo še z enim izzivom, kako učence zaradi različnih interesov združiti ob primernem času in jih pripraviti na turnir. Velikokrat delamo popoldan ali ob sobotah in pojavlja se vprašanje vrednotenja učiteljevega dela. Prakse na šolah so različne – od plačila ur za interesno dejavnost, kot doprinos ur za letni fond dopusta ali pa zgolj moralni pogon, na katerega smo učitelji že tako vajeni delati. Ugotavljamo, da naše delo ni spregledano in je na nek način

ustrezno vrednoteno, seveda pa je največje zadovoljstvo takrat, ko učenci debaterji posegajo po debatnih zmagah in zasedajo najboljša mesta med posameznimi govorci.

Evalvacija našega dela vedno izpostavlja kvaliteto dela in uspeh učencev debaterjev. Žal ugotavljamo, da dejavnost nima podpore institucij, ki se neposredno ukvarjajo s šolsko politiko in kreirajo šolski sistem. Učitelji mentorji debatnih klubov smo tisti steber, ki vzdržuje debato v Sloveniji, jo razvijamo in učencem dajemo možnost drugačnega udejstvovanja. S poskusom vpeljave predloga učnega načrta smo velikokrat ostali pred zaprtimi vrati, bilo je veliko obljub, realizacije pa nobene. Debata kot izbirni predmet v osnovni šoli ostaja izziv, ki se mu ne bomo odpovedali. Predmet debata bi izvajali iz treh zaokroženih tematskih vsebin, ki bi se izvajale kot enoletni sklop v vseh treh razredih: osnove debate (7. razred), argumentacija (8. razred) in debatni formati (9. razred). Učenci, ki bi izbrali predmet debata vsa tri leta, si bi iz tem, ki se ponavljajo, pridobili poglobljeno znanje in veščine, potrebne za uspešno debatiranje. Pri sklopu osnove debate bi se učenci seznanili s tem, kaj debata sploh je. Spoznali bi uvajalne debatne metode, ki jih približajo debati, npr. okrogla miza, javni sestanek, vožnja z balonom. Spoznavali bi lastnosti dobrega govorca in aktivno sodelovali v kratkih debatnih formatih. V sklopu argumentacija bi spoznali, da ima vsaka debata vnaprej določeno debatno trditev, o kateri se debatira. Poskusili bi oblikovati argumente za in proti ter se poizkusili v različnih vlogah govorcev. V sklopu debatni formati bi nadgradili predhodna sklopa – ponovili bi zgradbo argumenta in se urili v debatiranju. Poseben izziv bi bile debatne delavnice, ki bi jih učenci pripravili skupaj z učitelji mentorji.

Nikoli končana zgodba je tudi izobraževanje bodočih mentorjev in sodnikov. Učitelji mentorji in sodniki skrbimo, da svoje znanje prenašamo na debaterje, ki se kasneje prelevijo v dobre sodnike in tudi mentorje debatnih klubov. Izziv prihodnosti je ohranjanje debatne dejavnosti, poudariti je potrebno, da je slednja na osnovnošolski ravni zelo razvejanja. Dolgoletna skrb za ohranjanje debatnih klubov po šolah in spodbuda za nastajanje novih nam daje zagon za delo v prihodnjih letih.

4 Zaključek

Debata je vedno namenjena publiki ali sodnikom, v razredu ostalim učencem in učenkam. Namen zaključka debate je, da povzamemo, kar smo povedali v svojem govoru, in da seveda še zadnjič apeliramo na občinstvo, da je to, kar smo povedali, izjemno pomembno. Tudi za

zaključek velja, da moramo uporabiti slikovit, čustveno obarvan jezik, različne retorične figure, saj res želimo, da si občinstvo zapomni naš nastop, naše argumente, naše sporočilo (Skrt 2008, 32).

Napisane besede lepo ponazarjajo, kakšen bi naj pravzaprav bil zaključek. Kot mentor debatnega kluba oz. kot sodnik si pravzaprav zaključkov ne želim. Vedno si puščam priprta vrata za nove izzive, za nove dogodivščine. Debata je dejavnost, ki te posrka, postane način življenja, odpira pogled z različnih zornih kotov. V debatni dejavnosti sem prisoten sedmo leto zapored, za sabo imam na desetine turnirjev na državni ravni, nekaj izobraževanj in konferenc. Še vedno se mi zdi, da je to področje neusahljiv vir znanja in izkušenj. Možnost, da se učitelj vsak mesec sreča s številnimi kolegi in učenci iz vse Slovenije, si izmenja mnenja, začuti utrip slovenskih šol, je neprecenljiva. Primere dobrih praks lahko vedno znova vključujem v svoje pedagoško delo, tudi v delo bolnišničnega učitelja. Sreča pri debati je ta, da argumentov ZA in PROTI ne bo nikoli zmanjkalo.

5 Viri in literatura

1. CIGUT, J., MOČIVNIK, Č. in OCVIRK M. *Učni načrt za izbirni predmet DEBATA* (predlog osnutka – brez natisa). Lendava, Celje. 2014.
2. *DEBATA za enake možnosti, izobraževalni priročnik.* Ljubljana: Za in proti, Zavod za kulturo dialoga. 2008.
3. SKRT, B. Misliti in govoriti boljši svet. *Vzgoja in izobraževanje.* 2008, št. 3, str. 91.
4. ŠUSTER, D. *Moč argumenta: neformalna logika v teoriji in praksi.* Maribor: Založba Aristej. 2015.
5. *UNTAGLING debate: loosening the tension between formal and non-formal education*. Ljubljana: Za in proti, Zavod za kulturo dialoga. 2013.

OŠ Brezovica pri Ljubljani

Andreja Mudronja

MEMORIADA

MEMORIADA

Povzetek

Memoriada je tekmovanje v pomnjenju, ki deluje pod pokroviteljstvom Evropskega inovacijskega centra Univerzum Minerva izobraževalno razvojnega Centra Maribor. Namen tekmovanja je, da spodbuja in razvija znanja in veščine, ki izboljšujejo razmišljanje, domišljijo, kreativnost, vizualizacijo, koncentracijo, potrpežljivost, vztrajnost in omogočajo uspešnejše učenje. Širi in poglablja znanja s področja pomnjenja in učenja. Spodbuja druženje ljudi vseh starostnih skupin, različnih poklicev in interesnih področij, otrok in mladine različnih šol in okolij. Merijo se zgolj spominske sposobnosti posameznika, ne pa predhodno znanje. Z izvedbo državnega prvenstva v pomnjenju se vsako leto v slovenski prostor vnesejo sodobna dogajanja in metode pomnjenja ter se na takšen način ljudi spodbudi k treniranju spomina, ki je ključen za uspešno učenje.

Ključne besede: pomnjenje, učenje, druženje, tekmovanje

Abstract

Memoriada is championship in memory, which operates under the auspices of the European Innovation Center of the Universe Minerva Educational Development Center Maribor. The purpose of the competition in mental sports is to stimulate and develop knowledge and skills that improve thinking, imagination, creativity, visualization, concentration, patience, perseverance and enable successful learning. It broadens and deepens knowledge in memory and learning. It encourages the socializing of people of all ages, different professions and areas of interest, children and youth of different schools and backgrounds. They are designed to measure only the memory skills, not the individual's prior knowledge. With the implementation of the national championship in memory modern events and methods of memory are introduced into the Slovene space every year, and in this way people are encouraged to train the memory, which is crucial for successful learning.

Key words: memorizing, learning, socializing, competition

1 Predstavitev dejavnosti

Ne obstajata dober in slab spomin, obstajata le izurjen in neizurjen spomin. Raziskave kažejo, da večina znanja temelji na spominskih sposobnostih. Že Platon je rekel: znanost ni nič drugega kot spominjanje.

MemoŠola je projekt Univerzum Minerva Maribor, vanj je vključenih vedno več osnovnih in srednjih šol, fakultet, posameznikov in Memo HELP pa je namenjen starejšim in z njim sodelujejo v domovih za starejše občane.

V Sloveniji se miselni športi vedno bolj uveljavljajo in vedno večji poudarek se daje tej zanimivi panogi, saj je posledica ukvarjanja s tem športom lahko tudi boljši učni uspeh, razvoj večjih spominskih kapacitet in kasneje manj strm upad intelektualnih sposobnosti.

V inovativnem programu MemoŠola se povezuje vedno več šol, ki jih zanimajo miselni športi do te mere, da pričnejo aktivno in vodeno trenirati svoj spomin ter se udeležijo miselnega tekmovanja Memoriada.

Namen tega projekta je:

- Spodbujati miselno aktivnost učencev, dijakov in študentov in razvoj kreativnosti za inovativnost ter med njimi krepiti zavedanje o pomembnosti treniranja možganov in merjenja spomina na šolskem in državnem prvenstvu v pomnjenju Memoriada.
- Omogočiti in spodbuditi ljudi vseh starostnih skupin, da dosežejo večjo učinkovitost pri učenju.
- Priskrbeti orodja za učenje in zagotoviti, da se ljudje naučijo, kar se je treba učiti.
- Pokazati ljudem, da je možno s treningom spomina le-tega izboljšati.
- Obuditi umetnost urjenja spomina v družbi, ki je vedno bolj usmerjena v računalniško tehnologijo ter vedno bolj globalizirana.

Memo interesno dejavnost smo na OŠ Brezovica pri Ljubljani začeli v šolskem letu 2015/16, ker sva se s sodelavko takrat usposobili v Univerzum Minerva za miselni trenerki. Pred tem je na šoli že potekala priprava na tekmovanje Hibra (tehnike hitrega branja), ki ga tudi organizira ta ustanova.

Področja dela miselnega trenerja z učenci pa so:

- vloga pomnjenja v učenju,
- delovanje in principi pomnjenja,
- zoperstavljanje pozabljanju,

- osnovno o spominu (zakaj in kako trenirati spomin, spominski procesi),
- pravila za dobro pomnjenje (vplivni faktorji, principi pomnjenja, tipi spominskih tehnik, spominski ciklusi),
- predstavitev različnih tehnik, metod in trikov za pomnjenje,
- sistemi za pomnjenje številk (datumov, tel. številk, osebnih podatkov),
- spominske tehnike za pomnjenje dogodkov ter definicij,
- sistemi za pomnjenje obrazov in imen,
- • vaje za trening spomina.

Cilj memo krožka je, da doprinese k razvoju učenčevih potencialov in s tem tudi h konkretnim rezultatom, ki so razvidni iz izboljšanega šolskega uspeha ter boljših rezultatih na šolskih, regijskih in državnem prvenstvu v pomnjenju. Učenci skozi vrsto vaj, ki uporablja tehnike pomnilnika, takoj usvojijo sisteme za pomnjenje, ki temeljijo na pretvorbi besed/številk/datumov v žive slike.

Šolsko tekmovanje poteka po točno določenih kriterijih, ob istem času za vse tekmovalce iz vse Slovenije. Vsa navodila in naloge prejmemo dan pred tekmovanjem od Univerzum Minerva, ki je ekskluziven organizator odprtih državnih prvenstev v pomnjenju (Memoriada), in edina organizacija v Sloveniji s kompetentno trenersko ekipo.

Izbrana dejavnost ni del učnega načrta določenega predmeta v šoli. To pomeni za učenca še dodano vrednost – dodatno znanje in kompetence, ki jih pridobi s treningom možganov.

2 Povezava s civilno družbo

Memoriada je odprto državno prvenstvo Slovenije v pomnjenju in je Nacionalni svet miselnih športov, ki deluje pod pokroviteljstvom Evropskega inovacijskega centra Univerzum Minerva, izobraževalno razvojnega Centra Maribor, pod častnim pokroviteljstvom Boruta Pahorja.

Spomín je sposobnost organizma, da lahko ohrani in kasneje obnovi podatke. Za razliko od računalniškega pomnilnika, ki ga včasih napačno imenujemo spomin, je proces shranjevanja in obnove podatkov nenatančen ter podvržen nezavednim spremembam (npr. pozabljanju).

Spomin običajno razumemo kot zmožnost, da v zavest prikličemo pretekle dogodke, vendar pa je še mnogo več. Strokovnjaki pravijo, da imamo v možganih zabeleženo prav vse, kar smo kdaj doživeli, tudi če se tega v nekem trenutku ne moremo spomniti oz. priklicati v zavest.

Spomin je zapleten sistem, ki temelji na številnih možganskih procesih. Je sposobnost shranjevati in ohranjati informacije ter jih obnoviti, ko jih potrebujemo. Upravičeno lahko trdimo, da je ključni del našega življenja. Če bi ga izgubili, bi se morali vsako stvar učiti znova, od začetka. Da pa bo dolgo ostal učinkovit, moramo zanj skrbeti in ga varovati.

Svetovno tekmovanje v pomnjenju sta leta 1991 v Londonu osnovala Tony Buzan in Raymond Keene, šahovska melemojstra, da bi promovirala spomin kot „miselni šport“. Mladim ljudem po vsem svetu sta hotela priskrbeti orodja za učenje ter zagotoviti, da se naučijo, kako se je treba učiti.

Kot svetovni standard za mednarodna tekmovanja sta oblikovala 10 disciplin. Discipline merijo zgolj spominske sposobnosti, ne pa posameznikovega znanja iz posameznega področja in niso specifične za nobeno kulturo ali jezik, tako da so zagotovljeni enaki tekmovalni pogoji za mednarodno konkurenco.

Državno prvenstvo v pomnjenju Memoriada je neprofiten projekt, namenjen vsem, ki želijo preizkusiti svoj spomin, izboljšati učinkovitost svojega učenja in primerjati svojo sposobnost hitrega pomenjena skozi daljše obdobje. Z izvedbo državnega prvenstva v pomnjenju se vsako leto v slovenski prostor vnašajo sodobna dognanja in metode pomnjenja ter se na takšen način ljudi vzpodbudi k treniranju spomina, ki je ključen za uspešno učenje.

Tekmovanja v miselnih športih so namenjena ljudem vseh starosti v Sloveniji. Razvijajo in izboljšujejo razmišljanje, domišljijo, kreativnost, vizualizacijo, koncentracijo, potrpežljivost, vztrajnost in omogočajo uspešnejše učenje in kvalitetnejše delo.

Cilji so:

- krepitev urjenja spomina in hitrega učenja za uspešnejše učenje in delo;
- širiti in poglabljati znanja s področja pomnjenja in učenja;
- odkrivati za miselne športe nadarjene osebe;
- popularizacija miselnih športov ter aktivacija ljudi vseh starostnih skupin, različnih poklicev in interesnih področij, da začnejo bolj zavestno uporabljati in trenirati svoje možgane;
- pokazati ljudem, da je možno s treningom spomina le tega bistveno izboljšati;
- dosegati daljšo vitalnost možganov v poznih starejših letih ter zavirati pešanje spomina starostnikov;
- spodbujati druženje ljudi vseh starostnih skupin, različnih poklicev in interesnih področij, otrok in mladine različnih šol in okolij.

Tekmovanje zato poteka v 10 disciplinah: naključna števila, naključne besede, izmišljeni dogodki, imena in obrazi, abstraktne slike, binarna števila, hitre karte, karte, hitra števila, govorjena števila. Namen našega krožka je torej razvijanje in krepitev spomina.

Učenci skozi vrsto različnih vaj, kjer uporabljamo različne tehnike pomnjenja, usvojijo različne sisteme za pomnjenje, ki temeljijo na pretvorbi besed/številk/datumov v žive slike. Ker je veliko različnih tehnik, za katere ni nujno, da so med seboj povezane, je včasih za otroke precej zahtevno. Zato poskušamo zraven vključiti tudi starše naših učencev kot zunanje sodelavce, da nam pomagajo s spodbudo svojih otrok in jim tudi sami pripravijo kakšno vajo. V veliko pomoč so predvsem pri mlajših učencih, ki še večinoma niso tako vešči v hitrem branju in pretvorbi.

Učenec, miselni atlet, mora uporabljati izredno veliko domišljije za lažje pomnjenje:

- Številke so abstraktni koncepti, zato si jih je težko zapomniti. Pri tem si pomagamo z Major sistemom, kjer številke nadomestimo s črkami in potem iz črk dobimo besede, ki si jih lahko predstavljamo (števila od 0 do 9 pretvorimo v črko in nato vsa števila od 1 do 99 pretvorimo v sliko).
- Za pomnjenje naključno zmešanih kart mora otrok najprej poznati poker karte. To je 52 kart, ki imajo pri sami igri pokra popolnoma drugačen pomen, kot ga imajo pri pomnjenju. Učenec si vsako karto pretvori v znano osebo, žival, predmet ... Npr. vse karte v živali, vse pike v moške znane osebe, srca v ženske znane osebe, križe v prevozna sredstva in podobno. Učenec si mora določiti lokacije, na katere bo karte, števila, datume „pripenjal“.
- Pretvoriti binarna števila v arabska.
- Naključne besede, zgodovinske datume, abstraktne slike se pretvorijo v domišljijsko zgodbo. Pri imenih in obrazih se poiščejo posebnosti, ki se jih da zapomniti. Pravilno je treba zapisati tudi tuja imena.

Učenci pri tej dejavnosti spoznajo umetnost učenja. Usvojijo tehnike za urjenje spomina, s katerimi razvijamo boljši spomin in učenje. Spoznajo tehnike pomnjenja, ki jih uporabljajo svetovni veleumi, da so si sposobni v 5 minutah zapomniti 501 številko, 132 naključnih datumov, 94 imen/priimkov ter v manj kot pol minute zaporedje 52 naključno zmešanih kart.

Učenci naj bi si zapomnil najmanj:

- imena in obrazi – 10 imen in obrazov,
- naključna števila – 30-mestno število,
- naključne besede – 20 naključnih besed,
- binarna števila – 30-mestno binarno število,
- abstraktne slike – zaporedje 20 slik,
- datumi zgodovine – 10 naključnih datumov,
- karte – kako si zapomniti čim več naključno zmešanih 52 kart po pravilnem zaporedju.

Vsaka ura krožka poteka v obliki treninga, saj učenci večino časa vadijo in s tem pridobijo veliko izkušenj in na svoji koži preizkusijo tehnike, ki jih uporabljajo miselni atleti. S tem bistveno izboljšajo svoje sposobnosti pomnjenja in si povečajo možnost, da pridobljena znanja in veščine takoj uporabijo v praksi.

Prvo tekmovanje se odvija na šoli meseca februarja, aprila ali maja pa je državno tekmovanje za učence, ki jim je uspela uvrstitev na državno raven.

Pri pripravi učencev, predvsem tistih, ki so se uvrstili na državno tekmovanje, je vloga staršev ključnega pomena. Pri tem krožku je potrebnih zelo veliko vaj in miselnih treningov, za katere pri samem krožku zmanjka časa.

Učencem pripravimo vrsto vaj, da lahko trenirajo še doma, starše pa naprošamo, da jih spodbujajo pri reševanju. Imamo tudi starše, ki želijo, da jim pošljemo primere vaj in nato tudi sami doma otrokom sestavljajo podobne naloge.

Slika 1: Tekmovanje najboljših

Slika 2: Najboljši miselni atlet

Slika 3: Sodniška soba

Slika 4: Komisija popravlja teste

3 Izzivi na poti

Ko sva se s sodelavko prijavili na izobraževanje miselnih trenerjev, nama je bil to izziv, ker je to novejše, manj poznano področje v Sloveniji. Da sva se za izobraževanje miselnih trenerjev odločili dve, je botrovalo tudi to, da učiva učence različnih starosti (kolegica na predmetni stopnji, sama pa na razredni). Vedeli sva, da bova tako lažje pridobili učence h krožku, ki jim je bil popolnoma neznan in tudi metode dela so na predmetni stopnji drugačne kot z mlajšimi učenci. Pri obisku samega izobraževanja nisva imeli težav, saj naju je vodstvo šole pri udeležbi podprlo, ravnateljica naju je celo spodbujala, naj greva in si pridobiva naziv miselni trener.

Ker sva zaradi izobraževanja, ki se je končalo decembra, s krožkom pričeli kasneje, je bil problem pridobiti učence, kajti vsi so bili že vključeni v kakšno dejavnost. Poleg tega pa je za to dejavnost pomembno, da učenec, ki se želi udeleževati memo treningov, že gladko in hitro bere z razumevanjem in je pripravljen vaditi – miselno trenirati tudi v svojem prostem času.

Na seji učiteljskega zbora sva na kratko predstavili vsebino krožka in prosili sodelavce, če lahko učence spodbudijo, da se vpišejo v najin krožek. Ker seveda vsi ne upoštevajo tvoje prošnje, sva pridobili manj otrok, kot sva si želeli. Nato je sodelavka spodbudila tudi nekaj svojih učencev, takrat 8. razreda, vendar žal niso bili dovolj vztrajni; krožka niso obiskovali redno, doma se niso pripravljali, šolsko tekmovanje pa so vzeli kot zabavo. V bistvu so memoriado sprejeli kot nekaj, kar oni že obvladajo. Na samem šolskem tekmovanju je nekaj učencev povzročalo nemir in s tem so hoteli zakriti svoje neznanje.

Imeli pa sva nekaj učencev z razredne stopnje in eno učenko s predmetne, ki pa so bili željni novih veščin in so imeli spodbudo tudi od doma. Z njimi smo veliko vadili in trenirali, zato smo že takrat dobili nekaj medalj na državnem nivoju.

V lanskem šolskem letu sem zaradi porodniške odsotnosti sodelavke sama naprej vodila krožek, ki ga je obiskovalo več učencev z razredne stopnje. Težava sposobnih in delovnih učencev predmetne stopnje je namreč ta, da so vključeni v toliko dejavnosti in krožkov, da jim v zmanjka časa za vse dejavnosti, ki jih zanimajo. Zato so nekateri prišli samo občasno, sama pa sem jim pripravljala vaje, da so lahko trenirali doma.

Ker je memo krožek miselno precej zahteven, sem otroke motivirala tudi z drugimi družabnimi, miselnimi in socialnimi igricami. Skrbela sem, predvsem na začetku, da jih je krožek pritegnil, da smo se veliko zabavali in se igrali igre, v katerih niso čutili, da je to že trening za naloge, ki se jih bomo učili kasneje in v njih tekmovali.

Občasno se je izkazala težava, da je krožek potekal le enkrat tedensko. Kadar se je zgodilo, da katerega od učencev ni bilo, jim je seveda manjkalo znanje, ki so ga ostali pridobili pri prejšnji uri. Zato sem bila večkrat v zadregi, ali naj se učimo novo veščino ali naj ponavljamo že znano in vse znova razložimo učencem, ki so bili odsotni. Največkrat sem to izkoristila tako, da sem uporabila kar sposobnejše učence in so oni prevzeli del ure in učili prijatelje. To se je pokazalo za izredno dobro metodo, kajti nikomur ni bilo dolgčas in že takrat sem vedela, kateri so najmočnejši del skupine.

Vemo, da so tudi sposobnosti otrok izredno specifične. Kot povsod drugod so tudi pri tej dejavnosti učenci, ki razloženo vsebino takoj razumejo in usvojijo, ter učenci, ki potrebujejo mnogo več razlage in časa. Seveda so to manj sposobni učenci sami zaznali, kar pa nisem želela izpostavljati in sem jim pripravila vaje, ki so bile manj zahtevne in so bili v njih uspešni. Sem pa imela krožek zjutraj pred poukom, da so bili učenci še spočiti.

Na šolsko tekmovanje sem letos prijavila vse otroke, ki so obiskovali krožek. Naloge so reševali v dveh kategorijah: otroci (do 12 let) in juniorji (13–17 let).

Na državno tekmovanje pa se uvrstijo le najboljši trije tekmovalci, ki so v skupnem seštevku na tekmovanju MemoŠOLA osvojili največ točk v regiji (v Sloveniji je 12 statističnih regij, kot jih upošteva Statistični urad RS).

Letos so bila predtekmovanja izvedena na skupno 34 tako imenovanih MemoŠOLA-h, kamor se je prijavilo 709 tekmovalk in tekmovalcev, in sicer 207 otrok, 398 juniorjev in 104 odraslih. Državnega prvenstva se je letos udeležilo 59 posameznikov in posameznic, ki so se tja uvrstili preko predtekmovanj.

V kategoriji otroci so se iz naše regije na državno tekmovanje uvrstili kar trije učenci naše šole, ena učenka pa je tekmovala v kategoriji juniorji.

Učenec Žan Arsov, 5. d, je v kategoriji otroci dosegel:

- 8 zlatih medalj – naključne besede, binarna števila, naključna števila, hitra števila, abstraktne slike, izmišljeni dogodki, govorjena števila in hitre karte,
- 1 srebrno medaljo – imena in obrazi,
- skupno 1. mesto v kategoriji otroci ter
- izboljšal je tudi štiri državne rekorde.

Učenka Pika Kovač, 8. b, pa je v kategoriji juniorji osvojila:

- - 3 zlate medalje – abstraktne slike, naključni dogodki, govorjena števila,
- - 2 srebrni medalji – karte, hitra števila,

- - 3 bronaste medalje – binarna števila, naključna števila, imena in obrazi,
- - skupno 2. mesto v kategoriji juniorji ter
- - izboljšala en državni rekord.

In še dosežek učenke Ele Mešiček Vujanac, 6. c, v kategoriji otroci:

- 1 bronasta medalja – naključna števila.

Slika 5: Najučinkovitejši zmagovalec Memoriade 2017 Žan Arsov.

4 Zaključek

Projekt spodbuja uporabo tehnik hitrega pomnjenja ter hitrega učenja z razumevanjem ter omogoča, da šole, fakultete, domovi starostnikov svojim varovancem ponudijo nekaj svežega in uporabnega v vsakodnevnem življenju. Uporaba tehnik, ki jih uporabljajo miselni atleti, dokazano dvigujejo učinkovitost učenja ter imajo preventiven učinek pri starostnemu pešanju spomina.

Moji cilji, ki sem si jih letos zadala z učenci, ki so obiskovali krožek, so bili vsekakor doseženi, pravzaprav celo preseženi. Vedela sem, da so otroci sposobni, delovni, da imajo vso podporo in pomoč doma in da bomo glede na predlanski uspeh tudi tokrat osvojili kakšno medaljo, nisem pa si mogla misliti, da bomo dosegli toliko medalj in izboljšali toliko državnih rekordov.

V prejšnjem šolskem letu sem postala najboljša državna miselna trenerka, na kar sem zelo ponosna. Delo z učenci je zame velik izziv, pa tudi motivacija, da spodbudim organizatorje

Memoriade, da poskušajo organizirati tekmovanje, kjer se bodo najboljši slovenski tekmovalci pomerili v pomnjenju tudi s tekmovalci iz drugih držav.

O neverjetnih sposobnostih in rezultatih učencev naše šole se je letos pisalo in govorilo tudi v medijih. Poleg objavljenih člankov na spletnih straneh, nas je obiskal tudi RTV Slovenija in pripravil intervju z obema najboljšima udeležencema tekmovanja, Piko Kovač in Žanom Arsovom. Vsekakor sem kot mentorica izredno ponosna na vse svoje učence in njihovi rezultati so dokaz, da delamo prav, da se splača potruditi, vztrajati in jih spodbujati.

Slika 6: Najboljši v kategoriji JUNIORJI

Slika 7: Najboljši v kategoriji OTROCI

Slika 8: Predstavniki OŠ Brezovica

(Osebni arhiv Lidija Arsov)

(Avtorji vseh fotografij 1,3,4,5,6,7: OŠ Brežice, dobljene po e-pošti)

(Fotografije so objavljene tudi na: http://www.memoriada.eu)

Slika 9: Prejemniki medalj in pokalov z mentorji

(Osebni arhiv Andreja Mudronja)

5 Viri in literatura

1. *BI si zapomnili zaporedje teh števil?:* Na državnem prvenstvu v pomnjenju je padlo kar 15 rekordov. [Online]. 24ur. com. [Zadnja sprememba 27. mar. 2017; 18:19]. [Citirano 3. sep. 2017; 10:53]. Dostopno na spletu: http://www.24ur.com/ekskluziv/zanimivosti/bi-si-

zapomnili-zaporedje-teh-stevil-nekateri-zmorejo-na-drzavnem-prvenstvu-letos-padlo-kar-15-rekordov.html.

2. *CERTIFIKAT Memory Trener*: trenerski priročnik. Verzija 1. 2. Maribor: Univerzum Minerva. 2014. Str. 35.
3. *PRVENSTVO v pomnjenju – Memoriada*: človek brez spomina se ne bi mogel učiti niti misliti niti živeti. [Online]. Univerzum Minerva. Maribor: EIC Univerzum Minerva. 2013. [Citirano 3. sep. 2017; 10:26]. Dostopno na spletu: http://www.umi.si/prvenstvo.
4. *SPOMIN*. [Online]. eZdravje: Pot do zdravega življenja. Novo mesto: Krka. [Citirano 3. sep. 2017; 10:40]. Dostopno na spletu: http://www.ezdravje.com/spomin/spomin/?s=1.
5. *SPOMIN*. [Online]. Wikipedia: prosta enciklopedija. [Zadnja sprememba 16. jan. 2017; 14:51]. [Citirano 2. sep. 2017; 16:32]. Dostopno na spletu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Spomin.

OŠ Slivnica pri Celju

Mihaela Obrez

ZNAM IN ZMOREM IZDELATI SAM

I HAVE THE KNOWLEDGE AND I CAN MAKE IT MYSELF

Povzetek

Časi naših dedkov in babic, ko je vsak med njimi obvladal določene rokodelske veščine in so pod njihovimi spretnimi rokami nastajali občudovanja vredni izdelki s praktično in uporabno vrednostjo, so v veliki večini primerov že za nami. Današnja tehnično in tehnološko razvita družba, s prostim pretokom kapitala in materialnih dobrin, je način življenja iz preteklosti močno spremenila in svoj pečat pustila na vsaki generaciji posebej. Tako so žal določena znanja, veščine in spretnosti utonila v pozabo, ali pa se tu in tam na srečo še ohranjajo in se z njimi srečujejo tudi današnje generacije. Estetska dovršenost izdelkov naših prednikov priča o njihovih visoko razvitih ročnih spretnostih, veliki meri ustvarjalnosti, domiselnosti, vztrajnosti, potrpežljivosti in občutku za prefinjenost. Za uspešnost in nadaljnji razvoj družbe kot celote so te lastnosti nepogrešljive, zato jih v okviru svojega delovanja zaposleni v vzgoji in izobraževanju v čim večji meri skušamo vcepiti svojim učencem. Svoje delo moramo ceniti in spoštovati, izdelano pa objektivno vrednotiti. Spoznanje, da znam in zmorem izdelati tudi sam, pa je neprecenljivo.

Ključne besede: znanje, ročne spretnosti, ustvarjalnost, izdelati sam

Abstract

The times of our grandfathers and grandmothers, when everyone mastered certain manual skills and their skillful hands produced wonderful items with practical and usable value, are more or less long gone. Today's technically and technologically advanced society, with the free flow of capital and material goods, has changed the way of life of the past and left its mark on each and every generation. Unfortunately, certain knowledge, skills and abilities have either faded into oblivion or, in some fortunate cases, are still preserved and presented to the current generations. The aesthetic perfection of our ancestors' handiwork is a testament to their highly developed manual skills, great creativity, ingenuity, perseverance, patience and a sense of refinement. For the flourishing and further development of the society as a whole, these qualities are indispensable, so the employees in the education system are trying to instill them into their students as much as possible. We must appreciate and respect our work, and we must evaluate the their handiwork objectively. The realization that I have the knowledge and can make it myself is invaluable.

Key words: knowledge, manual skills , creativity, make it myself

1 Predstavitev dejavnosti

V okviru vzgojno-izobraževalnega dela zaposleni v osnovni šoli poleg ur rednega pouka izvajamo tudi različne izbirne predmete in interesne dejavnosti. Predvsem interesne dejavnosti so tiste, pri katerih ni predpisanega učnega oz. delovnega načrta, tako imamo učitelji izvajalci možnost samostojne izbire dejavnosti in načina dela. V sklopu tega, v kolikor smo inovativni, domiselni in ustvarjalni, naše delo z učenci nima meja. Kot učiteljica tehnike in tehnologije vedno znova ugotavljam, da si učenci želijo predvsem praktičnih vsebin in dejavnosti. Sočasno z željo in prvimi poskusi praktičnega dela pa nemalokrat že ob prvem neuspešnem poskusu njihov interes za delo upade. Želijo si natančnih in lepih izdelkov, z rezultati svojega dela mnogi niso zadovoljni, za ponoven poskus pa nekateri med njimi nimajo volje in vztrajnosti. Kot pravi že stari rek, da se brez truda še čevelj ne obuje, velja prav za vsako spretnost in veščino, ki se je naučimo in obvladamo. Zato se učitelji tudi v okviru ur interesnih in drugih dejavnosti trudimo učencem vcepiti in privzgojiti vrline, nepogrešljive za uspešen in normalen razvoj, kot so ustvarjalnost, domiselnost, vztrajnost, natančnost, želja po širjenju zornega kota različnih znanj in veščin. Naši predniki so v preteklosti v svoji bližnji okolici zadovoljevali vse svoje potrebe, vsak med njimi je bil namreč mojster na svojem področju, preživetje je bilo uspešno tudi zaradi medsebojne izmenjave uslug in dobrin. Z moderno družbo so v pozabo pričela toniti tudi znanja in veščine naših prednikov. Samo od trgovanja in preprodaje uvoženih dobrin bomo slabo živeli, znanja in veščine, na osnovi katerih smo preživeli, pa zamirajo in izginjajo. Naučiti se ponovno narediti sam in ceniti svoje delo in delo bližnjih je recept za uspeh, za to pa sta potrebni le volja in vztrajnost.

Na tej osnovi sem že pred leti zasnovala interesno dejavnost - tehniški krožek. Letno je načrtovano dvainpetdeset ur, h krožku pa se lahko prijavijo učenci predmetne stopnje. Plan dela okvirno zastavim na začetku šolskega leta, po potrebi ga prilagajam tudi željam in interesom vključenih učencev. Prav tako po potrebi delo znotraj skupine diferenciram glede na starost in sposobnosti učencev. Izdelani prototipi izdelkov so za učence nedvomno magnet, ki jih k dejavnosti privabi, poleg predlaganih izdelkov pa imajo možnost izbire samostojnega izdelka. V sklopu krožka pokrivamo različna področja, kot so modelarstvo, rezbarjenje, vezenje, izdelava nakita, izdelava voščilnic in drugih različnih izdelkov. Učenci, vključeni h krožku tekom šolskega leta, presenetljivo napredujejo tako v znanju, kot tudi pri razvijanju

ročnih spretnostih. Pilijo občutek za natančnost in estetiko, ter kritično vrednotijo svoje delo. To se pozitivno odraža pri ostalih šolskih dejavnostih in pomembno vpliva na njihov razvoj.

2 Povezava s civilno družbo

Pred več kot dvema desetletjema sem z nastopom službe poleg rednega pouka pričela izvajati tudi interesno dejavnost. Kot učiteljica s prevladujočim številom ur tehnične vzgoje, mi je bilo samo po sebi umevno, da bo izvajana interesna dejavnost povezana s tehniko in ročnimi spretnostmi. Glede na dokaj podeželsko populacijo naših učencev je bilo delo z njimi pravzaprav enostavno. Ogromno znanja so namreč prinesli od doma, kjer so pri delu in opravilih staršem pomagali, le redki med njimi so bila takšni, ki so se z osnovnimi veščinami pri izdelavi srečali šele v šoli. Nekateri učenci so bili celo tako sposobni, da so si popolnoma samostojno izdelek zamislili, zanj narisali načrt in ga po načrtu tudi izdelali. Večina sodelujočih je sicer potrebovala nasvete in pomoč, a kljub vsemu, nastajali so fantastični izdelki. Ob koncu šolskega leta, ali ob posebnih priložnostih v šoli ali kraju, smo z učenci pripravili razstavo izdelkov, ki je bila na ogled tudi širši skupnosti.

Sodobni čas in vse hitrejši razvoj sta v naša življenja vnesla spremembe. Veliki trgovski centri z ogromno količino različnih artiklov iz uvoza po nadvse dostopnih cenah, zapiranje delovnih obratov, razmah in dostopnost moderne tehnologije ter miselnost potrošniške družbe, so povzročili velike spremembe. Spreminjati sta se začela tudi miselnost in način dela, s tem pa tudi vrsta, količina in kvaliteta znanja ter spretnosti. Pri učencih v osnovni šoli smo začeli opažati zmanjšane sposobnosti za praktično uporabno delo, kar posledično vpliva tudi na učni proces. Okornost, nespretnost, nenatančnost, nepotrpežljivost in neiznajdljivost so žal postali vse pogostejši spremljevalci naših učencev. Prenatrpani učni načrti iz obveznega in izbirnega dela predmetov pa nam ne nudijo ravno veliko možnosti, da nastalo stanje izboljšamo. Zato so nadvse dobrodošle interesne in druge dejavnosti, pri katerih imamo več možnosti posvetiti se učencem. Slabost tega je, da se intenzivno posvetimo samo nekaterim, seveda tistim, ki so v dejavnost vključeni in jih področje zanima.

Zmanjšana samostojnost učencev in večja vpetost učitelja sta povzročili pripravo in izdelavo namensko planiranih izdelkov. Tako smo se lotili tudi izdelave serijskih izdelkov. Pri delu je učence dobro seznaniti z delitvijo dela po fazah in z izdelavo izdelka od začetne do končne faze. S tem se nam je z učenci pred leti porodila zamisel, da bi nekaj izdelanih izdelkov po

simboličnih cenah ponudili na tržnici v veselem decembru. Zamisel je bila tako dobra, da smo jo v taki obliki ponovili še dvakrat, potem pa je bil na šoli ustanovljen šolski sklad, katerega naloga je zbiranje finančnih sredstev za potrebe učencev in nadstandardni program. V dokaj podobni obliki dela, kot smo to, vključeni v tehnični krožek, počeli že tri leta, smo se s krožkom pridružili aktivnostim v sklopu šolskega sklada, da uspešno izpeljemo zdaj že tradicionalni Miklavžev sejem. Večina narejenih izdelkov se proda, izkupiček od prodaje pa se nameni skladu. Tako smo koristno za učence združili še s praktično uporabnim. Starši učencev naše šole in krajani so izpeljane dejavnosti na šoli pozitivno sprejeli in jih podpirajo.

3 Izzivi na poti

Moderna družba je v zelo kratkem času, v dobrih dvajsetih letih, spremenila način življenja, kar se je začelo odražati tudi na vzgoji in izobraževanju naših otrok. Ob poplavi cenenih izdelkov domače delo ni nič več vredno, ali pa je predrago in se ne izplača. S takšno miselnostjo znanje in veščine, cenjene v preteklosti, žal izumirajo. Dobrine iz tujine pa zamenjujejo doma proizvedene. Odrasli že za najmanjša hišna dela iščejo mojstre. Otroci so kot v zapredku, doma se v večini ne posvečajo ničemur praktično uporabnemu, razen računalniku, telefonu ali tablici. V veliki večini primerov ničesar tudi ne smejo, ker bi se pri tem lahko poškodovali.

Ko se končno srečajo s praktičnim delom pouka, si sicer želijo lepih in natančnih izdelkov, precej učencev med njimi pa je takih, ki nimajo volje in se jim za izdelek ne ljubi potruditi. Temu v sled lastnega dela tudi ne cenijo, čeprav si sicer želijo visokih ocen. Tako smo zaposleni v šolstvu v precepu. Problemi se vlečejo in stopnjujejo, število odločb s posebnimi potrebami pa narašča. Pred desetletji so učenci osnovne veščine in spretnosti prinesli s seboj z vstopom v šolo, tu so jih potem še nadgrajevali in dodatno razvijali. Danes žal iz lastnih izkušenj lahko trdim, da skoraj polovica učencev v začetku šestega razreda ne zna natančno uporabljati škarij. Tako je v šoli danes vsaka aktivnost izziv, za izzive današnjega časa pa je potrebno veliko entuziazma.

Pred uvedbo devetletnega osnovnega šolanja urniki niso bili natrpani tako kot danes, učenci so z vsemi obveznimi aktivnostmi zaključili prej. Tako je po pouku bilo še vedno dovolj časa za interesne in druge dejavnosti na šoli. Danes so urniki učencev zatrpani, pouk pa se nemalokrat zavleče v pozno popoldne, saj se precej izbirnih predmetov zaradi realizacije in materialnih stroškov izvaja fleksibilno. V množici vseh obveznih predmetov, obveznih in neobveznih

izbirnih predmetov je v urnik zelo težko umestiti še interesno dejavnost tako, da bodo vsi zainteresirani le to lahko tudi obiskovali.

Glede na praktično vsebino tehničnega krožka strmim za tem, da se dejavnost časovno izvaja v blok urah, v večini primerov po pouku. Priprava materiala, pripomočkov, strojev in naprav za delo ter pospravljanje vzamejo svoj čas, zato je pri daljšem razpoložljivem času efekt dela mnogo večji. Glede na samo vsebino in plan dela je nekoliko več ur izvedenih v prvem trimesečju, takrat namreč intenzivno izdelujemo izdelke za prodajo na Miklavževem sejmu.

V kolikor bi vse aktivnosti v povezavi s tehničnim krožkom izvajala samo zaradi plačila, bi verjetno krožek opustila že po prvem letu izvajanja. Za letnim seštevkom realiziranih ur krožka se skriva še najmanj enkrat toliko ur vloženega dela in časa. To je prosti čas med vikendi in dopustom, pa tudi pozne večerne ure delovnih dni. Torej lahko trdim, da je plačilo za vložen čas in delo simbolično, želja širiti in deliti znanje pa ogromna. Zato vztrajam, nadgrajujem, ob vsem tem pa se tudi sama veliko naučim. Povezava različnih znanj in spretnosti te naredi tako bogatega, da se tega z denarjem ne da poplačati.

V krožek vključeni učenci širijo zorni kot svojega znanja, razvijajo ročne spretnosti in se učijo povezovanja različnih vsebin. Po toliko letih je delo vsako leto drugačno, neponovljivo in nadvse zanimivo. Pridno delo zaokrožimo s prodajo izdelkov na Miklavževem sejmu. Ta dogodek učenci nestrpno pričakujejo, veselijo pa se tudi količine prodanih izdelkov. Z uspešno prodajo se njihov interes za delo še poveča. Določeno število ur, ki se letno spreminja, glede na zanimanje in interes učencev, je namenjeno tudi izdelavi izdelkov, katere učenci ob koncu šolskega leta odnesejo domov. Z lastnim vloženim časom in delom v izdelavo določenega izdelka cenijo delo in ga objektivno vrednotijo. Tisti, ki svoje delo cenijo in so nanj ponosni, svoje izdelke še dolgo hranijo za spomin. Z vidnim napredkom pri učencih in obojestranskim zadovoljstvom je moj cilj nedvomno dosežen.

4 Zaključek

Spoznanje, da znam in zmorem izdelati sam je neprecenljivo. Pripeljati učence k temu spoznanju in k zavedanju, kako pomembno je ceniti svoje delo in ga objektivno vrednotiti, pa je neprecenljivo. Ta moto bo pri delu z učenci tudi v naprej moje vodilo. Zaradi družbenih sprememb sem organizacijo in način izvajanja tehničnega krožka večkrat korigirala. Nadvse dobrodošla sprememba pri krožku je bila udeležba na tržnicah v veselem decembru, z

ustanovitvijo šolskega sklada pa priprava in prodaja izdelkov za šolski Miklavžev sejem. Vse to je pozitivno vplivalo na učence in jih dodatno motiviralo za delo. Dosedanje uspešno delo mi kaže, da sem na pravi poti. Vse tovrstne dejavnosti z učenci ocenjujem zelo pozitivno, saj se danes na tem področju kažejo veliki primanjkljaji. Znanja in veščine iz preteklosti bo v prihodnje nedvomno potrebno povezati z najsodobnejšo moderno tehnologijo. Dela nam torej vsekakor ne bo zmanjkalo. Če želimo biti dobri in v svetu uspešni, bomo na vseh področjih potrebovali predvsem lastno pamet in znanje ter natančne, dosledne in vestne delavce.

5 Viri in literatura

1. *INTERESNE dejavnosti za osnovno šolo*. [Online]. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana 2008. [Citirano 15. avg. 2017; 9.15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Interesne_dejavnosti_cb.pdf.
2. *UČNI načrt izbirni predmet Obdelava gradiv*. [Online]. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana 2005. [Citirano 12. avg. 2017; 15.05]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Obdelava_gradiv_izbirni.pdf.
3. *UČNI načrt Tehnika in tehnologija*. [Online]. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana 2011. [Citirano 10. avg. 2017; 10.25]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_tehnika_tehnologija.pdf.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

mag. Matej Ozebek

OBNOVA TRAKTORJA IN PROSTO IZBIRNE INTERESNE DEJAVNOSTI

TRACTOR RENEWEAL IN VIEW OF OPTIONAL CURRICULUM

Povzetek

Napredek družbe je merljiv z raznimi kazalniki, med katerimi je tudi sposobnost mladih, da se po šolanju z usvojenimi znanji in veščinami vključijo v delovni proces na lokalnem in globalnem trgu. Predmetniki rednih programov z zahtevanimi cilji po kurikulih ne dopuščajo poglabljanj in večjih obnov ter predelav. Obseg rednega pouka niti skupaj s prostim delom interesnih dejavnosti IND, ki obsega manj kot odstotek učnega procesa, ne omogoča pomoči motiviranim in nadarjenim na poklicno tehniških šolah, kjer se zaradi populacije vsa pomoč usmerja manj in neuspešnim dijakom. Analiza izvedenih aktivnosti med in po izobraževanju stroke pokaže aktiviranje nadarjenih in motiviranih dijakov za gradnjo izdelkov, ki prekaša cilje našega kurikula poklicnega in poklicno tehniškega šolanja. Predstavljeni primer, z obnovo traktorja, je pokazal izvedljive organizacijske vzorce, ki jih lahko pomagajo sprožiti IND in glavne težave tovrstnega individualnega dela dijaka in učitelja.

Ključne besede: traktor Zetor, obnova, interesne dejavnosti, individualno delo

Abstract

The progress of community development is measurable with various indicators, among which are the ability of young people – pupils and students to become involved in the work process immediately after finishing the education. Regular curricula subjects follows required curriculum objectives and do not allow deepening of knowledge and skills. Due to the scale of renewal work, the time runs out during the official learning process, which doesn't offer appropriate intense work even by the free choice of mandatory activities, which counts less than a percentage of the total learning process. The analysis shows vocational education in regular programs offers motivational environment without focused equivalent support to best talented and motivated pupils towards pupils with learning problems. Analyses of vocational education activities shows the product-renovated tractor done by pupil with support and supervision of teachers and instructors and possible organizational patterns and problems of individual project work.

Key words: tractor Zetor, renewal, interest activities, individual work

1 Predstavitev obnove traktorja

Dijaki ŠC Celje vsakoletno sodelujejo v interesnih dejavnostih IDE, s katerimi dopolnjujejo, širijo in poglabljajo znanje, pridobljeno pri rednem pouku [1]. Opravljene IDE so pogoj za napredovanje v naslednji letnik in se ločijo na OBVEZNA PODROČJA - OIV in PROSTO IZBIRNI DEL - IND, ki skupaj štejeta pod 5 odstotkov letne učne obveznosti dijaka [3].

PROSTA IZBIRA IND pomeni, da dijaki samostojno izbirajo med različnimi krožki, delavnicami in ekskurzijami, ki so navedene v nadaljevanju in zajemajo izobraževalno, raziskovalno, kulturno in športno dejavnost. [1] Slednje vsebine so ovrednotene z minimumom in štejejo manj kot 1 odstotek učnega programa. Skromen delež, pod 1 odstotek, tovrstnih vsebin, ki ne sodijo v učno obvezo in predmetnike mentorjev, je pogosto obstranska postavka v vsakdanjem urniku učiteljev.

Izbirno pripravljen katalog IND ponujen na Srednji šoli za storitve dejavnosti in logistiko je v programih avtoservisne dejavnosti kot obšolska prosta izbira na temo Obnavljam izdelke v avtomobilski dejavnosti, s ciljem spodbuditi tovrstno delo med dijaki poklicnih in poklicno tehničnih programov. [1]

Prijave in pogosta neudeležba tovrstnih vsebin statistično pokažejo nezainteresiranost mladih po tovrstnih aktivnostih, vendar se kasneje izkaže, da so izdelki nastajali v domačih delavnicah pod neformalnim mentorstvom učiteljev stroke, ki s svojimi predlogi pomagajo rešiti ovire na poti do izdelka.

Dejavnost obnove in predelave v obliki IDE je zastavljeno kot kališče idej, katerih rezultati se zaradi obsežnosti lahko pokažejo in ocenijo preko izdelkov zaključnih del na poklicnem, poklicno tehničnem in višješolskem nivoju avtoservisne stroke.

Ovire za poglobljeno tovrstno delo z nadarjenimi in motiviranimi kandidati so znotraj rednega izobraževanja, ki takšnim dijakom ne nameni individualnega pristopa in pomoči, ampak jih prepusti prevelikim in izjemno učno heterogenim skupinam dijakov rednega uniformiranega šolanja s široko zastavljenimi cilji posameznih predmetov.

Učenje stroke in veščin spodbuja in krepi zorenje idej o postopni gradnji izboljšav, nadgradnjah in predelav strojev in vozil, ki jih dijaki srečajo skozi izobraževalni proces.

Samogradnja in obnova strojev, prikazana s primerom na sliki 1 in 2, vsebujeta prenos znanja in potenciala poglobljenih veščin ter delo znotraj naših državnih meja. Obnova državno ni

enakovredno podprta velikim in dragim nakupom novih delovnih strojev, ki jih pred rednim vzdrževanjem ščiti in deloma ovira tudi zakonodaja. [4]

Obnova komponent je v številnih sodobnih avtoservisnih delavnicah stalna praksa in je strankam popolnoma razumljiva pod imenom tovarniško obnovljeni deli. Generalna obnova strojev domačega gospodarstva je tako na preizkušnji rentabilnosti in sposobnosti po merilih trga, ki daje prednost novemu, dražjemu in mnogokrat našim potrebam nepotrebnemu nakupu.

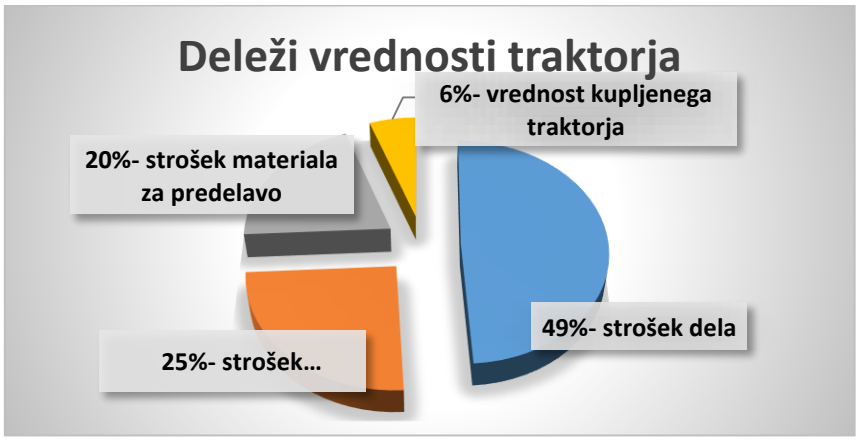

Slika 1: Podvozje pripravljeno na barvanje [2]

Slika 2: Pobarvano podvozje [2]

Tehnike in tehnologije uporabljene med prenovo so preobširne, zato je predstavitev prenove vzorčno prikazana na obnovi podvozja na sliki 1 in 2, medtem ko je po vloženem delu razviden obseg del, ki tvori okoli polovice vrednosti stroja po obnovi, slika 3.

Slika 3: Deleži obnove traktorja [2]

2 Povezava s civilno družbo

Država regulira nakupe novih strojev in vozil s subvencijami, v katerih se pogosto zgodi, da so pogoji zanje nedostopni za majhnega kmetovalca iz delavstva. Ljudsko tako postane nedostopno in to se odraža z vse manj naseljenim podeželjem.

Skrb naših prednikov, ki so v dolgih zimah obnavljali orodja in vzdrževali ter dograjevali stroje in vozila, je prerasla na eni strani v navado, po drugi v hobi in danes zaradi novih zapletenih tehnologij v vozilih proizvajalci počasi, a vztrajno izpodrivajo takšen pristop samozadostne oskrbe. Kritična primerjava učinkovitosti strojev in ekonomskega praga rentabilnosti se z novimi stroji ne povečuje, če primerjamo ceno delovne ure stroja. Ves doprinos k modernizaciji in večji odvisnosti podpira država z uvedbo Euro emisijskih razredov, kjer je vrsta proizvajalcev s triki zaobšla posege na motorjih z notranjim izgorevanjem in tako z minimalnimi spremembami ali izjemno dragimi komponentami popularnih hibridov dosegla višje Euro emisijske razrede in dražje stroje.

Obnova in predelava strojev, v našem primeru traktorja, ki so nekoč bili grajeni trpežno po standardih skoraj trajnega delovanja je iz stališča preudarnega vlaganja postala aktualna in tudi nostalgična.

Kupiti novo ali obnoviti in izboljšati staro za manjši strošek, slika 3. Obnova, predelave in samogradnja so globalno majhni projekti, ki z nagrajevanjem lastnega znanja in dela tvorijo manjšo zunanje trgovinsko aktivnost in večjo domačo zaposlitev ter nenazadnje podporo pri lastnem ustvarjanju dobička. Nakup novega stroja vključuje v ceni material, delovno silo in dobiček, pri tem pa slednja dva zagotovo ostaneta v državi proizvajalki, pri obnovi pa ju obdržimo v naši družbi.

Družbeni napredek je poleg nabiranja znanja, veščin in izkušenj predvsem zdravo gospodarjenje in realno dodana vrednost naših kmetij, mikro gospodarstev in gospodinjstev.

3 Izzivi na poti

Volja mladih do ustvarjalnega dodatnega šolskega in obšolskega dela je v današnji družbi pogosto povezana z možnostmi in motivacijo. Dejavnost samogradnje, prenove in predelav vozil je na področju avtoservisne dejavnosti izjemno priljubljena, vendar hkrati omejena tako materialno kot tehnološko in nenazadnje finančno.

IND z naslovom Obnavljam izdelke v naboru obširnega kataloga prosto izbirnih IND se v šoli niso pokazale kot zanimiva aktivnost in niso dosegle vidnejših rezultatov. Napredek IND je spodbujanje talentov in dvig zunanje motivacije, ki ob povezavi z notranjimi motivi udeleženca krepi z voljo in vztrajnostjo. Rezultat volje in talenta je izdelki na sliki 4 s podobo obnavljalnega traktorja pred in po obnovi.

Sliki 4,5: Zetor 4911 pred in po obnovi [2]

Prosto izbirne IND ne omogočajo nagrajevanja dijakov z nadstandardnimi rezultati. Omejitev časa, na manj kot 1% šolanja, govori o zanemarljivem časovnem deležu tovrstnega dela, tako za udeleženca kot mentorja, čeprav lahko IND pri mladih povzroči velike rezultate, je mentorstvo dokončanju takšnih projektov in vztrajanju v podpori prepoznanemu talentu skoraj volontersko v našem šolstvu, ki nudi pomoč predvsem učno manj sposobnim, ki tvorijo statistiko uspeha prehodnosti dijakov.

Izziv je s šolanjem slediti potrebam, ki mlade naredijo zaposljive. Prepustnost ni pravi kazalnik za uspeh našega gospodarstva, pomembno je spodbuditi in motivirati najboljše vsaj enakovredno.

Največji napredek na področju predelav in obnove je viden, ko udeleženci dosežejo potreben nivo znanja, kar kažejo diplomska dela v avtoservisnem menedžmentu na Višji strokovni šoli za Avtoservisni menedžment.

4 Zaključek

Podpora in iskanje talentov na področju tehnike skozi redni kurikul in IDE z vključenimi IND je pokazala, da vsebine preobširne za kurikul lahko ohranjajo naboj motivacije skozi mentorje - inštruktorje in vsaj malo skozi prosto izbirne IND. Obnova traktorja v okviru celotnega šolanja po vertikali v avtoservisni dejavnosti je pokazala vlogo IDE.

Iz starega, neuporabnega traktorja je udeleženec na podlagi idej in motivacije pričel danes končan projekt predelave traktorja. Nekoč dijaku in danes študentu je naloga predstavljala velik izziv svoje sposobnosti, veščin in znanja. Pogosto je ideja polovica opravljenega dela, zato je potrebno v vzgoji izobraževanju s številnimi spodbudami, ki motivirajo uspešne mlade in jim zagotovijo podporo v osebnem razvoju. Dijaki redko dobijo domačo podporo za material in gradnjo manjših predelav in izboljšav, ki bodo posredno omogočale delo in poglobile znanje na področju tehničnega risanja, meritev načrtovanja in tehnologij rokodelskih veščin. Skoz obnovo traktorja je bilo nadgrajeno praktično znanje obdelovanja in spajanja kovin ter skoraj vseh veščin rednega šolanja, ki pa so zahtevale mentorstvo. Predelani traktor bo v vsakdanji funkciji opravljal dela nadaljnjih, vsaj dvajset let in bo ostal v pomoč naslednjim generacijam.

Kurikul s svojimi cilji po vsebini ne doseže večjih individualnih projektov, medtem ko IND s svojim skromnim odstotkom ur ponujajo še manj manevra. Pošteno bi bilo nameniti dodatne ure za tako motivirane udeležence, ki bi podobno kot tisti z učnimi težavami bili deležni pozornosti v razvoju svojih talentov in idej.

5 Viri in literatura

1. *INTERESNE dejavnosti*. [Online]. [Citirano 22. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu:http://sdl.sc-celje.si/informacije/interesne-dejavnosti/.
2. JURKOŠEK, K. *Vgradnja štirokolesnega pogona na traktor Zetor 4911 s podjetjem MDC Zadravec d.o.o.*: diplomsko delo. Celje: samozal. 2017.
3. *PREDMETNIK-Avtoservisni tehnik*. [Online]. [Citirano 22. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sdl.sc-celje.si/vsebina/nalozeno/2015/12/PREDMETNIK-AVTOSERVISNI-TEHNIK.pdf.
4. *UKAZ o razglasitvi Zakona o motornih vozilih*. [Online]. [Citirano 22. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/101428.

ŠC Ravne

Srednja šola Ravne

Sabina Pačnik

ZAGON ŠOLSKEGA NOVINARSTVA NA SREDNJI ŠOLI RAVNE

THE START OF SCHOOL JOURNALISM AT HIGH SCHOOL RAVNE

Povzetek

V prispevku sem predstavila šolsko novinarstvo na Srednji šoli Ravne, torej interesno dejavnost, ki sodi v sfero družboslovno-humanističnih vsebin in v nabor dejavnosti, ki jih dijaki izbirajo prostovoljno. Ker na šoli izobražujemo predvsem fantovsko populacijo za tehnične poklice, se omenjene vsebine izvajajo redkeje, kar je posledica premajhnega interesa dijakov. Tako sem v nadaljevanju poskušala orisati začetni zagon dejavnosti ter izzive in težave, s katerimi sem se pri delu srečevala kot mentorica. Predstavila sem cilje, ki sem jim v sklopu dejavnosti poskušala slediti, ob tem pa izpostavila vpliv dejavnosti na ožje in širše okolje ter njen doprinos k civilni družbi. Da je bila pot šolskega novinarstva začrtana dobro, priča dejstvo, da smo po triletnem delovanju povečali število šolskih novinarjev ter da bomo v prihodnje delovanje razširili še na šolski radio. Najpomembnejše pa je ozaveščanje sodelujočih dijakov, da z aktivnim preživljanjem prostega časa pridobivajo veščine vseživljenjskega učenja, kar je lastnost aktivnih državljanov.

Ključne besede: družboslovna interesna dejavnost, šolsko novinarstvo, TV-oddaja, šolski radio, vseživljenjsko učenje

Abstract

In the article I presented the school journalism at High school Ravne, an activity which belongs to the group of social-humanistic contents and the set of activities which the students choose voluntarily. We educate technical professions at our school which interest mostly boys which is the reason the mentioned activities get carried out rarely, that is a consequence because the students lack the interest for these activities. I tried to describe the initial start-up of these activities and the challenges and problems that I have encountered as a mentor. I presented the goals which I tried to follow as part of the activity while highlighting the impact that it made to the wider environment and its contribution to the society. The fact that the school journalism was planned well is evident from the fact that after three years of work we have increased the number of school journalists and that in the future we will expand our work to the school radio. The most important thing is to raise awareness among the participating students to actively spend their free time to acquire lifelong learning skills, which is the property of active citizens.

Key words: sociological interest activity, school journalism, TV show, school radio, lifelong learning

1 Predstavitev šolske novinarske dejavnosti

V šolskem letu 2014/15 smo na Srednji šoli Ravne v okviru prosto izbirnih vsebin začeli izvajati novinarsko dejavnost. Na prvi pogled to ne zveni nič posebnega, saj gre za sicer zelo priljubljeno šolsko dejavnost. V kolikor pa navedem okoliščino, da Srednja šola Ravne izobražuje za tehnično usmerjene poklice, torej za strojnega in metalurškega tehnika, elektrotehnika, tehnika računalništva, avtoserviserja, oblikovalca kovin, mehatronika operaterja, metalurga ter pomočnika v tehnološkem procesu, kar pomeni, da na šoli prevladuje fantovska populacija (v lanskem šolskem letu je bilo od 540 dijakov le 13 dijakinj) in če ob tem poudarim še dejstvo, da so to predvsem mladostniki, ki so jim blizu tehnične in športne dejavnosti, je zame, ki mi je bila dodeljena vloga mentorice, zagon te dejavnosti predstavljal velik izziv.

1 1 Načrtovanje dejavnosti

Pobuda za nastanek šolskega novinarstva je nastala, ko nas je regionalna televizija Koroška televizija Dravograd (v nadaljevanju KTV Dravograd) povabila k projektu Šola, da se ti zrola. Gre za niz mladinskih oddaj, v katerih se predstavijo koroške šole. V prvem letu sodelovanja, ko je bilo v projektu manjše število šol, je morala vsaka šola pripraviti tri oddaje.

Najprej sem skupaj s kolegicami slovenistkami izbrala tri dijake, natančneje eno dijakinjo in dva dijaka. Predvsem sem iskala dijake z dobro dikcijo, prijetno barvo glasu in take, ki so se pri pouku izkazali z uspešnimi govornimi nastopi. Za somentorstvo sem prosila še kolega, ki na šoli opravlja funkcijo uradnega snemalca in fotografa. Po najinem prvem srečanju, na katerem sva oblikovala koncept oddaje, sva se prvič sestala tudi z izbranimi dijaki ter jim predstavila projekt. Približno tri tedne pred snemanjem oddaje sem dijake seznanila s scenarijem prve oddaje, ki sem ga sestavila sama. Prav tako sem sama določila še vloge in prostor snemanja, pripravila vprašanja pri intervjujih in anketah …, tako da so bili dijaki na začetku le izvajalci, ne pa tudi soustvarjalci oddaje.

1.2 Izvedba

Na izvedbo smo se z vajami nastopanja pred kamero začeli pripravljati približno tri tedne pred snemanjem. Dijaki so se besedila naučili doma, na naših srečanjih pa smo vadili dikcijo, mimiko

in gestikulacijo. Pred uradnim snemanjem smo sami posneli ankete, intervjuje ter reportažo z dogajanja na projektnem tednu. To je bilo delo »letečega« novinarja, enega izmed dveh dijakov, medtem ko sta dijakinja in preostali dijak sestavljala tako imenovani voditeljski tandem.

Samo snemanje oddaje je potekalo na šoli v dopoldanskem času. Prisostvovala sta snemalec in novinarka KTV Dravograd, ki sta nas usmerjala ter nam svetovala pri snemanju veznega besedila voditeljskega para. Snemanje je trajalo tri šolske ure, posneli pa smo približno 35 minut materiala. Naša prva oddaja je bila predvajana 11. novembra, trajala pa je eno uro.

Slika 1: Snemanje uvodnega pozdrava (Osebni arhiv)

Slika 2: Snemanje intervjuja z mentorjem šolske dijaške skupnosti (Osebni arhiv)

1.3 Vpliv dejavnosti na šolski sistem

Novinarska dejavnost je umeščena med interesne dejavnosti, ki sestavljajo predmetnik vseh izobraževalnih programov na šoli. Sodi med vsebine, ki so povezane s prosto izbiro dijakov. Slednji s tovrstno udeležbo zapolnijo število ur, ki jih morajo doseči v šolskem letu. Namen novinarskega udejstvovanja je poglabljanje splošnega in strokovnega znanja ter odkrivanje novih področij oziroma razvijanje talentov. Dijakom dajo možnost dodatnega povezovanja s širšim socialnim okoljem.

2 Povezava novinarske dejavnosti s civilno družbo

Vpliv opisane interesne dejavnosti bom prikazala skozi tri vidike, in sicer kot primer neposrednega navezovanja stikov s širšim okoljem, kot priložnost promocije šole v koroški regiji in kot doprinos k uresničitvi vizije o kvalitetnejši družbi prihodnosti.

2.1 Neposredno povezovanje šole s širšim okoljem

Temeljno načelo vizije naše šole je vseživljenjsko učenje, ki pa se lahko uresniči predvsem s povezovanjem z zunajšolskimi institucijami in posamezniki. To šola najlaže udejanja skozi delovno prakso, projektne tedne ter obvezne in proste vsebine interesnih dejavnosti. Zlasti pri slednjih dijaki v veliki meri navezujejo stike s širšim okoljem na tistih področjih, ki niso toliko povezane z njihovim izobraževalnim programom, torej niso del njihovega poklicnega področja. To pomeni, da se sicer s temi institucijami najverjetneje ne bi srečali in je ravno šola tista, ki jim na določenem področju odpira nove poglede in jim nudi pridobivanje novih veščin. Izrazit primer omenjene izkušnje povezovanja je nedvomno KTV Dravograd. Ta jim je nudil vpogled in možnost praktičnih izkušenj tako v novinarskem delu kot tudi procesu snemanja in montaže. Poleg tega pa so se dijaki novinarske dejavnosti s svojim delom bili primorani vključevati tudi v druge organizacije in društva, saj so z njihovimi člani snemali prispevke, kar pomeni, da so se predhodno na to pripravljali, ob tem pa spoznavali različne civilnodružbene interese.

2.2 Predstavitvena vloga šole

Šole niso bile nikoli povsem zaprte ali izolirane, vendar pa danes globalne družbene spremembe od izobraževalnega sistema nujno zahtevajo še večjo odprtost in širše povezovanje. Še zlasti to velja za srednje šole, v kolikor želijo biti v okolju čim bolj prepoznavne. Ko so se soočale z upadanjem števila rojstev in posledično z manjšim vpisom in ko so nas dosegli spreminjajoči se trendi gospodarstva, so bile šole primorane začeti s tržnim obnašanjem. To pomeni vstopiti na trg izobraževanja in konkurirati ostalim šolam. Da so bile v tej »tekmi« uspešne, so se morale dokazovati navzven, kar pa je za sabo potegnilo potrebo po spremembi kulture šole, saj so morale na novo zastaviti sodelovanja s starši, podjetji, institucijami in širšo civilno družbo.

V takem »tržnem spopadu« se je znašla tudi naša šola in ugotovitev, da smo nov pristop v šolski politiki načrtovali dobro, potrjuje dejstvo, da smo imeli v letošnjem šolskem letu največji vpis v celotni regiji ter da nam že četrto leto število dijakov raste. Zavedamo se, da so k temu v veliki meri prispevale trenutne družbene oziroma gospodarske razmere, v katerih zopet narašča potreba po tehnično izobraženih kadrih, vendar pa nikakor ne smemo zanemariti dejstva, da je ključno vlogo odigrala tudi naša predstavitvena vloga. V tem kolažu predstavitev, ki jo sestavljajo predstavitve šole na vseh koroških osnovnih šolah v obliki tehničnih dni, sodelovanja na poklicnih in drugih sejmih po regiji, dosledno načrtovani in izpeljani informativni dnevi, sodelovanja s kulturnimi, umetniškimi in drugimi organizacijami, je sodelovala tudi novinarska skupina. Skozi oddaje smo gledalcem kazali novo in moderno opremljeno šolo ter predstavljali uspešne dijake in njihove mentorje, s čimer smo dokazovali, da se na šoli dela dobro in da je pridobljeno znanje dijakov dobra odskočna deska za nadaljnje izobraževanje ali pa za uveljavitev na trgu delovne sile. Poskušali smo tudi zaobjeti družabno življenje mladostnikov, ki se kaže v domači in sproščeni šolski klimi, kar poleg odnosa med dijaki in zaposlenimi največkrat zaznamujejo različni neformalni dogodki, predvsem pa smo velikokrat skozi različne prispevke dokazovali našo vrednoto prijazne šole ter ravnateljičin moto: «Pri nas šolo izdela vsakdo, ki sprejema naše nasvete in pomoč.«

Oddaje so bile premierno predvajane na regionalni televiziji KTV Dravograd ob sredah ob osmih zvečer. Ker je krog gledalcev preko tega kanala precej omejen, smo možnost ogleda oddaje omogočili še z drugimi dostopi, in sicer na spletnih straneh šole in KTV Dravograd, na Facebook strani šole in You Tube kanalu šole. Ob tem se zavedamo, da ključna ciljna populacija niso le trenutni in bodoči dijaki, ampak v veliki meri tudi širša in starejša publika, ki nemalokrat pomembno, če ne celo odločilno, vpliva na vrednote, mnenja in odločitve mladostnikov.

Ne moremo sicer trditi, da je naša novinarska dejavnost ključni element pri promociji šole oziroma pridobivanju novih dijakov, vsekakor pa smo s svojim vestnim, odgovornim in dobro opravljenim delom pomembno prispevali k predstavitvi šole v širšem okolju.

2.3 Prispevek k viziji boljše družbe

Hitri družbeni in tehnološki razvoj zahteva od posameznika, da se v vseh življenjskih obdobjih odziva na spremembe. Samo na tak način bo imel zagotovljeno kvalitetno življenje in bo na osnovi tega lahko doprinesel k oblikovanju odgovornejše, varnejše in kvalitetnejše družbe. Da

bo lahko posegel po veščinah učenja tudi v kasnejših življenjskih obdobjih, ko ni več vključen v formalno izobraževanje, je nujno, da v procesu odraščanja in osamosvajanja usvoji veščine vseživljenjskega učenja. V šolskem procesu predstavljajo eno izmed tovrstnih možnosti tudi interesne dejavnosti, katerih cilj je pridobivanje veščin tako na učnem kot tudi socialnem področju. Temeljni namen je koristna uporaba pridobljenih védenj in znanj za preživljanje prostega časa, kar pa lahko služi tudi kot izhodišče za nadaljnje izobraževanje. Pomembno je, da se dijak nauči učiti ter da ponotranji pozitiven odnos do učenja, torej ugotovi, da lahko učenje nudi tudi zadovoljstvo.

Dijaki so v okviru šolskega novinarstva razvijali veščine produktivnega razmišljanja, kreativnega izražanja in aktivnega ustvarjanja. Bili so miselno in čustveno aktivni, kar jih je pripeljalo do spoznanja, da mediji sveta ne samo zrcalijo, ampak ga predvsem konstruirajo in ustvarjajo. Spoznanje, kakšno moč imajo mediji v današnji informacijski družbi, je ključnega pomena za razvoj kritičnega mišljenja in presojanja posameznika. Poleg tega, da so dijaki s prispevki informirali in zabavali, so v veliki meri krojili javno mnenje o delovanju šole. Ozavestili so torej pomen vpliva posameznika na dogajanje v ožjem in širšem okolju. Ob tem so razvijali tudi kompetence socialne interakcije in integracije, saj so poleg empatije razvijali še komunikacijsko interakcijo z najrazličnejšimi akterji. Z druženjem v ožjem in širšem okolju pa so prav tako ustvarjali ugodno klimo za razvoj lastne osebnostne podobe.

3 Težave in evalvacija šolske novinarske dejavnosti

3.1 Težave in izzivi ob zagonu

Ob ravnateljičinem predlogu, da prevzamem vlogo mentorice šolskim »novinarjem«, s katerimi bi naj oblikovali TV-oddaje, so se mi porodili pomisleki, ali imam dovolj znanj oziroma veščin, da bom lahko vodila dijake do uspešne realizacije zadanega cilja. Sama sem sicer večkrat vodila prireditve na šoli in zunaj nje, v gimnazijskih časih sem si nabrala izkušnje na lokalnem radiu, a televizija vendarle predstavlja povsem drug medij. Seveda sem se na ta izziv odzvala povsem po učiteljsko – potopila sem se v literaturo in analizo dostopnih šolskih oddaj ter na tak način pridobljeno znanje poskušala prenesti dijakom. S skupnimi močmi in z veliko nasveti koordinatorke projekta – novinarke KTV Dravograd – smo izzive iz oddaje v oddajo lažje premoščali. Po tretji oddaji je na snemanje prihajal samo še snemalec, saj je bila novinarka mnenja, da je na snemanju ne potrebujemo.

Na naši šoli, kjer izobražujemo za tehnične poklice, učiteljice družboslovno-humanističnih predmetov opažamo, da se dijaki samoiniciativno zelo redko odločajo za tovrstne interesne dejavnosti, zato te na šoli velikokrat sploh ne zaživijo. Tako sem tudi sama zavzela povsem individualni pristop do dijakov, ki smo jih po predhodnem posvetu skupaj s kolegicami slovenistkami izbrale za novinarsko skupino. Tudi ko smo po dveh sezonah snemanja novinarske vrste želeli okrepiti, nismo dobili niti enega prostovoljca. Verjetno je to pogojeno z dejstvom, da so dijaki srednje poklicnega in strokovnega izobraževanja komunikacijsko slabše pismeni, velikokrat premalo samoiniciativni in imajo nemalokrat nizko mero samozaupanja. Oviro pa predstavlja tudi njihovo razmišljanje, da udejstvovanje pri taki dejavnosti pomeni za njih dodatno domače delo (sestavljanje in učenje besedil) ter predčasno prihajanje v šolo oziroma ostajanje v njej po pouku, ko potekajo skupni sestanki in priprave na snemanje. To pa po njihovo pomeni kratenje njihovega izvenšolskega časa, saj je spoznanje o pomembnosti koristne izrabe prostega časa, kjer pridobivajo veščine vseživljenjskega učenja, pri naših dijakih zelo nizko. Da izpolnijo ustrezno kvoto ur, ki jo morajo imeti opravljeno v okviru prostih izbirnih vsebin, se zato raje odločajo za športne aktivnosti oziroma bolj množične dejavnosti, kot so ogledi podjetij, kulturnih prireditev, športnih dogodkov ..., kjer se jim ni potrebno ustvarjalno angažirati in izpostavljati.

Seveda pa smo se pri našem delu srečevali tudi s čisto konkretnimi težavami. Največji izziv je predstavljalo časovno usklajevanje. Dijaki so bili iz različnih razredov, kar je pomenilo upoštevati različne urnike in zraven dodati še moj ter kolegov urnik, ob tem pa upoštevati še najine druge šolske zadolžitve. Med snemanjem so bili dijaki odsotni od pouka, a sva s kolegom še zmeraj morala termin usklajevati z najinima urnikoma. V kolikor smo morali kakšen prispevek, na primer intervju z zunanjo osebo, posneti v popoldanskem času, je tudi to časovno dogovarjanje predstavljalo težavo, saj so dijaki doma v precej oddaljenih krajih.

Z izzivom smo se morali spopasti tudi v situaciji, ko je na dan snemanja zbolela dijakinja voditeljica. Je pa ta dogodek pripeljal do ugotovitve, da bo potrebno številčno okrepiti novinarsko skupino.

Pri izzivih velja omeniti še selekcioniranje informacij, ki smo jih skozi oddaje posredovali širši javnosti. To je stopilo v ospredje zlasti v zadnjih dveh letih, ko se je povečalo število šol, ki so se priključile projektu, in se je posledično zmanjšalo število oddaj, ki jih je posamezna šola posnela v enem šolskem letu. Iz treh oddaj smo prešli na dve, kar je pomenilo, da smo morali skrbno pretehtati, kateri dogodki in prispevki bodo za gledalce najzanimivejši.

V zavedanju, da skozi reševanje težav in izzivov rastemo in napredujemo, smo vse težave pogumno sprejeli in jih tudi več ali manj uspešno rešili.

3.2 Evalvacija dela

Pri evalvaciji gre za postopek vrednotenja opravljenega dela, hkrati pa za spoznavanje možnosti izboljšave za vnaprej. Pri novinarski dejavnosti smo evalvacije opravili s skupnim ogledom vsake oddaje. Dijaki so kritično vrednotili nastope, tako svoje kot tudi ostalih članov, in opažene nepravilnosti oziroma slabosti poskušali izboljšati pri naslednji oddaji. Največkrat je šlo za slabo dikcijo, na primer prehitro govorjenje ali preveč padajočo intonacijo, za monotono držo, neustrezno gestikulacijo in podobno. Poleg opozarjanja na pomanjkljivosti sem še zahtevala, da so dijaki pri sebi in pri drugih iskali tudi dobre elemente izvedbe.

Sama sem se na osnovi ciljev, ki sem jih zastavila v načrtu dela, lotila še dodatne, bolj poglobljene evalvacije. Ugotovila sem, da smo z oddajami še vedno sledili glavnemu načelu, to je informiranosti, čeprav smo poskušali biti tudi zabavni. Novinarska dejavnost je vključevala načelo od teorije k praksi, kar pomeni, da so dijaki od teoretičnega učenja pri pouku prešli h konkretni uporabi naučenega v praksi. Tako so vnovčili poznavanje rabe zbornega in knjižno pogovornega jezika, znanje pravorečja in pomena nebesedne komunikacije, sestavljali so poročila, reportaže, intervjuje in portrete dijakov ter tako neposredno utrjevali tovrstna besedila. Poleg izobraževalnih ciljev pa so veliko pridobili tudi na socialnem področju. Krepili so veščine pozitivnih medosebnih odnosov, se učili aktivnega reševanja izzivov in konfliktov, se zavedali lastnega doprinosa k ustvarjanju skupinske klime, krepili vrednoto samospoštovanja in spoštovanja do drugih, rastli v moralnem, intelektualnem in osebnostnem razvoju, predvsem pa ozavestili doprinos posameznika v širše okolje in družbeno življenje nasploh.

Ob vrednotenju dela novinarske skupine je potrebno omeniti tudi odziv dijakov in širše okolice. Veliko dijakov si je posamezne oddaje ogledalo in jih potem kritično pokomentiralo, predvsem pa so izrazili pohvalo, da so z oddajami izvedeli marsikaj novega oziroma zanimivega o dogajanju na šoli. Samo delo šolskih »novinarjev« in vsebino oddaj so pohvalili tudi ostali učitelji in zaposleni na šoli, nekateri so celo podali konstruktivno kritiko, ki smo jo nato z dijaki »novinarji« skupaj analizirali in na tak način delo iz oddaje v oddajo izboljševali. Tudi sama ravnateljica je javno pohvalila in podprla našo dejavnost, in sicer naju s somentorjem na

učiteljski konferenci, dijake pa je obiskala v razredih med poukom. Odziv širše okolice je do nas prišel posredno preko dijakov in zaposlenih na šoli, neposredno pa z obiskom osnovnošolcev na naših tehničnih dnevih.

4 Zaključek

Zavedanje posameznika o pomembnosti aktivnega, kreativno ustvarjalnega in poučnega preživljanja prostega časa, skozi katerega pridobiva dodatna znanja in veščine, ki mu bodo lajšala življenje in ga delala kvalitetnejšega, je ključnega pomena za družbo prihodnosti. Na drugi strani pa je potrebno izpostaviti tudi dejstvo, da smo se znašli v sodobni informacijski družbi, kjer smo tarča ideološkega vpliva medijev in potisnjeni v množico informacij. Združitev teh dveh vidikov je pripeljalo do poglavitnega cilja interesne dejavnosti, ki sem jo predstavila v prispevku – torej pridobiti navade in znanja, ki bodo udeležence izoblikovali iz pasivnih v aktivne in družbenokritične državljane.

Naša novinarska skupina ima za seboj triletno delovanje, skozi katero je rasla tako po kvaliteti kot tudi po kvantiteti. V kolikor sem na začetku celotno kreativnost prevzela v svoje roke in so bili dijaki zgolj izvajalci pripravljenega scenarija, sem v vlogi mentorice iz oddaje v oddajo bolj sledila načelu usmerjanja in svetovanja, kar pomeni, da so dijaki soustvarjali scenarije oddaj, sestavljali besedila in sami predlagali načine interpretacij. Tudi številčno smo novinarsko skupino okrepili, in sicer je v zadnji oddaji lanskega šolskega leta štela že sedem članov, prav tako pa smo še dva dijaka priključili k snemalnemu in fotografskemu delu ekipe. S kolegom somentorjem sva sklenila, da bova poskušala v vsakem šolskem letu v našo skupino na novo pritegniti vsaj dva dijaka. Pri načrtovanju pa sem začela razmišljati še širše, saj bi želela novinarsko dejavnost razširiti tudi na šolski radio. Ideja se je porodila zlasti iz spoznanja, da so dijaki za veliko šolskih dogodkov in uspešnih dijakov izvedeli in jih spoznali šele preko TV-oddaje. Ker nam torej na šoli manjka obveščevalni kanal, sem začela razmišljati o radijskih oddajah, ki bi pokrile to informacijsko vrzel. Poleg tega smo v preteklem šolskem letu na šoli dobili tudi novo ozvočenje. Na podlagi izhodiščne ideje je tako nastal osnutek radijskega načrta, ki predvideva, da bi to bile dvajsetminutne oddaje, ki bi potekale vsakih štirinajst dni v drugi polovici glavnega odmora in bi poleg že prej omenjene informacijske funkcije tudi zabavale. Sami dijaki novinarske skupine, s katerimi sem se že pogovarjala o radijskih načrtih, so predlagali, da bi v oddaji vrteli tudi glasbo, ki bi jo izbirali dijaki, posredovali njihove male

oglase, zastavljali nagradna vprašanja ali pa jih kako drugače vzpodbudili k sodelovanju. Ideje sem pozdravila, saj bi tako lahko v komunikaciji prešli iz enosmernega procesa, ko smo pri televizijskih oddajah zgolj informirali, v dvosmerni proces, ko bi na oblikovanje oddaj vplivalo sodelovanje s preostalimi dijaki, kar bi medij naredil še privlačnejši.

Naj na koncu še enkrat poudarim bistveni cilj interesnih dejavnosti, zaradi katerega so te sploh dobile mesto v formalnem izobraževalnem procesu. Dijakom je treba odpreti spoznanje, da šola ne izobražuje le za poklic, ampak jim želi nuditi čim več znanj in veščin, ki jih bodo lahko s pridom uporabljali v tistih segmentih življenja, ki ne bodo strogo vezani na poklicno udejstvovanje, so pa v življenju nadvse pomembni, tako za posameznika kot za družbo nasploh.

5 Viri in literatura

1. KOŠIR, M. *Učni načrt*. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Vzgoja za medije : tisk, radio, televizija. [Online]. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2006. [Citirano 29. jul. 2017; 11.30]. Dostopno na spletnem naslovu: www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.../predmeti_izbirni/Vzgoja_za_medije_izbirni.pd.
2. *SREDNJE tehniško in drugo strokovno izobraževanje – interesne dejavnosti*. [Online]. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. [Citirano 28. jul. 2017; 18.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi/interesne/interesneSSI.htm.
3. URŠIČ Zupan, M. *Temelji besednega sporočanja: gradivo za 2. letnik*. [Online]. Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM. Ljubljana: Zavod IRC. 2011. [Citirano 2. avg. 2017; 16.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.impletum.zavod irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Temelji_besednega_sporocanja-Ursic_Zupan.pdf.

Osnovna šola Ob Dravinji

Slovenske Konjice

Petra Paradižnik

DOPRINOS TIPNE SLIKANICE V CIVILNI DRUŽBI

THE CONTRIBUTION OF TATCTILE PICTURE BOOK IN CIVIL SOCIETY

Povzetek

Kako slepim in slabovidnim otrokom predstaviti konjiško legendo, da jo bodo čim bolj celovito doživeli? Porodila se je ideja o tipni slikanici s priloženo avdio zgoščenko. Pri izdelavi tipnih ilustracij je potrebno skrbno izbrati materiale, ki omogočajo branje in ogledovanje z dotikom. Ilustracije v tipni slikanici so preproste in predstavljajo le glavne junake zgodbe. Za večsenzorno doživljanje legende smo tipno slikanico opremili še z radijsko igro, ki je poleg odigrane zgodbe bogato opremljena z zvočnimi efekti. Velik nabor različnih zvočnih efektov otrokom omogoča intenzivnejše doživljanje zgodbe in spodbuja njihovo domišljijo. V osrednjem delu so predstavljeni še primeri dobre prakse, ki temeljijo na praktični uporabi tipne slikanice ter radijske igre v pedagoški praksi. Z ugotovitvami, do katerih smo prišli, smo porušili znano tezo, da so tipanke zaradi maloštevilne slepe populacije tržno nezanimive. Navsezadnje smo dokazali, da so tipne slikanice odlično motivacijsko sredstvo, didaktična igrača, učni pripomoček in spodbujevalec ustvarjalnosti za vse otroke.

Ključne besede: tipna slikanica, tipna ilustracija, radijska igra

Abstract

When wondering how to present Konjice's legend to blind and visually impaired children in order to experience it as comprehensively as possible, an idea about tactical picture book with an audio cd was born. To enable touch reading and sensing, we had to carefully choose suitable materials for tactile illustrations. These are simple an represent only the main characters in the story. We have added a radio play to the book, for multi sesnsory experience. It contains a large range of different sound effects, which enables more intensive experience of the stories and encourages imagination. The central part of the paper presents examples of good practice that are based on the use of the tactile picture book and radio play in pedagogical practice. We came to conclusion, which overthrew the well-known thesis that tactile books are commercially unattractive because of the small number of blind population. Finally, we have proven that tactile picture books are a great motivational tool, a didactic toy, a teaching utility and a creativity promoter for all children.

Key words: tactile picture book, tactile illustration, a radio play

1 Ideja o tipni slikanici in avdio zgoščenki

Skoraj vsaka slovenska pokrajina slovi po svoji legendi. Tudi mesto Slovenske Konjice ima svojo legendo. Najbolj znana je različica legende, ki jo je zapisala Aleksandra Boldin v knjigi Konjice: z legendo skozi zgodovino do sodobnosti (2004). To različico konjiške legende prav tako najbolje poznajo najmlajši Konjičani, saj jo leto za letom poslušajo v vrtcu in tudi v šoli. Ker je to izjemno doživetje za vse konjiške otroke, smo se odločili, da jo približamo tudi slepim in slabovidnim otrokom.

Pri nastajanju tipne slikanice smo sledili zastavljenim ciljem, in sicer smo želeli na podlagi lastnih empiričnih in teoretičnih spoznanj ter spoznanj različnih domačih in tujih avtorjev izdelati tipno slikanico z radijsko igro, ki bo slepim in slabovidnim otrokom omogočala doživljanje konjiške legende po tipni in slušni poti. Hkrati pa smo želeli še preveriti čustvene odzive slepih in slabovidnih otrok ob intenzivnem doživljanju konjiške legende po tipni in slušni poti.

Porodila se je ideja o tipni slikanici s priloženo avdio zgoščenko. Ilustracije v tipni slikanici so preproste in predstavljajo le glavne junake zgodbe (zmaja, viteza Jurija in njegovega konja, Marjetico, grad). Vsi junaki imajo dodelane tudi najmanjše podrobnosti, ki jih otroci lahko s tipanjem prepoznavajo. Zmaj ima na telesu prišite bleščice, ki spominjajo na luske. Oklep viteza Jurija ima določene podrobnosti, prilepljene ali izražene z reliefom. Prav tako so z reliefom prikazani strešniki in grajski zid. Pri oblikovanju konja smo bili še posebej pozorni na natančno in realno podobo. Pri posamezni ilustraciji smo še posebej skrbno izbirali barvne kontraste, dodajali bleščeče dodatke, ki slabovidne otroke spodbujajo pri opazovanju predmetov. Ves čas pa je bila v ospredju tudi estetika tipnih podob. Po knjigi naj bi posegali ne le slepi, temveč tudi slabovidni in videči otroci. Radijska igra, ki smo jo posneli na avdio zgoščenko, poskrbi za pridobivanje informacij po slušni poti. Pri slepih otrocih se zaradi izostanka vida namesto koordinacije oko-roka, razvije koordinacija uho-roka. Obenem z različnimi zvočnimi efekti poskrbi za ustrezno vzdušje.

Želeli pa smo tudi izkoristiti in poudariti posebnosti tipnih prikazov, s pomočjo katerih si slepi in slabovidni otroci razvijajo še tipalna telesca, ki imajo zelo pomembno vlogo pri učenju brajice.

Pomembno vlogo pri izdelavi tipnih prikazov pa so imeli njihovi polnočutni vrstniki, ki so obiskovali prvi razred osnovne šole. V okviru podaljšanega bivanja smo izvedli projekt Gledam

s prstki. S pomočjo njihovih interpretacij različnih materialov potrebnih za tipno slikanico smo izbirali potrebne materiale za tipne prikaze. Končano tipno slikanico z radijsko igro smo najprej predstavili prav tem otrokom. Natančno so pretipali vsak tipni prikaz in kmalu smo se lahko prepričali o neomejenosti uporabe tipne slikanice. Dobrodošlo pa je bilo tudi njihovo mnenje po poslušanju radijske igre. Opozorili so nas, da so nekateri zvočni efekti preveč grozni in preglasni. Njihovo mnenje smo upoštevali in smo zaradi tega zmanjšali glasnost zvočnim efektom, nekatere pa smo celo odstranili.

2 Povezava tipne slikanice s civilno družbo

V Sloveniji je okrog 100 slepih in slabovidnih otrok. Od tega je okrog 15 otrok slepih. Ker je slepa populacija tako maloštevilna, tipni prikazi in tipanke niso tržno zanimive. Prav to dejstvo pa nas je spodbudilo, da skupaj s polnočutnimi otroci naredimo nekaj za slepe in slabovidne vrstnike.

V okviru podaljšanega bivanja smo izvedli projekt z naslovom Gledam s prstki. Na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije smo si izposodili bele palice, pisalni stroj za brajico in časopis za slepe, sami pa smo si uredili preveze za oči. S pomočjo teh pripomočkov smo učence želeli na podlagi lastne izkušnje seznaniti s fenomenom slepote. Tako so se na šolskem igrišču lahko preizkusili v vlogi slepega in v vlogi vodnika slepe osebe. Eden izmed učencev je imel prekrite oči (slepi) in je uporabljal belo palico za slepe, drugi učenec v paru pa je slepega držal pod roko in vodil. Nato smo vloge zamenjali. Na ta način so lahko polnočutni otroci pridobili prve izkušnje s slepoto in občutili, kakšen hendikep je to za njihove slepe in slabovidne vrstnike. V razredu smo si nato ogledali različne pripomočke za slepe in slabovidne in jih praktično preizkusili. Učenci so lahko pretipali časopis v brajici, razne tipne prikaze in se preizkusili v pisanju brajice s posebnim pisalnim strojem. Na podlagi teh izkušenj smo nato skupaj ustvarjali različne tipne prikaze in izbirali ustrezne materiale za izdelavo naše tipne slikanice. S tem smo jim omogočili edinstveno izkušnjo, ki jim bo ostala v spominu celo življenje in bo vidna kot doprinos, ko bodo čez leta pomembni oblikovalci civilne družbe. Zelo pomembno je, da našim učencem nudimo čim več možnosti za vsakodnevno srečevanje z osebami, ki imajo različne posebne potrebe. S tem bodo lažje razumeli njihove stiske in jim v prihodnosti nudili potrebno pomoč in podporo. Če bomo današnje otroke že zalo zgodaj navajali na inkluzivno okolje, ga bodo tudi oni kasneje kot odrasli posamezniki nudili še naprej.

Slepi in slabovidni otroci potrebujejo varno in spodbujevalno okolje. Potrebno jim je prilagoditi prostor, učne tehnike in didaktiko poučevanja, učila in učne pripomočke … Z našo tipno slikanico smo želeli poskrbeti za tiflopedagoški pristop pri obravnavi konjiške legende. Poleg tega pa smo otrokom v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani z našim obiskom želeli popestriti dan in jim omogočiti nove izkušnje in komunikacijo z novo nepoznano osebo. Vsaka nova interakcija jim daje možnosti, da se urijo v komunikaciji, razvijajo socialne stike in se s tem pripravljajo na samostojno življenje.

Tipno slikanico ter radijsko igro smo zato predstavili slepim in slabovidnim otrokom, ki obiskujejo vrtec in osnovno šolo v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Najprej smo slikanico odnesli v vrtec in jo predstavili slepi deklici, stari malo manj kot štiri leta. Že pri prvi ilustraciji smo ji začeli pripovedovati skrajšano verzijo konjiške legende, saj smo se zaradi njene mladosti odločili, da radijska igra zanjo še ni primerna. Opisali smo ji vsako ilustracijo posebej. Pri prvi ilustraciji – zmaju, smo ji zmaja podrobno opisali. Najprej smo opisovali njegovo zunanjost in nato še njegov karakter. Ob tipanju zmajevega telesa se je deklica zdrznila in je s tipanjem hitro končala. Dejala je, da se ji zmaj zdi grozen in ga ni želela več tipati.

Slika 1: Odpiranje težkih grajskih vrat

Ko je tipala grad, je ugotovila, da se vrata težko odpirajo. Razložili smo ji, da so bila grajska vrata v resnici zelo velika ter težka in so se težko odpirala.

Najbolj všeč ji je bil konjiček. Skupaj smo prešteli njegove noge. Razložili smo ji, da ga je vitez Jurij jahal. Ona nam je z navdušenjem pripovedovala o svoji izkušnji z jahanjem, saj je že jahala pravega konja. Figurico je večkrat pobožala in jo precej časa zadrževala v rokah. V desnem kotičku vseh ilustracij je zatipala okrogle plastične kroglice. Želela je vedeti, zakaj so tam.

Razložili smo ji, da ponazarjajo strani v knjigi. Znova se je vrnila na prvo stran in skupaj smo preštevali kroglice na posamezni strani. Deklica je bila za tipanje zelo motivirana, saj je vsako ilustracijo natančno pretipala.

Nato smo odšli v heterogeni razred osnovne šole, ki ga obiskuje pet učencev od 1. do 5. razreda. V samo nekaj stavkih smo jim razložili osnovno zgodbo konjiške legende in njen srečen konec, nato smo pričeli s predvajanjem radijske igre. Največjo pozornost je pritegnil dramski vrhunec z zvočnimi efekti, ki predstavljajo rjovenje in besnenje zmaja ter konjski galop in rezget. Med poslušanjem zgodbice smo jim skušali opisati posamezne junake, ki v njej nastopajo. Prav vsem otrokom je bila radijska igra všeč. Zanimalo jih je, kako smo jo posneli, kako smo dodali razne zvočne efekte … Postavili so nam zelo zanimivo vprašanje, zakaj smo izdelali tipno slikanico in posneli radijsko igro. Ko smo se o vsem izčrpno pogovorili, so želeli tipno slikanico še enkrat potipati. Veseli nas, da smo lahko z našo tipno slikanico in radijsko igro slepim in slabovidnim vrstnikom približali konjiško legendo po večsenzorni poti.

Tipno slikanico Konjiška legenda na avditorno-taktilni način pa pri svojem delu uporablja gospa doc. dr. Aksinja Kermauner, ki na Pedagoški fakulteti v Kopru predava o metodah dela za slepe in slabovidne otroke. Vsako leto jo kot primer dobre prakse pokaže svojim študentom, da jih spodbudi za ustvarjanje novih tipnih prikazov.

Tipna slikanica Konjiška legenda je bila med drugim razstavljena tudi na razstavi, ki je nastala v sodelovanju Združenja prijateljev slepih Slovenije, Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem, Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana in Muzeja novejše zgodovine Celje. 15. občasna razstava je bila na ogled v Otroškem muzeju Hermanov brlog od 4. 9. 2014 do 15. oktobra 2014. Gostovala pa je tudi na razstavi v Goriški knjižnici Franceta Bevka v Novi Gorici. Razstava je bila postavljena med 2. 2. 2015 in 20. 2. 2015.

3 Izzivi na poti do tipne slikanice in avdio zgoščenke

Pri izdelavi tipnih prikazov smo posebno skrb namenili izbiri materialov, ki omogočajo branje in ogledovanje z dotikom. Upoštevali smo tudi priporočeno velikost tipnih prikazov, ki je nekje do velikosti formata A4. Tipne ilustracije so preproste. Vsak simbol, predmet ali objekt bralcu posreduje temeljne informacije. Na eni ilustraciji je upodobljen le en objekta. Oblike so preproste in jasne. Ker morajo biti tipni prikazi nazorni in pregledni, smo se odločili le za bistvene motive in jih izdelali v obliki tipnih ilustracij. Strani v knjigi so narejene iz večjih kosov

vileda krp in filca. Med dvema kosoma krp oz. filca je zaradi večje trdnosti vstavljena knjigoveška lepenka. Strani v slikanici so označene s plastičnimi perlicami.

Izdelovanje tipnih ilustracij je potekalo postopoma po posameznih korakih. Najprej je potekalo izbiranje idej, risanje skic za posamezne ilustracije, nato izdelava … Prvi izziv nam je predstavljalo zbiranje različnih materialov in ustrezna izbira. Potreben material smo zbrali s pomočjo donatorjev, lastno iznajdljivostjo in lastnim finančnim vložkom. Pri izbiri ustreznega materiala pa nam pomagali tudi naši učenci, ki so različne materiala pretipali in pokomentirali in nam s tem olajšali izbiro. Vse lustracije so bile zasnovane tako, da so čim bolj stimulativne. Uporabljene so bile različne variacije struktur v materialu (gladke, trde, mehke …).

Drugi izziv so nam predstavljali čim bolj realistični prikazi. Na primer pri izdelavi zmaja smo izrezane dele sešili in prišili še bleščice, ki naj bi pri tipanju dajale občutek lusk na zmajevem telesu. Zmaju smo prilepili še oči, nos in usta z zobmi. Sešito telo smo napolnili s pravo ovčjo volno. Nekaj težav smo imeli z izbiro ustreznega lepila, saj smo želeli uporabiti lepilo z veliko trdnost, brezbarvno sledjo in neškodljivimi učinki na uporabnika.

Slika 2: Postopek izdelave tipne ilustracije zmaja

Pri celotnem procesu izdelave pa smo želeli, da bo tipna slikanica predvsem varna, preprosta za uporabo in trpežna. Vsaka ilustracija v tipanki je bila skrbno načrtovana in ročno izdelana. Za izdelavo celotne slikanice smo porabili več kot 50 ur ročnega dela.

Snemanje radijske igre je potekalo v treh fazah. Najprej smo morali pripraviti scenarij, nato je potekalo snemanje posameznih govorov in na koncu smo dodali še zvočne efekte. Montaža radijske igre je potekala v programu audacity, ki je brezplačno dostopen na svetovnem spletu.

Nabaviti smo morali le prazne avdio zgoščenke, ki pa niso predstavljale večjega finančnega zalogaja.

Zaradi dolgotrajnega postopka izdelave smo izdelali samo dve tipni slikanici. Ena se nahaja v zbirki doc. dr. Aksinje Kermauner, ki je bila tudi strokovna mentorica pri nastajanju tipanke. V njeni lasti bo tipanka koristna največjemu možnemu krogu ljudi, saj je gospa Kermaunerjeva, ki je znana tudi kot pesnica in pisateljica, že od leta 1987 zaposlena kot učiteljica slovenščine in likovnega pouka v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Od leta 2011 pa je zaposlena tudi na Pedagoški fakulteti Koper, kjer predava na smeri Inkluzivna pedagogika, in sicer predmet metode dela s slepimi in slabovidnimi. Je pa tudi sooblikovalka razstave Radovedni prstki. Na njeno pobudo so potekali tudi pogovori o industrijski izdaji naše tipanke, ki pa se žal zaradi predolgotrajne in predrage izdelave niso uresničili. Drugi izvod tipanke pa se nahaja v zasebni lasti.

Posnetih je bilo več avdio zgoščenk, ki smo jih poslali v zavod za slepe in slabovidne otroke v Ljubljani, OŠ Ob Dravinji Slov. Konjice in vrtcu Slov. Konjice. Vzgojiteljice konjiškega vrtca iz enote Tatenbachova so se dogovorile za izposojo tipne slikanice Konjiška legenda in jo uporabile tudi v vsakoletnem projektu Jurjevanje 2016.

Naši cilji, ki smo si jih zastavili na začetku izdelave tipne slikanice, so bil doseženi, saj smo na podlagi lastnih empiričnih in teoretičnih spoznanj in spoznanj različnih domačih ter tujih avtorjev izdelati tipno slikanico z radijsko igro, ki je slepim in slabovidnim otrokom omogočila doživljanje konjiške legende po tipni in slušni poti. V zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani pa smo lahko preveriti še čustvene odzive teh otrok ob intenzivnem doživljanju konjiške legende po tipni in slušni poti.

Naše ugotovitve kažejo, da tudi polnočutni otroci radi posegajo po tipnih ilustracijah. Ugotovili smo, da predvsem mlajši polnočutni otroci neizmerno uživajo v tipnih ilustracijah. Ves čas so se vračali in tipali znova in znova.

4 Zaključek

V procesu raziskovanja smo ugotovili, da so tipni prikazi in tipne ilustracije zelo pomembni za slepe in slabovidne otroke. Oblikovanje tipnih prikazov mora biti zato skrbno načrtovano, saj jim informacije, ki jih dobijo slabovidni otroci na tovrstni način, omogočajo razumevanje

prikazanega in sveta okoli njih. Pri tem pa je potrebno upoštevati mentalno starost otrok, dosedanje izkušnje, zanimanje in znanje.

Slabovidni in slepi otroci, ki se že v otroštvu srečujejo s tipnimi slikanicami, imajo boljše predstave o predmetih, lažje si predstavljajo določene pojave in obenem skozi igro razvijajo tip in finomotoriko. Več čutov bo otrok uporabil pri doživljanju in spoznavanju, večje bo zanimanje, intenzivnejše bo otrokovo doživljanje in pridobljeno znanje bo trajnejše.

Pri slepih in slabovidnih otrocih se zaradi odsotnosti vida vzpostavi korelacija uho-roka. Prav zaradi tega smo našo tipno slikanico opremili še z avdio zgoščenko. Poleg odigrane zgodbe je le-ta opremljena še z raznimi zvočnimi efekti, ki poskrbijo za celovito in nazorno doživetje konjiške legende po več senzornih poteh.

Naše ugotovitve kažejo, da tudi polnočutni otroci radi posegajo po tipnih ilustracijah. Preden je bila tipna slikanica z zgoščenko predstavljena slabovidni oziroma slepi populaciji, je bila predstavljena polnočutni populaciji.

Menimo, da je tipna slikanica tudi pomembno motivacijsko sredstvo in sredstvo za spodbujanje ustvarjalnosti. Učinek tipnih ilustracij pa se še poveča, če so podkrepljene z radijsko igro in zvočnimi efekti.

Največja težava, s katero smo so v procesu izdelave tipne slikanice srečevali, je dolgotrajen proces izdelave. Menimo, da je prav dolgotrajen proces izdelave in z njim povezani materialni stroški poglaviten vzrok, da na našem tržišču ni več tipnih prikazov in ilustracij.

Z ugotovitvami, do katerih smo prišli v procesu našega raziskovanja, smo porušili znano tezo, da so tipanke zaradi maloštevilne slepe populacije tržno nezanimive. Navsezadnje smo dokazali, da so tipne slikanice odlično motivacijsko sredstvo, didaktična igrača, učni pripomoček in spodbujevalec ustvarjalnosti za vse otroke. Z nastalo tipno slikanico ter radijsko igro smo zadovoljni, saj so nas v to prepričale pozitivne čustvene reakcije otrok. Želimo si, da bi naša raziskava pripomogla k večji popularizaciji tipnih slikanic.

Tudi v prihodnosti bomo v okviru podaljšanega bivanja in ostale pedagoške prakse še naprej izvajali projekte, ki bodo v najmlajših otrocih vzbujali občutek za so ljudi, nesebično pomoč in v njih razvijali socialni čut. Želimo si vzgajati takšne odrasle, ki bodo storilnostno usmerjeno družbo prepričali, da so tudi ljudje s posebnimi potrebami lahko konkurenčni v boju za preživetje, če se le dobro opremljeni z znanjem in posebnimi spretnostmi in pripomočki.

5 Viri in literatura

1. BOLDIN, A. *Konjice: z legendo skozi zgodovino do sodobnosti*. Slovenske Konjice: Zgodovinsko društvo Konjice. 2004.
2. BRVAR, R. *Z igro do učenja*. Ljubljana: Založba MATH. 2014.
3. BUBNIČ Dolinšek, M. *Beri mi in se pogovarjaj z mano*! Ljubljana: EPTA. 1999.
4. EDMAN, P. *Tactile Graphic*. New York: American foundation for the blind. 1992.
5. GERBEC, I. Braillova pisava in opismenjevanje slepih. V: *Naš zbornik*: ob 80-letnici zavoda. Ljubljana: ZSSM. 1999. Str. 209 218.
6. JABLAN, Đ. B. *Čitanje i pisanje brajevog pisma*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specialnu edukaciju i rehabilitaciju. 2010.
7. KERMAUNER, A. *Tipna slikanica za slepe*: diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. 2004.
8. KERMAUNER, A. *Fenomenologija samogenerirane slepote*: doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta. 2010.
9. KERMAUNER, A. *Žiga špaget gre v širni svet*. Dob pri Domžalah: Založba Miš. 2012.
10. OPARA, B. *Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoški Inštitut. 2010.
11. PUŠNIK, S. *Zgodnja obravnava slepih in slabovidnih otrok*: diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. 1999.
12. RIPLEY, M. in SOMERICH, S. *Guidelines for making tactile books for yung children*. [Online]. www.tactilebooks.org. London: Clearvision. 1998. [Zadnja sprememba 27. apr. 2017; 11:35]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.tactilebooks.org/making/telling-tuch.pdf.
13. ROT Gabrovec, V. *Branje podob*. *Beremo skupaj*: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2003.
14. VOUTILAINEN, P. *Fabric tactille book.* [Online]. [Zadnja sprememba 28. apr. 2017; 22:15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.tactus.org/guide_lines_typhlo_anglais.pdf.

Srednja zdravstvena šola Celje

Karmen Pavrič Konušek

PREVENTIVNA DEJAVNOST OKROGLIH MIZ NA SREDNJI ZDRAVSTVENI ŠOLI CELJE

PREVENTIVE ACTIVITY OF THE ROUND TABLES AT THE SECONDARY SCHOOL OF NURSING CELJE

Povzetek

S člankom želim predstaviti preventivno dejavnost na Srednji zdravstveni šoli Celje pri predmetu PZN (preventiva v zdravstveni negi). Prispevek predstavlja vpogled v pripravo, organizacijo in izvedbo različnih družbeno-civilnih okroglih miz s področja preventive v zdravstvu. Namen prispevka je prikazati kako, širša vključitev civilne družbe pozitivno vpliva na sodelovanje dijakov in ostalih udeležencev pri predstavitvi različnih preventivno obarvanih vsebin. Cilj takšne izvedbe okroglih miz je pozitiven vpliv na medgeneracijsko sodelovanje in prenos znanja in veščin, osebnostna rast, razvoj pozitivnih stališč, ki bodo prispevali k boljšemu duševnemu zdravju v poklicnem in osebnem življenju posameznika. Vpliv zunanjih strokovnjakov in sodelovanje dijakov pri organizaciji in vodenju različnih preventivnih tematik posledično povzroča kakovostno, sproščeno in trdno oblikovanje pozitivnih stališč. Pokazalo se je, da so bili slušatelji glede na temo, ki smo jo izvajali, navdušeni in so pri rednih učnih urah podali pozitivne učinke.

Ključne besede: preventiva, pozitivna stališča, aktivno sodelovanje, organizacija

Abstract

With this article I would like to present a preventive activity at the Secondary school of Nursing Celje in the subject PZN (prevention in health care). The article presents an insight into the preparation, organization and implementation of various socio-civil round tables in the area of health prevention. The purpose of the article is to show how the wider involvement of civil society has a positive impact on the participation of students and other participants in the presentation of various preventively colored content. The goal of implementation of such round tables is the positive impact on intergenerational cooperation and the transfer of knowledge and skills, personal growth, the development of positive attitudes that will contribute to better mental health in professional and personal life of an individual.. The influence of external experts and the participation of students in the organization and management of various preventive themes consequently leads to a qualitative, relaxed and solid formation of positive attitudes.

Key words: prevention, positive attitudes, active participation, organization

1 Predstavitev dejavnosti

Na srednjih šolah imamo učitelji v okviru različnih predmetov in modulov široko paleto možnosti pri izvedbi posameznih vsebin. Ker sem profesorica zdravstvene vzgoje in le-to v okviru predmeta PZN (preventiva v zdravstveni negi) tudi poučujem, sem se odločila za nekoliko drugačen način izpeljave določenih vsebin. Za drugačen način sem se navdušila že kmalu po začetku svoje učiteljske poti. Na fakulteti smo imeli poleg predavanj tudi zelo veliko obveznih vaj s predstavitvami in že takrat mi je bil blizu takšen način poučevanja. Ker nas je na šoli pet profesoric, ki smo po izobrazbi profesorice zdravstvene vzgoje, ni bilo težav pri skupnem sklepu, da del vsebin pri našem predmetu (PZN) izpeljemo na drugačen način, način, s katerim damo posameznikom, slušateljem, šoli in družbi kot celoti dodano vrednost v smislu trajnosti in kakovosti pridobljenega znanja. Na začetku leta že pri pripravi kurikula načrtujem izvedbo okroglih miz oz. debat, ki jih v celoti vodijo oziroma so moderatorji dijaki. Usmerjam jih v področja, ki so primerna in jim nudim podporo pri iskanju in navezanju stikov z gosti. Pri področjih v bistvu ni omejitev, pomembno je le dejstvo, da ima tema, ki jo bodo predstavljali in o njej razpravljali zdravstveno-vzgojni ali preventivni vidik. V šolskem letu 2016/17 sem izpeljala 3 okrogle mize z naslovi: Spiritualnost, Terapevtska moč glasbe in Alkoholizem in mladostniki. Okrogle mize so namenjene širši javnosti in njihove naslove in datume vedno posredujemo tudi Mestni občini Celje, objavimo jih tudi na spletni strani šole. Vsekakor so udeleženci vedno tudi dijaki različnih smeri in letnikov. Okvirne datume izvedbe, goste in teme načrtujemo že v mesecu oktobru in nato do izvedbe, ki jo imamo večinoma v marcu, aprilu ali maju, usklajujemo podrobno vsebino, vprašanja in teme za diskusijo. S tem načinom dela dijaki pridobijo veliko komunikacijskih veščin, strokovnega znanja na drugačen način in tudi trajnost znanja je dokazano višja, če učiš oziroma poučuješ druge slušatelje. Veliko dijakov vključi v teme tudi del svoje izpovedi. Skozi leta takšnega načina poučevanja sem ugotovila, da so dijaki pogosto tudi čustveno vključeni in radi predstavljajo teme, ki se tičejo njih osebno. Mnogo jih tudi premaga strah in tremo pred javnim nastopanjem ali obdelajo temo, ki jih spremlja v življenju oziroma je del njihovega življenja. Po opravljenem delu so ponosni nase in imajo visoko stopnjo samozavesti in samopodobe. Gostje, ki jih povabimo, v 99 % pozitivno sprejmejo vabilo za sodelovanje na okrogli mizi in so pripravljeni deliti svoje znanje in izkušnje s širšo javnostjo. Omeniti moram tudi, da so gosti, ki jih povabimo, v Sloveniji v večini prepoznani kot zelo dobri strokovnjaki in so znane medijske osebnosti. Kot primer lahko

povem, da smo že večkrat gostili varuhinjo človekovih pravic, go. V. Nussdorfer, doc.dr. S. Kristoviča, g, B. Kodelja, go. E. Škofič Maurer, go. T. Gorenjak, go. M. Trambulin, g. A. Pešec ter še mnoge druge znane strokovnjake, glasbenike, novinarje, predavatelje in podobno. Na šoli velja dogovor, da naj bi vsak četrti letnik programa zdravstvena nega pripravil skupaj z mentorjem eno okroglo mizo v tekočem šolskem letu. Zadnja leta jih pripravim tudi po dve ali tri, predvsem zaradi dobrih odzivov dijakov in gostov, ki so kljub svoji eminentnosti pripravljeni sodelovali skupaj z dijaki in nam kot celotni družbi dati dodano vrednost ter nam pomagati pri oblikovanju pozitivnih stališč ne glede na tematiko.

2 Povezava s civilno družbo

Izvedba podajanja učne vsebine je odvisna predvsem od kreativnosti učiteljev in načina motivacije slušateljev. Za drugačen način izvedbe sem se odločila predvsem zaradi želje po aktivnem sodelovanju dijakov in osebnem stiku v današnjem vse bolj odtujenem svetu. V letih, ko smo izpeljali različne okrogle mize, sem ugotovila, da dijaki, s tem ko sodelujejo in sami vodijo področje, ki si ga izberejo, z veliko več motivacije in inovativnosti izvedejo posamezen projekt. Pred mnogimi leti, ko smo začeli izvajati okrogle mize, smo večino gostov povabile učiteljice in navezale z njimi prvi stik, dijaki so bili vključeni kasneje, pri sami izpeljavi okroglih miz. Zelo kmalu sem ugotovila, da sem dijake posredno usmerila, kje naj iščejo svoje goste, kako vzpostavijo prvi kontakt in tako naprej. Potreben je sicer uradni dopis z žigom šole, vendar pripravijo vabilo dijaki, s čimer se vzpostavi medpredmetna povezava s slovenščino. Vabilo morajo dati lektorirati profesorici slovenščine. Pripraviti morajo sklope vprašanj za goste in področja, ki jih bodo gostje predstavili skupaj z mentorjem. Obstajajo tudi pogoji, kateri dijaki lahko sodelujejo na okroglih mizah. Ker je priprava in izvedba takšne okrogle mize zahteven projekt, ki traja približno 6 mesecev, je željeno, da so dijaki pozitivni in odgovorni ter da redno obiskujejo pouk. Pomembna je tudi komunikacija, tako besedna kot nebesedna. Dijaki, ki moderirajo okroglo mizo, morajo govoriti razločno, upoštevati morajo pravila slovenskega knjižnega jezika. Pri predstavitvi svojega predmeta dijake že prvo uro seznanim s tem, da imajo možnost izvesti okroglo mizo odprto za javnost, kjer bo približno 90 slušateljev in bo trajala minimalno 60 minut ali več. Maksimalna zgornja časovna omejitev sta dve uri, predvsem zaradi dejstva, da prične po dveh urah padati koncentracija udeležencem. Dijaki imajo čas približno dva meseca, do konca oktobra ali začetka novembra, da se odločijo, kdo

bo imel okroglo mizo in koliko jih bo sodelovalo. Pri izpeljavi lahko nastopajo kot posamezniki - v večini primerov, največ pa trije dijaki skupaj za eno okroglo mizo. Vsi ostali dijaki, ki ne izvajajo okrogle mize, prav tako pripravijo krajšo preventivno predstavitev, vezano na zdravstvo, ki traja 10 minut in je predstavljena na primernem, sekundarnem ali terciarnem nivoju zdravstvene vzgoje. Kandidati morajo za okroglo mizo pod mentorstvom pripraviti zloženko na temo, katero bodo izvajali. Zloženka mora vsebovati vse ključne vsebine, s katerimi bodo pritegnili čim večje število udeležencev. Prav tako morajo pripraviti vabila za goste, profesorje, javnost in dijake, pri čemer pride ponovno do med predmetnega sodelovanja in vključevanja civilne družbe. Časa za pripravo zloženke imajo do konca meseca januarja. Dijaki do konca meseca februarje pripravijo seminarsko nalogo na temo okrogle mize in določijo okviren datum (mesec) in uro izvedbe le-te. Datum in ura sta običajno določena v sodelovanju z gosti, ki jih povabijo. Trudimo se, da je večina okroglih miz v mesecu marcu in aprilu. Mnogo jih je v tednu okoli sedmega aprila, ko je svetovni dan zdravja. V mesecu februarju se dijaki tudi intenzivno usklajujejo in dogovarjajo z gosti za potrditev prisotnosti in časovno uskladitev. Običajno sta dva do trije gostje na okroglo mizo. V pogovorih gostom posredujejo okvirna vprašanja, da se lahko ustrezno pripravijo. Velikokrat tudi gostje sami predlagajo in pripeljejo kakšnega strokovnjaka s sabo, kar še dodatno poveča kredibilnost in povezavo z družbo. Datume in ure moramo nazadnje uskladiti tudi na šoli, da zagotovimo prostor v predavalnici, ki sprejme okoli 100 ljudi, prisotnost vodstva šole in možnost prisotnosti čim večjega števila učiteljev. Vabilo je objavljeno tudi na spletni strani šole, razredniki pri razrednih urah pa obvestijo dijake, ki prenesejo informacije do staršev in ostalih članov civilne družbe. Pred izvedbo okrogle mize za določeno preventivno dejavnost je potrebno pripraviti tudi predstavitev v PowerPointu. Predstavitev mora biti dinamična, motivacijska, največkrat so kombinirane fotografije in besedilo. Največkrat je v ozadju glasba, včasih se pojavi tudi kakšen lasten videoposnetek. Tudi gostje imajo zelo pogosto s sabo svoje posnetke in video predstavitve, zato morajo dijaki dobro obvladati delo z računalnikom. Potek okrogle mize se od lanskega šolskega leta 2016/17 tudi snema. Predstavitve imajo učitelji možnost uporabiti pri različnih temah v okviru razrednih ur ali nadomeščanj. Večkrat jih posredujemo tudi staršem na roditeljskih sestankih. Vsebine so dostopne tudi na internetni strani šole. Snemanje okroglih miz v lanskem šolskem letu se je izkazalo za zelo dobro, kajti v začetku, ko še ni bilo zmontiranih povezav na spletni strani šole, smo imeli posnetke le učitelji, izvajalci okroglih miz, povpraševanje je bilo zelo veliko. Veliko dijakov zaradi prostorske

omejitve ne more prisostvovati na okrogli mizi, pa si jo lahko kasneje pogledajo pri razrednih urah, prostih urah ali nadomeščanjih.

3 Izzivi na poti

Dijakom četrtih letnikov že kar nekaj let ponujamo možnost sodelovanja in izvedbe raznih okroglih miz, ki v okviru predmeta PZN vsebuje tudi preventivni vidik. Teme smo pogosto ponudile mentorice, kar se mnogokrat ni najbolje obneslo, ker dijaki niso bili dovolj motivirani in smo večino dela morale opraviti same, dijaki pa so imeli potem le neke vrste predstavitev. Nekaj let je veljalo, da je vsak četrti letnik programa zdravstvena nega pripravil po eno preventivno okroglo mizo. Zadnjih nekaj let sem vzpodbujala dijake, da so si sami izbrali temo, ki jim je blizu in jih zanima, preventivni vidik smo nato poiskali skupaj. Opažam, da je vedno več dijakov, ki želijo imeti okrogle mize. Mnogo več je dijakov, ki želijo sami voditi temo, ki jo izberejo. Menim, da je potrebno več pozornosti posvetiti pripravi dopisov, kot so vabila in pisna komunikacija z gosti. Mnogo več kot v preteklosti je potrebno tudi retoričnih vaj in komunikacijskih veščin. Dijaki se hitro spozabijo in pričnejo komunicirati v slengu ali v narečju. V pripravi na končno izvedbo pogrešam medpredmetno povezavo komunikacije in ostalih predmetov. Pri pripravi projekcije ugotavljam, da so dijaki sicer dobro seznanjeni s tehnologijo glede uporabe družbenih omrežij in iskanja literature, manj znanja in veščin imajo pri tehničnem oblikovanju izročkov.

Težave, s katerimi se soočamo pri izvedbi naših preventivnih projektov, so prostorska omejitev, nenačrtovani finančni izdatek, povračilo potnih stroškov, čas izvedbe, zahvala in pogostitev gostov, usmerjanje gostov do šole. Ker večina okroglih miz poteka v dopoldanskem času, je udeležba zunanjih udeležencev manjša. Velikost predavalnice, kjer potekajo okrogle mize, je omejena na tri razrede, na približno sto oseb in je vedno premajhna. Dijaki tudi zaradi drugih udeležencev pogosto sedijo na stopnicah. Včasih se zgodi, da gostje postavijo ceno za sodelovanje na okrogli mizi. Takrat mora posredovati mentor in do sedaj smo izziv vedno uspešno rešili. Pogosto se pojavi problem vračila potnih stroškov, posebej v primeru, če gostje nimajo registrirane samostojne dejavnosti. Mnogokrat je izziv tudi višina potnih stroškov. Na šoli se plačajo najnižji potni stroški za javne uslužbence. V začetku je predstavljala izziv pogostitev zaradi prostorske stiske, zadnja leta smo uspešno premostili tudi to težavo in goste s ponosom povabimo v posebno sejno sobo. Zahvale gostov so bile dolga leta izziv, predvsem

vsebina. Mentorice smo same kupile majhno pozornost za goste in dijake. Z lanskim šolskim letom smo uspeli v večini urediti tudi ta izziv. Glede na lokacijo naše šole se pogosto gostje s pomočjo navigacije pripeljejo na napačen parkirni prostor. Običajno jih že prej opozorimo in jim pošljemo podroben opis poti.

Menim, da so bile naše okrogle mize zelo uspešne kljub občasnim in manjšim izzivom, ki jih iz leta v leto uspešno rešujemo in dvigujemo kvaliteto izvedbe.

4 Zaključek

Preventivna dejavnost je v življenju posameznika nujno potrebna, ne glede na starost in področja, kjer se izvaja, zato menim, da je vsak projekt, delavnica ali okrogla miza zelo pozitiven doprinos k izboljšanju zdravja in življenja posameznika in družbe kot celote. Posebej bi izpostavila pozitiven vpliv medgeneracijskega sodelovanja ter prenosa znanja in veščin na mlajše. Cilj je bil ugotoviti pozitiven vpliv medgeneracijskega sodelovanja in prenosa znanja in veščin, osebnostna rast, razvoj pozitivnih stališč, ki bodo prispevali k boljšemu duševnemu zdravju v poklicnem in osebnem življenju. Z okroglimi mizami smo dosegli cilj, kar se je potrdilo z razpravami po okroglih mizah, ki smo jih imeli pri rednih urah pouka. Kljub določenim izzivom, ki so se skozi izvedbe pojavljali, sem nekako uspešno uredila izzive. Zelo pozitivno se mi zdi, da so bile okrogle mize od letošnjega leta posnete in jih lahko poslušajo tudi vsi obiskovalci spletne strani Srednje zdravstvene šole Celje.

Povezavo do ene izmed njih najdete tudi na spodnji povezavi: https://drive.google.com/open?id=0B9GU6PwRLz9lbmx4a0NJTzF0Z2M. V prihodnosti si bom prizadevala za vključitev več dijakov v izvedbo okroglih miz in prenos znanja preko elektronske tehnike tudi do staršev, učiteljev, svetovalnih delavcev, pri čemer pa ne smemo pozabiti na zdravstvene delavce. V okviru zdravstveno-vzgojne dejavnosti na primarnem in sekundarnem nivoju so naše vsebine zagotovo zanimive tudi za širšo lokalno skupnost kot dodana vsebina pri izvedbi raznih preventivnih programov in delavnic. Menim, da je potrebno ohranjati in nadaljevati s takšnim načinom dela. Dijaki pri sodelovanju z različnimi strokovnjaki ne razvijajo le medgeneracijskega sodelovanja, ki jim je dobra popotnica za življenje, temveč je tudi dobra povezanost šole s civilno družbo in pestri programi, ki jih naša šola lahko ponudi, bogatijo vse sodelujoče. Glede na opažanja, da imam vsako šolsko leto več kandidatov za izvedbo različnih okroglih miz, se veselim novih izzivov in vedno večjega števila strokovnjakov, s katerimi bomo

sodelovali. S tem rastemo in bogatimo svoje znanje, veščine in življenje vsi. Moja velika želja je, da bi nekoč lahko izvajala večino preventivnih vsebin na način sodelovanja z zunanjimi strokovnjaki, kajti vsak je enkratna osebnost in lahko doprinese svojo pozitivno energijo predvsem na mlade, ki se v tem obdobju intenzivno oblikujejo in razvijajo svojo poklicno in osebno etiko, moralo in identiteto. Verjamem, da so vsi, ki so imeli okrogle mize, pridobili, po povratnih informacijah, poleg znanja tudi veliko pozitivnih veščin javnega nastopanja, kar je dobra popotnica za nadaljnje življenje.

5 Viri in literatura

1. HOYER, S. *Pristopi in metode v zdravstveni vzgoji.* Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo. 2005.
2. HOYER, S. *Zdravstvena vzgoja in zdravstvena prosveta*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.1995.
3. RESNIK Planinc, T*. Učne metode.* [Online]. CPI. [Citirano 14. avg. 2017; 12.15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/trajnostnirazvoj/ucne_oblike_in_ucne_metode.pdf.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Alen Pavšar

UPORABA NAVIDEZNE RESNIČNOSTI KOT PRIPOMOČKA PRI POUKU STROKE

VIRTUAL REALITY AS A TEACHING TOOL FOR PROFESSIONAL COURSES

Povzetek

Klasični učni pripomočki pri strokovnih predmetih se skorajda ne uporabljajo več. Ob vsakodnevnih spremembah in napredku tehnologije smo učitelji primorani uporabljati sodobne učne pripomočke, ki so v koraku s časom. Tehnologija navidezne resničnosti je svoj tehnološki razcvet doživela v letu 2016, ko so se na trgu pojavila t. i. očala za navidezno resničnost. V razvoju tehnologije je zaznati potrebo po uporabi VR tudi pri virtualnem učnem gradivu. Tako se pričakuje, da bo tudi šolstvo prispevalo velik del k razvoju navidezne resničnosti. Na Šolskem centru Celje smo z dijaki pri pouku medijsko projektno delo izdelali aplikacijo v kateri si lahko ogledamo delovanje prvega tiskarskega stroja, ki ga je izumil Johannes Gutenberg. Aplikacijo bodo učitelji lahko uporabljali pri pouku Grafičnih tehnologij. Da bi ga dijaki v resnici videli, bi morali prepotovati kar nekaj sto kilometrov, namesto tega pa si ga sedaj lahko ogledajo kar v učilnici.

Ključne besede: navidezna resničnost, nove učne tehnologije, virtualno učno gradivo, uporaba navidezne resničnosti pri pouku

Abstract

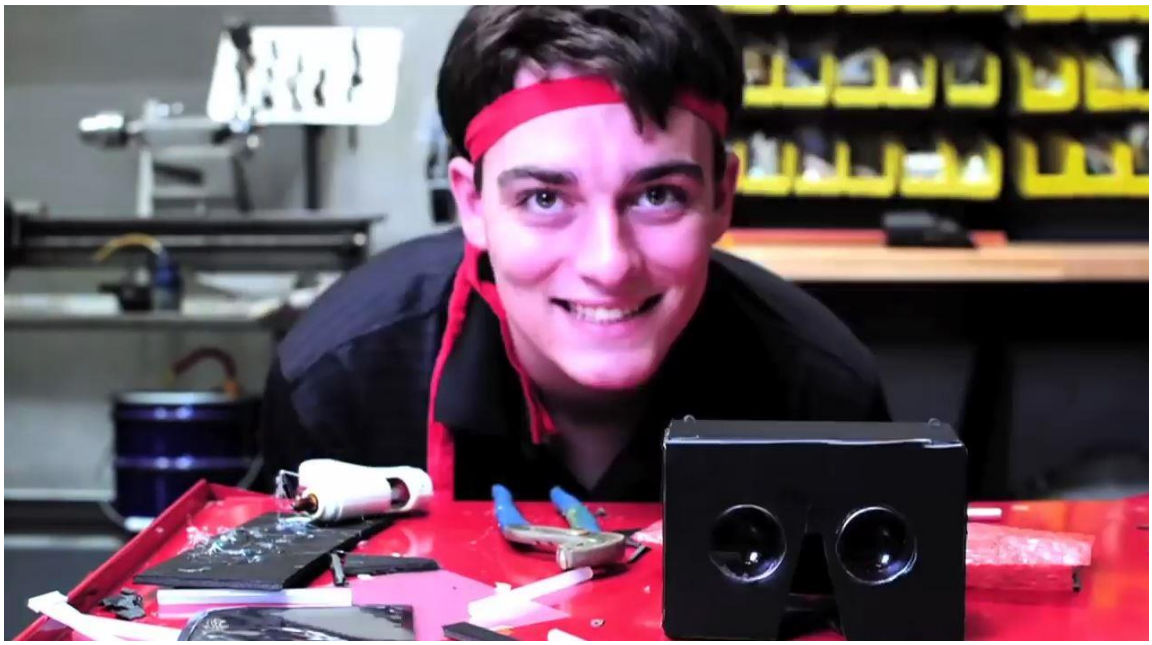
Traditional teaching materials in the classroom are no longer used. With constant changes and the progress of technology, the teachers are forced to use modern teaching aids that keep up with the latest advancements in the field. In 2016, VR technology became popular when Oculus launched the so-called virtual reality goggles. In addition, there is a need to use VR technology in virtual learning materials that students could also use in the classroom. Thus, it is expected that the education system will significantly contribute in the development of virtual reality. At the Celje School centre, we managed to obtain the latest virtual reality (VR) technology. In collaboration with the students, we created a mobile application through which you can see the oldest functioning printing press, invented by Johannes Gutenberg. Teachers will use this application for teaching graphic technologies and the history of the press. Before, the students would have had to travel a few hundred kilometres to see this printing machine, but now they can see it in their very own classroom.

Key words: virtual reality, new learning technologies, virtual learning materials, use of virtual reality

1 Predstavitev dejavnosti

1.1 Navidezna (virtualna) resničnost

Gre za računalniško tehnologijo, ki s pomočjo očal generira realistične slikovne podobe, zvok in ostale senzacije, ki odražajo repliko resničnega okolja ter simulira prisotnost uporabnika v trodimenzionalnem okolju. Navidezna resničnost se trenutno uporablja predvsem na področju računalniških iger in video tehnologije. Leta 2010 je Palmer Lucky pri rosnih sedemnajstih razvil prototip naglavnih očal, imenovan PR1. Očala so vključevala 90-stopinjski pogled, nizko latenčnost in povratno informacijo s pomočjo haptične tehnologije (haptic feedback). Kasneje v šesti generaciji razvoja je Palmer razvil očala, ki jih je poimenoval »Oculus Rift«.

Slika 1: Zgodovina podjetja Oculus Rift in izumitelj Palmer Lucky
(https://riftinfo.com/oculus-rift-history-how-it-all-started)

Prva razvojna različica očal DK1 je dosegla izjemen uspeh predvsem pri igričarjih. Prav z igricami je strojna oprema za navidezno resničnost prodrla na komercialni trg. Leta 2014 je podjetje Facebook kupilo Palmerjevo podjetje Oculus VR za kar 3 bilijone dolarjev. Facebook-ov ustanovitelj Mark Zuckerberg je ob nakupu dejal, da gre za nakup stoletja in da bo virtualna resničnost v naslednjih desetih letih izjemno napredovala in spremenila način razmišljanja, delovanja in življenja nasploh ter nadomestila mobilni telefon.

1.2 Ideja poučevanja s pomočjo navidezne resničnosti

Učenje zgolj s pomočjo krede in table že dolgo ni več »in«, ker ne spodbuja kritičnega razmišljanja. Čeprav je danes ogromno možnosti in orodij po katerih lahko poseže učitelj pa verjetno obstaja še kdo, ki prakticira klasično učenje z zgolj analitičnim pristopom. Kaj pa motivacija učenca oz. dijaka za učenje? Podjetje Google je prvo razvilo komercialno orodje za poučevanje s pomočjo navidezne resničnosti. Google Expeditions omogoča doživetje, ki je podobno realni izkušnji, brez da bi učenec zapustil učilnico. Trenutno omogoča preko 500 virtualnih ekspedicij, kot jih imenuje Google in še več jih je trenutno v izdelavi.

Slika 2: Učenci pri pouku spremljajo učiteljevo razlago s pomočjo VR očal (https://nisd.net/news/articles/56947)

Na srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije – smer medijski tehnik je pri predmetu grafični in reprodukcijski sistemi (GRS) veliko prostora za izkustveno učenje. Tudi drugi predmeti stroke niso izjema. Čeprav se realno okolje, v katerem dijak opravlja prakso težko primerja z virtualnim, kjer je uporabnik v veliki meri še vedno samo opazovalec, pa je nujno potrebno učno orodje s katerim dijakom približamo obravnavano snov na podlagi primera tako, da jo ta popolnoma razume. V ta namen smo se odločili, da z dijaki v okviru vaj pri predmetu medijsko projektno delo izpeljemo učni projekt izdelave aplikacije, ki omogoča ogled Guttenbergovega tiskarskega stroja v virtualnem prostoru in odtis tiskovne forme.

2 Povezava s civilno družbo

Virtualni sistem v kompletu nudi Google, ki je v Angliji opremil že milijon učencev z različnih osnovnih šol. Učenci telefon postavijo v za to pripravljena kartonasta očala, ki omogočajo 360-stopinjski pogled. Preko aplikacije profesor dostopa do virtualnih učnih vsebin oz. doživetij in jih skupaj z učenci uporabi pri razlagi določene snovi (npr. pri geografiji si učenci lahko ogledajo določeno lokacijo, znamenitost, itd.). Cena takega kompleta za eno učilnico, brez pametnega telefona znaša okoli 700 eur.

Slika 3: VR Očala »Google Cardboard« in aplikacija Expeditions

(Google)

Guttenbergov stroj predstavlja klasično tehniko tiska in je podlaga vsem današnjim. Motivacija za prvi prikaz učenja s pomočjo aplikacije je bil obisk predsednika države g. Boruta Pahorja na naši šoli. Ideja pilotne izvedbe je bila, da bi se aplikacija uporabljala kot orodje za učenje pri predmetu GRS in sicer za praktični prikaz odtisa tiskovne forme Guttenbergovega stroja. V nadgradnji aplikacije se želimo povezati s kakšno večjo tiskarno, kjer bi lahko zajeli tiskarske stroje, dijaki pa bi si lahko preko očal lahko ogledali delovanje posameznega. V nadaljevanju bi učne vsebine lahko razširili tudi na druga področja (znanost, mehatronika, tehnika, šport, itd.) oz. predmete v šoli.

2.1 Postopek izdelave ter izvajalci

Pri izdelavi aplikacije smo se približali pristopu podjetja Google. Tiskarski stroj smo izdelali in animirali kot 3D model v programu Cinema 4D ter ga postavili v realno okolje. Z ekipo dijakov (fotografov in snemalcev) smo odšli v predsedniško palačo, kjer so nam dovolili fotografirati osrednjo dvorano. Fotografiranja smo se lotili v 360-stopinjski tehniki. Fotografije smo nato

obdelali in jih s programom 3D Vista zlepili skupaj na način, da smo dobili 360-stopinjsko fotografijo. V procesu post-produkcije smo računalniško dodali 3D tiskarski stroj. Na koncu je sledila še pretvorba videa v stereoskopski način za ogled na virtualnih očalih. Končno aplikacijo smo programirali v programu 3D Vista. Program omogoča enostavno dodajanje interaktivnih elementov in gumbov. V osnovi smo imeli 360-stopinjske fotografije različnih lokacij v dvorani predsedniške palači. Na sredino predsedniške palače je bil postavljen tiskarski stroj. Ko dijak stopi na sredino dvorane lahko aktivira delovanje Guttenbergovega tiskarskega stroja in opazuje odtis tiskovne forme.

Slika 4: Guttenbergov tiskarski stroj (360-stopinjski panoramski pogled)

(Lasten arhiv)

3 Izzivi na poti

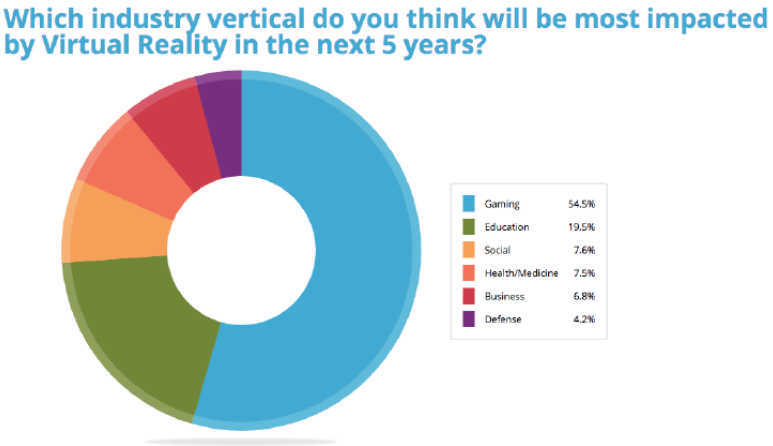
Tehnologija navidezne resničnosti je še posebej uporabna, ko gre za poučevanje strokovnih predmetov na srednjih strokovnih šolah. Podobno kot pri simulaciji, navidezna resničnost dijaka pod nadzorom pedagoško-andragoško usposobljenega učitelja postavi v realno situacijo, kjer mora opraviti določeno nalogo. Gre za učinkovito metodo izkustvenega učenja, kjer dijak preverja in utemeljuje pridobljeno znanje. Učenje s pomočjo virtualnega okolja (simulacij) sodi med aktivno izkustveno učenje in pospešuje razvoj uporabnih veščin, s katerimi se posameznik srečuje v okolju.

Slika 5: Učenje v virtualnem okolju pri projektnem delu (https://www.roadtovr.com/world-of-comenius-virtual-reality-education-biology-lesson-leap-motion-oculus-rift-dk2/)

3.1 Poučevanje v navidezni resničnosti

Tudi učitelj za poučevanje v navidezni resničnosti potrebuje nekaj časa, da se na novo tehnologijo navadi in se jo nauči uporabljati. Bistvena je nekajkratna ponovitev celotnega postopka pri poučevanju oz. demonstraciji in dobra priprava na učno uro. Uporaba tehnologije navidezne resničnosti pri pouku preverjeno lahko izpade zelo dobro. Dijaki spoštujejo učitelja, ki suvereno uporablja novo tehnologijo in spodbuja učence, da uporabljajo mobilne telefone. Dijaki so zato bolj motivirani, aktivno sodelujejo in učno snov bolj sprejmejo. Dokaz, da je tehnologija že zdaj dobro sprejeta med uporabniki/dijaki je tudi spodnji graf. Iz grafa je razvidno, da je izobraževanje na drugem mestu, takoj za igričarsko industrijo po uporabi tehnologije navidezne resničnosti.

Slika 6: Prikaz uporabnosti tehnologije v naslednjih 5 letih (VR Industry Trend Report - www.sketchfab.com/reports)

3.2 Uporaba pilotne aplikacije pri pouku

Na srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije – smer medijski tehnik je pri predmetu grafični in reprodukcijski sistemi (GRS) veliko prostora za izkustveno učenje. Tudi drugi predmeti stroke niso izjema. Čeprav se realno okolje, v katerem dijak opravlja prakso težko primerja z virtualnim, kjer je uporabnik v veliki meri še vedno samo opazovalec, pa je nujno potrebno učno orodje s katerim dijakom približamo obravnavano snov na podlagi primera tako, da jo ta popolnoma razume.

Da sistem za poučevanje v navidezni resničnosti nemoteno deluje potrebujemo:

- pametno tablico (učitelj) in mobilne telefone (učenci)
- očala »google cardboard«
- brezžični ruter za povezavo
- polnilno postajo na napajanje naprav

Za optimalno delovanje pametni mobilni telefon potrebuje vsaj:

- žiroskop (gyroscope) in acelerometer (accelerometer) za orientacijo in ogled
    - 360-stopinjskih fotografij in videoposnetkov
- operacijski sistem Android 4.4 ali iOS 8.0
- 1 GB spomina
- visokoresolucijski ekran, 720p ali 1080p
- 2.4 GHz ali 5 GHz wi-fi podporo

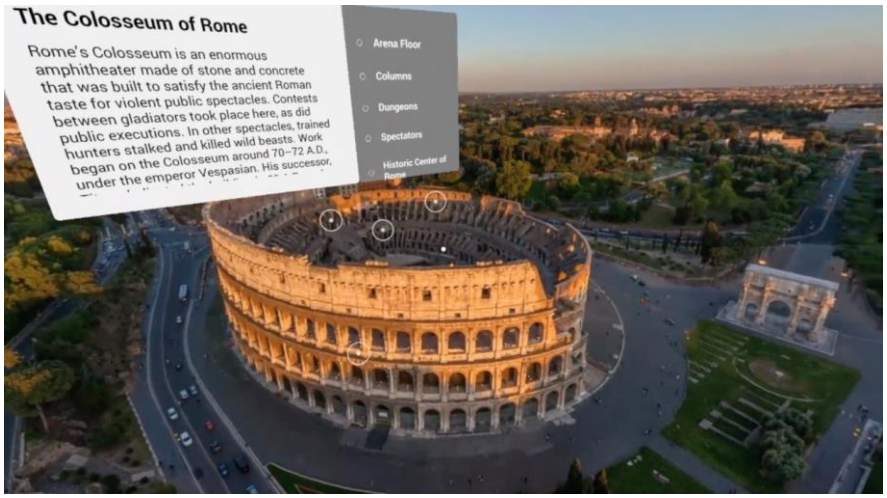
Za razliko od aplikacije Google Expeditions lahko našo aplikacijo učitelj uporablja s pomočjo računalnika, sistema HTC Vive ter pametnih telefonov dijakov.
Pri uri teorije in obravnavanja učne snovi o prvem tiskarskem stroju, učitelj prosi dijake naj zaženejo aplikacijo na mobilnih telefonih in telefon postavijo v »google cardboard« očala. Ko si nadanejo očala na glavo že imajo občutek, da so v drugem prostoru (predsedniški palači). Učitelj tako najprej pusti dijake, da se razgledajo naokoli. Izkušnja je nova in potrebno je nekaj časa, da se uporabnik navadi. Nato nadaljuje z razlago in vodi dijake, kot bi jih vodil skozi ogled v muzeju. Ob animaciji učitelj predstavi sestavne dele tiskarskega stroja in razloži delovanje tiskarskega stroja. Dijaki tako bistveno lažje razumejo postopek odtisa, kot pa če bi videli samo statično fotografijo modela.

Slika 7: Prikaz učenja v navidezni resničnosti

(Lasten arhiv)

Čeprav je sistem zahteven in za uporabo zahteva učiteljevo temeljito pripravo in tehnično podlago, pri podjetju Google verjamejo, da je takšen način poučevanja bolj izkustven in omogoča izlet kamorkoli na svetu. Tako si lahko učenci ogledajo znamenitosti krajev sveta in objektov, ki jih drugače ni mogoče obiskati.

Slika 8: Ogled rimskega koloseja v navidezni resničnosti

(http://360vrcommunity.com/2017/07/19/video-check-out-google-expeditions-the-vr-self-guided-expeditions/)

4 Zaključek

Trendi in razvoj bodo zagotovo šli v smer, da bo tehnologija navidezne resničnosti uporabnejša in vedno bolj interaktivna. Naglavna očala bodo bolj ergonomska, lažja ter manjša. Za pripravo vsebin bo učitelj porabil vedno manj časa, uporaba te tehnologije pa bo vedno bolj enostavna. Učitelj se ne sme bati uporabiti nove tehnologije pri poučevanju, temveč mora v tem videti prednosti aktivnega učenja, s katerim bodo učenci bolj povezani in ga bodo tudi bolje sprejeli.

5 Viri in literatura

1. KARNJUŠ, I. in PUCER, P. Simulacije – sodobna metoda učenja in poučevanja v zdravstveni negi in babištvu. *Obzornik zdravstvene nege*. 2012, št. 1 (letn. 46), str. 57-66.
2. *VIRTUAL Reality Society* [Online]. 2017 [Citirano 4. jun. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: www.vrs.org.uk.
3. VR *Industry Trend Reports.* [Online]. 2017 [Citirano 4. jun. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: www.sketchfab.com/trends.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Jasmina Pere

NARAVNA NEGA ROK IN NOHTOV – MANIKIRA

NATURAL CARE OF HANDS AND NAILS – MANICURE

Povzetek

Šola je vzgojno-izobraževalna ustanova, ki naj bi kot takšna dijakom podajala kakovostno znanje, spodbujala njihovo vedoželjnost, motivirala in tudi razvijala njihove spretnosti in sposobnosti, skrbela in omogočala njihov skladen telesni in duševni razvoj. V zadnjem času vse pogosteje izvajamo projektno delo, kar ni slučaj, saj razmišljamo in govorimo o prenovi šole ter možnosti posodabljanja vzgojno-izobraževalnega dela in življenja v šoli. Projektno učno delo je eden tistih načinov dela, ki šoli pomaga pri opravljanju in izpolnjevanju nalog. Tema projekta je navadno vsebinsko zaokrožena celota, ki zahteva celosten, povezujoč pristop oziroma povezovanje znanja različnih področjih, tudi strokovnih. Dijaki so pri projektu aktivno vključeni v vse faze učnega procesa, v katerih so glavni nosilci in tudi izvajalci posameznih aktivnosti. Imajo možnost, da izbirajo delo v skladu s svojimi interesi, potrebami in sposobnostmi. Preko lastne aktivnosti in izkušenj prihajajo do neposrednih spoznanj in znanj. Pri tem se celostno razvijajo. Način dela vzbuja v dijakih potrebo, željo, interes in motiviranost za učenje.

Ključne besede: projektno učno delo, obvezne izbirne vsebine, povezovanje znanja

Abstract

School is an educational institution which should as such provide students quality knowledge, encourage their curiosity, motivate and develop their skills and competences, take care and enable them to have a harmonious physical and mental development. Recently, project work has increasingly been carried out, which is not by chance, since we are considering and talking about the renovation of the school and the possibilities of upgrading educational work and life in school. Project study work is one of those ways of work that helps school to perform and fulfil these tasks. The theme of the project is usually integral whole of content, which requires a holistic, interconnected approach or integration of knowledge from different fields, including professional ones. Students are actively involved in all phases of the learning process, in which they are main participants and also performers of individual activities. They have the opportunity to choose work according to their own interests, needs and abilities. Direct knowledge and results are achieved through their own activities and experiences. They

are being developed as a whole by doing that. The way of work raises students' need, desire, interest and motivation for learning.

Key words: project study work, compulsory optional content, integration of knowledge

1 Predstavitev dejavnosti

V našem projektu smo se odločili za projektno delo konstruktivnega tipa. Med te projekte sodijo aktivnosti, ki so usmerjene h konstrukciji določenega izdelka. Torej gre lahko za izdelavo nekega predmeta, lahko pa tudi za načrtovanje in izvajanje določene aktivnosti. Slednje smo uporabili pri našem projektnem delu.

Dijaki so predhodno pri teoretičnem delu pouka s svojo učiteljico spoznali vse lastnosti, zgradbo in bolezni nohta. Tako nam je bilo bistveno lažje začeti našo projektno nalogo, ki smo jo praktično izvedli. Že med iskanjem različnih idej preko IKT, smo izmenjali zamisli in možne načine izvedbe. Dijaki so sodelovali v vseh delovnih fazah, od načrtovanja, izdelovanja do oblikovanja. Spoznali in uporabili so vrste materiala in pribora, ki je potreben za pravilno nego rok in nohtov. Hkrati so utemeljili pomen ustvarjanja glede na lastne zamisli, razvili domišljijo, čut za estetiko, natančnost in vztrajnost pri delu, navajali so se na samostojnost in organizirano skupinsko delo.

V projektu smo se osredotočili na končni učinek in izdelek, ki smo ga izvedli na nohtih. S kozmetičnimi pripravki in pravilno nego lahko določene težave na nohtih izboljšamo ter s tem dosežemo rast zdravih in lepih nohtov. Skozi praktično delo so dijaki ves čas pridobivali nova znanja, izkušnje, spretnosti, sposobnosti in uporabljali svoje lastne zamisli, ideje.

Projekt je bil oblikovan in načrtovan tako, da bi pritegnil dijake in zadovoljil njihova pričakovanja.

2 Povezava s civilno družbo

Manikira – nega rok je zelo pomembna, saj roke o naši osebnosti veliko povedo. Roke so oblika osebnega izraza. Lepi, negovani nohti naredijo ženske in moške šarmantne, očarljive in vsem dajejo samozavest. Roke so del telesa, ki imajo v komunikaciji z drugimi ljudmi izjemen pomen. Iz govorice rok je mogoče razbrati marsikaj tudi o osebnosti človeka. Zato si zaslužijo še večjo pozornost in nego.

V našem projektu so lahko sodelovali dijaki vseh programov, ki jih izobražujemo na naši šoli. Večinoma so bili dijaki tekstilne, logistične in frizerske usmeritve. Razdelili smo jih v pare. Vsak dijak si je moral priskrbeti svoj model izven šole, nato so si modele med sabo izmenjali. Na ta način smo se povezali z vsakdanjimi ljudmi - civilno družbo in ugotovili, da se vedno več strank

želi priti k nam olepšati. Dijaki so morali predhodno sami stopiti v stik s strankami, jih seznaniti s samim postopkom dela ter jim podati nekaj potrebnih informacij glede izbire materiala in pribora, tako da se je stranka lažje odločila za sodelovanje pri izvedbi. Stranke oziroma modeli so v današnjem času precej informirani o ponujeni kozmetiki za nego rok in nohtov na trgu. Na tem področju imamo pri nas na šoli na izbiro precej odličnega materiala, s katerim lahko ustrežemo še tako zahtevnim strankam. Zato tudi med šolskim letom sprejemamo stranke, ki si pridejo urediti pričeske. Dijak lažje pridobi ustrezno število modelov, na katerih mora opraviti različne storitve. Z iskanjem modelov tokrat nismo imeli preveč težav, saj želijo stranke, predvsem ženske, imeti lepe urejene roke in nohte. Ob koncu projektnega dela je cilj vseh nas zadovoljna stranka, ki se bo k nam še vrnila, tudi koga pripeljala. S tem projektom smo želeli doseči samostojnost dijakov pri praktičnem delu in pravilno komunikacijo s strankami oziroma modeli.

3 Izzivi na poti

Z dijaki smo se pogovorili in pripravili načrt za izvedbo projektnega dela, ki je zajemal informacije o tem kaj in kako bomo delali. Postopke in vrstni del nege smo zapisali na tablo, material in pribor, ki smo ga potrebovali za delo smo narisali na plakate. V načrtu smo natančno in dosledno predvidevali potek priprave samega dela in izvedbo naloge, ki smo jo med projektom opravili.

Pri projektnem delu je dijak prevzel vlogo zbiralca, organizatorja, raziskovalca, hkrati je bil tudi nosilec učnega procesa. To je bil dijakom največji izziv, saj so imeli večinoma proste roke, projekt so vodili sami. Dijaki so sodelovali pri iskanju idej za poslikavo nohtov, izbiri materiala in izvedbi dela na modelu. Naloge učitelja so bile opazovati, svetovati in spremljati celotni postopek skozi vse etape dela. Učitelj je dijakom najprej podal temo dela, nato so dijaki izrazili svoje ideje in želje. Pripravili so načrt, delovno mesto, material in potreben pribor oz. orodje. Priskrbeli so si vsak svoj model za nego rok in nohtov in zaradi raznih glivičnih obolenj s pomočjo učitelja pregledali njegovo ustreznost. Kasneje so s pomočjo žreba izmenjali modele. S tem smo se izognili predhodnemu pripravljanju modelov. Učitelj je dijakom dal navodila in jih hkrati opozoril na upoštevanje varstva pri delu in sanitarno higienskih predpisov, ki so bili pri tej projektni nalogi zelo pomembni, saj so bili dijaki v stiku z ljudmi. Nismo smeli pozabiti tudi na urejenost in higieno dijakov. Dijaki so nalogo izvedli in izdelali sami, torej individualno.

Po opravljeni nalogi so svoj izdelek oz. nalogo pokazali, poročali in opisali celoten postopek dela ostalim v skupini. Pri tem so nekateri dijaki zaradi prevelike treme pred strankami in ostalimi sošolci imeli nekaj težav, težko so poročali o opravljenem delu. Sicer je bilo projektno delo opravljeno odlično, izpeljali smo ga zelo strokovno, dijaki so si med sabo lahko pomagali. Stranke - modeli so bili s končnim rezultatom več kot zadovoljni.

Pouk je tako bistveno zanimivejši, hkrati s tem zagotovimo optimalno izvajanje posameznih etap projekta. Dijaki izvajajo projektno delo v strnjenem času od 6 do 8 ur, običajno ob dnevih obveznih izbirnih vsebin in odprtih vrat za osnovnošolce, katerim tako pomagamo pri lažji odločitvi o izbiri poklica.

Potek našega projektnega dela drugim zelo radi predstavimo na projektnih dnevih, ki jih imamo skozi celo šolsko leto. Na dnevih odprtih vrat, ki jih pripravimo za osnovnošolce in pri obveznih izbirnih vsebinah, ki si jih dijaki sami izberejo, z našim delom seznanimo tudi ostale.

4 Zaključek

Projektno učno delo je na naši šoli lepo zaživelo in dobilo svoje mesto. Učitelji se zavedamo, da na ta način pouk poteka bolj fleksibilno, v povezavi z dvema ali več predmeti dijaku približamo učno temo na prijaznejši in dostopnejši način. Dijaki prihajajo do znanj in spoznanj z lastno aktivnostjo, preko lastnega doživljanja in lastnih čutil. Poleg samega izvajanja projektne naloge izboljšujejo komunikacijo, odnos z modeli in ostalimi udeleženci pri projektu. Znanje in delo se tako razlikujeta od klasičnega pouka, saj delo poteka bolj sproščeno. Z vstopom v našo šolo se lahko seznanimo z dejavnostjo dijakov, učiteljev in profesorjev ter vidimo, da projektno učno delo tu res živi.

5 Viri in literatura

1. NOVAK, H. *Projektno učno delo – drugačna pot do znanja*. Ljubljana: DZS. 1990.
2. *PROJEKTNO delo: iz prakse za prakso*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.1991.
3. PUKL, V. *Kvalitete učenja in znanja ob projektnem učnem delu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 1994.

Osnovna šola Gradec

Maša Pikl

BODI SPREMEMBA, KI JO ŽELIŠ VIDETI

BE THE CHANGE YOU WANT TO SEE

Povzetek

Rezultati mednarodnih raziskav naše učence in učenke na področju bralne pismenosti še vedno uvrščajo pod mednarodno povprečje. Rezultati niso najboljši, vendar se ob tem zavedamo pomena funkcionalnega branja in razumevanja prebranega v vsakdanjem življenju in družbi. Ker želimo, da naši učenci postanejo uspešni, samozavestni, aktivni in zadovoljni posamezniki, smo se zaposleni na osnovni šoli odločili dati dodaten poudarek na tem področju. V prispevku opisujem naše projekte in dodatne aktivnosti, povezane z izboljšanjem bralne pismenosti, razumevanja, bogatitve besednega zaklada ter s sodelovanjem in povezovanjem s starši in širšo javnostjo, da bi čim bolj uspešno zmogli prenesti pomen učinkovitega branja na ostale, hkrati pa zanikati stereotipe, da je branje nekaj samoumevnega in lahkega. Zavedam se, da je potrebno sodelovanje širše javnosti, ki pa ga bomo pridobili, če bomo sami dobro zastavili cilje in pripravili dejavnosti, ki bodo omogočale napredek posameznikov ter o njih poročali.

Ključne besede: branje, bralna pismenost, sodelovanje

Abstract

Results of international research are still placing our students below international average on field of reading literacy. Results aren't best, as we are aware of meaning of functional reading and understanding in everyday life and society. Because we want our students to become successful, confident, active and satisfied individuals, we decided to give special additional emphasis on this field in our school. We are describing our projects and additional activities, connected to the improvement of reading literacy, understanding and expanding vocabulary. We try to connect with parents and public, that we would be able to transmit meaning of efficient reading to others. Especially we try to deny stereotypes, that reading is something that is obvious and easy. We keep in mind, that cooperation of public is needed. It is our job to prepare goals and activities, which will be allowing progress of individuals and later on report about them.

Key words: reading, reading literacy, cooperation

1 Predstavitev dejavnosti

Na šoli opažamo, da se težave z branjem in bralnim razumevanjem iz leta v leto povečujejo in stopnjujejo. V prvi triadi se učenci trudijo s prepoznavanjem glasov, povezovanjem glasov in simbolov, vezavo črk, povezavo besed v stavek in razumevanjem prebranega. Ko to zmorejo brez večjega napora, pravimo, da je bralna tehnika usvojena, torej avtomatizirana in branje postane sredstvo za samostojno učenje. Tekom učenja bralne tehnike že lahko prepoznamo določene specifične težave, ki jih imajo učenci, se pa te še bolj izraziteje nakazujejo v nadaljevanju šolanja, ko pozornost ni več usmerjena v bralno tehniko, ampak v razumevanje prebranega.

Ker se zavedamo, da je učinkovito branje pomembno tudi kasneje v življenju, saj nam omogoča ustrezno izpolnjevanje prijav, različnih vlog, navodil, napisov, obvestil, s katerimi se redno srečujemo in so pomembna za naše vsakodnevno delovanje, smo v šoli uvedli dodatne dejavnosti, s katerimi želimo približati branje otrokom in njihovim staršem, izboljšati bralno razumevanje in osveščati o pomenu branja. Želeli smo zajeti vse učence naše šole in prilagoditi aktivnosti različnim starostnim skupinam. Pripravili smo aktivacijski načrt izboljšav, kjer smo kot pomembno področje izboljšave izbrali razvijanje bralne in funkcionalne pismenosti, na katero se bomo osredotočili v nadaljevanju. Pri tem so sodelovali vsi učitelji pri vseh predmetih, ki so v strokovnih aktivih pripravili različne dejavnosti. Z njimi so pri učencih krepili bralno tehniko in razumevanje z izpisovanjem ključnih besed, odgovarjanjem na vprašanja iz vsebine, spodbujali smo so domače branje, razvijali in bogatili besedni zaklad, spodbujali lastno izražanje, opisovanje eksperimentov in matematičnih postopkov. Načrtovali smo obiske knjižnic, imeli pravljični krožek, brali z Jumo (pes terapevt) in z morskim prašičkom, spremljali novice in pisali članke za šolski in občinski časopis.

V tretjem razredu smo učencem pri katerih smo zaznali, da bi lahko imeli bralno napisovalne težave, ponudili dodatno dejavnost za krepitev bralnih zmožnosti v obliki interesne dejavnosti.

V okviru projekta Primi šolo za roge smo učence od 4. do 8. razreda spodbujali, da prepoznavajo svoja močna področja, lasten učni stil in glede na to uporabljajo različne predstavljene učne tehnike in strategije dela z besedilom (Poukova metoda, izdelava miselnih vzorcev, podčrtovanje, učni listki…).

Učencem sem predstavila metodo Brain Gym in različne oblike taktilne stimulacije, s katerimi se lahko učenci bolje osredotočijo na branje in besedilo.

V okviru projekta Generacije generacijam so v času podaljšanega bivanja učenci brali mlajšim učencem ali pa starejšim v domu za ostarele.

Izvedli smo delavnice z različnimi pripomočki, literaturo na temo izboljšanja bralne pismenosti ter možnostjo individualnega pogovora z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. Organizirali smo predavanje za starše, kjer smo poleg metod in pripomočkov za izboljšanje branja vključili tudi pomen gibanja. Pripravili smo tudi anketo in pridobili povratne informacije od staršev, ki so se udeležili delavnic. Na podružničnih šolah smo staršem učencev tretjih razredov predstavili Vedenjsko kognitivno metodo branja.

2 Povezava s civilno družbo

Voziti kolo ni enostavno. Učenje zahteva kar nekaj poguma, zrelosti, motorične in kognitivne spretnosti. Sprva večkrat pademo, se zaletimo, a z vajo in z vztrajnostjo se naša vožnja izboljša in kmalu se nekateri raje vozimo s kolesom kot hodimo peš. Drugi se kljub vaji, spodbudam in trudu, na kolesu ne počutimo udobno in nam veliko bolj odgovarja hoja ali vožnja z avtomobilom.

Tudi branje ni enostavno. Potrebna je zrelost, pripravljenost in veliko različnih spretnosti, ki jih moramo usvojiti ter utrditi, da nam branje postane ljubo. Torej tudi branje ni enostavno in samoumevno. Je visoko organizirana spretnost in sposobnost, ki vključuje številne komponente (1). Vendar pa je med branjem in kolesarjenjem razlika. Če nam slednje ne leži, si pač izberemo drugo prevozno sredstvo. Kako pa naj funkcioniramo v družbi, kjer je branje in pisanje eno temeljnih komunikacijskih spretnosti? Tudi če nam ni všeč, ga moramo stalno uporabljati: v trgovini (deklaracije, cene), na pošti (obrazci, naslovi), na banki (pogodbe, zapis zneskov), pri avtomehaniku (naročilo, nadomestni deli), v restavraciji (jedilni list), doma (kuharski recepti, navodila za uporabo, podnapisi na televiziji)… Če tega ne zmoremo, težje aktivno sodelujemo in pridobivamo nova znanja, težave imamo pri izražanju in s tem izgubljamo na samopodobi.

Glede na to da so, kljub izboljšanju, rezultati naših učencev na področju bralne pismenosti še vedno pod povprečjem ostalih držav OECD (4), je pomembno, da smo na to področje še posebej pozorni. Kljub pozornosti, ki jo temu področju namenjamo na naši šoli, menimo, da je potrebno bolj aktivno vključiti tudi starše ter spodbujati medvrstniško in medgeneracijsko pomoč. Vzajemno sodelovanje je ključ do izboljšanja področja.

Zelo uspešen projekt, ki ga že nekaj let vodimo na šoli je Generacije generacijam. V sodelovanju s člani – učenci prostovoljci, se učenci družijo z občani v domu za ostarele. Z njimi izdelujejo različne izdelke, se pogovarjajo, izvajajo intervjuje za domski in šolski časopis, jim preberejo kakšno novico iz časopisa ali knjige. Na šoli pa to zelo uspešno deluje v oddelku podaljšanega bivanja, kjer učenci devetih razredov pomagajo mlajšim učencem pri domačih nalogah, jim berejo ali učenci berejo njim. To mlajše učence spodbuja k bralni motivaciji, bogati besedni zaklad, izboljšuje samopodobo in komunikacijo.

Poleg dela v šoli želimo k sodelovanju pritegniti tudi starše. V tem šolskem letu smo poleg mesečnih govorilnih ur izvedli tudi pogovorne urice, kjer smo izvajalke dodatne strokovne pomoči predstavile didaktične pripomočke in različne tehnike dela, hkrati pa ponudile možnost individualnega pogovora o različnih temah. Izdelale smo tudi zloženke, kjer lahko starši pridobijo informacije in koristne napotke. Pred kabineti smo postavili oglasno desko, kjer so poleg zloženk razstavljeni tudi različni članki z aktualno tematiko. Vse to je dostopno tudi na šolski internetni strani. V nadaljevanju šolskega leta smo za starše učencev I. triade pripravili predavanje o pomenu gibanja pri razvoju in učenju ter predstavili nekaj osnovnih pripomočkov in tehnik za izboljšanje bralne učinkovitosti, ki jih lahko izdelajo in uporabljajo doma. Staršem smo kasneje poslali spletno anketo, ki jo je rešilo 84 staršev, od tega ustrezno 54. Predavanja se je udeležilo 75 staršev. Iz rezultatov ankete je razvidno, da je bilo največ staršev učencev prvih razredov. Povprečna ocena obeh predavanj je bila 4,1. Skoraj 80% vprašanih bi se takšnih predavanj ponovno udeležilo. Podanih je bilo tudi precej predlogov za dodatne sestanke. Iz zbranih rezultatov sklepamo, da si starši želijo takšnega sodelovanja in vidimo možnost za dopolnitev že obstoječih dejavnosti.

Za učence tretjih razredov sem na podružničnih šolah predstavila Vedenjsko kognitivno metodo branja. Te so se udeležili le povabljeni starši, katerih otroci imajo težave z motivacijo za branje, bralno tehniko ali bralnim razumevanjem. Od 8 staršev so se 4 odločili za izvedbo. Sodelovanje je potekalo v kombinaciji osebnih individualnih sestankov, elektronske pošte in telefona.

Look, a book, je še en zelo uspešen projekt, ki spremlja učence preko cele devetletke. Poleg spodbujanja branja je bilo organizirano skupno branje, pogovori o prebranem in bukvarna, kjer smo si zaposleni, učenci, starši ali širša javnost lahko izmenjali knjige. Poleg branja v slovenskem jeziku, se spodbuja branje tudi v tujih jezikih. V ta namen je v šolski avli nastala tudi razstava knjig in stripov, ki so jih izdelali učenci. Poleg tega, sta bila v sodelovanju z JSKD

Litija, ki je omogočil prostor za vaje in predstavo, organizirana dva gledališka večera z izjemnimi gledališkimi predstavami naših učencev in dobrim obiskom.

Z opisanimi dejavnostmi se trudimo spodbujati bralno pismenost. Kljub temu, da nekateri učenci zaradi svojih razvojnih posebnosti nikoli ne bodo najboljši bralci, si želimo, da jim knjige in branje niso tuje. Zato si za velik dosežek štejemo povečano število obiskov v šolski in občinski knjižnici. Poleg interesnih dejavnosti na podružničnih šolah, kjer se učenci družijo v knjižnici, izbirajo gradiva in prebirajo knjige, se povezujemo z osrednjo knjižnico v mestu, ki jo obiščejo učenci v nižjih razredih. Tudi tam zaznavajo večje število obiskov, kar je eden prvih korakov k uresničevanju cilja.

3 Izzivi na poti

Učenci v šolo prihajajo z različnega okolja, z različnimi sposobnostmi, imajo različna predznanja, hkrati pa tudi hitrost in velikost napredka nista enaki. Na žalost opažamo, da je težav s tehniko branja, z bralnim razumevanjem in besednim zakladom vedno več. Obdobje prvih treh let, ko ima otrok možnost opismenjevanja hitro mine. Zaradi zgoraj navedenih razlogov pa tudi razvojne stopnje otroka, pripravljenosti na učenje ter zrelosti, je pomembno, da težave čim prej odkrijemo in poskušamo najti ustrezne strategije za premagovanje. Zaradi kompleksnosti procesa branja, je težko govoriti o preverjenem receptu izboljšanja, ki bi veljal za vse.

V šoli poskušamo težave čim prej odkriti in učencem ter njihovim staršem ustrezno pomagati. Zato organiziramo različne sestanke, izobraževanja, delavnice. Na žalost pa so naše izkušnje tudi takšne, da se starši otrok, za katere bi res želeli, da se teh dejavnosti udeležijo, kljub dodatnim povabilom, na te pogosto ne odzovejo. Odziv staršev na naša vabila močno niha. Tudi v okviru strokovnih izobraževanj, po presoji svetovalne službe, povabimo tudi starše. Starši se odzivajo na vabila, se pa tudi zgodi, da odziva ni. Opažamo, da kljub vsej tehnologiji in ekološkemu ravnanju s papirjem, obvestila na spletni strani šole ostanejo neopažena, pogosto tudi vabila poslana po spletni pošti.

Za izvajanje posameznih terapevtskih dejavnosti potrebujemo soglasje staršev. V naš načrt smo vključili tudi živali: v dveh razredih imajo v razredu morskega prašička, katerima učenci berejo pravljice, pripovedujejo zgodbe, opravljajo bralno značko ali se pogovarjajo z vrstniki. Učence pa obišče tudi terapevtska psička Juma. Žival je čudovit prijatelj pri branju, ker pomaga

pri sprostitvi, pozorno posluša, ne sodi in ne kritizira ali se smeji, dovoljuje otroku, da bere v svojem lastnem ritmu, ne vzbuja strah kot vrstniki (3). Za sodelovanje z živalmi je bilo potrebno pridobiti potrebna dovoljenja veterinarjev in soglasja staršev.

Hkrati potrebujemo dovoljenja staršev, da po potrebi lahko dodatno pregledamo, testiramo posamezne učence ter tako prepoznamo težave in svetujemo o delu v razredu ter doma. Vključimo jih v skupinsko interesno dejavnost, ki je namenjena premagovanju primanjkljajev ali pa jih napotimo k drugim strokovnjakom.

V lanskem šolskem letu sem prvič izvajala tudi terapijo v obliki taktilne integracije v povezavi z Brain Gym. Dejavnost je potekala individualno. Taktilna integracija temelji na aktivaciji kožnih receptorjev preko nevrostimulacije, s katero vplivamo na razvoj senzoričnega, motoričnega in kognitivnega sistema, razvoj možganov in propriocepcije, zavedanje telesa; orientacijo na sebi, v prostoru, času, na papirju (5). Je pa področje dotika v šoli zelo spolzko, saj je izven družine, predvsem zaradi želje po zaščiti otrok, postal prepovedan. Gotovo smo zaradi tega na nek način osiromašili naše otroke, saj dotik krepi vezi med pari, starši in otroki, sorojenci, učitelji in učenci, ljudmi na delovnem mestu in tako predstavlja ključno obliko družbenega veziva. Izraža tudi podporo, uslužnost, spoštovanje, dominantnost, potrebo po pozornosti, naklonjenost, vključevanje, igro… Ima torej pomembno vlogo tudi v šoli in v procesu učenja, kar smo želeli tudi preizkusiti. Med ali po izvajanju terapije smo izvajali dejavnosti, s katerimi smo želeli vplivati na izboljšanje bralne spretnosti. Menimo, da je tudi to ena izmed možnosti, da bo ustrezen dotik postal bolje sprejet tudi s strani družbe in postal ena od možnih dodatnih dejavnosti, ki se kot dopolnilo lahko izvaja tudi v šoli.

Opisane dejavnosti od izvajalcev zahtevajo precej časa in so večinoma izvedene na prostovoljni bazi oz. gredo ure priprave v doprinos. Kljub temu so učitelji prepoznali pomembnost projekta. Opredelili smo naslednje dejavnosti: pridobivanje učnih navad (učenje učenja), bralna značka, domače branje, projektno delo in nastopi učencev, prebiranje starih časopisnih člankov, 5 do 10 minutno uvodno branje na individualnih urah, obravnava ene besedilne naloge pri uri, sprotno beleženje prebrane literature, bralne minute, bralni nahrbtnik, tedensko branje in reševanje bralnih listov, opis eksperimenta, pripovedovanje zgodb in izražanje lastnih občutkov, vključevanje medijskih člankov v učno snov, pisanje zapisnika, interpretacija športno vzgojnega kartona, vodenje bralnega kartončka.

V evalvaciji akcijskega načrta smo izpostavili naslednje strokovne dileme: način kako vključiti cilje v pouk, pomanjkanje časa, kako motivirati učence, teorija ali praksa, sodelovanje s

strokovnimi delavci, vzpostavitev stika z učencem, pretvarjanje zunanje v notranjo motivacijo, tekmovalnost, navajanje na samostojnost, odgovornost (koliko zahtevati), spremljanje napredka, doslednost, oddelki podaljšanega bivanja, prepoznavanje neustreznosti ciljev ali poti do doseženega cilja, nemotiviranost staršev za sodelovanje. Kljub oviram smo se odločili za nadaljevanje in dopolnitev načrta, saj smo glede na evalvacijo ugotovili, da je napredek pri učencih opazen.

Starše želimo vzpodbuditi, da bi večkrat obiskali našo spletno stran, kjer objavljamo dogodke, informacije o izletih, dnevih dejavnosti, načrtovanih izobraževanjih, hkrati pa nudimo tudi uporabne povezave, strokovne informacije (zloženke), možnost uporabe foruma, ki pa zaenkrat še ni zaživel.

4 Zaključek

Bralna spretnost nas spremlja vse življenje. Učencem zato želimo zagotoviti, da izkoristijo vse svoje potencialne možnosti, da bodo uspešni. Vrednote, s katerimi učenci prihajajo v šolo so različne, prav tako odnos do branja in knjig. Naš cilj je, da učenci vsaj prepoznajo vrednost funkcionalnega branja, če ne zmorejo v knjigah najti bogastva informacij in vira učenja. Pri tem se usmerjamo predvsem na to, da učencem omogočimo, da dosežejo največ, glede na njihove zmožnosti, in jim s tem pomagamo v prihodnosti, da se bodo v družbo lahko vključevali kot aktivni člani ter te vrednote posredovali tudi svojim otrokom.

Glede na opažene rezultate menimo, da smo se ustrezno usmerili, vključili projekt pri vseh šolskih predmetih ter precej interesnih področij učencev, poudarili močna področja učiteljev in njihovo ustvarjalnost. Tudi iz povratnih informacij, ki smo jih dobili, si starši podobnih stvari želijo in so se jih pripravljeni udeležiti. Čeprav je pred nami še veliko dela, si želimo nadaljevati. Ne moremo pričakovati, da se bo spremenila družba, lahko pa spremenimo sebe in s svojim odnosom vplivamo na spremembe. Če smo pripravljeni nameniti svoj čas, trud in energijo, jo bo gotovo nekdo opazil in se pridružil.

Čeprav smo našteli veliko dejavnosti, nam idej še vedno ni zmanjkalo. Razmišljamo o bralnem dnevu, kjer bi se nam pridružili tudi starši, izdelavi plakatov o priporočenem gradivu s strani učencev, izdelavi knjižnih junakov v obliki lutk, plakatov, igranih monologih, dodatnih terminih za srečanja s starši in možnostjo individualnih pogovorov s šolsko svetovalno službo ali izvajalkami dodatne strokovne pomoči. Na podružnični šoli, kjer deluje EKO vrt in so s pomočjo

krajanov uspeli zelo lepo urediti tudi prostor za sproščanje s senzorno potjo, bi se lahko organizirali knjižni večeri. Poleg tega pa bomo o dejavnostih, ki jih izvajamo, še bolj obveščali širšo javnost z objavami na spletni strani šole, članki v lokalnem časopisu. Idej je veliko, čas je na žalost omejen, a z dobro voljo in energijo zmoremo več. Zgledi vlečejo.

5 Viri in literatura

1. KESIČ Dimic, K. *Priporočnik o branju*. Ljubljana: Alba, 2000
2. MASGUTOVA, S. in MASGUTOV, D. *Taktilna integracija – metoda nevro-senzorno-motorične integracije dr. Masgutove*: priročnik na seminarju. 2006.
3. PEČJAK, S. *Ravni razumevanja in strategije branja*. Trzin: Different, 1995
4. PROGRAM mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA 2015, *Naravoslovni,matematični in bralni dosežki slovenskih učenk in učencev v mednarodni primerjavi.* [Online]. Pedagoški institut, Ljubljana, 2016. Dostopno na spletnem naslovu: http://novice.pei.si/wp-content/uploads/sites/2/2016/12/PISA2015NacionalnoPorocilo.pdf.
5. SLOVENSKO društvo za terapijo s pomočjo psov. *Beremo s tačkami*. [Online]. [Citirano 14. avg. 2017, 15.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.tackepomagacke.si/terapevtski_programi/beremo_s_tackami_read/.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Valentina Pintar

KULTURNA RAZNOLIKOST

CULTURAL DIVERSITY

Povzetek

Migracije ljudi so se dogajale ves čas skozi zgodovino človeštva, zato pa so bili vzroki in motivi različni. Migranti so motivirani za spremembo bivališča zato, ker ne morejo svojih potreb zadovoljiti v domačem okolju, obstajajo pa tudi možnosti, da jim to uspe v okolju, kamor se nameravajo preseliti. Večji migracijski val je zajel Slovenijo po zadnji vojni v 90-ih, največ ljudi je k nam prišlo iz bivših jugoslovanskih republik. Naša šola se tako že vrsto let srečuje z vključevanjem otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem. Od tujcev je sedaj število kosovskih otrok v porastu. Učitelji skušamo tem otrokom omogočiti čim lažji prehod skozi težave integracije, ki so prevečkrat povezane z neznanjem slovenskega jezika. Starši kosovskih otrok, ki v šolo prihajajo bolj redko, predstavljajo učiteljem dodaten izziv pri pedagoškem delu. Da bi si prišli korak bliže, je razredničarka tekstilnega oddelka predlagala izvirno idejo. S pomočjo dijakov in sodelavcev je organizirala prireditev z modno revijo in kulturnim programom. V šolo je povabila starše in sorodnike otrok, učiteljski zbor ter strokovno javnost. Dogodek je bil pri vseh udeležencih izredno lepo sprejet, z močno sporočilno vrednostjo.

Ključne besede: kosovski dijaki, migracije, socializacija

Abstract

Migration of people happened all the time through the history of mankind, but the causes and motives were different. Migrants are motivated to change their homes because they cannot satisfy their needs in the home environment, but there are opportunities to succeed in the environment they intend to move. The larger migration wave has captured Slovenia after the last war in nineties. Most of the people came to Slovenia, from the former Yugoslav republics. For many years our school has been involved in the integration of immigrant children into the educational system. From all the immigrants, Kosovo children are now the largest group. Teachers are trying to make it easier for these children to move through integration problems, which are too often associated with language barrier and poor Slovenian language skills of Children from Kosovo. Parents of Kosovar children who come to school more rarely pose additional challenges for teachers. In order to get closer, the teacher of textile class came to a innovative idea. With the help of pupils and colleagues teachers, she organized a fashion show with a cultural program. She invited parents and relatives of children, teachers' assembly

and professional public. The event was exceptionally well received by all stakeholders, with a strong message value.

Key words: Kosovo students, migrations, socialization

1 Predstavitev dejavnosti

Število kosovskih dijakov, vpisanih v dvoletni program tekstilne usmeritve (preoblikovalec tekstilij), narašča vse od šolskega leta 2011/2012. Dokler so bili ti dijaki v razredu v manjšini, to ni predstavljalo večjih težav pri pedagoškem delu . Problem je nastal, ko je bilo v oddelek vpisanih več kosovskih otrok kot slovenskih (šolsko leto 2014/2015). Oddelčni učiteljski zbor z razredničarko se je znašel pred velikim izzivom, kako biti kos jezikovnim pregradam, kako zbližati dve različni kulturi, kako se bolje spoznati, da bi lažje sobivali, se učili in vzgajali. Zavedali smo se, da so starši pomembni pri vzgoji otroki, zato smo iskali način, kako v šolo pritegniti starše, kot pomemben steber vsakega vzgojno-izobraževalnega procesa. Verjetno iz potrebe, če ne iz nuje, je razredničarka omenjenega oddelka želela pripraviti dogodek, kamor so bili povabljeni starši in sorodniki dijakov, učiteljski zbor z vodstvom šole. Ker naša ustanova že vrsto let vzorno sodeluje s Centrom za poklicno izobraževanje iz Ljubljane, se je prireditve udeležila tudi višja svetovalka za tekstil, usnjarstvo, oblikovanje in fotografijo, kot predstavnica strokovne javnosti.

Za pomoč je prosila nekaj kolegov, ki smo bili pripravljeni sodelovati. Oblikovala se je delovna skupina z individualnimi zadolžitvami. Soglašali smo, da bo dogodek meseca maja kot zaključna prireditev s kulturnim programom (recitacije, petje, ples) in s celoletnim prikazom dela dijakov v tekstilni stroki. Na modni reviji so dijaki kot manekeni pokazali celoletno ustvarjanje pri praktičnem pouku. Bolj ko se je bližal njihov dan, bolj so bili dijaki zagnani za delo in pripravljeni sodelovati. Videlo se je, da so se pred svojci in učitelji želeli pokazati v najboljši luči. To jim je tudi uspelo. Že na generalki je bilo čutiti nekakšno iskrenje v zraku, ko je prav posebna energija zajela vse nas. Prireditveni prostor je bil poln do zadnjega kotička, prišli so očetje, mame, tete, strici, bratje, sestre… Nad odzivom povabljenih smo bili prijetno presenečeni in ko je program stekel, so se še zadnji dvomljivci nehali spraševati o smiselnosti početja. Dijaki so žareli, starši so bili odkrito ganjeni in ponosni. Da se v slogi skriva tudi moč, je zagotovo sporočilna vrednost dogodka.

2 Povezava s civilno družbo

Šola kot učno-vzgojna ustanova je tista institucija, kjer večje družbene spremembe vplivajo na njeno delovanje. Spremembe, kot splošen razvojni proces, so univerzalno dejstvo, nujne in

se jim ni mogoče izogniti. Vzroki so lahko tehnološke spremembe, spremembe v zakonodaji, političnem sistemu, kulturne spremembe … Spremembe zahtevajo prilagajanje vseh skupaj in vsakega posebej. Te družbene spremembe so prinesle večje število kosovskih priseljencev v šole.

Ko se je na šolo vpisalo večje število kosovskih otrok, smo bili, priznam, kar malo presenečeni, negotovi, saj nismo točno vedeli, kaj pričakovati. S časovno distanco ocenjujem, da smo bili zaradi pomanjkljivih informacij o nastali situaciji, ne dovolj dobro pripravljeni, nikakor pa brezbrižni. Poleg jezikovnih ovir so nepoznavanje kulture, tradicije, vere … največkrat tisti dejavniki, ki nam medsebojno bivanje s prišleki otežujejo. Veliko slabega v vsak odnos vnesejo predsodki, včasih stereotipi. In ravno zaključna prireditev dijakov, s kulturnim programom, nam je pomagala razumeti, da se učimo drug od drugega, da spoznavamo drug drugega in če hočete rastemo eden z drugim. Dogodek bi si zaslužil dobro oceno iz več razlogov. Dijaki so kljub veliki tremi pred nastopanjem dokazali, da lahko, da zmorejo. Kot manekeni so nosili oblačila in dodatke, ki so jih pod vodstvom mentoric ustvarjali skozi šolsko leto. In bilo je, kaj videti. Starši so svoje otroke ugledali v drugačni luči, bolj zrele in odgovorne, kot so jih morda vajeni doma. Učitelji pa smo dobili potrditev, da je vredno vztrajati, čeprav velikokrat ni lahko. Starši, ki prihajajo v šolo, se zanimajo za svojega otroka in skupaj z učiteljem iščejo rešitve, ob nastalih težavah so nam v veliko pomoč. Pri pedagoškem delu nam ne morejo biti v oporo, če z njimi slabo ali sploh ne komuniciramo zaradi jezikovne ovire. Nepoznavanje (slabo znanje) jezika je v sporazumevanju velika ovira, ni pa nepremostljiva. Zagotovo veliko šteje prizadevnost za skupni cilj, skupno ustvarjanje, ki obrodi sadove.

3 Izzivi na poti

Nesporazum je najpogostejša oblika človeške komunikacije.

Peter Benary (švicarski skladatelj, profesor, publicist)

Šole, osnovne ali srednje, vsaka zase iščejo rešitve, kako ravnati z vedno večjim številom priseljencev. Govorimo o področju, ki ni sistemsko urejeno, zato so nam v pomoč pri iskanju rešitev tudi primeri dobre prakse. Univerzalne rešitve ni, osebno pogrešam izobraževanja za učitelje ali svetovanja, saj tudi mi potrebujemo nasvet, kako pomagati dijakom prišlekom in njihovim staršem.

Vsaka novost s seboj prinaša košček negotovosti. Z delovnimi izkušnjami lažje premagujemo izzive, z dobro komunikacijo in timskim delom pa opravimo skoraj polovico dela. Vedno je najpomembnejša ideja in dober namen, motivacija služi kot motor, ki nas premika naprej. Nekako v tem smislu je delovala ožja ekipa razredničarka, slavistka, učiteljici praktičnega pouka in učiteljica športne vzgoje), odgovorna za realizacijo zaključne prireditve. Ker je bil dogodek internega značaja in tudi v šolskih prostorih, je bila organizacija z logističnega vidika enostavnejša. Ko so bile razdeljene individualne zadolžitve, je sledilo nekaj krajših sestankov in usklajevanj. Konec meseca marca smo opazili, da dijakom zmanjkuje motivacije za dodatno delo. Mladostniško razposajeni včasih niso dajali vtisa, da jim je veliko mar. Bolj ko je prireditev dobivala končno podobo, lažje je bilo vsem skupaj. V pomoč so nam bili dijaki frizerske usmeritve (frizure, ličenje) in dijaki logistične usmeritve (ozvočenje, glasba), kar je dokaz več, da je mogoče povezati med seboj različne stroke, če imamo skupen cilj. Čeprav so se vaje odvijale tudi po pouku, generalke in nastop pa v popoldanskem času, na koncu za porabljen prosti čas ni bilo žal nikomur.

Zadani cilj, kako staršem na prijeten način približati dogajanje na šoli, je bil dosežen. Veliko dobrega se je reflektiralo v naslednje šolsko leto. Razredničarka je predvsem izpostavila dejstvo, da več in lažje sodeluje s starši priseljencev.

Stiske pri vključevanju v novo okolje ne doživljajo samo otroci priseljencev ampak tudi njihovi starši. Pogosteje matere, kot očetje, saj so le- ti zaposleni. Tradicionalni odnos v kosovski družini je tisti, ki mamam narekuje skrb za družino in nepotrebnost vsakršne izobrazbe. Zato se v širšem družbenem okolju, kamor sodi šola, ne čutijo sproščene in sprejete. Šola, kot vzgojna ustanova, lahko veliko prispeva k njihovi integraciji, ne more pa rešiti vseh težav povezanih z njo. Ostaja nam še veliko odprtih vprašanj. Na nekatere od njih bo morala najti odgovore država. Vendarle lahko vsak posameznik prispeva kamenček v mozaik lažjega in prijetnejšega sobivanja s prišleki.

4 Zaključek

Zmeraj obstaja del sveta, ki ga lahko izboljšamo: sebe samega.

Gabriel Marcel (francoski filozof in dramatik)

Navadno ne spreminjamo tistega, kar se obnese. Vsi udeleženci dogodka smo soglašali, da je zaključna prireditev uspela in se na evalvaciji tudi odločili, da postane sestavni del učnega načrta in je zapisana v kurikul.

V naravi človeka je, da stremi k boljšemu, da nadgrajuje tisto, kar je dobro. Oblik sodelovanja, dveh različnih kultur je več, nekaj bi jih zagotovo lahko realizirali v okviru pouka. Morda bi nekaj razrednih ur namenili za spoznavanje kulture obeh narodov skozi poezijo, glasbo, literaturo … Pri športni vzgoji bi uro ali dve namenili ljudskim plesom, najbolj tipičnim za oba naroda. Ob verski praznikih bi lahko tekel pogovor o običajih praznovanja in zgodovinskih ozadjih le-tega. Zanimive bi bile tudi razstave na določeno temo, npr. Moj domači kraj, kjer bi dijaki skozi tipične predmete in slikovni material predstavili okolje iz katerega prihajajo. Da bi v takšne aktivnosti vključili starše, bi lahko običajne roditeljske sestanke kombinirali z druženjem ob kulinariki, tipični za oba naroda …

Idej je veliko, veliko je tudi izzivov, ki nas čakajo v prihodnosti. Pomembno je izmenjati izkušnje, na glas spregovoriti o problemih in skupaj iskati rešitve.

5 Viri in literatura

1. RAMANI, A., M. in XHINI, D. *Slovenija – moja druga dežela*: raziskovalna naloga. Celje: samozal. 2014.
2. *ROČNA dela in modni dodatki* : Preoblikovalec tekstilij: izvedbeni kurikul: interno gradivo. Celje: Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko. 2015.
3. ŠČEK Prebil, T. Sociologija. V: *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: Biotehniški izobraževalni center. 2010. Str. 32 – 75.

II. Osnovna šola Žalec

Brigita Pinter

INSTRUMENTALNI KROŽEK – TOLKALA V ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

INSTRUMENTAL SECTION – PERCUSSIONS IN SCHOOLS FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Povzetek

Učenci s posebnimi potrebami so praviloma čustveno občutljivejši in dovzetnejši za različne dražljaje iz okolja. Ob glasbi se sproščajo, uživajo, družijo in izražajo; glasba pusti pri njihovem doživljanju sveta in okolice pozitiven vtis. Pri interesni dejavnosti lahko učitelji in učenci ustvarjalno preživljajo prosti ali delovni čas, improvizirajo ter razvijajo komunikacijo, čustveno in osebnostno rastejo ter ostajajo socialno povezani z okoljem. Učenci tako spoznavajo instrumente in načine igranja ter se seznanjajo z različnimi možnostmi uporabe improviziranih glasbil, ki jih iz odpadnih in drugih materialov izdelajo sami. S pomočjo giba, dramske igre in petja so aktivnosti še privlačnejše, saj se za slehernega najde delček, ki ga zmore samostojno opraviti. Z različnimi prilagoditvami – glede na motnjo – in ob pomoči mentorjev predstavijo naučene glasbene vsebine širši javnosti, na šolskih in tudi državnih prireditvi.

Ključne besede: instrumenti, ritmična spremljava, melodična spremljava, osebe s posebnimi potrebami

Abstract

Students with special needs are usually emotionally more sensitive and receptive to various stimuli from their environment. Music helps them relax, enjoy, socialise and express themselves and produces positive effects on their experience of the world and the environment. Concerning extracurricular activities, teachers and students spend their free or working time creatively, improvising and developing communication, emotionally and personally growing, socialising in that manner with the environment. Students learn about the instruments and how to play them, as well as about different possibilities of using improvised instruments that they produce themselves from waste and other material. With the movement, acting and singing, these activities are even more attractive, because each individual can find a piece that corresponds to his abilities and that he is able to do by himself. With corresponding adaptations – in accordance with their disorder, and with the help of their mentors, they present the learned content and songs to the public at school as well as at the state events.

Key words: instruments, rhythmic accompaniment, melodic accompaniment, people with special needs

1 Predstavitev dejavnosti – instrumentalni krožek – tolkala

Odločili smo se, da učencem II. OŠ Žalec – učenci obiskujejo osnovno šolo s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program, ponudimo možnost glasbenega ustvarjanja in izražanja s pomočjo različnih ritmičnih in melodičnih instrumentov. Interesna dejavnost se je poimenovala instrumentalni krožek - tolkala, predvsem zato, ker smo vključili veliko različnih vrst tolkal – cajon, boomwhackers, orffov instrumentarij, lastno telo in improvizirane instrumente. Interesna dejavnost se je močno prepletla s pevskim zborom, saj je večina učencev sodelovala pri obeh dejavnostih; tako smo lahko vključili več različnih instrumentov in jih povezali s petjem in kitarsko spremljavo.

Interesna dejavnost se je kmalu pokazala kot uspešna terapevtska dejavnost za vedenjsko motnjo učencev, spodbudila je komunikacijo med učiteljem in učenci, pomagala je pri vzdrževanju pozornosti in koncentracije in nenazadnje bila učencem zanimiva. Otroci s posebnimi potrebami zelo radi nastopajo in tako širši javnosti predstavijo, kaj zmorejo in znajo. Učiteljeva pomembna naloga pa je tudi, da enolično ponavljanje pesmi pripravi učencem zanimivo in čustveno privlačno; slednje lahko doseže z raznolikimi dejavnostmi in povezavami z gibalno in dramsko igro. Prireditev oz. prikaz naučenega je zanimiva popestritev otrokovih vsakodnevnih dogajanj, otroke animiramo s posebnim interesom, širši krog ljudi, obiskovalcev pa ozavestimo drugačnosti, prikažemo zmožnosti oseb s posebnimi potrebami in možnosti sprejemanja le-te.

Splošni cilji interesne dejavnosti, opredeljeni v letni učni pripravi:

a. učenci usvajajo, razvijajo in poglabljajo elementarni ritmični in melodični posluh;
b. učenci usvajajo, razvijajo in poglabljajo elemente Orffovega sistema: govor, gibanje, petje, instrumentalna igra in poslušanje glasbe;
c. učenci raziskujejo glasbena okolja, glasbeno opismenjevanje in improvizacijo;
d. učenci spoznajo in uporabljajo barvni notni zapis za melodično izvajanje pesmi;
e. učenci razvijajo občutek za tempo, dinamiko, ritem;
f. učenci spoznavajo različne ritmične in melodične instrumente ter se učijo izvajanja ritma in melodije;

g. učenci so sposobni kritičnega vrednotenja in ocenjevanja kakovosti izvajanja pesemskega repertoarja;
h. učenci se predstavijo javnosti na razrednih nastopih, nastopih na šolskih predstavah in proslavah, dnevu odprtih vrat, sodelujejo na 27. državni glasbeni reviji Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo 2017.

Odločitev za sodelovanje pri interesni dejavnosti so učenci izrazili samostojno in prostovoljno, glede na svoje zanimanje in interes. Pomembno je, da se učenci ob glasbi sproščajo in uživajo. Število sodelujočih učencev (skupaj 27 učencev s posebnimi potrebami, različnimi motnjami, učnimi in vedenjskimi težavami) je pomemben dokaz, da je zanimanje za tovrstne dejavnosti veliko.

Interesna dejavnost je bila v začetku šolskega leta umeščena v letni delovni načrt šole, delo je potekalo po pripravljeni letni učni pripravi, vendar smo si dopustili možnosti dodajanja aktivnosti, nastopov in izbora besedila ter skladb.

Pri tako raznoliki skupini (starost, posebne potrebe) je bilo potrebno predvideti in uporabljati veliko različnih metod in oblik dela: metoda demonstracije (glasbenih primerov, instrumentov), metoda branja in dela s tekstom (verbalnim, notnim), metode učenja pesmi (metoda pripevanja, metoda posnemanja ali imitacije, metoda učenja po notnem zapisu), metoda dela z glasbenimi instrumenti, metode poslušanja glasbe, metode razvijanja glasbene ustvarjalnosti. Izvajanje samega pouka, je bilo prilagojeno posameznikovim sposobnostim. Pri predvidenih skladbah in ritmičnih motivih ter nastopih smo si dopustili možnost dodatnega vključevanja glede na ponujene možnosti in priložnosti. Izvajanje interesne dejavnosti je potekalo redno po urniku - tri ure tedensko, z dodatnimi intenzivnimi vajami pred nastopi.

2 Povezava s civilno družbo

Osebe s posebnimi potrebami, kakor jih opredeljuje Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1, 2013), so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Šola s prilagojenim programom izobražuje otroke z vsemi naštetimi motnjami; kot sodobna šola želimo upoštevati otrokove sposobnosti in želje po enakopravnosti v družbi, omogočiti učencem različne interesne dejavnosti in druge aktivnosti, kjer se učijo življenjskih veščin in so s pridobljenim znanjem sposobni pokazati dosežen uspeh širši javnosti. Otroci s posebnimi potrebami v svojem življenju, šolskem, domačem, družabnem in kasneje poklicnem okolju, velikokrat naletijo na ovire, kjer se ne znajdejo ali ne zmorejo narediti in delati stvari, ki jih zanimajo. Z glasbo pa lahko izražajo sebe in so velikokrat enako uspešni kot vrstniki. Glasba, instrumentalno izražanje, gib, ples in dramska igra so največkrat edina močna otrokova točka, edina stvar, kjer se počutijo enakovredni drugim.

Za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami je potrebno spodbudno, prilagojeno in ustrezno okolje. V šolskem prostoru lahko s primerno organizacijo, primernim kadrom (specialnimi pedagogi, učitelji različnih strokovnosti in dodatnih znanj) predvsem pa z veliko mero empatije, vsebine in značajem, ki temelji tudi na otroški vedoželjnosti, usposobimo učenca za odgovornega člana skupnosti, sposobnega neodvisnega presojanja in razumevanja družbenih sprememb.

Zaradi večje možnosti izražanja raznoliki skupini učencev, je glasbena dejavnost – instumenti-tolkala in petje, ustrezna predvsem, ker vpliva na človekove psihične in kognitivne sposobnosti, torej na sposobnost mišljenja in koncentracije, na slušne zaznave, predstave ter psihične funkcije. S skladbami in glasbenimi igrami razvijamo matematične, logične, abstraktne in spoznavne zmožnosti otrok.

Z ritmično-melodičnimi glasbenimi dejavnostmi so učenci pridobili izkušnje in znanje ter napredovali na naslednjih razvojnih področjih:

a. **Motorični razvoj** – v glasbenih igrah so razvijali temeljne gibe, hojo in tek, pravilno držo, krepili mišice in organizem nasploh, ob glasbi so postali gibi skladnejši. Z glasbenimi dejavnostmi smo pospešili razvoj govora. Tudi igranje na instrument je dobra motorična vaja, ki razvija predvsem fino motoriko in vizualno-motorično koordinacijo. Glasbene dejavnosti so vsebovale veliko elementov za razvoj motoričnih sposobnosti (ples, rajalne igre).
b. **Govorno-jezikovni razvoj** – ob poslušanju glasbe se razvijajo možganski centri za govor. Ob besedilu pesmi so učenci spoznavali slovnične in frazeološke značilnosti jezika ter zaznavali ritmično sosledje besed.

c. **Čustveni razvoj** – pri osebah s posebnimi potrebami lahko spodbujamo čustva s pomočjo glasbe. Glasba deluje pomirjujoče, ob njej so se počutili pomembne. Določena glasba je v učencih prebudila spomine, zato je bilo potrebno ugotoviti, katera glasba vpliva na posamezno osebo in kako. Učenci so sami predlagali njim všečne skladbe, ki smo jih dodatno prilagodili; s tem so dobile primernejšo podobo za izvajanje na več ravneh glasbenega ustvarjanja.
d. **Socialni razvoj** – s skupnimi doživetji muziciranja, gibanja v skupini in skupnega ustvarjanja se je razvijal občutek pripadnosti skupini. To ne pomeni, da se osebe s posebnimi potrebami naučijo biti samo člani določene skupnosti, temveč, znajo/zmorejo lastne interese podrediti skupini in skupnim ciljem.

Otrokov razvoj je odvisen od okolja, lastnega izkustva in aktivnosti. Če otroku dnevno ponudimo aktivni stik z glasbo, bo to vplivalo ne samo na razvoj komunikacijskih sposobnosti, temveč tudi na razvoj motorike in kognitivnih sposobnosti, zmanjševanje napetosti, koordinacijo, sposobnost koncentracije, razumevanje kompleksnih struktur, abstraktno mišljenje ...

Zaradi zavedanja, da je igranje na glasbila proces, ki odpira svet glasbe, razvija otrokovo gibalno spretnost in koordinacijo gibov ter spodbuja glasbeno reagiranje, je bila interesna dejavnost instrumentalne ure-tolkala novost, ki je pri učencih vzbudila zanimanje. Učenci so pridobili veliko znanja, izkušenj, spletle so se tesnejše prijateljske vezi. Spoznali so glasbene pojme in različne zvrsti glasbe. Povezala sem različne ritmične in melodične instrumente, saj sem tako lahko učencem omogočila, upoštevaje njihove sposobnosti, sodelovanje in soustvarjanje glasbene vsebine.

a. Uporabljali smo lastna glasbila: zvoke in različne telesne gibe – ploskanje, tleskanje, topotanje, trkanje ... učenci so jih kreativno uporabili v skladu z vsebino.
b. Izdelovali in uporabljali smo improvizirana zvočila – izdelali smo jih po lastni zamisli, iz najrazličnejših materialov: orehov, kamnov, škatel, vej, peska, kozarcev, vrečk, časopisnega papirja, vode ... Instrumente smo izdelovali tudi priložnostno pri drugih predmetih-interesna dejavnost, tehnični pouk, likovni pouk.
c. Umestili smo Orffov instrumentarij: skupino ritmičnih in melodičnih tolkal – palčke, triangel, strgalo, ksilofon. Instrumente smo združevali v manjše ali večje skupine.
d. Dodali smo boomwhacker-je: (slv. uglašene glasbene cevi), tj. plastične cevi različnih dolžin in barv. Vsaka dolžina in barva cevi je uglašena na določen ton, kar omogoča

izvajanje in ustvarjanje različnih ritmov, melodij in akordov. Zaradi preprostosti igranja so cevi izjemno uporabne na vseh nivojih izobraževanja – predvsem pri otrocih s posebnimi potrebami, saj omogočajo nešteto možnosti uporabe. Zaradi novosti glasbila so bile cevi privlačnejše za učence in seveda tudi poslušalce. S pomočjo cevi sem vpeljala otroke v svet ritma in melodije.

e. Trendovski cajon je ob udarjanju nanj z rokami in dajanju ritma skladbi dodatno prevetril in sprostil učence.

Usvajanje tehnike igranja na glasbila, učenje spremljave ali samostojnih ritmičnih vzorcev je potekalo po metodi imitacije, odmeva. Demonstraciji igre, takta ali ritma na glasbilu je sledilo večkratno ponavljanje.

Otroci izjemno uživajo ob tvorjenju lastnih ritmov, zato sem uporabljala tudi princip improvizacije, ki krepi otrokovo ustvarjalnost. Vsak zaigra svoj solo in tako pove »lastno zgodbo«. Otroci se med ustvarjanjem sprostijo, povežejo s skupino in učijo poslušanja.

Sodelovali smo z glasbeno šolo in njihovimi učenci, kjer smo spoznali instrumente, načine igranja nanje. Udeležili smo se koncerta policijskega pihalnega orkestra, kjer so lahko uživali ob zvokih različnih instrumentov, načinov igranja ter kasneje ob pogovoru povezali in prenesli doživljanje glasbe tudi v sam krožek. Učenci so s z instrumentalnim krožkom-tolkala in pevskim zborom, sodelovali na več prireditvah, dan odprtih vrat, nastop za starše,…Najbolj odmevna prireditev je bila vsekakor 27. državna revija Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo, kjer so poleg šol s prilagojenim programom sodelovali tudi društva Sožitje, zavodi za usposabljanje in vzgojo ter druge organizacije, ki poučujejo in vzgajajo otroke in odrasle osebe s posebnimi potrebami. Učenci so tako lahko spoznali delo drugih skupin in pokazali tudi svoje znanje in zanimanje za glasbeno ustvarjanje.

3 Izzivi na poti

3.1 Organizacija interesne dejavnosti

Interesna dejavnost – instrumentalne ure-tolkala in pevski zbor predstavlja dodatno delo, ki je od učiteljice in vseh sodelujočih (tudi učencev) zahtevalo dobro organizacijo – vključno z natančnim načrtovanjem letne priprave in posamezne učne ure, ter sodelovanje vseh udeležencev (učencev in učiteljev).

Nosilka interesne dejavnosti sem potrebovala glasbeno predznanje – glasbeno šolo, saj je bilo potrebno v barvne predloge pretvoriti celotni notni zapis pesmi ter dodati ritmične spremljave za izbrane pesmi. Ker je učencem zanimivejše, če lahko še zraven pesmi zaplešejo in zaigrajo dramsko besedilo, smo v interesno dejavnost vključili širši krog sodelavcev, kjer je vsak doprinesel svoj del, vključil se je dramski krožek, z mentorico katerega sva sodelovali in se sprotno dogovarjali za posamezne glasbeno – instrumentalne vložke.

Udeležila sem se seminarja Slovenskega društva Carla Orffa, ki je bil pripravljen strokovno in izkustveno. Delavnice so temeljile na igri ritmov in glasbenih zgodb, giba, body percussiona in petja ter na instrumentalni igri z melodičnimi in ritmičnimi instrumenti.

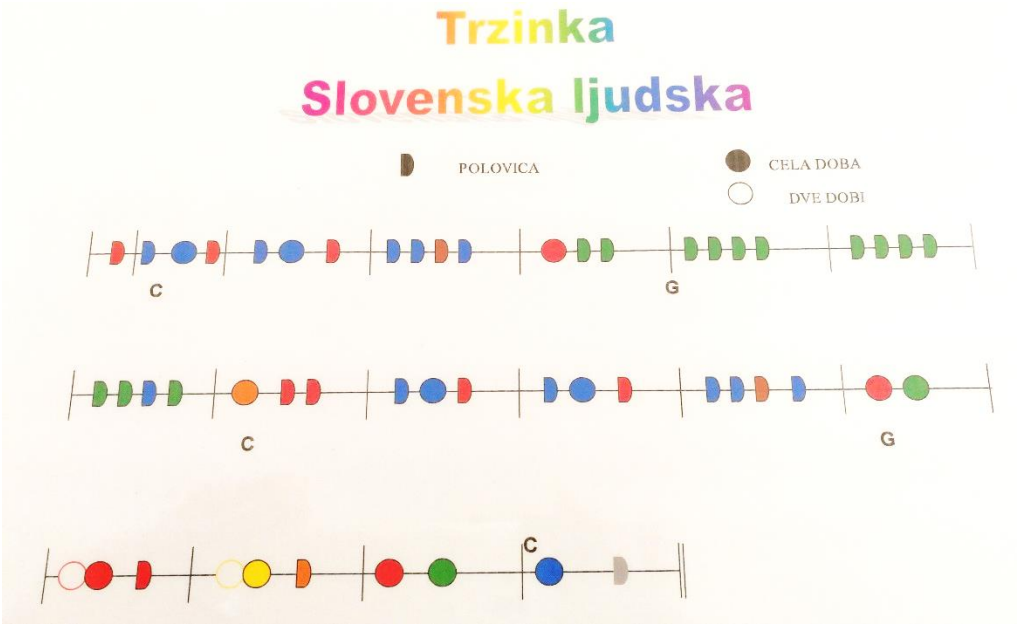
S spoznavanjem zanimivih ritmičnih inštrumentov in izvajanjem številnih aktivnosti ter skladb v kombinaciji z improvizacijo – cajon pri pouku, ansambelski igri, zboru in kombinacija z drugimi tolkalnimi inštrumenti, je bilo moč pridobiti veliko izkustvenega znanja, ki sem ga uporabila pri izvajanju različnih dejavnosti z učenci. Pomembno je bilo pridobiti informacije kreiranja ritmičnih spremljav, predvsem barvnih notnih predlog, pisanih glasbenih cevi – boomwhacker-jev, na katere je lahko kasneje enakovredno igrala celotna skupina.

Interesna dejavnost je bila v opisanem obsegu zasnovana prvo šolsko leto, zato je bilo potrebno kupiti nekatere instrumente: dva kompleta boomwhacker-jev, tri cajon-e, dva shaker-ja, udarjalke, metlice, dežno palico, orffov instrumentarij (dokup), pisarniški material; vse našteto je predstavljalo dodaten strošek šole v vrednosti 400 eur.

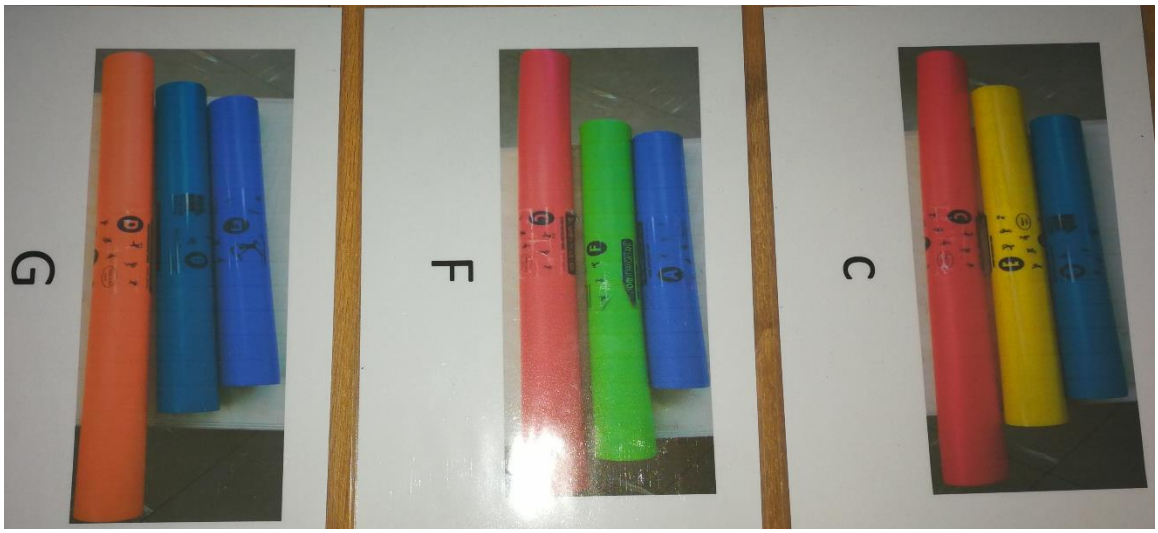
3.2 Izzivi pri delu

Velik izziv učiteljem in učencem je predstavljala dobra pripravljenost za delo, poslušanje in sodelovanje, veliko koncentracije in dobre volje, predvsem pa dobro odmerjeni prosti čas, namenjen raziskovanju in prilagajanju aktivnostim, ki so se v sklepnem delu povezale v celoto. Pri interesni dejavnosti so sodelovali učenci različnih starostnih skupin: učenci 3.–9. razreda ter učenci posebnega programa do 26. leta starosti – skupaj 27 učencev. Skupina učencev je bila zelo velika, zato v prihodnjem šolskem letu razmišljamo o delitvi. Skladbe je bilo potrebno izbrati na način, ki je v učencih vzbudil zanimanje, jih pritegnil in ob predstavitvenem poslušanju izzval, da so začutili ritem in melodijo.

Pripravljanje barvnih notnih predlog za boomwhackers ter ritmičnih spremljav je potekalo v prostem času, izven predvidenih ur za pripravo, saj je bilo potrebno poleg računalniške obdelave barvnih partitur pripraviti in se naučiti dirigentskega vodenja posameznih ritmičnih in melodičnih delov.

Slika 1: Pripravljena barvna notna partitura – 12. 4. 2017 (Lasten vir)

Slika 2: Pripravljena barvna notna partitura – 12. 4. 2017 (Lasten vir)

Slika 3: Pripravljena barvna notna partitura – 12. 4. 2017 (Lasten vir)

3.3 Povezovanje interesne dejavnosti s širšo javnostjo

Dan odprtih vrat

Ob dnevu odprtih vrat II. osnovne šole Žalec so učenci z mentoricami pripravili dramsko igro, ki sta jo spremljali instrumentalna skupina in pevski zbor. Dneva odprtih vrat se je udeležilo veliko učencev rednih osnovnih šol, otrok iz vrtca, ravnateljev in staršev. Učenci so med dramsko igro sodelovali z različnimi glasbenimi vložki. Priprave na pomemben dan v letu so potekale dva meseca, trikrat tedensko; pred glavno izvedbo pa smo uprizorili še sedem vaj za postavitev nastopa, ozvočenje in celostno izvedbeno podobo. Učenci so morali osvojiti različne vstope z instrumenti in spremljevalno predvajanje glasbe, dramske igre in plesa.

Primer ritmičnega motiva: UVOD – umiritev gledalcev

- (1,2,p,p) – BOBEN
- (p,p,3,4) – BOBEN z zvončki
- (1,2,p,p) – BOBEN
- (1,2,3,4) – METLICE PO BOBNU
- (p,p,3,4) – BOBEN z zvončki
- (1,p,p,p) – TRIANGEL

Slika 4: Nastop na dnevu odprtih vrat – 24. 11. 2017 (Lasten vir)

Slika 5: Nastop na dnevu odprtih vrat – 24. 11. 2017 (Lasten vir)

Slika 6: Nastop na dnevu odprtih vrat – 24. 11. 2017 (Lasten vir)

27. Državna revija Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo 2017

V šolskem letu 2016/2017 smo bili organizatorji 27. državne glasbene revije Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo, zato smo v naš nastop z instrumentalno skupino in pevskim zborom vložili še posebno veliko truda in energije.

Tim za pripravo revije (11 učiteljev), ki je delal prostovoljno, se je sestal že v mesecu septembru in do aprila izvedel organizacijo prireditvenega prostora, varovanja objekta in nastopajočih, organizacijo hrane, ozvočenja, spremljevalnih aktivnosti, prijave udeležencev in samega poteka prireditve.

Na 27. državni glasbeni reviji Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo je sodelovalo 51 šol s prilagojenim programom, zavodov za varstvo in usposabljanje ter društev (Sožitje …); v dveh dneh so se predstavili z 51-imi nastopi, ki jih je ustvarilo 1100 nastopajočih oseb s posebnimi potrebami s spremljevalci. Samo prireditev je spremljalo tudi 418 obiskovalcev. Častni gost revije je bil predsednik Republike Slovenije Borut Pahor.

Slika 7: Nastop na 27. državni glasbeni reviji Zapojmo zaigrajmo, zaplešimo 2017 – 13. 4. 2017 (Lasten vir)

Učenci, ki so sodelovali pri interesni dejavnosti, so se za revijski nastop pripravljali več mesecev, saj smo kot gostitelji pripravili dve glasbeni točki. Pri uvodni točki so spremljavo pevskemu zboru krojili z Orffovimi instrumenti, ki vključujejo palčke, strgalo, triangel, cabassa ter cajon. V sodelovalnem delu pa je točka poleg pevskega zbora vsebovala melodične spremljave boomwhacker-jev, Orffovega instrumentarija, palčk, shaker-ja, cajon-a in kitarske spremljave; obogatila jo je tudi plesna koreografija. Pri pripravah smo izvedli veliko dodatnih ur vaj – 20 pedagoških ur izven urnika, ki niso bile sistematizirane niti plačane iz drugih sredstev. Načrtovanje in izdelava kostumov, obleka učencev ter priprava/izdelava scene so povzročili stroške, ki so padli na ramena šole in učiteljic, saj smo samostojno pripravile vse potrebno za celostno podobo nastopa.

Interesno dejavnost – tolkala lahko v sozvočju s pevskim zborom povežemo z elementi glasbene terapije pri osebah s posebnimi potrebami; ugotovili smo namreč, da so vse aktivnosti, ki smo jih izvedli med šolskim letom, ugodno vplivale na razvoj socialnih spretnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju. Doživeli so uspeh in zadovoljstvo preko glasbenih izkušenj, napredovali v razvijanju ustvarjalnega mišljenja in neverbalnega izražanja.

Učenci in učitelji, ki smo sodelovali pri interesni dejavnosti, smo prejemali nadpovprečno vzpodbudne in pozitivne povratne informacije gledalcev, poslušalcev in drugih nenastopajočih učencev.

4 Zaključek

Izvajanje ur interesne dejavnosti je bilo navkljub našemu velikemu zahtevanemu trudu, času in vsemu porabljenemu materialu, sproščujoče, dejavno, predvsem pa uspešno.

Petje je v otrokovem razvoju oblika naravnih, spontanih vokalnih izrazov, ki nastanejo pred govorom. Je način terapevtskih glasbenih aktivnosti pri ljudeh z motnjami v duševnem razvoju ali z drugimi razvojnimi prizadetostmi, kjer se redko pojavi kot spontano obnašanje. S petjem posameznik predstavlja instrument glasbenega zvoka in deli svoje izkušnje in energijo z drugimi. Posameznike v skupini slednje povezuje v celoto.

Osebe s posebnimi potrebami so v tej splošno sprejeti obliki glasbene dejavnosti v povprečju zelo podobne skupini neprizadetih oseb v isti vrsti dejavnosti. Čeprav je raven delovanja tako močna, da je rokovanje z instrumenti omejeno na naključne ali zelo preproste odgovore na glasbene dražljaje, lahko učitelji preoblikujemo izkušnje v uspešno obliko ustvarjanja glasbe, predvsem s potrebnimi prilagoditvami za posameznika, naj bo to barvna notna partitura, sedeči položaj igranja, individualna pomoč posameznikom … pri nekaterih skladbah je lahko v ospredju melodična komponenta glasbe, ob drugem času pa ritmični elementi – primerni sposobnostim udeležencev. Otroke moramo poslušati v njihovi glasbi/zvenu, besedah, gibih in v njihovi tišini, saj nam poskušajo sporočati na toliko različnih načinov. Vedno je nekdo poleg nas, ki ima manj in mu lahko pomagamo, četudi samo s poslušanjem – takrat je sprejet in živ. Če jih bomo poslušali, bodo v kritičnih trenutkih, kljub bolečini, tudi oni slišali nas. Takrat se bo začarani krog posebnih potreb spremenil v kolaž edinstvenih posameznikov, ki tvorijo popolno celoto.

Interesna dejavnost je vsekakor zaživela zaradi ustvarjalnosti in pripravljenosti udeležencev na aktivno delo. Veliko vlogo je imelo požrtvovalno delo vseh sodelujočih učiteljev in mentorjev, ki so s skupnim načrtovanjem in delom pripomogli, da se bo interesna dejavnost izvajala tudi v naslednjih obdobjih. Izkušnje so pokazale, da je za dodatno delo potrebno veliko prostovoljnega dela, ki ni nikjer opredeljeno in zanj ni denarnega plačila.

Učitelji so ljudje, ki so predani svojemu delu, poslanstvu in se zavedajo pomembnosti svojega pristopa, saj vedo, kako lahko s svojimi besedami in dejanji vplivajo na učence. Učiteljski poklic je vsekakor podcenjen in neprimerno obravnavan v novih načelih vzgoje in izobraževanja. Zaradi slabo plačanega dela, zmanjšane avtoritete, vse večjega vpletanja staršev in drugih v vzgojno-izobraževalno delo učiteljev, menim, da bodo predvsem tiste dejavnosti, ki otrokom

pomenijo napredek na več področjih, odvzete, kar bo slabo vplivalo na prihodnje generacije. Zatorej so na področju dodatnega dela z otroki potrebne korenite spremembe na področju vrednotenja dela, plačila, predvsem pa je treba ozavestiti širšo javnost, da so učitelji tisti, ki lahko s svojim delom in zgledom motivirajo učence, jih povzdignejo, tako da v celoti izkoristijo svoje sposobnosti in dosegajo dobre rezultate na različnih področjih šolskega dela. S tem se poveča tudi zaupanje v šolo in, kar je najpomembnejše, razgledanost in izobraženost pri mladih bo dosegla nove razsežnosti, ki jo tehnološko vse bolj razvito okolje zelo potrebuje.

5 Viri in literatura

1. FRATNIK Kobe N. *Glasbena terapija pri osebah s posebnimi potrebami*: specialistično delo. Štanjel: samozaložba. 2007.
2. *GLASBENO izvajanje v osnovni šoli*. [Online]. Wikipedija: prosta enciklopedija. [Zadnja sprememba 24. apr. 2013; 14:27]. [Citirano 18. jul. 2017; 10.08]. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Glasbeno_izvajanje_v_osnovni_%C5%A1oli.
3. STERGAR Remškar I. *Glasbene dejavnosti za osebe s posebnimi potrebami.* [Online]. [Citirano 17. jul. 2017; 17.15]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.revija-liza.si/kolumna/glasbene-dejavnosti-za-osebe-s-posebnimi-potrebami/-29. julij 2013.
4. STRAJNAR J. *Cajon-slovenska šola cajona*. [Online]. [Citirano 18. jul. 2017; 11.35]. Dostopno na spletnem naslovu: http://cajon.si/jaka-strajnar-cajon-slovenska-sola-cajona/.

II. osnovna šola Žalec

Karmen Posedel Golob

PROGRAM SPECIALNA OLIMPIADA NA II. OSNOVNI ŠOLI ŽALEC

SPECIAL OLYMPICS PROGRAM AT II. OSNOVNA ŠOLA ŽALEC

Povzetek

Na II. osnovni šoli Žalec vodim nadstandardni program Specialna olimpiada. V okviru programa se učenci pripravljajo na tekmovanja, ki so organizirana na regijskem, državnem in mednarodnem nivoju. Specialna olimpiada je način življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju, prek njih pa tudi njihovih družin. Pozitiven rezultat dela v tem programu je, da osebam z motnjo v duševnem razvoju in njihovim družinam omogoča aktivno življenje v socialni skupnosti. Tekmovanja in srečanja prinašajo uspehe, samopotrditve, pozitivno samopodobo, nova poznanstva in tudi športno zavest, da je gibanje zdravo. Velik delež populacije oseb z motnjo v duševnem razvoju ima prekomerno telesno težo, ki vpliva na kakovost življenja, predvsem na zdravje. Pogosto so socialni stiki oseb omejeni na družino in ustanovo, v katero so vključeni. V članku bom prestavila osebno izkušnjo mojega učenca Martina s programom Specialne olimpiade.

Ključne besede: specialna olimpiada, osebe s posebnimi potrebami, osebe z motnjami v duševnem razvoju, športne dejavnosti

Abstract

I serve as the head administrator of Special Olympics team program at II. Osnovna šola Žalec. The extracurricular program guides students through the competition process as they plan and prepare for competitions beginning at the district level and proceeding to national and international events. Special Olympics is a way of life that provides opportunities to strengthen and expand social relationships of the participants and their families. The success at the games encourages meaningful and active involvement in the community; it inspires joy, promotes healthy living, and improves self-confidence. The games bolster social network support of competitors whose social circle may otherwise be limited to their immediate families. The program remedies weight issues, better physical conditioning, and consequently deliver general health improvements. A case of my student Martin and his experience as a Special Olympics athlete is presented in the article.

Key words: Special Olympics, program, people with special needs, people with intellectual disabilities, sport activities

1 Predstavitev dejavnosti

Program Specialna olimpiada ni namenjen le športu, temveč združuje športne, socialne in kulturne aktivnosti. Športni rezultati ne predstavljajo edine vrednote, a pomenijo način življenja.

Program deluje po načelu, da so osebe z motnjami v duševnem razvoju (v nadaljevanju MDR) z ustreznim vodenjem in spodbujanjem sposobne učenja, veselja in uživanja v individualnih in skupinskih športih, prilagojenih potrebam oseb z MDR.

Član programa Specialna olimpiada mora izpolnjevati naslednja pogoja:

- star mora biti vsaj osem ali več let,
- usmerjen mora biti kot oseba z zmernimi ali težjimi MDR.

Glavno geslo, ki ga je izrekla Eunice Kenndey Shriver na prvih mednarodnih igrah Specialne olimpiade, je: »Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poskusu.« Od takrat dalje to geslo izrekajo vsi športniki na vseh tekmovanjih Specialne olimpiade po vsem svetu. Geslo odraža idejo, da si vsak športnik prizadeva doseči svojo zmago in da je že samo poizkus zmaga.

V nadstandardno dejavnost programa Specialna olimpiada, ki poteka na II. osnovni šoli Žalec, je vključenih trinajst učencev. Treningi potekajo v okviru športne vzgoje in v času podaljšanega bivanja. Izvajamo jih vodja programa, specialni in športni pedagogi.

Program je zasnovan tako, da učenci razvijajo naravne oblike gibanja in motorične spretnosti ter hkrati izvajajo vaje za discipline v atletiki in elemente košarke. Treningi potekajo v sproščenem vzdušju. Prilagojeni so vsakemu posamezniku glede na njegove sposobnosti. Pri izvajanju je pomemben individualen pristop, da učenci vaje izvajajo pravilno. Moje glavno vodilo je, da se učenci gibajo, ob tem pa uživajo in se učijo.

Cilji obravnavane nadstandardne dejavnosti so vpliv na zdravje oseb, vzdrževanje redne telesne aktivnosti, premagovanje motoričnih ovir, potrjevanje lastne vrednosti, vključevanje oseb z MDR v širšo skupnost, sodelovanje na tekmovanjih SOS (v nadaljevanju Specialne olimpiade Slovenije) , druženje in navezovanje stikov. Ukvarjanje s športom osebam z MDR omogoča kakovostnejše in samozavestnejše življenje. Glavni cilj nadstandardne dejavnosti pa je seveda sodelovanje na tekmovanjih.

Vodja programa mora športnikom zagotoviti ustrezno opremo, primerna oblačila in športno obutev, prevoz na tekmovanje ter plačilo kotizacije.

Na začetku šolskega leta v letnem delovnem načrtu določimo tekmovanja, ki se jih bomo z ekipo udeležili. Prav tako določimo ekipo strokovnjakov, ki bo skrbela za strokovno vodstvo na treningih, organizacijske zadeve in iskanje sponzorjev. Vodja programa pripravi tudi letni program dela, v katerem so zajeti število učencev, ki sodelujejo v programu, izvajalci programa, športi, ki jih bomo razvijali, tekmovanja, ki se jih bomo udeležili, športni objekti za treninge in finančna sredstva, ki jih potrebujemo za izvedbo programa.

Specialna olimpiada je zasnovana na prepričanju, da vsak športnik dobi možnost za zmago na tekmovanju. Prav zato mora biti vsaka športna prireditev organizirana na način, da ima vsak športnik na tekmovanju približno enake možnosti za zmago. To zagotovljamo tako, da športnike razdelimo v tekmovalne skupine glede na dosežke iz prejšnjih tekmovanj in glede na dosežene rezultate med dvanajsttedenskim treningom pred tekmovanjem.

Tekmovanja potekajo v javnosti in so zelo privlačna za gledalce, navijače in medije. Vse to omogoči tekmovalcem, da tudi drugi cenijo njihove posebne kakovosti, razvite s športnimi spretnostmi.

2 Povezava s civilno družbo

Slika 1: Martin Dernovšek na svetovnih igrah v Los Angelesu

(https://twitter.com/specolympicseu/status/626956831911362560)

Martin Dernovšek je učenec, ki izhaja iz socialno ogrožene družine. Na začetku šolanja je bil vključen v redno osnovno šolo. Zaradi MDR je bil po dveh letih doživljanja neuspehov usmerjen v šolo s prilagojenim programom, natančneje v program z nižjim izobrazbenim standardom. V tem programu je bil neuspešen, saj so bile njegove težave prevelike. Doživljal je neuspeh za neuspehom. Vsi ti dejavniki so vplivali na njegovo vedenje. V domačem okolju je zašel v slabo družbo. V šoli je imel vedenjske težave. Pri dvanajstih letih je bil usmerjen v Posebni program II. osnovne šole Žalec, v katerega usmerjajo učence z zmerno in težjo duševno motnjo. Na začetku je imel težave z vključevanjem v program, saj je bila njegova samopodoba zelo slaba. Kmalu je našel veselje v športu. Opazili smo, da je zelo nadarjen, in ga vključili v program Specialna olimpiada. Uspehi, ki jih je doživljal v tem programu, so bili kot čudežno zdravilo za njegovo ranjeno dušo. Postajal je zelo uspešen. Dosegal je odlične rezultate pri atletiki, košarki in nogometu. Na vseh tekmovanjih je osvajal zlate medalje. Vsi strokovni delavci smo imeli čast opazovati, kaj se zgodi z učencem, ki po toliko letih neuspehov postane uspešen in dvigne glavo.

Uspelo se mu je uvrstiti tudi na svetovne igre Specialne olimpiade v Los Angelesu. To je bil poseben dogodek, saj je bil prvi učenec v Občini Žalec, ki mu je to uspelo doseči. Sam dogodek je privabil novinarje, lokalne skupnosti in župane občin ustanoviteljic II. osnovne šole Žalec.

V šoli smo mu nudili podporo, ga spodbujali in mu stali ob strani, tudi v težkih trenutkih. Omogočali smo mu treninge pod strokovnim vodstvom in vključevanja na tekmovanja na državnem nivoju. Priprave na tekmovanja so potekale v okviru pouka pri urah športne vzgoje in v času podaljšanega bivanja. Ključni akterji te zgodbe smo bili: ravnateljica II. osnovne šole Žalec Petra Petrovič Pražnikar, učitelj športne vzgoje Jaro Vybihal in vodja programa Specialna olimpiada na II. osnovni šoli Žalec Karmen Posedel Golob.

Poleg rednih treningov in omogočanja tekmovanj so bile svetovne igre velik finančni zalogaj. Iskanje sponzorjev je bil pravi izziv. Na veliko presenečenje se je odzvalo veliko ljudi in finančno podprlo Martinov odhod v Los Angeles. Na pomoč so priskočili: Klub borilnih veščin Fudoshin Šempeter, Medobčinsko društvo Sožitje Žalec, Iztok Palir, s. p., Mestna skupnost Žalec, Juteks, d. o. o., Ograje Kočevar, d. o. o., Spekter, d. o. o., Urošu Herodež, s. p., Sipro, d. o. o., Anton Jošt, Frizerski salon Gašper Gath, Peter Šelekar, s. p., in Odelo Slovenija, d.o.o.

21. 7. 2016 je Martin z ekipo SOS odpotoval v Los Angeles. Igre so trajale do 2. 8. 2016. V ekipi je bilo petindvajset slovenskih športnikov in devet trenerjev. Martin je prek socialnega omrežja Facebook redno vzpostavljal stik s Slovenijo. Pošiljal nam je sporočila o svojih vtisih.

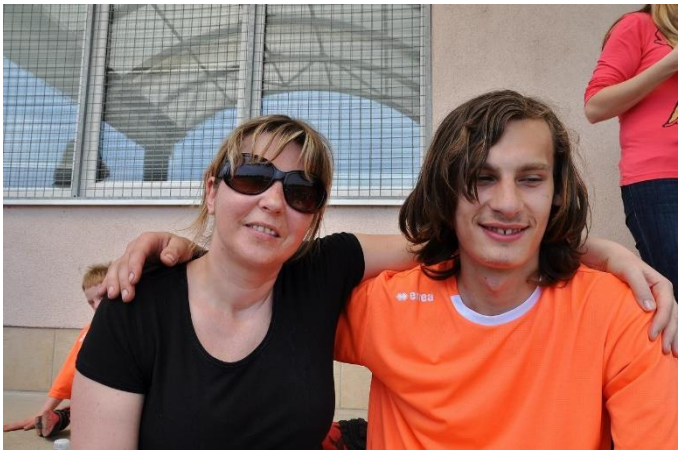
Presenečen in navdušen je bil, ko je srečeval športnike različnih ras. Pohvalil se je, da je videl Michelle Obama, pevko Avril Lavigne in pevca Stevieja Wonderja.

Martin je vse navdušil z rezultati, ki jih je dosegel. Osvojil je kar tri medalje. V skoku v višino z 1,65 metra in skoku v daljino s 5,18 metra je osvojil srebrni medalji, v štafeti 4 x 100 m pa bronasto.

Po prihodu domov je bil deležen ogromne pozornosti, ki mu je risala nasmeh na obraz in potrdila, da je naredil nekaj res pomembnega in velikega za Slovenijo. Povabljen je bil tudi k predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju.

Specialna olimpiada mu je omogočila nov pogled na svet – odprl se mu je svet, v katerem je lahko izkoristil svoje sposobnosti. Šport je sčasoma postajal del njegovega življenja, oblika sprostitve, veselja in pozitivne energije, pridobival je na samozavesti. Kljub občasnim nihanjem in trenutkom, ko je zašel na stranpoti, je šport ostajal tisti, kamor se je lahko zatekel in se zopet našel.

Verjamem, da je izkušnja v Los Angelesu pozitivno vplivala na njegovo samopodobo in zaupanje vase.

Slika 2: Martin Dernovšek z vodjo programa Karmen Posedel Golob

(http://www.slovenskenovice.si/sport/drugi-sporti/pred-odhodom-na-specialno-olimpijado)

Slika 3: Martin Dernovšek z medaljami

(http://www.braslovce.si/Objave/PodrobnostiObjave/579)

Poleg navedenega je treba omeniti Martinov prispevek družbi, saj je s svojimi rezultati širil spoznanje, da lahko osebe z MDR s svojim talentom in vloženim trudom poskrbijo za prepoznavnost Slovenije doma in v svetu.

Slika 4: Martinu je čestital župan Občine Braslovče

(http://www.braslovce.si/Objave/PodrobnostiObjave/579)

3 Izzivi na poti

Pri izvajanju programa smo najpogosteje imeli finančne težave. Načelo Specialne olimpiade je, da starši ne smejo biti finančno obremenjeni zaradi izvajanja programa.

Program je nadstandarden, kar pomeni, da je treba vsa sredstva zagotoviti iz drugih oziroma sponzorskih sredstev. Ravnateljica II. osnovne šole Žalec Petra Petrovič Pražnikar je velika

podpornica gibanja Specialne olimpiade in je zato v veliko pomoč pri zagotavljanju finančnih sredstev.

V program je vključenih trinajst učencev. Zagotoviti je treba športno opremo, drese, prevoze na tekmovanja in plačilo kotizacije za tekmovanja. Takšen program je za II. osnovno šolo Žalec velik finančni in organizacijski zalogaj. Poleg finančnih sredstev pa je treba zagotoviti tudi športno opremo in primerne prostore za treninge. Pri organizaciji nam priskoči na pomoč Občina Žalec, ki nam omogoča brezplačno uporabo stadiona in telovadnice za treninge.

V okviru programa razvijamo športne discipline, kot so atletika, košarka in krpljanje. Treninge izvajamo v okolici šole in se tako izognemo dodatnim stroškom za prevoze.

Želeli bi razvijati tudi športe, kot sta plavanje in smučanje. Za zdaj to predstavlja prevelik finančni zalogaj, saj bi poleg prevozov na treninge morali nabaviti tudi opremo in karte za bazene in smučišča.

Poleg zagotavljanja finančnih sredstev se pojavljajo tudi organizacijske težave, saj učenci za prevoz v šolo in domov uporabljajo šolski prevoz. Težko je uskladiti vremenske pogoje, urnik pouka in čas za treninge.

Veliko težavo prav tako predstavlja športna oprema. Nekateri učenci izhajajo iz socialno ogroženih družin in nimajo primerne opreme za treninge. Pri opremi so nam priskočili na pomoč zaposleni na šoli in starši.

Slika 5: Ekipa II. osnovne šole Žalec

(https://photos.google.com/share/AF1QipMpAU2jmX_V3vlTXGo_UDBNYmVATIr0oYoy WxVvvjpmMqrpnT7jjhBi06KN2nkw?key=bm5rUGRleFl1dnFZYUVGZnJGaktDSlJKS1hYX053)

Naleteli smo tudi na težavo, da starši dveh učencev v programu niso videli prednosti, temveč le težave. Prihodi s tekmovanj so bili pogosto v poznih popoldanskih urah in takrat učenci niso več imeli možnosti šolskega prevoza za odhod domov. Po njih so morali priti starši. Starši dveh učencev so v tem videli tako veliko težavo, da niso več želeli, da bi njihova otroka sodelovala na tekmovanjih tudi v prihodnje.

Težave so med drugim predstavljale še vremenske razmere. Tekmovanja v atletiki so v mesecih maju in juniju. Zaradi visokih temperatur je bilo treba prilagoditi treninge in jih izvajati v zgodnjih jutranjih urah. Visoke temperature in športna aktivnost lahko izzovejo epileptični napad oseb z MDR.

Športniki z MDR, vključeni v program SOS, imajo poleg MDR še druge zdravstvene težave, kot so epileptični napadi, visok tlak, težave z vidom, težave z zadrževanjem urina in blata ter psihične težave. Vodja programa mora upoštevati te posebnosti in zagotoviti, da ne vplivajo na potek tekmovalnega dne. Včasih je težko, saj na tekmovališčih ni primernih sanitarij, dovolj sence in možnosti za ustrezen počitek oseb z MDR.

Šolsko delo obsega poleg učnih ur vse več drugega dela, kar od učiteljev zahteva ogromno energije, zato jim potem zmanjka volje in energije za druge obšolske dejavnosti. Učitelj mora biti entuziast in velik ljubitelj dejavnosti, da zmore kljub vsem oviram in ostalemu delu izpeljati program.

Strokovni delavci, ki izvajamo program, naredimo poleg rednih obveznosti ogromno dodatnih ur. Treningi potekajo pred ali po našem delovnem času, prav tako priprave na treninge in tekmovanja. Nekaj tega dela se nam šteje v letni doprinos, veliko dela pa je prostovoljnega in se nikamor ne beleži.

Nadstandardno dejavnost programa Specialna olimpiada bom izvajala še naprej, ker je vložek v to delo še vedno manjši kot nagrada. Nagrada ni finančna, temveč veliko večja. Ko vidiš, kako lahko vplivaš ter spremeniš dan in življenje osebe z MDR, te nič ne ustavi in ti daje voljo za delo vnaprej. Poleg tega mi je v čast biti del nečesa tako velikega, kot je Specialna olimpiada, saj me športniki navdihujejo. Kljub oviram se trudijo in dajejo vse od sebe.

4 Zaključek

Kaj je tisto, kar nas motivira, da kljub vsem oviram nadaljujemo? Biti del gibanja Specialne olimpiade je preprosto nekaj čudovitega. Druženje s »Specialci« je privilegij – biti z njimi, jih opazovati, kako kljub oviram trenirajo, dajejo vse od sebe, in se z njimi veseliti ob uspehu.

In kaj je tako posebnega na Specialni olimpiadi? Igre kot celota so posebne. V prvi vrsti zato, ker so tudi udeleženci posebni. To niso vsakdanje osebe, to so osebe s posebnimi potrebami, ki izžarevajo borbenost, voljo, čustva v njihovem osnovnem, naravnem pomenu. Gre za čista čustva, prvinsko borbenost in neizmerno voljo.

Na tekmovanjih sta prisotni tekmovalnost in napetost med tekmovalci, vendar se kažeta v drugačni podobi. V povsem nepokvarjeni in naravni podobi.

Slogan specialnoolimpijskega gibanja je: »*Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poskusu*.« Ta slogan kaže moč teh iger, vso natančnost in vso njihovo lepoto.

Menim, da je program Specialna olimpiada na II. osnovni šoli Žalec dobro organiziran. Ima podporo vodstva, strokovnih delavcev in lokalne skupnosti. Pomembno je, da z učenci, ki sodelujejo v programu, sodelujejo strokovnjaki, ki poznajo njegov pomen in vrednost, ter da Specialna olimpiada ni zgolj šport, temveč veliko več. Velik pomen ima pri prepoznavnosti oseb z MDR v civilni družbi in pri zavedanju, kdo so in kaj zmorejo. Poleg tega jih ima širša javnost možnost spoznati in jih prepoznati kot osebe, ki imajo talente in so lahko uspešne. Prav tako s programom vplivamo na samopodobo učencev, ki so bili usmerjeni v neustrezne programe in niso imeli možnosti biti uspešni. Martin Dernovšek je primer učenca, ki mu je Specialna olimpiada predstavljala zdravilni obliž za njegove duševne rane.

V prihodnje bi si želela, da bi bila Specialna olimpiada financirana s strani občine in da bi se lahko vodja programa ukvarjal zgolj s pripravami učencev na tekmovanja. Iskanje finančnih sredstev je stresno in včasih predstavlja velik pogoj za udeležbo na tekmovanjih.

Poleg športov, ki jih razvijamo na naši šoli, bi si želeli, da bi naši učenci imeli možnost trenirati tudi plavanje in smučanje. Za zdaj to predstavlja prevelik finančni zalogaj. Rešitev te težave je možna v primeru stalnega financiranja te aktivnosti.

5 Viri in literatura

1. MORI-Duler, N. *Pomen gibalnih dejavnosti pri osebah z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju :* diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. 1995.
2. *SPOZNAJTE nas*. [Online]. Specialna olimpiada Slovenije. [Zadnja sprememba 22. jun. 2017; 21.55]. [Citirano 9. jul. 2017; 18.05]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.specialna-olimpiada.si/.
3. TURIČNIK, S. *Atletika: priročnik za trenerje Specialne olimpiade*. Ljubljana: Društvo Specialna olimpiada Slovenije. 2005.
4. VUTE, R. *Izzivi drugačnosti v športu*. Ljubljana: Debora. 1999.

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

Gimnazija in veterinarska šola

Jože Premru

MOSTOVI IZ SLAMIC

STRAW BRIDGES

Povzetek

Dijake lahko vzpodbujamo h krepitvi socialnega kapitala tudi z drugačnimi dejavnostmi, takimi, ki so naravoslovne narave, a niso zapisane v kurikulumu. Socialni kapital je namreč ključen za izgradnjo in vzdrževanje civilne družbe. V prispevku je opisan potek in evalvacija delavnice, na kateri so dijaki izdelovali mostove iz slamic. Znotraj posameznih faz delavnice je opisano, katere vidike socialnega kapitala so dijaki krepili in na kakšen način.

Ključne besede: socialni kapital

Abstract

We can encourage students to strengthen their social capital with other activities, such as nature or science activities, that are, however, not included in the school curriculum. Social capital is a key component to building and maintaining civil society. The following paper describes the course and evaluation of the workshop, where students built straw bridges. The paper describes which aspects of the social capital were strengthened within the individual phase of the workshop, and by what means.

Key words: social capital

1 Predstavitev dejavnosti

V kurikulumu za tehniške gimnazije in srednje strokovno izobraževanje so kot del učnega načrta predpisane tudi obvezne izbirne vsebine oz. interesne dejavnosti, ki jih mora dijak opraviti v okviru štiriletnega izobraževanja. Na našem zavodu v ta namen organiziramo tedne v času pouka, ki so namenjeni opravljanju teh vsebin oz. dejavnosti. Poleg obveznih vsebin, dijakom omogočimo tudi udeležbo na različnih izbirnih vsebinah, ki jih pripravimo profesorji znotraj posameznih aktivov.

V šolskem letu 2015/2016 sem v jesenskem tednu, ki je bil namenjen danim vsebinam oz. dejavnostim, izpeljal delavnico z naslovom Mostovi iz slamic. Cilj delavnice je bil, da vsak udeleženec zgradi most s čim večjo nosilnostjo, in sicer s pomočjo PVC slamic, bucik in škarij. Dolžina mostu je morala biti med 20 in 30 cm. Delavnica je bila namenjena skupini od 15 do 20 dijakov, tako iz programa tehniška gimnazija kot iz programa veterinarski tehnik.

Slika 1: Začetek izdelovanja mostov (Vir: Jože Premru)

Delavnico smo izvedli v šolski učilnici. Časovna omejitev delavnice je bila štiri šolske ure. Dve šolski uri smo namenili izdelavi mostov, v preostalih dveh urah pa smo izvedli še testiranje nosilnosti in razglasili rezultate. Vsakemu zgrajenemu mostu smo izmerili dolžino in nosilnost (obremenitev s težo), ki jo je most še prenesel. Iz danih podatkov smo izračunali nosilnost v obliki formule: masa/dolžino enote. Na koncu smo razglasili tri dijake z najboljšim rezultatom.

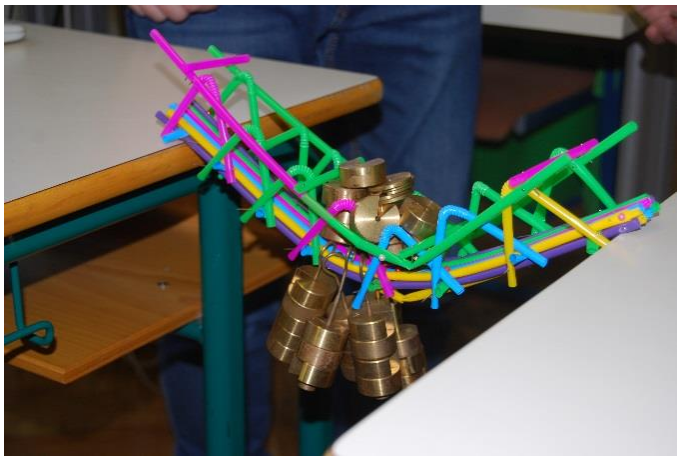
2 Povezava s civilno družbo

Za izgradnjo in vzdrževanje civilne družbe je med drugimi ključen tudi razvoj socialnega kapitala pri posamezniku (Strang in Braithwaite, 2001, 195).

Kot navajajo na spletni strani šole za ravnatelje (po Putnam 2000, v West Burnham et. al. 2007), socialni kapital vključuje:

- skupna pravila in vrednote
- dobro razvite socialne mreže
- visoko raven zaupanja
- visoko državljansko zavzetost
- simbole in obrede
- soodvisnost in vzajemnost
- prostovoljstvo in dejavnosti skupnosti

V šoli za ravnatelje so socialni kapital opredelili z naslednjo definicijo: socialni in kulturni kapital posameznika je bogastvo, ki izvira iz sodelovanja in vpetosti v socialne vezi in mreže. Povečuje občutek pripadnosti, zaupanja in solidarnosti ter omogoča razvoj posameznika in skupnosti. Glavna značilnost socialnega kapitala so pozitivni odnosi. Pomembni sta tako količina kot tudi kakovost socialnih stikov, ki jih vzpostavlja posameznik v okolju, v katerem živi in dela, se pravi, v družini, v šoli, med vrstniki in v širši skupnosti.

Slika 2: Testiranje nosilnosti enega izmed mostov (Vir: Jože Premru)

Menim, da so dijaki krepili svoj socialni kapital s tem, da so se držali pravil, ki smo jih določili na začetku delavnice. Pravila kot so: na kakšen način, s kakšnimi pripomočki in koliko časa lahko gradijo most, kako bomo mostove obtežili, katere meritve bomo opravili, ipd.

Dijaki so z udeležbo na delavnici širili svoje socialne mreže. Na delavnici so sodelovali dijaki dveh različnih izobraževalnih programov, ki se sicer izvajata na isti šoli oz. lokaciji, a se pri izvajanju pouka le redko srečajo. Prav tako so se na delavnici soočili dijaki istih izobraževalnih programov, a so bili ti različnih starosti oz. dijaki iz različnih letnikov.

Soodvisnost so dijaki krepili pri gradnji z omejenim številom slamic in bucik. Končno število slamic in bucik je bilo za dijake na delavnici omejeno. To pomeni, da če je en dijak za izgradnjo svojega mostu porabil večje število slamic (lahko tudi samo za razrez pri gradnji), je imel drug dijak na voljo manjše število slamic. Enako pravilo se je nanašalo na bucike.

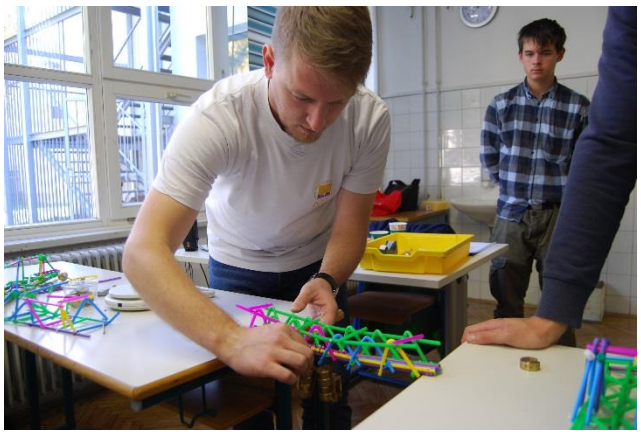
Menim, da so dijaki krepili svoj socialni kapital tudi preko dejavnosti v skupnosti/skupine same, saj so bili aktivno vključeni v proces izdelave. Vsak dijak v skupini je izgradil most. Dijaki so sodelovali tudi pri testiranju mostov. Bili so torej aktivni udeleženci »skupnosti«.

3 Izzivi na poti

Pri iskanju ideje za delavnico sem si zastavil naslednje smernice:

- brezplačna udeležba za dijake
- dostopnost za dijake iz obeh izobraževalnih programov
- dostopnost za dijake in dijakinje
- delavnica v povezavi z naravoslovjem
- preprostost izvedbe

Ideja, da bi s pomočjo različnih materialov izgradili most ni nova. Podobno tekmovanje organizirajo študentje tehniških šol Univerze v Mariboru v izdelavi najbolj nosilnega mostu iz špagetov z naslovom *Ali je kaj trden most*.

Slika 3: Testiranje nosilnosti mostov (Vir: Jože Premru)

Ker je bilo potrebno paziti na višino materialnih stroškov, sem se pri pripravi delavnice odločil za PVC slamice. Pri izgradnji mostov s slamicami smo se izognili morebitni zadregi ob vprašanju o ravnanju s hrano (do česar bi lahko prišlo, če bi uporabili špagete), po koncu gradnje pa je bilo tudi bistveno manj pospravljanja. Strošek nakupa slamic je znašal le nekaj evrov, saj so se dijaki znašli in slamice prinesli s seboj od doma. Za povezovalni element med slamicami bi lahko izbral samolepilni trak. Ker pa sem želel dijake postaviti pred dodaten izziv, smo se dogovorili, da bodo imeli na voljo le bucike, ki smo si jih izposodili v tajništvu šole ter jih po koncu delavnice velik del tudi vrnili nazaj, saj niso vsi dijaki svojih mostov odnesli domov. Tudi preostali material je bil na voljo na šoli, na primer uteži, s katerimi smo testirali nosilnost mostov, smo si izposodili iz dobro opremljenega fizikalnega laboratorija.

Izziv s katerim sem se soočal pri raziskovanju in pripravi delavnice je bil, kako izbrati primerno temo, da bo zanimiva tako dijakom iz programa tehniške gimnazije, kot tudi dijakom iz programa veterinarski tehnik. Še več; kako poleg dijakov na delavnico pritegniti tudi dijakinje in jim omogočiti enake možnosti pri tekmovanju. Menim, da je jeziček na tehtnici zanimivosti prevesil naslov delavnice in kratek opis, ki so ga dijaki lahko prebrali ob prijavi.

Svojevrsten izziv je bila priprava takšne naravoslovne delavnice na način, da so udeleženci nek predmet ali stvar izdelali brez zapletenih (po njihovem mnenju) izračunov in mimo predhodne obdelave suhoparne teorije. Dijaki so bili navdušeni že nad tem, da je njihov most (brez posebnega znanja strojništva) prenesel obremenitev nekaj sto gramov mase, pa čeprav ni bil niti blizu najboljšim mostovom v obremenitveni kategoriji.

Menim, da je bilo vseh pet zastavljenih smernic doseženih in da je delavnica določena pričakovanja ne samo dosegla, pač pa celo presegla. Delavnico sem izpeljal brez nastalih

stroškov za dijake. Nanjo so se prijavili in se je udeležili dijaki obeh izobraževalnih programov. Udeležile so se je tudi dijakinje.

Slika 4: Izračun nosilnosti s strani dijakov (Vir: Jože Premru)

Menim, da je bil cilj pod točko delavnice v povezavi z naravoslovjem presežen. Dijaki na delavnici niso samo izdelovali vsak svoj most, ampak so v duhu tekmovalnosti opazovali drug drugega, izmenjevali mnenja o konstrukcijah, se dogovarjali o porabi in delitvi materiala, ipd. Dijaki so začeli sami testirati mostove tako, da so nanje obešali uteži. Samoiniciativno so začeli zapisovati podatke v tabelo in opravljati izračune glede nosilnosti mostu. Dijaki so bili aktivni udeleženci delavnice.

4 Zaključek

Na delavnici smo dosegli zastavljene cilje. Delavnica je potekala v sproščenem vzdušju, kljub temu, da smo jo izvajali v času pouka in v šolski učilnici. Dijaki so delavnico in njeno izvedbo pohvalili. Kar nekaj dijakov je svoje mostove ponosno odneslo s seboj domov.

Smiselno bi bilo delavnico v enaki obliki izvesti tudi v prihodnje, a ne vsako šolsko leto. Ker je delavnica namenjena heterogenim skupinam, bi jo bilo smiselno izvajati vsako četrto generacijo. Vsakoletna izvedba delavnica bi bila smiselna le, če bi dobila obliko vsakoletnega tekmovanja skupin. Delavnico bi lahko nadgradili tako, da bi končne izdelke razstavili ali pa da bi testiranje nosilnosti mostov potekalo v živo pred publiko.

Tovrstne dejavnosti so dodana vrednost šole in šolskega sistema, hkrati pa naložba v bodoče akterje, ki bodo vpeti v civilno družbo. Dejavnosti, ki se nahajajo na platnu predpisanega

kurikuluma a presegajo njegove okvirje, so eden izmed načinov, kako udeležence spodbuditi k razmišljanju in gledanju preko meja in omejitev.

Raznolikost dejavnosti, ki jo bodo šole oz. zavodi ponujali dijakom v prihodnje, bo pomenila dodano vrednost k šolskemu programu posamezne šole oz. zavoda.

5 Viri in literatura

1. COLEMAN, J. Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology.* 1988.
2. *MOST iz špagetov prenese 105 kg - morda tudi več*?. [Online]. MMC. [Zadnja sprememba 3. maj 2017; 16.59]. [Citirano 17. avg. 2017; 8.00]. Dostopno na spletnem naslovu:https://www.rtvslo.si/zabava/zanimivosti/most-iz-spagetov-prenese-105-kg-morda-tudi-vec/421312.
3. *OPREDELITEV socialnega in kulturnega kapitala*. [Online]. Šola za ravnatelje. [Citirano 16. avg. 2017; 8.00]. Dostopno na spletnem naslovu: http://sk.solazaravnatelje.si/predstavitev/opredelitev-skk/.
4. PUTNAM, R. D., *Democracies In Flux.* Te Evolution of Social Capital in Contemporary Society. Oxford: University Press. 2002.
5. STRANG, H. in BRAITHWAITE, J. *Restorative justice and civil society*. New York: Cambridge University Press. 2001.

Gimnazija Celje - Center

Maja Rak

Z NITJO PRETEKLOSTI KVAČKAMO PRIHODNOST

WITH THE THREAD OF THE PAST WE CROCHET THE FUTURE

Povzetek

V programu umetniška gimnazija – likovna smer vzgajamo in izobražujemo mlade s ciljem, da razvijajo razmišljujoč in ustvarjalen odnos do likovnosti in sveta nasploh. Pri tem v svoje dejavnosti vključujemo najrazličnejše nove metode, ki omogočajo pridobivanje posameznih neformalnih znanj, saj menimo, da le kombinacija formalnega in neformalnega izobraževanja zagotavlja celostni razvoj osebnosti mladega človeka. V prispevku je predstavljen projekt Kvačkanje na GCC, s katerim smo se vključili v program Dnevov evropske kulturne dediščine pod okriljem Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenija. Projekt smo izvedli med jesenskimi obveznimi izbirnimi vsebinami. Naš cilj je bil, da čisto vse dijake umetniške gimnazije – likovna smer naučimo kvačkati. Pri projektu smo sodelovali s članicami Univerze za tretje življenjsko obdobje Osrednje knjižnice Celje. Takšno sodelovanje je zahtevalo ustvarjalnost sodelujočih in izjemno predanost učiteljev in mentorjev. Rezultat našega medgeneracijskega druženja in učenja je bila likovna razstava, s katero smo projekt predstavili tudi lokalni skupnosti.

Ključne besede: projekt, neformalno in formalno izobraževanje, kvačkanje, kulturna dediščina, ustvarjalnost, predanost, medgeneracijsko druženje

Abstract

Secondary school of fine arts Celje – Center students are educated with the purpose to develop a creative attitude towards arts and the world in general. To achive the above mentioned goal we include various new methods in our activities that enable students to achieve formal and informal knowledge. We strongly believe that only a combination of formal and informal knowledge can assure a complite development of a young person's personality. In the following article I will present the project Chrocheting at GCC, which was performed during the European cultural heritage programme under the guidance of the »Protection of cultural heritage of Slovenia«. The project took place in autumn during extra curriculum activities. The goal was to teach our students of fine arts the skill of chrocheting. We cooperated with members of the seniority centre of the City Library in Celje. This kind of cooperation requires not only participants' creativity, but also comitted teachers as well as

motivated mentors. The result of our intergenerational gathering and teaching was an exhibition where our project was presented to the wider public.

Key words: project, formal and informal knowledge, chrocheting, cultural heritage, creativity, commitment, intergenerational gathering

1 Predstavitev dejavnosti

Slovenski psiholog Janez Svetina v knjigi Slovenska šola za novo tisočletje pravi, da se je moderna šola znašla pred skoraj nerešljivim problemom. Od nje se pričakuje, da bo opremljala otroke z vsem znanjem, ki je potrebno za življenje v moderni družbi in v poklicu. Obseg tega znanja se povečuje, otroci se morajo učiti vse več predmetov z vedno obsežnejšim gradivom, ob tem pa zmanjkuje časa za globinski pouk in kreativni način učenja. Formalno izobraževanje z zahtevami po faktografskem znanju in učenju ne dopušča zadosti časa za razvedrilo, zdravo telesno dejavnost, glasbeno in likovno interesno dejavnost, branje, literarno razmišljanje, zdravo družbo in druženje, ne uči harmoničnega učenja, temveč ravno nasprotno, peha mladega človeka v življenjsko neuravnoteženost. V šolah imamo veliko otrok, ki jim takšna uniformirana šola ne ustreza, ki šolo občutijo kot breme. Posledica tega je dokaj pogost odklonilen odnos slovenskih otrok do šole, kar je zgovoren znak neustreznosti takšne šole.

Gimnazija Celje - Center (v nadaljevanju GCC) kot tudi vse več šol v Sloveniji v svoje dejavnosti vključuje najrazličnejše oblike neformalnega izobraževanja. Nove metode, kot so projektno delo, delavnice in ekskurzije dijakom omogočajo pridobivanje posameznih neformalnih znanj in socialnih spretnosti. Eden takšnih primerov je bil projekt Kvačkanje na GCC. To dejavnost smo uvrstili v sklop 90 ur, ki so sistematizirane za program obveznih izbirnih vsebin v programu umetniška gimnazija – likovna smer. S tem projektom smo dijakom približali veščino kvačkanja, ki je v današnji potrošniški družbi, ko nima ne časa, ne potrpljenja, ne znanja, že skoraj povsem izumrla.

Ravnatelj GCC Gregor Deleja pravi: »Takšni projekti so idealen primer dobre prakse, ki podira mejo med formalnim in neformalnim izobraževanjem. Ta meja je tudi sicer ena izmed večjih pomanjkljivosti aktualnega šolskega sistema, kajti ravno z neformalnim, lahko formalna kurikularno predpisana znanja, standarde in normative dopolnjujemo s spretnostmi, ki mlademu človeku koristijo pri razvoju njegove osebnosti, vključevanja v življenje in kritičnega doživljanja časa in sveta v njem.«

Na GCC, kjer se izobražuje skoraj 1000 dijakov v treh vzgojno-izobraževalnih programih, se zavedamo pomembnosti dediščine, ki jo prepoznavamo kot skupno bogastvo in privilegij. Pojem kulturne dediščine se prepleta skozi učne vsebine mnogih predmetov, predvsem predmetov v programu umetniška gimnazija - likovna smer.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju ZVKD) že 26. leto organizira Dneve evropske kulturne dediščine (v nadaljevanju DEKD), ki so se v tem obdobju razvili v pomembno in prepoznavno akcijo, s katero stroka in ostali osveščamo in izobražujemo o pomenu dediščine. Akcija je usmerjena in premišljena, vključujoča in povezujoča. ZVKD je tudi v tem letu skupaj z muzeji, galerijami, arhivi, zavodi s področja kulture, knjižnicami, vrtci, šolami in posamezniki pripravili pester program dogodkov v Tednu kulturne dediščine (v nadaljevanju TKD), od 1. do 8. 10. 2016. Tokratna tema je bila DedIŠČIna OKOLI nas, s katero so organizatorji želeli povedati, da je dediščina povsod okoli nas, le poiskati jo moramo.
Projekt Kvačkanje smo nadgradili s sodelovanjem na DEKD 2016, ko smo v tednu kulturne dediščine pripravili zanimivo razstavo KVAČKANJE; IZ ROK NAŠIH BABIC DO SODOBNE UMETNOSTI. Z razstavo smo naša prizadevanja in projekt približali tudi širši lokalni skupnosti.

2 Povezava s civilno družbo

Projektno učno delo temelji na reševanju realnih, življenjskih problemov, ki povezujejo znanja, pridobljena pri različnih predmetih in različnih področjih. Sodi med tiste postopke učenja, ki temeljijo na izkustvenem učenju in dijake spodbuja k aktivnemu učenju. Projektno delo presega okvire pouka, saj se ne omejuje niti vsebinsko niti organizacijsko, pomembni so procesi, ki jih dijaki sami razvijajo, lahko se izvaja v skupinah, sodelujoči se med seboj povezujejo in delijo lastna znanja in izkušnje.
Povezovanje GCC z neposrednim šolskim okoljem že dolgo ni več novost oz. redkost. Program umetniška gimnazija – likovna smer kot najmlajši od treh na šoli si že od uvedbe v šolskem letu 2013/2014 naprej ves čas prizadeva za kvalitetno povezovanje z vsemi kulturnimi institucijami ter gospodarskimi in drugimi subjekti v Celju. Prav aktivno povezovanje nas dela v širši lokalni skupnosti prepoznavne med mladimi, ki se vključujejo v naš program, in med starejšimi, ki poznajo naš program kot ustvarjalen in smiseln v celjskem izobraževalnem prostoru. V zadnjih letih posvečamo precej pozornosti tudi medgeneracijskemu sodelovanju z okoljem, v katerem deluje naša šola. Če se je v preteklosti to odražalo bolj kot udeležba šole na različnih kulturnih prireditvah, na katerih so dijaki sodelovali s kulturnim programi, pa v zadnjem času skušamo obogatiti sodelovanje s še več medsebojnega aktivnega sodelovanja. Obvezne izbirne vsebine (v nadaljevanju OIV) na šoli ponujajo obilo možnosti kreativnega sodelovanja in s tem

neformalnega učenja. Med OIV je namreč na voljo več časa za izvedbo obsežnejših kompleksnih projektov.

V šolskem letu 2015/2016 smo se v programu umetniška gimnazija – likovna smer odločili, da bomo izvedli projekt Kvačkanje, s katerim bomo dijakom približali veščino kvačkanja. Zastavili smo si cilj, da čisto vsakega dijaka naučimo (vsaj osnov) kvačkanja. Če so generacije mam in babic znale spretno šivati, vesti, plesti, kvačkati itd., o obvladovanju teh ročnih spretnosti pri današnjih mladih generacijah skoraj ne moremo govoriti, zato smo za mentorstvo in učenje naših dijakov prosili starejše članice Univerze za tretje življenjsko obdobje Osrednje knjižnice Celje, s katero aktivno sodelujemo tudi na mnogih drugih področjih, in upokojenke, ki so dejavne v krožkih mestnih četrtih. Z obojimi smo že večkrat vzpostavili prijetno medgeneracijsko sodelovanje. Med OIV smo jih povabili na šolo s prošnjo, če bi lahko mladim predstavile kvačkanje. Dijaki so v šolo prinesli potrebni material in se neposredno od mentoric učili kvačkanja. Večina jih je bila čistih začetnikov, tisti pa, ki so to veščino obvladali, so pomagali mentoricam. Naš cilj ni bil le usvojitev veščine kvačkanja, ampak tudi medsebojna in medgeneracijska komunikacija. Slednja se je razvila v prijetno druženje – mnogi dijaki so si z mentoricami izmenjali telefonske številke in e-naslove za nadaljnje sodelovanje in učenje. Dijaki so si pri učenju pomagali tudi z informacijami z interneta, a so kmalu spoznali, da je bil neposredni zgled bolj učinkovit. Mobilni telefoni, ki vse prepogosto nadomestijo živi stik s človekom, so bili tokrat popolnoma ob strani, saj dijaki ob zaposlenosti z učenjem kvačkanja in ob prijetnem klepetu in poslušanju glasbe niso čutili nikakršne potrebe po mobilnem telefonu. Namen pa ni bil le, da se dijaki naučijo kvačkati, ampak da svoje obvladovanje te veščine porabijo pri kreativnem likovnem izražanju. Skupina dijakinj, ki jih je kvačkanje povsem prevzelo, je z mentorico Majo Rak, u. d. i. a., učiteljico likovne teorije, osnov varovanja dediščine in bivalne kulture in vodjo projekta DEKD, oblikovala večjo »umetniško« instalacijo. V kovinsko trodimenzionalno konstrukcijo so posegle s kvačkano mrežo večjih dimenzij. Dijakinje so to mrežo skvačkale iz najrazličnejših odpadnih materialov. Osnovno nit za kvačkanje so naredile iz starih bombažnih majic, polivinilastih vrečk, različnih vrst vrvi ipd. Majice in polivinil so narezale na trakove, iz katerih so skvačkale osnovno nit, nato pa so s to nitjo kvačkale večje vzorce in volumne. Kvačkale so brez kvačk, uporabljale so le prste in roke. Ta instalacija je bila poleg fotografij utrinkov učenja kvačkanja osrednji element razstave, s katero smo sodelovali pri programu DEKD in TKD 2016. Pomembnost tega, da obvladovanje

veščin preteklih generacij osvežimo na nov sodoben način, je v svojem razmišljanju poudaril častni gost na odprtju razstave ročnih del v Celju, prof. dr. Janez Bogataj.

3 Izzivi na poti

Takšnega projekta ne bi mogli izvesti med urami konvencionalnega pouka pri posameznih urah strokovnih predmetov, zato je učni načrt s fondom ur za OIV edini način, ki nam daje možnost za načrtovanje in izvedbo tako kompleksnih projektov. Ključni cilj takšnih projektov je ustvarjalno povezovanje – znanja, izkušenj in modrosti starejših generacij s svežino, novimi idejami in tehnologijami, ki so bliže mladim.

Projekt Kvačkanje in razstavo KVAČKANJE; IZ ROK NAŠIH BABIC DO SODOBNE UMETNOSTI, s katero smo sodelovali na DEKD 2016, smo skladno z LDN uvrstili v sklop 90 ur, ki so sistematizirane za program obveznih izbirnih vsebin (OIV) v programu umetniška gimnazija – likovne smeri (15 ur obveznega dela in 10 ur iz dela, namenjenega specifičnemu tipu gimnazije, v našem primeru umetniške gimnazije – ta del predvideva obisk likovnih razstav in tečaja fotografiranja). Gre za dejavnost, ki jih šole ponujamo dijakom z veliko mero avtonomije, izvajamo pa jih praviloma v strnjeni obliki in velikokrat nadgradimo tudi s projektnim delom in problemskim izvajanjem pouka. Tako je bilo tudi pri dejavnosti, s katero smo sodelovali v nacionalnem in mednarodnem projektu TKD in DEKD 2016. S tem smo izpolnili del obveznih kulturno-umetniških vsebin, dejavnost pa zasnovali tudi usmerjeno za dijake programa umetniška gimnazija – likovna smer. Za projektne dneve je tako bil pripravljen delovni načrt, ki je izhajal iz smernic za izvajanje obveznih izbirnih vsebin in vključeval tudi vse poudarke projekta TKD in DEKD.

Poseben poudarek je bil namenjen tudi učenju spretnosti in veščin, ki jih sicer kurikuralni del programa ne vključuje, in sodelovanju z zunanjimi inštitucijami (Univerza za III. življenjsko obdobje, ki je zagotovila mentorice kvačkanja), šolske mentorice, učiteljice v programu umetniška gimnazija – likovna smer pa so usmerjale delo, izvajale evalvacijski del, skrbele za moderacijo transferja znanja med zunanjimi mentoricami in dijaki ter ustvarile pogoje za primerno prezentacijo končnih produktov (kvačkanih izdelkov), ki so nastali med dejavnostjo. Dejavnost smo financirali iz javnih sredstev (kritje materialnih stroškov, zagotavljanje ustreznih pogojev dela), iz Šolskega sklada GCC (tistih sredstev, ki so namenjena nadstandardnim dejavnostim) in tržnih sredstev.

Takšni projekti so idealen primer dobre prakse tudi zaradi (pre)potrebnega razmišljanja o preteklosti in dediščini, v katerih moramo iskati temelje za našo skupno prihodnost. Že vprašanje o poklicni prihodnosti oz. o tem, kako bodo delovna razmerja in zaslužek denarja z opravljanjem nekega poklica, ki ga bodo mlade generacije današnjega časa opravljale, bi neformalni sistem moralo postavljati v pozicijo bistveno bolj odprtega poligona, ki bi znanja tudi aplikativno opredmetil in dal uporabnikom (dijakom in učiteljem) možnost preizkušanja oziroma izkustvenega učenja.

Cilji, ki smo jih želeli s projektnim delom pri obveznih izbirnih vsebinah doseči, so bili v celoti doseženi.

S projektom Kvačkanje in s postavitvijo razstave KVAČKANJE; IZ ROK NAŠIH BABIC DO SODOBNE UMETNOSTI smo:

- spoznavali in uporabljali različne materiale,
- spoznavali različne ustvarjalne tehnike,
- razvijali ročne spretnosti, se naučili natančnosti in vztrajnosti,
- se navajali na samostojnost in kritičnost ob delu,
- razvijali psihomotorične sposobnosti,
- spoznali (nesnovno) kulturno dediščino na neposreden način,
- seznanili dijake z ročnimi spretnostmi, ki počasi izginjajo,
- spoznali raznolikost in bogastvo naše kulturne dediščine,
- izmenjavali določena znanja,
- oblikovali socialne vrednote,
- se medgeneracijsko družili,
- izpostavili tradicionalno ročno spretnost na nekonvencionalen (sodoben) način,
- se seznanili s trajnostnim razvojem in reciklažo,
- povezali tradicijo s sodobno umetnostjo,
- povečali prepoznavnost GCC,
- se povezali z neposrednim šolskim okoljem in lokalno skupnostjo,
- sodelovali pri programu prireditev ob DEKD 2016.

4 Zaključek

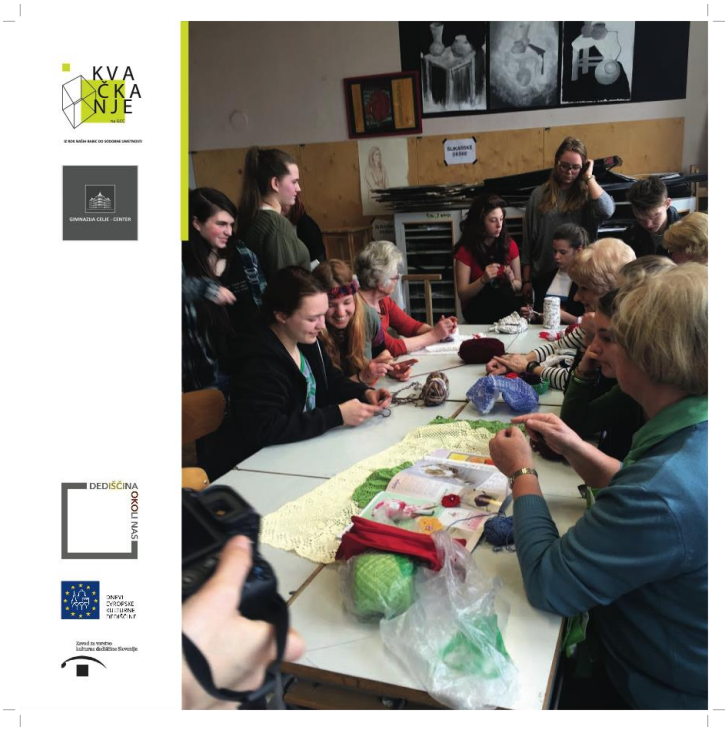
Vodja programa umetniška gimnazija – likovna smer Darja Poglajen ugotavlja, da so ure obveznih izbirnih vsebin v srednji šoli odlična možnost za izvedbo kompleksnejših projektov, v katerih se lahko izvajajo vsebine, ki povezujejo učečo se mladino s civilno družbo, preteklost – kulturno dediščino – s sodobnostjo, kjer neformalno učenje dopolni formalno. Takšni projekti so idealen primer dobre prakse, saj ustvarjajo možnost nadgradnje tradicije za prihodnost. V tem vidi tudi najboljši način vzpostavitve pozitivnega in aktivnega ustvarjalnega odnosa mladih do tradicije, do katere so ravno oni včasih zadržani oz. jo razumejo kot breme. Takšen način dela aktivno povezuje vse generacije družbe in osmišlja njihovo vlogo v tej navezi. Prenesti ga je mogoče na različne vsebine, da se lahko vključijo subjekti z najrazličnejšimi interesi, v čemer se kaže tudi največji smisel takšnega dela.

Na Gimnaziji Celje - Center izkušenjsko prepoznavamo tak način projektnega dela kot dober in smiseln, zato ga bomo ohranili, razvijali in nadgrajevali tudi v prihodnosti.

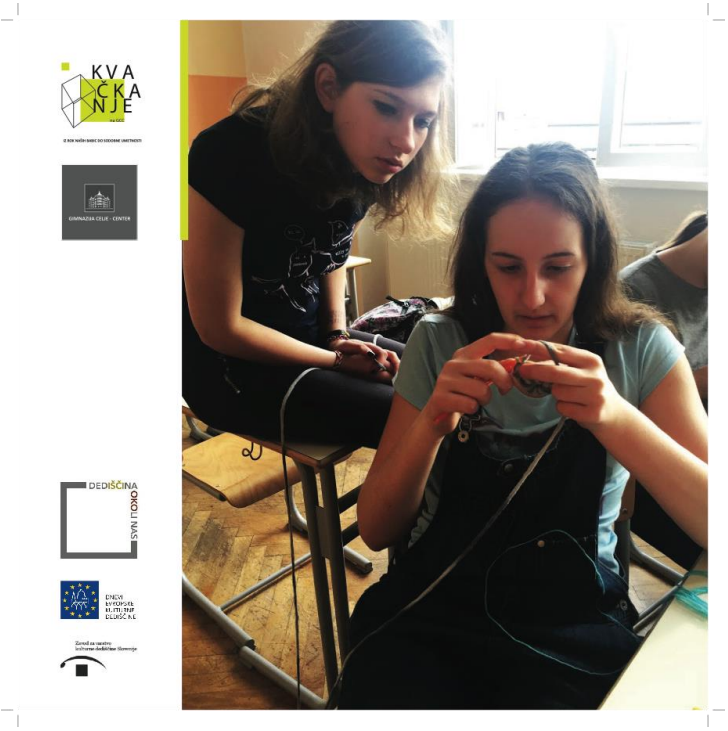
Slika 1: Učenje kvačkanja ob medgeneracijskem druženju

(Arhiv GCC)

Slika 2: Učenje kvačkanja ob medgeneracijskem druženju

(Arhiv GCC)

Slika 3: Medsebojna izmenjava znanja

(Arhiv GCC)

Slika 4: Razstava izdelkov ob zaključku projekta

(Arhiv GCC)

Slika 5: Kvačkanje na nov, sodoben način

(Arhiv GCC)

5 Viri in literatura

1. BIZJAK, H. *Ustvarjalna pedagogika za tretje tisočletje: sprostitvena vzgoja v pedagoški praksi*. 1. natis. Ljubljana: BRS. 1997.
2. BORSTNER, M. in RAU, P. *Posodobitve pouka v strokovnih gimnazijah: likovna smer, dramsko-gledališka smer, plesno-baletna smer.* 1. natis. Ljubljana: KSG. 2014.

OŠ Jakoba Aljaža

Milena Ristić

PRAZNIČNO RAZPOLOŽENJE

FESTIVE SPIRIT

Povzetek

V prispevku želim predstaviti neobičajno glasbeno dejavnost, s katero sem učencem 3. in 4. razredov vzbudila zanimanje za drugačno obliko glasbenega delovanja in oblikovala pozitiven odnos do slovenske glasbene kulture. Učenci so pokazali veselje do glasbe in si hkrati ob njej razvijali pozitivna čustva. S priložnostnim zborčkom Aljažki in z narodno zabavnim ansamblom Veseli Begunjčani smo posneli pesem Praznično razpoloženje. Po številnih in napornih vajah so bi učenci nagrajeni s snemanjem v studiu, kjer smo pesem posneli. Glavna nagrada je bil nastop pred tisoč glavo publiko na jubilejni prireditvi NOVOLETNI VIDEOMEH pod vodstvom Borisa Kopitarja. S svojim nastopom smo vzbudili zanimanje tudi na RTV in povabili so nas na snemanje oddaje NA ZDRAVJE. Za odmevnost se imamo zahvaliti ansamblu Veseli Begunjčani, ki so prav nas povabili k sodelovanju in seveda staršem, ki so nas podpirali na vsakem koraku.

Ključne besede: glasba, studio, prireditev, pesem, nastop

Abstract

The article describes an unusual musical activity I chose to attract the interest of third- and fourth-grade primary school students in a different form of musical expression, and to promote a positive attitude to Slovenian musical culture. Students showed the love of music, which enabled them to develop positive feelings. We formed a student choir called Aljažki and together with a folk music band Veseli Begunjčani recorded a song Praznično razpoloženje. Following numerous rehearsals, the students were rewarded with a visit to a recording studio, where they took part in recording the song. The main reward, however, was a performance before an audience of a thousand people at a jubilee New Year's event NOVOLETNI VIDEOMEH hosted by Boris Kopitar. The performance attracted the attention of the public broadcaster RTV Slovenia and the students were invited to a shooting of the TV show NA ZDRAVJE. We would not have achieved all attention and popularity without the help of Veseli Begunjčani, who invited us to perform with them, and of course the students' parents, who supported us every step of the way.

Key words: music, studio, event, song, performance

1 Predstavitev dejavnosti

1.1 Glasbena umetnost in učni načrt

Glasba je človekova kulturna potreba v vseh časih. Izraža neusahljivo željo po oblikovanem zvočnem okolju, zvočni komunikaciji in ustvarjalnosti. Glasba potrebuje vzore in učenje, ki omogoča stik z njenimi vrednotami. Sodobna glasba se napaja pri glasbeni umetnosti in glasbeno pedagoški znanosti. Umetnost je opredeljena kot glasbena produkcija – ustvarjalnost, reprodukcija kot poustvarjalnost in recepcija kot ustvarjalno sprejemanje.

Poslanstvo učiteljev glasbe je usmerjati in razvijati posameznikove glasbene sposobnosti, spretnosti in znanja, ki mu določajo ravni muzikalnosti. V ustvarjalnih oblikah se nakazuje temeljno metodo glasbenega učenja z interakcijo izvajanja in poslušanja glasbe.

V zadnjem času je v ospredju raziskav glasbena inteligenca kot ena izmed sedmih lastnosti človeškega uma. Kar pa ni pomembno le za glasbeni razvoj, temveč tudi za sposobnost mišljenja in sodobno multimedijsko komunikacijo. Učence osvešča za umetniške vrednote in ekologijo zvočnega okolja.

Glasbeno življenje mora na šoli dopolnjevati polnovredno kulturno vzdušje in oblikovati zdravo zvočno okolje.

Področje ustvarjalnosti uresničujemo tudi skozi vsebine, ki jih učenci doživljajsko poustvarjajo. (Učni načrt za glasbeno vzgojo, 2011: 5,6)

1.2 Aljažki

Sem mati člana ansambla Veseli Begunjčani. Iz njihove sredine je prišla ideja, da bi ustvarili novoletno pesem skupaj z mlajšimi otroki. Seveda so vsi pomislili na sodelovanje z menoj in mojimi učenci. Rok Ristić je napisal melodijo, Robert besedilo. Sama sem se takoj odločila za sodelovanje. Edina skrb je bilo dovoljenje ravnatelja in staršev. Ker sem bila takrat še druga učiteljica v 1. razredu, sem dobro poznala glasove učencev in mi oblikovanje skupine ni povzročalo težav. Učenci so se radi odločili za sodelovanje, saj sem jim povedali, da bomo posneli pesem, ki jo bodo poslušali na radiu v prednovoletnem času, nastopali pred tisočglavo množico na prireditvi Novoletni Videomeh v športni dvorani v Domžalah in v oddaji Na zdravje. Učenci so se veselili vaj in nastopov, ki so sledili.

Moram jih pohvaliti, da so bili izredno delavni. Na vaje so redno prihajali. Pri učenju melodije mi je pomagal moj sin Rok, saj je bilo potrebno naučiti učence brezhibnega petja, pravilne intonacije in melodije. K sreči se tretješolci besedila lahko naučijo tudi doma. Kljub temu, smo s pridnimi vajami končno zadovoljili zahtevnega mentorja Roka. Po mesecu dni je sledilo snemanje v studiu. Strahovi v očeh otrok so bili prikupni. Želja je bila večja od strahu, ki je takoj ob vstopu v studio izginila. Sledilo je ponavljan glasbenih fraz, iskanje zvokovno najboljše skupinice glasov. Snemanje je trajalo tri ure. Uf. Uspelo nam je. Na snemanju so otroci prvikrat slišali svoje petje z ansamblom in njegovo instrumentalno spremljavo. Bilo je veličastno. Pa naj kar povem, to ni bil studio na RTV, ampak manjši studio z zvokovnim mojstrom Juretom Valjavcem. Kljub temu smo snemali s svetovno znanim narodno zabavnim ansamblom Veseli Begunjčani. Učenci so spoznali, kako se posname pesem.

Tega projekta nismo uspeli vnesti v letni delovni načrt, ker je ideja ansambla prišla prepozno, vseeno pa je bila na šoli sprejeta z odprtimi rokami in odobravanjem zaposlenih.

2 Povezava s civilno družbo

Kot sem že na začetku zapisala, je projekt namenjen javnemu nastopanju. To je bila enkratna in težko ponovljiva priložnost, ko so imeli učenci možnost nastopati z ansamblom na tako veliki prireditvi.

Nepozabna je bila že prva izkušnja s studiem. Otroci so pričakovali nekaj velikega. Potem pa se srečajo z majhnim studiem. Zvočniki, mikrofoni nenavadnih oblik, ogromna mešalna miza, slušalke. Za učence je bilo vse novo. Neponovljiva izkušnja.

Pa vseeno, prvič so se srečali z ansamblom v popolni postavi, prvič so slišali, kako naj bi se slišala pesem, ki so se jo pridno učili. Prvič so imeli priložnost spoznati, da so člani ansambla čisto navadni ljudje, prijazni in nasmejani.

Sledil je prvi javni nastop v Domžalah. Na tako velikem odru, ob vseh reflektorjih se ni videlo po dvorani dlje od tretje vrste občinstva. V garderobi so se srečali s pevko Eldo Viler, ki je prav tako kot oni, imela tremo pred nastopom. Ne bodo pozabili srečanja s Tanjo Žagar, ki jim je delila avtograme in se z njimi pogovarjala. Vsi so nas hodili gledat in nato čestitali za odličen nastop.

Že v naslednjem tednu so ansambel Vesele Begunjčane z Aljažki povabili na snemanje oddaje Na zdravje. Še ena nepozabna izkušnja. Snemanje oddaje je bilo na POP TV, v studiu. Najprej

smo si ogledali različna studia, postavljene scene. Bili so tako prijazni, da smo se lahko igrali v enem studiu. Tako malo za šalo, brez kamer. Debelo uro smo čakali, da smo prišli na vrsto. Odpeljali so nas v studio. Otroci so rekli, da je studio majhen, pa čeprav izgleda na televiziji velik. Sledilo je nekaj postavitev ansambla in Aljažkov na odru, nekaj nasmehov in petje in že je bilo snemanja konec. Srečali smo se še z Markom Vozlom, ki nas je pozdravil in se z nami rokoval. Otroci so odhajali domov polni odtisov in komaj čakali, da se bod gledali na televiziji. Odzivi s strani staršev, znancev, šolskih kolegov, so bili odlični.

Postali smo male zvezde. V prednovoletnem času na naši šoli organiziramo Božično-novoletni sejem. Aljažki so s svojo pesmijo Praznično razpoloženje poskrbeli za otvoritev sejma. Žal smo nastopili le Aljažki, saj so bili tedaj Veseli Begunjčani v Nemčiji na koncertu. Publika je bila navdušena. Sledila je še dobrodelna prireditev za malega Maja na naši šoli. Kanček ponosa je bilo čutiti pri Aljažkih, saj so s svojim nastopom prispevali k nakupu dvigala za malega Maja.

Na radiu Gorenc, Tržič, Radio 1 so vrteli pesem Praznično razpoloženje. Učenci so bili ponosni, da slišijo, pesem, ki so jo ustvarili z ansamblom. V letošnjem letu je bila pesem največkrat predvajana med novoletnimi pesmimi na radiu Gorenc.

Z veseljem smo na samem začetku spremljali število ogledov na you tube. O nas se je tudi pisalo v Gorenjskem glasu, Planinskem vestniku (krajevni glasnik).

Vse te aktivnosti so se dogajale v popoldanskem času. Otroci pri pouku niso manjkali, niso imeli ovir, imeli so voljo in željo po nastopih.

3 Izzivi na poti

Ti moji Aljažki so bili pravi izziv. Nikoli nisem vodila zbora, pa vedno z otroki prepevamo in nastopamo. Zavedala sem se, da je takšno petje z ansamblom izredno natančno, disciplinirano. In tu se lahko zahvalim mojemu Roku, ki je stal ob meni in mi pomagal.

Ko sem se odločila za sodelovanje z ansamblom, sem najprej sklicala sestanek s starši učencev. Najprej je bilo potrebno pridobiti soglasja staršev, da lahko njihov otrok nastopa javno in na televiziji. K sreči s tem ni bilo težav. Staršem se je zdelo imenitno, da bo njihov otrok na televiziji. Lahko se jim zahvalim, da so pomagali s prevozom do studia. Med seboj so se dogovorili, kdo bo peljal. Imela sem pomislek, če bi se kaj zgodilo na cesti. Starši so mi zagotovili, da zaupajo drug drugemu in so poskrbeli za prevoz. Šola je plačala prevoz do Ljubljane za snemanje v oddaji Na Zdravje.

Vse je povezano s stroški. Avtobus, ki ga najameš, stane kar nekaj denarja. Vseeno sem bila vesela, da nam je ravnatelj omogočil in plačal prevoz v Ljubljano. Prišlo je tudi do enega pomisleka, ko je sledil nastop na prireditvi Videomeh. Članom ansambla je bilo neprijetno, ker so starši morali plačati za ogled prireditve, vstopnic se ni dalo dobiti. K sreči starši s tem niso imeli težav in so radi plačali, samo, da so si lahko ogledali nastop svojih otrok na velikem odru.

Z organizacijo nisem imela težav. Vse dejavnosti so potekale v popoldanskem času ali čez vikend, zato nisem hotela obremenjevati še svojih sodelavcev. 17 Aljažkov sem tako sama spremljala na vsakem koraku, ob meni je bil moj Rok in njegovi kolegi, ki niso zatajili niti enkrat. Ure, ki sem jih namenila za ta projekt sem uporabila za doprinos ur, bilo jih je veliko. Imela pa sem plačano dnevnico za nastop na prireditvi v Domžalah. Tega projekta se nisem lotila zaradi plačila, ampak zaradi otrok in osebnega zadovoljstva. Naredila sem nekaj dobrega, otrokom bo ostalo za vedno v spominu. S tem projektom nisem zaslužila nič.

Edini problem, ki ga lahko izpostavim in je večji problem, da če želimo nastopati s to pesmijo na kateri prireditvi, bi morali svoj nastop prijaviti SAZASu. Sama trmasto vztrajam, da so moji učenci soustvarjalci te pesmi in pojemo le v šoli brez prijave SAZASu. Drugače mora ansambel vedno za vsak nastop prijaviti seznam predvajanih pesmi.

Cilj projekta je popolnoma dosežen. Na našem prvem javnem nastopu v Domžalah so člani ansambla želeli, da stojijo na odru v ospredju Aljažki, naj se vidijo in slišijo. Obojestransko zadovoljstvo tako otrok kot ansambla. Podpora s strani staršev, kolegov in vodstva šole je bila popolna. Uspeli smo posneti pesem, ki se predvaja na radiu še danes.

4 Zaključek

Za zaključek lahko rečem, da nam je uspelo. Žal z ansamblom nismo več nastopali, nismo bili več skupaj na odru. Nekajkrat smo nastopali sami le z glasbeno podlago. Na šolskem Božično-novoletnem sejmu smo s pesmijo nekajkrat nastopili. Pesmi se ne učimo le Aljažki, poje jo večina učencev naše šole. Kolegi iz drugih šol in vrtcev so me prosili za note in besedilo. Tako bo naša pesem še dolgo živela med nami.

Za zaključek bi še rekla misel mojega Roka: »Mami, nisem si mislil, da bova kdaj stala skupaj na odru.« Občutek je bil res krasen, samo na odru sem trepetala le za svoje otroke, da se bodo izkazali.

Nekaj učencev je ostalo na glasbeni poti. Radi pojejo v zboru. Pogosto nastopajo solo. Upam le, da sem položila kamenček v mozaiku na njihovi poti. Kdo ve, ali bodo še kdaj stopili v studio ali na oder pred tisočglavo množico?

Če bi mi bila dana priložnost še enkrat, bi se zagotovo zanjo odločila. Če bi bil to drug ansambel, ki bi me povabil k sodelovanju, bi mogoče kaj spremenila. Mogoče bi prosila za pomoč sodelavce. Pustimo se presenetiti. Lahko rečem, da mi je uspelo.

Aljažke si lahko ogledate na spletni strani https://www.youtube.com/watch?v=Eoz-ojrGzyY . V prilogi prilagam besedilo pesmi.

5 Viri in literatura

1. PREDMETNA kurikularna komisija za glasbeno vzgojo. *Učni načrt za glasbeno vzgojo*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. 2002. Str. 5,6.
2. *UČNI načrt Glasbena vzgoja* . [Online]. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. 2011. Dostopno na spletni strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_glasbena_vzgoja.pdf.

6 Priloge

Priloga 1: Slike s snemanja Na zdravje.

Slika 1: Sredi oddaje Na zdravje (Ema Cerar, 2010)

Slika 2: Priprave in postavitev otrok in ansambla.(Ema Cerar, 2010)

Slika 3: Nastop v studiu na zdravje.(Ema Cerar, 2010)

Priloga 2: Besedilo pesmi

PRAZNIČNO RAZPOLOŽENJE

LETO NAOKROG JE GRUDEN JE PRIŠEL,
PRAZNIKI SE BLIŽAJO, SPET NAM BO LEPO.
DA SNEGA OBILO MESEC TA NAM DA,
ZAPROSIMO OD SRCA DOBREGA MOŽA.

SNEG POČASI PADA , ZUNAJ SE MRAČI,
VSE LUČI PRIŽGANE SO, IZ KUHINJE DIŠI.
TAM NA KRUŠNI PEČI OTROCI ZBRANI SMO,
PESMICE PREPEVAMO IN NAM JE TOPLO.

LUČKE SO PRIŽGANE, JELKA ZAŽARI,
JASLICE POSTAVLJAMO, VENČKE SPLETAMO,
V PISMA NAPISALI NAŠE ŽELJE SMO,
DOBRI MOŽ PRINESI NAM ZVRHAN KOŠ DAROV.

NA ADVENTNEM VENČKU SVEČKE TRI GORE,
PRAZNIČNO POGRNJENA MIZICA JE ŽE,
PRAV POSEBNO MESTO RDEČA ROŽA IMA,
V LETU ENKRAT ZACVETI NA BOŽIČNI DAN.

Refren:
NA PRAZNIČNI VEČER,
SMO ZBRANI VSI DOMA,
DA VESELIMO SE
OB ROJSTVU DETECA.
ODKAR TA SVET STOJI
ŽELIMO ENO SI,
MIR, ZDRAVJA SREČE VSEM
LJUDEM SVETA.

ODKAR TA SVET STOJI
ŽELIMO ENO SI,
MIR, ZDRAVJA SREČE VSEM
LJUDEM SVETA.

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

Gimnazija in veterinarska šola

Darja Rizmal

PRILOŽNOSTI ZA OBLIKOVANJE DIJAKOVE SAMOPODOBE

OPPORTUNITIES FOR BUILDING STUDENT'S SELF-ESTEEM

Povzetek

Otroci in mladostniki so najšibkejši člen družbe, a hkrati močan senzor družbenega ozračja in dogajanja. Pozitivna in realna samopodoba in neposredno povezano samospoštovanje sta varovalna dejavnika duševnega zdravja vsakega posameznika, zato je preventivno delo na področju razvoja dobre in realne samopodobe ter boljših socialno-komunikacijskih kompetenc ključno. V okviru interesnih vsebin v srednjem strokovnem izobraževanju smo izvedli sklop delavnic s tega področja za dijake prvih letnikov programa veterinarski tehnik. Na željo dijakov smo predstavljeno tehniko sproščanja – postopno mišično sproščanje – izvajali nadalje pri vsaki učni uri kemije. Evalvacijska učinkovitost je pokazala boljše počutje dijakov in učitelja kemije, sproščeno vzdušje pri urah kemije ter izboljšanje medosebnih odnosov. S tem lahko potrdimo spoznanje, da organizirana skrb za samopodobo in razvoj socialnih kompetenc izkazuje izboljšanje razredne klime in medosebnih odnosov v razredu ter gotovo tudi širše.

Ključne besede: samopodoba, samospoštovanje, asertivno vedenje, tehnike sproščanja pri pouku

Abstract

Children and teenagers are the weakest link of our society, but at the same time a strong sensor of social atmosphere and events. A positive and realistic self-esteem, and the self-respect directly linked to it, is a protective factor for the mental health of every individual. This is why working on the development of this positive and realistic self-esteem, as well as better socio-communicative skills, is crucial. We have carried out a number of workshops focused on this topic during our mandatory elective classes in secondary vocational education and by request of the students continued to carry out the techniques of relaxation and gradual muscle relaxation at the beginning of every chemistry lesson. The efficiency evaluation showed that both students' and teacher's well-being and interpersonal relationships improved, and that the atmosphere during lessons was more relaxed. Thus we can confirm that purposefully taking care of our self-esteem and developing social skills results in a better class atmosphere and better interpersonal relationships, not only within a classroom, but also out of it.

Key words: self-esteem, self-respect, assertive behaviour, relaxation techniques during lessons

1 Predstavitev dejavnosti

Skrb za duševno zdravje sodi med najpomembnejše javno zdravstvene teme, prav zato še posebej sodi tudi v šolski sistem. Otrokova samopodoba se razvija postopoma. Na njeno oblikovanje vplivajo različni vzgojni dejavniki, lastne izkušnje s seboj in z okoljem in lastno vrednotenje, kako nas vidijo in ocenjujejo drugi. Učitelj ima pri oblikovanju otrokove samopodobe pomembno vlogo. V prvi vrsti kot vzor, ki največ prispeva s svojim odnosom do učencev, na verbalni in neverbalni ravni.

Na oblikovanje otrokove samopodobe pa lahko vplivamo tudi bolj usmerjeno in organizirano. Na BIC Ljubljana, Gimnaziji in veterinarski šoli, smo se odločili za sklop treh vodenih delavnic na temo oblikovanja pozitivne in realne samopodobe, ki smo jih izvedli z dijaki dveh oddelkov prvih letnikov programa veterinarski tehnik.

Delavnice so potekale v spomladanskem sklopu interesnih dejavnosti, aprila 2017. Iz sklopa interesnih dejavnosti izhajajoča tehnika sproščanja pa pri vsaki učni uri kemije do konca šolskega leta, junija 2017. Delavnice smo izbrali in zasnovali s pomočjo priročnikov 10 korakov do boljše samopodobe (Tacol, 2011), To sem jaz, Verjamem vase (2010) in spletne strani www.tosemjaz.net.

Delavnice so v omenjenih priročnikih razdeljene na naslednje stopnje: razlaga, cilji, pripomočki, metode dela, napotki za izvedbo delavnic (delovni listi in priporočila) in zaključek delavnice. Avtorica v svoja navodila za izvajanje korakov (usmerjenih v življenje, k sebi, k drugim in k vsemu temu) spretno in nevsiljivo vključuje kar nekaj zelo dragocenih in v pedagoškem delu vse premalo uporabljenih in upoštevanih izhodišč:

- možnost neposredne, enakovredne, sproščene komunikacije mladostnikov med seboj in z odraslo osebo;
- poudarek na dejavnem prizadevanju, da vsakdo stori nekaj zase;
- priložnost za pogovor, izmenjavo mnenj in učenje iz lastnih izkušenj na ključnih poljih osebnega razvoja;
- način obravnave občutljivih mladostniških tem, ki ni niti osladno dobronameren niti odbijajoče sistematično šolski (Tacol, 2011).

Delavnice so usmerjene v razvijanje mladostnikovega samovrednotenja, spodbujanja izražanja lastnih misli, želja, potreb, sprejemanja odgovornosti, reševanja problemov, komuniciranja in ustvarjanja bližine v odnosih. Cilj projekta je bil dijakom približati izbrane teme do te mere, da bi jih tudi sami začeli osmišljati.

2 Povezava s civilno družbo

Duševno zdravje posameznika opredeljujejo njegovo notranje psihično stanje in njegovi odnosi z drugimi, njegovo delovanje in sposobnost, da se uspešno sooča z obremenitvami, težavami in situacijami, ki jih prinaša življenje. Duševno zdravje človeku ni dano samo po sebi, temveč se krepi in slabi v stalni soodvisnosti s telesnim zdravjem in ožjim ter širšim družbenim, socialnim in naravnim okoljem. Otroci in mladostniki so najšibkejši del družbe in močan senzor družbenega ozračja in dogajanja (Tacol, 2011).

Številne raziskave pričajo o tem, da se je pri večini odraslih oseb z duševno motnjo duševna bolezen prvič pojavila že v otroštvu ali mladostništvu. Zato je ozaveščanje o duševnem zdravju in razvijanje mladostnikovega samovrednotenja ter ostalih gradnikov duševnega zdravja v obdobju od adolescence dalje še posebej pomembno. Menim, da duševno zdravje tako sodi med najpomembnejše javnozdravstvene teme.

Samopodoba je eno temeljnih področij osebnosti. Zajema celoto predstav, mnenj, stališč, ki jih imamo o sebi, vrednost, ki si jo pripisujemo, odnos do samega sebe (Tacol, 2011). Samopodobo sestavlja več specifičnih samopodob: telesna, socialna, akademska, umetniška, materialna in duhovna. Najpomembnejše v mladostniškem obdobju pa so telesna, socialna, čustvena in akademska samopodoba.

Samopodobo razvijamo z vrednotenjem samega sebe v različnih okoliščinah, s pomočjo samoopazovanja in primerjanja z drugimi. Nastaja s pomočjo pomembnih povratnih informacij, sprva predvsem od staršev, nato tudi od učiteljev, v adolescenci pa na posameznika močneje vplivajo vrstniki.

Zaradi močne povezave med visoko samopodobo in oddelčnim vzdušjem se skrb za dobre odnose, odprto komunikacijo in strpno sobivanje v oddelku praviloma obrestuje pri vsakem posameznem učencu. Vpliv je obojestranski: učenec, ki se v oddelku počuti dobro, razvija visoko samopodobo in obratno, tak učenec v oddelku sooblikuje vzdušje, ki ga zaznamujejo dobri odnosi (Ažman, 2012).

Menim, da je pomembna naloga učitelja iskati priložnosti za razvoj pozitivne in realne samopodobe pri učencih. Pogosto je razrednik prvi, ki pri razvoju dijaka lahko opazi težave tudi na duševnem področju, se z njim ali z ustreznimi sogovorniki pogovori in poišče strategije reševanja težave.

Stres je nagonski, zunajzavesten odziv telesa, ki ga sprožijo za življenje nevarna ter za čustva vzburljiva dogajanja ali neskladnost med zahtevami okolja in sposobnostmi organizma za njihovo zadovoljitev (Ščuka, 2007). Obstaja veliko dejavnikov, ki vplivajo na to, kako stres doživljamo: kako močni in koliko časa trajajoči so dogodki, ki nas obremenjujejo, koliko smo osebnostno občutljivi, kakšne izkušnje imamo, kako smo v preteklosti reševali probleme, koliko si zaupamo, da zmoremo obvladovati problem, kakšno oporo imamo v okolici itn.

Zmerna količina stresa predstavlja za človeka življenjski izziv, priložnost za osebnostno rast, utrjevanje, ohranjanje prilagodljivosti in prožnosti. S stresom se srečujemo vse življenje in se mu ne moremo popolnoma izogniti. Neobvladan stres pri šolarju povzroča večjo čustveno napetost in bojevitost, ki je lahko vzrok nasilnosti do drugih ali do sebe (Ščuka, 2007).

Pri otrocih in mladostnikih prepoznamo zrele načine premagovanja stresa, prav tako pa tudi manj zrele. O slednjih govorimo, ko mladostniki uporabljajo načine, ki jim prinašajo le trenutno sprostitev in olajšanje, njihovega problema pa niti ne rešujejo ali ga celo povečujejo. Menim, da je učence treba seznaniti z nekaj učinkovitimi postopi in tehnikami, s katerimi dosežemo notranjo umiritev in sprostitev.

Delavnice, ki smo jih v okviru te tematike izvajali na šoli, so potekale pretežno v obliki diskusije in vodenega razgovora, pa tudi dela v dvojicah, uvod vanjo pa je bil na kratko plenaren. Dijaki so sedeli v polkrogu na tleh. Vsaka delavnica je trajala približno eno šolsko uro.

Delavnice smo zasnovali po priporočilih priročnika za učitelje za preventivno delo z razredom in priročnika za fante in punce (povzeto po Tacol, 2011 in To sem jaz, verjamem vase, 2010).

Na delavnici z naslovom *Učim se spopadati s stresom* smo se spopadli z definicijami stresa in jih poskušali podkrepiti s primeri iz vsakdana. Že tekom diskusije smo se navezali na ključno vprašanje: Kaj vpliva na to, kako doživljam stres? Dijaki so namreč situacije vrednotili kot bolj ali manj stresne in se čudili, da neka situacija povzroči nekomu velik stres, medtem ko drugemu sploh ne. Pomagali smo si z vprašanji najstnikov, ki so jih naslovili na spletno svetovalnico www.tosemjaz.net. Najstniku smo poskušali svetovati, zaključili pa z branjem odgovora strokovnjaka. Vprašanja in odgovori so se dotikali tudi procesov, ki se v stresni situaciji dogajajo na telesnem in čustvenem nivoju. Dijaki so se v dvojicah lotili obravnave

stresne situacije. Poskušali so opredeliti, kaj se takrat dogaja na njihovem telesnem in čustvenem področju. Ob poročanju je nastala cela paleta jasno opredeljenih čustev, pa tudi takšnih stanj, ki jih nismo znali poimenovati. Sledil je pomemben korak, ko smo morali odgovoriti na vprašanje, kako se s stresom spopadamo, kako ga obvladujemo. Govorili smo o zrelih in manj zrelih načinih obvladovanja stresa ter se dotaknili teme samopoškodovalnih vedenj in motenj mladostnikov. Med zrelimi načini obvladovanja stresa smo izpostavili tri pogoste sprostitvene tehnike: sproščujoče globoko dihanje, postopno mišično sproščanje in sproščanje z domišljijo. Ob meditativni glasbi smo postopno mišično sproščanje tudi izvedli.

Drugo delavnico *Prevzemam odgovornost za svoja vedenja* smo pričeli z uvodno razpravo o odgovornem in neodgovornem vedenju in njegovih kratkoročnih in dolgoročnih posledicah. Pomagali smo si z vprašanji najstnikov, ki so jih naslovili na spletno svetovalnico www.tosemjaz.net, in odgovori strokovnjakov ter vedenja vrednotili in se do njih opredelili. Dijaki so dodali svoje primere, iz katerih smo razvili problemski del delavnice. Delali so v manjših skupinah: dobili so primere kritičnih situacij, opredeliti pa so morali vedenje akterja in predvideti posledice ob odločitvah. Izpostavljeni primeri so se dotikali tematik spolnosti, novih psihoaktivnih snovi in namerne odsotnosti od pouka. Zaključili smo z mislijo, da se odgovorno vedemo takrat, ko pri sprejemanju odločitev razmišljamo tudi o njihovih posledicah in o posledicah svojega vedenja.

Tretja delavnica *Imam pravico reči ne* se je neposredno nadaljevala iz druge delavnice, ki smo jo nadgradili z obravnavo asertivnega vedenja in samospoštovanja. Uvodno razpravo smo povezali še s pojmom samozavesti, se poučili o tem, kaj vpliva nanjo in kako samozavest vpliva na odločitve, še posebej v kritičnih situacijah. Delavnica je potekala v obliki razgovorov ob izpostavljenih primerih in obravnavi vprašanj najstnikov, ki so jih naslovili na spletno svetovalnico www.tosemjaz.net, ter odgovorov strokovnjakov.
Zaključili smo z evalvacijo vseh treh delavnic. Evalvacijo smo ponovili še enkrat, ob koncu šolskega leta.

3 Izzivi na poti

V naših šolah je bil v zadnjem obdobju prevelik poudarek predvsem na storilnostno naravnanost učencev, v ospredje so bili postavljeni izobraževalni cilji. Učitelj je za učence pomemben kot vzor, ki največ naredi s svojim odnosom do dijakov, pri vsaki uri posebej.

Učitelj s pozitivno, a realno podobo o sebi ima veliko večje možnosti, da v svojih učencih spodbuja zaupanje vase, njihovo vedoželjnost, ustvarjalnost, pozitivno naravnanost do sebe in do drugih kot učitelj z nizko samopodobo (Tacol, 2011).

Zato problematike samopodobe učiteljev ter povezave med samopodobama učitelja in učenca ne bi smeli zanemarjati. Kot učitelji se moramo zavedati, da delamo z mladimi, ki se še oblikujejo in so na nek način odvisni od nas: pomembno je naše vedenje, naše mnenje o njih, ki ga izrazimo ali zgolj izkazujemo, naš odnos do njih in do sebe.

Priprava na izvedbo delavnic je terjala učenje s področja obravnavanih tem, psihološko pripravo učitelja in pripravo za izvedbo delavnic.

Pri izvedbi delavnic smo posebno pozornost namenili naslednjemu:

- trudili smo se zagotavljati pogoje, v katerih se dijaki počutijo varno, vzpostaviti vzdušje sprejetosti in medsebojnega spoštovanja, dijakom omogočiti izražati svoja mnenja, občutke brez strahu pred posmehovanjem in kritiko;
- z dijaki smo vzpostavili dogovor, da spoštujemo zasebnost vsakega posameznika – izrečeno v skupini, ostane v skupini;
- trudili smo se spodbuditi dijake k aktivnemu izražanju lastnih mnenj, stališč, občutkov, čustev, vendar brez siljenja, da bi povedali nekaj, česar ne želijo;
- trudili smo se spodbujati različne, a sprejemljive poglede, povezane z obravnavanimi temami. S tem smo želeli razvijati in dijakom omogočiti razvoj zaupanja v lastne poglede;
- trudili smo se, da so bili v delavnice vedno vključeni vsi učenci, vendar jih v to nismo silili, če bi se želeli odmakniti (povzeto po Tacol, 2011).

Na koncu vsake delavnice smo nekaj minut namenili evalvaciji, pri kateri so imeli dijaki možnost odprto spregovoriti o novih spoznanjih, kaj jim je bilo všeč in kaj bi spremenili. Kar se je dalo upoštevati, smo vnesli že v naslednjo delavnico. Izvedli smo še zaključno evalvacijo po zaključku celega projekta in evalvacijo ob koncu šolskega leta. Dijaki so si po prvi delavnici

želeli, da bi nadaljevali delo z zvočno kuliso meditativne glasbe. Glasba je tako ostala do konca in prijetno prispevala k mirnemu vzdušju.

Prva delavnica *Učim se spopadati s stresom* je od učitelja terjala največ priprav. Za zaključek delavnice smo izvedli postopno mišično sproščanje. Voditi tehniko sproščanja ni bilo povsem enostavno, saj od voditelja terja veliko različnih znanj, med drugim tudi znanje o meditaciji. Meditacija je ena najvarnejših, najjasnejših in najhitrejših načinov poti vase. Pomaga nam najti stik s sabo, krepi, kar je v nas zdravo, osvetli, kar je dobro, ter pokaže, kaj je treba pospraviti in očistiti. Je pot vztrajnosti, kjer z majhnimi koraki dosegamo velike spremembe. Namen meditacije ni življenje v izolaciji, temveč stik z izvorom, sočutje, sprejemanje in sobivanje v ljubezni, tako do sebe kot do drugega (Ricard, 2013).

Dijaki so teden dni po zaključku projekta pri redni uri kemije izrazili mnenje in željo, da bi kratko tehniko sproščanja izvajali na začetku vsake ure kemije. Bila sem presenečena, navdušena in tudi skeptična, vendar sem se odločila poizkusiti. Z dijaki smo dorekli natančna navodila, pod kakšnimi pogoji in koliko časa meditacija lahko poteka: vsi dijaki morajo biti točno ob začetku ure v razredu, po pozdravu morajo pripraviti učne pripomočke za uro kemije na mizo, se umiriti ter v tihem vzdušju počakati začetek sproščanja, sproščanje poteka za vse dijake in ne več kot 5 minut.

Opravila sem tudi individualni razgovor z dijakinjo, ki je sproščanje vodila. Prihodnjo uro sem pripravila meditativno glasbo, dijakinja je vodila sproščanje, razred pa je v celoti sodeloval.

Odločili smo se za postopno mišično sproščanje. Učenci sedijo na svojih mestih, obrnjeni proti tabli, učiteljica na prostem stolu v razredu ali pomaknjena bližje k njim (ne za katedrom). Pomembno je, da so učenci čim bolj odmaknjeni drug od drugega, da so lažje osredotočeni nase in na samo vajo. Hkrati tako poskušamo preprečiti moteče pogledovanje med dijaki, hihitanje, sram ali morebiten strah pred tem, da bi bili opazovani. Dijaki zaprejo oči in po navodilih dijakinje, ki vodi, napenjajo in sproščajo posamezne mišične skupine. Napetost traja približno 5 sekund, sproščanje pa od 10 do 15 sekund. Vaja se začne s stiskom mišic celega telesa, sproščanjem in globokimi vdihi in izdihi, nadaljujemo pa s skupinami mišic od mišic na stopalih, postopno proti mišicam na glavi. Vajo zaključimo z globokimi vdihi in izdihi. In z izdihom odpremo oči.

Sama učna ura kemije je potekala mirneje in v posebnem vzdušju. Tako smo do konca šolskega leta nadaljevali pri vseh šolskih urah kemije. Tehniko sproščanja smo izvedli tudi takrat, ko so dijaki pisali pisno ocenjevanje znanja.

Opaziti je bilo točnost prihoda dijakov v razred. Do konca šolskega leta ni zamudil noben dijak, prav tako je sproščanje potekalo vse učne ure do zadnje. Tudi pri sebi sem opazila, da sem v ta razred prihajala točneje kot v druge razrede in da sem se teh učnih ur posebej veselila. Učno delo je vedno potekalo bolj sproščeno in v mirnejšem vzdušju kot v paralelnih razredih, kjer tehnike sproščanja nismo izvajali. Učni uspeh pa ni bil nič višji kot v paralelnih razredih.

Ob koncu šolskega leta so dijaki ponovno izrazili mnenje o delavnicah in sproščanju pri vsaki učni uri kemije. Izrazili so izključno pozitivne vidike delavnic, predvsem sproščanja, in prosili, če lahko s tem nadaljujemo tudi v prihodnjem šolskem letu. Poudarili so, da jih je presenetil odprt odnos do t. i. tabu tem in dejstvo, da so svoje mnenje lahko povedali, brez da bi jih kdo »po starševsko« prekinil že pred koncem. Nekaj dijakov je poudarilo, da je v času po delavnicah priporočene spletne strani še uporabilo za reševanje osebnih problemov ali dvomov. Izpostavili so tudi, da so predvsem v bolj stresnih tednih komaj čakali dneve, ko je bila na urniku kemija, ker jim je sproščanje pomagalo pri obvladovanju stresa skozi ves dan.

S tehniko sproščanja pri vsaki učni uri bomo v tem razredu nadaljevali tudi v prihodnjem šolskem letu. Prav tako pa nameravamo v naslednjem šolskem letu ponoviti sklop delavnic obravnavanih tem za dijake prvih letnikov programa veterinarski tehnik.

4 Zaključek

Učitelji, ki poučujejo različne predmete, in razredniki v veliki meri soustvarjajo kritično in realno samopodobo dijakov. Zato se nam je sklop delavnic za soustvarjanje pozitivne in realne samopodobe naših dijakov zdelo ključno umestiti tudi v program interesnih dejavnosti že v prvem letniku programa veterinarski tehnik.

Po izvedenem sklopu delavnic Učim se spopadati s stresom, Prevzemam odgovornost za svoja vedenja in Imam pravico reči ne so dijaki izrazili pozitivno mnenje o projektu. Poudarili so odprt in sproščen pristop obravnave t. i. tabu tem in do vzdušja, ki smo ga poskušali ustvarjati: vzdušje sprejetosti in medsebojnega spoštovanja.

Velik poudarek dajemo tudi postopnemu mišičnemu sproščanju, tehniki sproščanja, ki smo jo po interesnih dejavnostih uvedli v nekajminutni začetek vsake učne ure kemije. Dijaki so pouku prihajali točno, tehnike sproščanja so se udeleževali vsi, učna ura pa je potekala v lahkotnejšem in aktivnejšem vzdušju, kot je bilo to v paralelnih oddelkih, kjer sproščanja nismo

izvajali. Učni uspeh tega razreda pri predmetu kemija je bil primerljiv s paralelnima oddelkoma.

Zaradi neposrednega učinka in dobrih evalvacijskih rezultatov smo se odločili uvesti sklop tovrstnih delavnic v čas izvajanja interesnih dejavnosti tudi v prihodnje. Strnjeno izvajanje vsebin namreč ponuja možnost, da delavnice oblikujemo za daljše časovno obdobje, lažje izberemo odmaknjen, tih in prijazen prostor ter zagotovimo sproščeno, a delovno klimo.

S tehniko sproščanja bomo s tem razredom nadaljevali tudi v naslednjem šolskem letu, pri vsaki učni uri kemije.

Posamične delavnice lahko učitelj razrednik uporabi tudi pri razrednih urah. Še posebej v povezavi s spletno stranjo www.tosemjaz.net, s pomočjo katere lahko aktualne najstniške teme vključi v obravnavo tudi z druge perspektive. Perspektive krepitve samospoštovanja, medosebnih odnosov, vzpostavljanja odnosa do kritičnih situacij, ki od najstnikov zahtevajo odločitve in sprejemanje posledic zanje, krepitve samozavesti. Učitelj mora biti pri tem pozoren, da vzpostavlja spoštljiv in sprejemajoč odnos z dijaki, tudi kadar je njihovo vedenje ali odnos do nečesa manj ustrezen, vendar jim mora dati možnost za realno presojo svoje pomanjkljivosti. Sprejemajoč odnos zahteva tudi postavljanje zahtev in omejitev.

Če poskušamo nekritično krepiti pozitivno samopodobo otrok in mladostnikov, se to lahko sprevrže v vzgojo egoističnih narcisoidnih osebnosti (Tacol, 2011).

Menim, da bi imela redna in strokovna izvedba delavnic za razvoj dobre in realne samopodobe in boljših socialnih kompetenc v srednjih šolah veliko preventivno in kurativno vlogo v razredni skupnosti ter širše v družbi.

5 Viri in literatura

1. AŽMAN, T. *Sodobni razrednik*. 1. izd., 1. dotis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2012.
2. *DUŠEVNO zdravje otrok in mladostnikov*. [Online]. Zdravje mladih. [Zadnja sprememba 15. dec. 2015 16:49]. [Citirano 13. avg. 2017; 23.35]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.zdravjemladih.si/data-si/file/dusevno_zdravje.pdf.
3. RICARD, M. *Zakaj meditirati: umetnost meditacije v teoriji in praksi*. Smlednik: Jesej. 2013.
4. ŠČUKA, V. *Šolar na poti do sebe: oblikovanje osebnosti: priročnik za učitelje in starše.* Radovljica: Didakta. 2007.

5. TACOL, A. *10 korakov do boljše samopodobe: priročnik za učitelje za preventivno delo z razredom; delavnice za mladostnike*. 2. natis. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo. 2011.
6. *TO sem jaz, verjamem vase: priročnik za fante in punce*; *10 korakov do boljše samopodobe*. 1. natis. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo. 2010.
7. *TO sem jaz*. [Online]. [Zadnja sprememba 13. avg. 2017 23:36]. [Citirano 13. avg. 2017; 23.38]. Dostopno na spletnem naslovu: www.tosemjaz.net.

II. gimnazija Maribor

Maja Savorgnani

RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN PRIPADNOSTI NA II. GIMNAZIJI MARIBOR

DEVELOPING CREATIVITY AND COMMITMENT AT II. GIMNAZIJA MARIBOR

Povzetek

Vsaka šola poleg rednega pouka izvaja tudi obšolske oz. izvenšolske dejavnosti – II. gimnazija Maribor pri tem ni nobena izjema. Njena posebnost je v tem, da je vseh dejavnosti, ki jih izvaja, več kot 80 in jih vodi več kot 200 zunanjih ter notranjih mentorjev. Te dejavnosti je povezala v poseben program z imenom Druga Druga, ki ga predstavljamo v prispevku; v njem združuje vsa področja ustvarjalnosti od umetniškega izražanja, priprav na športna in tekmovanja iz znanj, jezikovnih in drugih tečajev do izmenjav dijakov. Tako zasnovan program, ki ga vodi koordinator, zadolžen tudi za pripravo finančnega načrta, je unikum v slovenskem prostoru. V veliki večini je namreč odprt tudi za zunanje obiskovalce (starše dijakov, učence in dijake drugih šol (tudi iz tujine), nekdanje dijake, starejše itd.) in se tako tesno povezuje s civilno družbo. Zaradi svoje kompleksnosti in razvejanosti pomeni precejšen organizacijski (časovni, prostorski) in finančni zalogaj, zato je program uspešen prav zaradi skrbnega načrtovanja, sprotnega spremljanja aktivnosti, končne evalvacije in dobro razvitih načinov obveščanja javnosti.

Ključne besede: razvijanje ustvarjalnosti, izvenšolske dejavnosti

Abstract

Apart from regular lessons, schools offer a number of extra-curricular activities and II. gimnazija Maribor is no exception. However, its distinguishing mark is the number of the activities that are organised by more than 200 internal and external mentors. This is why II. gimnazija Maribor has developed a unique program called DrugaDruga, which is the focus of the article. The program comprises a number of activities, ranging from arts, sports, competition preparations, language courses to student exchanges. The program, which is run by a coordinator who is also responsible for the program's fiscal planning, represents an exception in the Slovene educational context. In most cases, the activities are accessible to external visitors, as well (such as students' parents, students of other Slovene and foreign schools, senior citizens etc.) and is thus closely connected to civil society. The complexity of the program makes it a considerable challenge in terms of funds and organisation. The success of the program is attributed to meticulous planning, continuous evaluation of the activities, final evaluation and an effective system of informing the public.

Key words: developing creativity, extra-curricular activities

1 Predstavitev programa Druga Druga

Ustvarjalnost posameznika je ena temeljnih veščin in ključni pogoj za njegov uspeh ter uveljavljanje v današnjem hitro spreminjajočem se svetu. Šola kot vzgojno-izobraževalna ustanova mora slediti potrebam sodobne družbe in v posameznikih odkrivati ter razvijati ustvarjalne potenciale. Tega šolski pouk vselej ne omogoča, zato II. gimnazija Maribor posebno pozornost posveča odkrivanju in razvijanju ustvarjalnosti, iniciativnosti in solidarnosti izven pouka. S tem namenom je vzpostavila program izvenšolskih dejavnosti, ki ga je poimenovala Druga Druga. Ta združuje več kot 80 različnih dejavnosti v posameznem šolskem letu z vseh področij ustvarjalnosti, vanj pa je aktivno vključena več kot polovica dijakov šole. Številni med njimi so s pomočjo Druge Druge našli svojo poklicno usmeritev, ki je brez nje verjetno nikoli ne bi odkrili. Dejavnosti v programu izvajajo zunanji in notranji mentorji (učitelji); obojim gre velika zasluga za uspešnost programa in njegovo razpoznavnost v širšem mariborskem in slovenskem prostoru.

Nekatere od dejavnosti, vključene v program Druga Druga, šola razvija že več kot dve desetletji (npr. English Student Theatre (angleško gledališče), šolski časopis Borec, literarna delavnica, prostovoljsko delo itn.). Pri tem skrbi tudi za ohranjanje stika z nekdanjimi udeleženci programa (ti po koncu svojega srednješolskega izobraževanja pogosto postanejo mentorji dijakom), s čimer se krepi občutek pripadnosti šoli ter predanost vseh udeležencev programa, ki zanj žrtvujejo svoj čas in energijo. Razvejanost in kompleksnost programa lahko ponazorimo tudi s konkretnimi številkami (podatki so za šolsko leto 2015/2016): izpeljanih je bilo 87 dejavnosti, pri katerih je sodelovalo 228 notranjih in zunanjih mentorjev, ki je v vseh aktivnostih opravilo več kot 8.885 ur dodatnega dela z mladimi na 2.530 izvedenih srečanjih. Nekatere aktivnosti potekajo vse šolsko leto (npr. likovna delavnica), druge se izvedejo koncentrirano v krajšem obdobju (npr. Prešernov natečaj). Dejavnosti lahko v grobem razdelimo na pet področij: krožki in delavnice, prireditve, priprave na tekmovanja, jezikovne šole in izmenjave (nacionalne in mednarodne).

Vse aktivnosti so skrbno načrtovane in na začetku vsakega šolskega leta objavljene v tiskani brošuri Izvenšolske dejavnosti in Druga Druga ter na spletni strani šole (http://www.druga.si/). Za uspešno delovanje programa je pomembno, da je ta sistemsko urejen, to pomeni, da ima izdelano hierarhijo izvajalcev, vodi ga koordinator programa.

Ta na začetku posameznega šolskega leta (pravzaprav že konec avgusta) pozove vse učitelje, da prijavijo svoje dejavnosti in oddajo napoved za izvedbo (tudi predvidena potrebna finančna sredstva), na podlagi katere se začnejo odvijati posamezne aktivnosti. Te so prav tako vključene v Letni delovni načrt, posamezni učitelji – mentorji pa jih vključijo v svoje Letne priprave. Na koncu vsakega šolskega leta je izvedena evalvacija dela, ki jo povzemata tudi letno *Poročilo o delu šole* ter *Poročilo koordinatorja projekta*, v katerega je vključena tudi ocena uspešnosti vseh sodelujočih zunanjih in notranjih mentorjev.

2 Povezava s civilno družbo

Posebnost programa Druga Druga je tudi v tem, da se ta tesno povezuje s civilno družbo. Nekatere dejavnosti namreč omogočajo udeležbo tudi dijakom drugih šol, celo iz drugih držav, nekateri programi, kot npr. Počitnice na Drugi, pa tudi osnovnošolcem; številni programi so namenjeni tudi zunanjim obiskovalcem. V nadaljevanju omenjamo le nekaj tistih, ki privabijo večje število obiskovalcev in krepijo povezanost šole s civilno družbo – tako z ožjim lokalnim kot tudi s širšim okoljem.

Posebnost v slovenskem šolskem prostoru je dejavnost, poimenovana Počitnice na Drugi, ki povezuje dijake, učitelje in osnovnošolske učence ter njihove starše. Program nudi kakovostno preživljanje prostega časa za učence osnovnih šol, ki so v tekočem šolskem letu končali 6., 7., 8. ali 9. razred. Izbirajo lahko med različnimi dejavnostmi (v lanskem letu smo jih ponudili sedem, in sicer: muzikal, biologijo, kemijo, fiziko, računalništvo, francoščino, zgodovino-geografijo). Izvaja se konec junija in traja pet dni ter prepleta pridobivanje znanja z omenjenih področij v sproščenem vzdušju, šport, druženje in zabavo. Sodeč po dosedanjih odzivih otrok in njihovih staršev je bil program zelo uspešno izpeljan, zato načrtujemo širitev dejavnosti tudi na druga predmetna področja.

Mednarodno zasnovan je (poleg številnih izmenjav dijakov) tudi Spring festival – Festival pomladi, to je prireditev v okviru t. i. Pomladi na II. gimnaziji Maribor. Poteka pet dni v aprilu, na njem se zbere okrog 150 dijakov iz 12 držav (sem so všteti tudi dijaki naše šole, ki pri svojih družinah gostijo tuje dijake in sodelujejo pri izvedbi festivala). Festival se začne z odprtjem, na katerem se predstavijo gostujoče šole. V naslednjih dneh se dijaki družijo in ustvarjajo v različnih delavnicah, ki jih organizira šola, obiščejo kulturne prireditve in se na koncu odpravijo tudi na izlet po Sloveniji. Tako se mladi iz različnih delov Evrope spoznavajo in učijo

sprejemanja drugačnosti, preseganja stereotipov in predsodkov, razvijajo lastno ustvarjalnost in krepijo jezikovne kompetence.

Z lokalnim okoljem in civilno družbo se tesno povezuje prireditev Pomlad na II. gimnaziji Maribor. Gre za sklop glasbenih, filmskih, gledaliških, plesnih, literarnih dogodkov in predavanj, ki se zvrstijo v dveh mesecih. Vrhunec dogajanja je prireditev, poimenovana Kulturni maraton; ta poteka eno noč v aprilu, v kateri se zvrsti več kulturnih dogodkov (gledaliških, filmskih, likovnih in glasbenih), pri katerih sodelujejo dijaki kot udeleženci in izvajalci dogodkov, zaključi pa se z zajtrkom v šolski jedilnici. Prireditve so odprte za javnost; vsako leto se jih udeleži veliko obiskovalcev – poleg sedanjih dijakov tudi precej nekdanjih, veliko staršev in nasploh občanov Maribora in okolice. V okviru Pomladi na II. gimnaziji Maribor velja izpostaviti še Srečanje z znanimi drugogimnazijci. Kot že ime pove, vsako leto na šolo povabimo nekaj nekdanjih dijakov, ki so uspeli na različnih področjih (od umetnosti do znanosti in športa), s katerimi pripravimo pogovor (vodijo ga dijaki), ki ga poslušajo dijaki posameznih razredov. Na tak način šola ne vzpostavlja samo vezi s civilno družbo, ampak v dijakih krepi tudi občutek predanosti ustanovi, da tudi po zaključku srednješolskega izobraževanja ostanejo povezani z njo. Hkrati pa je njen osnovi namen, da se dijakom predstavijo uspešni posamezniki in jih spodbudijo k razmišljanju o lastni poklici poti, ki jih čaka v prihodnje.

Med dejavnostmi, ki šolo odpirajo navzven, zagotovo izstopa delovanje angleškega gledališča ali English Student Theatra (EST), ki deluje že petindvajset let. Ukvarja se s produkcijo muzikalov v angleškem jeziku in vzgojo mladih, ki jih zanimata odrsko ustvarjanje (petje, igra, ples) in gledališka tehnika (scenografija, tonska tehnika, oblikovanje luči). EST vsako drugo leto pripravi uprizoritev novega muzikala, ki si ga lahko ogleda tudi javnost; poleg nastopov v šolskem amfiteatru gostuje namreč tudi na Lent festivalu, v Cankarjevem domu (letos so tam izvedli osem razprodanih predstav), v Murski Soboti, kakšno leto celo v Beogradu.

S civilno družbo najbolj povezana dejavnost pa je Druga drugim – prostovoljsko socialno delo, pri katerem II. gimnazija Maribor sodeluje s približno 20 organizacijami. V njih drugogimnazijci opravljajo delo prostovoljcev, pri tem pa jih vodijo mentorji. Sodelujoče organizacije so: domovi starostnikov (Dom Danice Vogrinec, Dom starejših občanov Tezno, Dom pod Gorco); mladinski domovi in centri (Mladinski dom Maribor, Vzgojni dom Slivnica, Mladinski center Infopeka, Zveza prijateljev mladine); Center za sluh in govor, Varstveno delovni center POLŽ; predšolski oddelki s prilagojenim programom; osnovne šole (OŠ Gustava Šiliha, OŠ Tabor I, OŠ

Franceta Prešerna, OŠ Angela Besednjaka, OŠ bratov Polančič, OŠ Bojana Iliha); Zavetišče za živali; Slovenska filantropija. Po dogovoru sodelujemo tudi s posamezniki: pomoč starostnikom v lokalnem okolju; individualna učna pomoč otrokom, ki jo dijaki nudijo v svojem lokalnem okolju. Šola sodeluje tudi pri samostojnih akcijah oz. projektnih dejavnostih, ki jih povezuje tudi s poukom, npr. organizacija računalniškega tečaja za starejše Simbioz@ in sodelovanje pri organizaciji SOLY, specialne olimpijade za učence OŠ Gustava Šiliha. Gre za dogodek rekreativno-družabne narave, na katerem šola gosti otroke s posebnimi potrebami, stare od šest do deset let. To so učenci, ki obiskujejo prilagojene programe; sodelujoči dijaki in učitelji – mentorji jim pripravijo gibalni dopoldan s spremljajočimi aktivnostmi. Pri tem pa niso le učenci tisti, ki pridobijo nove izkušnje, temveč so teh deležni predvsem sodelujoči dijaki, ki tako razvijajo čut za sočloveka, odprtost in pripravljenost sprejemati drugačne.

Iz zgornjega opisa nekaterih dejavnosti je dobro razvidno, da je povezovanje šole z okoljem in civilno družbo ena glavnih prioritet II. gimnazije Maribor, ki jo simbolno povzema tudi njeno geslo – Šola, ki odpira vsa vrata. Pri takem povezovanju je zelo pomembno tudi obveščanje o dogodkih, ki mu šola posveča precej pozornosti. Obveščanje poteka zlasti preko elektronskih medijev: šolske spletne strani (v slovenščini in angleščini), FB-profila šole, spletnega časopisa (med šolskim letom izhaja vsak drugi mesec), pa tudi po bolj klasičnih poteh, npr. s pomočjo šolskega časopisa Borec (na leto izidejo štiri številke), Letne knjige maturantov (poimenovane Naša generacija) ter z letaki in brošurami.

3 Izzivi na poti

Iz predstavitve dejavnosti je razvidno, da gre za kompleksen, razvejan in pester program, ki zahteva veliko prilagajanja učiteljev, usklajevanja z zunanjimi mentorji in organizacijami ter tudi posluha staršev. Ena glavnih težav, s katero se srečujemo pri izvajanju tolikih dejavnosti, je poseganje teh dejavnosti v izvajanje pouka, ki je vendarle še vedno osnovni cilj oz. naloga šole. Npr. na izmenjavi s kakšno tujo šolo običajno sodeluje tudi do trideset dijakov; včasih se jih za kakšno izmenjavo odloči tudi do deset iz enega razreda (npr. izmenjave s Španijo se udeležijo dijaki, ki imajo španščino kot drugi tuji jezik – taki razredi so na šoli le štirje). Torej v času izmenjave, ki običajno traja ves teden, v kakšnem razredu manjka tudi tretjina dijakov – takrat se učitelj znajde pred dilemo, kako prilagoditi pouk, da ne bodo manjkajoči zamudili kakšne res pomembne učne snovi. Čeprav se dejavnosti programa Druge Druge načeloma

izvajajo izven pouka, se velikokrat zgodi, da dijaki zaradi njih manjkajo tudi pri pouku. Primer so npr. tehniki luči in zvoka, ki so sicer člani angleškega gledališča, a jih zaradi veščin, ki so jih pri tem pridobili, potrebujemo tudi pri vsaki dejavnosti, ki poteka v amfiteatru, in teh ni malo (predavanja, nastopi, razne predstavitve, plenarni deli tekmovanj, podelitve priznanj ipd.). Tudi ob gostovanjih gledaliških skupin (na šoli delujejo kar štiri), zbora, udeležbi dijakov na tekmovanjih iz znanj in na športnih tekmovanjih so odsotnosti od pouka zelo številne in pogoste.

Druga težava, s katero se srečujemo mentorji dejavnosti in učitelji, je preobremenjenost dijakov (pa tudi učiteljev). Na šolo se vpisujejo tudi zelo ambiciozni dijaki, ki so zelo vedoželjni in jih zanimajo najrazličnejša področja; do težav pride, ker se nekateri udeležujejo preveč dejavnosti, ki jim zapolnijo skoraj ves prosti čas, zato zelo težko usklajujejo šolsko delo z izvenšolskim. K preobremenjenosti posameznikov nehote prispevajo tudi učitelji, saj različni učitelji za izvedbo različnih dejavnosti pogosto nevede izbirajo iste (najsposobnejše in najbolj zanesljive) dijake. Pogosto se tudi zgodi, da je dijak, ki je izrazito nadarjen za neko področje (npr. umetniško), zaradi udejstvovanja v različnih aktivnostih pogosto odsoten pri pouku, kar lahko privede tudi do učnih težav, če je pri katerem od predmetov učno šibkejši. Naš izziv je zato doseči čim enakomernejšo razporeditev dijakov po dejavnostih. Ugotavljamo namreč, da se veliko dijakov udeležuje velikega števila dejavnosti, po drugi strani pa se številni ne udeležujejo nobene. Hkrati z vsakoletno analizo ter primerjavo uspeha in udeleževanja v programu Druge Druge ugotavljamo, da je oboje premosorazmerno odvisno – učno uspešni dijaki so praviloma tisti, ki se udeležujejo vsaj ene aktivnosti, saj so se s tem naučili tudi dobro načrtovati učenje in učinkovito izkoristiti čas, ki ga imajo zanj na voljo; medtem ko se dijaki z učnimi težavami oz. s (pod)povprečnim uspehom pogosto ne udeležujejo nobene aktivnosti.

Dejavnosti se ločujejo tudi po tem, kako so uspehi, ki jih dijaki dosegajo na posameznih področjih, vrednoteni oz. prepoznani. Tekmovanja iz znanj so na primer področje, kjer se lahko posameznikove dosežke objektivno ovrednoti, uspeh na takem tekmovanju pa dijaku prinaša tudi prednost npr. pri kandidiranju za Zoisovo štipendijo ali pri vpisih na nekatere (zlasti tuje) fakultete. Po drugi strani je veliko dejavnosti takšnih, ki od dijakov zahtevajo veliko nadarjenosti in energije, a zanje ni formalnih priznanj oz. nagrad. Zato je šola razvila tudi svoje nagrade za najprizadevnejše in najuspešnejše dijake na raznih področjih. Z njimi privzgaja tudi

identifikacijo dijakov s šolo in spodbuja občutek pripadnosti njej. Nagrade je poimenovala in grafično oblikovala v povezavi z logotipom šole (t. i. ključi – bronasti in srebrni ključ lahko dobi dijak ob koncu posameznega šolskega leta, zlatega pa ob koncu izobraževanja) in imajo pomembno simbolno vlogo.

Naslednji izziv, pred katerega smo velikokrat postavljeni, je težava z izvedbo dejavnosti zaradi prostorskih omejitev. Čeprav je bila šola povsem obnovljena leta 2009 in je verjetno ena najbolje opremljenih v Sloveniji, je včasih premajhna za vse sočasne aktivnosti. Tudi amfiteater z dvesto sedeži, ki je sicer vrhunsko opremljen, je skoraj ves čas zaseden, saj si ga delijo gledališke skupine za svoje vaje, v njem potekajo predavanja, sestanki z dijaki, kulturne prireditve ipd. Eden od način, kako se spopadamo s prostorskimi problemi, je ta, da se marsikatera aktivnost odvija v jedilnici z nekaj manj ko 300 sedeži – to velja predvsem za tekmovanja na šolskem, območnem in državnem nivoju, ki jih organiziramo na šoli, ta pa pogosto potekajo med poukom, ko je večina učilnic še zasedenih.

Izvajanje tako obširnega programa zahteva tudi precejšnja finančna sredstva. Pri tem imajo odločilno vlogo sponzorji, sredstva, ki jih v obliki prostovoljnega prispevka zagotavljajo starši, in sredstva, pridobljena na razpisih. Brez teh Druga Druga ne bi mogla potekati v takem obsegu in na tako visoki kvalitetni ravni.

Uspešnost posameznih dejavnosti in programa v celoti spremljamo na več načinov – posamezni mentorji (notranji in zunanji) ob koncu šolskega leta koordinatorju posredujejo poročilo, del katerega je tudi ocena uspešnosti (poleg nje tudi podatek o številu udeležencev in skupnem številu pedagoških ur, ki so bile potrebne za njegovo izvedbo – na podlagi slednjega dobijo mentorji tudi izplačan avtorski honorar). O uspešnosti zgovorno pričajo tudi dosežki dijakov – osvojena priznanja na športnih tekmovanjih in tekmovanjih iz znanj, dosežki dijakov raziskovalcev, ki pripravijo raziskovalne naloge, priznanja glasbenih, pevskih, gledaliških in filmskih skupin, ki se udeležujejo raznih festivalov, ipd.

4 Zaključek

V prispevku smo predstavili program izvenšolskih aktivnosti, ki ga izvajamo na II. gimnaziji Maribor. Ta je poseben ne le zaradi svoje razvejanosti in pestrosti ter velikega števila mentorjev in udeležencev, temveč tudi zaradi svojega načina delovanja. Ključnega pomena pri usklajevanju mentorjev, sodelujočih dijakov in drugih udeležencev ter za zagotavljanje prostorskih pogojev in finančnih sredstev je skrbno načrtovanje aktivnosti, ki mu sledita spremljanje njihovega izvajanja in evalvacija dejavnosti ob koncu vsakega šolskega leta.

Osnovni namen opisanih dejavnosti je razvijanje ustvarjalnosti in iniciativnosti dijakov, vendar vsebuje program tudi dejavnosti, ki v dijakih spodbujajo občutek pripadnosti šoli, saj si šola želi z njimi ohraniti stik tudi po koncu njihovega izobraževanja. Ta cilj najučinkoviteje dosegamo s pomočjo t. i. Srečanja z znanimi drugogimnazijci, ki poleg občutka pripadnosti v dijakih ozavešča tudi različne poklicne možnosti in jih usmerja v razmišljanje o lastni poklicni poti. Gre tudi za eno izmed dejavnosti, ki se tesno povezuje s civilno družbo. To velja med drugim tudi za t. i. Počitnice na Drugi, ki so namenjene osnovnošolcem. Program izvenšolskih dejavnosti, predstavljen v prispevku, je torej zelo razvejan in raznolik; povezuje se z različnimi skupinami pripadnikov civilne družbe in je precej dobro prepoznan v širskem mariborskem prostoru.

V zadnjih letih se je program nenehno širil in ta trend se bo verjetno nadaljeval, saj je organiziranih vedno več različnih tekmovanj, vedno več je možnosti za mednarodna sodelovanja, razvoj novih tehnologij in medijev pa zahteva nove veščine in odpira nova področja ustvarjalnosti. Zato moramo poskrbeti, da dejavnosti ostajajo na visoki kvalitetni ravni in da se njihovo izvajanje spreminja in prilagaja potrebam dijakov, ki jih pravzaprav narekuje sodobna družba. V njej je lahko posameznik uspešen le, če je poleg formalne izobrazbe pridobil tudi druge veščine, s katerimi bo kasneje konkuriral na trgu dela. Zato so izvenšolske dejavnosti včasih še pomembnejše od šolskega pouka, zlasti tiste, za katere ni mesta v šolskem predmetniku. Marsikateri dijak je prav s pomočjo programa Druga Druga odkril svojo nadarjenost in zanimanje, na podlagi katerega se je odločil za svojo nadaljnjo poklicno pot.

5 Viri in literatura

1. *IZVENŠOLSKE aktivnosti in Druga Druga na II. gimnaziji Maribor*. [Online]. II. gimnazija Maribor. [Citirano 29. apr. 2017; 7.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.druga.si/wp-content/uploads/2015/08/DrugaDruga-1516-16_08-web.pdf.
2. *LETNI delovni načrt II. gimnazije Maribor – šolsko leto 2016/2017*. [Online]. II. gimnazija Maribor. [Citirano 30. apr. 2017; 6.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.druga.si/wp-content/uploads/2015/08/LDN-2016-17_lektorirano.pdf.
3. *POROČILO o delu – šolsko leto 2015/2016*. [Online]. II. gimnazija Maribor. [Citirano 1. maj 2017; 19.20]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.druga.si/wp-content/uploads/2015/08/Poro%C4%8Dilo-o-delu-2015-16_lektorirano.pdf.

OŠ Petrovče

Natalija Sevnik Leber

NADARJENI UČENCI - VEDNO NOVI IZZIVI

GIFTED PUPILS - ALWAYS NEW CHALLENGES

Povzetek

Nadarjeni učenci so elitna, a ne homogena skupina otrok. So bolj talentirani od večine, zato so zahtevnejši v svojih željah, v uveljavljanju lastnih interesov in hkrati ranljivejši, kadar njihove potrebe niso zadovoljene. Če živijo v okolju polnem impulzov in spodbud, se celostno razvijajo, v nasprotnem primeru pa počasi propadajo. Potrebujejo zelo veliko pozornosti in različne učne metode ter oblike dela, ki razvijajo ustvarjalnost. Le z natančnim načrtovanjem dela z nadarjenimi lahko dosežemo maksimalen učinek, ki bo tem učencem prinesel zadovoljstvo ob doživljanju uspeha in izboljševal njihovo samopodobo. Potrebujejo fleksibilnega, predanega učitelja, ki dnevno spodbuja radovednost, domišljijo in ne zavira bistrih ter nenavadnih idej. Ta učitelj je nalezljivo optimističen in čustveno inteligenten, tako da predstavlja zgled zaželenih vrednot in povečuje empatijo učencev. Zavedati se moramo, da imajo nadarjeni posebne učne potrebe na kognitivnem, emocionalnem, socialnem in estetskem področju. Skozi prispevek skušam ozavestiti skrb za vse nadarjene, predstavljam primere dobrih praks svojega dela z njimi, dotikam se psiho-socialnih ovir na poti in odpiram možnosti za obogatitev tovrstnih dejavnosti v prihodnosti.

Ključne besede: nadarjeni učenci, (visoko) nadpovprečne sposobnosti, predan učitelj, posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, metode in oblike dela z nadarjenimi, osebnostni in družbeni vidik

Abstract

Gifted pupils are elite but not homogeneous group of children. They are more talented than the majority, that is the reason why they are more demanding in their wishes, in enforcing their own interests and they are also more vulnerable when their needs are not satisfied. If they live in surroundings full of impulses and encouragements they develop entirely, on the other hand they slowly vanish. Gifted pupils need a lot of attention, different learning methods and working activities, which develop their creativeness. Only by planning the work of gifted pupils thoroughly we can get maximal effect, which will bring them satisfaction in experiencing success and it will also improve their self-image. Gifted pupils need a flexible, devoted teacher who daily encourages curiosity, imagination and who does not slow down clever and uncommon ideas. This kind of teacher is contagiously optimistic and emotionally intelligent,

so he/she presents a role model of desired values and he/she increases pupils' empathy. We need to be aware of the fact that gifted pupils have special learning needs on cognitive, emotional, social and aesthetic sphere. Through the article I try to lighten up the concern about all the gifted pupils, I present my own examples of good teacher's practice, I talk about their psychosocial obstacles and give many possibilities to enrich these activities in the future.

Key words: gifted pupils, (high) above-average abilities, devoted teacher, special educational needs, learning methods and activities, personal and social aspect

1 Nadarjeni učenci

Moja šestnajstletna pedagoška praksa na OŠ Petrovče, na področju angleškega jezika in sociologije, mi iz leta v leto prinaša bogatejše izkušnje. Ko smo pred leti začeli s prvimi krogi procesov odkrivanja in identifikacije potencialnih nadarjenih otrok, smo bili zelo poučeni, a neizkušeni. Vedeli smo, da gre za izredno občutljiv proces, za zapletene, večplastne, težko merljive psihološke fenomene. Na vprašanje, kdo je zelo nadarjen, je veliko odgovorov, a vsi imajo nekaj skupnega. Gre za skupek prirojenih vsebin in sposobnosti, ki osebi potencialno omogočajo, da na enem ali več področjih dosega nadpovprečne rezultate. Strinjam se z Žagarjem (2012), ki pravi, da nadarjeni niso homogena skupina, zato jih razdeli na uspešne nadarjene, kreativne nadarjene, neuspešne nadarjene, nadarjene pripravljene tvegati, dvojno/večkrat izjemne in avtonomno nadarjene. Prav tako nadarjenost ni samo inteligentnost in nadarjenost ni enaka ustvarjalnosti.

1.1 Proces odkrivanja nadarjenih učencev

Ameriški raziskovalec nadarjenosti Jenkins (Nagel, 1987, 16) je poudaril: »Da bi odkrili nadarjene otroke, zadošča, da vanje verujemo in jih hočemo odkrivati.« Koncept (1999) imamo vključen v dolgoročne in kratkoročne cilje šole. Upoštevan je v razvojnem načrtu, v viziji šole in v Letnem delovnem načrtu šole, čemur vsekakor sledimo. Bezićeva (2012) omenja, da so nadarjeni učenci na podlagi Zakona o OŠ (1996) pridobili pravico do individualne ali skupinske učne pomoči, pravico do obiskovanja dodatnega pouka in do hitrejšega napredovanja. Zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja (1996) je učiteljem OŠ in SŠ naložil odgovornost za individualizacijo in diferenciacijo pouka za nadarjene.

Za učinkovito odkrivanje in delo z nadarjenimi potrebujemo tako šolske svetovalne službe kot ustrezno usposobljene učitelje. Od enodimenzionalnih postopkov identifikacije smo prešli na multidimenzionalne, ki zajemajo več virov informacij o otroku skozi teste inteligentnosti, kazalnike dosežkov, učiteljeve ocene o nadarjenosti učenca, mnenja sošolcev, mnenja staršev ... Na naši osnovni šoli smo delo z nadarjenimi v vsem tem času in z veliko timskega načrtovanja pripeljali na visok nivo. Psihologinja predstavi rezultate učenčevih inteligenčnih testov celotnemu učiteljskemu zboru, sledi pogovor z učencem in starši, izbira mentorja in priprava individualiziranega programa.

1.2 Moje delo z nadarjenimi

Na tem mestu se moje delo v sodelovanju in z maksimalnim upoštevanjem interesa nadarjenega učenca začne. Vsako leto imam pod okriljem vsaj pet nadarjenih učencev. Z njimi izvajam raznolike in zanimive dejavnosti v sklopu samega pouka, kjer naloge diferenciram, poleg tega pa se ukvarjam z dodatno dejavnostjo Nadarjeni, ki poteka izven rednega pouka. Delamo individualno, v tandemu ali skupinsko. Učne ure se izvajajo po dogovoru. Učenci prihajajo po dodatna gradiva, zahtevnejše naloge, prebirajo angleške članke, angleške knjige, ki jih predstavljajo sošolcem, mlajšim ali starejšim učencem oz. meni, pišejo literarna dela, ustvarjajo pesmi, uganke, prevajajo, poučujejo, berejo mlajšim, načrtno pomagajo učno šibkim, nastopajo v gledaliških igrah, samostojno pišejo scenarije, sodelujejo na natečajih, razstavah idr.

Nadarjeni radi prihajajo, saj z mojo pomočjo bogatijo in razširjajo učenje zunaj obsega učnega načrta. Globalno lahko raziščejo določena predmetna področja, določena lahko izpuščajo. Ker je njihovo predznanje izjemno, razmišljam, da bodo nekateri »genialni« učenci najbrž v bodoče potrebovali individualni učni načrt. Kakor si postavlja vprašanje Kukanja Gabrijelčičeva (2015, 1): »Zakaj bi jih učili hoditi, ko lahko letijo?« Trudim se, da otroške kreativnosti nikakor ne zaviram, da med govorom navdušujem in motiviram, da ne prevladam, da jih slišim in jih nenehno opogumljam k višjim ciljem. Pomembno je, da se na tej poti trudim biti čim bolj iznajdljiva, da mi ni izpod časti, če se včasih učim skupaj z otroki ali celo od njih. Vsak nadarjen učenec ima namreč svoj posebni unikatni profil osebnosti in le en del tega profila je inteligentnost kot taka, ostalo so njegova močna področja in specifične sposobnosti. Tovrstnim otrokom poskušam privzgojiti poseben čut, da bodo sposobni sprejeti odgovornost za lastno učenje, znanje in sposobnosti tako za osebno kot širšo družbeno korist. Po Juriševiču (2012) gre pri nadarjenosti za proces ozaveščanja celotne družbe, da so ti otroci, učenci, dijaki naši bodoči družbeni, intelektualni, kulturni oz. ekonomski voditelji.

2 Nadarjeni in družbeno okolje

V nadaljevanju prispevka bom konkretno označila dejavnosti, ki jih z nadarjenimi počnemo. Ker ocenjujem, da je za športno in muzikalično nadarjene učence vpeljan dober spodbujevalni sistem, se posvečam bolj (jezikovno) intelektualnim talentom, za katere je pogosto premalo storjenega. Skrbim za notranje in zunajšolske oblike skrbi za nadarjene. Skušam povezati

nadarjenost z ustvarjalnostjo in ju oviti v motivacijsko toplo okolje. Namenjam jim vso pozornost, a ne na račun drugih učencev. Nadarjeni so moja dodatna skrb in odgovornost. Na naši skupni poti nastajajo mentalni in materialni dosežki, izdelki, scenariji, predstave, članki, pesmi, literarna dela, prevodi idr., ki so nemalokrat nenavadni za otrokovo starost. Visoki tovrstni dosežki kažejo na realno nadarjenost otrok. Kot taki so lokalno in javno prepoznavni.

2.1 Male sive celice

Spominjam se, da je bilo leto 2013 mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti. Ravno takrat sem kot razredničarka sedmošolce začela pripravljati na televizijski kviz Male sive celice. Čisto malo je zmanjkalo, pa bi na RTV potovali z dvema ekipama. Eni je bleščeč preboj iz predtekmovanja vendarle uspel. Potem smo se pripravljali. Učenci so bili nadpovprečno nadarjeni, nekateri tudi visoko nadarjeni. Delo je zahtevalo veliko moje priprave, splošne razgledanosti, izvirnosti, humorja. Izvajalo se je strogo po pouku in ni bilo predhodno načrtovano kot interesna dejavnost. Učenci so bili dojemljivi, razumsko dejavni, radovedni, vedoželjni, abstraktni, inovativni in zelo zahtevni do sebe ter samokritični. Imeli so različna močna področja, kar je bilo idealno. Vsebine splošne razgledanosti smo poglabljali skupaj, to je t.i. krepitev univerzalne nadarjenosti. Potem smo si delo razdelili in se učili parcialno, na ožjih področjih izbirnega tipa, glede na sposobnosti. Parcialno učenje je večinoma potekalo samoiniciativno, samostojno in seveda doma. Naša trnova pot k uspehu se je s kančkom sreče obrestovala. Zmagali smo šestkrat zapored in tako osvojili naslov Državnih prvakov v nacionalni oddaji Male sive celice. To je bil velik razlog za slavje, pripravljali smo se osem mesecev. Sovrstniki so jih miselno in fizično spremljali, spodbujali. Evforija je trajala in povezanost med njimi se je prepletla. Ferbežar (2006) govori tudi o negativnih stereotipih nadarjenih, o zmotnih prepričanjih in zmerjanjih s "piflarji" ali "grebatorji". Do česa takšnega ni nikoli prihajalo. Učenci se še danes vračajo in se z veseljem in hvaležnostjo spominjajo bogate osebnostne in družbene izkušnje v življenju. Trudili so se, večkrat javno nastopali, premagali tremo, delili znanje s Slovenijo. Zavedati se moramo, da so nadarjeni temeljni pogoj hitrejšega družbeno-gospodarskega razvoja. Čim večji del intelektualnih in ustvarjalnih sposobnosti naroda mora biti razkrit, racionalno angažiran ter konstruktivno usmerjen. Mislim, da sem na tej poti pomagala vsaj peščici naprednih ljudi. Slišim, da so danes zadovoljni, srečni in uspešni.

2.2 Strokovne ekskurzije, angleški muzikali, tekmovanja

Že vrsto let v sklopu nadstandardnega programa šole organiziramo Strokovno ekskurzijo v London in Strokovno ekskurzijo v Nemčijo. Doslej sem bila glavna povezovalka med turistično agencijo in šolo za 3 oz. 4 dnevna potovanja v Veliko Britanijo. Izkušnja, ki jo nadarjen učenec z organiziranim vodenjem v tujino pridobi, je nepojmljiva. Že pred potovanjem imamo priprave. Učenci načrtujejo, raziskujejo teren na daljavo, pripravijo razlage kulturnih znamenitosti in ogledov, ustvarjajo izvirne zamisli, postavljajo vprašanja, predelujejo podatke, dajejo pobude, ustvarjajo na temo angleške kulture. Pomembno je, da se ukvarjamo tudi z njihovimi čustvi, željami, pričakovanji. Med strokovno ekskurzijo so ti učenci maksimalno motivirani, miselno in doživljajsko zreli, angažirani in popolnoma zadovoljni. Komunicirajo tekoče in pomagajo manj spretnim. Nekateri govorijo samo o tem, da želijo kasneje študirati ali celo živeti v Veliki Britaniji. Zanimanje za lastno kulturo z lahkoto in vedoželjnostjo povezujejo s tujo. Po ekskurziji ne pozabimo na evalvacijo le-te in na obeleženje (mentalno in materialno) v smislu vtisov, fotografij, doživljajskih zgodb, smešnih prigod, zanimivosti, posebnosti, naj dogodka, dodelanih literarnih in likovnih del.

Nadarjene učence z jezikovnega, literarnega, dramskega in glasbenega področja vodimo na angleške muzikale (Jungle Boy, Showtime, Alice in Wonderland ...) v Ljubljano ali Maribor. Verjamem, da je dobro, da se tem otrokom pogosto ponujajo priložnosti za še optimalnejši razvoj tako doživljajskih kot socialnih spretnosti. So pa skozi učiteljevo povabilo na tovrstno zunajšolsko prireditev samozavestnejši, pridobivajo na samopodobi, družijo se s sebi enakimi in niso samo priča »dolgočasnemu« pouku.

Dober način poglabljanja znanja je tudi dodatni pouk v sklopu katerega potekajo priprave na tekmovanja v znanju angleškega jezika. Učenci se večinoma radi prijavljajo, ker konkurenca motivira, in se nadvse radi lotevajo izzivov, ki ne temeljijo zgolj na drilu. Všeč jim je, ker gredo čez meje učne snovi in ker dosti delajo sodelovalno in skupinsko. V 7. razredu učenci z mentorico posnamejo video na določeno temo, v 8. razredu se pripravljamo na točno določeno temo, ki jo poglabljamo, v 9. razredu pa regijsko in državno tekmovanje temelji na prebrani angleški knjigi, o kateri tečejo premnoge diskusije, okrogle mize in vrednotne debate.

2.3 Nadarjeni "geniji", ki puščajo sledi

Skrb za nadarjene mora obsegati celotni življenjski prostor otroka, od družine, vrtca, do šole in zunajšolskega okolja. Redko v učiteljski praksi naletimo na "genialnega" otroka, katerega najpomembnejši varuh sta družina in šola. Na posebno nadarjene učence se pogosto gleda, kot da so mešanica po eni strani vredni občudovanja in po drugi strani zavračanja. Glavna vzroka sta lahko nevoščljivost ali nevednost.

Učenec iz moje učiteljske prakse je zaključil 6. razred, obvlada večino tekoče učne snovi, ne da bi jo sploh slišal. V angleščini komunicira tekoče, uporablja zahtevno srednješolsko in fakultetno besedišče. Postavlja si zelo visoke cilje, ki jih dnevno uresničuje, redno vodi dele učnih ur, poučuje tudi tri leta starejše učence in je pravi knjižni molj. Samo v tem šolskem letu si je iz kabineta tujih jezikov izposodil najmanj 2000 strani angleških knjig (za odrasle), jih prebral, predelal in vodil odprte razprave za okvirno 20 angleških člankov. Je intelektualno zrel, kritično opazuje, miselno analizira in redno potrebuje diferencirane, izkustvene, problemske učne možnosti in situacije. Piše avtorske pesmi, uganke, domišljijske zgodbe. Ima dolgoročni namen napisati slovensko knjižico/knjigo in jo prevesti v angleščino. Učenec je letos reševal nacionalne preizkuse znanja s področja TJA za deveti razred in dosegal visoko nadpovprečne rezultate (88 - 94 %). Dnevno dobiva obilo zadolžitev, ker jih samoiniciativno išče osebno pri meni in jih marljivo opravlja. Njegovo angažiranje se je začelo zgodaj in ker je močna tudi skrb družine je njegova nadarjenost že na tej točki izjemno intenzivna.

3 Izzivi na poti

Najhitrejše napredovanje in najkvalitetnejši razvoj talentov dosežemo z usklajenostjo visokih posebnih sposobnosti, intenzivnega interesa in z ustreznostjo metod, oblik, stilov in vsebin dela. Ravno zato predstavlja delo z nadarjenimi tolikšen izziv in ni nikoli dokončano. Ti otroci imajo večinoma razvito spontano željo po znanju, so splošno poučeni, vestni, zagrizeni, tekmovalni, radi dopolnjujejo učitelja in imajo bistre ter nenavadne ideje. Včasih se mi zdi, da sem nanje pripravljena, a odkrito, me pogosto presenetijo. Učitelji veliko govorimo z učenci, a se ne pogovarjamo dovolj, zato učenci malokrat izkusijo veselje ob tem, da se nekdo zares zanima zanje in za to, kar imajo povedati. Enaka dilema se dogaja v krogu družin. Če pa te nekdo konstruktivno posluša, to pripomore k pozitivni podobi in k občutku povezanosti in

pomembnosti. Strinjam se z Golemanom (1997), ki pravi, da je bolj pomembno "kako" poučujemo kot "kaj" poučujemo.

3.1 Ovire pri delu z nadarjenimi učenci

Ena od težav pri delu z nadarjenimi je, da jim hitro postane dolgčas pri rutinskih nalogah, zato med uro začnejo risati, čečkati, delajo naloge drugih predmetov, berejo svoje knjige, sanjarijo, klepetajo ... Potrebujejo originalnejši pristop in zgodi se, da se mimogrede domislijo česa boljšega od učitelja.

Sicer so nekateri nadarjeni zelo okupirani in si zadajo preveč ciljev na različnih področjih šolanja. Naporno je, ker so povsod ali skoraj povsod nadpovprečno ali visoko nadpovprečno sposobni in je možno tudi, da pregorijo. Dogaja se, da iste učence potrebujemo vsi učitelji. Ti učenci so namreč preizkušeni in naloge sprejemajo odgovorno. To pomeni, da so nekateri razpeti v neštete dodatne dejavnosti, veliko manjkajo pri pouku in na koncu težko nadoknadijo zamujeno učno snov.

Tu in tam so nadarjeni lahko okarakterizirani kot učno moteni ali vzgojno problematični otroci. A problem največkrat ne tiči v njih. Problem tiči v tradicionalnem suhoparnem enoznačnem pouku. Pogosto imajo visoko razvito tudi logično mišljenje, abstraktno razmišljanje, zato morajo dobivati izzive višjih taksonomskih ravni (analiza, sinteza, vrednotenje).

Naslednja ovira, ki učitelja doleti je, da lahko otrokov »dar« postane tudi ovira razvoja in vzrok za njegovo nesrečno življenje. Zato smo dolžni posebno skrb nameniti tudi učno neuspešnim nadarjenim, emocionalno in socialno ogroženim nadarjenim, nadarjenim s posebnimi razvojnimi in osebnostnimi težavami, kulturno prikrajšanim, otrokom migrantom, nadarjenim deklicam. Tem posameznikom je potrebno svetovati v zvezi z učenjem, s poklicnim svetovanjem, s svetovanjem na socialnem področju (osamljenost, izoliranost, odtujenost, izrinjenost, razočaranje ...), na osebnostnem področju (nizka samopodoba, čustvene težave, nihanje razpoloženja ...). Na tem mestu pomembno nalogo opravlja tudi šolska svetovalna služba.

Neredko pa smo učitelji priča tudi namernemu prikrivanju nadarjenosti. To pomeni, da nekateri učenci iz ležernosti ne želijo opravljati dodatnih nalog, pa jih lahko učitelj na vse pretege motivira, a zaman. Spet drugi nadarjeni pa si ne želijo izgubiti položaja v skupini vrstnikov, ne želijo biti stigmatizirani kot "piflarji" ampak kot "frajerji". To opažam predvsem

v osmih in devetih razredih, torej z razcvetom adolescence. Pri marsikaterem učitelju je učencu veliko lažje biti konformist in mu kimati, kot pa se z izvirnimi rešitvami upirati tradicionalnemu šolskemu toku. Dandanes se spodbuja formativni pouk, ki ga osebno zelo podpiram, zahteva pa skrbno načrtovanje pestrih dejavnosti naravnanih na procese in razvijanje.

3.2 Nadarjeni od izzivov do doseženih ciljev

Letno zastavljene cilje iz individualiziranega programa posameznega učenca s pridom dosegamo, jih tudi priložnostno širimo, redkokdaj nam kakšen ostane nerealiziran oz. delno realiziran. Na primer v letošnjem šolskem letu smo si z dvema nadobudnima nadarjenima osmošolkama zadale visok cilj, preoblikovanje scenarija in uprizoritev angleške gledališke igre "The giving tree". Od začetka so priprave potekale po planu, po pouku, vsak teden. Igralsko zasedbo smo razširili na pet nastopajočih. Zasnovali smo osnutke glasbenega ozadja, plesa, petja, scene, kostumografije, kjer so levji delež spontano ustvarjali učenci sami. Potem so se začele težave. Po pouku niso imeli vsi časa, težko smo našli termine skupnih srečanj in še najtežje, ker sta dekleti tudi izvrstni državni športnici, sta ogromno manjkali v šoli. Naš projekt se bo zato realiziral v prihodnjem šolskem letu. Temu podobni projekti in druge dejavnosti v sklopu nadarjenih se načrtujejo že junija oz. avgusta za prihodnje šolsko leto. Načeloma niso sistemizirane, lahko so vodene kot interesna dejavnost, največkrat pa z njimi polnimo manjkajoči doprinos ur. Denarno plačilo je skromno, vodstvo šole pa je glede pobud in pohval mentorjev in nadarjenih izredno podporno. Sama jemljem učence z nadarjenostmi za posebno nalogo in so mi v ponos. Vesela sem, ko vidim zadovoljne in izpolnjene otroke, takrat sta moj trud in predanost poplačana. To je vse kar šteje in to me žene naprej. Ali kot pravi Praprotnikova (2017, 52): »Nasmehi zdravih in uspešnih učencev ter zadovoljstvo staršev naj bodo nagrada za naše uspešno opravljeno delo.«.

4 Zaključek

Inteligenca je pomembna, ni pa neizpodbitni pogoj človekove sreče in popolnega življenja. Zagotovo je bistveni dejavnik poklicnega uspeha in socialnega ugleda. Na žalost pa nadarjeni niso vedno deležni ustreznega ravnanja, medtem ko so manj nadarjeni in učno prizadeti večinoma spodbujani in se do njih izraža sočutje. Nagel (1987) navaja, da živimo v svetu, ki kot

da bi hotel preprečiti "favoriziranje favoriziranih", v resnici pa se preprečuje ukrep za popoln razvoj osebnosti. Talenti se na veliko zapravljajo, tako v osebno škodo posameznika kot tudi skupnosti.

Šole in učitelji, ki se z nadarjenimi ukvarjamo, se moramo z njimi ukvarjati še več. Zato smo na naši šoli pod vodstvom svetovalne delavke, ustanovili posebno delovno skupino za nadarjene, ki jo sestavljamo vsi mentorji nadarjenih učencev. Njen namen je intenzivna skrb za vprašanja raziskovanja in spodbujanja teh otrok, spoznavanje novih talentov, svetovanje, izmenjava informacij in primerov dobre prakse ter seveda sestava šolskih ponudb za izjemno nadarjene

4.1 Obogaten nabor dejavnosti za nadarjene učence

Dr. Ferbežer (1987) je že davno ugotovil, da ima gornjih (10 – 15% otrok) potencialne možnosti, da končajo OŠ in SŠ v krajšem času ter se vpišejo na univerzo v mlajših, ustvarjalnejših in produktivnejših letih. Preskok razreda pri večini otrok nima škodljivih posledic za osebnostni razvoj, čeprav se ga v praksi zelo redko poslužujemo. Kadar pa ne govorimo o šolski akceleraciji (npr. zgodnejši vstop v šolo, preskok v nižjih ali višjih razredih OŠ), je potrebno za učence program razširiti.

Poleg že omenjenih tekmovanj, dodatnega pouka, interesnih dejavnosti, natečajev, ekskurzij, gledaliških iger, dramatizacij, poučevanj, prevajanj, branj ... jim lahko intelektualno in emocionalno radovednost potešimo še z marsičim. Vprašanje je, kot se sprašuje Zajčeva (2008), če učitelji res sledimo pestrosti ob vseh strokovnih spoznanjih ali smo se skozi čas naučili samo modro čakati in ubirati najbolj varne in uhojene poti.

Bodimo novodobni in napredni, ne čakajmo otopelo, nadarjeni gredo mimo nas. Lahko se jim ponudi več individualnega dela v kabinetih, usposabljanje za rabo slovarjev, priročnikov, več pisanja scenarijev in javnega nastopanja, raziskovanje in pisanje raziskovalnih nalog, govornih nastopov, vodenje delavnic ob dnevih dejavnosti, sodelovalno učenje v manjših skupinah za točno določen cilj, branje mlajšim med glavnimi odmori, samostojno načrtovanje za poučevanje učnih ur, ko-vodenje interesne dejavnosti, ko-vodenje debatnega krožka, medsebojno učno pomoč, tabore in poletne šole kot intenzivne oblike dela. Nadarjenim učencem lahko ponudimo delni pouk v višjih razredih, to sem pri svojem šestošolcu že lani prakticirala. Nadarjeni lahko postanejo tudi mentorji (npr. dodatni pouk za zdomce) ali pa jih na srednješolski ravni vključimo v programe izmenjave učencev ter že zgodaj sprejmejo tujino

kot izziv. Zelo bogata jezikovna in kulturna izkušnja je lahko mednarodno sodelovanje v projektu Comenius ali dopisovanje z vrstniki s tujih dežel. Učenci lahko delajo tudi na terenu, se poskusijo v prostovoljstvu. Seznanimo jih s problemskim učenjem, ko jim ponudimo nestrukturiran problem z odprtim koncem. Lahko pripravimo literarne večere, razstave, popoldanske tečaje, nadarjene vpeljemo v razvojne in inovacijske projekte.

Delo nikakor ni preprosto, da pa je učinkovito, je potrebno usposobiti kreativne in predane učitelje ter omogočiti bogat vzgojno-izobraževalni standard šole. Ocenjujem, da smo na OŠ Petrovče na pravi poti, ker smo odprti in se s širokim pristopom trudimo ne prezreti nikogar. Zaključujem s Prauseovo (1977, 38) mislijo, ki pravi: »Za razvoj talentov je usodno pomemben »nekdo drug«, ki si je posebej prizadeval za njegov razcvet. Starši, stari starši, sorodniki, redkeje pa žal učitelji in vzgojitelji.«

5 Viri in literatura

1. BEZIĆ, T. *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2006.
2. BEZIĆ, T. *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole:* priročnik. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2012.
3. FERBEŽAR, I., KOREZ, I. in TEŽAK, S. *Ali je ta otrok nadarjen*? Cirkovce: OŠ Kidričevo: OŠ Borisa Kidriča. 2006.
4. GOLEMAN, D. *Čustvena inteligenca.* Ljubljana: Mladinska knjiga. 1997.
5. JURIČEVIČ, M. *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2012.
6. *KONCEPT: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. [Online]. 1999. Dostopno na spletnem naslovu: www.zrss.i/pdf/210911135740_ssd_nadarjeni20konceptoš.pdf.
7. KUKANJA Gabrijelčič, M. *Nadarjeni in talentirani učenci*. Med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerzitetna založba Annales. 2015.
8. *NADARJENI, šola, šolsko svetovalno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 1998. Str. 143.
9. *OPERACIONALIZACIJA Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. [Online]. 2000. Dostopno na spletnem naslovu: www.zrss.si/.../221012111533_operacionalizacija_koncepta_nad_oš_.

10. PRAPROTNIK, N. Delo z nadarjenimi učenci naj bo učitelju v izziv. *Vzgoja in izobraževanje*. 2017, št. 1-2, str. 45-52.
11. PRAUSE, G. *Geniji v šoli*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1977.
12. ŽAGAR, D. *Drugačni učenci*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 2012.

Šolski center Celje

Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko

Mateja Skale-Kos

RAZISKOVALNO DELO

RESEARCH WORK

Povzetek

Šola je institucija, ki je odprta za spremembe in novosti in njen prvi cilj je, da mladim pomaga v njihovi rasti in razvijanju vseh njihovih vidnih in nevidnih zmožnosti. Težko je definirati usposobljenost in znanja, ki naj bi jih mlad človek pridobil za vstop v samostojno življenje, kajti šola je tudi vzgojna ustanova in vzgoja mladih je vzgoja za prihodnost. Pomembna oblika vzgoje za prihodnost je zagotovo raziskovalno delo mladih v srednji šoli, saj ima pomemben vpliv na oblikovanje mladostnikove osebnosti. Na ta način ugotovijo, da v procesu izobraževanja ni pomemben le učni uspeh in količina znanja, temveč njuna uporabnost. Mladi se naučijo nenehno spraševati in iskati odgovore in to iskanje naj bi jih spremljalo vse življenje. Zato je pomembno, da nam uspe vzbuditi v njih vedoželjnost, samostojnost, kreativnost in ustvarjalnost pri iskanju novih idej. Vse te lastnosti pa se zagotovo izoblikujejo pri raziskovalnem delu.

Ključne besede: raziskovalno delo, šola, mladostniki, izobraževanje

Abstract

The school is an institution open to change and innovation. Its first goal is to help young people grow and develop all their visible and invisible capabilities. It is difficult to define the qualifications and knowledge that a young person should acquire to enter an independent life, because school is also an educational institution and the education of young people is education for the future. An important form of education for the future is certainly a research work of young people in secondary school, as it has a significant influence on the formation of a young person's personality. In this way, they find that in the process of education, not only the learning success and the amount of knowledge are important, but also their usefulness. Young people learn to constantly ask questions and look for answers, and this search should accompany them all their lives. It is therefore important that we succeed in stimulating their curiousity, autonomy and creativity in finding new ideas. All these characteristics are certainly formed in doing the research work.

Key words: research work, school, young person, education

1 Predstavitev dejavnosti

Ob vstopu v srednjo šolo so mladi polni pričakovanj, zato je prvi cilj ustrezne vzgoje in izobraževanja to, da jim omogoči izpolniti pričakovanja in jim pomaga v njihovi rasti. Lahko pa je šola še nekaj več. V mladem človeku lahko zdrami skrite moči in še neodkrite sposobnosti. Morda imajo mladi včasih nemogoče zamisli, če pa jim učitelj zna prisluhniti ter dodati svoje izkušnje in znanje, lahko takšne zamisli tudi uresničijo.

Ena izmed možnosti udejanjanja mladostnikovih zamisli je prav gotovo raziskovalna dejavnost. V Celju imajo mladi možnost raziskovati tako v osnovni kot tudi v srednji šoli, za kar je poskrbela Mestna občina Celje s projektom Mladinsko raziskovalno delo Mladi za Celje.

1.1 Prvi koraki našega raziskovanja

Na Srednji šoli za storitvene dejavnosti in logistiko se izvaja program Logistični tehnik, v katerem poučujem kemijo v prvem letniku, ekologijo v stroki v 2. letniku in tehnologijo blagovnih tokov v 3. letniku. Ti dijaki morajo izdelati projektno nalogo v okviru četrte izpitne enote poklicne mature, in sicer projektno nalogo v okviru predmetov LTT ali TBT. Skupina treh dijakov je v preteklem šolskem letu izrazila željo, da bi namesto projektne naloge izdelala raziskovalno nalogo, ki bi jo predstavili pri projektu Mladi za Celje. Ker je bil to njihov prvi stik z raziskovalnim delom in ker predstavlja ocena naloge Komisije Mladi za Celje hkrati tudi eno od njihovih maturitetnih ocen, sem se ob prevzemu vloge njihove mentorice čutila zelo odgovorno. Želela sem, da bodo dijaki s svojim opravljenim delom zadovoljni in da bo njihova naloga dobro ocenjena. Opozorila sem jih, da se raziskovalna naloga od projektne bistveno razlikuje, saj morajo avtorji znati biti kritični do svojih rezultatov, rezultate in zaključke morajo kompetentno in suvereno tolmačiti, pri nastajanju naloge pa morajo imeti v mislih tudi njeno uporabno vrednost. Pri tem lahko gre za uporabnost v ekonomskem smislu ali za odkrita nova spoznanja, ki imajo dodano vrednost pri učni snovi, ali odkrita spoznanja v ožji ali širši lokalni skupnosti.

Odločili smo se, da bo raziskovalna naloga zajemala okoljsko problematiko, ki jo predstavlja promet, saj je v začetku 21. stoletja le-ta prevzel prvo mesto v porabi energije, ki skoraj v celoti izvira iz fosilnih goriv. Tako je promet postal glavni povzročitelj globalnega segrevanja. Poleg tega mu pripisujejo tudi zelo veliko krivdo za onesnaževanje okolja s svincem, ki je trajni onesnaževalec okolja, saj se v tleh ne razgrajuje, temveč se kopiči in vztraja v tleh več sto do

več tisoč let. Evropski parlament in svet sta 13. 10. 1998 sprejela Direktivo 98/70 o prepovedi uporabe osvinčenega bencina. Naša skupna odločitev je bila, da bomo v raziskovalni nalogi ugotavljali, ali je promet glavni vzrok za onesnaževanje okolja s svincem in kakšen vpliv na okolje imajo aditivi, ki se bencinu dodajajo namesto svinčevega tetraetila za zviševanje oktanskega števila. Zato smo raziskovalni nalogi dali naslov »Ali je prepoved osvinčenega bencina dosegla svoj namen?«.

2 Povezava s civilno družbo

Šola je nujnost današnjega sveta, saj si sodobne družbe ne znamo predstavljati življenja brez šole in vedno daljšega šolanja. Tako večina mladih preživi svojo mladost v šoli. Nedvomno postajajo okoliščine v svetu prihodnosti, na katerega skušamo pripraviti mlade, vse bolj kompleksne in nejasne. Zato čas, v katerem živimo, in razmere, v katerih delujemo, terjajo odprtost ljudi, skupin in institucij. Šola je institucija, ki prinaša znanja in znanstvena spoznanja, zato mora biti odprta za novosti in jih vnašati v svoje delovanje. Novih spoznanj je preveč, da bi lahko vsa vnesli v šolo. Izbira najboljših ni vedno lahka, če pa vemo, kaj izbiramo, je le-ta lažja. Standardi znanj, učni cilji in pričakovani dosežki so izrazi, s katerimi poimenujemo dosežke poučevanja.

Kljub temu se mogoče kdaj vprašamo, ali bi lahko bile ure, ki jih preživimo na delovnem mestu, bolje izkoriščene. Kaj, če bi učitelji delali manj, učenci pa več? Učitelj mora namreč narediti vse, kar je potrebno, da iz učencev izvleče najboljše. Kot nosilec določenega predmeta za to nima vedno možnosti in časa. Raziskovalno delo pa tako pri učitelju kot pri učencih goji prožnost v prehajanju iz enega na drug način spoznavanja in učenja ter zmožnost postopnega povezovanja, integracije. Raziskovalno delo predstavlja integracije med predmeti, saj jih na ta način v učnem procesu postavljamo v aktivne medsebojne odnose in tako lahko dosežemo več. Disciplinarno znanje obogatimo, saj mu omogočimo vzporedne zorne kote in dodatne perspektive. Mentorji dijake pri delu spremljajo, spodbujajo, motivirajo, usmerjajo in jim svetujejo ter z njimi vzpostavijo pristnejši odnos. Dober mentor lahko navduši mlade za raziskovalno dejavnost za vse življenje ter tako sooblikuje njihovo osebnost.

2.1 Raziskovalna dejavnost Mladi za Celje

Mladi imajo za raziskovalno dejavnost v Celju zelo dobre možnosti. Mestna občina Celje ima namreč najdaljšo tradicijo raziskovanja mladih v Sloveniji, saj je v preteklem šolskem letu potekalo že 39. leto načrtnega mladinskega raziskovalnega dela. To je edini projekt v Mestni občini Celje, kjer sodelujejo vse celjske osnovne in srednje šole. Zaradi narave dela sodelujejo pri uresničevanju tega programa vse generacije: osnovnošolci, srednješolci, aktivni odrasli in upokojenci, in sicer kot avtorji, mentorji, ocenjevalci, predlagatelji tem, idr.

2.2 Raziskovalni problemi

Dijaki so pri izdelavi naloge spoznali nove raziskovalne metode. Pred pričetkom raziskovanja smo si postavili naslednje hipoteze:

- HIPOTEZA ŠT. 1: Uporaba osvinčenega bencina v prometu je glavni vzrok za onesnaževanje tal s svincem.
- HIPOTEZA ŠT. 2: Z uporabo okolju prijaznega bencina se je količina svinca v tleh na avtocestnem območju zmanjšala.
- HIPOTEZA ŠT. 3: Količina svinca v tleh se zmanjšuje z oddaljenostjo od cestišča.
- HIPOTEZA ŠT. 4: Aditivi, ki se danes uporabljajo za zviševanje oktanskega števila kot alternativa svinčevega tetraetila, imajo tudi negativne posledice na okolje.

Do ključnih ugotovitev za ovrednotenje hipotez št. 1, 2 in 4 so dijaki prišli z analizo številnih spletnih strani in literature. Hipotezo št. 3 so ovrednotili z eksperimentalnim delom, in sicer s spektrofotometrično analizno metodo. Osnovne smernice za delo smo poiskali v literaturi in na Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, kjer so nam bili nasveti g. Iztoka Koširja v veliko pomoč. Svetoval nam je, kako in kje naj izberemo teren za odvzem vzorcev prsti, kako naj pripravimo suhi arhiv vzorca za kasnejšo analizo in kako naj izvedemo razklop vzorca. V literaturi namreč s skupnimi močmi nismo mogli najti dovolj natančnih podatkov. Spektrofotometrične analize vzorcev prsti smo izvajali na Srednji šoli za kemijo, elektrotehniko in računalništvo s pomočjo g. Sebastiana Klovarja.

2.3 Statistični podatki in kriteriji uspešnosti

Mladi so v preteklem šolskem letu ustvarili 124 raziskovalnih nalog na 36 področjih. Naloge je ocenjevalo 92 strokovnih ocenjevalcev, delo pa je koordinirala komisija Mladi za Celje.

Srednješolci so morali svoje naloge oddati do 13. 3. 2017, njihovi zagovori pa so potekali 4. 4. 2017 na Šolskem centru Celje. Po zaključku raziskovalnega leta so vse naloge na voljo v Osrednji knjižnici Celje, ki omogoča spletni dostop do njihovih e-verzij. Komisijo za ocenjevanje raziskovalnih nalog sestavljajo trije strokovni ocenjevalci, ki nalogo ocenijo na osnovi točkovnika, ki upošteva strokovno logičnost in osnovne didaktične protokole. Skupna ocena raziskovalne naloge je sestavljena iz dveh delov. Tri četrtine skupne ocene predstavlja ocena raziskovalne naloge, ki vključuje primernost teme, optimalen obseg povzetka in teoretičnega dela naloge, opredelitev raziskovalnega problema, jasnost, nazornost in natančnost predstavljenih rezultatov dela ter kritično razpravo in utemeljitev sklepov, iz katerih je razvidno kompetentno poznavanje strokovnega področja. Preostalo četrtino ocene predstavlja ocena javne predstavitve, ki vključuje vsebino in strukturo predstavitve, komunikacijo ter zvočne in vidne prvine govora, poleg tega pa tudi strokovnost, suverenost, kritičnost in sposobnost razpravljanja o lastnih rezultatih. Na osnovi pridobljene ocene so naloge razvrščene v tri skupine. V I. skupino spadajo naloge, ki so dosegle med 90 % in 100 %, v II. skupino naloge, ki so ocenjene s 75 % do 89 %, v tretjo skupino pa naloge z doseženih 50 % do 74 %. Če je naloga ocenjena z manj kot 50 %, se obravnava kot seminarska naloga.

2.4 Uspešnost raziskovalne naloge

Naša raziskovalna naloga je bila ocenjena z 91,3 %, kar pomeni, da je bila uvrščena v I. skupino. Ta uvrstitev nam je omogočila sodelovanje na državnem srečanju Mladih raziskovalcev Slovenije, ki ga je v preteklem šolskem letu že enainpetdesetič organizirala Zveza za tehnično kulturo Slovenije. Na tem srečanju smo osvojili bronasto priznanje, saj nam, žal, ni uspelo priti v 2. krog. Kljub temu smo bili z opravljenim delom zadovoljni. Na državnem srečanju lahko z raziskovalnimi nalogami ter različnimi inovativnimi projekti, ki ustrezajo razpisnim pogojem, sodelujejo učenci in učenke zadnjih štirih razredov osnovnih šol ter dijaki in dijakinje srednjih šol, saj je namen državnega srečanja zgodnje uvajanje mladih v znanost in tehniko, odkrivanje mladih talentov in spodbujanje k poglabljanju znanja, ustvarjalnosti in kreativnosti.

3 Izzivi na poti

Raziskovalno delo predstavlja posebno obliko skupinskega dela, kjer je za skupino značilna velika raznolikost njenih članov tako v znanju kot tudi v njihovi vztrajnosti, vedoželjnosti, natančnosti, itd.

Sicer različnost članov predstavlja bogastvo vsake skupine, saj le-ti povezujejo svoje zmožnosti za doseganje skupnih ciljev, vendar lahko to poleg izziva predstavlja tudi težavo. Dejavnosti dijakov namreč niso načrtovane le kot zbirka nepovezanih aktivnosti na neko skupno temo, ampak si sledijo v logičnem vrstnem redu in nakazujejo pot do novih spoznanj.

3.1 Ovire na poti do cilja

Prva težava se je pojavila, ker dijaki niso imeli možnosti, da bi večino teoretičnega in praktičnega raziskovalnega dela opravili skupaj kot tim. Imeli so različne šolske obveznosti, vezani pa so bili tudi na javne prevoze tako za pot v šolo kot domov. Timsko delo so torej lahko opravljali le v času pouka, zato velikokrat ni bilo jasno začrtane rdeče niti ali jasno zastavljenega raziskovalnega vprašanja. Zaradi tega je moralo biti naše delo zelo sistematično. Ko smo si izbrali raziskovalni problem, je bila naša prva naloga izdelati raziskovalni načrt, kajti le s kakovostnim raziskovalnim načrtom lahko izdelamo kakovostno raziskovalno nalogo. V okviru raziskovalnega načrta smo najprej določili naslov raziskovalne naloge. Nato smo si s postavitvijo hipotez oz. raziskovalnega vprašanja izdelali okvirno kazalo, s katerim smo določili strukturo naloge in zajeli širino tematike. Ko je bila raziskovalna naloga končana, smo kazalo spremenili oz. ga prilagodili vsebini. Tako smo imeli začrtano rdečo nit raziskave, ki smo jo želeli izvesti, in smo lahko izdelali podroben načrt raziskovanja.

Ta raziskovalni načrt je zajemal tudi raziskovalne metode. Težave nam je povzročala izbira metod, ki so bile primerne za izbrano raziskovalno področje, istočasno pa so morale biti seveda izvedljive. To pomeni, da jih dijaki z mentorji izvedejo sami, za kar morajo imeti na razpolago ustrezno opremo oz. instrumente in ne smejo predstavljati večjih finančnih izdatkov. Kot mentorica sem se vsekakor zavedala, da moramo izbrati takšne metode, da jih bodo dijaki razumeli na osnovi predhodno osvojenega znanja. Za ovrednotenje hipotez št. 1 in 2 je bilo na razpolago dovolj literature in verodostojnih spletnih virov, kot so spletne strani fakultet, zavodov, agencij, elektronske izdaje znanstvenih revij, ipd. Z zbiranjem in preiskovanjem gradiva so dijaki pridobivali podatke, jih ovrednotili in z njihovo pomočjo sklepali in postavljali

različne ugotovitve. Zaradi pomanjkanja znanja na področju kemije so imeli nekoliko več težav pri ovrednotenju hipoteze št. 4. Dijaki, ki obiskujejo izobraževalni program Logistični tehnik, imajo v sklopu srednješolskega izobraževanja predmeta kemija le 66 ur, osnove organske kemije pa v nekaj urah spoznajo pri predmetu tehnologija blagovnih tokov. Izkazalo se je, da je bilo njihovo znanje preveč pomanjkljivo, da bi na predstavitvi raziskovalne naloge lahko dovolj suvereno tolmačili, kako sestava bencina vpliva na oktansko število, ter kakšen je vpliv aditivov na kvaliteto bencina in kako le-ti škodljivo vplivajo na okolje. Poleg tega so se tudi informacije, ki smo jih uspeli pridobiti glede vrste in količine aditivov, ki se danes uporabljajo za zviševanje oktanskega števila bencina kot alternativa svinčevega tetraetila, med seboj pogosto izključevale, zato so imeli dijaki težave pri oblikovanju lastnega mnenja.

Največji izziv pa nam je predstavljala hipoteza št. 3, ki smo jo ovrednotili z eksperimentalnim delom. Dijaki so načrtovali in izvajali eksperimentalno delo, dobljene rezultate beležili in jih tudi zelo suvereno predstavili, čeprav se s tako obliko dela in izbranimi analiznimi metodami v okviru izobraževanja niso spoznali. Praktično delo jim je bilo v primerjavi s prebiranjem literature veliko prijetnejše, pri delu so bili zelo prizadevni in na koncu tudi zadovoljni, ker so dobili pričakovane rezultate. Precej težav nam je povzročalo dejstvo, da v literaturi in spletnih virih nismo našli dovolj natančnih navodil za odvzem vzorcev prsti in za njihov razklop oz. pripravo za spektrofotometrično analizno metodo. S to metodo smo namreč določali količino svinca v tleh v odvisnosti od oddaljenosti od cestišča. Po nasvet smo se zato obrnili na Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, kjer nam je bil g. Iztok Košir takoj pripravljen pomagati. Predlagal nam je, naj si za odvzem vzorcev izberemo lokacijo ob regionalni cesti Celje-Maribor, ki je bila najdlje in najbolj izpostavljena onesnaževanju z osvinčenim bencinom. Poleg tega nam je dal tudi vsa potrebna navodila, kako izvesti vzorčenje tal, kako pripraviti suhi arhiv vzorcev in kako narediti njihov razklop. Tako smo se z dijaki odpravili na lokacijo med krajema Frankolovo in Ivenca ter vzorčevali na razdalji 0 m, 50 m, 100 m, 150 m in 200 m od roba cestišča. Tudi z lastniki zemljišč glede dovoljenja jemanja vzorcev nismo imeli nobenih težav. Opreme za vzorčevanje tal seveda pri nas na šoli nimamo na voljo, zato smo si jo izposodili na Srednji šoli za gradbeništvo in varovanje okolja. V laboratoriju naše šole smo lahko naredili le homogeniziranje vzorcev in pripravo suhega arhiva. Razklope vzorcev in kvantitativne meritve količine svinca v vzorcih smo izvedli na Srednji šoli za kemijo, elektrotehniko in računalništvo, kar nam je omogočil g. Sebastian Klovar, ki nam je bil v svojem prostem času vedno pripravljen svetovati in pomagati. Kljub temu, da je ta del našega raziskovalnega dela zahteval zelo veliko

časa, časovnega prilagajanja in različnih prošenj za izposojo opreme, pomoč in koristne nasvete, pa nas je prijetno presenetilo dejstvo, da še vedno obstajajo ljudje, ki so pripravljeni podariti svoj čas in znanje.

Slika 1: Vzorci, pripravljeni za razklop

Slika 2: Filtriranje vzorcev

3.2 Rešitve raziskovalnih problemov

V raziskovalni nalogi smo spoznali, da onesnaževanje, ki je posledica prometa, vsekakor vpliva na stanje našega okolja. Promet je med vsemi sektorji največji porabnik energije, ki skoraj v celoti izhaja iz fosilnih goriv, kar ima za posledico velike emisije toplogrednih plinov. Toplogredni plini pa niso edina onesnažila, ki so posledica masovnega prometa, saj se bencinu dodajajo različni aditivi, od katerih so najbolj problematični aditivi za zviševanje oktanskega števila. Podrobneje smo analizirali izboljšave okoljskega stanja, ki jih je prinesla prepoved uporabe osvinčenega bencina leta 1998, ter vprašanje, če je le-ta dosegla svoj namen. Prišli smo do zanimivih ugotovitev. Hipotezo št. 1, ki predpostavlja, da je uporaba osvinčenega bencina v prometu glavni vzrok za onesnaževanje tal s svincem, smo lahko le delno potrdili. Ugotovili smo, da je promet sicer povečal onesnaženost okolja s svincem, vendar pa še zdaleč ni glavni povzročitelj onesnaženja. Koncentracija svinca v tleh je sicer tik ob prometno obremenjenih cestiščih povečana, vendar v večini primerov ne presega mejnih vrednosti. Veliko bolj ogrožena so nekatera industrijska območja. Tudi hipoteze št. 2, v kateri navajamo predpostavko, da se je z uporabo neosvinčenega bencina količina svinca v tleh na avtocestnem območju zmanjšala, nismo potrdili, saj smo ugotovili, da težke kovine predstavljajo obstojne

in trajne onesnaževalce okolja, ki se v tleh ne razgrajujejo, temveč kopičijo. Potrdili smo hipotezo št. 3, torej trditev, da se količina svinca v tleh zmanjšuje z oddaljenostjo od cestišča, saj so izmerjene vrednosti pokazale, da onesnaženost tal s svincem močno pada z oddaljenostjo od cestišča. Članov komisije na zagovoru nismo najbolj navdušili s potrditvijo hipoteze št. 4, v kateri smo predvidevali, da imajo aditivi, ki se danes uporabljajo za zviševanje oktanskega števila kot alternativa svinčevega tetraetila, tudi negativne posledice na okolje. Ugotovili smo, da svinec sicer spada med strupene snovi in ekosistemom povzroča veliko škodo, vendar so tudi številni izmed aditivov, ki so nadomestili svinčev tetraetil, karcinogene, mutagene ali teratogene snovi.

4 Zaključek

Noben sistem, v katerega je vključena množica ljudi, ni takšen, da bi ustrezal potrebam in sposobnostim vseh posameznikov. Bolj kot je sistem uniformen in bolj kot so enotne njegove zahteve in toga pravila, več je ljudi, ki jim ne ustreza. Zato je v šoli potrebno razgrajevanje uniformiranosti, individualizacija in diferenciacija delovnih prijemov, kajti šola mora omogočiti pogoje vzgoje in izobraževanja, ki spodbujajo ustvarjalnost in medsebojno sodelovanje.

Ena od poti za dosego teh ciljev je zagotovo raziskovalna dejavnost, ki predstavlja obliko obšolskih dejavnosti, s katero dijaki nadgrajujejo in dopolnjujejo v šoli pridobljeno znanje, mu dodajajo praktično vrednost ter se interesno usmerjajo v različna področja znanosti. S tem utrdijo zaupanje vase, v svoje delo in razmišljanje, ocenijo svoja predvidevanja in spoznanja, naučijo se jasno in javno izražati svoja mnenja ter razvijajo določene spretnosti, pomembne za življenje in kritično razmišljanje. Strast do znanja in spoznavanja je mnogim mladim spodbuda za njihovo delo v prihodnje. Zadovoljstvo, da so zastavljene naloge uspešno opravili in s tem pridobili veliko novih znanj in izkušenj, je neprecenljivo. Mladi spoznajo, da so opravili veliko delo, na kar so lahko glede na zahtevnost ciljev in kriterije vrednotenja ponosni. Pri raziskovalnem delu se človeške vrednosti tako učiteljev kot učencev spoštujejo, priznavajo ter tudi skupaj razvijajo in izpopolnjujejo.

Področij, zanimivih za raziskovanje, je veliko. Zaželeno je, da mladi raziskovalec sam izpostavi problem iz izbranega področja, ki bi ga rad podrobneje raziskal v raziskovalni nalogi. Pri tem mu je lahko mentor v veliko pomoč, saj ima na izbranem področju več izkušenj in znanja od mladih raziskovalcev. Zato je vsekakor smiselno, da mentor in raziskovalec skupaj opredelita

temo raziskovanja. Mentor mora raziskovalce med delom usmerjati in jim svetovati, nikakor pa ne sme biti glavni vodja raziskav, raziskovalci pa le izvajalci, saj se tako izgubi njihovo samostojno delo, s tem pa tudi njihova zvedavost in interes do raziskovalnega dela.

Vprašanja in problemi, ki so bili predmet naše raziskave, so zahtevali več različnih metod dela. To je bilo pravzaprav preizkušanje naših zamisli v praksi. Z raziskovalnim delom smo izoblikovali odnos do skupinskega dela. Dijaki so se naučili komunicirati in izražati svoje ideje, poslušati, kar govorijo drugi, in dolgoročni načrt preoblikovati v manjše korake, ki jih je mogoče doseči. Postavili so si cilj in izziv, dajali in sprejemali so informacije in vse konstruktivne komentarje, upoštevali so mnenja druge osebe tudi če se z njo niso strinjali ter vztrajali pri nalogi tudi takrat, ko so se stvari zapletle. Postali so veliko bolj prožni in se naučili uporabljati različne poti, s pomočjo katerih se da priti do cilja.

Probleme, ki so se pojavljali med delom, smo reševali skupaj. Najtrši oreh je bil nalogo izoblikovati tako, da so bili v njej jasno razvidni elementi vsebinskega dela: raziskovalno vprašanje, jedro (rešitev) in sklep (povzetek, nova spoznanja). Treba je bilo jasno začrtati rdečo nit oz. jasno zastaviti raziskovalno vprašanje, na katerega bi se vezala vsebina naloge. V veliko pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge so bila dijakom znanja o navajanju virov, citiranju ter navajanju virov fotografij, tabel slik in grafov, ki jih je dijakom zaključnih letnikov na naši šoli posredovala knjižničarka, ga. Jožica Škorja. Pri izdelavi pravilne strukture raziskovalne naloge so si dijaki pomagali s tehničnimi navodili za pisanje projektnih nalog, ki so objavljena na naši spletni strani.

Po mojem mnenju bi bilo smiselno na šoli za zaključne letnike, ki morajo izdelati projektno nalogo v okviru četrte izpitne enote poklicne mature, na začetku šolskega leta organizirati seminar, na katerem bi dijaki dobili osnovne smernice za njihovo izdelavo. Na ta način bi imeli tako dijaki kot njihovi mentorji veliko manj težav pri izvajanju raziskovalne dejavnosti.

5 Viri in literatura

1. MARENTIČ-Požarnik, B., MAGAJNA, L. in PEKLAJ, C. *Izziv raznolikosti*; *stili spoznavanja,učenja, mišljenja.* Nova Gorica: Educa. 1995.
2. MARINČEK, A. *Vzgoja za družino, osebnostna vzgoja, vzgoja za življenje*. 1. natis. Celje: CILIAN-humanizacija. 1998.
3. MIKUŠ Kos, A. *Šola in duševno zdravje*. Murska Sobota: Pomurska založba. 1991.

4. PAVLIČ Škerjanc, K. Smisel in sistem kurikularnih povezav. V: *Medpredmetne in kurikularne povezave*: priročnik za učitelje. 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 2010. Str. 19–43.
5. *PRIROČNIK z navodili za izdelavo raziskovalne naloge*. [Online]. Bistra.si. Ptuj: ZRS Bistra. 2012. [Zadnja sprememba 25. avg. 2012; 8:20]. [Citirano 30. 6. 2017; 13.10]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.bistra.si/wp-content/uploads/2014/09/Priro%C4%8Dnik-z-navodili-za-izdelavo-raziskovalne-naloge-ZRS-Bistra-Ptuj.pdf.
6. SMITH, J. *Iznajdljivi učitelj*. 1. natis. Ljubljana: Rokus Klett. 2012.

Šolski center Celje

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

Borut Slemenšek

ELEKTRIADA - ZASE ALI ZA INDUSTRIJO 4.0?

ELEKTRIADA - FOR YOURSELF OR FOR THE INDUSTRY 4.0?

Povzetek

V projektu Elektriada smo s skupino dijakov izdelali informacijski sistem za podporo športnemu tekmovanju na srečanju učiteljev elektrotehniških šol v Sloveniji. Celoten projekt obsega načrtovanje in razvoj aplikacij za spletno okolje in aplikacije za pametne telefone. Delovanje sistema sloni na podatkovni bazi s podatki o udeležencih in disciplinah, ki jih dopolnjujemo s tekočimi podatki s tekmovanj. Aplikacije na mobilnih napravah so namenjene informiranju udeležencev o celotnem dogajanju s prikazom informacij v realnem času. Uporabniki so izdelane aplikacije sprejeli zelo dobro, saj so mobilne naprave dandanes vsakomur skoraj vedno pri roki. Dijaki, sodelujoči pri izvedbi projekta, pa so osvojili veliko novih znanj in veščin s področja novih tehnologij, ki jih sicer v šolskem sistemu komaj srečajo. S skupinskim sodelovalnim delom so spoznali tudi medsebojno odvisnost in nujnost komuniciranja pri razvoju aplikacij. Slednja je pomembna tudi z vsemi ostalimi, ki kakorkoli prispevajo informacije k skupnemu projektu.

Ključne besede: aplikacija, IT-informacijska tehnologija, platforma, programiranje

Abstract

In the Elektriada project, a group of students prepared an information system to support the sports competition at a meeting of teachers of Secondary Schools of Electrical Engineering in Slovenia. The entire project covers the design and development of web-based and mobile applications. The operation of the system is based on the database with data on participants and disciplines, which are supplemented with current data from competitions. Applications on mobile devices are intended to inform participants about the whole event displaying information in real time. Users accepted the developed applications with approval, as mobile devices are almost always at hand. Students participating in the project have gained a lot of new knowledge and skills in the field of new technologies, which they hardly meet in the school system. Through the collaborative work they also recognized the interdependence and the need for communication during the development process among all the participants who in any way contribute information to the project.

Key words: application, IT-information technology, platform, programming

1 Predstavitev dejavnosti

Elektriada je vsakoletno srečanje učiteljev elektrotehniških šol Slovenije z namenom druženja, izmenjave novosti s tehniškega področja in strokovnega izobraževanja. Rdeča nit druženja predstavljajo športna tekmovanja na različnih področjih, ki gostujoči šoli predstavlja precejšen zalogaj pri organizaciji, izvedbi, pridobivanju rezultatov in obveščanju o razvrstitvah. Ker je bila v preteklem letu naša šola gostiteljica, sva s kolegom razmišljala o pripravi celovite rešitve informacijskega sistema za tekmovalni del druženja.

Po nekaj pogovorih sva postavila idejno rešitev, izvedbo celotnega projekta pa sva zapeljala s skupino dijakov – bodočih računalniških tehnikov. Izbrani dijaki so v šoli že tretje leto pridobivali znanja iz različnih računalniških področij, ki so za izvedbo takega projekta tudi potrebna. Dijake sva izbrala glede na njihove interese, ki so jih kazali med izvajanjem pouka, laboratorijskih vaj pa tudi izven pouka - šole. Različna interesna področja so bila zelo pomembna za izvedbo celotnega projekta, saj sva jih lahko na tej osnovi razporedila k različnim nalogam in delom projekta, ki je bil najbliže vsakomur zaradi njegove interesne usmerjenosti, hkrati pa jim je bil dodeljen razvojni del tudi največji izziv in motivacija.

Skupen cilj celotne skupine je tako postal informacijski sistem za vodenje družabnega dela – tekmovanj s prikazom na spletnih straneh in mobilnih napravah. Le te so dandanes vsakomur pri roki. Z njim bi zagotovili dobro in sprotno informiranost vseh udeležencev srečanja, organizatorjem pa omogočil enostavnejši nadzor in upravljanje s podatki. Izvedba projekta z dijaki je imela za slednje posebno noto – v okviru kurikula ni predvidenega časa za izvedbo večjega projekta, kjer bi bile med seboj povezane različne platforme IT, hkrati pa je bilo potrebno za izvedbo projekta pridobiti dodatna specifična znanja za rešitev tekočih težav, ki so se pojavile med razvojem. Med delom so tako prepoznali in uporabili znanja, ki so jih prejeli pri izobraževanju v šoli in so jih hkrati dodatno nadgrajevali glede na potrebe projekta. Zaradi prisotnosti različnih platform, ki jih uporabljajo predvsem sodobni pametni telefoni, smo trčili na težavo poznavanja posameznih platform in dostopnosti razvojnih orodij kot tudi strojne opreme, potrebne za izdelavo aplikacij. Enako velja tudi za vsebine kurikula, ki ne sledijo razvoju IT.

In kako smo se organizirali? Zaradi več platform sva delo porazdelila tako, da sva dodelila posameznemu dijaku tisti del, ki mu je bil najbliže in ga je ta del razvoja tudi najbolj mikal. Ker pa so aplikacije na platformah le deli projekta, ki mora delovati kot celota, so morali dijaki med

seboj delovati v soodvisnosti. Slednje zahteva veliko mero odgovornega sodelovanja in odzivnosti, saj so morali biti v primeru kakršnihkoli »potrebnih« sprememb obveščeni o tem tudi vsi ostali, da so lahko priredili svojo aplikacijo. Celoten projekt deluje na osnovi podatkovne baze in servisov, ki predstavljajo srce informacijskega sistema. Dijaki, ki so pripravljali ravno ta dva dela, so bili zato ključnega pomena za povezovanje vseh. Razvoj sva s kolegom usmerjala v skladu z zastavljenimi cilji, ko pa so dijakom zaradi pomanjkanja izkušenj pošle moči predvsem pa motivacija ob trenutno nerešljivih problemih, sva priskočila tudi kot pomočnika. Izvedba projekta in sestanki so tekli v času izven pouka.

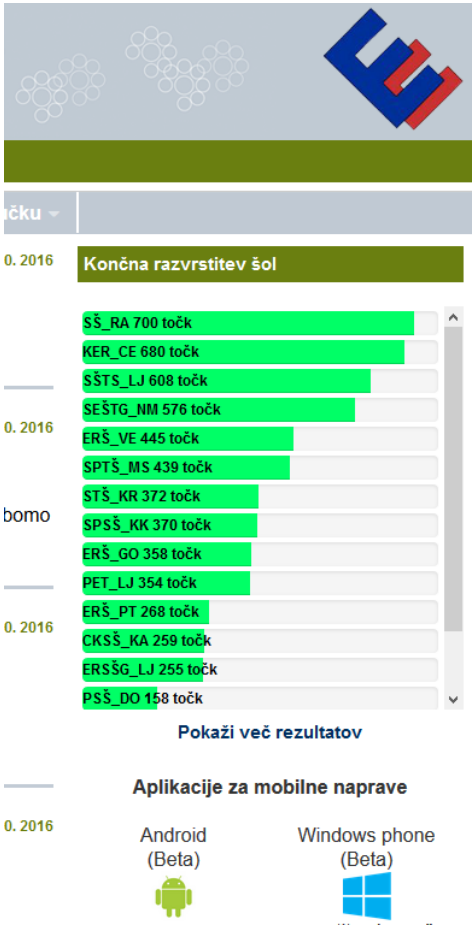
2 Povezava s civilno družbo

Programiranje, ki je glavni del izdelave aplikacij, je pretežno individualni del vsakega posameznika. Z njim poskušamo tehnologiji podati ustrezna navodila, kaj in kako opraviti, kako prikazati podatke, slike itd. Dejstvo pa je, da se za vsakim programom »skrivajo« tudi podatki, ki jih uporabnik želi dobiti iz oziroma videti na napravi. Že postopek programiranja zahteva od programerja visoko natančnost in doslednost, zato mora slednji zelo natančno določiti stroju vse pogoje delovanja, da bo le-to lahko uspešno in pravilno. V ta namen so imeli dijaki »odprte roke«. Zaradi uporabe različnih platform so bili programerski pristopi zelo različni. K temu so dijake silila tudi programska okolja, ki so za različne platforme praviloma drugačna. Tako so dijaki pogosto iskali rešitve tudi preko interneta in pri drugih programerjih.

Ker je bil celoten informacijski sistem namenjen športnemu tekmovanju, je bilo potrebno določiti tekmovalne discipline. Te so odvisne tudi od okolja, kjer se tekmovanje izvaja. Naše srečanje je bilo predvideno na Rogli, zato smo se odpravili v tamkajšnji športni center in pri njih dobili vse potrebne informacije o prostorskih možnostih kot tudi disciplinah, ki jih je mogoče v danem okolju izvesti. S temi podatki smo prešli na načrtovanje časovne izvedbe tekmovanj po disciplinah in oblikovanje baze podatkov. V tej fazi smo poiskali tudi kontakte v okviru vsake discipline za pridobitev informacij o različnih sistemih igranja in igralnih pravilih. Ker smo imeli omejeno količino časa za izvedbo vseh tekmovanj, smo končno določili tri tekmovalne sisteme in v njih razporedili vse discipline. Temu primerno smo nekoliko priredili tudi pravila ter število igralk in igralcev. Trajanje tekmovanja je seveda odvisno tudi od števila ekip, zato smo najprej pripravili aplikacijo za prijavo šol in udeležencev. Ker dojemamo ljudje okolje najprej z vtisom (z očmi), smo oblikovanju in barvam posvetili veliko pozornosti, da bi

bila aplikacija čim bolj všečna a vendar skladna s prepoznavnimi barvami dogodka. Nato smo s pomočjo ravnatelja naprosili vse slovenske šole, udeleženke Elektriade, da se prijavijo v pripravljeno aplikacijo, vpišejo svoje tekmovalce in jih razporedijo v ekipe posameznih disciplin. Ob tem smo dobili prve odzive uporabnikov in med njimi tudi nekaj predlogov za izboljšave.

Razvoj tako obsežnega projekta vzame veliko časa in truda. Tako je bilo potrebno za preverjanje pravilnosti delovanja pripraviti »umetno testno« bazo podatkov, na osnovi katere smo preizkušali pravilnost delovanja sistema. S prijavo šol in udeležencev pa smo dobili končno pravo bazo, s tem pa tudi možnost simuliranja celotnega tekmovalnega sistema in prikazov na mobilnih napravah kot tudi spletnih straneh. Testiranje se je lahko pričelo s polno paro in testne aplikacije s popravki in dopolnitvami so nastajale tedensko. Dijaki so prepoznali napake, ki so se porajale zaradi napačnega logičnega razmišljanja, zaradi drugačnega – nepredvidenega uporabnikovega odziva, »preozkega« opazovanja problema… Ta nova spoznanja so jih napotila k novim popravkom, drugačnemu razmišljanju, predvsem pa k razmišljanju o tem, kako se bodo uporabniki odzivali na delovanje aplikacije in kaj bi uporabniki želeli dobiti preko njih. Pridobili so boljši občutek za razumevanje uporabniške izkušnje ob uporabi aplikacij. Hkrati so se srečali tudi s posledičnimi popravki/spremembami. Zaradi želje uporabnikov po spremembi prikaza podatka v aplikaciji je slednja sprožila verižno reakcijo. Popravek je bilo potrebno narediti na eni platformi, ki je podatke dobila od obstoječega servisa. Zato je bilo potrebno popraviti tudi ta servis. Od podatkov tega servisa pa so odvisne tudi ostale platforme in s tem aplikacije, ki jih je bilo potrebno zaradi spremembe servisa ravno tako popraviti. V takih primerih se z vso močjo izkaže timsko delo, ki mora biti usklajeno zaradi pretoka informacij. Sicer pa je bilo razvijanje aplikacij popolnoma individualno in sva se morala ob nastajanju aplikacij na posameznih platformah zelo osredotočiti na vsakega posameznika in težave, ki so se pojavile v njegovem okolju.

Slika 1: Del spletne strani z rezultati in povezavami do mobilnih aplikacij (http://elektriada.sc-celje.si/)

Po kar več kot polletnem razvoju smo počasi prihajali do končnih uporabnih aplikacij. Prvi preizkusi so seveda tekli na šoli, vendar se je dan Elektriade nezadržno približeval in seveda tudi prišel. Na Rogli smo vzpostavili celoten sistem in tudi javno mesto s prikazom informacij in slik z dogajanjem na vseh področjih. Informacijski sistem je zaživel v popolnosti in uporabniki so v veliki meri uporabljali aplikacije na pametnih telefonih za dostop do vseh informacij. Pripravljene aplikacije so se pokazale za veliko prednost pri informiranju in hkrati nudile zelo enostaven dostop do vseh informacij na celotnem področju.

Ker so se podatki sporočali v informacijski center, so bili vedno ažurni tudi za vse uporabnike. Tako so bili ves čas dostopni tudi vsi vmesni rezultati in ne le končno stanje. To je omogočalo tudi sprotno preverjanje pravilnosti prejetih in vpisanih podatkov, s tem pa smo preprečili tudi naknadno ugotavljanje mesta napake.

Slika 2: Časovna razporeditev dogodkov

(Android aplikacija za telefon)

Ob namestitvi in prikazu delovanja celotnega sistema so svoje zanimanje zanj pokazali tudi vodje športno rekreacijskega centra na Rogli, vendar bi moral biti za njih sistem tekmovanja uraden in ne prirejen, kot smo ga uredili mi za naše potrebe. Seveda bi bilo tudi to mogoče urediti s primerno posodobitvijo programske opreme, kar bi od vseh sodelujočih zahtevalo ustrezen čas.

Dijaki, ki so sodelovali v projektu, so se ob tem naučili veliko novega. Tu je potrebno omeniti razširjeno znanje programiranja, tehnike iskanja napak, sodelovanja z drugimi v skupini in odvisnosti od njih, ne nazadnje tudi dela pod pritiskom (stres), ko mora biti delo opravljeno do določenega dne, ker so drugi odvisni od (ne)opravljenega dela. Hkrati so spoznali, da delo programerja ni le pisanje programov, temveč tudi pogovor z drugimi ljudmi, da pridobijo vse potrebne informacije za svoje delo.

3 Izzivi na poti

Na poti do končnega produkta je pri tako obširnem projektu kar dolga pot, na kateri ni bližnjic in preskokov. Pojavijo se prepreke, ki jih je potrebno zaobiti, vsako izmed njih pa si postaviti kot nov izziv na poti do cilja. Vsaka rešitev pa porodi novo zadovoljstvo in motivacijo za nadaljnje delo. Prvi tak izziv je bil že izbira skupine dijakov za izpeljavo projekta kljub temu, da srednješolci še nimajo posebnih izkušenj s skupinskim projektnim delom tako velikih razsežnosti. Predhodno načrtovanje dela in izvedbe nama je omogočilo iskanje ustreznih dijakov, ki bi jim lahko zaupala izvedbo projekta. Ravno zaradi uporabe različnih platform za aplikacije, je bila izbira dijakov, ki so te različnosti obvladovali, ključnega pomena. Vsakega

izmed njih je bilo potrebno tudi ustrezno motivirati, saj je bila izvedba projekta kot njihovo dodatno delo poleg rednih šolskih obveznosti. Pri tem ne obstaja pravilo bolj in manj uspešnih dijakov, temveč je potrebno najti dijake z interesom izdelati in naučiti se še kaj poleg šoloobveznih znanj.

Po izbiri dijakov jim je bilo potrebno predstaviti idejni projekt in predlagati razvojna dela, ki naj bi jih opravil vsak posameznik. Predstavitev kompleksnosti in zahtevnosti sodelovalnega projekta »novincem« je bil ravno tako poseben izziv, saj lahko z njo sodelujočega zelo hitro odvrnemo, ker bi imel občutek, da je delo pretežko, ali pa lahko delo v projektu podceni, kar bi se lahko kasneje izkazalo kot obup med izdelovanjem projekta. Pri izbrani skupini si vsekakor nisva želela ne ene in ne druge skrajnosti.

Načrtovane aplikacije v projektu so vključevale vse osnovne platforme mobilnih telefonov (Android, Windows Phone in Iphone). Dijaki so že predhodno izdelovali aplikacije za njih, a so bile le-te enostavnejše in samostojne. Tokrat so morale aplikacije delovati vzajemno, povezano, pa tudi grafično oblikovanje na zaslonih je moralo biti zelo podobno. Ker so predhodno že delali z različnimi programskimi okolji (vsak za svojo platformo telefona), so, zaradi dobrega poznavanja delovanja, slednje uporabili tudi za izdelavo teh aplikacij. Razmišljali smo tudi o uporabi skupnega razvojnega orodja, a bi za spoznavanje in privajanje nanj porabili preveč časa. Ker je za testiranje napisane aplikacije potrebna tudi ustrezna strojna oprema ali simulator, je bilo potrebno zagotoviti tudi slednje. Tu smo naleteli na težavo, saj bi za preizkušanje aplikacije za Iphone morali dobiti računalnik MAC z ustrezno programsko opremo. Tu se je žal zataknilo. Nekaj časa smo posvetili tudi rešitvi te težave, a nam ni uspelo. Tako smo bili prisiljeni opustiti pripravo aplikacije za Iphone. V okviru projekta je bila tudi spletna aplikacija, za katero so dijaki začasno v namen testiranja pripravili svoj strežnik. Pred lansiranjem aplikacije smo seveda postavili poseben šolski strežnik in preselili vse podatke nanj. Ker je bil cilj uporabe aplikacije

precej oddaljen od šole (Rogla), smo iz varnostnih razlogov pripravili tudi rezervni strežnik na sami lokaciji, ki bi ga lahko uporabili v primeru izpada povezave z našim primarnim strežnikom.

Slika 3: Časovna razporeditev dogodkov

(Android aplikacija za telefon)

Poseben izziv je predstavljala tudi priprava podatkovne baze in poizvedb za iskanje ustreznih podatkov. To področje je bilo za dijake nekoliko pretrd oreh, saj so podatkovne baze šele dobro spoznavali. Zato smo se tega načrtovanja lotili družno (več glav več ve). Postavila sva izhodišča za načrtovanje, nato pa smo povezave skupno gradili in razmišljali, kako pripraviti optimalno bazo. Brskanje in iskanje podatkov pa je bilo v nekaterih primerih še bolj zahtevno, zato sva pripravo teh poizvedb s kolegom vzela v svoje roke in preverila pravilnost preko vseh mogočih kombinacij.

Precej težav pri izvajanju takega skupinskega projekta predstavlja čas. Zaradi večjega števil udeležencev je dokaj težko uskladiti termine, ko se mora celotna skupina sestati na enem mestu, predstaviti narejeno, izpostaviti težave in začrtati nadaljnjo pot dela. Učitelji imamo učne ure različno razporejene, dijaki pa imajo šolske obveznosti ravno tako po urnikih, ki so med oddelki različni. Najti skupni termin je dokaj težko, saj dijakov ne moremo pustiti čakati na šoli, da bi kasneje izvedli skupen sestanek. Še dodatne težave povzročijo izven šolske aktivnosti dijakov (treningi, glasbena šola, nastopi, tekmovanja…) in šolske obveznosti (testi, preverjanja znanj, seminarske naloge…), zaradi katerih so nekateri dijaki pogosto manjkali tudi na dogovorjenih sestankih. V takih primerih sva se z manjkajočim dijakom posebej pogovorila.

Za hitrejši pretok informacij pa smo aktivno uporabljali tudi sodobne elektronske medije (e-pošta, telefoni, skupno odložišče…), občasno (v izjemnih primerih) pa tudi kratke pogovore med srečanji v odmorih na šoli. Kar dolg izpad pri napredovanju projekta se je pojavil tudi zaradi najine odsotnosti zaradi izobraževanja v tujini, saj so si dijaki ta čas vzeli za »počitnice« kljub predhodnemu dogovoru in zadolžitvah.

Za izvedbo srečanj je bil potreben tudi ustrezen prostor z multimedijsko opremo, da je bilo mogoče opravljeno delo tudi prikazati in preveriti. Pri zasedenosti učilnic, kot je na naši šoli, je bila to še ena težava, ki smo jo rešili z zamenjavo učilnic.

Kljub vsem težavam smo projekt pripeljali do konca in naše skupno delo uporabili na prireditvi. Cilj smo dosegli. Uporabniki so bili presenečeni in zelo zadovoljni z izvedbo in informiranjem, mi pa smo v realnem času zaznali še nekaj napak in pomanjkljivosti, ki smo jih reševali sproti (seveda s pomočjo dijakov), nekaj pa smo jih prihranili za naknadno izvedbo izboljšav.

Organizacijsko sva se s kolegom dobro dopolnjevala, da so podatki in priprave potekale čim bolj usklajeno, nekoliko večje težave so imeli dijaki. Vsi pa smo ob koncu projekta z veseljem prejeli pohvalo za dobro opravljeno delo in izvedbo. Dijaki so svoje delo uporabili tudi kot raziskovalno in maturitetno nalogo. Tako jim je bil trud poplačan tudi s priznavanjem dela v zaključnem letniku, šola pa jih je nagradila z majhno a uporabno nagrado.

Zaključen projekt smo ocenili kot zelo uspešen. Vsi sodelujoči smo se vsak po svojih močeh trudili, da je celoten projekt zaključen, uporaben in uporabnikom prijazen. Opravljene dejavnosti so bile dobro načrtovane in tudi izvedene, zaradi nekaj že omenjenih dejavnikov pa se je cilj časovno nekoliko oddaljil, vendar je bil še vedno pravočasno dosežen. Dosegli smo vse cilje razen ene aplikacije, pri kateri smo ostali nemočni zaradi pomanjkanja strojne opreme. Po dogovoru z ravnateljem pa bomo poskusili dobiti tudi razvojno licenco za objavljanje aplikacij v »spletnih trgovinah«.

4 Zaključek

Skupinsko delo je v našem okolju vse bolj prisotno. Tehnologija in znanja so dandanes za enega človeka preobsežna, zato je deljenje opravil med sodelujočimi vse bolj pomembno. S sodobnimi tehnologijami prihajajo do vsakega posameznika tudi vedno novi izzivi v smislu izobraževanja in uporabe novih znanj. Na tem mestu si lahko tudi postavim vprašanje, komu smo pravzaprav koristili s takim pristopom izvajanja projekta: sebi ali industriji 4.0?

Odgovor je vsekakor sebi. Vsi sodelujoči smo pri izvedbi projekta dobili nove izkušnje, programerske, iz načrtovanja, organizacijske, vodstvene… Vsak delček pridobljenih znanj je obogatil vsakega izmed nas in povečal mozaik izkušenj, ki jih nosimo v sebi. Pridobljenega znanja in spretnosti nam ne more nihče odvzeti.

Kaj pa drugi del odgovora? Industrija 4.0? Veliko se govori o njej, menim pa, da je splošno še veliko premalo poznana, v šolstvo premalo vpeta. Kako ne bi bila, saj je šele dobro v nastajanju. A kaj to predstavlja za nas, dijake, šolstvo, izobraževanje? Industrija 4.0 je pred vrati in v nekaj letih bo popolna realnost, v katero bomo stopali vsi, še najbolj pa mladi. Zaradi visokih tehnologij, ki so vedno bolj prisotne v delovnih okoljih, se bodo potrebe po znanju posameznikov zelo spremenile. Vse bolj bodo potrebna višja tehnološka znanja, bolj specifična za okolje, v katerem bo posameznik delal, zaradi raznolikosti del pa šolski sistemi ne bodo mogli zagotavljati take izobrazbe posamezniku, ampak bo moral vsak posameznik vse bolj skrbeti za dodatno izobraževanje tudi na delovnem mestu. Še več. Na hitro se razvijajočem računalniškem področju že v zadnjem desetletju opažamo, da dandanes obstajajo poklici, o katerih pred pet ali deset leti sploh še nismo slišali ali vedeli, da bodo obstajali. V tako razvijajočem se okolju vidim nujno potrebo, da tudi v šolstvu nudimo dijakom dodatne dejavnosti, kot je opisana, saj s tem bogatimo tako njihovo znanje, sposobnosti in jih hkrati pripravljamo tudi na samostojno delo, izobraževanje in izpopolnjevanje, kot ga bo od njih prej ali slej zahtevalo delovno mesto in sodelovanje s sodelavci.

Tudi vodje takih dejavnosti dobimo nove izkušnje, saj je pri delu z ljudmi vedno nekaj novega zaradi medsebojne različnosti. V opisani dejavnosti sva opazila težave v primerjavi s kurikulom, saj dijaki za tak projekt še niso osvojili vseh znanj dovolj zgodaj (nekatere vsebine so spoznali šele med izvajanjem projekta). Dodatna izkušnja je bila tudi ta, da sva bila, kljub sodelovanju pri celotnem projektu, na koncu vseeno zelo odvisna od dijakov pri odpravljanju določenih skritih napak, saj programska priprava takega projekta zahteva veliko datotek in programske

kode. V vsej tej množici datotek pa je ob iskanju napake težko priti do mesta, kjer se le-ta nahaja, če nisi sam avtor dela.

Kljub veliko dela menim, da je volje in energije za izpeljavo takih projektov po šolah dovolj. Kar nas pri tem ovira so najverjetneje birokratska opravila, ki jih imamo šolniki preveč in z njimi izgubljamo čas, ki bi ga lahko namenili mladim znanja željnim dijakom.

5 Viri in literatura

1. *ELEKTRIADA 2016*. [Online]. Spletna stran Elektriade. [Zadnja sprememba 18. okt. 2016]. [Citirano 13. avg. 2016; 10.32]. Dostopno na spletnem naslovu: http://elektriada.sc-celje.si/.
2. *MOTIVACIJA*. [Online]. Spletna stran. [Zadnja sprememba 30. sept. 2007]. [Citirano 14. avg. 2016; 19.30]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www2.arnes.si/~skunci1/motivacija.htm#motivacija.
3. SCHWAB, K. *Četrta industrijska revolucija* . [E-knjiga] . Ženeva: World Economic Forum. 2016.

ŠC Ravne

Srednja šola Ravne

mag. Ivanka Stopar

POVEZOVANJE SREDNJE ŠOLE RAVNE S CIVILNO DRUŽBO

LINKING THE SECONDARY SCHOOL RAVNE WITH THE CIVIL SOCIETY

Povzetek

V tem prispevku pišem o pomenu vodenja za uvajanje sprememb v šolsko in izvenšolsko delo. Že vrsto let si prizadevamo zmanjšati osip dijakov, da bi preprečili odklonsko vedenje dijakov in jim olajšali tako odraščanje kot šolsko delo. Vzpostavili smo številne uspešne načine pomoči dijakom, ki se znajdejo v stiski, tiste najbolj uspešne izvajamo že leta, a naboru vedno znova dodajmo nove, ki predstavljajo izziv meni – vodji in seveda učiteljem, ki jih kot mentorji vodijo ter usmerjajo. V zadnjem obdobju smo okrepili medgeneracijsko sodelovanje v občini, začeli vrtnariti na šolskem ekovrtu in postavili šolski čebelnjak ter kupili štiri družine čebel. Vsako od teh dejavnosti smo uvedli z določenim namenom, gotovo pa je v prvi vrsti naš cilj, da dijake oborožimo z znanjem in veščinami, ki jih bodo potrebovali v nadaljnjem življenju in delu, da okrepimo njihovo samopodobo in jim pomagamo izpolnjevati zahteve, ki jih pred njih postavljajo starši, šola in hiter tempo življenja, v katerem živijo.

Ključne besede: vodenje, osip, medgeneracijsko sodelovanje, šolski ekovrt

Abstract

In this paper, I write about the importance of leadership when introducing changes to school and extracurricular work. For many years now, we have been striving to reduce student dropouts in order to prevent the students' deviant behaviour and to overcome both their adolescence and schoolwork. We have established a number of successful ways to help students who are in trouble and we have been performing the most successful ones for years, nevertheless we always add a few new sets to those before. They always present challenge to me - the leader and, of course, to the teachers who are guiding and directing them as mentors. In the last period we have intensified intergenerational cooperation in the municipality, started gardening in school eco garden and we have set up a school beehive and bought four families of bees. Each of these activities has been introduced with a specific purpose. Our aim certainly is to arm students with the knowledge and skills they will need in their future life and work, in order to strengthen their self-confidence and help them to meet the requirements of their parents, school and the fast life in which they live.

Key words: management, school drop, intergenerational cooperation, school eco garden

1 Predstavitev dejavnosti

Ravnateljica Srednje šole Ravne sem že dvajseto leto, pa še vedno iščem odgovore na številna vprašanja, ki jih pred mene dnevno postavlja vodenje. V tem prispevku bom predstavila delček svojih prizadevanj za uvajanje tistih sprememb v delo naše šole, ki so potrebne, smiselne in ki vodijo tako k uresničitvi moje vizije kot k realizaciji postavljenih ciljev.

1.1 In kako vidim vodenje in svojo vlogo vodje?

Nedvomno so moje vloge in naloge v današnjem času zelo kompleksne, zahtevne in pomembne, predvsem pa je pomembna moja vloga pri vpeljevanju sprememb.

Strinjam se, da je vodenje v ožjem pomenu vplivanje tistega, ki je vodja, na zaposlene, da izbere takšno vedenje, da organizacija dosega cilje, smotre in vizijo (Černetič 2007). Vodja v organizaciji mora imeti določene sposobnosti, da vpliva na druge zaposlene, da jih usmerja in prepriča, da uskladijo svoje cilje s ciljem organizacije (prav tam).

Tudi Fullan (2004) pripisuje ravnateljem zelo veliko vlogo pri vpeljevanju sprememb, ravnatelj naj bi bil »proaktivni sistemski mislec«, kot osebnost in profesionalec, kar pomeni, da mora imeti veliko sliko dogajanja, ki mu pomaga ohranjati smer v kompleksnih situacijah ter mu omogoča, da zazna priložnosti za vpeljevanje sprememb in jih tudi ustvarja. Da mora biti pripravljen na spremembe in pri tem dobro poznati svojo organizacijo, menita tudi Erčulj in Koren (2003). Ravnatelj mora imeti sposobnosti za ustvarjanje pripadnosti kolektiva skupnim ciljem, znati jih mora navdušiti, pomembno pa je tudi, da učitelje od vsega začetka vključuje v vse dejavnosti v zvezi z vpeljevanjem sprememb, da jim prepušča iniciativo ter jih spodbuja in podpira v procesu učenja (prav tam)

Številni teoretiki (Day idr. 2000; West idr. 2000; Fullan 2001; Hopkins 2001; Hargreaves 2003) dokazujejo, da je uspešnost šole odvisna od kakovosti vodenja, motivacije učiteljev in kakovosti poučevanja.

1.2 Predstavitev problema

Na naši šoli ugotavljamo, da imamo vsako leto določeno število dijakov, ki ne zmorejo in odnehajo, imenujemo jih dijaki, ki so prezgodaj opustili izobraževanje. Med te dijake prištevamo tiste dijake, ki se izpišejo sami. Kar nekaj dijakov pa se v šolo, zaradi različnih

vzrokov, pride samo vpisat in jih moramo zaradi neobiskovanja pouka črtati iz evidence vpisanih dijakov. Število slednjih je zaskrbljujoče, saj z njimi ni mogoče vzpostaviti niti stika, da bi se lahko pogovorili in jim ponudili svetovanje o nadaljevanju njihove življenjske poti. Delež dijakov v stiski se vsako leto spreminja.

Tabela 1: Število izpisanih dijakov v obdobju petih let

šolsko leto	izpisani dijaki	črtani dijaki	skupaj osipniki	vpisani dijaki	odstotek osipa	odstotek izpisanih	izpisani PTI
2014/15	13	15	28	481	5,80 %	2,70 %	(10)
2013/14	30	13	43	480	8,95 %	6,25 %	(6)
2012/13	18	10	28	482	5,80 %	3,73 %	(4)
2011/12	15	14	29	511	5,67 %	2,94 %	(12)
2010/11	32	11	43	552	7,78 %	5,79 %	(17)
SKUPAJ	**108**	**63**	**171**	**2.506**	**6,8 %**	**4,31 %**	**49**

Že vrsto let se teh izzivov zavedam in lotevam tako, da sodelavce motiviram za vse tisto, kar vem, da bo pomagalo rešiti ta problem. Zato skupaj namenjamo spodbujanju dijakov veliko pozornosti. Na naši šoli seveda pod mojim vodstvom in s stalno podporo ter spremljanjem izvajamo aktivnosti, za katere smo prepričani, da močno vplivajo na zmanjšanje števila dijakov, ki bi prezgodaj opustili izobraževanje.

Predstaviti želim nekaj od številnih že uveljavljenih projektov (predmeta učenje učenja in matematika 2, razredne ure v urniku, medgeneracijsko sodelovanje, izdelava osebnega izobraževalnega načrta, protokol razredništva, šolski ekovrt, nagradna ekskurzija za stoodstotne razrede, ureditev prijetnih kotičkov za dijake, delo s čebelami v šolskem

čebelnjaku …), v prihodnjih letih pa načrtujemo delovanje na tem področju še razširiti in ga poglobiti.

2 Povezava s civilno družbo

Srednje šole imamo že kar nekaj let vzpostavljen sistem financiranja MOFAS, vezan na vsakega posameznega dijaka, ki je gotovo povzročil številnim majhnim šolam nemalo finančnih in kadrovskih težav, posredno pa je vendar opozoril na dejstvo, ki bi moralo biti pedagogom ali samo človekoljubom jasno, in to je, da vsak mlad človek šteje, saj če se med odraščanjem in šolanjem izgubi, je precej težje verjeti, da se bo našel in si znal zastaviti pot v nadaljnje življenje, ki ga bo osrečevalo.

Sama verjamem, da lahko v šoli naredimo veliko, posebej pa smo nepogrešljivi tam, kjer je jasno, da dijaki nimajo ne socialne in ne moralne opore v domačem okolju. Ta naša vloga je v veliko primerih pri dijakih, ki se odločajo za poklicno šolanje, odločilna, zato ji v svojem vodenju kolektiva namenjam veliko pozornosti. Tako bo tudi v prihodnje.

Na šoli si torej želimo, da bi bilo dijakov, ki predčasno zaključijo z izobraževanjem, manj in da bi dijakom zmogli ter znali ustrezno svetovati ter jim biti opora ob odraščanju in izbiranju njihovih življenjskih odločitev.

Naš cilj pa ni dijake samo obdržati v sistemu izobraževanja in jim pomagati pridobiti poklic, ampak jih želimo tudi opremiti z znanji in veščinami, ki jih bodo potrebovali v nadaljevanju življenja. V mislih imamo tako strokovna znanja kot splošno izobraževalna znanja, kot so odnos do narave, samooskrba, delo z živalmi in odnos do sočloveka, ter socialna znanja, kot so odpiranje navzven, strpnost do drugačnih, ustrezna komunikacija, osmišljanje sodelovanja, biti izpolnjen in zadovoljen, ustvariti si socialno mrežo, biti ustvarjalen in inovativen, skrbeti za lastno psihofizično zdravje …

Seveda izvajamo in bomo izvajali vse aktivnosti za spodbujanje dijakov k učenju in motiviranju za redno izpolnjevanje šolskih obveznosti, da si pridobijo izobrazbo, ki so si jo izbrali, si okrepijo samozavest, pridobijo vztrajnost in voljo ter si postavijo cilje, ki jih želijo doseči tako poklicno kot osebno.

Z vsemi dodatnimi dejavnostmi, ki jih že izvajamo, in tistimi, ki jih še načrtujemo, želimo okrepiti in izboljšati sodelovanje na relacijah:

- učitelj – dijak – starši,
- učitelj – dijak – civilna družba,
- vodstvo – starši – šola,
- razrednik – dijaki,
- dijaki – dijaki.

Končni cilji so zmanjšati stiske, pregnati osamljenost, bolj zaupati vase, biti dejaven in vztrajen, premagovati ovire, si postavljati cilje in jim slediti. Seveda pa vse to posledično pomaga zmanjšati osip na najmanjšo možno raven in mlade ne le obdržati v sistemu, pač pa jim pokazati poti do sebe ter drugih in jim dati popotnico za boljše razumevanje sveta in življenja v vseh pojavnih oblikah.

2.1 Nekatere naše aktivnosti

Medgeneracijsko sodelovanje

To je projekt, ki ga vsako leto razpisuje Občina Ravne in v katerem dijaki kot prostovoljci pomagajo starejšim občanom pri različnih opravilih: čistijo dvorišča, pripravljajo drva, gredo v trgovine zanje, popravljajo ograje, jim igrajo na harmoniko, jim berejo, igrajo karte z njimi, jih učijo uporabljati telefon in računalnik, pozimi čistijo sneg z dvorišč … Vsako leto je dijakov, ki želijo sodelovati v projektu, več, kar nam pove, da je projekt dobro sprejet in da dijaki radi sodelujejo. V šolskem letu 2015/16 je v projektu sodelovalo 17 dijakov, v lanskem šolskem letu pa že 32. V tem projektu se povezujemo s starejšimi občani, vplivamo na našo podobo v lokalnem okolju, pridobivamo znanja o generaciji starostnikov ter vplivamo na splošno klimo in kulturo na šoli, saj imajo dijaki poleg pouka še dejavnost, kamor se lahko vključijo in dokažejo svojo odgovornost ter zrelost, pokažejo empatijo in svojo človeško plat, se povezujejo ter tako širijo svojo socialno mrežo. Ko pomagajo drugim, pomagajo sebi in se zato bolje počutijo.

Spodbujanje stoodstotnega uspeha oddelkov ob koncu šolskega leta z nagrado v obliki začetne ekskurzije z razrednikom

Na podlagi analize ekskurzije iz preteklega leta je bila ta aktivnost prepoznana kot aktivnost, ki povezuje dijake v oddelku, spodbuja medsebojno pomoč med dijaki, povezuje razrednika in dijake ter tako posledično vpliva na izboljšanje učnega uspeha ter zmanjšuje možnosti za predčasno zaključevanje izobraževanja. Dijaki bodo aktivno vključeni, saj bodo sami načrtovali realizacijo ekskurzije. Vključeni bodo v celoten potek izpeljave. Razred, ki bo ob koncu šolskega leta dosegel stoodstotni uspeh, bo v začetku septembra s svojim razrednikom odšel na brezplačno ekskurzijo, ki bo sestavljena iz strokovnega dela (obisk podjetja) in zabavnega dela (adrenalinski park ali kakšna druga zabavna vsebina po želji dijakov).

Urejanje prijetnih prostorov

Prostore za druženje smo uredili tako, kot so želeli dijaki, da se ti na šoli bolje počutijo in se v njih radi zadržujejo tudi po pouku. Dijaška skupnost je izvedla natečaj na temo urejanja prijetnih kotičkov za dijake. Ti so lahko anonimno izrazili svoje želje in na osnovi teh smo naredili izbor opreme. Tako smo opremili knjižnico z mehkimi vrečami za sedenje, v jedilnici smo uredili kotiček s štirimi računalniki in brezžično povezavo za dijake, avlo smo opremili z ročnimi nogometi in sedežnimi garniturami, slednje pa smo namestili tudi v prvo nadstropje šole.

Ti prostori so namenjeni dijakom, ki imajo težave s koncentracijo, ne znajo obvladati jeze, so pod stresom, kršijo red in disciplino s klepetanjem in neprimernimi pripombami, so nemirni in težko sledijo pouku ter potrebujejo individualno obravnavo. Ti se ob teh situacijah lahko za krajši čas umaknejo v katerega od omenjenih prostorov in se tam sami ali s pomočjo psihoterapevta, mentorja, spremljevalca, sošolca ali razrednika »ponovno sestavijo« in se vrnejo k uri v razred oziroma k dejavnosti, ki so jo začasno zapustili.

Da smo se odločili prav, vemo, ker ti prostori nikoli ne samevajo. Dijaki so jih posvojili in se na vseh teh mestih zadržujejo pred poukom, med odmori, po pouku, tisti s težavami pa seveda tudi med poukom.

Šolski ekovrt

Nadaljevali bomo s projektom Šolskega ekovrta, kjer bodo dijaki imeli možnost, da razvijajo pripadnost, solidarnost, samopotrditev in sodelovanje ter ozavestijo pomen ekološke samooskrbe ter se izkažejo s praktičnim delom. Dijaki bodo imeli možnost, da se izkažejo in pokažejo svoje sposobnosti na področju vseživljenjskega učenja. Med seboj se bodo lahko povezali, si pomagali in širili socialno mrežo.

Šolski čebelnjak

Postavili smo šolski čebelnjak, dijaki – čebelarji so pomagali pri njegovi postavitvi, dobili pa smo tudi mentorje, ki nas učijo delati s čebelami. Z evropskimi sredstvi smo nakupili večji del opreme in se povezali tako s čebelarji kot z lokalno skupnostjo. Dijaki bodo spoznali svet čebel in se naučili spoštovati živa bitja, ozavestili bodo pomen čebel za življenje na našem planetu, se družili, delali in se kot razred še tesneje povezali, kar jim bo dalo dodatno moč za premagovanje ovir, ki jih bo prednje postavljalo odraščanje in vsakdanje šolsko delo.

3 Izzivi na poti

3.1 Šolski ekovrt, kdo, kako, kdaj in zakaj

Ko smo se leta 2014 preselili na novo šolo s čudovito lokacijo, smo podedovali tudi precej obdelovalne zemlje ter majhen ribnik. Ker je vse to kar klicalo k uporabi, sem izdelala načrt, kako bi te danosti spremenila v prednosti pri našem izvenšolskem delu, saj sem mnenja, da danes večina mladih premalo časa preživi z naravo in da nimajo izkušenj ne z zemljo ne z živalmi, niti niso okusili užitka, ko ti nekaj zraste in lahko to poskusiš in ponosno podeliš z drugimi. In našim dijakom sem hotela dati prav to.

V šolskem letu 2014/15 sem nagovorila moji sodelavki, da najprej v okviru projektnega tedna začneta s projektom Šolski ekovrt in ribnik, kasneje pa to nadaljujeta do konca šolskega leta. Povabili smo zunanje strokovnjake, vrtnarje in tiste, ki se ukvarjajo s popolnoma naravnim pridelovanjem ali eko vrtnarjenjem, da so prišli na šolo in pripravili delavnice o tem delu. V projekt je bil vključen prvi letnik programa SPI (mehatronik operater in oblikovalec kovin, 29 fantov). Na začetku je bilo pri nekaterih dijakih čutiti nekaj nezainteresiranosti in pomanjkanje motivacije, zato so potrebovali nekaj več spodbude. Poskušali smo jih naučiti, da so za življenje poleg znanja pomembne tudi druge stvari. Tisti dijaki, ki so se z delom na vrtu srečali že doma, so bili seveda bolj navdušeni od tistih, ki od doma tega niso bili vajeni. Ko pa so z delom začeli,

so se vedno bolj vključevali in sami prosili za sodelovanje pri delu ter začutili, da je to njihov projekt. Pri delu so se ponovno gradile trdnejše vezi, spoznavali so drug drugega na drugačen, bolj oseben način, kar je pripomoglo k razumevanju in reševanju določenih težav, tudi na njihovem osebnem področju.

Mentorica je v poročilu po prvem letu vodenja te dejavnosti zapisala: «Kos zemlje, ki smo ga dobili, smo najprej počistili, oblikovali grede in začeli z načrtovanjem posevkov. Odločili smo se, da bomo prvo leto zasadili nekaj grmičevja, izmed sadnih dreves češnje, nasad jagod ter oblikovali grede za zelišča in okrasno cvetje. Dijake smo povabili, da lahko prinesejo sadike od doma in to jih je zelo navdušilo. Tukaj sem videla priložnost predvsem za dijake, ki so bili v stiski, socialno šibke dijake in dijake s težavami na učnem in vzgojnem področju, da so si lahko oblikovali svoje grede, jih zasadili in zanje skrbeli. Presenečena sem bila nad njihovo angažiranostjo, saj so za del svojega vrta skrbeli vzorno do konca šolskega leta. Praktično delo na vrtu smo vključili tudi v predmet naravoslovje, saj so si s samostojnim delom lahko pridobili eno oceno.

Proti koncu šolskega leta smo začeli pobirati prve pridelke, predvsem zelišča, ki smo jih sušili in iz njih pripravili mešanico čaja SŠ Ravne, čaj 1. EMO. Drugi izdelek je bila ognjičeva krema, ki so jo pripravili pri uri naravoslovja. Ko so dozorele jagode, smo iz njih izdelali kompote in marmelade. Slednje smo izdelali tudi iz rdečega ribeza. Nastali so sladki kozarčki SŠ Ravne, ki smo jih lahko podarili posebnim gostom šole. To so bili samo njihovi izdelki, v katere so vključili svoj trud in delo na drugačen način. Ponosni so bili na to, kar so ustvarili, še posebej ker so vedeli, da smo njihove izdelke podarili predvsem posebnim gostom šole.«

Ko sem prebirala poročilo, sem dobila dokončno potrditev, kako prav sem se odločila, da sem ponudila dijakom nove načine dela in ustvarjanja v prav tej obliki. A kmalu smo morali poskrbeti za ograjo, ker so na vrt začeli prihajati tudi drugi nepovabljeni gostje, predvsem srne, ki so pojedle vse sadike jagod. Pri praktičnem pouku so izdelali ograjo in jo v šolskem letu 2015/16 tudi postavili in tako rešili pridelke pred divjadjo, ne pa pred ljudmi, ki so tudi pridno pobirali naše pridelke. Tudi to smo rešili s postavitvijo kamere, dijaki pa so bili v šolskem letu 2016/17 res ustvarjalni in so sami poiskali način, da so na vrt pripeljali še vodo za zalivanje in si tako olajšali delo.

Dijaki so na zadnjem roditeljskem sestanku ob koncu šolskega leta svoje delo predstavili učiteljem, staršem, sorodnikom, prijateljem ter zainteresiranim prebivalcem Raven. Ob tej predstavitvi so bili še posebej ponosni na svoje delo. Povedali so, da je bila to zanje posebna izkušnja, ki jih je združevala, povezovala in gradila njihovo pripadnost šoli in razredu. Tako kot so se trudili s svojim delom na vrtu, so se trudili tudi pri šolskem delu in postali so prva generacija srednjega poklicnega izobraževanja v zadnjih 20-tih letih naše šole, ki so dosegli izjemen uspeh, saj so prvi letnik zaključili vsi (vseh 29 dijakov) brez popravnih izpitov.

Slike 1, 2, 3: Posadili smo češnje, a na sadeže bo treba počakati

(Lastni vir)

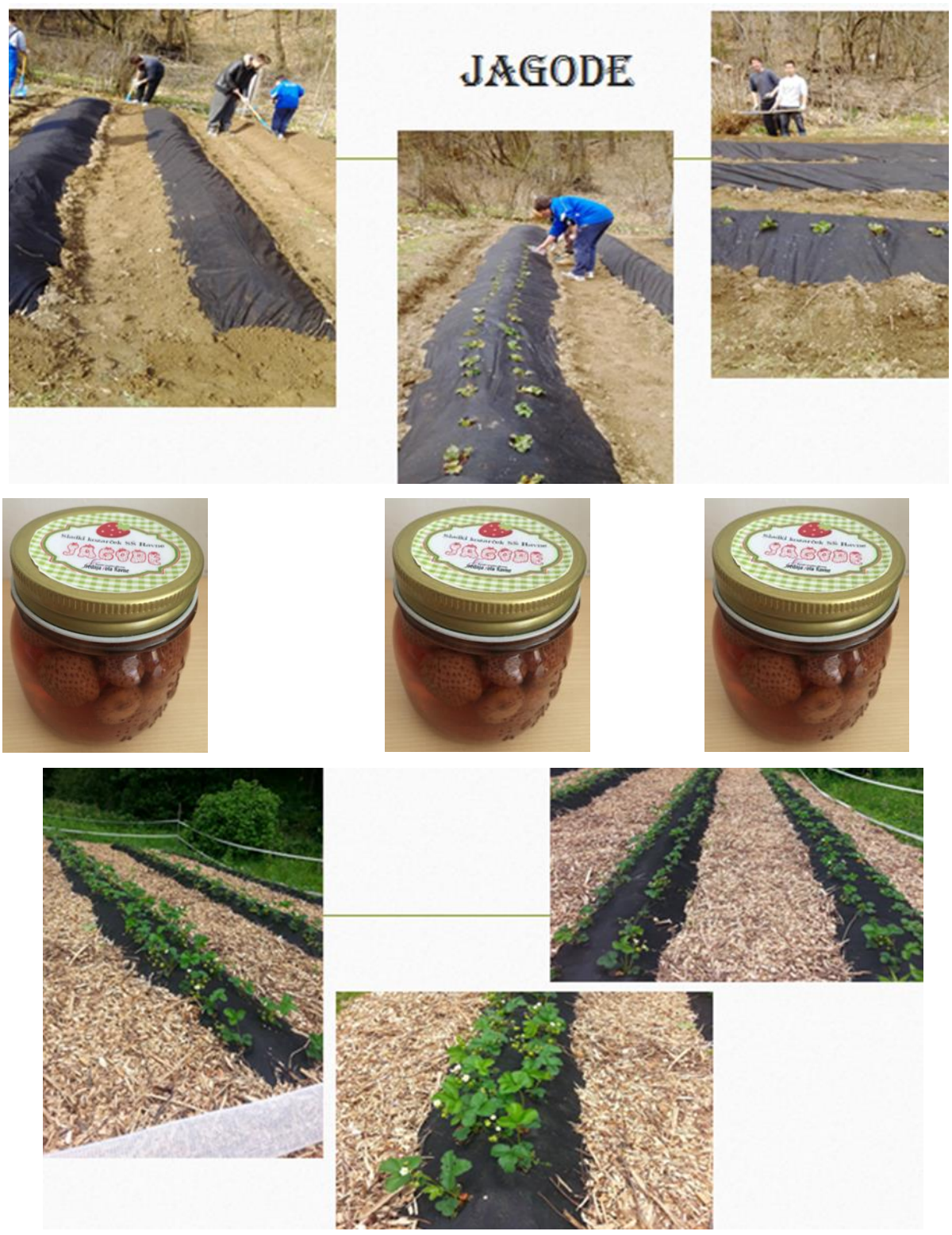

Slike 4, 5, 6, 7: In začelo se je naše vrtnarjenje

(Lastni vir)

Slike 8, 9, 10: Tudi zdravilna zelišča so dobila svoj prostor na našem vrtu (Lastni vir)

Slike 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19: Od sadik do naših prvih slastnih jagod (Lastni vir)

3.2 Postavitev šolskega čebelnjaka

Ker smo že imeli dobre izkušnje z vrtom, pripravljenostjo dijakov za delo na njem in posledično tudi več možnosti za stik z naravo in ob skupinskem delu s tistimi, ki so se pri pouku izgubljali in bili potencialni osipniki, smo v šolskem letu 2016/17 načrtovali in izpeljali še eno aktivnost, ki smo jo povezali s civilno družbo in od katere prav tako na dolgi rok pričakujemo dodano vrednost v smislu povezovanja dijakov v skupini, ustvarjalnih rešitev ob delu s čebelami, vzpostavljanje neformalnih povezav med dijaki in med zunanjimi sodelavci, to je s čebelarji, ki so naši mentorji, in seveda z lokalno skupnostjo ter z Lasom, agencijo za razvoj podeželja, s prebivalci občine in z vrtci ter osnovnimi šolami na Ravnah.

Poiskali smo ustrezen prostor in s pomočjo prvega letnika metalurškega tehnika in njihovih mentorjev postavili prelep čebelnjak ob našem šolskem vrtu in ob gozdu za našo zavidanja vredno novo šolo. Namenu smo ga svečano predali v maju, sedaj pa je za nami že pobiranje prvega pridelka naših pridnih čebelic, ki smo jih naselili v štiri panje. Kako v živo izgleda dogajanje pri naših čebelicah, si lahko ogledate na Facebook strani Srednje šole Ravne.

Seveda smo ob vzpostavljanju tega projekta naleteli še na številne izzive, največji je ta, da nam vsem na tem področju manjka znanja, a ga žal ni mogoče dobiti v “instant” obliki, kakor bi si želeli. Učenje je proces in čaka nas še veliko dela, da ga usvojimo. Smo pa na dobri poti.

Slike 20, 21: Vsi dijaki 1. BM so pomagali postavljati šolski čebelnjak

(Lastni vir)

Sliki 22, 23: Maja in Vili sta priletela

Slike 24, 25, 26, 27, 28: Deževnega 5. maja 2017 smo čebelnjak predali namenu (Lastni vir)

Slike 29, 30, 31: Župan občine Ravne, predsednik Čebelarjev Koroške in ravnateljica šole ob odprtju čebelnjaka (Lastni vir)

Pri tej dejavnosti smo se povezali s Čebelarsko zvezo Slovenije, domači čebelarji pa so nam pomagali poiskati ustreznega zunanjega mentorja, s katerim tedensko na izobraževanjih usvajamo znanja, ki jih potrebujemo za delo s čebelami. Učimo se o življenju čebel, o njihovi organiziranosti ter pridnosti pri delu, o boleznih, ki jim pretijo, o dodajanju hrane, ko te zmanjka v naravi, o pridelavi medu, čebeljega voska in propolisa. Sodelujemo pa tudi z LAS-om, ki nam je pomagal pridobiti evropska sredstva za opremo, ki jo pri tem potrebujemo. Smo pa naš čebelnjak pokazali že več skupinam otrok iz vrtcev in osnovnih šol. Povezujemo se tudi z lokalno skupnostjo, ki nam je pripravljena sofinancirati izobraževanja.

Slika 32: Dijaki prvega letnika metalurškega tehnika so se letos naučili veliko tudi o čebelicah (Lastni vir)

V šolskem letu 2017/18 z dijaki računalniške usmeritve načrtujemo izdelavo projekta in nato naprave, ki nam bo s pomočjo sodobne tehnologije brezžično pokazala, koliko cvetnega prahu so čebele vsak dan prinesle s paše, kakšna je temperatura v čebelnjaku in kolikšna je vlaga, vse to pa bo mogoče spremljati in upravljati na daljavo s pomočjo računalnika na naši šoli, kasneje pa še z nadgradnjo aplikacije s pametnim telefonom.

Za novo leto bomo izdelovali darilne sveče iz čebeljega voska ter pekli medenjake iz našega šolskega medu in z njimi okrasili božično jelko

4 Zaključek

Ko spremljam rezultate našega dela, lahko ugotovim, da je moje vodenje tisti dejavnik, ki dokaj uspešno zmore spodbuditi sodelavce, da od ideje preidemo k realizaciji. Tisto, za kar si sama iskreno in vztrajno prizadevam, se prenese na ljudi, ki me obkrožajo, kot da bi se nalezli moje energije ali kot bi jih s tem nekako okužila, seveda v pozitivnem smislu. Ni vseeno, kaj kot vodja in nesporna avtoriteta na naši šoli delam, mislim, rečem, naredim, kako pohvalim, kaj nagradim, koliko spoštujem druge in njihova prizadevanja in koliko zaslug jim znam priznati, ko uresničujejo moje zamisli.

To, da sem pri tem uspešna in da mi večina kolektiva sledi, je prijetno spoznanje, ki utrjuje moje prepričanje, da je vodenje sicer zelo kompleksno, zahtevno in velikokrat naporno

opravilo, a je, če ga počnemo na pravi način in če delamo prave stvari, uspešno in na dolgi rok daje dobre rezultate. Seveda pa uresničitve mojih idej in zamisli ter uspeha ne bi bilo brez ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati svoj čas in energijo ter se zavedajo, da vsega, kar bodo vložili v svoje delo, materialno niti ni mogoče nagraditi. Recesija je mimo, na šolah pa še vedno ne smemo vsaj simbolično z delovno uspešnostjo nagraditi tistih, ki največ prispevajo k dobrim rezultatom našega dela.

5 Viri in literatura

1. ČERNETIČ, M. *Management in sociologija organizacij*. Kranj: Moderna organizacija. 2007.
2. ERČULJ, J. in KOREN, A. 2004. Vloga ravnatelja v procesu globalizacije v izobraževanju. *Vzgoja in izobraževanje.* 2004, št. 1 (letn. 35), str. 65–69.
3. ERČULJ, J. in KOREN, A. O vodenju vzgojno-izobraževalnih organizacij. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju.* 2003, št. 1, str. 7–16.
4. FULLAN, M. *Education in motion*. Leading in a culture of change. United Kingdom and Ireland Workshop Tour Handbook. 2004.
5. FULLAN, M. *Leadership and sustainability*. London: Corwin.2005.
6. FULLAN, M. *Learning in a culture of change*. San Francisco, CA: Jossey Bass. 2001.
7. FULLAN, M. *The moral imperative of school leadership*. Toronto: Ontario Principals Counsil; Thousands Oaks, CA: Corwin. 2003.
8. HARGREAVES, D. H., HOPKINS, D. in LEASK, M. *Šola zmore več. Management in praksa razvojnega načrtovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2001.
9. HOPKINS, D. *School improvement for real*. London, New York: RoutledgeFalmer. 2001.
10. LEADERSHIP for school improvement. V: *Leadership for change.* London: RoutledgeFalmer. 2000. Str. 35–47.
11. *LEADING schools in time of change*. Buckingham: Open University Press. 2000.

Srednja šola Domžale

mag. Nina Stopar

SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI SKOZI LITERATURO

ENCOURAGING CREATIVITY THROUGH LITERATURE

Povzetek

V prispevku pišem o svojih izkušnjah in predstavljam primere dobrih praks pri vodenju tistih interesnih dejavnosti, ki so povezane s civilno družbo in se odpirajo navzven ter presegajo delo v šoli po predpisanem kurikulumu ali tisto po pouku in ozko vezano le na šolo ter njene dijake. Gre za štiri področja, prvo predstavlja dober primer medgeneracijskega sodelovanja skozi skupno branje in doživljanje literature s starostniki MGC Bistrica, drugo področje predstavlja sodelovanje z lokalno skupnostjo na literarnem natečaju, tretje področje predstavlja spodbujanje branja s projektom Knjižnice Domžale Bralnice pod slamnikom in četrto snemanje filma po literarni predlogi v projektu Znanost mladini Slavističnega društva Slovenije. Kot mentorica pomagam dijakom pri razvijanju ustvarjalnih zamisli na področju umetniškega ustvarjanja.

Ključne besede: medgeneracijsko sodelovanje, ustvarjalnost, primeri dobrih praks

Abstract

In my paper, I write about my experiences and I represent examples of good practices in the management of those interest-related activities that are related to civil society and are open to the outside world. They go beyond schoolwork, away from prescribed curriculum or those after school activities, which are closely related only to the school and its students. The first one is a good example of intergenerational cooperation through joint reading and getting literature experience with the elderly people from MGC Bistrica. The second is the cooperation with the local community regarding the literary competition, the third is the promotion of reading with the project of the Domžale Library and the fourth is film shooting based on the literature in the project Science to the Youth of the Slavistično društvo Slovenije. As a mentor, I help students with developing creative ideas in the field of literature.

Key words: intergenerational cooperation, creativity, examples of good practices

1 Predstavitev dejavnosti

V prispevku pišem o tisti ustvarjalnosti, ki jo lahko kot učiteljica slovenščine ter filozofije spodbujam tudi pri različnih izvenšolskih dejavnostih, ki jih vodim že vsa leta dela na Srednji šoli Domžale oziroma njeni OE Gimnaziji.

Ni lahko najti enoznačne definicije ustvarjalnosti, ki posega na vsa področja življenja v družbi. Prav družba znanja od nas zahteva, da se zavedamo, kako pomembno je, da nenehno razvijamo ustvarjalnost, ideje in podjetnost. Ustvarjalnost in inovativnost sta ključnega pomena za preživetje ter blagostanje majhnega naroda, o čemer je pisal že Trstenjak (1985). Likar, Križaj in Fatur (2006) razlagajo, da je »ustvarjalnost stalen proces, ki se ne more ustaviti pri eni sami novi zamisli, še zlasti ne, če je nekdo ne zna tudi uresničiti, ampak je potrebno »ožemanje« možganov brez konca in kraja v kombinaciji z razvijanjem in nadgrajevanjem osnovne zamisli«.

Vsak človek lahko do neke mere na nekem področju razvije ustvarjalni potencial, če mu pri tem pomagamo in ga spodbujamo. Človekov ustvarjalni potencial najbolj pomagajo razvijati družina, šola in podjetje ali ustanova, še posebej velik pomen pa ima šola oziroma učitelji mentorji (Pečjak 1989, 2002), zato bi se morali tega zavedati prav vsi učitelji. Ustvarjalnost pa bi morali podpirati, spodbujati in nagrajevati vsi dobri ravnatelji.

Šola je torej eden glavnih dejavnikov, ki naj bi oblikoval človekov ustvarjalni potencial. Različni avtorji ugotavljajo (Marentič Požarnik, 2002, 2007, 2009), da šola premalo spodbuja ustvarjalnost, da jo pogosto celo zavira (Musek Lešnik, 2011) zato je treba dati večji poudarek ustvarjanju pogojev za razvijanje ustvarjalnosti. Učitelji se moramo zavedati, da z inovativnostjo oziroma ustvarjalnostjo svojih dijakov pridobimo tako sami kot naši dijaki.

Kako lahko šola spodbuja ustvarjalnost? Verjetno ne tako, da vsem dijakom podaja ista znanja na enak način, jim deli enake naloge, enake ocene in jih po možnosti želi še enako obleči oziroma uniformirati. Če želimo vzgojiti svobodne, ustvarjalne, s svojo glavo misleče mlade judi, ki se bodo lahko uspešno soočali z današnjimi in predvsem jutrišnjimi vprašanji, tudi niso primerne spodbude v stilu športnega navijanja, črednega nagona ali pritiskov vojaškega treninga.

Ustvarjalnost se mora roditi sama, nič in nihče je ne more spodbuditi, če se posameznik ne odloči zanjo. Podobno kot v življenju je tudi pri ustvarjalnosti akter vsak človek sam. In za izpeljavo ideje se mora vsak potruditi, vztrajati in hoteti. Predpogoj je, kot trdijo antropološka,

psihološka, sociološka, filozofska in religijska spoznanja, pa tudi nevroznanost, ljubeč odnos drugih bitij do nas, odnos posameznika do sebe in drugih ter dobro razvita socialna mreža. Šele tukaj se lahko začneta učenje in ustvarjalnost. Vsak posameznik se na povsem svoj, ustvarjalen način povezuje z okolico že od rojstva naprej. Šola spodbuja to ustvarjalnost takrat, ko dopušča načine, na katere se posamezniki vključujejo v skupno dogajanje, išče močna področja pri vsakem mladostniku, gradi njegovo samospoštovanje, ščiti njegovo integriteto, mu zaupa in daje odgovorno vlogo pri radovednem odkrivanju znanj in spretnosti, oblikuje okolje za njegovo aktivno vključitev, ga postavlja pred izzive in nudi oporo za njihovo reševanje. Seveda mora učitelj za dosego teh ciljev svoje pedagoško delo oblikovati drugače, bolj ustvarjalno, vložiti vanj ogromno časa in energije, odzivi dijakov pa so njegova največja nagrada in spodbuda, da to počne vedno znova.

Sama se ukvarjam z različnimi vrstami umetnosti, in sicer z besedno, filmsko, likovno in plesno, zato prav na večini teh področij najlažje spodbujam ter motiviram dijake naše šole, da so ustvarjalni, inovativni in drugačni. Najhvaležnejše področje za uresničevanje teh ciljev so izvenšolske dejavnosti, kjer mladi sodelujejo prostovoljno, so notranje motivirani in sproščeni, saj ne čutijo vseh pritiskov, povezanih z ocenami, s točkami na maturi in šolskim uspehom.

V zadnjih letih sem bila mentorica številnih dejavnosti, ki so dijakom odpirale možnosti za ustvarjalno delo, druženje, osebno rast in krepitev samopodobe ter za učenje iz življenja in za življenje. Predstavila bom štiri vrste izvenšolskih dejavnosti: medgeneracijsko sodelovanje s starostniki MGC Bistrica, sodelovanje s Centrom za mlade Domžale na literarnem natečaju, sodelovanje s Knjižnico Domžale v projektu Bralnice pod slamnikom ter sodelovanje s Slavističnim društvom Slovenije v projektu Slovenščina ima dolg jezik, oziroma Književnost na filmu.

2 Povezava s civilno družbo

Vse prej omenjene dejavnosti so tesno povezane tako s civilno družbo kot s šolo oziroma z interesnimi dejavnostmi in seveda z ustvarjalnostjo in kot take v vseh kriterijih ustrezajo razpisani tematiki letošnjega mednarodnega simpozija. Vse te dejavnosti so organizirane za širšo javnost, organizirajo jih civilnodružbene institucije, sama pa se za sodelovanje z njimi odločam skupaj z dijaki, jih v vlogi mentorice zanje uspešno motiviram ter navdušujem in jih spodbujam k ustvarjalnosti.

2.1 Medgeneracijsko sodelovanje

Medgeneracijsko sodelovanje je dejavnost, ki mi je zelo blizu in ki jo z veseljem vodim že vrsto let. Gre za sodelovanje naših dijakov s starostniki v MGC Bistrica. Na **medgeneracijskih bralnicah** dijaki (vedno prostovoljci) s stanovalci MGC Bistrica skupaj prebirajo izbrano knjigo in si izmenjujejo stališča, izkušnje, soočajo mnenja ter predvsem uživajo v urah druženja, ki rušijo predsodke in uspešno premagujejo stereotipe tako v glavah starostnikov in tudi mladostnikov.

Sestajamo se tedensko ali na štirinajst dni in vsako leto skupaj prebiramo eno literarno delo. Ker so imeli v šolskem letu 2015/16 naši maturanti za maturitetni esej predviden tudi roman slovenskega pisatelja Ferija Lainščka Ločil bom peno od valov, je bila tisto leto izbira tega romana povsem logična. Med letom smo na srečanjih brali, se poslušali, si ogledali posnetke pokrajine Prekmurja in reke Mure, soočali mnenja in občutke, se pogovarjali o ljubezni, nasilju, družini in o pravici vsakega posameznika do sreče. Starostniki so pripovedovali o svojih doživetjih, mladi pa so jih poslušali in jim pripovedovali, koliko te vrednote pomenijo njim in kako danes doživljajo svet okoli sebe. Posebej uspešno smo to sodelovanje zaključili z literarnim večerom, ki je bil v četrtek, 3. 12. 2015 (Prešernov rojstni dan), ob 15.30 v jedilnici MGC Bistrica. Na prireditev so prišli dijaki, njihovi starši, starostniki in njihovi sorodniki ter prebivalci Domžal. Ta popoldan so svojo ustvarjalnost lahko izrazili naši dijaki, ki so prireditev vodili skupaj s starostniki, pisatelj Feri Lainšček ter pevka njegovih pesmi Ditka Čepin.

Slika 1: Uvodni pozdrav mentorice prof. Nine Stopar

Slika 2: Aktivni starostniki

Slika 3: Voditelja in povezovalca sta dijaka

Slika 4: Starostniki iz MGC Bistrica

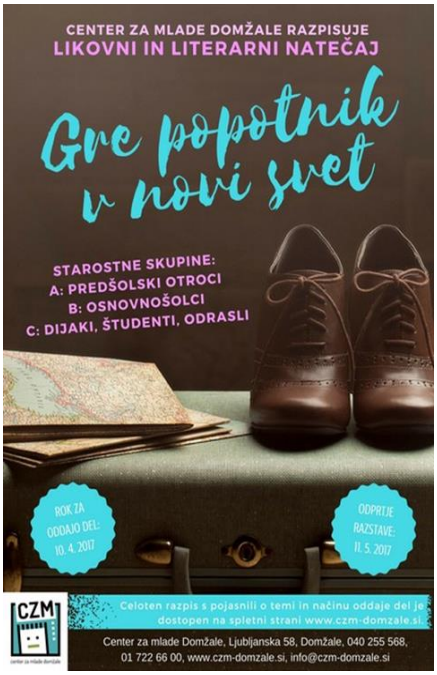

Slika 5: Skupinska slika vseh nastopajočih

2.2 Sodelovanje s Centrom za mlade Domžale

Center za mlade Domžale (CZM) je mladinski center, ki ga je leta 1998 ustanovila Občina Domžale. Glavni cilji CZM so zagotavljati podporo mladim v lokalnem okolju, jim nuditi možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa ter jih spodbujati, da se aktivno vključujejo v družbo na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni.

Center za mlade Domžale je v šolskem letu 2016/17 razpisal likovno-literarni natečaj **Gre popotnik v novi svet**. Vsebina likovnih ali literarnih del je bilo popotovanje kot takšno, lahko pa so bile tematike del tudi popotovanja v domišljijski svet, prihodnost, vesolje, lasten notranji svet …

Slika 6: Razpis natečaja

Slika 7: Mladi pisateljici z mentorico

Razpisan natečaj me je nagovoril, da sem ga predstavila dijakom, saj je med njimi nekaj izjemno literarno nadarjenih in tako smo z manjšo skupinico razmišljali o tej tematiki. Nastajala so prozna besedila, nekatera boljša, druga skromnejša, pregledovala sem jih in dijakom vedno dala ustrezno povratno informacijo. Srečevali smo se po pouku, med poukom ter korespondenco vzpostavili tudi prek elektronske pošte. Na koncu smo oddali dva prispevka. Komisija je izbrala moji dijakinji tako za prvo in tudi za tretje mesto v kategoriji proznih literarnih tekstov. Obe nagrajeni besedili sta dosegljivi na spodnji povezavi: http://www.czm-domzale.si/rezultati-likovno-literarnega-natecaja-gre-popotnik-v-novi-svet/.

2.3 Bralnice pod slamnikom

Gre za sodelovanje v projektu Knjižnice Domžale, Občine Domžale in Javne agencije za knjigo RS Bralnice pod slamnikom. To je mladinski literarni festival, ki je bil prvič organiziran leta 2011 kot prvi tovrstni festival v Sloveniji. Organizatorji pravijo, da s festivalom povezujejo in nadgrajujejo prizadevanja za motiviranje, za branje in dejavnike na področju promocije branja; bralca nagovarjajo intimno po njegovi meri, obenem pa javno promovirajo branje, predvsem branje v prostem času; razmišljajo globalno in delujejo lokalno, literaturo pa povezujejo s strpnostjo in medgeneracijskim povezovanjem.

Vključitev v ta projekt je stalnica pri mojem prizadevanju, da mladim približam literaturo, jih navdušim nad umetniškim izražanjem, jim razkrijem moč pisane besede in jih za vse življenje »okužim« s potrebo po branju. Vsako leto festival Bralnice pod slamnikom popestri naše ure slovenščine na srednji šoli. Prebrali smo že toliko mladinskih romanov in v živo spoznali veliko domačih in tujih pisateljev ter pisateljic, dijaki pa vedno znova ugotavljajo, kako "skulirani" ljudje so literati.

V letu 2016 so se dijaki srečali z Damjanom Šinigojem, gostom, ki jih je še posebej navdušil, ker o knjigah govori skozi življenje, obvlada Cankarja ter Zupana in je mojster slenga.

Slika 8: Damjan Šinigoj o svojem ustvarjanju

Sliki 9, 10: Dijaki, navdušeni poslušalci

V letu 2017 pa smo v goste povabili Boštjana Gorenca Pižamo. Na Gimnaziji Domžale je Boštjan Gorenc Pižama dijake seznanil z začetki slovenske poezije, pokazal, kako v jezik smejkov prevesti slovensko literaturo in jih navdušil za branje.

Slika 11: Pižama med dijaki prvih letnikov Srednje šole Domžale

Slika 12: Je res zanimivo!

Slika 13: Vabilo

2.4 Sodelovanje na tekmovanju Slavističnega društva Slovenije

Glavni cilj tekmovanja je spodbuditi delo dijakov s književnimi besedili, in sicer spoznavanje s sporočilnostjo in sestavinami književnih del, z možnostmi njihovega poustvarjanja in s prenosom književnega dela v filmski jezik, a tudi spodbuditi ustvarjalno rabo slovenščine, spoznavanje in rabo sodobnih medijev ter skupinsko delo dijakov.

V letu 2016 smo se z dijaki 2. E-razreda odločili, da sodelujemo na tekmovanju Slavističnega društva Slovenije **Slovenščina ima dolg jezik, Književnost na filmu** v gibanju **Znanost mladini.**

Sestavili smo ekipe petih dijakov, ki sem jim bila mentorica. Dijaki so si razdelili vloge scenarista, režiserja, montažerja, snemalca ter igralca. V obliki skupinskega dela so dijaki izbrana literarna dela aktualizirali ter svoje aktualizacije predstavili ostalim skupinam, ki so jih kritično ovrednotili ter sošolcem podali konstruktivno povratno informacijo. Nato so ekipe pričele s snemanjem filma.

Dijaki so tekmovalni izdelek, tj. film in pisno predstavitev, v celoti pripravili sami, tudi snemanje in montažo, brez pomoči profesionalnih sodelavcev. Seveda sem jih usmerjala, jim svetovala, predhodno pa sem se udeležila seminarja namenjenega mentorjem projekta Slovenščina ima dolg jezik, Književnost na filmu.

Z dijaki smo se srečavali in po več poizkušanj in prizadevanj so posneli zadnjo verzijo, tako da je nastalo 5 različnih filmov, ki so na šolskem tekmovanju vsi prejeli bronasta priznanja.

Film **Zdravilo**, ki je predelava in aktualizacija Gogoljeve novele Plašč, kjer se Janez, sodobni Akakij Akakijevič, sooča s socialno neurejeno državo in kriminalom v boju za lastno zdravje, pa se je uvrstil na državno tekmovanje. Dijaki 2. E, Nika Vodnjov, Ana Kračman, Rok Janežič,

Gregor Gorjan in Miha Dimc, so na zaključni prireditvi državnega tekmovanja **Slovenščina ima dolg jezik** v petek, 15. 4. 2016, v Kinodvoru v Ljubljani za film prejeli srebrno priznanje.

Slika 14: Avtorji filma Zdravilo z mentorico profesorico Nino Stopar

3 Izzivi na poti

Vsako delo zahteva čas, energijo, voljo. Za dobre rezultate ni bližnjic, zato je ne le poučevanje, pač pa tudi mentorstvo dijakom velik izziv, saj se vedno znajdemo v novih okoliščinah z novimi ljudmi, zato ni nobeno leto in ob nobeni dejavnosti mentorstvo enako in prav zato je tudi tako zanimivo, saj zahteva od vseh vpletenih ustvarjalnost, sodelovanje, učenje in vztrajanje. So dnevi, ko ne gre vse tako, kot načrtujemo, in šele, ko ti minejo, se zavemo, da so nas prav te izkušnje obogatile in nas pripeljale do boljših rezultatov.

Dostikrat je bilo treba že načrtovane aktivnosti prerazporediti, poiskati ustreznejše termine, se prilagajati tempu dela, upoštevati okoliščine in najti nove poti do cilja. Toda tudi to je izjemno pomemben del učenja, ki je in mora postati vseživljenjsko, saj v našem svetu hitrih sprememb drugače ne bo več mogoče preživeti.

Ob evalvaciji teh dejavnosti ugotavljam, da je mogoče pri posameznih aktivnosti še marsikaj izboljšati, a da so se vse te dejavnosti vendarle na koncu izkazale kot tiste, ki imajo neverjeten takojšen učinek na delo mladih in ki dajejo trajne rezultate pri njihovem delu v šoli, izven nje in pri njihovem nadaljnjem življenju.

Če povzamem rezultate teh dejavnosti, menim, da je prva od prej predstavljenih dejavnosti, to je medgeneracijsko sodelovanje naših dijakov s starostniki v MGC Bistrica, tista dejavnost, ki mi je zelo blizu in ki jo z veseljem vodim že vrsto let, kajti na medgeneracijskih bralnicah dijaki (vedno prostovoljci) s stanovalci MGC Bistrica skupaj prebirajo izbrano knjigo in si izmenjujejo stališča, izkušnje, soočajo mnenja ter predvsem uživajo v urah druženja, ki rušijo predsodke in uspešno premagujejo stereotipe tako v glavah starostnikov in tudi mladostnikov.

Druga dejavnost je sodelovanje s Centrom za mlade Občine Domžale, ob katerem sem spoznala, da so zaposleni v tem centru aktivni, kreativni in resnično opravljajo izjemno nalogo podpornikov tako mladim kot drugim skupinam občanov. Njihovo pestro delovanje je primer dobre prakse, kako lahko civilna družba s ponudbo aktivnosti in spodbujanjem ustvarjalnosti mladih skupaj z javnimi institucijami, predvsem pa s šolo, pomembno pripomore k preprečevanju pojavov odklonskega obnašanja mladih, ki se danes pogosto kaže v zlorabi drog in v osamitvi v virtualnem svetu.

Tretja predstavljena dejavnost je branje. Zelo sem naklonjena vsaki dejavnosti, ki spodbuja branje in ga ponuja kot alternativo prepogosti zasvojenosti mladih z računalniškimi igricami. Dijake je treba naučiti, kako se lahko z branjem brez tveganja in strahu sprehajamo iz vsakdanjega sveta v druge svetove, v oddaljene kraje, v preteklost in prihodnost, v številne skrivnosti, dogodivščine, v človekovo notranjost k njegovim mislim in čustvom, na bojišča, v vesolje itd. Tako spoznavamo svet v vsej njegovi pestrosti, se učimo, zabavamo in imamo učinkovito zdravilo, ki nam pomaga preganjati samoto in dolgčas. Iz vseh teh razlogov je navduševati in navdušiti mlade za branje neprecenljivo darilo in zato bo to prizadevanje ostalo stalnica v mojem delu z dijaki.

Četrta dejavnost, ki sem jo predstavila, snemanje filma po literarni predlogi, pa je poseben izziv tudi za večino mentorjev, saj je vanjo vključenega veliko znanja, ki ga še nimamo in ga je treba pridobiti in se učiti tudi od dijakov ter z lastnim zgledom pokazati, kako se to da in mora početi vedno, ko se soočimo s področjem, ki ga ne obvladamo, pa bi znanje za uspeh potrebovali. Čeprav je takšno delo za mentorja in za dijake sicer precej napornejše in zahtevnejše od drugih dejavnosti, je dodana vrednost zelo velika, saj se vsi v skupini ob tem

ogromno naučimo, zato smo se z novo skupino odločili, da prav tako sodelujemo na tekmovanju, predvsem pa, da se družimo ob delu, ki nas zanima, kjer čas prehitro mineva in kjer človek skozi procese ustvarjanja doživi ogromno zadovoljstva ne glede na rezultat, ki ga izdelek na koncu doseže. Dijake je treba naučiti vztrajati, sprejeti kdaj tudi slabši uspeh in vlagati ogromno dela v tisto, kar želiš dobro početi, kot to počnejo vsi, ki želijo uspeh. Najlažje to razumejo, ko jim omenim vložek, da nekdo postane vrhunski športnik.

Priznam, da smo z omenjenimi in predstavljenimi dejavnostmi dosegli, morda kdaj tudi presegli cilje, vsekakor pa izpolnili moja pričakovanja.

4 Zaključek

Če zaokrožim svoje vtise, lahko povem, da je delo z dijaki tisto, kar mi predstavlja izziv, mi vrača energijo in osmišlja moje poslanstvo na tem svetu, zato bo ta usmeritev sooblikovala vse moje nadaljnje delo.

V prihodnje bi rada dijakom odpirala obzorja še na kakšnem drugem umetniškem področju, morda bo to likovno ustvarjanje, terapevtski ples ali še kaj drugega. Svet ni le to, kar vidimo in kar lahko dojamemo z razumom, pač pa skriva še druge razsežnosti, zato bom iskala nove ideje, s katerimi bom mladim pomagala biti in ustvarjati, ob tem pa vztrajno delala za njihove uspešne rešitve.

Pedagoško delo je eno najlepših del, saj vpliva na življenja ljudi tako kot le malo kaj, zato je vredno truda, je smiselno in je nagrada, ne glede na to, da največkrat delu in uspehu ne sledi primerno materialno nagrajevanje, a materialne stvari človeku ne dajejo tega, kar daje občutek, da te spoštujejo, cenijo, ti sledijo in da si mladim koristen ter v oporo ravno v času, ko te najbolj potrebujejo, ko se iščejo in odraščajo.

5 Viri in literatura

1. BABIČ, E., MULEJ, M. in LIKAR. B. Srednja šola kot primerno okolje za oblikovanje inovativne osebnosti. *Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu*. 2009, št. 1 (letn. 3), str. 19–28.
2. *INOVATIVNOST v šoli: od ustvarjalnega poučevanja do inovativnosti in podjetnosti.* Ljubljana: Inštitut za inovativnost in tehnologijo – Korona plus. 2004.

3. LIKAR, B. 2003. Analiza invencijsko-inovacijskih procesov med mladimi v Sloveniji v povezavi s slovenskim podpornim okoljem. *Organizacija.* 2003, št. 5 (letn. 36), str. 282–290.
4. LIKAR, B. in FATUR, P. 2009b. *Inovacije za mlade*. [Online]. [Citirano 25. avg. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6268-64-3/135-143.pdf.
5. LIKAR, B. *Inoviranje.* 2. izd. Koper: Visoka šola za management. 2001.
6. LIKAR, B., KRIŽAJ, D. in FATUR, P. 2006. *Management inoviranja*. Koper: Fakulteta za management. 2006.
7. LIKAR, P. in LIKAR, B. *Mladim raziskovalcem: knjiga za mlade raziskovalce*. Ljubljana: Korona plus. 1991.
8. MARENTIČ Požarnik, B. Čemu potrebujemo širši dogovor o temeljnih učiteljevih zmožnostih/kompetencah? *Vzgoja in izobraževanje.* 2007, št. 5 (letn. 38), str. 44–50.
9. MARENTIČ Požarnik, B. Notranja učna motivacija kot pogoj in cilj kakovostnega izobraževanja. *Vzgoja in izobraževanje*. 2002, št. 3 (letn. 33), str. 8–14.
10. MARENTIČ Požarnik, B. *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS. 2003.
11. MUSEK Lešnik, K. *Siva knjiga o osnovni šoli v Republiki Sloveniji.* Brezovica pri Ljubljani: IPSUS. 2011.
12. MUSEK, J. in PEČJAK; V. *Psihologija*. Ljubljana: Educy. 2001.
13. PEČJAK, V. *Poti do idej: tehnike ustvarjalnega mišljena v podjetjih, šolah in drugje*. Ljubljana: samozaložba. 1989.
14. PEČJAK, V. Ustvarjalnost v šoli. V *Uspeti z idejo!: tehnike in metode ustvarjanja, razvoja in trženja idej*. Ljubljana: Korona plus. Pospeševalni center za malo gospodarstvo. 2002. Str. 122–132.
15. POLAK, A. *Timsko delo: psihološke razsežnosti timskega dela v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Modrijan. 2007.
16. TRSTENJAK, A. *Človek bitje prihodnosti: okvirna antropologija*. Ljubljana: Slovenska matica. 1985.
17. TRSTENJAK, A. *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica. 1981.

Osnovna šola Hruševec Šentjur

Nastja Škrabl

NESREČA PRI ŠPORTU NIKOLI NE POČIVA

ACCIDENT IN SPORTS NEVER RESTS

Povzetek

Tematika tega prispevka se navezuje na pogoste poškodbe, ki se otrokom lahko pripetijo pri športnih dejavnostih v okviru interesne dejavnosti Zlati sonček. Ker so poškodbe pri športnih dejavnostih rolanje in plavanje, ki smo jim namenili največ pozornosti, skorajda neizključljive, smo se osredotočili na to, kaj lahko naredimo sami, da do teh poškodb ne bo prišlo, kdo in kako nam lahko v primeru nesreče nudi pomoč. Pred temi športnimi aktivnostmi smo učence seznanili s preventivo in nudenjem prve pomoči v primeru nesreče. Ta dogodek smo izvedli v sodelovanju s civilno družbo, Območno enoto Rdečega križa Šentjur.

Ključne besede: Rdeči križ, prva pomoč, poškodbe, rolanje, plavanje

Abstract

The subject of this article is related to frequent injuries that can occur to children in sports activities under the extracurricular activity Zlati sonček. Since injuries in sports activities like roller skating and swimming, to which we paid the most attention, are almost inevitable, we focused on what we ourselves can do, so that these injuries will not occur, who and how can help us in the event of a serious accident. Students were prior to these sports activities informed about the prevention and first aid in the event of an accident. The event was carried out in cooperation with civil society, the Šentjur regional unit of the Red Cross.

Key words: Red Cross, first aid, injuries, roller skating, swimming

1 Predstavitev dejavnosti

Šport in z njim povezane športne aktivnosti predstavljajo pomemben del človekovega življenja. Kakovost življenja sodobnega človeka je zelo pogojena z gibanjem. Kakovosten proces športnih aktivnosti je potrebno izvajati že v prvih letih šolanja, saj se takrat še ne čutijo toliko vplivi rasti in dozorevanja. Otroci so v zgodnjem obdobju zelo dojemljivi na impulze okolja. Gibalne aktivnosti imajo v zgodnjem obdobju velik pomen, vključujejo namreč vsa področja otrokovega izražanja – od motoričnega, kognitivnega, konativnega pa do čustveno-socialnega (Pišot, 2000). Pomanjkanje izkušenj in udejstvovanja v športnih aktivnostih lahko bistveno upočasni tako motorični kot intelektualni razvoj otroka (Kelly, 1985, Humphrey, 1991 v Rajtmajer, 1994).

Otrokom v prvem triletju osnovne šole se pri rednem predmetu športa nameni 105 ur pouka, kar pomeni, da se pouk izvaja trikrat na teden. Poleg rednih ur športa v sklopu z učnim načrtom šole, ki imajo izpolnjene pogoje, ponujajo tudi dodatne programe, ki so obogateni s športnimi vsebinami in k le-tem se otroci prostovoljno priključujejo. Eden izmed športnih programov, ki je zelo priljubljen in pogost, je športni program Zlati sonček. Poleg vseh splošnih prednosti športa in gibanja ima športni program Zlati sonček še posebne namene, kot so obogatenje redne ure športa s sodobnimi športnimi vsebinami, motivirati kar največ otrok, staršev in učiteljev za takšno sodobno zasnovo športa in pa tisto najbolj odmevno in pomembno, vsaditi v otroško zavest željo, navado in potrebo po podobnem delovanju v naslednjih starostnih obdobjih. Program predvideva opis nalog, ki se izvajajo v določenem starostnem obdobju. Športni program med drugim predvideva drsanje, rolanje, vožnjo s kolesom, plavanje … Torej aktivnosti, ki od otrok lahko terjajo dokaj močno fizično in motorično zmogljivost, hkrati pa za sabo lahko pustijo tudi poškodbe, saj gre za zahtevne oblike športa, ki za avtomatizacijo zahtevajo veliko truda, volje in vaje.

Preden smo izvedli plavanje in rolanje, smo v naš program vpeli zunanje sodelavce za popestritev našega programa in jim podali predlog za sodelovanje in pomoč pri sami izvedbi dogodka, v katerem bi otroke seznanili z najpogostejšimi poškodbami, ki jih terjata ta dva športa in nudenje prve pomoči, v primeru da do teh poškodb pride.

Rolanje in plavanje sta športa, pri katerih so poškodbe zelo pogoste. Ne da se izključevati padcev in pa tudi utopitev. Predvsem pri začetnem rolanju prihaja do zelo pogostih poškodb, saj začetnike iztiri še najmanjša ovira na poti ali pa niso sposobni obvladovati ravnotežja in prilagajati svoje telo vožnji. Glede na omenjeno je zaščitna oprema nepogrešljiv del rolanja. Padci pri rolanju se razlikujejo, saj lahko pademo bodisi naprej bodisi nazaj, zato imamo temu namenjene tudi ščitnike, ki nas ščitijo pri padcih naprej in nazaj. Kadar pademo naprej, nas obvarujejo ščitniki, ki jih nosimo na kolenih, dlaneh in komolcih; pri padcih nazaj pa je nepogrešljiva čelada. Ščitniki pa ne obvarujejo svojega namena, če se ne prilagajajo velikosti otrokovih delov telesa. Danes imamo na trgu peščico proizvajalcev, ki nam nudijo tovrstno opremo, zato morajo biti starši zelo previdni pri nakupu le-teh, saj si jih lahko prodajalci zelo hitro privoščijo in prej kot z dobrim namenom prodajo samo za korist. Ščitniki ne smejo biti preveliki ali premajhni. Najbolj priporočljivi so takšni, ki so na elastiki in podloženi z mehko podlogo. Tako se prilagajajo sklepu in jih je možno uporabiti tudi v hladnejših dneh, ko jih namestimo preko obleke (Pintarič, 2008, 16).

Ko se učitelj v šoli odloči za izvajanje rolanja, mora starše seznaniti z nujno potrebno zaščitno opremo. Poleg tega, da so učenci obvarovani z zaščitno opremo, padcev in ostalih poškodb pri tem športom ne gre izključevati. Poškodbe so torej pogojene s pravilno opremljenostjo kot tudi s fizično pripravljenostjo in zmogljivostjo otrok. Največ poškodb nastaja zaradi ravnotežja, ki ga učenci na rolerjih težje usvajajo.
Ravnotežje je sposobnost hitrega oblikovanja gibov, ki so potrebni za vračanje telesa v ravnotežni položaj, kadar je ravnotežni položaj porušen. Zelo pomembno je, da se učitelj uvajanja na rolerjih loti sistematično, da smiselno izbira vaje in začne z najlažjimi. Prehitevanje in izpuščanje bo prej ali slej privedlo do poškodb (Pintarič, 2008, 16).
Učitelj mora otroke naučiti, kako pravilno padejo in kako po padcu vstanejo. To je zelo pomembno, saj so lahko padci nazaj usodni.

Vzroki poškodb se klasificirajo na zunanje in notranje dejavnike (Vidmar, 1992). Poznavanje dejavnikov predstavlja možnost preprečevanja športnih poškodb:

Zunanji vzroki:

- druga oseba,
- oprema,
- klimatskoatmosferski pogoji,
- pomanjkanje varnosti,
- teren,
- drugo.

Notranji vzroki:

- utrujenost, pretiranost, nepazljivost,
- morfologija udeleženca v športu (prisotnost deformacij …),
- funkcionalno stanje (slaba telesna pripravljenost),
- prisotnost bolezni ali posledic prebolele bolezni,
- prisotnost poškodbe ali posledice poškodb,
- precenjevanje svojih sposobnosti,
- psihično stanje udeleženca v športu (trema, strah …),
- drugo.

Zelo pogoste in strašljive so tudi poškodbe, ki se dogajajo na plavalnih tečajih. Govorimo predvsem o utopitvah. Zato marsikateremu učitelju učenje plavanja predstavlja breme in velik napor. Število žrtev in predvsem suverenost pri učiteljih plavanja je mogoče zmanjšati s sistematičnim učenjem plavanja, z ozaveščanjem, načrtnimi preventivnimi ukrepi in ustrezno pripravljenostjo za zaščito, reševanje in pomoč (Jurak in Kovač, 2002).

Predvsem za otroke pa je plavanje zelo prijetno, saj je marsikomu voda zelo blizu in si zelo želijo plavalnega znanja in aktivnosti v vodi. Morda ravno zaradi te velike želje, pričakovanj in veselja prihaja pogosto na kopališčih do poškodb zato, ker se učenci ne držijo dogovorjenih pravil.

Zgodnji začetki plavanja so tudi zelo pomembni za telesni in psihični razvoj, zlasti razvoj mišljenja ter socialni in čustveni razvoj otrok. Raziskave so pokazale, da otroci, ki plavajo, se bolje in hitreje razvijajo, si krepijo mišičevje in srčno-žilni sistem. Imajo boljši tek in bolj mirno spijo. V vodi in predvsem v družbi svojih vrstnikov si pridobivajo socialne izkušnje, se sprostijo in postanejo bolj samostojni in neboječi (Šajber, 2006).

V sklopu športnega programa Zlati sonček imajo učenci v prvem razredu možnost deseturnega plavalnega tečaja, kjer se v prvem letu navajajo na vodo, privajajo na drsenje in skušajo usvojiti eno izmed plavalnih tehnik.

Poškodbe so pri učenju plavanja zelo pogoste, v skrajnih okoliščinah prihaja celo do utopitev. Učitelj mora pri učenju plavanja upoštevati splošna varnostna priporočila. Zelo pomembno je, da učitelj pozna zdravstveno stanje učencev, ki zahtevajo hitro in specifično ukrepanje.

2 Povezava s civilno družbo

Za preprečevanje poškodb pri športu je potrebno predvsem dobro načrtovanje in povezovanje vodje aktivnosti, udeležencev aktivnosti in zunanjih sodelavcev, ki lahko pomagajo pri organizaciji aktivnosti. Na naši šoli smo se povezali z Območnim združenjem Rdečega križa v Šentjurju, ki so na učence prenesli določeno znanje o poškodbah in jih s to ozaveščenostjo obvarovali marsikatere poškodbe.

Z območnim združenjem smo stopili v kontakt preko telefona in na našo pobudo so se z velikim veseljem odzvali. Predstavili smo jim izvedbo rolanja in plavanja v prvem razredu in jim predlagali, da našim učencem predstavijo najpogostejše možne poškodbe in ukrepe v primeru le-teh. Združili smo dve uri interesne dejavnosti Zlati sonček in jih namenili predstavitvi osnov prve pomoči.

Učenci so bili zelo motivirani, predstavitev so poslušali z odprtimi usti in velikimi ušesi. V prvi vrsti jim je bilo zanimivo že zato, ker se vedno znova razveselijo zunanjih sodelavcev in spoznajo stvari na drugačen način ali s prve roke. Učitelji jih vedno znova opozarjamo na poškodbe in jih ozaveščamo o preventivi, vendar smo dobili občutek, da so predstavnici Območnega združenja učenci jemali veliko bolj resno kot nas učitelje.

Predstavnici sta učencem nudenje prve pomoči predstavili skozi zanimiv, zabaven in prisrčen način. S sabo sta imeli dva medvedka, ki sta skozi vso predstavitev imela glavno vlogo in otroke spodbujala k poslušanju in opozarjanju na nevarnosti, hkrati pa sta jih spodbujala tudi k športnim aktivnostim, saj sta poudarjala, kako zelo zdrave so.

Predstavnici sta s sabo prinesli ves material za nudenje prve pomoči pri poškodbah na rolerjih in na bazenu.

Slika 1: Rdečko in Križko sta imela glavno vlogo

Učence sta seznanili z najbolj pogostimi poškodbami na rolerjih, kot so:

- opraskanine,
- modrice,
- nategnjene mišice,
- zlomi,
- zvini,
- izpahi,
- in težje poškodbe (hrbtenica, glava, vrat).

Začetniki so najbolj izpostavljeni poškodbam in najpogosteje si poškodujejo komolce, zapestja, ramena, sledijo pa še poškodbe glave, hrbtenice in kolena.

Zelo motivacijsko je bilo za učence to, da so dejansko lahko uporabili material za nudenje prve pomoči in pomagali svojim sošolcem ali se oskrbeli celo sami.

Slika 2: Učenca med nudenjem prve pomoči

Predstavnici sta poskrbeli, da je vsak učenec v razredu imel oskrbljeno eno rano. Poškodbe so si sledile od najbolj enostavnih do najbolj zakompliciranih. Seznanili sta jih tudi s potekom obveščanja centra za reševanje v primeru hujših nesreč. Učenci so si zelo zapomnili številko, na katero morajo poklicati v primeru hujše nezgode, predstavnici sta jim obrazložili, da si to številko najlažje zapomnijo tako, da seštejejo 1 + 1 = 2, torej da pokličejo 112. Povedali sta jim tudi, kaj vse morajo povedati, da pravilno informirajo reševalce o nesreči in zakaj so te informacije zelo pomembne.

Slika 3: Oskrbljeni učenci

Ko sta predstavili najpogosteje poškodbe na rolerjih, sta se osredotočili na nevarnosti, ki lahko prežijo na učence pri učenju plavanja. Z učenci sta vzpostavili prijeten pogovor, v katerem so učenci povedali, da se najpogosteje dogaja na bazenu to, da se kdo utopi. Pogovor je tekel naprej, kako lahko do utopitve sploh pride in kaj storiti v primeru, da se to zgodi. Predstavnici sta odigrali kratko igro vlog, v kateri je ga. Andreja bila rešena iz bazena in popolnoma pri nezavesti.

Slika 4: Prikaz reševanja utopljene osebe

Ko sta predstavili postopke oživljanja in avtomatski defibrilator, s katerim si lahko pomagamo pri tem, so se otroci sami lahko preizkusili v oživljanju otroka.

Slika 5: Sodelovanje učencev pri oživljanju utopljenega otroka

Učenci so po predstavitvi imeli zelo pozitivne povratne informacije. Obujanje spominov in burni pogovori o tej izkušnji so odmevali še dolgo po dogodku. V pogovoru s sodelavci smo ugotovili, da je prvi razred kot nalašč za predstavitev osnov nudenja prve pomoči, saj so ravno oni najbolj ranljivi za poškodbe v svojem zgodnjem obdobju, ker se dnevno srečujejo z novimi aktivnostmi, ki za sabo lahko prinesejo poškodbe. Kar pa je še najbolj pomembno, so lahko na svoji lastni koži občutili, kako neprijetno je, če imaš oskrbljen določen del telesa in si prisiljen v določeno držo, se moraš vzdržati aktivnosti in da te ta oskrba ovira pri vsakodnevnih opravilih, da o bolečinah, ki jih te poškodbe prinesejo, ne govorimo. To, da so otroci lahko izvajali nudenje pomoči na svojih sošolcih, pa je bila sploh najboljša in najkakovostnejša izkušnja.

3 Izzivi na poti

Dejavnost, ki smo jo izvedli v povezavi z Območnim združenjem Rdečega križa Šentjur, je za sabo pustila zelo pozitivno izkušnjo in jo bomo tudi v prihodnjih letih vključili v naše dejavnosti. Glede organizacije lahko rečemo, da nismo imeli večjih prostorskih in časovnih prilagoditev, saj smo združili dve uri interesne dejavnosti po pouku, kot smo jo tudi sicer imeli po urniku. V tem primeru velja velika zahvala predstavnicama Območne enote Rdečega križa Šentjur, ki sta si vzeli čas, sploh gospe zdravnici, ki si je za izvedbo tega dogodka v službi vzela prosti dan. Dogodek sta izvedli brezplačno, Rdeči križ je ena izmed civilnih družb, ki so nevladne organizacije, zastopajo svoje interese in preko njih opravljajo javni interes. Namen civilne družbe ni ustvarjanje dobička, saj so to neprofitne organizacije. Učenci so po tem dogodku pri rolanju in plavanju, ki smo jih izvedli teden dni po dogodku, zelo vešče poslušali navodila, dejavnosti izvajali z veliko mero potrpežljivosti, doslednosti in vztrajnosti, saj so vedeli, kaj vse se jim lahko pripeti v primeru, da tega ne bodo upoštevali. Nesreča nikoli ne počiva, sploh pri športnih dejavnostih, to je dejstvo, če pa nesrečo izzivamo s tem, ko kršimo določena pravila in ne upoštevamo glas svojega telesa, ki nam večkrat da odgovor na to, ali določeno aktivnost zmore ali ne, nam je lahko nesreča hitro za petami.

Ko sta predstavnici dejali, da bosta učencem dali priložnost, da si bodo med sabo pomagali pri nudenju prve pomoči, smo pomislili, da bo nastala rahla zmešnjava, da učenci ne bodo resno jemali pripomočkov za prvo pomoč in se bodo z njimi prej igrali kot oskrbovali. Vendar so bili

vsi dvomi odveč, svoje zadolžitve so vzeli zelo resno in dali vse od sebe, da so svojega prijatelja ustrezno oskrbeli.

Naš cilj je s tem dogodkom bil več kot dosežen. Želeli smo, da učence ozavestimo, kako hitro lahko pride do poškodb, katere so najpogostejše poškodbe in kako lahko te poškodbe oskrbimo.

4 Zaključek

Dogodek, ki smo ga izvedli v sodelovanju civilne zaščite, je na nas pustil zelo pozitiven in motivacijski pečat. Sodelovanje z njimi bomo vpletli tudi v druge tematike, kot so nesreče v gospodinjstvo, naravne nesreče … V čim več predstavitev bomo poskušali vpeti tudi starše, morda prirediti tudi kakšen dan odprtih vrat in starše povabili k športni dejavnosti rolanja, da bodo lahko določene preventivne ukrepe prevzemali učenci tudi od svojih staršev in tudi takrat, če starši ne bodo pripravljeni na izzive, da stopijo na rolerje, jim bomo učitelji ponudili pomoč pri nudenju prve pomoči, čiščenju in pripravi terena, nadzoru pri rolanju ipd. V prihodnosti bi si želeli izvesti dejavnosti tudi s strani drugih razsežnosti, ki jih premore civilna družba, predvsem bi si želeli učence seznaniti tudi z delovanjem humanitarnih akcij in morda kakšno humanitarno akcijo izvesti tudi na naši šoli in zbrane predmete, sredstva nekomu podariti. Danes se srečujemo tudi z veliko problematiko odpadne hrane, zato bi bila dobrodošla delavnica tudi na to temo.

Povezava med civilno družbo in šolskimi sistemi se nam zdi izjemnega pomena, saj lahko v šolskih sistemih pripomore k razvoju medsebojnega spoštovanja, sočutja, pomoči in dobrih namenov. Ker se predvsem danes socialni odnosi nekje izgubljajo, je civilna družba odlična ideja, ki lahko odpre oči v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, kako pomembno je, da se razumemo, si pomagamo in da je pomoč vzajemna, da jo prej ali slej potrebujemo vsi in da se dobro ponavadi vrača z dobrim. Kljub temu da smo ujeti v tehnološko naprednem času, nam za obstoj in preživetje informacijsko-komunikacijska tehnologija v celoti ne bo mogla pomagati, če si ne bomo znali med sabo priskočiti na pomoč in se spodbujati v težkih trenutkih.

5 Viri in literatura

1. JURAK, G. in KOVAČ, M. Pomen znanja plavanja. V *Učenje plavanja v Sloveniji*: 1994–2000. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije. 2002. Str. 11–14.
2. PINTARIČ, T. *Šola rolanja: varno in zabavno.* Gornja Radgona: Samozaložba. 2008.
3. PIŠOT, R. Didaktika gibalno/športne vzgoje v funkciji celostnega razvoja otroka. V *Zbornik 1. mednarodnega posveta Otrok v gibanju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2000. Str. 75–85.
4. RAJTMAJER, D. *Izbrana poglavja iz pedagogike in didaktike športa*. Maribor: Pedagoška fakulteta. 1994.
5. ŠAJBER, D. *Plavanje od rojstva do šole*. Ljubljana, Radovljica: Didakta, 2006.
6. VIDMAR, J. *Športna travmatologija*: skripta za študente FŠ. Ljubljana: Fakulteta za šport. 1992.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Natalija Talan Fošnarič

STROKOVNA LITERATURA KOT TEMELJ POVEZAVE ŠOLE S PODJETJEM

TECHNICAL LITERATURE AS A FOUNDATION OF CONNECTION BETWEEN SCHOOL AND COMPANY

Povzetek

Učitelji se soočamo z novimi izzivi, pred katere nas postavlja sodobna tehnologija, ki od nas zahteva nenehno izobraževanje. Poleg tega se danes od učitelja pričakuje, da je medijsko pismen, da zna kritično in zavestno brati, gledati in poslušati. Uporaba grafičnega programa Adobe Illustrator CS je v učnem procesu Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije v Celju, smer medijski tehnik, in v grafičnih organizacijah nepogrešljiva. Strokovni grafični priročnik, vadnica in zanimivo delo pri praktičnem pouku predstavljajo temelj za povezavo s podjetjem v realnem okolju in pri opravljanju strokovne prakse. Rezultat je zavedanje vloge šole in odgovornosti do organizacije ter uspešna zaposljivost dijakov po končanem izobraževanju. Napredek ob uporabi strokovnega grafičnega priročnika in vadnice pri pouku in drugod je povod za aktivno, inovativno in sprotno posodabljanje ter nadgrajevanje učnega okolja in delovnega procesa učitelja v svetu sodobne tehnologije.

Ključne besede: učitelj, dijak, podjetje, grafični priročnik

Abstract

Teachers face new challenges due to modern technology, which demands constant education. Moreover a teacher is expected to be media literate and to be able to read, watch and listen critically and consciously. The use of Adobe Illustrator CS4 software is indispensable in the learning process of the Secondary School for Mechanical Engineering, Mechatronics and Media, in media technician programme, as well as in graphic companies. Technical manual, workbook and interesting work during practical lessons is the foundation for the connection between school and company in the real life and whilst company-based work experience. The result is school's awareness of responsibility towards the company and high employability of students after graduation. The progress along with the usage of technical manual and workbook during lessons and elsewhere is the cause for active, innovative and regular modernizing and upgrading of teacher's learning environment and working process in the world of modern technology.

Key words: teacher, student, company, graphics manual

1 Predstavitev dejavnosti

Učitelj se mora zavedati pomena napredka za izobraževanje. Tempo življenja nam določa, kje, kako in s kakšno hitrostjo počnemo stvari. Uporabljamo naprave, ki so nam dostopne, da si olajšamo delo, da smo v koraku s časom in z razmišljanjem mladih: računalnik, tablico, mobilni telefon … Informacijsko-komunikacijska tehnologija (v nadaljevanju IKT) je danes stalnica v slovenskih šolah.

Drugačno, zanimivo in uporabno delovno okolje na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije v Celju je moj vsakdan. V vsakem šolskem letu uvajam v poučevanje novosti, preiskušam različne oblike in medtode poučevanja. Za izvajanje poučevanja pri praktičnem pouku tipografije in reprodukcije mi je v pomoč priročnik in vadnica za grafični program Abobe Illustrator CS4, ki sem ga napisala v letu 2012, v okviru projekta MUNUS2, katerega naloga je bila usmerjanje v pripravo novih izobraževalnih programov, v skladu s strateškimi usmeritvami Slovenije na področju znanstveno-tehnološkega, delovno organizacijskega in socialno-kulturnega razvoja. Potreba po načrtovanju in pisanju strokovne literature se je pojavila, ko sem pričela s poučevanjem dijakov na srednji šoli. Namenjena je dijakom, profesorjem in vsem, ki imajo željo po spoznavanju programa, njenj cilj pa je spoznati osnove programa, pričeti samostojno delo in izdelati deset vaj. Uporaba priročnika in vadnice je mogoča z računalnikom, ki je opremljen s programom Adobe Illustrator CS4 ali več. Literaturo smo v šoli umestili v kurikul strokovnega modula tipografija in reprodukcija, uporablja pa se tudi pri ostalih strokovnih modulih. Pri pisanju sem upoštevala izkušnje izvajanja strokovne prakse v šoli, spoznanje profesionalnega dela v podjetju, smernice sodobnega učenja in poučevanja, ki v ospredje postavlja profesionalno socializacijo in učinkovito učno okolje, v katerem se izvaja strokovna praksa. Zelo pomembno je zagotoviti dijakom, da dosegajo ključne kompetence, ki so zelo učinkovite in uporabne pri prvi zaposlitvi v smeri oblikovanja in priprave za tisk.

Nadgradnjo literature dopolnjujem z različicami, ki se pogosto posodabljajo, in s sodobnimi načini uporabe IKT, ki je danes prevzela generacije mladih. Uporaba spletnih učilnic, telefonov itd. je prihodnost in način, kako se približati mladim, saj tako vzbudimo interes, da mladi učinkovito in pametno uporabljajo telefone, ob tem pa usvojijo še izbrano znanje.

Slika 1: Naslovnica priročnika in vadnice

(Osebni arhiv)

2 Povezava s civilno družbo

2. 1 Učiteljeve spretnosti

Nekateri avtorji in raziskave kažejo, da mora učitelj poleg prizadevnosti za uspešno in intenzivno vključevanje dijakov v vzgojno-izobraževalno delo obvladati čimveč znanj in spretnosti. Učitelji morajo imeti razvite določene sodelovalne, komunikacijske in organizacijske sposobnosti, in sicer:

- obvladovanje temeljnih spretnosti poslušanja in svetovanja;
- spretnosti asertivne komunikacije (samozavest in njena krepitev, zavedanje sposobnosti in lastne vrednosti, dostojanstvo, samouresničevanje, ozavestiti lastne pravice, sposobnost zavzeti se zase);
- jasna komunikacija, stik s čustvi in z občutki, krepitev moči;
- organizacijske in komunikacijske spretnosti;
- spretnosti skupnega vodenja ... (Confidenti, 2014, 41)

Da lahko učitelji učinkovito opravimo svoje delo, moramo imeti dobro razvite komunikacijske spretnosti, ki nam omogočajo povezanost z učenci, dijaki, študenti, kolegi, vodstvom in s starši. Kadar omenjamo strokovne predmete, zlasti praktični pouk, je nabolj učinkovito prenašati znanje, ki je usvojeno v realnem delovnem okolju.

2.2 Motivacija

Motivacija je usmerjanje oz. zbujanje hotenj, motivov, nastalih v človekovi notranjosti ali njegovem okolju, na podlagi njegovih potreb, ki usmerjajo njegovo delovanje k cilju, s spreminjanjem možnosti v resničnost.

Če vemo, kaj motivira ljudi, potem imamo orodje za ravnanje z njimi. Imamo moč. Moč in motivacija pa sta povezani med seboj, saj je ponavadi motiviran človek močan. Kdaj smo motivirani? Takrat ko upamo, da bodisi nekaj uspemo narediti, razmisliti, napisati ... Kadar imamo moč nad nekom, lahko z njim manipuliramo. To pomeni, da nekoga pripravimo, da nekaj naredi, kar mi hočemo. Motivacija pa pomeni, da nekoga pripravimo, da bo nekaj storil, ker bo sam hotel to storiti. (Denny, 1993, 9-10)

Stopnja motivacije za pisanje strokovne literature je bila visoka in je bila posledica praktičnih izkušenj v podjetju ter posnetka stanja na srednji šoli. V podjetju sem bila notranje motivirana za usvajanje znanja, saj je bil moj cilj obvladati vse faze v grafiki: pripravo za tisk, tiskanje in dodelavo.

2. 3 Cetis, d. d.

Strokovna literatura je povezana s podjetjem Cetis, d. d,. iz Celja. Cetis je eno od vodilnih evropskih podjetij na področju izdelkov in storitev, povezanih s tiskarsko dejavnostjo. Na področju varnostnih in komercialnih tiskovin ter najnaprednejših komplementarnih storitev, ki so rezultat lastnega razvoja, je zanesljiv strateški partner tako podjetjem kot tudi državam na štirih celinah. Cetisovo znanje temelji na več kot 200-letni tradiciji.

Njihovi izdelki in storitve so:

- ovojne etikete, etikete, letaki, plakati, vizitke, koledarji …;
- knjižice (potni list, orožni list, obmejne prepustnice, pomorska knjižica, index);
- kartice (polikarbonatne, plastične in papirne);
- varnostne etikete;

- viza, dovoljenje za prebivanje, tehnična nalepka, vinjeta, tobačne;
- obrazci z zaščitami (prometno in vozniško dovoljenje, volilni listi);
- Cetis security multilayer – CSM (večslojna zaščita, namenjena varovanju osebnih podatkov, zapisanih na papirno podatkovno stran dokumentov);
- personalizacija (Cetis, d. d., 2017).

V podjetju sem bila zaposlena deset let. Prvo delovno mesto sem imela v proizvodnji, kjer sem spoznala osnovne delovne operacije in faze v grafičnem procesu, ki so potrebne, da izdelek fizično nastane. Ob delu sem dokončala visokošolski strokovni študij v Ljubljani in si pridobila naziv diplomirana inženirka grafične tehnike. Izobrazba ter poznavanje delovnih operacij in faz dela sta mi skozi leta omogočila napredovanje na delovno mesto vodje oddelka reprodukcije. Po odhodu iz podjetja na delovno mesto učiteljice strokovno-teoretičnih predmetov in ob spozavanju dela sem ugotovila, da bi lahko strokovna literatura pripomogla k učinkovitejši uporabi grafičnega programa in lažji zaposljivosti dijakov. Pri poučevanju praktičnega pouka je povezava s podjetjem ustvarila realno sliko dela v šoli in v podjetju ter usvojenih kompetenc, ki jih dijaki pridobijo skozi štiri leta izobraževanja. S pomočjo strokovne literature se dijaki naučijo pravilno uporabljati orodja v programu, izdelujejo različne vaje, ki imajo podobne ali enakovredne lastnosti in tehnične zahteve kot realni projekti v podjetju. Prednosti vidim v individualnem delu dijaka, medsebojnem strokovnem sodelovanju in aktivnem komuniciranju med učiteljem in dijakom ter lažji zaposljivosti po končanem izobraževanju. Pri slabostih izpostavljam nedejavnost dijakov v podjetjih, kjer opravljajo obvezno prakso, predvsem zaradi nezaupanja.

3 Izzivi na poti

Vsako šolsko leto je polno izzivov in novosti na področju izobraževanja, ki so povezani s pripravo za tisk in uporabo IKT-ja. Dijaki so pri praktičnem pouku deležni izzivov, ki so podobni kot v realnem okolju. Hkrati utrjujejo teoretično znanje, ki so ga pridobili pri različnih strokovno teoretičnih modulih. Sposobni so se pravilno odločati in se navajajo na individualno delo in delo v skupini.

Preden sem se lotila pisanja strokovne literature, sem natančno preučila katalog znanj za predmet tipografija in reprodukcija. Cilj izvajanja praktičnega usposabljanja dijakov je bila dopolnitev teoretičnega znanja na področju stroke, ki jo poučujem. Prav tako je moj cilj

približati dijakom strokovno delo iz realnega okolja, sodelovanje pri izvedbi strokovnih nalog in samostojno opravljanje le-teh. Potrdim lahko, da sem dosegla cilj, dijaki se z obvezne prakse uspešnih podjetij vračajo z delovnimi izkušnjami, ki so enakovredne praktičnim vajam in znanju strokovno teoretičnih predmetov.

Izvajanje in uporaba literature je uspešno vpeljana kurikul. Izzivi so se porajali pri pisanju vadnice, saj tipografija in reprodukcija zajema veliko število delovnih operacij v posameznih fazah, iz tega pa lahko napravimo ogromno vaj, ki so učinkovite, predvsem pa zanimive za dijake.

Izvajanje posameznih sklopov vaj se izvaja v računalniški učilnici po urniku. Vaje so najbolj učinkovite, če trajajo več ur skupaj (2-3). Na začetku dijaki s pomočjo razlage razumejo sestavo vaje, spoznajo posamezne korake, predstavim jim cilje, ki jih z vajo dosežejo in znanje, ki ga pridobijo, ko končajo vajo. Sledi izdelava in oddaja vaje učitelju. Ob koncu šolskega leta z dijaki zaključnih letnikov evalviram svoje delo in tako pridobim mnenja o doseženih ciljih, pridobljenem znanju, dobrih in slabih izkušnjah, uporabnosti strokovne literature ... Doprinos udeležencev je ponavadi učinkovit in koristen, saj se lahko s posameznimi izdelki dijaki pokažejo na internih razstavah, informativnih dnevih, različnih prireditvah ... Pozamezne vaje so izjemno pomembne za dijake, ki bodo šolanje nadaljevali v podobni smeri, saj si skozi leta izdelajo lasten portfolio, ki ga bodo potrebovali za morebitni vpis na fakulteto.

4 Zaključek

Temeljni pogoj za uspešno izvajanje praktičnega pouka je učiteljevo strokovno znanje in partnerski odnos med šolo in delodajalci. Če želimo obojestransko korist, je pomembno zavedanje po medsebojni pomoči, zaupanju in odgovornosti. Delodajalci naj bi se zavedali pomena sodelovanja s šolo in lahko izkoristijo priložnost, da si s kakovostnim praktičnim usposabljanjem dijakov zagotovijo bodoče strokovnjake v svojem podjetju. Danes je uspešna šola tista, ki se zaveda pomembnosti priprave dijaka na prvo zaposlitev tako, da mu zagotovi podobno izvajanje praktičnega pouka kot v organizacijah. Dijak naj bi se zavedal svoje odgovornosti in vloge, ki jo ima šola do organizacije. Menim, da se danes dijaki ne zavedajo pomembnosti sodelovanja z realnim okoljem.

Uporaba in pisanje priročnikov je v Sloveniji zelo skromna, saj se grafični programi bliskovito dopolnjujejo, izboljšujejo in povezujejo z ostalimi programi, ki so na voljo v digitalnem svetu.

Nov, posodobljen priročnik je v začetni fazi nastajanja. Dopolnjen bo z video vsebinami in bo uporaben tudi na mobilnih telefonih. Po vsakem predelanem poglavju bodo uporabniki lahko preverili svoje znanje s kvizom.

Z novim šolskim letom je bila vpeljava priročnika v učni proces razlog za spremembo načina poučevanja in uporabe spletne učilnice. Dijaki so tako usmerjeni k večji samostojnosti, povečanju delovne storilnosti tako, da samostojno raziskujejo različna strokovna poglavja ter individualno sproti pišejo naloge in prispevke. Takšna aktivnost traja dlje časa in ne samo takrat, kadar se dijaki pripravljajo na ustno spraševanje in pisno preverjanje znanja.

Z izdelavo posodobljene strokovne literature želim ponuditi svoje znanje še ostalim, ki jih to zanima. Nekaj let že aktivno sodelujem na tednu vseživljenskega učenja (TVU), kjer pripravljam razne delavnice. Načrtujem poučevanje osnov grafičnih programov v vrtcih in ostalih javnih ustanovah, kjer želijo samostojno pripravljati različne grafične izdelke.

5 Viri in literatura

1. CETIS, d. d. *Izdelki in storitve.* [Online]. [Citirano 22. avg. 2017; 19.24]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.cetis.si/izdelkiinstoritve.
2. CONFIDENTI, M. *Povezanost sodelovanja med šolo in starši z učenčevo šolsko uspešnostjo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2014.
3. DENNY, R. *O motivaciji za uspeh.* Ljubljana: Gospodarski vestnik. 1993.

Osnovna šola Pod goro Slovenske Konjice

mag. Mojca Tomažič Capello

SADJE IN ZELENJAVA MALO DRUGAČE

DIFFERENT APROACH TO FRUIT AND VEGETABLES

Povzetek

V šolskem letu 2016/2017 se je naša šola vključila v projekt Uživajmo v zdravju. Eden izmed ciljev projekta je bil tudi nadgradnja programov formalnega in neformalnega izobraževanja. Pomemben dejavnik zdravega življenjskega sloga vsakega posameznika in družbe predstavlja prehrana. Nezadostno uživanje sadja in zelenjave je le eden izmed številnih prehranskih problemov, ki jih kažejo raziskave evropskih držav. Z večino informacij o prehrani in zdravi prehrani se vsi učenci seznanijo pri urah gospodinjstva v šestem razredu ter nekateri učenci, ki so za obvezen izbirni predmet izbrali Sodobno pripravo hrane ali Načine prehranjevanja. Na šoli smo se odločili, da približamo smernice zdrave prehrane tudi učencem v nižjih razredih, v obliki interesne dejavnosti. Naš temeljni cilj je bil ozaveščati mlajše učence o koristnosti uživanja sadja in zelenjave. Nad odzivi učencev smo bili zelo zadovoljni. Veliko otrok je doma ponovno pripravljalo posamezne jedi za ostale družinske člane s čimer pa so nekaj, na novo osvojenega znanja, prenesli tudi v svoje domače okolje.

Ključne besede: zdrava hrana, sadje, zelenjava

Abstract

In 2016/17 our school took part in Enjoy in Health project. One of the goals of the project was also an upgrade of formal and informal education programmes. An important factor of a healthy life style of the individual and society is food. Insufficient consumption of fruit and vegetables is only one of the eating problems shown by the European researchers. In our school, pupils get to know all basic information about healthy food and eating in 6th grade at the home economic class , some of them get to know more in a non-obligatory class about contemporary cooking and eating. Our school decided to educate also the youngest pupils about healthy eating with the help of cooking courses. Our basic goal was to educate the pupils about the benefits of eating fruit and vegetables. The pupils' s interest was very high. A lot of pupils tried to make new fruit and vegetables dishes also at home for their families and in that way they used the newly gained school knowledge also in their home environment.

Key words: healthy food, fruit, vegetables

1 Predstavitev dejavnosti

V projekt »Celostnega inovativnega modela za zagotavljanje zdravega življenjskega sloga, s poudarkom na prehranjevanju, gibanju, preprečevanju in obravnavi debelosti pri otrocih, mladostnikih ter odraslih in zmanjševanju neenakosti v zdravju« z akronimom Uživajmo v zdravju, se je naša šola vključila v šolskem letu 2016/2017. Projekt je bil sofinanciran iz sredstev Norveškega finančnega mehanizma, nosilec programa pa Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Splošni cilj projekta je pomembno vplivati k zmanjšanju ali preprečevanju bolezni povezanih z življenjskim slogom. Zdrav način prehranjevanja je pomemben za ohranjanje in krepitev zdravja, nezdrave prehranjevalne navade pa so lahko vzrok za različne kronične nenalezljive bolezni, kot so bolezni srca in ožilja, sladkorna bolezen tipa 2 in druge. Trend nezdravega prehranjevanja v evropski regiji Svetovne zdravstvene organizacije narašča. Raziskave evropskih držav kažejo na številne prehranske probleme, med katerimi so zagotovo najbolj izpostavljeni prekomeren vnos maščob, nezadostno uživanje sadja in zelenjave ter vse večji problem prekomerne hranjenosti in debelosti, ki je izražena pri vseh skupinah prebivalcev. Projekt Uživajmo v zdravju se je uradno zaključil. Naša šola je sprejela strateški načrt za obdobje sedmih let, v katerem smo zapisali cilje in dejavnosti iz področja zdravja, gibanja in prehrane. Ključnega pomena se nam je zdelo ozaveščanje tako otrok, kot tudi njihovih staršev, o zdravi prehrani. Ker že dalj časa opažamo, da učenci, pri ponujenih obrokih hrane, sadje in zelenjavo najraje spregledajo, si želimo, da bi se to spremenilo. Trši oreh vsekakor predstavlja zelenjava, kajti sadje je, zaradi vsebnosti sladkorja, vseeno nekoliko bolj priljubljeno kot zelenjava. Možnost smo videli pri mlajših učencih, ki so za novosti in nove okuse zelo dovzetni. Organizirali smo interesno dejavnost Urice kuhanja in povabili učence tretjih razredov, da se vključijo v krožek. Dejstvo je, da veliko otrok zdravo hrano zavrača, a če jo naredimo privlačno, njeno pripravo pa zabavno, bodo po njej posegli tudi oni. Ena večjih napak, ki jo delajo nekateri starši je, da otroke med pripravo hrane podijo iz kuhinje. S tem je otroku odvzeta možnost potovanja in raziskovanja v svetu kulinarike. Zato smo si zastavili cilj, da otroci na praktičen način spoznajo nekatere bolj ali manj znane vrste sadja in zelenjave, se seznanijo s hranilno in energijsko vrednostjo, možnostjo uporabe in priprave jedi ter na ta način spodbuditi otroke k uživanju sadja in zelenjave. Otroci so bili nad idejo navdušeni. Otroci so bili razdeljeni v dve skupini. Sestajali smo se enkrat na teden, po pouku. Posamezna dejavnost je trajala dve šolski uri. Načrtovanih

in izvedenih je bilo pet srečanj z vsako skupino. Spoznali smo bučke, rdečo peso, korenček, špinačo ter jabolka. Iz njih so učenci pripravili drugačne, a nadvse okusne jedi, ki jih še niso poznali oziroma jedli. Spekli smo bučkin zavitek in korenčkove mafine, pripravili solato iz sveže špinače, pečeno rdečo peso s sirom ter jabolčno pito. Na koncu so učenci dobili delovni list in recept, s pomočjo katerega so izbrano jed lahko ponovno pripravili sami doma. Tako učenci kot tudi njihovi starši so bili navdušeni.

2 Povezava s civilno družbo

V zadnjem času se v različnih medijih pojavljajo raznorazni samooklicani prehranski strokovnjaki, ki nas spodbujajo k uživanju super živil, poznajo skrivnosti hitrih in učinkovitih diet, obljubljajo izgubo kilogramov in še bi lahko naštevali. Čas v katerem živimo nam narekuje hiter tempo. Vse se mora zgoditi zdaj, takoj, čimprej. Tako je tudi s hrano in prehrano. Prodaja pripravljenih in polpripravljenih izdelkov narašča, obrati s hitro prehrano žanjejo velik dobiček. Vse premalo je časa za pripravo obroka doma, na način kot so ga pripravljale naše mame. Včasih so se otroci lovili med piskri in štedilnikom po kuhinjah in pomagali mamam ali babicam pri pripravljanju hrane … Vse, kar otroci danes vedo o prehrani, vse kar zaužijejo, način kako uživajo hrano, v kakšnem okolju in s kom, vse to je odraz današnjega časa. Otroci prevzemajo prehranske navade, znanje in mišljenje o hrani od svojih staršev. Ti imajo velikokrat pomanjkljivo ali celo napačno znanje o zdravi prehrani. To se žal odraža tudi pri otrocih, njihovemu znanju in vedenju o hrani, spretnosti pri pripravi hrane, kulturi prehranjevanja in tudi odnosu do hrane.

V sklopu projekta Uživajmo v zdravju so bile opravljene raziskave o načinu prehranjevanja v Sloveniji. Te kažejo, da:

- je velik odstotek otrok in mladostnikov ter odraslih prebivalcev, ki priporočila zdravega prehranjevanja upošteva le delno ali sploh ne;
- število dnevnih obrokov in ritem prehranjevanja nista ustrezna, energijska vrednost povprečnega obroka je previsoka, poleg tega zaužijemo preveč celokupnih in nasičenih maščob ter slane in sladke hrane;
- je v naši prehrani premalo zelenjave in sadja ter prehranskih vlaknin;
- zaužijemo premalo sestavljenih ogljikovih hidratov in preveč enostavnih;

- podatki za slovenske otroke in mladostnike kažejo, da dekleta sicer pogosteje posegajo po zelenjavi in sadju v primerjavi s fanti, vendar manj redno zajtrkujejo;
- izsledki za odraslo populacijo (Z zdravjem povezan življenjski slog) kažejo, da se ženske bolj redno prehranjujejo v primerjavi z moškimi. Prehranska priporočila manj upoštevajo tisti odrasli z nižjo stopnjo izobrazbe, brezposelni ter odrasli v starosti med 25 in 49 let;
- opravljene raziskave pri populaciji otrok in mladostnikov ter pri odraslih kažejo tudi slabše prehranjevalne navade med osebami z nižjim socialno ekonomskim položajem.

Vsega tega se vsi, ki imamo opravka s prehrano v šoli, zelo dobro zavedamo. Podatki so zaskrbljujoči in alarmantni. Ker vemo, da se lahko veliko znanja in navad iz šolskega okolja prenese tudi v domače okolje, je smiselno izobraževati starše preko znanja njihovih otrok. Naše Urice kuhanja so bile načrtovane tudi s tem namenom. Dejstvo je, da si otroci želijo kuhanja (sodelovanja pri pripravi, kreiranju in serviranju jedi). Tudi ročno pomivanje posode jim ne predstavlja težav, to je lahko celo zelo zabavno opravilo. S tem otroci spoznavajo osnove higiene ter razvijajo različne veščine komuniciranja, timskega sodelovanja, krepijo ustvarjalnost in inovativnost kot tudi zavedanje odnosa do okolja, in pri tem neizmerno uživajo.

3 Izzivi na poti

Urice kuhanja smo preteklo šolsko leto izvajali prvič. Predviden obseg ur je bil temu primerno majhen, za vsako skupino deset. Ker je splošno znano, da otroci radi kuhajo smo pričakovali velik interes. Tako je tudi bilo. Starši namreč vse manj kuhajo doma, bodisi zaradi deljenega delovnega časa, službenih odsotnosti … Otroci doma enostavno nimajo priložnosti, zato se z velikim veseljem udeležujejo različnih kuharskih delavnic. Razžalosti spoznanje, da ima samo ena tretjina otrok v skupini zadovoljivo razvite spretnosti kuhanja in pozna osnove higiene. Lupljenje, ribanje, sekljanje in rezanje zna posameznim otrokom povzročati velike težave. Nekateri so precej ročno nespretni, posamezniki tudi nepotrpežljivi, potrebujejo veliko vzpodbude, da nalogo zaključijo. Drugi so zelo vztrajni in nalogo želijo dokončati. Pomembno je, da so v sam proces vključeni vsi otroci, tudi tisti manj spretni, ki lahko pomagajo pri enostavnejših opravilih, kot so pranje zelenjave, priprava pogrinjka, polaganje hrane na krožnik …

Praktičen pouk ima veliko vrednost in prednost, kajti spoznavanje nove hrane je zanje med kuho enostavnejše, otrok pa bo za mizo z veseljem posegel po tem, kar je naredil sam. V obeh skupinah ni bilo niti enega učenca, ki ne bi poskusil katerekoli izmed pripravljenih jedi. Dobro je bilo, da so otroci imeli možnost videti in spoznati, da se lahko različno sadje in zelenjava pripravlja na različne načine in da rdeča pesa ni nujno samo kuhana in vložena v kis. Velika večina učencev namreč pozna rdečo peso kot solato in je ne mara.

Otroci so bili na pripravljene jedi zelo ponosni. Želeli so jih pokazati in ponuditi tudi svojim staršem in učiteljem. V ta namen so si skrbno zavijali pripravljene jedi v servietke in jih previdno odnašali domov.

Dobili smo zelo veliko pozitivnih povratnih informacij s strani staršev in vsekakor si želimo s takšnim načinom dela nadaljevati tudi v novem šolskem letu.

Seveda pa so tukaj vedno možnosti nadgradnje. V letošnjem šolskem letu si želimo Urice kuhanja popestriti in vključiti tudi starše in stare starše otrok. Lahko bi medse povabili tudi kakšnega znanega kuharskega šefa, ki bi otrokom razkril kakšno majhno skrivnost velikih mojstrov. Prav tako načrtujemo izvedbo predavanja za starše na temo zdrava prehrana.

4 Zaključek

Različne antropološke, prehranske in genetske raziskave kažejo, da se je prehrana človeka, vključno z energijskim vnosom in energijsko porabo v zadnjih 10.000 letih zelo spremenila. Spremembe se v zadnjih 150 letih odražajo predvsem v načinih prehranjevanja, količinah zaužitih maščob in vitaminov. Slabi prehranski vzorci so zaradi sedečega načina življenja tesno povezani z nizko porabo zaužite energije, kar vodi v kronične bolezni, ki postajajo ključni kazalci nezmožnosti in prezgodnjih smrti prebivalcev razvitih držav in držav v razvoju. Kronične bolezni je možno preprečiti. Množica dokazov sodobne znanosti o vplivih nezdrave prehrane na zdravje ljudi je vodila v pripravo številnih prehranskih priporočil in smernic. Na državni ravni potekajo posamezni projekti, ki vzpodbujajo zdrav način prehranjevanje in zdrav življenjski slog. Nekateri izmed njih so:

- Tradicionalni slovenski zajtrk , katerega nosilec je Čebelarska zveza Slovenije s partnerji,
- Shema šolskega sadja in zelenjave pod okriljem Ministrstva za okolje,
- Eko šolski vrtovi, ki ga razpisuje in vodi Inštitut za trajnostni razvoj,

- Slovenska mreža zdravih šol, Nacionalni inštitut za varovanje zdravja,
- Zdrav življenjski slog v šoli, Nacionalni inštitut za varovanje zdravja,
- Voda zmaga, Pediatrična klinika Ljubljana.

Otroci v šoli preživijo vedno več časa. Obvezni in neobvezni izbirni predmeti, različne interesne dejavnosti, oddelki podaljšanega bivanja, tematske razredne ure, dnevi dejavnosti in še kaj, so priložnosti, ko lahko spregovorimo o zdravi prehrani, načinih prehranjevanja, kulturi prehranjevanja in odnosu do hrane. Zdravje je naše največje bogastvo a se tega večkrat premalo zavedamo. Zato je pomembno, da z osveščanjem o zdravi prehrani in zdravem življenjskem slogu pričnemo čim prej, starosti otrok primerno. Naše Urice kuhanja vsekakor sledijo temu cilju.

5 Viri in literatura

1. BENDICH, A. in DECKELBAUM, R. J. *Preventive Nutrition*. the comprehensive guide for health professionals. New York, NY: Springer Science+Business Media. 1997. Str. 845.
2. *DIET, nutrition and the prevention of chronic diseases*. Report of the joint WHO/FAO expert consultation. [Online]. Geneve; 2003. Str. 150. [Citirano 12. sep. 2015.]. Report No.: WHO Technical Report Series, No. 916 (TRS 916). Dostopno na spletnem naslovu: http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/trs916/download/en/.
3. *MEDITERRANEAN diet pyramid: a cultural model for healthy eating*. Am J Clin Nutr. 1995;61(6), str. 1402 – 1406.
4. SIMOPOULOS, A. P. Evolutionary aspects of diet, the omega-6/omega-3 ratio and genetic variation: nutritional implications for chronic diseases. *Biomed Pharmacother*. 2006; 60(9), str. 502–7.
5. *UŽIVAJMO v zdravju s prehrano in telesno dejavnostjo*. [Online]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.uzivajmovzdravju.si/index.php/zdravje/zdrava-prehrana/.

Šolski center Celje

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

Metod Trunkl

MALE HIDROELEKTRARNE

SMALL HYDROELECTRIC POWER PLANT

Povzetek

Namen predstavljene naloge je opisati pogoje za izgradnjo male hidroelektrarne (MHE), njen vpetost v okolje, okoljske ovire, lokacijska in gradbena dovoljenja. Naloga je bila del raziskovalne naloge z dijaki. Ti so se pri svojem delu osredotočili na dovoljenja, ki so v skladu z Zakonom o graditvi objektov in Zakonom o energetskem gospodarstvu. Podani so tudi osnovni izračuni in meritve, ki so potrebni za ugotavljanje smotrnosti naložbe. Cilj mojega članka je ugotoviti, kakšna je naklonjenost civilne družbe za takšne projekte. Glede na pridobljene podatke smo ugotovili, da se je gradnja teh objektov upočasnila kljub naklonjenosti družbe in posameznih vlagateljev. Vzrok za to je pridobivanje soglasij, dovoljenj, oddajanje poročil … Žal Ministrstvo za okolje in prostor ne pomaga pri pridobivanju dovoljenj.

Ključne besede: mala hidroelektrarna, dovoljenje, elektoenergetski sistem, soglasje

Abstract

The purpose of the paper that I want to present is to describe the conditions needed for constructing small hydroelectric power plant (MHE), its integrity in the environment, environmental sources, local and construction permit. The paper was part of the research work with students. They focused on the permit which are in accordance with The Construction Act and Energy Economy Act. There are also basic calculations and measures needed for finding out the rationality of the investment. The objective of my article is to find out the affection of civil society for such projects. Due to gained data, we found out that constructing such buildings have slower down despite affection of the society and individual investors. The reason for that is providing the consensus, permit, submitting the reports… However, the Ministry for the environment and spatial planning, is not helpful at getting the permit…

Key words: small hydroelectric power plant, permit, electro-energetic system, consensus

1 Predstavitev

Z dvema dijakoma sem se v okviru raziskovalne naloge podal v raziskavo, kako izgraditi malo hidroelektrarno (MHE). Ali je okolje, v katerem bo energetski objekt postavljen, naklonjeno izgradnji? V okolju, kjer stanuje naš dijak, je potok. Zadali smo si konkretno nalogo, ali bi na tem potoku bilo mogoče zgraditi MHE. Povezali smo se z lokalnim okoljem in dobaviteljem električne energije v okolju. Predvidevali smo, da nas na poti do izgradnje elektrarne čakajo težave, zato smo vzpostavil stike z Zvezo društev MHE Slovenije. S pomočjo njihovih napotkov nam je bila prihranjena marsikatera pot. Na vsa vprašanja in pobude so ažurno odgovarjali in nas usmerjali.

1.1 Izračun MHE

Prvi korak, ki ga mora opraviti investitor v MHE, je analiza potencialne lokacije objekta (meritve, idejna rešitev, ekonomski vidiki). Čimprej je namreč treba dobiti kakovostno oceno, ali je lokacija zanimiva, sicer si lahko hitro nakopljemo nepotrebne stroške. Do postavitve je dolga pot.

Kot vsi tehnični kadri smo se problema lotili najprej računsko.

Moč proizvodnje v kW je izračunana po naslednji formuli:

$$P(kw) = 0{,}846\ Q.h.E \qquad \text{enačba 1}$$

kjer je:

Q = vodni tok (m^3/s)

h = višina (m)

E = moč obrata HE (procent deljen s sto)

Do ključnih podatkov v enačbi pa smo prišli z meritvami.

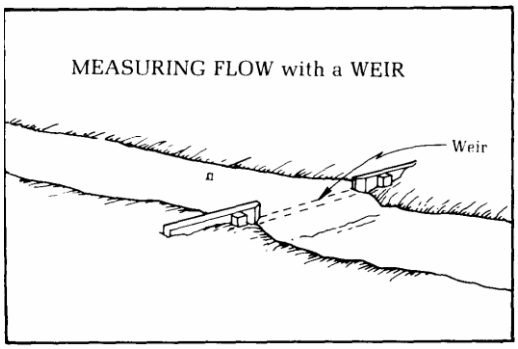
1.2 Merjenje vodnega pretoka

Za merjenje pretoka sta pogosto uporabljeni dve metodi, in sicer za majhne in srednje velike vodotoke. Merjenje pretoka večjih vodotokov je najbolje prepustiti specializiranemu podjetju. Metoda s »plovcem« je najlažje izvedljiva in nudi zadovoljujoče podatke, razen v primeru, če je vodotok preplitek, tako da plovec zadeva ob kamenčke in druge ovire na dnu vodotoka.

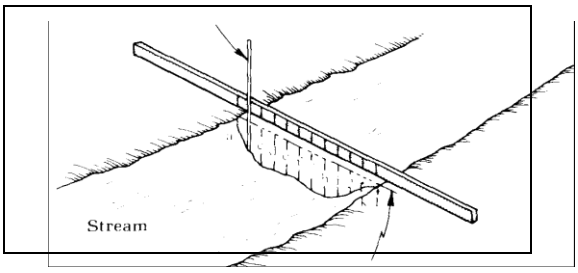
Najprej izmerimo prečni prerez vodotoka, kjer želimo postaviti hidroelektrarno in pustimo, da obtežen plovec (steklenica s kamenčki) potuje čez 10-metrsko dolžino. Medtem merimo čas, ki ga plovec porabi, da pride od začetka do konca dolžine.

Druga metoda s »pregrado« nam vzame več časa, ampak poda natančnejše podatke, če je vodotok manjši, plitkejši ali če je na njem že obstoječi jez. Pri tej metodi teče voda čez majhno pregrado in pretok lahko natančno določimo z izmerjeno globino vode, ki teče čez vrh pregrade (pregrada je lahko deska, ki jo vstavimo v vodo, da dobimo ravno površino).

Ni toliko pomembno, katero metodo izberemo, ampak da meritve opravimo večkrat skozi celo leto, saj se z letnimi časi spreminja tudi količina vode in s tem pretok.

Slika 1: Merjenje vodnega pretoka s plovcem

Slika 2: Merjenje vodnega pretoka s palico

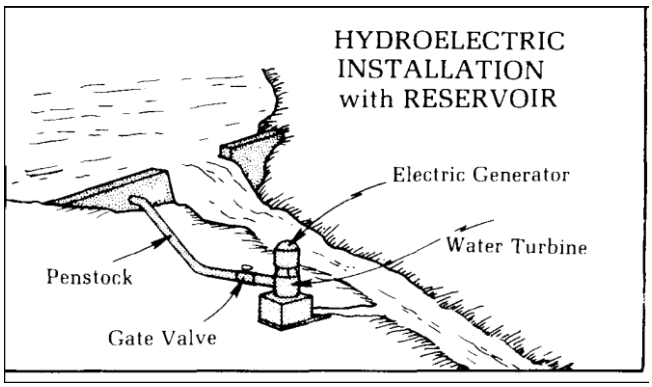
1.3 Jez

Voda mora padati, da lahko dobimo električno moč iz toka. V večini primerov je padec vode izboljšan in povečan s konstrukcijo jezu pred hidroelektrarno. Večji kot je jez in s tem padec vode, več energije in moči bomo dobili iz vode. Poleg povečanja višine si z jezom shranimo vodo, s katero lahko reguliramo pretok in s tem povečamo potencial hidroelektrarne.

Preden se lotimo gradnje jezu, je treba upoštevati naslednje:

Konstrukcija jezu je tehnični projekt. Zbrati moramo zelo natančne podatke in izbrati najbolj optimalno zasnovo jezu in kraj za gradnjo. Najbolje je, da se o gradnji posvetujete s strokovnjakom.

1. Ugotoviti moramo, kakšna dovoljenja so potrebna v primeru, če vodotok zaplenijo. Zakoni so različni od države do države, nekateri so prizanesljivi, drugi pa zelo strogi.
2. Paziti moramo, da je vsa zemlja, ki bo zaradi napolnitve jezu poplavljena, odkupljena.
3. V primeru, da jez ne zdrži, smo sami odgovorni za celotno škodo, ki se bo zgodila ob vodotoku. Posvetujte se z zavarovalnim agentom.
4. Spoštovati moramo pravice drugih do vodotoka zunaj naše posesti.
5. Lahko se nam pripeti, da nam bodo lastniki posestev blizu našega jezu prepovedali gradnjo.
6. Pridobiti moramo natančen predračun za celoten projekt, še preden se lotimo dela.

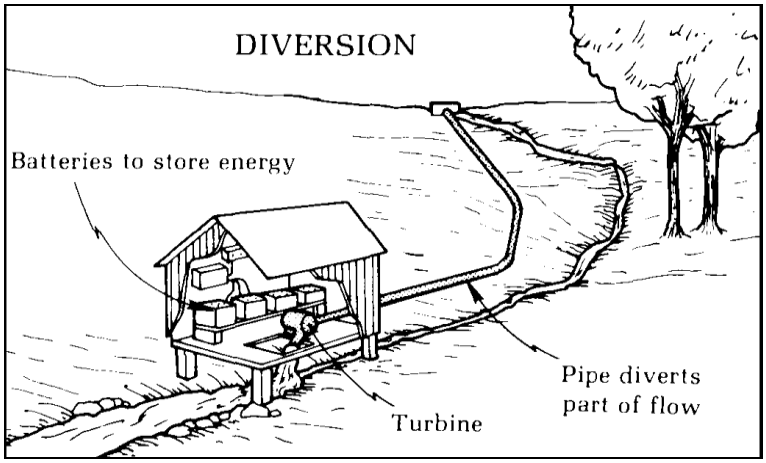

Slika 3: Princip zajezitve vode

1.4 Preusmeritve

Zaradi visokih stroškov za izdelavo jezu poznamo tudi druge načine, kako si pomagati z vodo. Na nekaterih mestih se postavijo majhne betonske hiše, da preusmerijo del vodotoka skozi cevi do turbine.

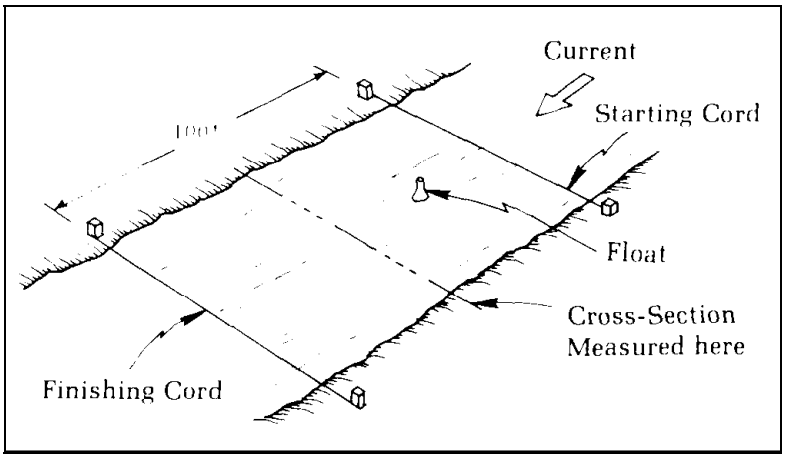
Za preusmeritev s cevjo je najbolj primerna lokacija tam, kjer je zelo velik pretok vode oziroma tam, kjer je zelo strmo pobočje, da ne rabimo predolge cevne napeljave za dovolj velik padec vode. Na turbino lahko priključimo akumulatorje za shranjevanje električne energije.

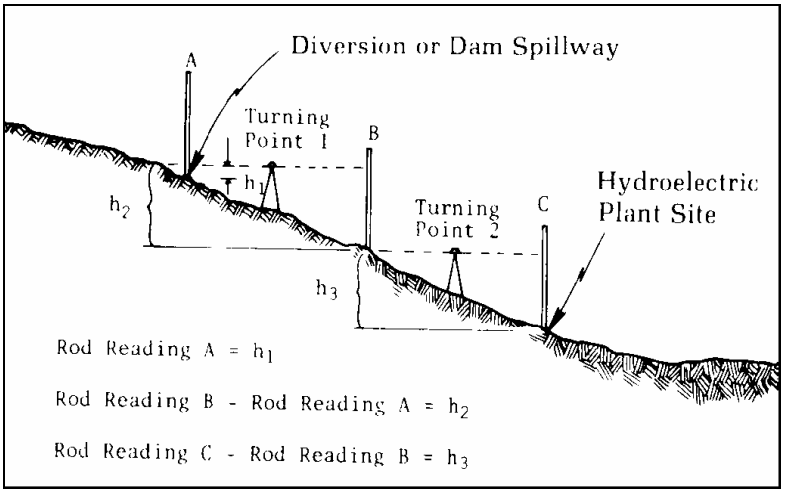
Slika 4: Način napeljave vode po odcepih do turbine

1.5 Glavno merjenje

Potem, ko je višina vode za jezom ali odklon določen, je potrebno zmeriti začetno višino vode za jezom. Za določitev razlike višine vode med dvema točkama je potrebno določiti kontrolni nivo vode na sredini teh dveh točk. Pri meritvi pomočnik drži palico, po kateri se kasneje orientiramo, saj mora na njej prebrati višino vode, to pa ponovi tudi pri spodnji točki. Razlika teh dveh meritev je razlika v dvigovanju nivoja vode. Pogosto je mogoče izvesti to končno meritev samo na enem delu struge. Razlike v posameznem paru točk so lahko dodane za način celostne višine padca jezu.

Slika 5: Ponazorjeno merjenje pretoka s plovcem

Slika 6: Merjenje višinske razlike med dvema točkama

Z osnovnimi merjenji smo končali. Ugotovili smo, da bi z potoka pridobili od 2,5 do 4 kW električne energije. Odvisno od letnega časa in količine padavin. (Glej enačbo 1)

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Pridobivanje dovoljenj in vpetost v okolje

Pridobivanje koncesije in dovoljenja za priklop na elektroenergetsko omrežje je postopek, ki lahko traja precej časa, predvsem zaradi nerešenih lastniških razmerij na območju gradnje ter včasih kar pretirane okoljske zaščite. V veliko pomoč nam je spletni portal Zveze društev malih hidroelektrarn Slovenije.

2.2 Opis in lokacija MHE

Po smeri toka vode malo hidroelektrarno sestavljajo:

- zajetje z vtokom,
- zgradba strojnice, v kateri se nahaja agregat (sestavljen iz turbine in generatorja, upravljalnega sistema ter povezave z distribucijskim omrežjem),
- odvodni objekt.

Za izbor lokacije je pomembno predvsem, kako je oblikovan teren, da lahko po njem speljemo dovod vode do strojnice.

Izbrati moremo najugodnejši odsek potoka. Večji kot je padec, večja je moč elektrarne pri enakem pretoku vode. Zato je smiselno na najkrajšem odseku poiskati največji padec (slapovi).

2.3 Pridobitev koncesije in koncesijska dajatev

Za rabo vode na podlagi koncesije, ki jo je treba v skladu z Zakonom o vodah in Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o vodah pridobiti z rabo vode za proizvodnjo električne energije, se plačuje vodno povračilo in plačilo za vodno pravico (koncesnino).

Vsak koncesijski akt določa tudi višino koncesnine. Pri današnjih uredbah o podelitvah koncesije se določa ta vrednost na 4.2 % povprečne prodajne vrednosti v koledarskem letu proizvedene in v javno električno omrežje oddane električne energije.

2.4 Lokacijsko dovoljenje in soglasje za izgradnjo male hidroelektrarne

Po odobreni koncesiji oziroma pridobljenem vodnem dovoljenju (gospodarsko izkoriščanje vode) more investitor, ki želi graditi malo hidroelektrarno, po veljavni zakonodaji pridobiti lokacijsko dovoljenje od občinskega oziroma državnega upravnega organa, pristojnega za urejanje prostora.

Lokacijsko dovoljenje je upravni akt, na podlagi katerega se dovoljuje gradnja objekta. Osnova za izdajo lokacijskega dovoljenja je lokacijska dokumentacija, izdelana v skladu z določbami zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor ter v skladu s splošnimi usmeritvami in merili iz odloka o prostorsko-ureditvenih pogojih. Lokacijski dokumentaciji morajo biti predložena soglasja in dokazilo, da ima investitor pravico razpolagati z zemljiščem.

Sestavine lokacijske dokumentacije so:

- kopija katastrskega načrta obravnavanega primera,
- geodetski načrt obstoječega stanja terena, objektov in naprav,
- načrt predvidene rabe površin s podatki o oblikovanju objekta,
- karta,
- situacija celotnega objekta od zajetja do strojnice.

Večinoma so male hidroelektrarne priključene na distribucijsko omrežje, kar pomeni, da mora investitor pridobiti tudi soglasje pristojnega podjetja za distribucijo električne energije. Vsekakor pa je potrebno predložiti tudi nekatera druga soglasja, kot so:

- vodnogospodarske smernice in stališča (izda jih pristojna, pooblaščena vodnogospodarska organizacija Ministrstva za okolje in prostor ali podjetje za urejanje hudournikov po Zakonu o vodah),
- energetsko soglasje (po Zakoni o energetskem gospodarstvu ga izda Ministrstvo za gospodarske dejavnosti Republike Slovenije),
- sanitarno in požarno-varstveno soglasje (samo za male hidroelektrarne, ki so predvidene za obratovanju v omrežje elektroenergetskega sistema),
- dokazilo, da je investitor upravičen razpolagati z zemljiščem, na katerem namerava graditi ali drugače posegati v prostor,
- soglasje Zavoda za ribištvo,
- pogoji Zavoda za varstvi okolja in kulturne dediščine,
- morebitna druga soglasja.

2.5 Pridobitev gradbenega dovoljenja

Investitor male hidroelektrarne lahko začne gradnjo na podlagi gradbenega dovoljenja, ki ga za male hidroelektrarne izda območna upravna enota Republike Slovenije. Zahtevi po izdaji gradbenega dovoljenja je treba predložiti naslednje dokumente:

- dokazilo o pravici do razpolaganja z zemljiščem,
- pravnomočno lokacijsko dovoljenje,
- soglasja prizadetih sosedov, če tako določajo posebni predpisi,

- projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja in izvedbo pridobitve gradbenega dovoljenja, ki vsebuje gradbeni in elektro-strojni del,
- vodnogospodarsko soglasje.

Preden pristojni organ izda gradbeno dovoljenje, preveri, ali je bila opravljena kontrola projekta, ali ima projekt (pridobitev gradbenega dovoljenja) vse vsebinske sestavne dele, ali je projekt izdelan v skladu s pogoji lokacijskega dovoljenja.

Po pridobitvi gradbenega dovoljenja, tehničnem pregledu in pridobitvi uporabnega dovoljenja, pridobimo še vodnogospodarsko dovoljenje. Tega izda upravni organ, ki izda tudi vodnogospodarsko soglasje.

Slika 7: Primer MHE

(http://www.varcevanje-energije.si/kontakt/proizvodnja-elektrike-iz-ove/svez-veter-za-zeleno-elektricno-energijo.html)

2.6 Pridobitev uporabnega dovoljenja

Po končani izgradnji objekta sme investitor pričeti s poskusnim obratovanjem, potem ko si je pridobil soglasje pristojne inšpekcije. Po zaključenem poskusnem obratovanju mora investitor zaprositi organ, ki je izdelal gradbeno dovoljenje za tehniški pregled zgrajenega objekta, Upravni organ, ki je izdal gradbeno dovoljenje, izda takoj po opravljenem tehničnem pregledu in po odpravi morebitne pomanjkljivosti uporabno dovoljenje za obratovanje MHE.

3 Izzivi na poti

Takšno delo z dijaki zahteva veliko več časa in kreativnosti dijakov. Izvedba raziskovalne naloge je trajala skozi celo šolsko leto in to enkrat tedensko v času govorilnih ur in interesnih dejavnosti. Zato je potrebno veliko dobre volje in interesa dijakov in učitelja. Delo ti ne prinese dodatnih zaslužkov. Želja dijakov in učiteljev je bila, da bo projekt, ki je bil zastavljen izpeljan do konca. Od zastavljene raziskovalne naloge je minilo precej časa (4 leta), izvedba hidro elektrarne na potoku pa je zastala zaradi nepridobljenega soglasja vpletenih sosedov.
Slovenija je bogata z vodami. Vodni energijski potencial slovenskih voda je 19.440 GWh na leto, tehnično izkoriščen potencial pa 9000 GWh, torej je realno izkoriščenega potenciala le 50 %. Kje so razlogi za tako majhen izkoristek hidroenergije? En del odgovora je prav gotovo v birokratskih postopkih pridobivanja dovoljenj.
Obnovljivi viri energije (OVE) vključujejo vse vire energije, ki jih zajemamo iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok v rekah, fotosinteza, zemeljski toplotni tokovi, tokovi morja. V naravi jih nikoli ne zmanjka, saj jo obnavljajo dokaj hitro ter so precej enakomerno porazdeljeni. Med obnovljive vire torej prištevamo tudi energijo iz MHE.
Slovenija ima skladno z zahtevami evropske direktive (2009/28/ES) o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov zastavljen nacionalni cilj - doseči najmanj 25% delež v končni bruto uporabi energije do leta 2020. Slovenija ima napravljen akcijski načrt, ki se po moji oceni ne izvaja tako kot bilo potrebno.
Cilj izgraditi MHE je bil visoko postavljen, že v začetku smo pričakovali zaplete z dovoljenji, ki jim ni bilo videti konca. Za vsakimi odprtimi vrati so se zopet našla nova, ki jih je bilo potrebno odpreti.
Pridobivanje soglasij lokalne skupnosti, ministrstev, požarnih soglasij, Zavoda za ribištvo, sosedov … pa je najtežje delo, ki smo ga opravljali vsi trije več kot eno leto in nismo prišli do konca.
Čas porabljen za izveden projekt je ostal neovrednoten. Dijaki so sicer bil ocenjeni v sklopu 4 predmeta poklicne mature. Kaj pa učitelj?

4 Zaključek

Četudi bi projekt uspel, smo se zavedali, da je malo hidroelektrarno potrebno obravnavati kot dobičkonosno na daljši rok.

Seveda pa ne smemo mimo ekonomike gradnje male hidroelektrarne, ki je marsikdaj kratkoročno zelo vprašljiva, saj gre za objekte, ki imajo predvidoma zelo dolgo življenjsko dobo. Življenjska doba vgrajene opreme je vsaj 30 let, gradbena konstrukcija pa bo zdržala vsaj 50, v večini primerov tudi več, seveda to velja ob predpostavki, da je obratovanje in vzdrževanje ustrezno.

Dolgoročno je sicer ekonomičnost delovanja izredno težko predvideti, saj je ceno odkupa električne energije težko napovedati za nekaj let vnaprej. Kako se bo gibala cena odkupa čez 50 let, pa skoraj nemogoče. Pri današnjih odkupnih cenah je naložba še finančno vzdržna. Čas povrnitve naložbe je zelo različen in je odvisen predvsem od lokacije. Okvirni čas povrnitve pa je med 5 in 12 let.

Okoli denarja se vrti ta svet, vendar učitelji vemo, da to ni čisto res. Gonilo nam je nasmeh dijakov po napornem iskanju podatkov in izračunov.

5 Viri in literatura

1. *ENERGETSKI zakon*. UR. l. RS 79/99. Str. 12378.
2. *NAVODILO za gradnjo in priključitev malih HE moči do 36 kVA.* Ljubljana: SOZD elektrogospodarstva Slovenije. 1984.
3. *PRAVILNIK o podrobnejši vsebini projektne dokumentacije*. UR. l. RS 35/98. Str. 2536.
4. *STROKOVNO navodilo o tem, kakšna dokumentacija je potrebna za pridobitev vodnogospodarskega soglasja in vodnogospodarskega dovoljenja in kaj morajo vsebovati vodnogospodarska soglasja in vodnogospodarska dovoljenja*. UR. l. SRS 27/84, str. 1570 in 3/86, str. 221.
5. ŠMIT A. in JEROT A. *Male hidroelektrarne*: raziskovalna naloga. Celje: Šolski center, Poklicna in tehniška elektro šola. 2006.
6. *UREDBA o spremembah in dopolnitvah uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje*. UR. l. RS 12/2000. Str. 1573.
7. *UREDBA o ureditvi določenih vprašanj s področja voda*. UR. l. SRS 22/76. Str. 1321.

8. *UREDBA o vrstah posegov v okolje za katere je obvezna presoja vplivov na okolje*. UR. l. RS 66/96. Str. 5498.
9. *ZAKON o energetskem gospodarstvu*. UR. l. SRS 33/81, (12. člen). Str. 2001.
10. *ZAKON o graditvi objektov.* UR. l. SRS 34/94, 29/86 in UR. l. RS 40/94, 69/94, 59/96, 29/95.
11. *ZAKON o ohranjanju narave*. UR. l. RS 56/99. Str. 7146.
12. *ZAKON o varstvu okolja.* UR. l. RS 32/93 in 1/96. Str. 5.
13. *ZAKON o vodah*. UR. l. SRS 38/81. Str. 2308.

Šolski center Celje

Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

Matej Veber

JAPONSKA - IZKUSTVENA MOTIVACIJA PRI IZOBRAŽEVALNEM PROCESU ROBOTIKE

EXPERIENCING JAPAN AS A MOTIVATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF ROBOTICS

Povzetek

V mesecu juliju 2017 smo se z dijaki udeležili svetovnega prvenstva v robotiki RoboCup 2017 v Nagoyi na Japonskem. Tekmovanje in japonska kultura so na nas pustili velik vtis. V članku je opisano področje robotike in izobraževanje na področju robotike, ki se izvaja na ŠC Celje, Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije. Podane so kratke informacije o izobraževalnem sistemu in povezavi s civilno družbo. Skozi izkušnjo japonske kulture in tekmovanja opišemo motivacijo za izboljšave v našem šolskem sistemu ter izkušnje, ki smo jih pridobili. Delati moramo na spoštljivosti, redu in disciplini in pri tem primerno motivirati civilno družbo. Na strokovnem področju robotike bomo vpeljali nove robotske tehnologije, ki bodo dolgoročno vplivale na razvoj, blagostanje in skupno dobro civilne družbe.

Ključne besede: robotika, Robocup, Japonska, Nagoya, mobilni robot, reševanje črta

Abstract

In July 2017, we participated in the World Cup Competition RoboCup 2017 in Nagoya, Japan. We have been very impressed with the competition and Japanese culture. Robotics and the educational process which is provided at School Centre Celje, Secondary School for Mechanical Engineering, Mechatronics and Media are described in the article. Some short information about the educational system and the connection with civil sphere are provided there. Through the experience of Japanese culture and the competition, we describe the motivation for improvements in our school system and the experiences we have gained. We need to motivate civil sphere in order to work on respect, order and discipline. In the professional sphere of robotics, we will provide new robotic technologies which will consequently have an impact on development and common good.

Key words: robotics, Robocup, Japan, Nagoya, mobile robot, rescue line

1 Predstavitev dejavnosti

Sodobna proizvodna podjetja v veliki meri investirajo v fleksibilno avtomatizacijo proizvodnih procesov, kjer so bistvene enote pametni obdelovalni centri, manipulatorji in industrijski roboti. Roboti običajno nadomestijo delavca v pogosto nezdravem delovnem okolju, kjer se pojavljajo težka bremena, plini, vročina in ostale zdravju škodljive okoliščine. Hkrati vplivamo na produktivnost, ponovljivost in kakovost. Robotika se v zadnjih desetletjih integrira v številnih industrijskih procesih kot nepogrešljiv del sodobne, ekonomične in človeku prijazne tehnologije. Hkrati pa je tehnologija čedalje bolj vključena v vsakdanje življenje in domače bivalno okolje, primeri so avtonomni roboti za čiščenje, košnjo, strežbo starejšim in bolnikom ter podobno. V uporabi so medicinski roboti, primer je Da Vinci medicinski robot v celjski bolnišnici na oddelku za urologijo. Zanimivo je tudi področje bionike, kjer se ukvarjajo z robotskimi nadomestnimi človeški udi; področje raznih invalidskih robotskih nastavkov za pomoč pri hoji in podobno. Zelo aktualno je tudi področje vojaških in reševalnih robotov, ki se razvija in uveljavlja v primeru naravnih in drugih nesreč. Robotika je danes zelo širok pojem in se pojavlja praktično na vseh področjih.

Področje predstavlja velik izziv tudi učiteljem, ki so aktivni na področju robotike. Pri tem je pomembna motivacija slušateljev. Slednje je zelo pomemben del izobraževalnega procesa. Inovativno razmišljanje, timsko delo, samoiniciativnost, vztrajnost in pravilna komunikacija so splošne in strokovne vrednote, ki omogočajo posamezniku uspeh na strokovnem področju. Pri tem je notranja storilnostna motivacija posameznika bistvena. Je jedro izobraževalnega procesa. V času hitrega razvoja, globalnih in tržnih sprememb, obilici dostopnih informacij preko spleta in posledično različnih portalov, družbenih omrežij in ostalih medijev je relativno težko notranje storilnostno motivirati mlade za usmeritev in pridobitev znanj na področju tehnike ter tehnologije. Na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije motiviramo dijake vodeno preko timskega dela in projektnega dela, raziskovalnih nalog, dodatnih strokovnih interesnih dejavnosti ter mednarodnih projektov. Ena izmed mnogih zelo zanimivih in aktualnih dejavnosti je robotika.

V okviru pedagoškega procesa izobražujemo slušatelje na področju industrijske robotike. Na voljo je sodobno opremljen laboratorij za robotiko in 3D tehnologije, kjer se nahaja tehnologija robotske paletizacije, robotskega varjenja ter robotskega frezanja. Drugi del robotike, ki je delno umeščen v kurikul in se izvaja tudi v okviru interesnih dejavnosti ter projektnega in

raziskovalnega dela, je mobilna robotika. V sklopu mobilne robotike se med drugim udeležujemo regijskega in državnega prvenstva RoboCup Junior, ki je zelo velika motivacija za naše dijake. Tako primerjajo svoje znanje v primerjavi z drugimi slovenskimi ekipami in posledično nadgrajujejo ter implementirajo svoje znanje. V letu 2016 smo na državnem prvenstvu zmagali in se posledično uvrstili na svetovno prvenstvo v Nagoyi na Japonskem, ki se je izvajalo letos od 27. 7. 2017 do 30. 7. 2017. Dijaki so tako dobili zelo dobro izkušnjo in nova strokovna znanja v svetovnem merilu. Spoznali so kulturo, drugačno mentaliteto, dobili izkušnjo potovanja in organizacije le-tega, komunicirali v tujem jeziku in dobili storilnostno motivacijo ter ideje za profesionalni razvoj na strokovnem področju.

Slika 1: Dijaki in izobraževalni proces robotike (Vir: lastni)

Mentorji smo razvili veliko novih profesionalnih, strokovnih idejnih zasnov, ki jih bomo v prihodnosti umestili v izobraževalni sistem in kurikul. Področje mobilne robotike in humanoidne robotike se namreč hitro razvija, posledično bo zadevo v prihodnosti potrebno integrirati v slovenski šolski sistem na področju mehatronike in robotike. V nadaljevanju je opisana izkušnja tekmovanja na Japonskem in posledično vpliv na mentorje, dijake, šolo in posledično civilno družbo.

2 Povezava s civilno družbo

Javni izobraževalni sistem je namenjen širši civilni družbi v namen izobraževanja le-te. V preteklih letih se je na področju tehnike pojavil upad zanimanja za tehnične poklice. V zadnjem času se trend spreminja, zanimanje staršev in mladih se je obrnilo v smer tehnike in posledično tudi zanimanje za srednje strokovno izobraževanje. Razlog je v možnostih zaposlitve, osvojenih znanjih in širokem naboru nadaljnjega izobraževanja. Kot smo omenili, je zelo aktualno tudi področje robotike, dejansko je to znanje prihodnosti. Učitelji robotike se trudimo robotiko približati mladi populaciji na različnih delavnicah za OŠ , dnevih odprtih vrat ter informativnih dnevih. Organiziramo tudi regijsko predtekmovanje iz robotike za učence OŠ.

Slika 2: Delavnice za učence OŠ (Vir: lastni)

Izkušnje udeležbe svetovnega prvenstva v robotiki (RoboCup 2017, Nagoya, Japonska) so nam pokazale, da na Japonskem posvečajo več pozornosti izobraževanju mladih na področju tehnike. Mlade navdušujejo, motivirajo in izobražujejo že v predšolskem obdobju, kar smo lahko tudi sami videli v praksi. V znanstvenem muzeju imajo posebne didaktične pripomočke, s katerimi tehniko približajo že otrokom v predšolskem obdobju. Tako otroci na njim zelo prijazen in zanimiv način zelo zgodaj spoznajo osnovne fizikalne zakone, mehanizme, vzvode in ostalo. Kasneje skozi primarno in sekundarno izobraževanje zadeve še teoretično obdelajo in jih povežejo med seboj. Drugi razlog pa je tudi usmerjenost v tehniko in poklic že v mladosti. V Sloveniji se namreč pogosto dogaja, da dijaki tudi po zaključeni srednji šoli ali pa tudi fakulteti še niso natančno opredeljeni, kaj bodo počeli v življenju. Druga tema so seveda sociološke in dejanske možnosti v okolju.

Slika 3: Predstavitev patentov in mehanskih sklopov mladim na Japonskem (Vir: lastni)

Poleg tega se strokovnih izobraževanj udeležijo tudi predstavniki večjih podjetij, kot so Toyota, Mitsubishi in podobni ter mladim predstavijo mehanizme, patente in ostale tehnološke novosti, ki se uporabljajo v proizvodnji. Na eni izmed ulic smo opazili lokal, ki je bil kot neka vrsta učilnica z mobilnimi roboti (Lego Mindstorm), kjer mlade izobražujejo in vpeljejo v svet robotike. To ni del javnega izobraževalnega sistema, ampak dodatno izobraževanje za predšolske otroke. Dobili smo občutek, da se učijo izkustveno že v zgodnjih otroških letih.

Glede na to, da smo v preteklosti imeli močno industrijo, menim, da bi lahko pokazali marsikatero zadevo v obliki muzejev, tehnoloških parkov ter izobraževalnih centrov. Dejstvo je, da moramo izhajati iz trenutnega izobraževalnega sistema in opreme, ki nam je na voljo. V laboratoriju nam je na voljo sodobna oprema za robotiko in 3D tehnologije. Slušatelji spoznajo področje industrijske robotike. Poudarek je tehnologiji robotske paletizacije, robotskem varjenju in robotskem frezanju.

Slika 4: Tehnologija robotske paletizacije, robotskega varjenja in robotskega frezanja (Vir: lastni)

Vsa pridobljena znanja na področju industrijske robotike so v večini praktična in uporabna na trgu delovne sile. V bližnji prihodnosti načrtujemo v pouk robotike vključiti tudi virtualno resničnost. Trenutno smo s pomočjo 360° kamere posneli učilnico, posledično je možen ogled v virtualnem okolju s pomočjo osebnega računalnika ali virtualnih očal. Načrti za prihodnost so relativno visoki, vendar uresničljivi. Zasnovali bomo virtualno učilnico, v kateri se bo konceptualno možno sprehajati, dotikati strojev in izvajati osnovne učne situacije. Sledi povezava navidezne resničnosti z realnim svetom in prehod v koncept Industrija 4.0, ki bo aktualen v bližnji prihodnosti. Zelo zanimiv pa je tudi koncept povečane realnosti (angl. Augmented reality), kjer potekata realni in virtualni svet vzporedno. Na področju izobraževanja je v prihodnosti potrebno segmentu VR posvetiti veliko pozornosti.

Slika 5: 360° VR ogled laboratorija za robotiko in 3D tehnologije (ogled možen na spletnem naslovu http:/smm.sc-celje.si/mehatronika) (Vir: lastni)

Področje mobilne robotike razvijamo in nadgrajujemo s sodobnimi tehnologijami in pristopi. Zelo velik uspeh in preboj je za nas pomenila udeležba na svetovnem prvenstvu v robotiki RoboCup 2017 v Nagoyi na Japonskem. Izkušnja kot celota je pomenila velik organizacijski vidik za vodstvo šole in mentorje, dijaki pa so s svojim entuziazmom in strokovnim znanjem predstavili mobilnega robota v kategoriji RoboCup Rescue Line.

V okviru priprav na svetovno prvenstvo smo se udeležili odprtega prvenstva RoboCup Austria Open, kjer smo testirali razvojnega robota. Zelo dobra izkušnja, med drugim so prvenstva udeležili tekmovalci iz Nemčije, Slovaške, Južne Koreje in ostalih držav.

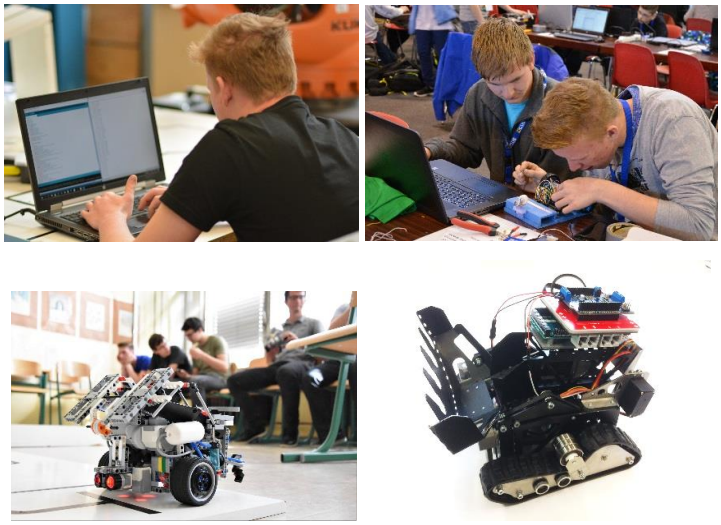
Slika 6: Tim dijakov tekmovalcev na RoboCup Austria Open (Vir: lastni)

Udeležbo na svetovnem prvenstvu smo civilni družbi promovirali v različnih medijih. Med drugim smo se predstavili v Novem tedniku, TV Celje in VTV.

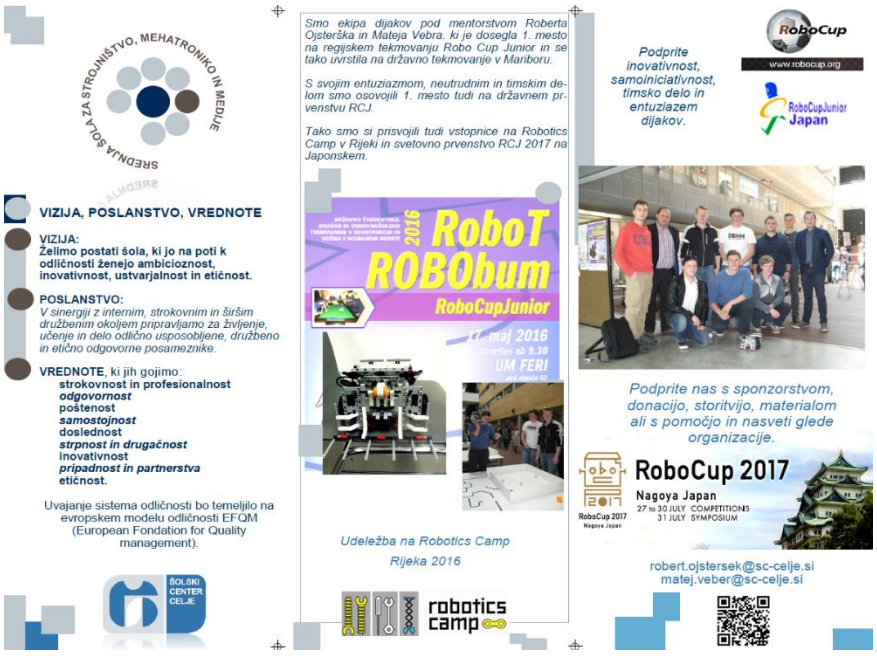

Slika 7: Promocija RoboCup 2017 na VTV (Vir: lastni)

Organizacijski vidik je zajemal dve področji. Prvo področje je zasnova, razvoj in programiranje tekmovalnega robota. V tem segmentu so dijaki razvijali robota med poukom, med prostimi urami, med prostim časom doma in šoli. Vloženega je bilo veliko časa, truda in entuziazma. Drugi vidik je organizacijski. Rezervirati je bilo potrebno prenočitve in letalski prevoz. Omenjeno smo prepustili turistični agenciji. Brez finančnih sredstev žal ne gre. Zato smo se prijavili na razpis Javnega sklada za razvoj kadrov in pridobili štipendijo, s katero smo pokrili približno polovico stroškov. Drugi del finančnih sredstev smo pridobili z donacijami podjetij. Izdelali smo dopis in predstavitveno zgibanko, s katero smo se predstavili podjetjem. Potrebno je bilo poslati veliko dopisov, elektronskih sporočil in opraviti veliko telefonskih klicev ter tudi osebnih srečanj, predstavitev in razgovorov.

Slika 8: Razvoj robota za RoboCup 2017 (Vir: lastni)

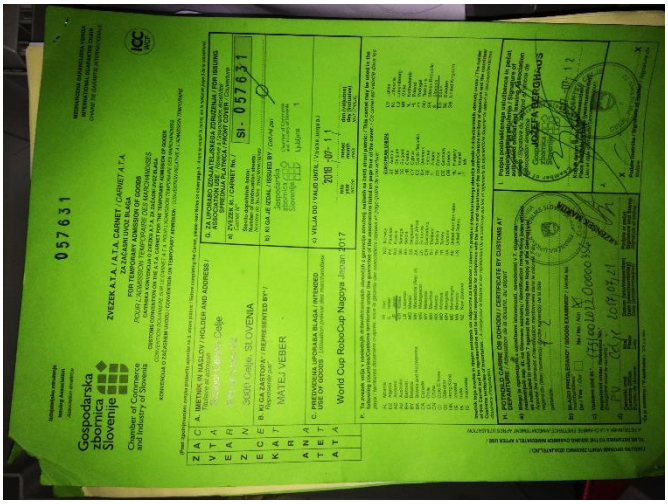
Slika 9: Zgibanka namenjena javnostim in civilni družbi (Vir: lastni)

Izdelali smo tudi kape in promocijske majice. Sodelavec iz medijske šole (P. Arlič) je izdelal grafiko ekipe, s katero smo se predstavili tudi na svetovnem prvenstvu.

Slika 10: Majice in kape za RoboCup 2017 (Vir: lastni)

Poskrbeti je bilo potrebno tudi za izvoz in uvoz robota na Japonsko, na GZS so nam svetovali ATA zvezek. Potrebno je bilo stehtati vsak del robota, ga ovrednotiti in izpolniti dokumentacijo ter vse potrditi na carinski upravi. Z ATA zvezkom in carinskimi postopki smo kasneje na poti imeli slabe izkušnje in ga posledično odsvetujemo.

Slika 11: ATA zvezek (angl. ATA carnet) za namen carinjenja robota (Vir: lastni)

3 Izzivi na poti

Pridobitev praktične izkušnje je za učitelja zelo pomembna. Le tako lahko znanje ponotranji in ga predaja slušateljem, dijakom in civilni družbi. Izkušnje posledično vplivajo na šolski sistem.

Izkušnja svetovnega prvenstva v robotiki na Japonskem je na vseh pustila zelo velik pečat. Pridobili smo izkušnje organizacije, strokovna znanja, izvajali medkulturni dialog, komunicirali v tujem jeziku ter spoznali drugačno razmišljanje, kulturo in mentaliteto ljudi. Le-to bo vplivalo na širino in pogled na svet pri učiteljih mentorjih in dijakih tekmovalcih. Zaradi izkušnje bomo še izboljšali zastavljanje ure pouka in ostalih dejavnosti v razredu in izven v civilni družbi. Izkušnjo je potrebno vnovčiti in vplivati na šolski sistem. Dijaki pa bodo s to dragoceno izkušnjo vsekakor še bolje funkcionirali na strokovnem in zasebnem področju.

Kot smo omenili, se je japonska izkušnja začela z zmago na državnem prvenstvu RoboCup. Posledično nam je pripadalo mesto na svetovnem prvenstvu. Vendar so že tukaj začele težave. Slovenija je mala država na svetovnem zemljevidu robotike in nam mesto ni bilo avtomatsko zagotovljeno. Napisati je bilo potrebno veliko število elektronskih sporočil in prošenj, da so nas sprejeli v izbor med najboljše robotike v svetovnem merilu. Tukaj se je pot načrtovanja in organizacije šele začela. Odločili smo se, da bomo rezervacijo hotelov in letalskih kart prepustili turistični agenciji, kar se je izkazalo za dobro odločitev. Kot vedno, se je zalomilo pri financah. Imeli smo možnost kandidirati za štipendijo na Javnem skladu za razvoj kadrov. Ustavilo se je pri birokratskih zadevah. Rok za oddajo vloge se je bližal, mi pa še žal nismo dobili uradnega vabila z Japonske. Znašli smo se v začaranem krogu telefonskih klicev, prošenj in dopisov na sklad, slovenske predstavnike tekmovanja in japonske predstavnike. Vztrajnost se splača in tudi nam je uspelo predčasno dobiti povabilo, ki smo ga predložili. Vendar spet težave. Javni sklad ni imel dovolj sredstev, čakali so namreč na vračila denarja. Tudi tukaj smo imeli srečo in po zakasnitvi dobili odobreno štipendijo za 6 oseb, za bivanje in stroške potovanja na Japonsko. Ta finančna sredstva pa nikakor niso zadostovala za celoten finančni okvir projekta Japonska. Polovico sredstev smo morali zbrati z donacijami podjetij, kar je spet poseben podvig. Klici, elektronska sporočila, obiski podjetij so se obrestovala in posledično smo zbrali drugo polovico finančnih sredstev za pot na Japonsko. Del finančnih sredstev je prispeval tudi ŠC Celje. Vzporedno z organizacijskimi aktivnostmi so dijaki pod mentorstvom razvijali in testirali mobilnega robota. Vložili so veliko časa, truda in entuziazma. Omenjeno smo skozi medije delili tudi s preostalo civilno družbo. Po vseh birokratskih dejavnostih smo bili pripravljeni za pot na Japonsko. Opraviti je bilo potrebno tudi carinske postopke, izdelati Ata zvezek. Naj omenimo, da smo stehtali vsak del posebej, ga ovrednotili in vse to vpisali v omenjeni zvezek. Anekdota s poti, madžarski cariniki na letališču niso vedeli, kako cariniti robota in kaj naj počnejo z Ata zvezkom. Zraven je bilo potrebno vzeti tudi rezervne dele,

baterije in orodje. Ker je na Japonskem omrežje 110V/60Hz, smo za napajalnike telefonov in prenosnih računalnikov dobavili posebne pretvornike. Končno smo odšli na pot (24. 7. 2017–4. 8. 2017). Kombi prevoz do letališča Budimpešta, let do Dubaja, prestop na drugo letalo ter let do Osake. Zelo naporna pot. Nato s hitrim vlakom do hotela v Nagoyi. Doživeli smo kulturni šok v pozitivnem pomenu.

Slika 12: Ekipa na letališču v Dubaju (Vir: lastni)

Nagoya je mesto z 2,2 milijona prebivalcev. Je nekakšno poslovno in industrijsko središče Japonske. Urejeno mesto brez kaosa, brez hrupa, promet poteka počasi in učinkovito. Red, disciplina in organiziranost so prvi vtisi. »Nekaj, kar manjka pri nas,« se pošalimo.

Slika 13: Nagoya iz 240 m (Vir: lastni)

Vsi so pripravljeni pomagati, vsi so zelo prijazni, spoštljivi in hvaležni. Vse je urejeno in na svojem mestu. Počutimo se kot doma.

Slika 14: Robo Team Slovenia na RoboCup 2017 (Vir: lastni)

Tekmovanje je bilo zelo naporno. Popravke in dodatne nastavitve smo izvajali v hotelski sobi in pri tem seveda zelo malo spali. Dijaki so se zelo veliko naučili, timsko delo je bilo bistvenega pomena. V globalnem svetu brez timskega dela ne moremo uspeti. Mentorja sva delo koordinirala, na tekmovališču namreč nisva smela biti prisotna, zadevo sva lahko spremljala s tribun.

Slika 15: Ekipa na tekmovanju (Vir: lastni)

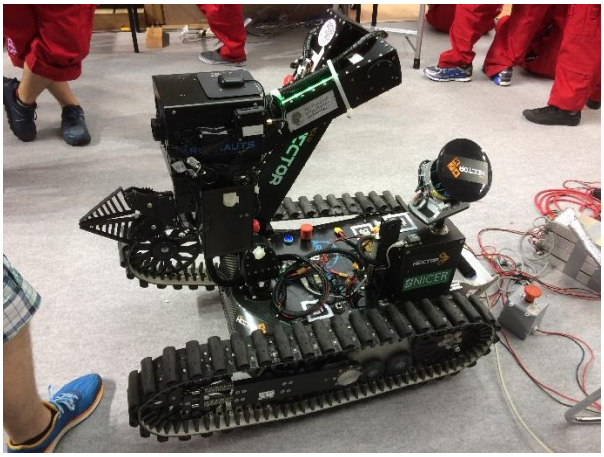
Slika 16: Programiranje in popravki ter utrujenost po neprespani noči (Vir: lastni)

Poleg naše kategorije so se na prizorišču izvajala tudi tekmovanja v drugih kategorijah. Veliko različnih kategorij robotskega nogometa, tekmovanje s servisnimi roboti, tekmovanje v industrijski robotiki, tekmovanje s humanoidnimi roboti in drugo. Šele tukaj smo se zavedali, kako mala je Slovenija in kaj vse se bo dogajalo v bližnji prihodnosti. Tukaj smo dobili navdih in ideje, ki jih lahko implementiramo v civilno družbo in šolski sistem. Zavedanje, da smo v razvoju na nekaterih področjih še daleč, je sicer grenko, a z neutrudnim delom in vztrajnostjo lahko ta trend v prihodnosti spremenimo. Gospodarske razmere so trenutno ugodne. Upamo, da bosta politika in država v prihodnosti več sredstev namenila v razvoj in tehnologijo. Ker se pa zadeva začne pri izobraževanju in vzgoji, je naloga nas učiteljev, da vpeljemo nova znanja in tehnologije v šolski sistem. Na Japonskem smo vsekakor dobili navdih in ideje ter dodatna strokovna znanja.

Slika 17: Prehrana (Vir: lastni)

Posamezniki v ekipi so doprinesli svoj delček v mozaik idej in znanj, ki smo jih potrebovali na tekmovanju. Timsko delo je res prišlo do izraza. Tekmovanje bo dijakom in mentorjem ostalo v trajnem spominu in je vsekakor pustilo velik pečat. Tudi kultura in mentaliteta ljudi sta vzor in spodbuda, da povzamemo dobre stvari in jih poskušamo implementirati v našo vzgojo in kulturo.

Slika 18: Mobilni robot za reševanje (Vir: lastni)

Slika 19: Robot, ki igra nogomet (Vir: lastni)

Naš cilj je bil udeležba na svetovnem prvenstvu v robotiki v Nagoyi na Japonskem. Dosegli smo ga z zaupanjem in vztrajnostjo vseh deležnikov. Med drugimi je bil cilj pri tem uporabiti vse naše strokovno znanje in izkušnje, se potrudili in dati vse od sebe, entuziastično in z vsemi atomi moči. To lahko potrdimo, nazaj smo se namreč vrnili zaznamovani, z notranjo motivacijo

za naprej in neprecenljivimi izkušnjami ter strokovnim znanjem. Čaka nas še ogromno dela, da te izkušnje vpeljemo v naš šolski sistem. Ko smo se vrnili, smo izvedli tudi evalvacijski sestanek, kjer smo podali svoja mnenja, izkušnje ter pozitivne in negativne komentarje. Sklep evalvacije je bil, da smo se vsi zelo potrudili in večjih sprememb ob vseh okoliščinah ne bi mogli vpeljati. Vedno pa se najde prostor za biti boljši, zato sodelujmo in skupaj zmagujmo!

4 Zaključek

Projekt Japonska je bil za mentorje zelo zahteven, hkrati pa zelo dobra strokovna in osebna izkušnja. Zelo pozitivni vtisi in motivacija za prihodnost. Hkrati pa tudi trda izkušnja, kar izhaja iz dejstva, da moramo na področju robotike postoriti še veliko. Gledano drugače, je to velik izziv. Učitelji tehnike moramo pripraviti osnovna znanja in pedagoško podlago, mlade pa motivirati za tehnične poklice. Glede na trenutno stanje menimo, da to ne bo težava. Vpeljali bomo nova področja robotike, ki se v svetovnem merilu že razvijajo. Civilna družba se namreč v tem trenutku zaveda, da je razvoj vodilo družbe. Hkrati pa je tudi zaposlitev in osebni napredek eden izmed faktorjev, ki bo vplival na to. Menimo, da nas čaka še veliko dela na področju vrednot in miselnosti družbe. Ker trenutno izhajamo iz permisivne vzgoje, naš čakajo izzivi na področju reda in discipline. V primerjavi z Japonsko smo na teh področjih v zaostanku kar celo desetletje ali več. Na Japonskem seveda ni vse rožnato, delovni čas je običajno celi dan. Na ta račun trpi zasebno in družinsko življenje. V Sloveniji je po naših izkušnjah tudi veliko pozitivnih zadev, lepa narava, čista voda, okolje in relativna svoboda. Lahko pa seveda iz različnih kultur potegnemo pozitivne stvari in jih poskušamo uporabljati v vsakdanjem življenju. Za skupno dobro in blagostanje civilne družbe.

Stremeti moramo k napredku, ne samo tehnološkemu, ampak tudi kulturnemu, sociološkemu in vrednotnemu. Tukaj si lahko vzamemo zgled s strani Japoncev in njihove kulture. Ne bomo pozabili njihove spoštljivosti, hvaležnosti, urejenosti ter reda in discipline.

Zahvaliti se moramo tudi vsem donatorjem, ki so prispevali finančna sredstva ter nam tako omogočili našo neprecenljivo izkušnjo. Zahvala gre tudi vsem sodelavcem, ki so doprinesli s svojim delom in pomočjo. G. Jordan nam je brezpogojno dobavljal dele in material, Peter Arlič je oblikoval grafično zasnovo, hvala tudi vsem ostalim, ki so pomagali. Posebna zahvala tudi ravnatelju Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije, Ludviku Aškercu, ki je pomagal pri organizaciji in pridobivanju finančnih sredstev, ob tej priložnosti mu želimo vse dobro in

srečno, saj se je namreč upokojil. Poleg tega se moramo zahvaliti tudi direktorju ŠC Celje, za finančno podporo in razumevanje. S skupnimi močmi nam je uspelo.

5 Viri in literatura

1. *MEHATRONIKA*. Ljubljana: Založba Pasadena. 2009.
2. *ROBOCUP2017 Nagoya* [Online]. [Citirano 20. avg. 2017; 18.40]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.robocup2017.org.
3. VEBER, M in GLAMNIK, A. *Robotika.* Celje: ŠC Celje. 2012.

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

Gimnazija in veterinarska šola

Uroš Verbovšek

DEJAVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE SAMOPODOBE

SELF-ESTEEM IMPROVMENT ACTIVITIES

Povzetek

V članku predstavljam dejavnosti, ki lahko pozitivno vplivajo na spremembo samopodobe. Preko teh dejavnosti poskušam omogočiti dijakom, da se zaznajo iz drugega zornega kota, da lahko spoznajo, kako jih vidijo drugi. Posledično se dijaki bolje spoznajo, so veliko bolj motivirani za šolsko delo in se lažje odločajo za nadaljnjo izbiro študija in si kreirajo boljše življenje.

Ključne besede: samopodoba, uspeh

Abstract

In this article I discuss the activities with a positive influence on the changing of students' self-esteem. With these activities we try to help students see themselves from another angle, to help them see how they are seen by others. Consequently, students get to know themselves better, are more motivated for work and find it easier to decide on their further education.

Key words: self-esteem improvement, successful education

1 Predstavitev dejavnosti

Na šoli preko različnih dejavnosti, ki jih prilagodim starosti dijakov, poskušam vplivati na njihovo samopodobo in jim omogočiti drugačen pogled na samega sebe, s tem pa jim ponuditi tudi možnost za izboljšanje samopodobe. Dejavnosti se lahko izvajajo tako v šoli na razredni uri, v času nadomeščanj ali na večdnevnih dejavnostih, kot so različni tabori. Pri tem uporabljam različne dejavnosti.

1.1 Nedokončani stavki

S pomočjo te metode dijaki lahko primerjajo svoje vrednote z drugimi, lahko predstavijo svoj pogled na posamezno temo in s tem odpremo prostor za pogovor o določeni problematiki. Dijakom razdelim liste, na katerih so napisani začetki stavkov in jih morajo sami dokončati. Nato skupaj v krogu pregledamo posamezne stavke in se o njih pogovarjamo. Dijaki se med seboj spoznajo na drugačen način in hkrati dobijo možnost vpogleda, kako bi se s posamezno težavo spopadal njihov sošolec.

Stavke prilagodim posameznemu razredu, najpogosteje po pogovoru z razrednikom, ki izpostavi določeno problematiko (medsebojne odnose, droge, odnose z učitelji itd.). Na primer: »Če bi moj prijatelj užival drogo, ...«; »Če se ne bi razumel z učiteljico, …«; »Če bi bil priča fizičnemu/psihičnemu nasilju, …«; »Bojim se, da bi mi, …«; »Lastnost, ki jo pri sebi najbolj cenim, …«; »Želim si, da bi moji prijatelji spoznali, da …«; »Ob nemiru pri pouku bom …«; »Vesel bi bil, če bi moji starši vedeli, da …«; »Če bi me izsiljevali, bi …«; »Ob težavah bi

1.2 Poezija in pravljice

Včasih dijaki preprosto izklopijo razum in ne slišijo naše vsebine. Takrat se jim približam na čustveni ravni, in sicer s pomočjo poezije ali pravljic. Pripravim jim uro, na kateri jim recitiram poezijo in poiščem primerno instrumentalno glasbo za podlago. Ali pa jim preberem pravljico; če smo na taboru, je to lahko pravljica za lahko noč. S tem jim omogočim, da začnejo razmišljati o določeni stvari, da vidijo stvari z drugih zornih kotov, da v njih predramim čustva, da jim pustim, da jih čustva preplavijo in da jih lahko izrazijo.

1.3 Pisanje pisma samemu sebi

Dijakom razdelim navaden bel list in kuverto. Naročim jim, naj si napišejo pismo. V pismu naj napišejo tisto, kar si želijo sporočiti čez natanko eno leto. Ko končajo, vstavijo pismo v kuverto, zalepijo in nanjo napišejo svoj naslov. Pisma jim nato pošljem po pošti ob dogovorjenem času.

1.4 Kako vidim druge, kako me drugi vidijo

Dejavnost je predvsem primerna za večdnevne dejavnosti, kot so tabori. To je odlična priložnost, da se dijaki spoznajo tudi s tistimi, s katerimi se običajno ne družijo. Vsak posameznik na začetku izžreba ime udeleženca tabora. Zadnji večer, najbolje ob tabornem ognju, vsak pove nekaj dobrega oz. pozitivnega o osebi, ki jo je izžrebal. Preostali udeleženci ne smejo izvedeti, koga je kdo izžrebal. Na izgovore, da izžrebanega ne poznajo, jim povem, da imajo sedaj veliko časa, da osebo opazujejo, jo spoznajo, se z njo družijo in jo na koncu predstavijo v najboljši luči.

2 Povezava s civilno družbo

Kako lahko svetovalna služba pripomore k zmanjšanju osipa in izboljšanju uspeha dijakov v šoli in posledično zunaj šole? Ob tem razmišljanju nisem mogel mimo samopodobe (Stražišar, 2010), ki ima, kljub temu da je precej nezavedna, močno motivacijsko vlogo. Ker dijak glede na samopodobo uravnava in usmerja svoje ravnanje, je pomembno, da je njegova samopodoba ustrezna. Dijak s pozitivno samopodobo ceni tako svoje osebnostne lastnosti kot svoje sposobnosti. Za takšnega dijaka je značilno (Tacol, 2011), da:

- se spoštuje, si zaupa in se ceni;
- si postavlja cilje in si prizadeva, da bi jih dosegel;
- sodeluje z drugimi, jih sprejema in ima prijatelje;
- se ne umika pred težavami, ampak jih poskuša reševati;
- je pri svojih odločitvah samostojen, ne potrebuje odobravanja drugih;
- se laže prilagaja spremembam;
- prevzema odgovornost za svoje vedenje;
- prepoznava, sprejema, izraža in uravnava svoja čustva ter je večinoma dobro razpoložen.

Taki dijaki so tudi pripravljeni več narediti za šolo, s tem pridobijo boljše ocene in hkrati razvijajo svoje sposobnosti in kompetence.

Samopodoba (Woolfolk, 2002) se razvija s stalnim vrednotenjem v različnih situacijah. Dijaki se stalno sprašujejo o svojem učinku in hkrati ocenjujejo verbalne in neverbalne reakcije ljudi, ki so zanje pomembni. To jim pomaga pri oblikovanju dijakovega doživljanja samega sebe. Čas prinaša nenehne spremembe (Rebula, 2010), ki nam lajšajo življenje ter ukinjajo veliko stisk, a tudi ustvarjajo veliko novih nevarnosti, bolečin, odtujenosti in razčlovečenja. Samo dijaki s pozitivno samopodobo se bodo sposobni konstruktivno spoprijeti z novimi nevarnostmi in izzivi. Hkrati se bodo veliko bolj učinkovito vključevali v civilno družbo in preko nje skrbeli, da bo oblast delovala v dobro ljudstva, da bo družba res spoštovala človekove pravice in vsem zagotavljala človeku dostojno življenje.

Ker na oblikovanje pozitivne samopodobe vplivajo lastne izkušnje, sem se odločil, da jim poskušam ponuditi nove izkušnje in jim hkrati omogočiti, da si dovolijo nova izkustva. Kajti do problema pri vseh nas prihaja zaradi predstav, ki jih imamo v naših glavah in izgubljeni sposobnosti, da doživimo izkustva takšna, kot so. Tako sem pri izbiri dejavnosti sledil namenu, da bo dijakom omogočeno ozavestiti nova izkustva, jih zaznati in občutiti v sebi brez njihovih programiranih predstav, občutiti sebe in svoje doživljanje.

S tem jim poskušam omogočiti drugačen pogled na samega sebe, jim dati možnost za spremembo predstav, stališč in sodb o samem sebi ter jih tako opremiti ne samo za šolanje, ampak tudi za nadaljnje življenje. Kadar mladi ne končajo šole (Papalia, Wendkos Olds in Duskin Feldman, 2003), ima to posledice za celotno družbo. Pri takih obstaja večja verjetnost, da bodo ostali brez službe, da bodo odvisni od socialne podpore ali pa bodo zašli v zlorabo mamil, v kriminal in prestopništvo.

3 Izzivi na poti

Skozi samo izvajanje dejavnosti se je pokazalo, da je potrebno včasih dobro razmisliti, kako posamezno dejavnost izpeljati, da bi imela čim večji učinek na dijakih. V nadaljevanju navajam nekaj opozoril za posamezno dejavnost.

3.1 Nedokončani stavki

Običajno je smiselno uporabiti vsaj deset nedokončanih stavkov. Zato da bodo dijaki lažje spregovorili o kakšni kočljivi temi, jim dam navodila, da morajo šest nedokončanih stavkov dokončati sami. Za štiri stavke pa zapišejo misli svojih sošolcev, ki so jih povprašali o tem. S tem omogočimo dijakom, da se ne počutijo izpostavljene in da ob reševanju nimajo straha, da bi jih kdo obsojal ali ocenjeval. Če se dejavnost izvaja na taboru, se lahko reševanju nameni celo popoldne, tako da lahko izpolnjujejo nalogo ali sprašujejo sošolce med drugimi dejavnostmi, kot je priprava večerje itd. Po zaključku poberem liste, ki niso podpisani, in jih pred debato razdelim naključno med preostale. Tako poskrbim, da ni težav s prebijanjem ledu, saj nihče ne ve, čigave so prebrane misli. Nato sedimo v krogu in vsak prebere katerega od stavkov in če želi, lahko doda tudi svoje mnenje oz. povabi druge, da preberejo mnenje z lista ali povedo svoje mnenje. Tako prisotni odrasli izvemo, kako dijaki sploh razmišljajo in kako bi se lotili reševanja težav. Hkrati jih usmerjamo, da skupaj pridemo do primernejšega in bolj učinkovitega načina reševanja težav. Seveda se moramo zavedati, da nikoli ne vemo, kaj nas bo pričakalo. Tako je dobro imeti za pomoč učitelja, ki ima drugačen zorni kot, kar omogoča bogatejšo razpravo.

Navajam nekaj primerov odgovorov, ki so jih podali dijaki in so me presenetili: »Bojim se, da bi mi prišla menstruacija čez hlače/ vzeli, kar mi veliko pomeni.« »Vesel bi bil, če bi moji starši vedeli, da nisem alkoholik/ se trudim.« »Lastnost, ki jo pri sebi najbolj cenim je ni/vse.«

3.2 Poezija in pravljice

Velikokrat izkoristim pravljice Patricije Peršolja, kot je Moja nona, Moj nono, Tata zmaj ali Hiša iz besed. Moja nona je čudovita zgodba, kjer nona na smrtni postelji stisne svojo vnukinjo k sebi in začne: »Če bi bila še enkrat jaz…« Dijakom da misliti, kaj je res pomembno v življenju, da smo mi tisti, ki minevamo, in kaj želimo doseči in kaj želimo, da ostane za nami. Nagovori jih, da si vzamejo čas za stvari, ki jih izpolnjujejo.

Včasih izkoristim kratke zgodbice Eduarda Galeana iz knjige Otroci dni, v kateri za vsak dan v letu pove zgodbico, ki se je zgodila na ta dan. Lahko bi dijakom razlagal o tiraniji, pohlepu in o varovanju okolja. A kratka zgodbica jim to predstavi v trenutku tako na razumski kot na čustveni ravni.

Tukaj je primer (Galeano, 2014, 57):

13. februar – Nevarna igra

Leta 2008 je Miguelu Lópezu Rochu, ki se je igral na obrobju mehiškega mesta Guadalajara, spodrsnilo in padel je v reko Santiago.

Miguel je imel osem let

Ni umrl od utopitve.

Umrl je od zastrupitve.

Reka vsebuje arzenik, žveplovodikovo kislino, živo srebro, krom, svinec in furan; v njene vode jih spuščajo podjetja Avantis, Bayer, Nestle, IBM, DuPont, Xerox, United Plastics, Celanese in druga, ki so jim v njihovih državah takšne donacije prepovedali.

Prav tako močno delujejo pesmi. Še posebej, kadar jih je potrebno povabiti, da kaj naredijo. Tako sem pred leti želel dijake povabiti, da se odzovejo na projekt Hospica in napišejo nekaj na temo življenja, umiranja, smrti ali žalovanja. Ker samo povabilo ni zadostovalo, sem jim pripravil uro, na kateri sem recitiral pesmi slovenskih pesnic in pesnikov (Toneta Pavčka, Patricije Peršolja, Neže Maurer, Roka Vilčnika), ki govorijo o minevanju. Odziv je bil tako velik, da se nam je društvo Hospic posebej zahvalilo zaradi najštevilčnejšega odziva. Prav tako pa sem iz prispevkov izvedel stvari, ki so mi olajšale delo svetovalnega delavca, saj sem lahko bil na določene dijake bolj pozoren. V okviru tega projekta je nastala tale pesem, na žalost dijak želi biti neimenovan:

Moja mati

Z rdečkastimi lasmi se je v otroštvu veselila
ter si jih v mladosti na blond posvetlila.
A edina stvar, ki jo sedaj skrbi, je,
da jih bo zaradi zdravljenja vse izgubila.

Triinštirideset bilo ji je let,
ko šla je na prvi prsni pregled.
Raka na levi dojki so ji odkrili,
na to sedaj ne bomo nikoli pozabili.

Pa z zdravjem sreče nikoli ni imela,
le tega nam je vsem vedno želela.
Predala te borbe nikoli ne bo
in si pravi: »Pa saj bo.«

S pozitivnimi mislimi za boljše čase stremi,
da le srečni bomo vsi.
Prestala je že operaciji dve,
a koliko jih še bo, nihče ne ve.

Boja z rakom ne sme predati,
saj je le moja mati!

3.3 Pisanje pisma samemu sebi

Pri tej dejavnosti sem ugotovil, da so se sposobni določeni dijaki razpisati in napisati več strani, nekateri pa ne vedo, kaj bi si napisali. Tako sem jih poskušal z vprašalnikom pripraviti do tega, da bi začeli razmišljati o tem, kaj bi želeli razviti oz. izboljšati pri sebi, pri katerih predmetih bi želeli izboljšati uspeh, kako bi se tega lotili. Pa tudi, kaj bi radi dosegli glede svoje telesne pripravljenosti in zdravja. Da razmislijo, kakšna oseba bi radi bili. Kateri poklici ustrezajo njihovim sposobnostim, nadarjenostim in interesom. Kakšne odnose bi si želeli z drugimi ljudmi.

Povabil sem jih, naj si napišejo pismo, čestitajo za uspehe, ki jih bodo dosegli v tem letu. Pri dijakih se vidi, da ne pišejo več pisem, namreč veliko se jih pri tej dejavnosti nauči tudi, kje in kako se napiše naslov na kuverto.

3.4 Kako vidim druge, kako me drugi vidijo

Te dejavnosti se dijaki najbolj branijo in otepajo. Izgovarjajo se, da so se že medsebojno spoznali, se družili med seboj, tako da ni treba še kaj povedati o drugih. Po drugi strani, ko slišijo pozitivne stvari o sebi, ko slišijo, kako jih drugi vidijo, so izredno zadovoljni in dobesedno sijejo od sreče. Vendar je potrebno biti pazljiv, še posebej, kadar imamo nove dijake v razredu, kot so ponavljalci ali »preusmerjenci«. Zato da začutijo, kaj od njih želim, in hkrati, da komu nakažem, kaj vse lahko vidi v drugem, tudi sam opazujem nekaj dijakov in jim jih ob priliki predstavim. Neprecenljivi so njihovi obrazi, ko slišijo, kaj vse drugi v njih vidijo, stvari, ki se jih sami niti ne zavedajo.

4 Zaključek

Na oblikovanje pozitivne ali negativne samopodobe vplivajo lastne izkušnje s samim seboj in z okoljem, odnosi z drugimi ljudmi in njihovo vrednotenje nas samih. Vendar je potrebno veliko pozitivnih izkušenj, da se začne ocenjevanje samega sebe izboljševati, zato poskušam dijakom ponuditi čim več različnih pozitivnih izkušenj. Kadar dijaki slišijo pozitivno mnenje od svetovalnega delavca, imajo včasih v mislih, da je to njegova služba, to mora reči, zato tem mnenjem čisto ne verjamejo. Kadar slišijo pozitivne stvari od sošolcev, jim veliko bolj verjamejo.

Vsak se rodi sposoben (James in Jongeward, 2012), vsak ima svoje unikatne potenciale, zmožnosti in omejitve. Vendar tisti s pozitivno samopodobo ne razmišlja o tem, kaj bi moral biti, ampak je raje to, kar je. Za razliko od tistih z negativno samopodobo, ki se bojijo poizkusiti nove stvari in zato ohranjajo obstoječe stanje, ker se predajajo sanjarjenjem o prihodnosti (ko bi se le, ko bo konec …) in s tem zamujajo priložnosti v sedanjosti in niso zmožni uporabiti svojega potenciala v danem trenutku. Svoj potencial zapravljajo tudi tako, da poskušajo z opravičevanjem narediti svoja dejanja sprejemljiva.

Oceniti, ali sem pri teh spremembah uspešen, je težko, saj je včasih opaziti zgolj mikrospremembe, včasih tudi te ne. Takrat je najtežje. Zavedam se, da razvoj ni linearna premica, ki vodi nekam navzgor, ampak da je to krivulja, ki pada, se vrača in zmore tudi strmo naraščati. V veliko zadovoljstvo mi je, da me dijaki obiščejo, ko že končajo šolo in imajo lep spomin na šolanje in se hkrati zahvalijo za vse, kar smo storili za njih.

5 Viri in literatura

1. GALEANO, E. *Otroci dni.* Ljubljana: Sanje. 2014.
2. JAMES, M.in JONGEWARD, D. *Rojeni za zmago: transakcijska analiza z gestalt vajami in eksperimenti*. Ljubljana: Iskanja. 2012.
3. PAPALIA, D. E., WENDKOS Olds, S. in DUSKIN Feldman, R. *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy. 2002.
4. REBULA, A. *Globine, ki so nas rodile*. 1. ponatis 2. dopolnjene izd. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva družba. 2010.
5. STRAŽIŠAR, M. Samopodoba. V *Uvod v psihologijo*. Ljubljana: DZS. 2010. Str. 136-140.
6. TACOL, A. *10 korakov do boljše samopodobe: priročnik za učitelje za preventivno delo z razredom: delavnice za mladostnike*. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo. 2011.
7. WOOLFOLK, A. *Pedagoška psihologija*. Ljubljana: Educy. 2002.

Ekonomska šola Celje

Branka Vidmar Primožič

ŠIRIMO MEJE KOSOVELOVE ULICE

WE ARE BROADENING THE BORDERS OF KOSOVELOVA STREET

Povzetek

Velik del šolskega vsakdanjika predstavljajo številne dejavnosti in prireditve, ki jih izpeljemo učitelji ob vseh obveznostih, ki jih imamo s poukom. Velikokrat zanje nismo usposobljeni ali pa so naša znanja in veščine s tega področja omejene. Zato moramo biti kreativni in predani, žrtvovati prosti čas, upoštevati številne omejitve, morda pritegniti tim učiteljev, se povezati z zunanjimi izvajalci oziroma civilno družbo, predvsem pa entuziastično verjeti, da bomo zastavljeno izpeljali v zadovoljstvo tistih, ki jim je dejavnost namenjena. 3-Kons je tradicionalna prireditev štirih celjskih srednjih šol z domovanjem na Kosovelovi ulici, ki letošnje leto obeležuje 10. obletnico. Festival štirih je v desetletju obstoja pridobil prepoznavnost, saj je izjemno obsežna prireditev z delavnicami, skupno kulturno-plesno predstavitvijo in festivalom dijaškega filma Dififest. Vsako leto na dan prireditve razširimo meje Kosovelove ulice z vključevanjem številnih zunanjih sodelujočih, s čimer šolski prostor prepustimo tudi zainteresirani javnosti oziroma civilni družbi.

Ključne besede: 3-Kons, Dififest, civilna družba oziroma zainteresirana javnosti

Abstract

Apart from our everyday duties and responsibilities at work, teachers also organize and prepare extra-curricular activities and performances. We often have to face the limitations of our knowledge and skills in that field, so we have to use our own imagination, creativity and devotion, we have to sacrifice our free time, and take into account numerous limitations. We may also have to encourage a team of our co-workers, find co-operation outside school, but above all, we have to believe enthusiastically that the ones who are supposed to enjoy the results of our well-done work will be satisfied. 3-Kons is a traditional cultural event organized by four secondary schools in Celje with the headquarters in Kosovel Street for the tenth time this year. The festival of four has gained recognisability in the last decade, because it is a major event with workshops, mutual cultural-dancing presentation and festival of student's film Dififest. On the day of the highly challenging event we broaden the borders of Kosovel Street with the integration of numerous people from outside school. In that way we invite the interested public to enter our schools.

Key words: 3-Kons, Dififest, the interested public

1 Festival štirih celjskih srednjih šol s Kosovelove ulice

3-Kons je kulturno-družabna prireditev štirih srednjih šol, ki imamo svoj sedež na Kosovelovi ulici v Celju. Letošnje leto bo festival potekal že deseto leto, kar dokazuje, da je prireditev postala tradicionalna in težko pričakovana med dijaki ter profesorji.

Ideja zanjo se je leta 2008 porodila učitelju slovenščine na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Gorazdu Beraniču, saj je v skupnem šolskem dvorišču treh šol, takrat Poslovno-komercialne šole (danes Ekonomska šola), Srednje šole za gostinstvo in turizem ter Gimnazije Celje – Center, videl odlično priložnost za medsebojno sodelovanje in druženje.

Prireditev je dobila svoj logotip z besedo Kons, ki predstavlja Kosovelovo konstruktivistično ustvarjanje. Številka tri simbolizira tri šole, rdeča barva energijo, ki nas povezuje, posamezne črke pa označujejo šole. K je začetna črka Kosovelove ulice, O v obliki tarče predstavlja Gimnazijo Celje – Center in skupni cilj, N sedanjo Ekonomsko šolo, saj so v njej skrite številke kot simbol kapitala ter črke, ki predstavljajo svet umetnosti, črka S pa pripada Srednji šoli za gostinstvo in turizem, hkrati pa je pot oziroma smer, ki nas vodi k skupnemu cilju.

Štiri leta kasneje se je pridružila še Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije, saj se je njen program medijskega tehnika preselil na Kosovelovo ulico. Logotip je ostal, spremenilo pa se je geslo, saj je iz Festivala Kosovelovih treh postal Festival Kosovelovih štirih.

Prireditev se je tako še razširila, hkrati pa postala vedno bolj zanimiva in prepoznavna tudi v širšem celjskem oziroma štajerskem medijskem prostoru. Zagotovo predstavlja posebnost tudi med slovenskimi srednjimi šolami in morda ob svojem prvem desetletju obstoja tudi spodbudo drugim za podoben projekt.

Prireditev predstavlja zelo raznolik preplet številnih dejavnosti, od delavnic do skupne prireditve. Zasnovana je kot medšolsko sodelovanje, saj mentorji na vsaki šoli pripravijo številne zanimive delavnice, ki so namenjene dijakom drugih šol. K sodelovanju vsako leto povabimo tudi zunanje sodelavce, ki se povabilu radi odzovejo in tako popestrijo delavniško dogajanje, hkrati pa na ta način širimo svojo idejo o povezanosti s civilno družbo tudi izven meja Kosovelove ulice.

V razgibanem dopoldnevu, zaradi številčnosti dijakov v dveh terminih, poteka tudi skupna glasbeno-plesna prireditev v telovadnici Gimnazije Celje – Center. Vsaka izmed sodelujočih šol pripravi pbl. 15-minutni program, največkrat pa so točke, ki jih večinoma pripravijo dijaki sami, preplet sodelujočih iz različnih šol.

Sočasno vsa leta poteka tudi festival kratkega dijaškega filma ali Dififest, ki je prav tako nastal po zamisli učitelja s SŠGT Aleša Broda. Namen Dififesta, ki poteka v organizaciji Mestnega kina Metropol in Festivala 3-Kons, je spodbuditi in predstaviti ustvarjalnost mladih, izobraževati in vzgajati o filmski umetnosti. Sestavljen je iz brezplačne videodelavnice, tekmovalnega in spremljevalnega dela.

Festival 3-Kons je prvič potekal 10. oktobra 2008, odtlej pa vsako leto na najbližji petek okoli tega datuma. Letos smo se odločili, da izjemoma ne bomo sledili petku, temveč datumu, ki bo popolnoma v znamenju številke deset. Prireditev je načrtovana tudi v letnih delovnih načrtih vseh šol, saj so vanjo vključeni vsi dijaki in zaposleni na vseh štirih šolah.

2 Povezava s civilno družbo

2.1 Prireditve

Ideja prepleta izvenšolskega dogajanja različnih šol na festivalu 3-Kons raste iz leta v leto in vključuje številne generacije sedanjih in nekdanjih dijakov ter učiteljev. Vsi smo del konstrukcije Kosovelove ulice in vsak njen delček je v celoti nepogrešljiv.

Kot se je s številom sodelujočih šol razširil festival, tako smo z vsakim naslednjim letom bolj v dejavnosti festivala vključevali tudi civilno družbo. Prireditev poleg skupnega šolskega dvorišča in telovadnice ene od šol zaseda tudi širše mestno središče. Prva leta festivala smo na prireditev Celjane opozarjali tudi z nekaterimi kulturnimi dejavnostmi na mestnih ulicah – poulično gledališče oziroma krajši »cirkuški« nastopi (žonglerji, hoja na hoduljah in podobno). Prav tako se je skupna glasbeno-plesna prireditev odvijala na ploščadi med tremi šolami. S širitvijo sodelujočih šol, odvisnosti od vremena, predvsem pa zaradi zapletov v zvezi z organizacijo javne prireditve smo jo preselili v veliko telovadnico Gimnazije Celje – Center.

Letošnje leto zaradi okrogle obletnice nameravamo oživiti nekatere od teh dejavnosti in jih tako znova čim bolj razširiti med ljudi. Načrtujemo krajšo predstavitev (»flash mob«) naših dejavnosti v zvezi s 3-Konsom v središču Celja. Nekaj dni pred letošnjo izvedbo festivala bodo nanjo opozorili nastopajoči dijaki na t. i. »Zvezdi« s plesnimi točkami, petjem in predvidoma tudi slam poezijo. Ponovno bi radi sami, ne zgolj s pomočjo medijev, glas o tradicionalni prireditvi ponesli med prebivalce mesta, jih nanjo opozorili in povabili na javno predstavitev dijaških filmov.

V sodelovanju s celjskimi kulturno-izobraževalnimi ustanovami ponuja 3-Kons tudi večerne družabne dogodke. Širši javnosti je namenjen predvsem večerni del festivala Dififest, ki je tudi javno oglaševan. Mladi ustvarjalci med 14. in 20. letom iz vse Slovenije prikažejo svojo kreativnost in ustvarjalnost z domiselnimi filmskimi scenariji, ki so žanrsko zelo raznoliki, z lastno dijaško igralsko zasedbo, snemanjem ter montažo. Priporočena dolžina filmov je pet minut, ne smejo pa presegati časa desetih minut.

Približno dva tedna pred festivalom je organizirana tudi tridnevna videodelavnica za zainteresirane dijake iz vse Slovenije, kjer lahko pridobijo znanje in veščine snemanja filmov oziroma svoje znanje nadgradijo in razširijo. Filme ocenjuje strokovna komisija, prav tako pa zmagovalni film izberejo gledalci. V dopoldanskem času festivala 3-Kons si projekcijo filmov ogledajo dijaki, isti dan zvečer pa je v Mestnem kinu Metropol javna projekcija oziroma premiera, namenjena širši civilni družbi.

Na 3-Kons vsako leto povabimo tudi zunanje goste – predstavnike Mestne občine Celje, Krajevne skupnosti Dolgo polje, bivše sodelujoče na prireditvi, člane društev in organizacij, s katerimi sodelujemo (npr. Poklicna gasilska enota Celje, športni klubi, MCC …). Protokolarni del 3-Konsa se vedno začne z gostiteljstvom na Srednji šoli za gostinstvo in turizem, nato pa gostje v spremstvu ravnateljev vseh štirih šol in dijakov programa turistični tehnik odidejo na obisk delavnic po šolah, v drugem delu pa tudi na ogled skupne prireditve v telovadnici.

2.2 Delavnice

Vsako leto pri izvajanju delavnic v okviru 3-Konsa sodelujemo tudi s številnimi zunanjimi izvajalci. Veseli nas, da številna društva, organizacije in posamezniki civilne družbe izkazujejo pripravljenost, da brezplačno obogatijo vsestransko kulturno in športno dogajanje tega dopoldneva na Kosovelovi ulici ter tako prispevajo kamenček v mozaiku raznovrstnih delavnic, ki so se zvrstile v teh letih.

Eden od glavnih zunanjih partnerjev pri izvedbi naših delavnic je Mladinski center Celje, s katerim sodelujemo vsa leta. Za dijake največkrat pripravijo aktivne delavnice na temo Evropske unije, še posebej priložnosti, ki jih v njej lahko izkoristijo mladi. Dijaki lahko pri njih pridobijo tudi informacije v zvezi s projekti za mlade, ki so financirani s strani EU, prav tako pa podrobneje spoznajo delovanje Mladinskega centra in možnosti koriščenja njihovih prostorov ter dejavnosti.

Med dijaki so zelo priljubljene tudi športno obarvane delavnice, predvsem z dejavnostmi, katerim šolski učni načrt ne namenja pozornosti, prav tako pa so znotraj pouka večkrat težje izvedljive ali sploh neizvedljive zaradi pomanjkljive opreme, kadrovskih, prostorskih ali drugih dejavnikov. V okviru festivala 3-Kons vsako leto sodelujemo z zunanjim trenerjem borilnih veščin. Te so najatraktivnejše in najbolj praktično povezane z izobraževalnim programom tehnik varovanja, ki ga izvajamo na Ekonomski šoli, kjer so pridobljene osnovne veščine sestavni del opravljanja poklica.

Sprva nekoliko strahu, nato pa veliko navdušenja, je požela tudi delavnica akrobatike, ki jo je izvajal akrobatski klub Celje. Osnove veščin na veliki in mali ponjavi so pritegnile nekatere dijake, kar je tudi namen takšnih delavnic, prav tako pa klub na ta način morda pridobi kakšnega mladega navdušenca, ki prej izvajanja tovrstnih dejavnosti v Celju morda ni poznal. Prav tako smo v preteklih letih sodelovali z nekaterimi plesnimi šolami ali posamezniki, kjer so dijaki na delavnicah usvajali plesne korake predvsem tistih plesov, ki so običajno na tečajih manj pogosti.

V preteklih letih smo večkrat sodelovali tudi s kustosi Muzeja Velenje, ki se radi odzovejo našemu povabilu. Njihov interes je razširiti poznavanje Velenja in njegove okolice tudi med mladimi, ki prihajajo z drugih področij celjske regije. V ta namen so z nami sodelovali z delavnico Velenjske zgodbe, lansko leto pa so se odločili mladim predstaviti osnove konservatorske dejavnosti. Ta delavnica se nam je zdela zelo primerna za gimnazijce likovne smeri.

Zagotovo pa takšne priložnosti izkoristimo tudi za delavnice, ki imajo predvsem vzgojni namen. Sodelovali smo z družbo za razvoj človeškega kapitala, ki so dijake popeljali v svet invalidov in drugače ranljivih skupin. Kretnje za stisk roke je bila delavnica, ki je dijakom približala svet naglušnih in gluhonemih, njihove težave pri vključevanju v družbo in osnove znakovnega jezika.

Zelo poučne pa so bile tudi delavnice z naslovom V njenih čevljih, kjer smo se povezali s CUDV Draga, Ig pri Ljubljani. Žal je svet drugačnih ljudi z duševnimi motnjami ali drugimi omejitvami še vedno precej tabuiziran in zato je prav, da ga na takšen način približamo tudi mladim.

V vseh letih obstoja festivala 3-Kons pa smo se večkrat povezali tudi z nekdanjimi dijaki Ekonomske šole, ki so danes uspešni v različnih dejavnostih, predvsem na ekonomskem področju. Dijaki se zelo radi udeležujejo predvsem t. i . »start-up« delavnic.

Zagotovo pa je potrebno omeniti še eno dejavnost, ki je vsako leto sestavni del 3-Kons festivala in s katero smo vpeti tudi v širše okolje. To je čistilna akcija dijakov vseh štirih šol, ki zagotovo pripomore k čistejšemu videzu širšega okolja Kosovelove ulice.

3 Izzivi 3-Konsa

Festival 3-Kons je organizacijsko zelo zahtevna prireditev, saj v njej sodeluje več kot 2000 dijakov in več kot 200 učiteljev štirih med sabo zelo različnih srednjih šol. V delavnice na drugih šolah je potrebno razporediti dijake zelo različnih programov in usmeritev, od srednjega poklicnega, srednjega strokovnega do gimnazijskega izobraževanja.

Na vsaki šoli prevzame organizacijo prireditve eden kot učiteljev. Ti skupaj sestavljamo ožji tim, koordinator s Srednje šole za gostinstvo in turizem Vid Burnik, pa je glavni organizator, ki nosi največje breme prireditve. Pri izvedbi glasbeno-kulturne prireditve v telovadnici, ki predstavlja vrh 3-Konsa, pa običajno kot mentor sodeluje še eden od kolegov iz šole. Priznati moram, da je po toliko izvedenih festivalih organizacija že nekoliko lažja, saj so nas izkušnje preteklih let že naučile, kje so najšibkejše točke izvedbe oziroma na kaj moramo še posebej paziti.

Prireditev je zaradi velikega števila dijakov vseh štirih šol zasnovana dvodelno. Prvi del se odvija med 9. in 10.30. uro, sledi polurni odmor, nato znova enoinpolurni drugi del. Vsi dijaki si v enem delu ogledajo skupno kulturno prireditev, v drugem delu pa sodelujejo v delavnici v neki drugi šoli. Tja se odpravijo s sošolci, pospremi pa jih njihov učitelj, spremljevalec. Mentorji za nekatere delavnice natančno predvidijo, katere dijake bi želeli imeti, saj je delavnica pripravljena usmerjeno glede na določeno starost, predznanje ali izobraževalni program dijakov. Večina delavnic pa je lahko namenjena katerikoli dijaški populaciji.

Izziv za prihodnja leta je zagotovo izvedba festivala tako, da bi si dijaki lahko individualno izbirali delavnice. Trenutno je ta ideja zgolj želja, saj bi bila logistično precej težje izvedljiva in nadzorovana. Prijavo k delavnicam bi morali urediti preko spleta do zapolnitve mest, vendar pa so nekateri dijaki določenih programov tega manj vešči, prav tako imajo manjšo skrb za prijavljanje k interesnim dejavnostim. Pričakovano je, da bi se v tem primeru določene delavnice zelo hitro napolnile, druge pa bi morda ostale prazne in bi vanje razvrstili dijake, ki se niso pravočasno prijavili, pri čemer bi bil vprašljiv tudi njihov interes.

Prav tako bi se pri tovrstni izvedbi lahko izgubil osnovni namen 3-Konsa, to je medsebojno prepletanje dijakov in sodelovanje na delavnicah na drugi šoli pri nepoznanem mentorju. Seveda pa ne gre zanemariti tudi lažjega pregleda nad sodelujočimi oziroma manjkajočimi dijaki, kar je zagotovo veliko lažje zagotoviti spremljevalnemu učitelju, ki svoje dijake pozna, kot pa izvajalcu posamezne delavnice.

Tiha želja koordinatorjev ostaja tudi zunanji oder na ploščadi med šolami, ki je nekoč že obstajal, saj je zunanje okolje zagotovo prijetnejše, poleg tega bi si prireditev lahko ogledali tudi številni mimoidoči. Žal pa je zunanje prizorišče povezano tudi s številnimi težavami, na katere smo pri organizaciji naleteli.

Prva je zagotovo vreme. V preteklosti je bil oder sicer najet in pokrit, gledalci pa so v vsakem primeru ostali nezaščiteni, zato se je morala v primeru slabega vremena prireditev časovno zamakniti za kakšen teden, kar pa znova povzroča težave pri organizaciji dela na vseh štirih šolah, ki mora biti v času 3-Konsa precej usklajeno.

Drugo težavo je predstavljala časovna umestitev glasbeno-plesnih nastopov v celoten festival. Takrat so vse delavnice potekale v jutranjem časovnem terminu, kulturna prireditev pa je sledila delavnicam. Žal se je sčasoma izkazalo, da kljub zanimivemu programu številni dijaki predčasno odhajajo s prireditve, prav tako je bil na velikem šolskem dvorišču praktično nemogoč nadzor nad njimi, kar pa je lahko za prireditev v organizaciji šole zelo problematično z različnih vidikov.

Seveda pa so prestavitvi javnih nastopov v šolsko telovadnico botrovale tudi birokratsko-administrativne zadeve. Za prireditev, ki je javno oglaševana, je potrebno urediti številne dokumente, študije, elaborate (npr. o glasnosti, odmevu od hišnih pročelij …) in seveda plačati avtorske pravice, kar pa največkrat jemlje čas in predvsem entuziastično voljo koordinatorjev, mentorjev in ravnateljev sodelujočih šol.

3-Kons je namreč neprofitna medšolska prireditev, ki lastnih sredstev nima. Določeni minimalni stroški, ki so povezani z majicami za sodelujoče, ozvočenjem, varovanjem in protokolarno manjšo pogostitvijo gostov so največkrat pokriti s strani šol, včasih pa nam uspe pridobiti tudi manjša sponzorska sredstva. Brezplačno sodelujejo tudi vsi zunanji izvajalci.

Največji izziv vsem, ki soustvarjamo festival, je zagotovo, da bi se obdržal tudi v prihodnje. Po desetletju je postal tradicionalen in del oktobrskega dogajanja na vseh štirih srednjih šolah, ki nas z ulico, poimenovano po njem, združuje pesnik Krasa. Dijaki prireditev težko pričakujejo,

saj se ob tej priložnosti srečajo tudi s svojimi sovrstniki z drugih šol, ogledajo si sosednje šole, spoznajo nove mentorje, ki so potem zanimiva tema pogovorov z dijaki iz matičnih šol.

Tudi med učitelji je festival lepo sprejet, nekoliko težje pa je v vlogi koordinatorja iz leta v leto prositi kolege v zbornici, da se odločijo za izpeljavo delavnice. Žal je tako, da se prijaznemu povabilu k sodelovanju, ki se s strani organizatorjev na posameznih šolah izrazi že ob koncu predhodnega šolskega leta, največkrat odzovejo isti učitelji. Ti se zavedajo, da je izvedba tako obsežnega projekta stvar vseh in da je 3-Kons nemogoče izpeljati brez aktivnega sodelovanja številnih učiteljev in zunanjih izvajalcev. Ravno učitelji so namreč tisti, ki največkrat navežejo stik s civilno družbo, ki se vključi v naše dogajanje.

Zadnja leta pa v vedno večjem številu izvedbo delavnic prevzemajo tudi dijaki sami, učitelji pa so res lahko zgolj v vlogi mentorja pomočnika. Dijaki radi predstavijo dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo v prostem času, res pa je, da to želijo narediti predvsem za sošolce, v večji zadregi pa so pred dijaki drugih šol.

Kljub nekaterim težavam, s katerimi se še vedno srečujemo, pa koordinatorji zagnanosti pri izvedbi festivala, še nismo izgubili. Zavedamo se, da je od naše volje odvisno sodelovanje drugih učiteljev, posledično pa tudi dijakov. Vsako leto dijaška skupnost in razredniki posvetijo vsaj eno razredno uro predstavitvi prireditve dijakom, zgodovini festivala, pomenu logotipa, predvsem pa jih navdušijo za nove izzive, ki jih takšna prireditev ponuja.

Evalvacija, ki jo koordinatorji opravimo po prireditvi na konferenci med učiteljskimi kolegi, ki prenesejo tudi mnenja dijakov, je vsako leto pozitivna. Prav tako je evalvacija narejena tudi na sestankih dijaške skupnosti na posameznih šolah. Vtise in mnenja izmenjamo organizatorji med sabo, s ciljem, da lahko odpravimo pomanjkljivosti in še okrepimo pred desetletjem zastavljeni cilj medšolskega povezovanja.

4 Zaključek

Kosovelova ulica, s katero se v naslovu ponašamo štiri srednješolske ustanove, že desetletje nudi možnost predstavitve ustvarjalnim in radovednim dijakom, športnikom, glasbenikom, likovnikom, skratka vsem … Številne delavnice, pestro dogajanje, prijateljska športna tekmovanja in glasbene prireditve animirajo večino dijakov k aktivnemu sodelovanju. Seveda pa se vsako leto trudimo dijakom ponuditi kaj več, zato se tudi sodelovanje z zunanjimi izvajalci iz leta v leto krepi in v šolske prostore prinaša nekaj novega.

V letošnjem letu smo prireditev zaradi okrogle obletnice začeli načrtovati že veliko prej kot pretekla leta. Želimo jo še razširiti in izboljšati. V ta namen nameravamo v septembru sestaviti tudi dijaški tim, ki bi pomagal pri organizaciji in izvedbi. Po trije dijaki iz vsake šole naj bi tvorili skupino, ki bi pestro 3-Konsovsko dogajanje še popestrila z njihovimi idejami oziroma predlogi dijakov njihove šole.

Prav tako bomo letos poskušali uresničiti že večkrat izraženo idejo o tako imenovanem nenapisanem pravilu oblačenja. Vizualno podobo skupne prireditve želimo popestriti tako, da bi vse dijake in učitelje prepričali, da bi se na dan festivala oblekli v tradicionalne barve 3-Konsa: črno, belo in rdečo. S tem bi morda okrepili tudi občutek pripadnosti in povezanosti med dijaki s Kosovelove ulice.

Tudi to leto bi radi še okrepili povezanost s civilno družbo. Resno smo ugriznili v idejo o nakupu defibrilatorja in njegovi namestitvi na Kosovelovi ulici. Koristen pripomoček, za katerega si sicer želimo, da ga nikoli ne bi potrebovali, bi bil namenjen vsem štirim šolam, prav tako pa tudi prebivalcem KS Dolgo polje. Upamo, da nam bo uspelo za idejo navdušiti čim širše okolje in pridobiti kakšna sponzorska sredstva.

Prav tako se je ob 10. obletnici festivala štirih šol porodila ideja o natečaju za najboljši srednješolski Kons – konstruktivistično pesem. Sprva bomo verjetno zamisel poskusili realizirati v celjskem prostoru, če pa bi ideja zaživela, pa se lahko natečaj razširi tudi na ostale srednje šole v Sloveniji.

Novih idej za izvedbo 3-Konsa praktično nikoli ne zmanjka, koliko jih v resnici realiziramo, pa je odvisno od številnih dejavnikov. Potrebno se je zavedati, da je tako obsežen projekt voden zgolj s strani učiteljev, ki jim je izvedba takšnega festivala dodatna zadolžitev ob rednih šolskih obveznostih. Zagotovo pa je tu zelo pomembna tudi velika podpora vodstev vseh štirih šol in stremenje k skupnemu cilju – medšolskemu povezovanju in širjenju meja Kosovelove ulice tudi na njene ostale prebivalce oziroma širše civilno okolje.

Širjenje šolskih meja, spoštovanje različnosti med dijaki, njihovih izobraževalnih usmeritev, interesov, predvsem pa sodelovanje med šolami in širšim okoljem so zagotovo vrednote, ki so bile zastavljene in uresničene že v prvih letih 3-Konsa, sedaj pa se zgolj nadgrajujejo.

Zato bi zagotovo bila velika škoda, da bi takšen festival šol ne nadaljeval s svojo tradicijo, saj je verjetno edinstven v povezovanju med slovenskimi srednjimi šolami in v tem smislu zagotovo predstavlja tudi zgled podobni prireditvi v kakšnem drugem večjem srednješolskem izobraževalnem središču.

5 Viri in literatura

1. *3-KONS*. [Online]. [Citirano 26. jun. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.3kons.si/index.php/o-festivalu.
2. MARENTIČ Požarnik, B. *Projekti kot spodbuda učiteljevi ustvarjalnosti* [Online]. 2005. [Citirano 17. jul. 2017]. Dostopno na spletnem naslovu: http://prenova.cmepius.si/files/cmepius/userfiles/publikacije/Skriti%20zaklad.pdf.
3. SLANA, S. 3-Kons ali medšolsko povezovanje na Kosovelovi. V *Zbornik prispevkov* [Elektronski vir]. Celje: Aktivni šolniki - šolsko športno društvo 4. julij. 2014. Str. 285-302.

Osnovna šola Naklo

Nataša Zaletelj

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE ZA RAZVOJ ČUSTVENE INTELIGENTNOSTI PRI OTROCIH

INTERGENERATIONAL COOPERATION TO DEVELOP EMOTIONAL INTELLIGENCE IN CHILDREN

Povzetek

Sem učiteljica razrednega pouka z dvajsetletnimi izkušnjami poučevanja v prvem triletju. Vedno sem veliko razmišljala o čustveni inteligenci otrok, saj menim, da učni načrt učencev ne pripravi dovolj dobro na realni svet. Razmišljala sem o času, ki bi ga rada namenila pogovorom z mojimi učenci o življenjskih vprašanjih. O dogodkih, ki bi jih čustveno obogatili. Želela sem si preprosto najti čas, ko bi se lahko malce ustavili, ozrli naokrog in prisluhnili čustvom, kajti prepričana sem, da za celostni razvoj učencev ni dovolj le znanje, ampak je zelo pomembno poglobljeno učenje odnosov med ljudmi.

Ključne besede: čustvena inteligentnost, pogovor, prisluhniti čustvom, odnosi med ljudmi

Abstract

I am a teacher in the first cycle of primary school with 20 years of experience. I have always searched for ways to help children with emotional intelligence, as I am aware that the curriculum does not equip children enough to be ready for the real world. I have thought about time that could be spent on conversations about life with my pupils and about events that would have emotional value for them. I simply wanted to take some time, stop the daily routine and listen to our emotions. I am certain that for a holistic development of our pupils, sticking to the bare curriculum is far from enough and I believe that we have to teach them how to contemplate on important life matters and how crucial it is to understand human relations.

Key words: emotional intelligence, conversation, emotional susceptibility, relationships

1 Predstavitev dejavnosti

Čustvena inteligenca je ena od pomembnih osebnostnih lastnosti. Človek z razvito čustveno inteligenco je uspešnejši pri odnosih z drugimi in s samim seboj, pri pridobivanju znanja, lažje rešuje težave ter lažje doseže osebno in socialno blaginjo. (Bisquerra Alzina, 2010, 7)

Pričela sem z dejavnostmi za razvoj čustvene inteligence pri otrocih v prvem razredu. Dejavnosti sem razdelila na pet sklopov čustvenih sposobnosti:

- zavedanje čustev,
- obvladovanje čustev,
- čustvena samostojnost,
- čustveno-socialne veščine,
- veščine za čustveno blaginjo.

Z učenci sem naredila anketo o najpriljubljenejši dejavnosti v posameznem sklopu. Pri prvem sklopu so učencem najljubše dejavnosti prepoznavanje in risanje čustev z izrazov na obrazih. V drugem sklopu so izbrali semafor, ki so ga tudi sami izdelali in jim vedno pomaga obvladovati negativna čustva. Dejavnost pohvali je zmagovalna v tretjem sklopu. V četrtem sklopu imajo najraje pantomimo. V zadnjem sklopu pa najraje pišejo seznam prijetnih dogodkov, ki se jim zgodijo v enem tednu.

Dejavnosti so večinoma kratke in jih vpletem in izvedem v času pouka (v jutranjem krogu, med odmorom, med uvodno motivacijo, po branju knjige …) Ugotovila sem, da učencem dejavnosti pomagajo pri koncentraciji in da se ob njih sprostijo. Želela sem, da naša spoznanja zaživijo tudi v praksi, na še zanimivejši način. Odločila sem se, da pričnem z izvajanjem medgeneracijskega sodelovanja, in sicer na tri načine: sodelovanje z Domom starejših občanov Naklo, s starimi starši učencev in srečanja z osebama z motnjami v duševnem razvoju.

Omenjene dejavnosti, ki jih zadnjih osem let izvajam redno, vsako leto, zlahka vpletem tudi v učni načrt pri skoraj vseh predmetih. Povezovanje z učnim načrtom omogoča pravo motivacijo in predpripravo na srečanja in izvedbe nastopov.

2 Povezava s civilno družbo

Ljudje smo precej raznovrstni, še zlasti generacije med seboj. Odraščali smo v različnih časovnih obdobjih. Nekateri dogodki in odkritja so zaznamovali zgodovino in tudi razvoj naših vrednot. Nove tehnologije so skozi čas posledično pripeljale do spremenjenega vedenja posameznikov in celotne družbe, kar se kaže v spremembah vrednot, načina komunikacije … (Hlebec, 2013, 28)

2.1 Sodelovanje z Domom starejših občanov Naklo

Pred osmimi leti smo v Naklem dobili nov Dom starejših občanov. Že med gradnjo doma sem dobila idejo o sodelovanju. Takoj sem se našla v vlogi koordinatorice med OŠ Naklo in Domom starejših občanov Naklo. Sodelovanje se je pričelo zelo hitro. Enkrat mesečno so naši učenci pripravili program za stanovalce. Programi so bili plesni, pevski, dramski, … Učenci predmetne stopnje so pripravili tudi bralne urice, kjer so starostnikom brali časopise ali knjige. Učenci razredne stopnje so pripravili klepetalnice, kjer so se s stanovalci pogovarjali o različnih temah. Včasih smo pripravili tudi ustvarjalne delavnice in ustvarjali skupaj. Sodelovanje z Domom starejših občanov še danes poteka zelo dobro, koordinatorji se menjamo, otroci pa vsako leto poskrbijo za zanimive nastope in srečanja. Največ je plesnih nastopov in muzikalov, katerih mentorica sem sama.

Slika 1: Ples z rutkami

V Dom starejših občanov smo v osmih letih pripeljali preko 800 učencev in vrtčevskih otrok. Naše sodelovanje je zelo dobro, kar je zelo pomembno za uspešne nastope. Le tako lahko razveselimo stanovalce in naše nastopajoče, ki so v Domu vedno lepo sprejeti.

Slika 2: Medgeneracijska

2.2 Babice in dedki v šoli

Vsako leto v naš razred povabimo stare starše učencev, saj doma veliko časa preživijo z njimi in prav je, da jim pokažemo, kje in s kom njihovi vnuki preživljajo dopoldneve, pridobivajo znanje, se igrajo in družijo. Za ta poseben dan z učenci pripravimo vabila. Učenci se pri izdelavi in risanju vabil še posebej potrudijo. Na začetku srečanja vsak učenec predstavi svoje stare starše in pove kaj zanimivega o njih. Tema našega druženja je Šola nekoč in danes. Stari starši pripovedujejo, kako je bilo v šoli nekoč in to primerjamo z današnjim načinom poučevanja, izgledom učilnice … Skupaj prepevamo pesmice in tudi zaplešemo. Nato otroci pogostijo naše goste. Pripravijo mize s prti, kozarce, sokove, prigrizke … in se zelo potrudijo za svoje stare starše.

Slika 3: Nepozaben dan

2.3 Dan z osebama z motnjo v duševnem razvoju

Svet ni vedno samo okrogel … in če smo čustveno inteligentni, to dopustimo. (Kesič Dimic, 2010, 3)

Slika 4: Glasbenika

Imam brata Boštjana, ki je pet let mlajši od mene in ima motnjo v duševnem razvoju. Skupaj sva rasla in lahko rečem, da je to najboljša šola čustvene inteligentnosti, zaradi katere ceniš in spoštuješ medsebojne odnose, občutke in čustva. Srečaš in spoznaš se z velikimi in tudi z zelo majhnimi ljudmi. Takrat, v otroštvu, ti ni čisto jasno, a po toliko letih je v veliko pomoč, da spoznaš, kdo je pravi človek. Zelo hitro znaš preceniti ljudi. Hkrati pa postaneš močna, pozitivna osebnost, ki ceni življenje in medsebojne odnose.

Ker želim kanček čustev s pomočjo svojega brata podariti tudi svojim učencem, Boštjana že več let vabimo v naš razred. Vedno ob koncu šolskega leta, saj morajo biti najmlajši otroci dobro pripravljeni. Poleg izvajanja dejavnosti za čustveno inteligenco otrok preberemo tudi slikanico Veveriček posebne sorte. Pogovarjamo se o različnih oblikah drugačnosti. Otroci pripovedujejo svoje izkušnje. Ko so otroci dobro pripravljeni, povabimo Boštjana in našega sovaščana Matija. Matija je mlajši fant, naš sovaščan, in je otrokom po starosti bližji. Obiskuje šolo s prilagojenim programom v Kranju. Ker že več let prihaja med učence, ga veliko otrok pozna in se z njim igrajo tudi v popoldanskem času, kar je Matiju v veselje in dobrodošlo tako zanj kot za naše učence.

Dan »Z dvema sončkoma«, kot ga poimenujemo, pričnemo v jutranjem krogu. Otroci se predstavijo Boštjanu in Matiju. Nato skupaj prepevamo znane pesmice. Kasneje pripravimo delo po postajah (risanje, lego kocke, štiri v vrsto, razvrščanje sličic) … Postaje so prilagojene dejavnostim, ki jih imata Matija in Boštjan rada in vsako leto malce drugačne. Boštjan zelo dobro igra družabno igro Štiri v vrsto. Vsak učenec se želi pomeriti z njim. In redko komu ga uspe premagati. To je za otroke velik izziv. Težko razumejo, a hkrati spoznajo, kaj vse se da doseči. Boštjan otrokom zaigra tudi na klaviature in na kitaro. Klaviature igra zelo dobro, na kitaro pa brenka po svoje, a po ritmu. Tudi Matija ima rad kitaro, tako da se pridruži Boštjanu. Boštjan otrokom pripoveduje o smučanju in kolesarjenju. Na leto naredi 1500 kilometrov s kolesom, pozimi pa zelo rad smuča na Krvavcu in ima 30 smučarskih dni. Otroci se velikokrat čudijo in težko verjamejo. Dan zaključimo živahno. S plesom in pesmijo.

3 Izzivi na poti

Ko sem se odločila, da v svojem razredu pričnem zavestno in vsakodnevno graditi na čustveni inteligenci, sem imela nekaj težav s časovno organizacijo, kdaj izpeljati dejavnosti. Pričela sem po malici, včasih sem jim kaj prebrala tudi med malico in jim dala v razmislek določen problem. Z leti sem ugotovila, da večino dejavnosti lahko izpeljem med uvodnimi motivacijami, največkrat pri obravnavi umetnostnega besedila pri slovenščini. Ker smo prvošolci med glavnimi odmori skupaj, sem velikokrat izkoristila ta čas. Otroci so imeli radi dejavnosti. Veliko so me spraševali, kdaj se bomo zopet pogovarjali v krogu. Danes že dobro vem, pri katerih temah izvedem določeno igro.

3.1 Nastop v Domu starejših občanov

Učenci nastop v Domu starejših občanov sprejemajo zelo različno. Ko smo pričeli z našim sodelovanjem, so se nekateri otroci bali. Bali so se ljudi na invalidskih vozičkih. Z leti so se stvari zelo spremenile. Otroci so se navadili na stanovalce, nekateri jih obiskujejo redno že pet let in stkala so se že prava prijateljstva. Vedno jim prinesejo risbice in si vzamejo čas za pogovor s stanovalci. Nekateri otroci bi klepetali z njimi zelo dolgo, drugi se izogibajo pogovorom in ne pristopijo. Že pri najmlajših lahko opazimo čut za sočustvovanje, željo po pomoči. Mnogim se zasmilijo in jih pridejo obiskat tudi popoldne s starši. Poleg tega, da z nastopi in obiskom mnogim polepšamo dan, je zelo pomembno tudi to, da že pri najmlajših razvijamo čut za ostarele.

3.2 Dedki in babice

Težava pri povabilu starih staršev je le v tem, da se včasih zgodi, da ne morejo vedno vsi priti na srečanje. Zato se dogovorimo, da v takem primeru pride z otrokom eden od staršev ali drug sorodnik. Tako težavo najlažje rešimo.

Dan z babicami in dedki je eden najbolj čustvenih dni v letu. Vsi trenutki so zelo ganljivi, predvsem pa predstavitve, ki jih izpeljejo otroci sami, spontano in nepripravljeno, saj jim za to povem tik pred zdajci. Staremu staršu se usedejo v naročje, ga predstavijo po imenu, povedo, od kod prihaja in predstavijo eno zanimivost o njem. Solze v očeh so pomembno sporočilo mojim učencem, o katerem se pogovarjamo naslednje dni. Stari starši so zelo hvaležni za tak dan, ponosni, veseli in ganjeni. Njihovi vnuki pa srečni, da so bili lahko v razredu skupaj s svojimi babicami in dedki. Tudi meni, kot učiteljici, ta dan pomeni veliko in mi da energije, ki jo ob koncu šolskega leta še kako dobrodošla.

3.3 Srečanje z Boštjanom in Matijem

Pri srečanju z Boštjanom in Matijem opažam, da je vsako leto lažje. Včasih se je nekaj otrok balo, niso se upali približati … Sedaj se to zgodi zelo redko. Otroci z Downovim sindromom so socializirani in lahko jih srečajo na ulici, na prireditvah, tudi na odrih. To je po vseh letih velika razlika. Moji bivši učenci me vedno prosijo, če lahko pridejo pozdravit Boštjana in Matija, kadar prideta na obisk v šolo, saj so v prejšnjih letih stkali vezi. Pozdravijo se tudi na ulici v popoldanskem času.

Slika 5: Prijateljstvo

Učenci najtežje razumejo, kaj vse se Matija in Boštjan lahko naučita. Razložim jim, da se z vztrajnostjo, treningi in nasmehom da doseči vse. Običajno se zamislijo in ugotovijo, da bi bili sami lahko samostojnejši in vztrajnejši. Na našem srečanju otroci narišejo veliko risbic za naša gosta, plešejo z njima in se vedno težko poslovijo, ko je pouka konec. To pa je priznanje, ki ga želim vsakič ob koncu tega dne, da so se v otrocih vzbudila zbudimo čustva in čut do drugačnosti.

Moj cilj je bil dosežen pri vseh dejavnostih. Vsako leto. Zato vem, da bom s pomočjo medgeneracijskega sodelovanja najlažje razvijala čustveno inteligentnost pri najmlajših, na zanimiv, prijeten in zelo učinkovit način.

4 Zaključek

Učenca je treba obravnavati celostno – učenje mora preplaviti tako učenčevo srce kot tudi možgane. (Panju, 2010, 11)

Čustvena inteligentnost ni nek trend, moda, novost. Razvijala se je skupaj s človeštvom. Prisotna je od vekomaj. V hitrem ritmu življenja in vsakodnevnem hitenju pa se lahko prav hitro pozabi. Zato obstajajo ljudje, ki nas spomnijo nanjo.

Želim si, da bi bil to nekoč samostojen predmet v osnovni šoli, saj bi ga izvajali vsi, rezultati pa so neprecenljivi in bi zagotovo pripomogli k razvoju družbe v pravo smer. Izvajanje dejavnosti za razvoj čustvene inteligence bi priporočila vsakemu učitelju, predvsem v prvem triletju. Tudi v podaljšanem bivanju ali jutranjem varstvu lahko naredijo veliko v tej smeri. Dejavnosti so opisane v Priročniku za učitelje in starše (Bisquerra, 2010).

Medgeneracijski dogodki, ki jih izvajam v svojih razredih, so dokaz za dobro razvijanje čustvene inteligentnosti, hkrati pa so vesel in družaben dogodek.

Pri vseh dogodkih je potrebno veliko kreativnosti, domišljije, predanosti in iznajdljivosti. Za vse to je potrebno žrtvovati svoj prosti čas, ki je poplačan, ko vidiš, kaj so otroci pridobili. Ker pa je to timsko delo, učitelja in učence to še bolj poveže in nastane skupni izdelek.

Tudi v prihodnosti bom izvajala omenjene dejavnosti in organizirala dogodke. Menim, da je dober pouk tak, ki otroku poleg osvojenih ciljev odpre oči tudi za soljudi, za medsebojne odnose, za razvoj osebnosti v pravem pomenu besede. Že osmo leto še bolj zadovoljna razdelim spričevala, saj se zavedam, da sem dala otrokom tudi osnove čustvene inteligentnosti, ki je v tem času tako zelo pomembna. Graditi pa jo je potrebno začeti pri najmlajših. Veseli me, da sem našla pravo pot, kako jo vplesti v sam pouk in hkrati razveseliti veliko ljudi.

5 Viri in literatura

1. BISQUERRA Alzina, R. *Čustvena inteligenca otrok: priročnik za učitelje in starše z vajami.* Ljubljana: Tehniška založba Slovenije. 2010.
2. HLEBEC, V. *Staranje, izziv za izobraževanje in medgeneracijsko sodelovanje. Učbenik programa za usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih.* Ljubljana: Zveza ljudskih univerz Slovenije. 2013.
3. KESIČ Dimic, K. *Vsi otroci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami.* Ljubljana: Rokus Klett. 2010.
4. MAKAROVIČ, S. *Veveriček posebne sorte.* Ljubljana: Zveza društev za celebralno paralizo Slovenije, Sončkov klub. 1994.
5. PANJU, M. *Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu.* Ljubljana: Modrijan. 2010.

Vrtci občine Žalec

Sabina Žličar

GOZDNA PEDAGOGIKA

FOREST PEDAGOGY

Povzetek

Gozdna pedagogika se danes pojavlja v različnih oblikah in dejavnostih, v pedagoškem smislu pa jo uvrščamo med izobraževanja na prostem. Z gozdno pedagogiko vplivamo na način mišljenja, življenja in dejanj, predvsem naših otrok, ki pa te svoje poglede prenašajo na svoje družine. Pomembno je, da z izobraževanji s področja gozdne pedagogike začnemo že zgodaj v otroštvu, saj otroci naravo spoznavajo po izkustveni poti. V tem obdobju je pomembno predvsem gibanje v naravnem okolju, spontano raziskovanje gozda in igra z naravnimi materiali, ki jih najdemo v gozdu. Ta naravni proces spoznavanja je pri predšolskih otrocih venomer prisoten, z vstopom v šolo pa to radovednost in izkustven ter aktiven način pridobivanja znanja postopoma gasimo. Ker ima gozd vse značilnosti kakovostnega in privlačnega igralnega prostora, lahko z gozdnim poukom zvišujemo standarde poučevanja in pomembno vplivamo na dobro počutje otrok in njihove zmožnosti učenja.

Ključne besede: gozdna pedagogika, izkušenjsko učenje, otroci v vrtcu, učilnica na prostem

Abstract

Forest pedagogy appears in various forms and activities but in pedagogical sense we classify it as outdoor education. Implementation of forest pedagogy influences children's way of thinking, living and their actions, and they later on transfer their views to their families. It is important to start implementing forest pedagogy in early stages of children's education, as they learn about nature through experience. In the early stages of educational process, it is especially important for the children to move around in natural environment, to spontaneously explore the forest and to play with natural materials that can be found in the forest. This natural learning process is constantly present in preschool education, however, the children's curiosity and their experiential and active way of acquiring knowledge are getting gradually extinguished by the time they enter school. The forest has all the characteristics of a quality and attractive play area, therefore, with forest education, we can raise teaching standards and significantly influence the children's well-being and their learning abilities.

Key words: forest pedagogy, experiential learning, preschool children, outdoor classroom

1 Gozdna pedagogika

Narava je naše največje bogastvo. Je odličen prostor za raziskovanje, igro in bivanje v njej. Skozi igro se otroci učijo in pridobivajo osnovna znanja za življenje. Ker pa smo za otroke odgovorni odrasli, jim moramo nakazati smernice, po katerih se bodo orientirali.

Bivanje na prostem v naših vrtcih je nekaj vsakdanjega. A rezultati nekaterih raziskav kažejo, da je dejavnosti na prostem še premalo. Tudi podatkov o tem ni veliko. Kos in Jerman (2013) sta opravila raziskavo, koliko časa v povprečju slovenski otroci preživijo na prostem. Izkazalo se je, da tisti, ki so v vrtcu, v povprečju preživijo na prostem 23% časa v toplem delu leta in 13% v hladnem, od tega v povprečju tri ure tedensko v naravnem okolju v toplem delu leta in eno uro in pol v hladnem. Kos (2010) navaja, da je igri in učenju v naravnem okolju posvečenega relativno malo časa v primerjavi z mnogimi evropskimi, predvsem skandinavskimi deželami. Slovenija je gozdnata država, saj ima več kot polovico (58,4%) površja pokritega z gozdom, kar jo po gozdnatosti uvršča celo na tretjo mesto v Evropski uniji, takoj za Švedsko in Finsko (Zavod za gozdove Slovenije, 2011). (Povzeto po Kos in Jerman, 2013).

Otroci v predšolskem obdobju naravo dojemajo na izrazito čustven način in pri tem uporabljajo izkustveno pot spoznavanja. V tem obdobju je otrokom pomembno predvsem gibanje v naravnem okolju, spontano raziskovanje gozda in igra z naravnimi materiali, ki jih najdemo v gozdu. Pri tem ne smemo pozabiti, da otroci doživljajo gozd na povsem drugačen način kot odrasli. Otroci so s svojo radovednostjo sposobni raziskati naravo do njenega bistva. Gre za spoznavno pot, pot izkustvenega učenja, ki je nam, odraslim, že tuja. Otroci namreč do informacij prihajajo z vsemi čutili. Opazovanje jim ni dovolj, želijo se dotikati stvari, jih mečkati, okušati, stresati, preučevati, razstaviti. Ta naravni proces spoznavanja je pri predšolskih otrocih venomer prisoten.

Gozdna pedagogika je zelo učinkovit in prijeten način podajanja znanja o gozdu in delu gozdarskih strokovnjakov vsem, ki jih gozdarstvo in gozdovi zanimajo. Gozd je odličen prostor za doživljajsko pedagogiko in okoljsko vzgojo, je neskončen vir barv, vonjav, zvokov, slik, idej in še marsičesa. Gozd daje neštetо priložnosti za celostno učenje v naravi, saj otrok nabira nove izkušnje, jih ureja, nadgrajuje, povezuje, širi zanimanje in pridobiva pozitiven odnos do bivanja v naravi in do varovanja njene raznolikosti.

Otroci postanejo v gozdu aktivni in soudeleženi raziskovalci gozda. Gozd kot nenehno spreminjajoč prostor, jih nenehno izziva in obenem uči odgovornosti do sebe in drugih, je idealen vzgojno - učni prostor, ki spodbuja otrokov razvoj na več področjih. Vendar to pomeni, da otrokom dovolimo, da plezajo čez hlode, hodijo po blatnih lužah, bingljajo z vej dreves, se pogovarjajo s hroščki, se najedo gozdnih jagod in borovnic, tekajo, vpijejo, poslušajo ptičje petje, opazujejo barve, lovijo ravnotežje, objemajo drevesa, sodelujejo, se prepirajo, skrivajo, nabirajo plodove, gradijo, rušijo, merijo, štejejo, ustvarjajo naravne vzorce in odkrivajo skrivnostne poti fotosinteze.

V Vrtcih Občine Žalec smo se zaradi vseh teh razlogov odločile, da bomo v posameznih okoljih (enotah ali posameznih oddelkih) poskušale dejavnosti iz igralnice prenesi v lokalno naravno okolje in to v vseh letnih časih. Projekt gozdne pedagogike smo vnesli v LDN Zavoda in na 1. roditeljskem sestanku starše seznanile s projektom. Takrat smo se tudi dogovorile za načine obveščanja staršev: preko obvestil na oglasnih deskah oddelka, portfoljia oddelka, obiski kotičkov v naravi skupaj s starši…

Vsak obisk smo skrbno načrtovale, ključna je bila tudi participacija otrok. Pri odhodih in v času bivanja v kotičkih v naravi, je bilo potrebno fleksibilno odzivanje na vremenske razmere. Izkazalo se je, da je izbrani kotiček v naravi bogatejše in spodbudnejše učno okolje v primerjavi s prostori vrtca.

Ob upoštevanju in izrabi vseh možnosti, ki jih naravno okolje ponuja, je bilo v izbranem kotičku v naravi možno kvalitetno izvesti dejavnosti iz vseh področij Kurikula za vrtce z otroki obeh starostnih obdobij. Redni obiski gozda niso koristili samo razvoju otrok, ampak tudi naravi, saj ti otroci obdržijo pozitiven odnos do narave tudi kot odrasli.

2 Zakaj gremo iz igralnice v naravo?

V vrtcih smo želeli vnesti gozdno pedagogiko v otrokov vsakdan in obogatiti dejavnosti, ki jih dnevno izvajamo na prostem. Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti smo zavestno spodbujali gibanje skozi raziskovanje otrok, kjer je bil v ospredju proces in ne končni produkt. S tem smo spodbujali otrokov kritični pogled na specifičen problem ali vprašanje in posredno tudi na svet in njegovo delovanje. S povezovanjem različnih področij, pestrostjo dejavnosti in izbiro različnih naravnih okolij, kot spodbud za gibanje in raziskovanje, smo skušali doseči čim višjo stopnjo aktivnosti in pridobivanje znanj, preko izkušenjskega učenja. Dejavnosti, ki smo jih

izbirali, velikokrat tudi skupaj z otroki, se niso odvijale samo v določenem časovnem obdobju, temveč smo jih izvajali skozi celo leto, kajti z njimi smo želeli vplivati na to, da otroci ponotranjijo pomen le-teh. Skrbeli smo za preplet različnih področij, kurikula (gibanje, jezik, umetnost, družba, narava, matematika). Veliko gibalnih dejavnosti, smo povezali s čutnim doživljanjem narave in čudenjem nad različnimi oblikami življenja ter tako pripomogli k razvijanju vrednot za zdrav in ekološko ozaveščen način življenja.

GLOBALNI CILJI

- Doživljanje in raziskovanje žive narave v njeni raznolikosti, povezanosti in stalnem spreminjanju in estetskih razsežnostih
- Spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave
- Omogočanje in spodbujanje gibalnih dejavnosti otrok
- Zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju
- Pridobivanje zaupanja v svoje telo in gibalne sposobnosti

CILJI

- Otrok se igra in raziskuje z materiali, ki jih najde v naravi
- Omogočanje raziskovanja in iskanje lastnih poti pri reševanju problemov, nalog
- Otrok opazuje spremembe v naravi skozi letne čase
- Spoznavanje vloge narave in čistega okolja v povezavi z gibanjem v naravi.

Za uresničevanje ciljev projekta smo izbirali različna okolja v bližnji in daljni okolici in v njih smo iskali in našli različne izzive. Naleteli smo na različne naravne ovire, materiale in problemske situacije, ki jih je bilo potrebno sproti reševati.

V gozdu smo skupaj določili prostor, namenjen gozdni igralnici in dogovorili pravila, ki so zagotavljala varno igro in raziskovanje. Naše obiske v naravnem okolju (igrišče, travnik, gozd, gozdna jasa, gozdni rob, bližnji hrib) smo izvajali vsakih štirinajst dni, običajno na dogovorjen dan. Ob vsakem ponovnem obisku gozda ali travnika so otroci iskali različne možnosti gibanja. Pri tem so takoj začeli z igro in bili čisto vsi gibalno ali miselno aktivni. Ob prihodu v naravo smo vsakokrat znova otrokom omogočili raziskovanje narave. Tako so otroci velikokrat sami, nevede, reševali nastale gibalne probleme in pridobivali več samozaupanja. Imeli so najrazličnejše ideje in si med seboj pomagali z nasveti. Z gibanjem in raziskovanjem v naravi smo otrokom vsakodnevno omogočali, da z različnimi dejavnostmi na prostem spoznajo in

razvijajo gibalne sposobnosti ter usvojijo nekatere gibalne koncepte. Pri izvajanju le teh je bila tudi vloga odrasle osebe v oddelku zelo pomembna. Skrbele smo za varnost, otroke spodbujale, usmerjale, pomagale, jim demonstrirale, z njimi sodelovale, se igrale in se tudi same učile. Z gibanjem so otroci spoznavali svoje telo in preizkušali kaj zmorejo. Gibanje jim je bilo vedno znova v izziv. Tudi mlajši otroci so pokazali veliko mero iznajdljivosti. Pri hoji po podrtem drevesu so si pomagali s polomljenimi vejami iz dreves in s pomočjo njih lovili ravnotežje. Kot gibalni pripomoček smo večkrat uporabili tudi naravne predmete iz okolja, s katerimi so imeli otroci možnost manipulacije na različne načine, izvajanja določenih gibalnih motivov in demonstriranja lastnih. Tako je na pobudo odraslih na gozdni jasi nastal tudi naravni poligon, ki smo ga sestavili skupaj z otroci. S tem so imeli možnost participacije in bili še bolj notranje motivirani pri gibalni dejavnosti. Otroci so ob vsakem obisku gozda znova in znova presenečali. S svojo sproščenostjo in raziskovalnim duhom so radi preizkušali nove stvari. Tako so v gozdu kmalu našli tudi »tobogan«, po katerem so se dričali in neizmerno zabavali. Pri gibanju so tako razvijali različne naravne oblike gibanja (hoja, plazenje, lazenje, skoke,..). Čeprav so bile hlače ob koncu nekoliko umazane, so s tem pridobili novo izkušnjo in zadovoljili osnovno potrebo po gibanju in igri.

Čeprav otrokom vsakodnevno omogočamo in jih spodbujamo, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem spoznavajo in razvijajo gibalne sposobnosti (jutranje razgibavanje, gibalne igre, gibalne minute, vadbene ure, sprehodi,…), smo tudi sprehode v naravi večkrat popestrili z gibalnimi vložki, ob kateri so se otroci sprostili in svoje telo uporabljali kot izhodiščno točko za presojo položaja, smeri in razmerja do drugih.

Otrokom smo v gozdu najlažje približale naravoslovne pojme (npr. ekosistem, prehranjevalna veriga, živalska bivališča, odmrle masa in njen pomen, spoznavanje drevesnih vrst, povezanost življenja in smrti..). Gozd je otrokom ponujal izzive in preizkušnje. Vsak zdrav otrok ima v sebi lastno notranjo uro, ki ji pravimo tudi nevrološki sistem in intuitivno išče senzorne izzive, ki jih potrebuje za lasten razvoj. Sami nagonsko vedo, kako visoko lahko splezajo na drevo, zakaj morajo mnogokrat preskočiti oviro ali preplezati brežino in dobesedno čutijo, da je izkustveno učenje najboljša popotnica za življenje.

3 Izzivi na poti

Pri izvajanju gozdne pedagogike je bila opazna razlika med izvajanjem projekta v mestu in na podeželju. V mestu je bilo do gozda kot najprimernejšega prostora za izvajanje dejavnosti predaleč. Iskanje ustrezne lokacije je predstavljalo pravi izziv, hkrati pa je ponujalo možnosti primerjanja izvedbe dejavnosti v različnih kotičkih v gozdu, sadovnjaku, na travniku in v krajinsko urejenem mestnem parku. Dejavnosti smo načrtovale v mesečnih sklopih in izvedle v kotičku v naravi.

Izvajalke gozdne pedagogike smo se dogovorile o okvirnem načinu dela v izbranem kotičku v naravi: prihod, pričetek v krogu, dogovori, pravila, motivacija za delo, različne dejavnosti, prosta igra, zaključek v krogu: kaj smo novega spoznali, kaj nam je bilo najbolj, najmanj všeč, predlogi za aktivnosti naslednjič in slovo od kotička. V izbranem kotičku v naravi so se izvajale dejavnosti iz vseh področij Kurikula za vrtce z otroki obeh starostnih obdobij. Pozornost smo posvetila tudi opazovanju spontanih dejavnosti otrok v kotičku ter njihovemu podoživljanju bivanja v pogovorih med vrstniki in s strokovnimi delavkami. Ob ogledovanju fotografij smo zapisovale izjave otrok. Mapa oddelka s fotografijami, izjavami otrok in njihovimi likovnimi izdelki je bila ves čas pri oglasni deski oddelka na voljo za ogled staršem in drugim obiskovalcem.

V dopoldanskem in popoldanskem času smo v kotiček občasno vabili tudi starše ter otroke in njihove starše iz drugih oddelkov. Sodelovanje z lokalno skupnostjo je bilo raznovrstno – v decembrskem času smo v popoldanskem času v kotiček v parku Novo Celje povabili strokovno sodelavko ZKŠT Žalec, ki je kot gozdna vila predstavila izbrano pravljico. V dogajanje se je vključila MS Žalec, ki je ob dvorcu Novo Celje – v neposredni bližini izbranega kotička pripravila čajanko za otroke, njihove družinske člane in ostale goste iz Občine Žalec in TD Žalec. Učiteljica naravoslovja iz I. OŠ Žalec je izvajala dejavnosti v povezavi s seznanitvijo in prepoznavanjem z drevesi in grmovnicami. Pod mentorstvom strokovnjaka- inženirja hortikuture iz Šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, se je izvedlo sajenje okrasnega kostanja na manjkajoče mesto v kostanjev drevored. V enoti Šempeter so taborniki pripravili za otroke iz vrtca taborniški dan, v izbrane kotičke sta prišla lovec, gozdar. Vključitev lokalnega okolja v izvajanje projekta je pomenilo kvalitativno nadgradnjo. Doživetja v kotičku so otroci intenzivno podoživljali v pogovorih med vrstniki in strokovnimi delavkami, ogledovali so si fotografije,

zapisovale so se njihove izjave. Rezultat tega so bile mape oddelkov s fotografijami, izjavami otrok in njihovimi likovnimi izdelki. Pri oglasni deski oddelka so bile na voljo za ogled.

Skrbno načrtovanje, izvedba in evalvacija rezultira v intenzivno razvijanje dobre prakse. Z izvajanjem gozdne pedagogike smo odlično dosegali cilje Kurikula: intenzivno doživljanje in spoznavanje žive in nežive narave raznolikosti, povezanosti, stalnem spreminjanju in estetskih razsežnostih. Delo v naravnem okolju je spodbujalo osebni in profesionalni razvoj sodelujočih v projektu ter pomembno vplivalo na boljšo klimo v oddelkih in med zaposlenimi. Pri sodelujočih v projektu – tako pri odraslih kot pri otrocih – so se kazale pozitivne posledice-manjša obolevnost, intenzivno razvijanje gibalnih sposobnosti ter bolj spoštljiv odnos do vsega bivajočega. Bivanje v izbranih kotičkih v naravnem okolju omogoča predšolskim otrokom izkušenjsko bogato učenje s samostojno raziskovalno igro, opazovanjem in sproščenim gibanjem. Izbrani kotički v naravi so služil kot igralnice, v njih smo kvalitetno izvajali dejavnosti iz vseh petih področij Kurikula za vrtce. Redno odhajanje v izbrani kotiček v naravi je bilo odlično sprejeto tako pri otrocih kot pri njihovih starših. Smiselno bi bilo ta način dela razširiti na nivo zavoda. Kot zelo dobra se je pokazala vključitev lokalnega okolja v izvajanje projekta. Pomembno je predvsem vključevanje šole kot institucije, kamor odhajajo otroci po zaključku predšolskega obdobja. Tako se odpirajo možnosti za upoštevanje načel in izvajanje strategij gozdne pedagogike tudi pri usvajanju učnih vsebin v šoli. V nadaljevanju bo v projekt smiselno vključiti tudi lokalno skupnost.

4 Zaključek

Otroke smo preko gozdne pedagogike popeljali k iskanju osebnega čustvenega jezika v pogovoru z naravo. S pomočjo izvedenih dejavnosti so otroci krepili svoje gibalne sposobnosti, okrepili radovednost in raziskovalne navade. Postajali so samostojnejši, bolj sproščeni pri pridobivanju novih izkušenj in pokazali veliko mero medsebojne sodelovalnosti. Pri izvedbi dejavnosti je bilo zelo pomembno vživljanje v posamezen prostor. Po večkratnem obisku gozda smo začutili pri otrocih počasno prepuščanje in odpiranje prostoru. Odrasli sva bili navdušeni nad izjemno ustvarjalnostjo otrok. Ves čas obiskov v gozdu pa smo se skupaj držali reka: “Pusti v gozdu le svoje stopinje – odnesi iz njega le lepe spomine”.

Zakaj postati gozdni vrtec? To je poučevanje, ki s sabo prinaša nove priložnosti, več avtonomije, vseživljenjsko učenje, raziskovanje , odkrivanje bogastva virov, samozavest,

samozaupanje, ustvarjalnost in pozitivno učno klimo. Vzgoja za trajnostni razvoj zahteva premik iz igralnic in učilnic. To je vzgoja za katero ne potrebujemo ogromno didaktičnega materiala, ampak vlagamo napore v izkušnje in doživljanja. Gozd spodbuja številne razvojne lastnosti otrok. Gozd je živ, dinamičen, barvit, nenehno spreminjajoč, prav tako kot naši otroci. Prav zato je pomembno, da tekajo, sprejemajo velike odločitve, odkrivajo skrivnosti luž, razsežnosti drevesnih debel in ugotavljajo do kod segajo njihove sposobnosti. To je ključ do trajnostnega razvoja, učenja in življenja, katerega naj pri otroku prvenstveno zaznamuje osebni razvoj, ki je v skladu z naravo otroka. Tako se iz majhnega bitja razvije človek, ki z veseljem deluje za trajnostni razvoj narave in življena samega.

5 Viri in literatura

1. BAHOVEC, E. D. in CVETKO, I. *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. 1999.
2. GYOREK N. *Gremo mi v gozd*!: gozdni priročnik, planer. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko. 2016.
3. OFTRING, B. *Gremo v gozd*! 88 namigov za odkrivanje in doživljanje gozda. Olševek: Narava. 2012.
4. *OTROK v vrtcu*: priročnik h kurikulumu za vrtce. Maribor: Založba Obzorja. 2001.
5. *PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu*. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Sliva Slovenica. 2016.

ISBN 978-961-93206-6-2